

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਟੀਕ ਟਕਸਾਲ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ

(ਪਹਿਲੀ ਪੋਥੀ)

ਟੀਕਾਕਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ :-

ਸ਼ੋਰਬੰਡਵਾਸੀ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ

ਸੰਤ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਖਾਲਸਾ'

ਜਥਾ ਭਿੰਡਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਵਰੋਸਾਇਆ ਚੌੜਾਧਿਕਾਰੀ

ਦਾਸ਼ਨਿ ਦਾਸ਼:- ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ 'ਖਾਲਸਾ'

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮਹਿਤਾ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ)

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਰਤਨਾ ਰਤਨ ਪਦਾਰਥ ਬਹੁ ਸਾਗਰੁ ਭਰਿਆ ਰਾਮ ॥
ਬਾਟੀ ਕੁਰਬਾਣੀ ਲਾਗੇ ਤਿਨੁ ਹਥਿ ਚੜਿਆ ਰਾਮ ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਟੀਕ
ਟਕਸਾਲ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ
(ਪਹਿਲੀ ਪੋਥੀ)

ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਰਹਸਾਸਿ ਸਾਹਿਬ
ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲਾ

ਟੀਕਾਕਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ :-

ਸੱਚਖੰਡ ਵਾਸੀ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ

ਸੰਤ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਖਾਲਸਾ'

ਜਥਾ ਭਿੰਡਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਵਰੋਸਾਇਆ ਉਤ੍ਰਾਧਿਕਾਰੀ

ਦਾਸਨਿ ਦਾਸ-ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ 'ਖਾਲਸਾ'

ਚੌਕਵਰਤੀ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਜਥਾ ਭਿੰਡਰਾਂ (ਮਹਿਤਾ)

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਛਾ: ਮਹਿਤਾ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ)

ਭੋਟਾ ਸਜਿਲਦ ੨੫) ਰੁਪਏ ਕੇਵਲ

ਜ਼ਰੂਰੀ ਨੋਟ—ਕੋਈ ਗੁਰਮੁਖ ੨੫) ਪੋਥੀ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵਧ ਭੋਟਾ ਨਾ ਦੇਵੇ ਨਾ ਲਵੇ ।

ਸਾਹਿਗੁਰ

ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ, ਬਿਨਾਂ ਅਗਿਆ ਕੋਈ ਨਾ ਵਾਪੇ।

ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ—੩੦੦੦

ਸਿਮਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ੫੦੫, ੧੬ ਕੋਤਕ,
ਸੰਮਤ ੨੦੩੫ ਬਿ. ੧ ਨਵੰਬਰ ੧੯੭੪ ਈ. ਨੂੰ
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਗੁਰਪੁਰਬ ਸਮੇਂ ਪਹਿਲੀ ਪੋਥੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀ ਗਈ

ਭੋਟਾ ਸਜਿਓਦ : ੨੫ ਰੁਪਏ ਕੇਵਲ

ਨੋਟ—ਕੋਈ ਵੀ ਗੁਰਮੁਖ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਭੋਟਾ ਨਾ ਦੇਵੇ ਨਾ ਲਵੇ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ : ਦਾਸਤਿ ਦਾਸ-ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ 'ਖਾਲਸਾ'
ਗੁਰਵਰਤੀ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਜਥਾ ਭਿੰਡਰਾਂ (ਮਹਿਤਾ)
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰਦਰਸਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਪਿੰਡ ਤੋ ਡਾ. ਮਹਿਤਾ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ)

ਫਾਪਰ : ਸਿੰਟ ਸਿੰਘ, ਹਰਦਾਸ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਪ੍ਰੈਸ,
ਰਾਣੀ ਬਾਜ਼ਾਰ, ਸਰੋਵਰਪੁਰਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ-ਫੋਨ : 49386

ਪੋਥੀ ਮਿਲਣ ਦੇ ਪਤੇ:-

1. ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰਦਰਸਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਪਿੰਡ ਤੋ ਡਾ. ਮਹਿਤਾ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ)
2. ਡਾ. ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਪੁਸਤਕਾ ਵਾਲੇ, ਮਾਈ ਸੇਵਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ
3. ਡਾਈ ਟਰੇਸ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਗਲੀ ਸਹੀਦ ਬੰਗਾ, ਨੈਤੋ ਕੋਲਸਰ,
ਮਕਾਨ ਨੰ. ੧੯੨੯/੪, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ
4. ਡਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਬਜਾਜ', ਪਿੰਡ ਧਰਮ ਕੋਟ (ਡੀਰੋਜਪੁਰ)
5. ਜਥੇ ਵਿੱਚੋਂ (ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਜਥਾ ਹੋਵੇ)

੧ ਓ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਟੀਕ
ਟਕਸਾਲ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ
(ਪਹਿਲੀ ਪੋਥੀ)

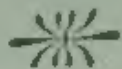
ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਰਹਰਾਸਿ ਸਾਹਿਬ
ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਕੀਰਤਨ ਮੋਹਿਲਾ

ਤਤਕਰਾ

ਵੇਰਵਾ	ਅੰਗ	ਵੇਰਵਾ	ਅੰਗ
ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਸਟੀਕ	੧	ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਰਥਾਂ ਦੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਕਿਥੋਂ ਚਲੀ	੪੭
ਮੰਤਰ	੧	ਅਰਥ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ੪੮ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਨਾਮ	੫੧
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਮੰਤਰ		ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ	੧
ਤੋ ਅਲੰਕਾਰ	੧੧	ਸੰਤ ਗਿ: ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਖਾਲਸਾ'	
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ	੧੪	ਭਿੰਡਰਾਂ ਵਾਲੇ	੨
ਸੰਤ ਗਿ: ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਖਾਲਸਾ'		ਕਬਿੱਤ—ਰੋਹੀ ਕਿਰਪਾ ਸੇ	
ਦਾ ਮੰਤਰ		(ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ)	੩
ਗੁੱਥ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ ਅਰਦਾਸ	੧੫	ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਬਦਨ	੮
ਕਾਰਨ ਤੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਬਿਨਾਸ	੧੬	ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਪ੍ਰਣਾਲੀ	੧੨
ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਕਿਥੋਂ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ	੧੮	ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਿੰਘਾਂ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਿਯਮ	੧੩
ਪੁਸ਼ਨ—ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ	੨੩	ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਅਦਬ	੧੬
ਛੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਅੰਸਾ, ਅਵੇਸਾ ਆਦਿ	੧	'ਯਯੋ' ਅਖਰ ਦਾ ਉਚਾਰਣ	੨੨
ਵੀਦਿਯ, ਲੰਡਿਕ ਤੇ ਸ੍ਰੋ-ਪ੍ਰਮਾਣ ਦਾ ਨਿਰਣਾ	੨	ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਤੇ ਫਫੌਣ ਦੀ ਬਿਧੀ	੨੩
ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਗੁਰੂ ਬੰਟ	੧੨	੧ ਓ ਦਾ ਸੁੱਧ ਉਚਾਰਨ	੨੫
ਗੁਰਮੁਖੀ ਅਖਰ ਕਿੱਥੋਂ ਚਲੇ	੩੨	ਅਰਥ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ	੩੦
ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਮੱਤ ਦੋਤ ਜਾਂ ਅਦੋਤ	੪੫	ਚੌਅੰਕਾਰ ਦੇ ੬੪ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਭੇਦ	੩੨
	੪੬		

[illegible]

ਕੁਲ ਦੀ ਸੰਧ
ਅੱਠ ਵੇਖ ਤੇ ਹੋਣਗੀ ਦੂਰ ਯਾਦਾਂ ਨਾਲ ਫੁੱਲ ਗਈ ਹੈ, ਸੰਧ ਕਰ ਲੈਣੀ ਵੀ !

ੴ

ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ
ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ

॥ नमः ॥

ਅਹਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਹਿ ਸਚੁ ॥

ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ ॥੧॥

ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਸਟੀਕ
ਟਕਸਾਲ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ

ਕ਼ਿਤ:- ਪਰਮ ਪੂਜਨੀਕ, ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਦਾਤ, ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦੇ ਰਸੀਏ,
ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸੰਤ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਖਾਲਸਾ'

ਜਥਾ ਭਿੰਡਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਵਰੋਸਾਇਆ ਹੋਇਆ
ਦਾਸਨਿ ਦਾਸ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ 'ਖਾਲਸਾ'
ਜਥਾ ਭਿੰਡਰਾਂ (ਮਹਿਤਾ)

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ ॥

ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੀ ਦਾ ਮੰਗਲ

ਤੁਪਸਾਦਿ ॥ ਨਰਾਜ ਛੰਦ ॥

ਅਗੰਜ ਆਦਿ ਦੇਵ ਹੈ ਅਭੰਜ ਭੰਜ ਜਾਨੀਐ ॥

ਅਕੁਤ ਭੁਤ ਹੈ ਸਦਾ ਅਗੰਜ ਗੰਜ ਮਾਠੀਐ ॥

ਅੰਦਰ ਦੰਦ ਹੈ ਸਦਾ ਅਭੇਦ ਭੇਦ ਨਾਥ ਹੈ ॥

ਸਮੇਸਤ ਸਿੱਧ ਬਿੱਧਦਾ ਸਦੀਵ ਸਰਬ ਸਾਥ ਹੈ ॥੧॥

ੴ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ
ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ
॥ ਜਪੁ ॥

ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ ॥ ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ
ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ ॥੧॥

ਪ੍ਰਸ਼ਨ :—‘ੴ ਓ’ ਇਸ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ
ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਕਿਉਂਕਿ ਕਈ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ
‘ਇਕ ਓਅੰ’ ਕਰਕੇ ਉਚਾਰਦੇ ਹਨ । ਕਈ
‘ਏਕੰਕਾਰ ਓਅੰਕਾਰ’ ਕਰਕੇ ਉਚਾਰਦੇ ਹਨ ?

ਉੱਤਰ :—‘ੴ ਓ’ ਇਸ ਦਾ ਸੁਧ ਉਚਾਰਨ ‘ਇਕ ਓਅੰਕਾਰ’ ਹੈ।
ਕਿਉਂਕਿ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਵਸਤੂ ਦੀ ਸਿਧੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਰਥਾਤ
ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਮਾਣ, ਦੂਜੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ, ਤੀਜਾ ਅਨਭਵ ਭਾਵ ਦਲੀਲ ਜਾਂ ਸੋਚ ।

੧. ਪ੍ਰਮਾਣ :—ਅਜੇਹਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਮਾਣ ਨਹੀਂ ਜੋ ‘ਇਕ ਓਅੰ’ ਜਾਂ
‘ਏਕੰਕਾਰ ਓਅੰਕਾਰ’, ਕਰਕੇ ਉਚਾਰਨਾ ਦਸੇ । ਸਗੋਂ ‘ਇਕ ਓਅੰਕਾਰ’
ਕਰਕੇ ਉਚਾਰਨ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ
ਵਿਚ, ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ
ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਹਨ ।

ਯਥਾ :—ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ :—

“ਓਅੰਕਾਰਿ ਬ੍ਰਹਮਾ ਉਤਪਤਿ ॥ ਓਅੰਕਾਰੁ ਕੀਆ ਜਿਨਿ ਚਿਤਿ ॥
ਓਅੰਕਾਰਿ ਸੈਲ ਸੁਗ ਭਏ ॥ ਓਅੰਕਾਰਿ ਬੋਦ ਨਿਰਮਏ ॥”

(ਦਖਣੀ ਓਅੰਕਾਰੁ ਅੰਗ ੯੨੯)

“ਓਅੰਕਾਰਿ ਉਤਪਾਤੀ ॥ ਕੀਆ ਦਿਨਸੁ ਸਭ ਰਾਤੀ ॥”
(ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੫ ਘਰੂ ੩, ਅੰਗ ੧੦੦੩)

“ਓਅੰਕਾਰਿ ਆਦਿ ॥ ਕਥਨੀ ਅਨਾਦਿ ॥”
(ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਸਾਹਿਬ ਦਸਮ ਅੰਗ ੬)

“ਪ੍ਰਿਥਮ ਓਅੰਕਾਰ ਤਿਨ ਕਹਾ ॥ ਸੋ ਧੁਨ ਪੂਰ ਜਗਤ ਮੋ ਰਹਾ ॥”
(ਦਸਮ ਅੰਗ ੧੫੮ ਚੋਪਈ)

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਰਚਿਤ ਵਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ :-
“ਇਕ ਕਵਾਉ ਪਸਾਉ ਕਰਿ ਓਅੰਕਾਰਿ ਅਕਾਰੁ ਪਸਾਰਾ ॥”
(ਵਾਰ ੬, ਪਉੜੀ ੪)

“ਓਅੰਕਾਰੁ ਅਕਾਰ ਕਰਿ ਇਕੁ ਕਵਾਉ ਪਸਾਉ ਕਰਾਇਆ ॥”
(ਵਾਰ ੮੯ ਪਉੜੀ ੨)

“ਓਅੰਕਾਰ ਅਕਾਰ ਜਿਸੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਸਿਰੇਦਾ ਸੋਈ ॥
ਇਕ ਕਵਾਉ ਪਸਾਉ ਜਿਸ ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਸਤਿਸੰਗ ਵਿਲੋਈ ॥”
(ਵਾਰ ੪੦ ਪਉੜੀ ੧੨)

“ਇਕੁ ਕਵਾਉ ਪਸਾਉ ਕਰਿ ਓਅੰਕਾਰ ਅਕਾਰ ਸਵਾਰੇ ॥
ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬਲਿਹਾਰੇ ॥” (ਵਾਰ ੪੦, ਪ: ੭)
“ਓਅੰਕਾਰਿ ਅਕਾਰੁ ਕਰਿ ਪਉਣੁ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰੁ ਧਾਰੇ ॥”
(ਵਾਰ ੪, ਪ: ੧)

“ਓਅੰਕਾਰਿ ਅਕਾਰ ਚਲਿਤੁ ਰਚਾਇਆ ॥” (ਵਾਰ ੨੨, ਪ: ੧)
“ਓਅੰਕਾਰ ਅਕਾਰ ਕਰਿ ਤੈ ਗੁਣ ਪੰਜ ਤਤ ਉਪਜਾਇਆ ॥”
(ਵਾਰ ੩੬, ਪ: ੧੩)

ਕਬਿੱਤ ਸਵੈਯੋ :- “ਇਕ ਓਅੰਕਾਰ ਕੇ ਬਿਥਾਰ ਕੇ ਨ ਪਾਰਾਵਾਰੁ,
ਸਭਦਿ ਸੁਰਤਿ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਸਮਾਵਈ ॥”
(ਕਬਿੱਤ ੧੬੫ਵੀਂ)

“ਜਾ ਕੇ ਓਅੰਕਾਰ ਕੇ ਬਿਥਾਰ ਕੀ ਅਪਾਰ ਗਤਿ,
ਸਬਦ ਬਿਬੇਕ ਦੇਖ ਜੀਹ ਕੈਸੇ ਗਾਵਈ ॥”
(ਕਬਿੱਤ ੨੭੦ਵੀਂ)

“ਜਾ ਕੇ ਓਅੰਕਾਰ ਕੇ ਅਕਾਰ ਹੈ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ,
ਕੀਰਤਨ ਸਮੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਸੇ ਲਗਨ ਹੈ ॥”
(ਕਬਿੱਤ ੨੩੭ਵੀਂ)

“ਸੂਖਮ ਸੂਖਲ ਓਅੰਕਾਰ ਕੇ ਅਕਾਰ ਹੁਇ,
ਬ੍ਰਹਮ ਬਿਬੇਕ ਬੁਧਿ ਭਏ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਹੈ ॥”
(ਕਬਿੱਤ ੨੫੮ਵੀਂ)

“ਅਨਿਕ ਅਕਾਰ ਓਅੰਕਾਰ ਕੇ ਬਿਥਾਰ ਤੋਹਿ,
ਨੰਦ ਕੇ ਨੰਦਨ ਕਹੇ ਕੋਨ ਪ੍ਰਭਾਈ ਹੈ ॥”
(ਕਬਿੱਤ ੫੫੬ਵੀਂ)

ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਸੁਚ ਉਚਾਰਨ ਆਪ ਹੀ ਦਸ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਵੀ ਏਹੋ ਉਚਾਰਨ ਹੈ।

੨. ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ :- ਜੋ ਪਰੰਪਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ ਜਿਉਂ ਕੀ ਤਿਉਂ ਸੀਨੇ ਬਸੀਨੇ ਚਲੀ ਆਵੇ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਹੈ। ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲੇ ਖਾਲਸੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਪੰਥੀ ਪੂਰਨ ਗੁਰਸਿੱਖ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮਤ ਦੇ ਖਿੱਚੇ ਖਿੱਚੀ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਇਸ ਦੇ ਉਚਾਰਨ ਬਾਰੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਨਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜ ਕਲ੍ਹ ਦੇ ਕਈ ਦੂਜੇ ਮਤਾਂ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਪਾ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਅਭਿਪ੍ਰਾਯ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਅਨੇਕਾਂ ਪੂਰਬੋਕਤਿ ਗਲਤ ਪਾਠ ਦਸਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਜਾਣੂ ‘ਇਕ ਓਅੰਕਾਰ’ ਪਾਠ ਹੀ ਸਿੱਧ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਰਥਾਂ ਦੀਆਂ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯਕ ਟਕਸਾਲਾਂ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੀ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੀ ਜੋ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਸੀਨੇ ਬਸੀਨੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਮਹਾਂ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੁਆਰਾ ਚਲੀਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਵਿਚ ‘ਇਕ ਓਅੰਕਾਰ’ ਪਾਠ ਹੀ ਕਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ ‘ਇਕ ਓਅੰਕਾਰ’ ਪਾਠ ਹੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਵਿਚ ਸਿੱਧ ਹੈ।

੩. ਅਨੁਭਵ (ਦਲੀਲ ਜਾਂ ਸੋਚ) :-

‘੧੬’ ਇਸ ਨੂੰ ਪਦ-ਛੇਦ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਤਿੰਨ ਹਿੱਸੇ ਬਣਦੇ ਹਨ :-

ਸ੍ਰੀ ਜਪਜੀ ਸਾਹਿਬ

(੧) ਇਕ-(੧) ਓਅੰ-(੧) ਕਾਰ।
 'ਓ' ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ, ਉਚਾਰਨ ਓਅੰ ਹੈ। ਅਤੇ ਜੋ 'ਓ' ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਕਾਰ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਭੀ ਲਕੀਰ ਨੂੰ ਲਕੀਰ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਕਾਰ ਆਖਦੇ ਹਨ। (ਅੰਗ ੪੭੨)
 "ਕਾਰ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਯਥਾ:-"ਓ ਕੈ ਚਉਕਾ ਕਵੀ ਕਾਰ॥"
 "ਰੂਪੇ ਕੀਆ ਕਾਰਾ ਬਹੁਤ ਬਿਸਥਾਰੁ॥"
 (ਬਸੰਤ ਮਹਲਾ ੧ ਅੰਗ ੧੧੬੯)
 "ਜਾਤੀ ਕਵੀ ਕਿਆ ਬੀਅੋ ਜਾ ਚਾਰੇ ਬੈਠੀਆ ਨਾਸਿ॥"
 (ਸਲੋਕ ਮ: ੧ ਅੰਗ ੯੧)

ਇਸ ਵਾਸਤੇ (੧) ਇਕ-(੧) ਓਅੰ-(੧) ਕਾਰ, ਸਾਰਾ ਉਚਾਰਨ ਇਕ ਓਅੰਕਾਰ ਸਹੀ ਹੋਇਆ।
 ਸਾਰੀ ਪੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ, ਦਸਮ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਤੇ ਬਾਣੀ ਕੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀ ਪੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ, ਦਸਮ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਤੇ ਬਾਣੀ ਕੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਅਦਿਕ ਬਹੁਤ ਘਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਵੀ 'ਓ' ਕਾਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੇਵਲ (੧) ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਨਿਯਮ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਚਾਰਨ ਵੀ ਨਾਲ ਨਾਲ ਦਸਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਵਿਚ ਮਹਲਾ ਬੰਦ ਦੇ ਨਾਲ ਵਰਤੀ ੧, ੨, ੩, ੪, ੫, ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਉਚਾਰਨ ਸੰਬੰਧੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਥਾਈਂ ਹਿਦਾਇਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ:-

- (੧) ਰਾਗੁ ਸਿਰੀਰਾਗੁ ਮਹਲਾ ਪਹਿਲਾ ੧ (ਅੰਗ ੧੪) ਅੰਕ ੧ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਹੈ ਪਹਿਲਾ।
- (੨) ਕਉਕੀ ਕੁਆਰੀ ਮਹਲਾ ੪ ਚਉਥਾ, ਅੰਕ ੪ ਨੂੰ 'ਚਉਥਾ' ਪੜ੍ਹਨਾ ਹੈ। (ਅੰਗ ੧੬੩)।
- (੩) ਵਡਹੰਸ ਮਹਲਾ ੩ ਤੀਜਾ (ਅੰਗ ੫੮੨)।
- (੪) ਸੋਰਠੀ ਮਹਲਾ ੪ ਚਉਥਾ (ਅੰਗ ੬੦੫)।
- (੫) ਸੋਰਠੀ ਮਹਲਾ ੧ ਦੁਰਗੀ ਪਹਿਲਾ (ਅੰਗ ੬੩੬)।
- (੬) ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੩ ਤੀਜਾ (ਅੰਗ ੬੬੪)।
- (੭) ਬਸੰਤ ਮਹਲਾ ੩ ਤੀਜਾ (ਅੰਗ ੧੧੬੯)।

ਇਸ ਹਿਦਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੰਕਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾ, ਦੂਜਾ,

ਸ੍ਰੀ ਜਪਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਤੀਜਾ, ਚਉਥਾ, ਪੰਜਵਾਂ ਅਤੇ ਨਾਵਾਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੀ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣ ਵਿਚ ਦਸ ਆਏ ਹਾਂ ਕਿ 'ਇਕ ਓਅੰਕਾਰ' ਦੇ ਉਚਾਰਨ ਬਾਰੇ ਵੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਹੀ ਨਿਯਮ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹਨ।

ਸ੍ਰੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਮਾਣ, ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ, ਅਨੁਭਵ ਜਾਂ ਦਲੀਲ ਕਰਕੇ ਸੁਧ ਉਚਾਰਨ 'ਇਕ ਓਅੰਕਾਰ' ਹੀ ਸਿਧ ਹੈ। 'ਇਕ ਓਅੰ', 'ਇਕਕਾਰ ਓਅੰਕਾਰ', ਇਹ ਕਿਸੇ ਸੂਰਤ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ। 'ਇਕ ਓਅੰਕਾਰ' ਹੀ ਬਣਦਾ ਹੈ।

"ਓਅੰਕਾਰੀ ਬੰਦੇ ਸੰਜੁਗਤੀ"

ਇਸ ਕਰਕੇ 'ਇਕ ਓਅੰਕਾਰ' ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਹਰ ਕੋਈ ਗ੍ਰੰਥ ਰਚਣ ਵਾਲਾ ਆਪਣਾ ਸੰਕੇਤ (ਨਿਯਮ) ਰਖਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਰਚਣ ਲਗਿਆਂ ਜੋ ਓਅੰਕਾਰ ਦੇ ਉੱਪਰ ਕਾਰ ਪਾਈ ਹੈ, ਉਹ ਇਕ ਨਿਯਮ ਰਖਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰ 'ਓ' ਦੀ ਕਾਰਨ ਰੂਪ ਹੈ ਤੇ ਕਾਰ ਦਾ 'ਓ' ਪਦ ਕਾਰਜ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ 'ਓ' (ਅ, ਓ, ਮ) ਤਿੰਨਾਂ ਵੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਵਾਚਕ ਹੈ ਤੇ ਕਾਰ ਚੇਤਨ ਸੁਧ ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਵਾਚਕ ਹੈ। ਵੇਵਤੇ ਚੇਤਨ ਬਿਨਾਂ ਜੜ੍ਹ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਕਾਰ ਦਾ ਕਾਰਜ 'ਓ' ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਹੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਓਮ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਮੰਗਲ

ਚੌਪਈ :-

ਅਖਿਕ ਅਦੁਨੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ॥ ਓਅੰਕਾਰ ਗੁਰ ਅੰਗਦ ਅਭਵਾ ॥
ਸਤਿਨਾਮੁ ਗੁਰ ਅਮਰ ਪਿਆਰੈ ॥ ਭਰਤਾ ਰਾਮਦਾਸ ਗੁਰ ਵਾਰੈ ॥
ਪੁਰਖੁ ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਸੁਖਦਾਨੀ ॥ ਨਿਰਭਉ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਭੁਨ ਖਾਨੀ ॥
ਨਿਰਵੈਰੁ ਗੁਰੂ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਰਾਇ ॥ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪਿਆਇ ॥
ਅਸੂਨੀ ਤੇਭ ਸਹਾਦਰ ਰਾਈ ॥ ਸੈਭੇ ਗੁਰ ਦਸਮੇਸ ਸਹਾਈ ॥
ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਭੰਬ ਗੁਰ ਗਿਆਨਾ ॥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਬੰਦਨ ਭਗਵਾਨਾ ॥

ਅਰਥ ਪ੍ਰਾਰੰਭ

ੴ ਸਤਿਨਾਮੁ ਭਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ
ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੇ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਜਪੁ ॥ ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ ॥
ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ ॥੧॥

ਅਰਥ ਨੰਬਰ ੧

(੧)-ਜੇ ਇਥੇ ਇਕ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਹੈ ਅਦੈਤ ਸਰੂਪ ਅਖੰਡ ।

(ਬਿ)-ਸਾਹਿਬਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਹੈ ।

(ਸਤਿ) ਨਾਮ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ । (ਨਾਮ) ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ ।

(ਭਰਤਾ) ਸਾਥੀ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਨੂੰ ਰਚਣ ਵਾਲਾ ਹੈ । (ਪੁਰਖ) ਪੂਰਨ ਹੈ ।

(ਨਿਰਭਉ) ਭੈ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ । (ਨਿਰਵੈਰੁ) ਵੈਰ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ ।

(ਅਕਾਲ) ਕਾਲ ਤੋਂ ਰਹਿਤ (ਮੂਰਤਿ) ਸਰੂਪ ਹੈ ।

(ਅਜੂਨੀ) ਜੂਨਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ । (ਸੈਭੇ) ਸੁਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਰੂਪ ਹੈ ।

(ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ) (ਗੁਰ) ਚੇਤਨ ਸਰੂਪ ਹੈ, (ਪ੍ਰਸਾਦਿ) ਅਨੰਦ ਸਰੂਪ ਹੈ ।

(ਹੈ) ਅਭਿਆਨ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਕੇ (ਹੈ) ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ।

‘ਵੈ’ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਭਿਯਾ ਕਰ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

(ਜਪੁ) ਬਾਣੀ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ।

(ਆਦਿ ਸਚੁ) ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਦੇ ਆਦਿ ਵਿਚ ਸੱਚ ਸਰੂਪ ਸੀ ।

(ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ) ਜਦੋਂ ਸਤਿਜੁਗ, ਤ੍ਰੇਤਾ, ਦੁਆਪਰ ਆਦਿ ਜੁਗਾਂ ਦੀ ਮੁਯਾਦਾ
ਥਾਪੀ ਉਦੋਂ ਭੀ ਸੱਚ ਸਰੂਪ ਸੀ ।

(ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ) ਹੁਣ ਭੀ ਸੱਚ ਸਰੂਪ ਹੈ ।

(ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ) ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਰਮਾਉ ਦੇ ਹਨ
ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਭੀ ਸੱਚ ਸਰੂਪ ਹੋਵੇਗਾ ।

(ਅਰਥ ਨੰਬਰ ੨)

ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਨੂੰ ਤਾਰਦੇ ਹੋਏ “ਫਿਰ
ਜਾਇ ਚਕੇ ਸੁਮੇਰ ਪਰ, ਸਿਧ ਮੰਡਲੀ ਦ੍ਰਿਸਟੀ ਆਈ ॥” (ਪਉੜੀ ੨੮ ਵਾਰ ੧)
ਜਿਸ ਵਕਤ ਸੁਮੇਰ ਪਰਬੱਤ ਤੋਂ ਗਏ ਹਨ, ਚੁਰਾਸੀ ਸਿਧ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਆਦਿਕ
ਸਾਰੇ ਪੁਛਣ ਲੱਗੇ “ਸਿਧ ਪੁਛਣ ਸੁਣ ਬਾਲਿਆ, ਕੌਣ ਸ਼ਕਤੀ ਤੁਹਿ ਇਥੇ
ਲਿਆਈ ॥” ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ! ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਹੜੀ ਸ਼ਕਤੀ ਇਥੇ ਲਿਆਈ ਹੈ ?
ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਉਤਰ ਦਿਤਾ “ਹਉ ਜਪਿਆ ਪਰਮੇਸਰੇ
ਭਾਉ ਭਗਤਿ ਸੰਗ ਤਾੜੀ ਲਾਈ ॥” (ਪਉੜੀ ੨੮ ਵਾਰ ੧) ਹੇ ਸਿਧ !
ਅਸੀਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ‘ੴ’ ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ ਇਥੇ ਆਏ ਹਾਂ ।

ਤਾਂ ਸਿਧਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ “ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵੇਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤਾਂ ‘ਓਅੰ’
ਮੰਤਰ ਹੈ, ਆਪ ਜੀ ਨੇ ‘ੴ’ (ਇਕ ਓਅੰਕਾਰ) ਕਿਉਂ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ?

ਤਾਂ ਉਸ ਵਕਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਕਿ ਹੇ ਸਿਧ !
ਜੇ ਓਅੰ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ ਉਹ ਤ੍ਰਿਪਾ ਰੂਪ ਹੈ । ਰਾਜਸੀ, ਤਾਮਸੀ, ਸਾਂਤਕੀ ਰੂਪ ਮਾਇਆ
ਹੈ । “ਰਜ ਗੁਣ ਤਮ ਗੁਣ ਸਤ ਗੁਣ ਕਹੀਐ, ਏਹ ਤੇਰੀ ਸਭ ਮਾਇਆ ॥”
ਸੋ ਉਹ ਤ੍ਰਿਪਾ ਦਾ ਜਟਾਇਕ ਰੂਪ ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਉਹ ਓਅੰ (ਅ, ਓ, ਮ)
ਹੈ । ਅਸੀਂ ‘ਇਕ ਓਅੰਕਾਰ’ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਆਦਿ ਵਿਚ
ਇਕੜਾ ਲਾਇਆ ਹੈ, ਜੋ ਅਦੈਤ ਰੂਪ ਦਾ ਜਟਾਇਕ ਹੈ । ਇਹ ਆਦਿ ਵਿਚ
ਇਕ ਇਸ ਕਰਕੇ ਲਾਇਆ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਅੰਦਰ ਏਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ
ਓਅੰਕਾਰ ਦੇ ਬਿਬਾਦ ਹਨ । ਸੱਤਾਂ ਮੱਤਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਨੌ, ਨੌ

ਉਅੰਕਾਰ ਦਾ ਲਖਨ ਅਰਥ ਨਿਰਗੁਣ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਤੀਕ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਸਰਗੁਣ ਦੀ ਹੈ। ਅਹੰਗਾਰੀ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਨਿਰਗੁਣ ਦੀ ਹੈ। ਕਾਇ ਵਾਲੇ ਉਅੰਕਾਰ ਨੂੰ ਮਾਤਰਕ ਰੂਪ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਈਸਾਈਆਂ ਦੇ ਮਤ ਵਿਚ ਰੂਹ ਮੁਕੱਦਸ, ਖੁਦਾ ਤੇ ਈਸਾ ਪੈਰੀਬਰ ਤਿੰਨ ਮੰਨੇ ਹਨ। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਖੁਦਾ ਤੇ ਪੈਰੀਬਰ ਦੋ ਮੰਨੇ ਹਨ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਭੇਦ ਹਨ ਵੱਖੋ ਵੱਖਰੇ ਮੱਤਾਂ ਦੇ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਵਰਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਆਦਿ ਵਿਚ ਦੱਸ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡਾ ਜਿਹੜਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ, ਉਹ ਅਵੈਤ ਬਾਦ ਹੈ, ਦ੍ਰੈਤ ਬਾਦ ਨਹੀਂ। ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਇਕੋ ਦਾ ਭਬਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਇਕੋ ਦਾ ਮੰਤਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਇਕੋ ਦਾ ਪੁਜਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਇਕੋ ਦਾ ਸੇਵਕ ਆਪ ਬਣ ਹਾਂ, ਇਕ ਦੇ ਸੇਵਕ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਾਂ।

ਯਥਾ:—“ਸਾਹਿਬੁ ਮੇਰਾ ਇਕੋ ਹੈ॥ ਇਕੋ ਹੈ ਭਾਈ ਇਕੋ ਹੈ॥”

(ਆਸਾ ਮ: ੧, ਅੰਗ ੩੫੦)

“ਇਕਮੁ ਏਕੰਕਾਰੁ ਨਿਰਾਲਾ॥ ਅਮਰੁ ਅਜੋਨੀ ਜਾਤਿ ਨ ਜਾਲਾ॥”

(ਬਿਲਾ: ਮ: ੧ ਅੰਗ ੯੩੮)

“ਇਕੋ ਇਕੁ ਕਹੈ ਸਤੁ ਕੋਈ ਹਉਮੈ ਭਰਬੁ ਵਿਆਪੈ॥

ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਇਕੁ ਪਛਾਣੈ ਇਉ ਘਰੁ ਮਹਲੁ ਸਿਵਾਪੈ॥

ਪ੍ਰਭੁ ਨੌਜੈ ਹਰਿ ਦੂਰਿ ਨ ਜਾਣਹੁ ਇਕੋ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਸਬਾਈ॥

ਏਕੰਕਾਰੁ ਅਵਰੁ ਨਹੀ ਦੂਜਾ ਨਾਨਕ ਇਕੁ ਸਮਾਈ॥੫॥”

(ਰਾਮ: ਮ: ੧, ਦਖ: ਉਅੰਕਾਰ ਅੰਗ ੯੩੦)

“ਇਕੋ ਕਹਿ ਸਚ ਇਕਾ ਜਾਣੈ ਹਉਮੈ ਦੂਜਾ ਦੂਰਿ ਕੀਆ॥”

(ਰਾਮ: ਮ: ੧, ਸਿਧ ਗੋਸਟਿ ਅੰਗ ੯੪੦)

“ਇਕੁ ਸਰਵੈ ਤਾ ਗਤਿ ਮਤਿ ਪਾਵੈ ਆਵਣੁ ਜਾਣੁ ਰਹਾਈ॥”

(ਰਾਮ: ਮ: ੧ ਦਖ: ਚਮ: ੯੩੦)

ਫੇਰ ਪੰਜਵਾਂ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ:—

ਯਥਾ: “ਇਕੋ ਜਪਿ ਇਕੋ ਸਾਕਾਸ਼ੀ॥ ਇਕੁ ਸਿਮਰਿ ਇਕੋ ਮਨ ਆਹਿ॥

ਸਕਸ ਕ ਰਾਨ ਗਾਇ ਅਨੇਕ॥ ਮਨਿ ਮਨਿ ਜਾਪਿ ਇਕੁ ਭਗਵੰਤ॥

ਇਕੁ ਇਕੁ ਹਰਿ ਆਪਿ॥ ਪੂਰਨ ਪੂਰਿ ਹਰਿਓ ਪ੍ਰਭੁ ਬਿਆਪਿ॥

ਜਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਇਕ ਸਮੇਂ ਹੀ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(ਅੰਕ 300)

1. *Phragmites australis* (Common Reed)
 2. *Scirpus palustris* (Sedges)
 3. *Cyperus tenuifolius* (Sedges)
 4. *Eleocharis acicularis* (Sedges)
 5. *Sparganium angustifolium* (Sedges)
 6. *Najas* (Mosses)
 7. *Chara* (Mosses)
 8. *Alisma plantago-foliosa* (Alismaceae)
 9. *Sagittaria arifolia* (Alismaceae)
 10. *Sparganium angustifolium* (Sedges)
 11. *Phragmites australis* (Common Reed)
 12. *Scirpus palustris* (Sedges)
 13. *Cyperus tenuifolius* (Sedges)
 14. *Eleocharis acicularis* (Sedges)
 15. *Sparganium angustifolium* (Sedges)
 16. *Najas* (Mosses)
 17. *Chara* (Mosses)
 18. *Alisma plantago-foliosa* (Alismaceae)
 19. *Sagittaria arifolia* (Alismaceae)
 20. *Sparganium angustifolium* (Sedges)
 21. *Phragmites australis* (Common Reed)
 22. *Scirpus palustris* (Sedges)
 23. *Cyperus tenuifolius* (Sedges)
 24. *Eleocharis acicularis* (Sedges)
 25. *Sparganium angustifolium* (Sedges)
 26. *Najas* (Mosses)
 27. *Chara* (Mosses)
 28. *Alisma plantago-foliosa* (Alismaceae)
 29. *Sagittaria arifolia* (Alismaceae)
 30. *Sparganium angustifolium* (Sedges)
 31. *Phragmites australis* (Common Reed)
 32. *Scirpus palustris* (Sedges)
 33. *Cyperus tenuifolius* (Sedges)
 34. *Eleocharis acicularis* (Sedges)
 35. *Sparganium angustifolium* (Sedges)
 36. *Najas* (Mosses)
 37. *Chara* (Mosses)
 38. *Alisma plantago-foliosa* (Alismaceae)
 39. *Sagittaria arifolia* (Alismaceae)
 40. *Sparganium angustifolium* (Sedges)
 41. *Phragmites australis* (Common Reed)
 42. *Scirpus palustris* (Sedges)
 43. *Cyperus tenuifolius* (Sedges)
 44. *Eleocharis acicularis* (Sedges)
 45. *Sparganium angustifolium* (Sedges)
 46. *Najas* (Mosses)
 47. *Chara* (Mosses)
 48. *Alisma plantago-foliosa* (Alismaceae)
 49. *Sagittaria arifolia* (Alismaceae)
 50. *Sparganium angustifolium* (Sedges)
 51. *Phragmites australis* (Common Reed)
 52. *Scirpus palustris* (Sedges)
 53. *Cyperus tenuifolius* (Sedges)
 54. *Eleocharis acicularis* (Sedges)
 55. *Sparganium angustifolium* (Sedges)
 56. *Najas* (Mosses)
 57. *Chara* (Mosses)
 58. *Alisma plantago-foliosa* (Alismaceae)
 59. *Sagittaria arifolia* (Alismaceae)
 60. *Sparganium angustifolium* (Sedges)
 61. *Phragmites australis* (Common Reed)
 62. *Scirpus palustris* (Sedges)
 63. *Cyperus tenuifolius* (Sedges)
 64. *Eleocharis acicularis* (Sedges)
 65. *Sparganium angustifolium* (Sedges)
 66. *Najas* (Mosses)
 67. *Chara* (Mosses)
 68. *Alisma plantago-foliosa* (Alismaceae)
 69. *Sagittaria arifolia* (Alismaceae)
 70. *Sparganium angustifolium* (Sedges)
 71. *Phragmites australis* (Common Reed)
 72. *Scirpus palustris* (Sedges)
 73. *Cyperus tenuifolius* (Sedges)
 74. *Eleocharis acicularis* (Sedges)
 75. *Sparganium angustifolium* (Sedges)
 76. *Najas* (Mosses)
 77. *Chara* (Mosses)
 78. *Alisma plantago-foliosa* (Alismaceae)
 79. *Sagittaria arifolia* (Alismaceae)
 80. *Sparganium angustifolium* (Sedges)
 81. *Phragmites australis* (Common Reed)
 82. *Scirpus palustris* (Sedges)
 83. *Cyperus tenuifolius* (Sedges)
 84. *Eleocharis acicularis* (Sedges)
 85. *Sparganium angustifolium* (Sedges)
 86. *Najas* (Mosses)
 87. *Chara* (Mosses)
 88. *Alisma plantago-foliosa* (Alismaceae)
 89. *Sagittaria arifolia* (Alismaceae)
 90. *Sparganium angustifolium* (Sedges)
 91. *Phragmites australis* (Common Reed)
 92. *Scirpus palustris* (Sedges)
 93. *Cyperus tenuifolius* (Sedges)
 94. *Eleocharis acicularis* (Sedges)
 95. *Sparganium angustifolium* (Sedges)
 96. *Najas* (Mosses)
 97. *Chara* (Mosses)
 98. *Alisma plantago-foliosa* (Alismaceae)
 99. *Sagittaria arifolia* (Alismaceae)
 100. *Sparganium angustifolium* (Sedges)

॥ नै नानै विप्र की कवि रंजि ॥

[illegible]

ਬੈਸਿ ਗੁਫਾ ਮਾਂਹ ਆਖਦੇ ਕੇਸਾ ॥
ਸਾ ॥ (ਅੰਗ ੨੨੨ ਗਉ: ਗੁਆ: ਮ: ੧)

ਚਾੜ੍ਹ ਨਦੀ ਖੰਡਿ ਪ੍ਰਿਥਮੀ ਸਚਾ ਫੋਆ ॥੧॥
ਵਿਸਾਖ ੨ ਪਦਿਥੀ ੨੭ਵੀਂ,

ਪ੍ਰਸ਼ਨ :- ਜੇ ਪ੍ਰਾ.ਸਾ.ਸੀ. 1 ਵਿਚ 1 ਨਾ ਜਾਣਾ ਸੀ ਤਾਂ
ਜਿਸ ਵਿਸ਼ੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁੱਛਿਆ ਉਸ ਵਿਸ਼ੇ ਦੇ ਅੰਕ

1. $\frac{1}{2} \log 2$ (2) $\frac{1}{2} \log 2$

ਮੁੱਲ ੨੦੦੦ ਰੁਪਏ

[illegible]

ਮਾਹਿਤ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਨਵੀਂ ਰਸਮੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ

ਸਾਡੇ ਨਿਯਮ ਹਨ। ਸੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਨੀ ਇਸ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਨਿਯਮ
 ਹਨ। ਜੇ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਪੁਰਾਣੇ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਭੁੱਲ ਜਾਵੇ।

(੧੬) ਪਦ-ਵੇਦ ਕਰਕੇ ੧ + ੬ = ੭ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਦਾ ਅਰਥ ਕਰਕੇ ਹਨ।

(੧)=ਇਕ ਕਉਂਟ ਹੈ ਜੋ ਅਧੁਨ ਰੂਪ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਸਾਨੀ ਦੁਜਾ ਖੋਲ੍ਹ

ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਜੀ. - 'ਇਕ ਮੇਰਾ ਅਦੁਤੀ ਬ੍ਰਹਮ' ।

• ਅਸੀਂ ਸਜਾਤੀ, ਵਿਜਾਤੀ, ਸ਼੍ਰੇਣੀਭੇਦ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹਾਂ।

ਸ਼ਜਾਤੀ :- ਸਿਸ਼ ਜਿਹੇ ਜਾਰੀ ਦਾ ਮਤ ਵੀ ਹੋਣਾ। ਸਿਸ਼ਾਂ ਮਾਧ

ਪ੍ਰਾ. ਪੀ. ਦ. ਪ੍ਰ. ਵੀ. ਏ. ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਪੁਰਾਣ. ਇਉਂ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੋਵੇਗਾ।

ਵਿਸ਼ਾਰੀ : ਭਾਗਾਂ ੧ ਤੋਂ ੩ ਤੱਕ : ਵਿਸ਼ੇ : ਭਾਗ ੧ : ੧

ਇਹ ਆਦਿਕ ਹੋਰ ਮਾਤ੍ਰਾ ਦੇ ਹਨ ਇਉਂ ਵਿਸ਼ਾਕੀ ਉਦ ਦੀ ਨਾਹੀ ਹੈ।

पैदाइ :—(१) आदि आदि के (२) आदि आदि

1.3.3। ਮਿਵਾਂ ਬਿਛ ਦਾ ਮਛ, ਡਾਗੇ, ਟਹਿਣੀਆਂ, ਢਲ, ਢੁਲ,

ਅੰਦਰ ਹਨ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਗ ਸਿਰ, ਬਾਹਾਂ, ਚੱਥ, ਉਂਗਲਾਂ ਅਤੇ

ਪ੍ਰਸੰਨ ਦਿਲ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣਗੇ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਹੋਣਗੇ।

ਯਥਾ: "ਬਿਨ ਦਾਸਤੋਂ ਨੂੰ ਲੋਕ ਸਮਾਏ ॥" (ਅੰਗ ੧੧੬੭)

ਅੰਗਾਂ ਪ੍ਰਤਿਗਾਂ ਅਤੇ ਗੋਲਕਾਂ ਰੂਪ ਦੁਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਤਿੰਨ

ਦਿੱਸ ਮਿਲਿਆ ਜਾਣਾ । ਕਾਵ ਨਿਰਗਣ ਸਨੁਪ ਹੈ, ਜੋਤੀ ਸਨੁਪ ਹੈ

ਯਥਾ :- "ਮਰੰ ਮਰਿ ਮਰਿ ਹੈ ਸਾਇ ॥

[illegible]

ਅਸੀਂ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖੀ ਜੀ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ
ਸ੍ਰੀ ਮੁਖੀ, ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਦੇ ਹੋ :

... ..

ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ, ਫਿਰਕਾਤੀ, ਮਹਾਂਤਾ ਜਦੋਂ 14 ਜੂਨ 1947, ਰਾਮਪੁਰਾ

(6) ਉਸਤਦਾਰ :- ਅਪਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਉਣ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ ਸਕੂਲ ਵਿਖੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

[illegible]

१. $\frac{1}{x^2} = x^{-2}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-2} = -2x^{-3} = -\frac{2}{x^3}$
 २. $\frac{1}{x^3} = x^{-3}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-3} = -3x^{-4} = -\frac{3}{x^4}$
 ३. $\frac{1}{x^4} = x^{-4}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-4} = -4x^{-5} = -\frac{4}{x^5}$
 ४. $\frac{1}{x^5} = x^{-5}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-5} = -5x^{-6} = -\frac{5}{x^6}$
 ५. $\frac{1}{x^6} = x^{-6}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-6} = -6x^{-7} = -\frac{6}{x^7}$
 ६. $\frac{1}{x^7} = x^{-7}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-7} = -7x^{-8} = -\frac{7}{x^8}$
 ७. $\frac{1}{x^8} = x^{-8}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-8} = -8x^{-9} = -\frac{8}{x^9}$
 ८. $\frac{1}{x^9} = x^{-9}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-9} = -9x^{-10} = -\frac{9}{x^{10}}$
 ९. $\frac{1}{x^{10}} = x^{-10}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-10} = -10x^{-11} = -\frac{10}{x^{11}}$
 १०. $\frac{1}{x^{11}} = x^{-11}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-11} = -11x^{-12} = -\frac{11}{x^{12}}$
 ११. $\frac{1}{x^{12}} = x^{-12}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-12} = -12x^{-13} = -\frac{12}{x^{13}}$
 १२. $\frac{1}{x^{13}} = x^{-13}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-13} = -13x^{-14} = -\frac{13}{x^{14}}$
 १३. $\frac{1}{x^{14}} = x^{-14}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-14} = -14x^{-15} = -\frac{14}{x^{15}}$
 १४. $\frac{1}{x^{15}} = x^{-15}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-15} = -15x^{-16} = -\frac{15}{x^{16}}$
 १५. $\frac{1}{x^{16}} = x^{-16}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-16} = -16x^{-17} = -\frac{16}{x^{17}}$
 १६. $\frac{1}{x^{17}} = x^{-17}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-17} = -17x^{-18} = -\frac{17}{x^{18}}$
 १७. $\frac{1}{x^{18}} = x^{-18}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-18} = -18x^{-19} = -\frac{18}{x^{19}}$
 १८. $\frac{1}{x^{19}} = x^{-19}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-19} = -19x^{-20} = -\frac{19}{x^{20}}$
 १९. $\frac{1}{x^{20}} = x^{-20}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-20} = -20x^{-21} = -\frac{20}{x^{21}}$
 २०. $\frac{1}{x^{21}} = x^{-21}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-21} = -21x^{-22} = -\frac{21}{x^{22}}$
 २१. $\frac{1}{x^{22}} = x^{-22}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-22} = -22x^{-23} = -\frac{22}{x^{23}}$
 २२. $\frac{1}{x^{23}} = x^{-23}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-23} = -23x^{-24} = -\frac{23}{x^{24}}$
 २३. $\frac{1}{x^{24}} = x^{-24}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-24} = -24x^{-25} = -\frac{24}{x^{25}}$
 २४. $\frac{1}{x^{25}} = x^{-25}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-25} = -25x^{-26} = -\frac{25}{x^{26}}$
 २५. $\frac{1}{x^{26}} = x^{-26}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-26} = -26x^{-27} = -\frac{26}{x^{27}}$
 २६. $\frac{1}{x^{27}} = x^{-27}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-27} = -27x^{-28} = -\frac{27}{x^{28}}$
 २७. $\frac{1}{x^{28}} = x^{-28}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-28} = -28x^{-29} = -\frac{28}{x^{29}}$
 २८. $\frac{1}{x^{29}} = x^{-29}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-29} = -29x^{-30} = -\frac{29}{x^{30}}$
 २९. $\frac{1}{x^{30}} = x^{-30}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-30} = -30x^{-31} = -\frac{30}{x^{31}}$
 ३०. $\frac{1}{x^{31}} = x^{-31}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-31} = -31x^{-32} = -\frac{31}{x^{32}}$
 ३१. $\frac{1}{x^{32}} = x^{-32}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-32} = -32x^{-33} = -\frac{32}{x^{33}}$
 ३२. $\frac{1}{x^{33}} = x^{-33}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-33} = -33x^{-34} = -\frac{33}{x^{34}}$
 ३३. $\frac{1}{x^{34}} = x^{-34}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-34} = -34x^{-35} = -\frac{34}{x^{35}}$
 ३४. $\frac{1}{x^{35}} = x^{-35}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-35} = -35x^{-36} = -\frac{35}{x^{36}}$
 ३५. $\frac{1}{x^{36}} = x^{-36}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-36} = -36x^{-37} = -\frac{36}{x^{37}}$
 ३६. $\frac{1}{x^{37}} = x^{-37}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-37} = -37x^{-38} = -\frac{37}{x^{38}}$
 ३७. $\frac{1}{x^{38}} = x^{-38}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-38} = -38x^{-39} = -\frac{38}{x^{39}}$
 ३८. $\frac{1}{x^{39}} = x^{-39}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-39} = -39x^{-40} = -\frac{39}{x^{40}}$
 ३९. $\frac{1}{x^{40}} = x^{-40}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-40} = -40x^{-41} = -\frac{40}{x^{41}}$
 ४०. $\frac{1}{x^{41}} = x^{-41}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-41} = -41x^{-42} = -\frac{41}{x^{42}}$
 ४१. $\frac{1}{x^{42}} = x^{-42}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-42} = -42x^{-43} = -\frac{42}{x^{43}}$
 ४२. $\frac{1}{x^{43}} = x^{-43}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-43} = -43x^{-44} = -\frac{43}{x^{44}}$
 ४३. $\frac{1}{x^{44}} = x^{-44}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-44} = -44x^{-45} = -\frac{44}{x^{45}}$
 ४४. $\frac{1}{x^{45}} = x^{-45}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-45} = -45x^{-46} = -\frac{45}{x^{46}}$
 ४५. $\frac{1}{x^{46}} = x^{-46}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-46} = -46x^{-47} = -\frac{46}{x^{47}}$
 ४६. $\frac{1}{x^{47}} = x^{-47}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-47} = -47x^{-48} = -\frac{47}{x^{48}}$
 ४७. $\frac{1}{x^{48}} = x^{-48}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-48} = -48x^{-49} = -\frac{48}{x^{49}}$
 ४८. $\frac{1}{x^{49}} = x^{-49}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-49} = -49x^{-50} = -\frac{49}{x^{50}}$
 ४९. $\frac{1}{x^{50}} = x^{-50}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-50} = -50x^{-51} = -\frac{50}{x^{51}}$
 ५०. $\frac{1}{x^{51}} = x^{-51}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-51} = -51x^{-52} = -\frac{51}{x^{52}}$
 ५१. $\frac{1}{x^{52}} = x^{-52}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-52} = -52x^{-53} = -\frac{52}{x^{53}}$
 ५२. $\frac{1}{x^{53}} = x^{-53}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-53} = -53x^{-54} = -\frac{53}{x^{54}}$
 ५३. $\frac{1}{x^{54}} = x^{-54}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-54} = -54x^{-55} = -\frac{54}{x^{55}}$
 ५४. $\frac{1}{x^{55}} = x^{-55}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-55} = -55x^{-56} = -\frac{55}{x^{56}}$
 ५५. $\frac{1}{x^{56}} = x^{-56}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-56} = -56x^{-57} = -\frac{56}{x^{57}}$
 ५६. $\frac{1}{x^{57}} = x^{-57}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-57} = -57x^{-58} = -\frac{57}{x^{58}}$
 ५७. $\frac{1}{x^{58}} = x^{-58}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-58} = -58x^{-59} = -\frac{58}{x^{59}}$
 ५८. $\frac{1}{x^{59}} = x^{-59}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-59} = -59x^{-60} = -\frac{59}{x^{60}}$
 ५९. $\frac{1}{x^{60}} = x^{-60}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-60} = -6$

ਸ਼੍ਰੀ ਭਗਤ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪੰਥ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਭਗਤ ਸਾਹਿਬ ਜੀ
 ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਸੁਣੀ ਸੀ।

• २७ सत्र है

੧. ਸੋਢੀ ਅਰਥ : ਸੋਢੀ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਸੋਧ (ਸੁਧਾਰ) ਦੇ ਆਗੂ।

2. ਵਿਆਕਰਣ ਅਨੁਸਾਰ :- ਅਤੇ ਪਾਤਰ : ਸੰਤਿਆ

3. ਸੰਸਕਾਰ ਅਰਥ :- ਜਿਸਨੂੰ ਮਰਦਮ ਨੇ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ

੭. ਨੇ ਮਤ ਅਨਸਾਰ ਅਬਵਾ ਭਗਤਿ ਅਰਥ :-

ਜੇ ਇਸ ਅੰਗੀਕਾਰ ਦਾ ਫਲਣ ਕਰਨੇ
ਦੇਖੇ, ਤਾਂ ਇਸ ਅੰਗੀਕਾਰ ਮਾਹਿਤ ਨੀ ਵੀ ਅੰਗੀਕਾਰ

੫. ਆਤਮ ਦੇ ਕੁਝ ਗੁਣ :- (ਅੰਕ ੧੦੭੬)

ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਪੁਰਖ (ਅਕਾਲ) ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਪੁਰਖ ਤੇ
ਕਰਤਾ ਜੀ (ਸਚਾ) ਮੇਰੇ ਗੁਣ ਦੀ ਪੁਰਖਤਾ ਕਰਕੇ ਵਿਸ਼ਵ
ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਪੁਰਖ (ਅਕਾਲ) ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਪੁਰਖ ਤੇ
ਕਰਤਾ ਜੀ (ਸਚਾ) ਮੇਰੇ ਗੁਣ ਦੀ ਪੁਰਖਤਾ ਕਰਕੇ ਵਿਸ਼ਵ

੬. ਲੈਂ ਚਿਤਨ ਸੋ ਅਰਥ :—ਇਸੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ

ਪ੍ਰਗਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ (ਪੰਜ ਕਰਮ ਇੰਦ੍ਰਿ, ਪੰਜ ਗਿਆਨ ਇੰਦ੍ਰਿ, ਚਾਰ ਮੰਤਰਨਾਮਾ, ਸਤ, ਸਤ੍ਧ, ਚਿਨ, ਹੋਕਾਰ) ਚੋਟਾਂ ਇਹ, ਚੋਟਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ।

ਸਾਰੇ ਸਿਸਟਰਾਂ ਦਾ ਅਭਿਮਾਨੀ ਵਰਾਣ ਹੈ ਅਤੇ ਓਕਾਰ ਮਾਤ੍ਰਾ ਵਿਸ਼ੁ ਅੰ

(ਅਕਾਰ) ਵਜਸਟੀ ਭੇਦ ਸੇ ਤੈਜਸ ਨਾਮੇ ਜੀਵ ਸੁਖਨ ਅਵਸਥਾ ਅਭਿਮਾਨਾ ਹੈ ਸਮਸਟੀ ਭੇਦ ਸੇ ਸੁਖਮ ਸਿਸਟੀ ਦਾ ਹਿਰਨਗਰਭ ਅਭਿ

ਉਸੇ ਅਕਾਰ ਮਾਂ ਤੇਲਸ ਅੰਗਿਨਿ ਹਿਰਨਗਲਤ ਦੀ ਵਾਚਕ ਹੈ ਇਹ
ਦੁਪ ਹੈ । (ਅਕਾਰ) ਵਜਸਟੀ ਭੇਦ ਸੇ ਪ੍ਰਾਗਤ ਨਾਮਾ ਜੀਵ ਸੁਖੇਪਤ
ਸਮਸਟੀ ਹੈ ਸਮਸਟੀ ਉਪਾਧੀ ਕਰਕੇ ਅੰਸਿਅਕਿਤ ਸਾਤਿਅਾ ਦੀ ਸਾ

ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਅਭਿਮਾਨੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਮਕਾਰ ਮਾਂਝਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਧੂ
ਸਿਰ ਵਾਂਗ ਰੂਪ ਹਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਿੰਤਨ ਕਰਕੇ ਲੋ ਇਸ ਪ੍ਰ

ਵਿਸ਼ ਨਾਮਾ ਸੀਵ ਨੂੰ ਵੰਗਾਟ ਵਿਚ ਲੈ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਤੇਜਸ ਨਾਮਾ ਅੰ
ਜਿਹਾ ਰਾਗ-ਵੰਗ ਵਿਚ ਲੈ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਪਾਰਾਗ ਨਾਮਾ ਸੀਵ ਅਥਿਯਾਫ਼ਿ

ਸੰ ੨੦੦੦ ਹੈ ਅਤੇ ਅਥਿਅਕ ਕਿਤ ਨੂੰ ਸੁਧ ਬਹੁਮ ਵਿਚ ਲੈ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪਤੀ ਸਾਹਿਬ (ਮਾਤਾ ਅਤੇ ਪੁਰਸ਼) ਦਾ ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਸਕਾਰ
ਮਾਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਸਕਾਰ (ਮਾਤਾ ਅਤੇ ਪੁਰਸ਼) ਦਾ ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਸਕਾਰ
ਮਾਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਸਕਾਰ (ਮਾਤਾ ਅਤੇ ਪੁਰਸ਼) ਦਾ ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਸਕਾਰ
ਮਾਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਸਕਾਰ (ਮਾਤਾ ਅਤੇ ਪੁਰਸ਼) ਦਾ ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਸਕਾਰ
ਮਾਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਸਕਾਰ (ਮਾਤਾ ਅਤੇ ਪੁਰਸ਼) ਦਾ ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਸਕਾਰ
ਮਾਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਸਕਾਰ (ਮਾਤਾ ਅਤੇ ਪੁਰਸ਼) ਦਾ ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਸਕਾਰ
ਮਾਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਸਕਾਰ (ਮਾਤਾ ਅਤੇ ਪੁਰਸ਼) ਦਾ ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਸਕਾਰ
ਮਾਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਸਕਾਰ (ਮਾਤਾ ਅਤੇ ਪੁਰਸ਼) ਦਾ ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਸਕਾਰ
ਮਾਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਸਕਾਰ (ਮਾਤਾ ਅਤੇ ਪੁਰਸ਼) ਦਾ ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਸਕਾਰ
ਮਾਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਸਕਾਰ (ਮਾਤਾ ਅਤੇ ਪੁਰਸ਼) ਦਾ ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਸਕਾਰ

੧ (ਸੰਕੀਰਨ) ਦਾ ਜਦੋਂ ਉਚਾਰਨ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗੇਗਾ ਕਿ ਇਹ
ਕਰਮ ਸਾਧਨ ਨੂੰ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਮ ਦਾ ਨਾਮ
ਉਚਾਰਨ ਹੈ।

੨ ਉਚਾਰਨ ਦੇ ਅਥਰਵ 'ਅਵ' ਪਾਤ੍ਰ ਕਰਕੇ ਸਿਧ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਦਾ
ਅਰਥ ਹੈ ਪਾਲਣਾ ਅਤੇ ਰੱਖਿਆ। ਜੇ ਇਸ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ
ਉਸ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਾਲਣਾ ਅਤੇ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦੇ
ਜਿਸ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਪਦਾਰਥ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇ
ਜਿਸ ਅਤੇ ਉਸੇ ਸਾਹਿਬ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਪਦਾਰਥ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇ
ਜਿਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਦੇ, ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸੰਕੀਰਨ ਹੈ। ਜੇ ਇਸ ਦਾ ਉਚਾਰਨ
ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸੰਕੀਰਨ ਹੈ। ਜੇ ਪਦਾਰਥ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ
ਜੇ ਪਦਾਰਥ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ
ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਪਦਾਰਥ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।
ਅਤੇ ਪਦਾਰਥ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਪਦਾਰਥ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ
ਜਿਸ ਦਾ ਪਦਾਰਥ ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਜੇ ਜਗਿਆਸੂ ਹੈ ਇਸ ਦੀ ਗਿਆਨ ਭ੍ਰਮਕਾ
ਜਿਸ ਦਾ ਪਦਾਰਥ ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਜੇ ਜਗਿਆਸੂ ਹੈ ਇਸ ਦੀ ਗਿਆਨ ਭ੍ਰਮਕਾ
ਜਿਸ ਦਾ ਪਦਾਰਥ ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਜੇ ਜਗਿਆਸੂ ਹੈ ਇਸ ਦੀ ਗਿਆਨ ਭ੍ਰਮਕਾ
ਜਿਸ ਦਾ ਪਦਾਰਥ ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਜੇ ਜਗਿਆਸੂ ਹੈ ਇਸ ਦੀ ਗਿਆਨ ਭ੍ਰਮਕਾ
ਜਿਸ ਦਾ ਪਦਾਰਥ ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਜੇ ਜਗਿਆਸੂ ਹੈ ਇਸ ਦੀ ਗਿਆਨ ਭ੍ਰਮਕਾ

੩ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਬ੍ਰਹਮ ਭੀ ਹੈ। ਜੇ ਉਚਾਰਨ ਦਾ ਉਚਾਰਨ
ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਬ੍ਰਹਮ ਭੀ ਹੈ। ਜੇ ਉਚਾਰਨ ਦਾ ਉਚਾਰਨ
ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਬ੍ਰਹਮ ਭੀ ਹੈ। ਜੇ ਉਚਾਰਨ ਦਾ ਉਚਾਰਨ
ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਬ੍ਰਹਮ ਭੀ ਹੈ। ਜੇ ਉਚਾਰਨ ਦਾ ਉਚਾਰਨ
ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਬ੍ਰਹਮ ਭੀ ਹੈ। ਜੇ ਉਚਾਰਨ ਦਾ ਉਚਾਰਨ
ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਬ੍ਰਹਮ ਭੀ ਹੈ। ਜੇ ਉਚਾਰਨ ਦਾ ਉਚਾਰਨ
ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਬ੍ਰਹਮ ਭੀ ਹੈ। ਜੇ ਉਚਾਰਨ ਦਾ ਉਚਾਰਨ
ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਬ੍ਰਹਮ ਭੀ ਹੈ। ਜੇ ਉਚਾਰਨ ਦਾ ਉਚਾਰਨ
ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਬ੍ਰਹਮ ਭੀ ਹੈ। ਜੇ ਉਚਾਰਨ ਦਾ ਉਚਾਰਨ

(ਸਤਿ) :- ੧. ਬਾਲ ਅਥਾਵਾਂ ਸਤਿ ॥ ਜੇ 'ਸਤਿ' ਕਾਲ
ਸਤਿ ॥ ਜੇ 'ਸਤਿ' ਕਾਲ
ਸਤਿ ॥ ਜੇ 'ਸਤਿ' ਕਾਲ
ਸਤਿ ॥ ਜੇ 'ਸਤਿ' ਕਾਲ
ਸਤਿ ॥ ਜੇ 'ਸਤਿ' ਕਾਲ
ਸਤਿ ॥ ਜੇ 'ਸਤਿ' ਕਾਲ
ਸਤਿ ॥ ਜੇ 'ਸਤਿ' ਕਾਲ
ਸਤਿ ॥ ਜੇ 'ਸਤਿ' ਕਾਲ
ਸਤਿ ॥ ਜੇ 'ਸਤਿ' ਕਾਲ
ਸਤਿ ॥ ਜੇ 'ਸਤਿ' ਕਾਲ

੨. ਜਿਸ ਵਿਚ (ਨਾ) ਨਹੀਂ ਹੈ (ਮੁ) ਸੋਹ।
੩. (ਨਾ) ਨਾਮ ਜਿਸ ਵਿਚ ਨਾਮ ਖਾਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।
੪. (ਨਾ) ਨਾਮ ਰੋਗ ਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਰੋਗ ਆਦਿਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।
ਯਥਾ:- "ਰੋਗ ਰਹਿਤ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਜੋਗੀ ॥" (ਅੰਗ ੧੧੪੦)
੫. ਸੋਧਕ ਅਰਥ:- ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੋਧਕ ਭਾਵ ਹਵ ਸੇ ਨਾਮ ਕਹੀਦਾ
ਹੈ (ਸਤਿ) ਸੋਧ ਰੂਪ ਹੈ ਤੇ (ਨਾਮ) ਸੋਧਕ ਹੈ। ਇਉਂ ਸੋਧ ਸੋਧਕ ਭਾਵ
ਸੋਧ ਹੈ ਸਤਿ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਨਾਮ ਜੋੜੇ ਵਾਲਾ ਹੈ।
ਯਥਾ:- "ਵਡਾ ਸਾਹਿਬੁ ਉਚਾਰਿ ਥਾਉ, ਉਚਿ ਚਪਰਿ ਉਚਾਰਿ ਨਾਉ ॥"
(ਅੰਗ ੫)

(ਨਾਮ) :- ੧) ਪ੍ਰਸੰਸਕਾਰ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ, ਸਾਰੇ ਵੇਦ
ਸਾਮੰਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਲੁਕਿਆ ਛੁਪਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ।

੨) ਜਿਸ ਵਿਚ (ਨਾ) ਨਹੀਂ ਹੈ (ਮੁ) ਸੋਹ।
੩) (ਨਾ) ਨਾਮ ਜਿਸ ਵਿਚ ਨਾਮ ਖਾਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।
੪) (ਨਾ) ਨਾਮ ਰੋਗ ਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਰੋਗ ਆਦਿਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।
ਯਥਾ:- "ਰੋਗ ਰਹਿਤ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਜੋਗੀ ॥" (ਅੰਗ ੧੧੪੦)
੫) ਸੋਧਕ ਅਰਥ:- ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੋਧਕ ਭਾਵ ਹਵ ਸੇ ਨਾਮ ਕਹੀਦਾ
ਹੈ (ਸਤਿ) ਸੋਧ ਰੂਪ ਹੈ ਤੇ (ਨਾਮ) ਸੋਧਕ ਹੈ। ਇਉਂ ਸੋਧ ਸੋਧਕ ਭਾਵ
ਸੋਧ ਹੈ ਸਤਿ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਨਾਮ ਜੋੜੇ ਵਾਲਾ ਹੈ।
ਯਥਾ:- "ਵਡਾ ਸਾਹਿਬੁ ਉਚਾਰਿ ਥਾਉ, ਉਚਿ ਚਪਰਿ ਉਚਾਰਿ ਨਾਉ ॥"
(ਅੰਗ ੫)

(ਕਰਤਾ) :- (੧) ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਨੂੰ ਰਚਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਸਾਜਨ ਵਾਲਾ ਹੈ।
ਸਾਜੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਥਾਉ ਦੀ ਹੋਵੇ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ।

(੨) ਜਿਸ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੁਕਮ ਰੂਪੀ, ਰੋਜ਼ੀ ਰੂਪੀ, ਚੰਤਨ ਸੱਤਾ ਰੂਪੀ
ਅਤੇ ਸਿੰਦਰੀ ਰੂਪੀ ਭਾਵ ਹੈ, ਸੋ ਕਹੀਏ ਕਰਤਾ।

(੩) ਉਹ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਰਤਾ ਇਕੋ ਹੀ ਹੈ,
ਥਾਕੀ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਰੂਪ ਹਨ 'ਵਾ' ਰੂਪ ਦਾ (ਕਰ) ਹਥ ਦੇ ਕੇ (ਤ) ਭਾਰਨ
ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਜਪਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਕਾਲ ਹੀ ਪਾਇ ਸਦਾ ਸਿਵਲੁ,
 ਸਭ ਵੰਸ ਬੰਸ ਕਹਿਆ ਹਮ ਨਾਨਕੀ
 ਕਾਲ ਹੀ ਪਾਇ ਕਹੇ ਮਿਟ ਗਏ,
 ਜਗ ਜਾਹੀ ਤੇ ਰਹਿ ਸਬ ਪਹਿਚਾਣੇ
 ਸਦ ਕਰੇਬ ਕੇ ਯੋਗ ਮਥੀ ਰਹਿ,
 ਕਵਲ ਕਾਕ ਨਿਪ ਨਿਧ ਮਾਨਸ ਹਮ

(ਅੰਗ ੭੧੫, ਤਤੀ ਸਵਯੰ, ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਹੀਰ)

੩ (ਜਪੀ) ਰਾਮ ਮਾਨਸਾ ਦਾ ਹੈ ਕਾਨਨ ਰੂਪ ਤੇ ਮਾਨਸਾ ਹੈ
 ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ (ਅ) ਰਹਿਤ ਹੈ ਮੁਖ ਸਰੂਪ ਹੈ।
 ਵਾ:-(ਅਜਨੀ) ਅਜਨਮੀ ਜਿਹੀ ਮਾਨਸਾ ਰਹਿਤੀ ਹੈ, ਇਹ ਤੇ
 ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪ ਨਕ ਰੂਪ (ਉਨੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਚੰਦਰ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ
 ਵਿਚ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਹੈ।
 ੪ ਉਹ ਪੁਸ਼ਪਰ (ਅ), ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ (ਜੂਨੀ) ਰਹਿਤ ਰੂਪ ਹੈ
 ਸਾਨਿਆ ਦਾ
 ੫ (ਅ) ਮਾਨਸਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਸਭ ਵਿਚ ਤੇ (ਜੂਨੀ) ਕਾਨਨ ਰੂਪ ਹੈ।

(ਸੰਖੇ) :-੧ ਸਤੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਰੂਪ ਹੈ।

੨ ਚੰਦ, ਸੂਰਜ ਤੇ ਰਾਸ਼ਮਿਕ ਜੋ ਬਣ ਜੋਤੀ ਮੰਨੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ
 ਰਹਿਤੀ ਹੈ ਨੂੰ ਕੀ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਕਈਆਂ ਨੇ ਬਾਣੀ ਤਾਈਂ
 ਰਹਿਤੀ ਹੈ ਨੂੰ ਕੀ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਟਟਹਿਟੇ ਨੂੰ ਵੀ ਇਕ ਜੋਤੀ ਮੰਨਿਆ ਹੈ,
 ਰਹਿਤੀ ਹੈ ਨੂੰ ਕੀ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਇਤਿਆਦਿਕ ਬਣ ਜੋਤੀਆਂ ਦਾ
 ਰਹਿਤੀ ਹੈ ਨੂੰ ਕੀ ਮੰਨਿਆ ਹੈ।
 ੩ ਇਹ ਹੈ ਚਾਨਣਿ ਸਭ ਮਹਿ ਚਾਨਣ ਹੋਇ॥
 (ਅੰਗ ੧੩)

(ਅੰਗ ੯੭੨)

ਕਾਨਨ ਰੂਪ ਹੈ, ਨਾਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਰੂਪ।

ਸ੍ਰੀ ਜਪਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਜਿਹੀ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰਿਆਂ
 ਉਸ ਦਾ ਆਸਰੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।
 ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ ਹੈ, ਇੰਦ੍ਰ, ਪ੍ਰਾਣ, ਮਨ,
 ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਣ ਵਾਲਾ, ਚਿੰਤਾ ਵਾਲਾ, ਤੇ ਪ੍ਰਲੋ ਕਰਨ

(ਗੁਰ) :-੧ ਚਰਮ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਗੁਰੂ (ਪ੍ਰਸੰਨੀਕ) ਹੈ।
 ਸਭ ਸਿਸਟੀ ਅਵਰ ਗੁਰ ਰੂਪ ਆਪ ਹੈ।

੨ ਚਰਮ ਸਰੂਪ ਦਾ ਨਾਮ ਕਰਕੇ (ਗੁ) ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼
 ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਰੂਪ ਵੀ ਆਪ ਹੀ ਹੈ।
 ਸਿਰ :-੧ ਵਰ (ਗੁ) ਨਾਮ ਅਨੂਰੇ ਦਾ ਹੈ। ਸਯਾਮ ਵੇਦ ਦੀਆਂ
 ਨਿਦਾ ਵਿਚ ਰਾਮ ਚੇਤਨ ਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦਾ ਹੈ। ਅਗਿਆਨ ਦੇ ਅੰਧੇਰੇ
 ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਾਲ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ।
 "ਗੀ ਤਮ = ਮ ਅਗਿਆਨ ਅਨਿਤ।
 ਗੁ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਆ ਜਿਨਿ ਚਿਤ॥"

ਯਥਾ:-ਗਕਾਰਸਤੁ ਅਧਕਾਰਾ ਸਜਾਤ ਰਕਾਰਸਤਨੁ ਨਿਰੋਧਕ :
 ਅਧਕਾਰ ਵਿਨਾਸਤਾਤ ਗੁਰਰਿਤਤਭਿਧੀਯਤੇ॥

ਸ੍ਰੀ ਮਖਵਾਕ :-

"ਬਾਣੀ ਮੁਖਿ ਉਚਾਰੀਐ ਹੁਇ ਹੁਸਨਾਈ ਮਿਟੈ ਅੰਧਿਆਰਾ॥"
 (ਵਾਰ ੧ ਪਉੜੀ ੩੯ ਛਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

੩. ਗੁਰ ਨਾਮ ਵਡੇ ਦਾ ਹੈ। ਵਡਾ ਹੈ ਵਾ ਮੁਖ ਰੂਪ ਹੈ।
 ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਪਦ, ਪਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ, ਪਦਾਂ ਦਾ ਵਧਿਆਨ
 ਵਧੇ ਵਧਣਾ, ਪਦਾਂ ਦੀ ਯੋਜਨਾਂ ਕਿਥੇ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਨ। ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ
 ਗੁਰ ਸਬਦ ਗ੍ਰੀ ਧਾਤੂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

੪. ਗੁਰ ਨਾਮ ਨਿਗਲਣ ਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਅਗਿਆਨ ਆਦਿਕ ਨੂੰ
 ਨਿਗਲ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕਹੀਦਾ ਹੈ।
 "ਲੁਭ ਲੁਭ ਕਾਮੁ ਹੋਹੁ ਮੋਹੁ ਮਾਰਿ ਕਥੇ ਤੁਧੁ ਸਪਰਵਾਰਿਆ॥"
 [ਵਾਰਸਤਾ ਬਲਵੰਤ ਅੰਗ ੯੬੮]

ਮੇਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ
ਮੇਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ
ਮੇਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ

१. राजा की पुत्री का नाम लक्ष्मी
 २. राजा की पुत्री का नाम लक्ष्मी (पृष्ठ ६९)

(1) ਤਿਸੇ ਸਮੇਂ ਕੀ ਹਾਲੀ ਹੈ
ਜਦੋਂ - ਸਮੇਂ ਤੇ ਵਰਤੋਂ ਮਿਲੇਗਾ ਤਾਂ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇਗਾ
(ਮਿਲੇਗਾ 240)

1) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਚਲੇ ਦੇ ਹੈ
ਜਗਤ : ਅਚਲੇ ਮੂਲ ਤੇ ਅਚਲੇ ਪ੍ਰਕਾਸ ਅਭਿਮੇ ਕਰਿ ਮ .
ਸ੍ਰੀ ਨਾਮੁ ਮੀ ਹੁਣ . ਜਸਮ ਅੰਗ ਕ

[illegible]

੯ ਨਿਰੰਕਾਰ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਹੈ।
ਜਦੋਂ ਇਹ ਸੰਤੋਖ ਹੋਵੇ ਤਦੋਂ ਸੁਆਮੀ, ਬੰਦ ਗੁਰੀ ਮੈਂ ਹੋਵੀ।
(ਅੰਗ ੯੬੬)

[illegible]

(ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ) :- ੧. ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਜੀ

(पुष्पादि) - ...

[illegible]

ਅਰਥ ਨੰ: ੩

ਅਨੁਬੰਧਕ ਅਰਥ :- (ਸਿੱਖਾਂ, 'ੳ' ਅਤੇ 'ੲ' ਦੇ ਸਾਥ ਇਹ ਵੀ
ਦਿਖਾਏ ਜਾਣਗੇ ਕਿ ਇਹ ਅੱਖਰ ਕਿਹੜੇ ਕਿਹੜੇ ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।)

ਜੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂ, ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ
ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਲੈ ਜਾਵਾਂਗੇ।

੧ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਅੰਤਰ, ੨ ਵਿਸ਼ੇ ਅਨੁਸਾਰ ੩ ਪ੍ਰਮਾਣ ਅਨੁਸਾਰ
੪ ਸੰਬੰਧ ਅਨੁਸਾਰ

“ਨਾ ਅਸੁ ਰੋਧ ਪਛਾਨੈ ਮਉ ਲਰਿ ।

ਉਹਨੇ ਨ ਪਤਾਵਿਤ ਸਪੁਰ ਨਹ ਉਏ ਲਏ ।”

ਅਨੁਬੰਧ :- (ਅਨੁ ਵਿਰਤਰ ਮੇ ਗ੍ਰੰਥ ਅੰਦਰ ਗ੍ਰੰਥਕਾਰ ਨੇ (ਬੰਧ, 1. ਆਮ ਰੋਬਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇ ਓਸ ਦਾ ਨਾਮ ਅਨੁਬੰਧ ਹੈ।

ਮੁੱਠੇ ਤੇ ਚੰਬ ਸਾਂਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਅਬਦਾ ਮੁਲ ਮੇਂ ਵਿਚ ਚਾਰ ਅਨੁਬੰਧ
ਇਹ ਹਨ :

੧. ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਨੁਬੰਧ :-

ੴ ਸੰਗਲ ਸੁ ਹੈ ।

ਸਫ਼ਾਈ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ

†ਸਮੁੱਚਾ ਮਾਧਿਅਮ ਨੀ ਦੇ ਸਥਾਨੇ ਦਸਦੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ :- ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੌਣ ਹੈ ?

ਮੁੰਨੀ ਸਾਹਿਬ

ਉਤਰ

(ਪੁਰਖ)

ਮੁੰਨੀ ਸਾਹਿਬ

੩. ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਅਨੁਬੰਧ :-

ਪ੍ਰਸ਼ਨ :- 'ਮੁੰਨੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਪਰਮ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਕੀ ਹੈ ?

ਉਤਰ :- 'ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। 'ਨਿਰਭਉ

ਨਿਰਵੈਰੁ' ਆਦਿ।

'ਨਿਰਭਉ' ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਕਹਾ, ਨਿਰ ਨਵਿਰਤ ਯਾ ਮਾਹਿ ॥

'ਨਿਰਵੈਰ' ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਕਹਾ, ਨਿਰ ਨਵਿਰਤ ਯਾ ਮਾਹਿ ॥

ਜੇਮਟ ਮਰਟ ਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਨਵਿਰਤ ਹੋ ਜਾਵੇ।

'ਨਿਰਭਉ' ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਕਹਾ, ਨਿਰ ਨਵਿਰਤ ਯਾ ਮਾਹਿ ॥

'ਨਿਰਵੈਰ' ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਕਹਾ, ਨਿਰ ਨਵਿਰਤ ਯਾ ਮਾਹਿ ॥

'ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਵਰ ਪਾਇਆ ਅਵਿਨਾਸੀ ਨਾ ਕਦੇ ਮਰੇ ਨ ਜਾਇਆ ॥'

(ਅੰਗ ੨੮)

ਜੇ ਸੰਸਾਰ ਦੁਖ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਪਰਮਾਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਪਰਮ

ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਹੈ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਹ 'ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ' ਵਿਚ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਅਨੁਬੰਧ

ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ।

ਦੋਹਰਾ :- 'ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਅਨੁਬੰਧ ਕਾ ਕਹਾ ਸਰੂਪ ਬਨਾਇ ॥

ਅਨੁਬੰਧ ਸਬੰਧ ਬਖਾਨ ਹੋ, ਸੁਨੋ ਸੰਤ ਮਨ ਲਾਇ ॥'

(ਅੰਗ ੨੯)

੪. ਸੰਬੰਧ ਅਨੁਬੰਧ :- 'ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੰਭੋ' ਇਹ

ਸੰਬੰਧ ਅਨੁਬੰਧ ਹੈ।

ਦੋਹਰਾ :- 'ਸੇ ਗ੍ਰੰਥ ਕੇ ਨਾਮ ਹੈ ਤੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗਿਆਨ ॥

ਜਨਨ ਜਨਕ ਸੰਬੰਧਤਾ, ਗਿਆਨ ਗ੍ਰੰਥ ਪਹਿਚਾਨ ॥'

ਦੋਹਰਾ :- 'ਕਾਲ ਰਹਿਤ ਜੋ ਮੂਰਤੀ, ਸੋ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦ ਮਹਾਨ ॥

ਅਜੂਨੀ ਕਹੇ ਬੰਦ ਕੇ, ਤੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗਿਆਨ ॥'

(ਅਜੂਨੀ ਸੋ) ਜੋ ਅਜਨਮ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ, ਜੂਨਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਆ

ਈਸ਼ਰ ਦੇ ਸੁਆਸ ਮੰਨੇ ਹਨ ਵੇਦ; (ਵੇਦ) ਨਾਮ ਹੈ ਗਿਆਨ ਦਾ।

1. $\frac{1}{2} \times \frac{1}{2} = \frac{1}{4}$
 2. $\frac{1}{2} \times \frac{1}{2} = \frac{1}{4}$
 3. $\frac{1}{2} \times \frac{1}{2} = \frac{1}{4}$
 4. $\frac{1}{2} \times \frac{1}{2} = \frac{1}{4}$
 5. $\frac{1}{2} \times \frac{1}{2} = \frac{1}{4}$
 6. $\frac{1}{2} \times \frac{1}{2} = \frac{1}{4}$
 7. $\frac{1}{2} \times \frac{1}{2} = \frac{1}{4}$
 8. $\frac{1}{2} \times \frac{1}{2} = \frac{1}{4}$
 9. $\frac{1}{2} \times \frac{1}{2} = \frac{1}{4}$
 10. $\frac{1}{2} \times \frac{1}{2} = \frac{1}{4}$

(ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ) :-

ਪ੍ਰਸ਼ਨ :- ਗਿਆਨ ਦਾ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਕੀ
ਸੰਬੰਧ ਹੈ ?

[illegible]

ਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸੂਖਮ ਰੂਪ ਯਰਕ ਬਬਨ ਘੀਏ ਹਨ।

(ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦ) :-
 'ਮੇਰੇ ਪਾਪਾਂ ਤੇ ਗੁਨਾਂ ਨੂੰ, ਬਿਨ ਗੁਰ ਭਰਨਾ ਨਾਹਿ ॥
 ਤੂੰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਹੈ, ਸਭ ਅਨੁਭਵਨ ਮਾਹਿ ॥'
 'ਮੇਰੇ ਪਾਪਾਂ ਤੇ ਗੁਨਾਂ ਨੂੰ, ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ
 ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਸਮਰਪਣ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਹਿਬਾਂ ਅਨੁਭਵ ਵਿਚ
 ਮੇਰੇ ਪਾਪਾਂ ਤੇ ਗੁਨਾਂ ਨੂੰ ਭਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਦਿਖਾਏ।
 ਮੇਰੇ ਪਾਪਾਂ ਤੇ ਗੁਨਾਂ ਨੂੰ ਅਭਿਕਾਰੀਪੁਰਾਣ ਦੀ ਸ਼ਿਲਪ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।
 ਅਭਿਕਾਰੀਪੁਰਾਣ ਸਾਹਿਬਾਂ ਸੰਮੁਕਤ ਹੈ।
 ਤੇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਮੰਤ੍ਰ ਵਿਚ ਰਾਜ
 ਅਨੁਭਵ ਦੇ ਯੋਗ ਦਿਖਾਏ।

ਅਰਥ ਨੰ: (੪)
ਅਤੀ ਬਿਆਪਤੀ ਦੋਸ਼ ਨਿਵਿਰਤਕ ਅਰਥ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ :- ਸਿਧਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਸ ਸੰਤਰਾਸ਼ੀ ਮਾਰਾਮਤ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚ ਅਭਿਆਪਤੀ, ਗੋਰਵਤਾ ਅਤੇ ਅਭਿਆਪਤੀ ਦੋਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਤਾਂ ਨਹੀਂ

ਉੱਤਰ :- ਤਾਂ ਮੰਤਰੀਆਂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ।
ਇਹ ਸੰਤ੍ਰਿਪਤ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤਾਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਮੰਤ੍ਰ ਉਚਾਰਕ ਇਹਨਾਂ
ਜੀ ਸਿਵਲੀ ਭੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

* ਅਤੀ ਬਿਆਪਤੀ ਦੇਸ :- ਜੋ ਆਪਣੀ ਅਸਲੀਅਤ

੧ * ਅਤੀ ਬਿਆਪਤੀ ਦੇਸ਼ :-

‘ਚ ਅਲਖ ਵਿਰਤਕੇ ਅਤੀ ਵਿਆਪਤੀ ਹੈ ॥’
‘ਚ ਵਰਤਕੇ ਅਲਖ ਵਿਚ ਵਰਤ ਜਾਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਤੀ ਬਿਆਪ

$\frac{1}{2} \left(\frac{1}{2} + \frac{1}{2} \right) = \frac{1}{2}$

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ
ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ
ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ

(ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ)

ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ
ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ
ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ
ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ

ਪ੍ਰਸਨ :-

ਉੱਤਰ :-

ਪ੍ਰਸਨ :- ਰਾਮ ਦਾ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਕੀ
ਉੱਤਰ :- ਰਾਮ ਦਾ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਕੀ
ਪ੍ਰਸਨ :- ਰਾਮ ਦਾ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਕੀ
ਉੱਤਰ :- ਰਾਮ ਦਾ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਕੀ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ
ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ
ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ

(ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ)

ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ
ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ
ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ
ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ

ਅਰਥ ਨੰ: (੪)

ਅਤੀ ਬਿਆਪਤੀ ਦੋਸ ਨਿਵਿਰਤਕ ਅਰਥ

ਪ੍ਰਸਨ :- ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪ੍ਰਸਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਗੁਰੀਬ ਨਿਵਾਸ ਸਤਿਗੁਰ
ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮੰਤ੍ਰ ਵਿਚ ਅਬਿਆਪਤੀ, ਰੋਜਵਤਾ ਅਤੇ ਅਤੀ
ਬਿਆਪਤੀ ਦੋਸ ਹੋਦ ਹਨ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦੋਸ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ :- ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਸਿਧੇ
ਨਿਮੰਤ੍ਰੇ ਹਨਾ ਦੋਸਾ ਤਾਂ ਨਹਿਤ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਮੰਤ੍ਰ ਉਚਾਰਕੇ ਵਿਹਨਾ ਦੋਸਾ
ਦੀ ਨਿਵਰਤੀ ਕੀ ਕਾਤੀ ਹੈ।

* ਅਤੀ ਬਿਆਪਤੀ ਦੋਸ :- ਜੋ ਆਪਣੀ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਭੀ

੧. * ਅਤੀ ਬਿਆਪਤੀ ਦੋਸ :-

ਅਤੀ ਬਿਆਪਤੀ ਦੋਸ :- ਜੋ ਆਪਣੀ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਭੀ
ਅਤੀ ਬਿਆਪਤੀ ਦੋਸ :- ਜੋ ਆਪਣੀ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਭੀ
ਅਤੀ ਬਿਆਪਤੀ ਦੋਸ :- ਜੋ ਆਪਣੀ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਭੀ
ਅਤੀ ਬਿਆਪਤੀ ਦੋਸ :- ਜੋ ਆਪਣੀ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਭੀ

ਸ੍ਰੀ ਜਪਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਜਦੋਂ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਦਾ ਵੀ ਰੂਪ ਵਿਚਾ ਜਾਵੇ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਅਤੀ
ਬਿਅਪਤੀ ਦਸ਼ ਨੀ ਦੇ ਹਨ
ਜਿਵੇਂ ਸਿਰਾਅੀ ਗਿਆ ਸਿਰਾ ਵਾਕੀ ਗਈ ਹੈ। ਸਿਰਾ ਵਾਕੀ ਨਾ
ਹੋਰ ਪਸ ਬਿਕਰੀ, ਮੰਚ, ਬਿਲਦ, ਅਜਿਹੇ ਕੀ ਹੋਰ ਹਨ

ਪ੍ਰਸਨ :—ਸਿਰਾ ਤੇ ਪ੍ਰਸਨ ਕੀ ਹੋਰ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ 'ਚ' ਸਿਰ
ਅਭੇਦ ਸਰਪ, ਇਕਿਕਾਰ ਸਾਰਿਆ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਹੈ (ਸੀ) ਸੋਚਾ ਸੁਪ ਹੈ,
ਕਹਿ ਦਾਦੇ ਨਾਮ ਸਬਦ ਕਹਿਣ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ :—ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਉਹਨ
ਦਿੱਤਾ ਹੋ ਸਿਧ। ਜ 'ਚ' ਨੂੰ ਕੇਵਲ 'ਸਿਰ' ਹੀ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਸਿਰ ਤੋਂ
ਨਿਆਇਕਾਂ ਨੇ ਜਾਣੀ ਨੂੰ ਤੇ ਅਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਨਿਆਇਕ ਕਹਿੰਦੇ
ਹਨ ਜਾਣੀ ਮਨਖ ਤੋਂ ਮਨਖ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਪਿਛੇ ਮਨ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ
ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੇਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨਖ ਜਾਣੀ ਬਣੀ ਤਾਂ ਹੀ
ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਨਿਆਇਕਾਂ ਦੇ ਮਨ ਅਨਸਾਰ ਜਾਣੀ ਸਿਰ ਹੀ। ਸ ਦੇ ਹਵਾਲੇ
ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਹੀ ਸਿਰ ਮੰਨ ਲੈਂਦੇ ਤਾਂ ਸਬ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਜਾਣੀ ਵਿਚ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਤੇ
ਕੁਲ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ

੨. ਅਬਿਆਪਤੀ ਲਖਣ :—

੩. ਅਸੰਭਵ ਦੋਸ-ਲਖਣ :—

੪. ਗੋਰਵਤਾ ਦੋਸ :—

ਅਭੇਦ ਸਰਪ, ਇਕਿਕਾਰ ਸਾਰਿਆ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਹੈ (ਸੀ) ਸੋਚਾ ਸੁਪ ਹੈ,
ਕਹਿ ਦਾਦੇ ਨਾਮ ਸਬਦ ਕਹਿਣ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਸੀ ?

ਜਿਵੇਂ ਸਿਰਾਅੀ ਗਿਆ ਸਿਰਾ ਵਾਕੀ ਗਈ ਹੈ। ਸਿਰਾ ਵਾਕੀ ਨਾ
ਹੋਰ ਪਸ ਬਿਕਰੀ, ਮੰਚ, ਬਿਲਦ, ਅਜਿਹੇ ਕੀ ਹੋਰ ਹਨ

ਉਹ ਪ੍ਰਸਨ (ਪ੍ਰਸਨ) ਪ੍ਰਸਨ ਹੋ ਸਿਰ (ਕ) ਕਾ 'ਪ੍ਰਸਨ' ਸਬਦ
ਨਿਰਾ ਹੀ। ਜ ਨਾਮੇ ਸਬਦ ਨਾ ਹੀ ਦੇ ਜਾਣੇ ਸੀ। ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਲਖਣ
ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਜਿਹੜੇ ਨਿਆਇਕ 'ਚ' ਨੂੰ ਤੇ ਅਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਮੰਨ
ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਉਨ ਦਾ ਸਬਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਕਰਦੇ ਸੀ
ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਲਖਣ। (ਸਿਰ) ਕਾ 'ਬ੍ਰਹਮ' ਦਾ ਲਖਣ ਕਰਦੇ
ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ 'ਚ' ਸਿਰਾ ਮੰਨ 'ਕਹਾ' ਹੈ। ਜ 'ਚ' ਪ੍ਰਸਨ ਹੋ ਉਹਦਾ
ਨਾਮ ਭੀ ਸਿਰ ਹੋ ਉਹ ਅਕਾਸ਼ੀ ਸਿਰ ਹੋ। ਮੰਨਿਆ ਹੋ ਨਾਮ ਤੇ ਰੂਪ ਸਬ
ਬੁਠ ਹਨ। ਪ੍ਰਸਨ ਦਾ ਨਾਮ ਤੇ ਸਰੂਪ ਸੋਚਾ ਹੈ। ਇਸ ਭਰਕੇ ਅਸੀਂ ਸਰੂਪ
ਲਖਣ ਕੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰਸਨ :—ਵੱਡੇ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ 'ਨਾਮ' ਸਬਦ ਹੀ ਕਹਿ
ਦਿੰਦੇ, 'ਕੇ-ਤਾਂ' ਸਬਦ ਕਹਿਣ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਸੀ ? ਇੰਨ ਨਾਲ (ਹੀ)
'ਸਬ' ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਰਿਆਨ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ। ਭਾਵ 'ਚ' ਸਤਿਨਾਮ'
ਕਹਿ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ?

ਉੱਤਰ :—ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਭਾਈ ਅਸੀਂ 'ਕਰਤਾ'
ਸਬਦ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਮ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆ ਦੇਹਧਾਰੀਆਂ ਦੇ
ਵਧੇ ਵਧੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਹੈ ਕੋਈ ਮਸਲਮਾਨ ਹੈ। ਰਿਸ਼ੇ ਦਾ ਕੋਈ ਨਾਮ ਹੈ,
ਰਿਸ਼ੇ ਦਾ ਕੋਈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਨਾਮਾਂ ਤੋਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਹੋ
ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਸਾਰਿਆਂ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਲੱਖਣ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਅਸੀਂ
ਕਰਦਾ ਸੀ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਲੱਖਣ। ਇਸ ਚਾਕੇ 'ਕਰਤਾ' ਸਬਦ ਕਿਹਾ ਹੈ।
ਮਾਨਿਆ ਦੇ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਨਾਮ ਤਾਂ ਹਨ ਪਰ ਕਰਤਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ।
ਕਰਤਾ ਇਕ ਪ੍ਰਸਨ ਹੀ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਨਾਮ ਰੂਪ ਪ੍ਰਧਿਰ ਨੂੰ
ਚੁਣ ਵਾਲਾ। 'ਚ' ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ 'ਕਰਤਾ' ਸਬਦ ਕਿਹਾ ਹੈ।

ਪਸ਼ਨ :-

ਉਤਰ :-

ਦੇਸ਼ਦਾਸ ਕਾਮਤ, ਅੰਗ ੪੭੫) ਆਪਣੇ ਰਚਿਓ ਨਾਉ' (ਅੰਗ ੪੬੩)
ਜਿਨਸ ਸੰਕੀ 15 ਆਪ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੇ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਭਾ 1
ਆਪਣੀ ਸਭਾ ਸਮੇਤ ਆਪਣੀ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ (श्रीगणेशाय नमः)

[illegible]

... 108 ਸਿਮਰਤੀ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਰਾਹੀਂ ਉਹ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

[illegible]

... (विमान) ...
... मी. ...

... ..

[Faint handwritten notes at the bottom of the page]

4

۷۹۸

ਉਤਰ :

‘ਪ੍ਰਰਥਾਂ ਫਿਰਥਾਂ ਤੀਰਥਾਂ ਤੁਟਾਂ ਮੇਘਾਂ ਖੇਡਾਂਗੇ ॥’ (ਅੰਗ ੪੬੭)

‘ਪੁਰਖ’ ਨਰ ਜਾਂ ਮਰਦ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ :-

‘ਇਨ੍ਹੇ ਪਿਰ ਪੁਰਖੁ ਨ ਜਾਣਈ ॥’ (ਮੰਤਰ ਪੜ੍ਹ)

ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਾਮ ਦਾ ਭੈ ਨੂੰ ਜੋ ਸਿਤਾਰੀ ਨ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ

ਸਥਾਨ ਪੈ ਜਾਣੀ ਸੀ ਬ੍ਰਹਮ ਤੇ ਤਿਰਥਉਂ ਹੈ ਤਾ ਇਹ ਪਦ ਹੋਵੇ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ :- ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ 'ਨਿਰਭਰ' ਸਬਦ ਬਾਰੇ ਦਿੰਦੇ

ਜਗਤ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਸੀ ?

U.S.

1. 1980-1981

.....

ਮੀ ਨਾਮੀ ੧੧

ਉਤਰ :-

ਉਤਰ :-

ਵਜ ਸੀ ਅਸੀਂ ਕੜਾ ਸੀ ਬਾਨ ਦਾ ਲੁਖਣ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਜਿਹਾ ਹੋ ਸਕਦਾ
ਵੇਦਿਕਾ ਹੈ। ਪੁਸ਼ਪਤਿ ਤਿਰਥਉਂ ਭੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਤਿਰਥੋਂ ਭੀ ਹੈ। ਉਸਦਾ
ਨਿਸ਼ਾਨ ਵੇਦਾਂ ਤੋਂ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ :- ਫੌਜ 'ਮਰਵੇਰੂ' ਸ਼ਬਦ ਤੀ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ, 'ਅਕਾਲ' ਸ਼ਬਦ
(ਕਦੇ ਕਿਹਾ ਹੈ)

ਭੇਡੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ?
ਉੱਤਰ :- ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਭਾਈ ! ਅਸੀਂ ਇਸ
ਜਗ 'ਮਾਰਾਸ' ਪਦ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸੋਤ ਮਹਾਤਮਾ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੇਰ
- ਜੀ ਕਹਿਣੇ 'ਮਾਰ' ਕਰਾ ਦਿਖਾਵੇਂ ਹੁ ਓ 1 ਭੀ ਹਨ ।
ਮਾਰ - ਮਾਰ ਕਰਨਾ 1 ਭੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸਕ ਕੇ ਹਿਤ ਮੈਂ ਵਜਰੇ ਅਤਿ ਹੀ 1
(ਮਾਰਕਤਾਵਲੀ)

ਮਰਿਚਿ ਮਨਿ ਨ ਕੀਨੋ ਰੇਸੁ ॥
(ਅੰਗ ੧੦੧੭)

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਥਾਪਨਾ ਕਰਨ ਲਈ
ਜਾਂ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਥਾਪਨਾ ਕਰਨੀ ਹੈ।

ਮੇਰਾ ਦਾ ਲਖਾ ਜੋ ਜਾਣਾ ਮੀ. ਪਰ
ਮੇਰਾ ਦਾ ਲਖਾ ਜੋ ਜਾਣਾ ਮੀ. ਪਰ

ਪ੍ਰਮਾਣ - 'ਮਤਿ' ਮਤਰ 'ਮਤਿ' ਮਤਰ 'ਮਤਿ' ਮਤਰ 'ਮਤਿ' ਮਤਰ

[illegible]

ਅੰਤਰਿਕ ਨਾਲ ਹਰਕ ਅੰਬਰ ਵਿਚ 'ਅ' ਹੈ, ਸਿਰਾਗੀ
ਵਾਂਗਾ ਵਿਚ 'ਏ' ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ 'ਓ' ਹੈ। ਇਉਂ ਇਥੇ
'ਮ' ਵਿਚ 'ਅ' ਮਨੁੱਖਤਾ ਵਿਸ਼ ਪ੍ਰਕਾਰ 'ਅਮੂਰਤਿ' ਹੈ।

ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਕ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਲਖਣ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ 'ਮੂਰਤਿ' ਸ਼ਬਦ
ਕਿਹਾ ਹੈ।

ਨਿਆਇਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਭਾਵ ਤੇ ਪ੍ਰਾਗਭਾਵ ਨੂੰ ਕਾਲ ਰਹਿਤ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਭਾਵ ਨਿਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਘੜਾ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਵੇ ਵੇਦ ਕੇ ਠੀਕਰੀਆਂ ਹੋ ਜਾਣ, ਘੜੇ ਦਾ ਮਿਟ ਜਾਣਾ, ਟੁਟ ਜਾਣਾ, ਇਸਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਭਾਵ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਘੜੇ ਦੀ ਨਿਵਰਤੀ ਤੋਂ ਵੀ ਜਿਹੜਾ ਸਮਾ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ। ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਖੱਬਰ ਲੈ ਕੇ ਘੜਾ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਦੀਆਂ ਠੀਕਰੀਆਂ ਮੁੱਢਲੀ ਤੱਕ ਪਈਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਉਸ ਨਾਸ ਦਾ ਨਾਸ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ। ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤੀਭਾਵ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਰੀਰਾਂ ਦੇ ਅੰਤ ਹੋ ਜਾਣ ਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀਭਾਵ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਹੈ।

ਦਸਾ :- ਪ੍ਰਸਾਧਾਭਾਵ :- ਜਿਸ ਵਕਤ ਅਜੇ ਘੜੇ ਦੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਕਪਾਲਾਂ
ਚੁੰ-ਲੀਆਂ ਹਈਆਂ ਹੋਣ ਅਤੇ ਘੜੇ ਦੇ ਦੋਰ ਜ਼ੋਰ ਕੇ ਇਕੱਠੇ ਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ
ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਸਾਧਾ ਕਾਵਾਂਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਪੁਤਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ 'ਕਾਲ' ਸਮੇਂ ਵਿਚ, ਜਦੋਂ ਅਜੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ

੧ ਕੋਠੀ ਭਿੱਗ ਪਏ ਤਾਂ ਘਰੇ ਦੀਆਂ ਠੀਕਰੀਆਂ ਲੁਕ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸਦਾ
ਗਾਥਾ ਹੈ।

ਮੀ ਜਲਦੀ ਸਾਫ਼ ਬ

ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ। ਮੈਂ ਨਾ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਸੀ, ਨਾ ਹੋਰ ਕੁਝ। ਮੈਂ ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ। ਮੈਂ ਨਾ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਸੀ, ਨਾ ਹੋਰ ਕੁਝ। ਮੈਂ ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ :- ਮਾਮਲਾ ਮਾਂ ਬੇਨਤੀ ਮਾਮਲਾ ਮਾਮਲਾ ਮੁੱਦਾ ਹੈ।
 ਹਾਂ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

[illegible]

ਪ੍ਰਸ਼ਨ :—ਅਸਾਨੀ ਕਹਿੰਦੇ 'ਸੈਂ' ਕੌਣ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਸੀ ?

ਪ੍ਰਸ਼ਨ :- ਅਸੀਂ ਕੀ ਕਰੀਏ ?
ਉੱਤਰ :- (ਅਸੀਂ) ਅਨਮੀ ਤਾਂ ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।
ਪ੍ਰਸ਼ਨ :- ਕਿਉਂ ?
ਉੱਤਰ :- ਇਸ ਕਰਕੇ 'ਮੈਰੇ' ਕਿਹਾ ਹੈ। ਮਾਇਆ
ਪ੍ਰਸ਼ਨ :- ਮਾਇਆ ਦੀ ਮਾਇਆ ਦਾ ਇਸ ਕਰਕੇ (ਮੈਰੇ, ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਤਾ)
ਉੱਤਰ :- ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ (ਮੈਰੇ, ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਤਾ)
ਪ੍ਰਸ਼ਨ :- ਮਾਇਆ ਦੀ ਮਾਇਆ ਹੈ।
ਉੱਤਰ :- ਮਾਇਆ ਦੀ ਮਾਇਆ ਹੈ।

ਪਸਨ :—ਸਾਰਾ ਰਾਤ ਵੀ ਉਹ 'ਗੁਰ' ਕਿਉਂ ਕਿਹਾ ?

ਉਤਰ :- ਇਸ ਕਾਕੇ ਨਾਲ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਕਿਸੇ ਸੜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ
ਇਸ ਦੀ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ
ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਉਸ ਪੁੰਨਾ ਪੁੰਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਜਾਂਦਾ ਹوں। ਪਰ
ਜਦੋਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਦਿਲ ਵੇਖਣ ਵਾਲੀ ਜੜ
ਵਾਲੀ ਵਸਤੂਆਂ ਤੋਂ ਪਰ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਵੇਖਣ ਵਾਲੀ ਜੜ
ਵਾਲੀ

શ્રી અમી મજુર

[illegible][illegible]

ਚਾਨਣਿ ਸਭ ਮਹਿ ਚਾਨਣੁ ਹੋਇ ॥' (ਅੰਗ ੧੩)
(੧੩) ਚਾਨਣੁ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਨਖਟ
ਹੋਣਾ ਹੈ। (ਗੁਰੂ) ਚੇਤਨ ਹੀ ਹੈ ਇਕੋ ਇਕ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ,
ਜੋ ਕੋਈ ਹੈ।

ਜਥਾ - ੪੭੨। ਬਾਣੀ ਦਿਖੁ ਗੁਰੁ ਦਿਖੇ ਮਖਸੂ ਵੀਚਾਰਿ ॥

ਸਚਾ ਸਚਿਦਾ ਹਟੁ ਸਚੁ ਰਤਨੀ ਭਰੇ ਭੰਡਾਰ ॥' (ਅੰਗ ੬੪੬)

ਪ੍ਰਸ਼ਨ :-ਵੇਰ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ 'ਕੁਰ' ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ 'ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਕਹਿਣ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ:—ਗਰ ਤਾਂ ਵੱਡੇ ਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਹੈ, ਵੱਡੇ ਤਾਂ ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ ਤੇ ਬੁਧਸ਼ਿਤ ਵੀ ਮੰਨੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਲਕਾ ਨੇ ਵੱਡੇਆਂ ਮੰਨੀਆਂ ਹਨ, ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਗਰ ਕਹਿ ਦੇਣਗੇ ਪਰ ਉਹ (ਪੁਸ਼ਾਦਿ) ਅਨੰਦ ਸੁਖ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਤ੍ਰਿਪਾਯੂ ਨਹੀਂ ਹਨ; ਵੱਡੀਆਂ ਭਾਵੇਂ ਕਿੱਡੀਆਂ ਹਨ। ਸੁਮੇਰ ਕਰਕੇ 'ਪੁਸ਼ਾਦਿ' ਕਿਹਾ, ਬੁਧਸ਼ਿਤ ਦਾ ਲਖਣ ਕਰਨ ਲਈ,

ਪ੍ਰਸ਼ਨ :—ਫੇਰ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ 'ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ 'ੴ' (ਇਕ) ਕਿਉਂ ਕਿਹਾ ?

ਉੱਤਰ :--ਅੰਦਰ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ (ਭੋਗਾਨੀਏ) ਭੋਗਾਂ ਨੂੰ ਭੋਗਣ ਵਿਚ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਕਦੇ ਤੇਰੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਭਲਾ ਮਾਂਦਾ, ਜਨਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਤੇਰੇ ਹੱਥ ਤੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋਗੀਆਂ ਨੇ (ਜਗਾਨੀਏ) ਮਿੱਠੀ ਕਫ਼ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਕਾਫ਼ ਵੇਚ ਅੰਦਰ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਜੋ ਜੋਗਾਨੀਏ ਚਰਸਾਤੀ ਨਾਲੇ ਦੀ

ਸ੍ਰੀ ਜਪਮੀ ਸਾਹਿਬ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ :- (੧) ਇਕ ਕਹਿ ਦਿਓ ਓ ਕਿਉਂ ਕਿਹਾ ?
ਉੱਤਰ :- ਇਕ ਨਾਂ ਮਾਇਆ ਵੀ ਹੈ। ਪਰ ਮਾਇਆ
ਜੋ ਹੈ ਉਹ ਬ੍ਰਹਮ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ 'ਉ' ਕਿਹਾ
ਹੈ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਲਖਣ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ :- (੨) ਓ ਕਹਿ ਦਿਓ 'ਸਤਿ' ਕਹਿਣ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ :- 'ਸਤਿ' ਕਹਿਣਾ ਕਾਲ ਅਥਾਹ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਤਿ ਕਿਹਾ ਹੈ।
ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਤੀ ਵਿਆਪਤੀ ਦੱਸ ਨਿਵੇਰਤ ਕਰਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਲਖਣ
ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਅਰਥ ਨੰ: (੫)

ਹੇਤਕ ਅਰਥ ॥ ਅਭਿਆਸ ਵਾਸਤੇ ॥

(੧) 'ਉ' ਅਮਤ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ :- ਇਕ ਕਿਵੇਂ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ?

ਉੱਤਰ :- 'ਉ' ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਕ ਹੈ। ਉਹ
ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਹੈ ਜਨ ਪਰ ਪਰਤੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤੋ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ :- 'ਉ' ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਕਿਵੇਂ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ :- 'ਉ' ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਰੂਪ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਸਾਹਿਬ

ਦਾ ਓ, ਸਾਹਿਬ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ :- (੩) 'ਮ' ਸਤਿ ਕਿਵੇਂ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ :- 'ਮ' ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ। ਸਾਰੇ ਬੰਦ ਸਾਸਤ੍ਰ ਉਸ ਨੂੰ
ਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ :- (੪) ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ 'ਨਾਮੁ' ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਿਵੇਂ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ :- 'ਮ' ਮਗਤ ਦਾ (ਕਰਤਾ) ਰਚਨ ਵਾਲਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ
ਪ੍ਰਸੰਨ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ :- ਕਰਤਾ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ :- (ਪਾਖ, ਸਾਹਿਬ) ਵਿਚ ਸਾਰ ਪੂਰਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕਰਤਾ
ਹੈ। ਵਿਆਪਕ ਹੋਣ ਕਰਕੇ।

ਯਥਾ :- ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ :

'ਅਪੁਨੇ ਕਾਰਜ ਮਹਿ ਆਪਿ ਸਮਾਇਆ ॥' (ਅੰਗ ੨੮੧)

ਪ੍ਰਸ਼ਨ :- ਪੁਰਖ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ :- ਨਿਰਭਉ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪੂਰਨ ਹੈ। ਭੈ ਵਾਲਾ ਪੂਰਨ ਨਹੀਂ
ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਪੁਰਖ ਪੂਰਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਨਿਰਭਉ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ
ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਭੈ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ :- ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨਿਰਭਉ ਕਿਵੇਂ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ :- ਨਿਰਵੈਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ। ਜਿਸਦਾ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੈਰ ਹੋਵੇ
ਉਹ ਨਿਰਭਉ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਉਸਦਾ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਬੜਾ ਦੜਕਾ
ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਬ੍ਰਹਮ ਸਾਹਿਬ ਦਾ 'ਆਤਮਾ' ਆਪਣਾ ਆਪ ਸਰੂਪ ਹੋਣ
ਕਰਕੇ ਨਿਰਵੈਰ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ :- ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨਿਰਵੈਰ ਕਿਵੇਂ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ :- 'ਅਕਾਲ ਮੂਰਤੀ' ਜੋ ਕਾਲ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਸਰੂਪ ਹੋਸਤੀ ਹੋਣ

ਪ੍ਰਭੂ ਪਦਮ ਪਦਮ ਪਦਮ ਪਦਮ ਪਦਮ ਪਦਮ
ਪ੍ਰਭੂ ਪਦਮ ਪਦਮ ਪਦਮ ਪਦਮ ਪਦਮ ਪਦਮ
ਪ੍ਰਭੂ ਪਦਮ ਪਦਮ ਪਦਮ ਪਦਮ ਪਦਮ ਪਦਮ

ਪ੍ਰਸਨ : ਸਰੇ ਪਾਸੇ 1 ਮੀ ਉਪਰਿ ਸਰੇ ਹਿਸ ਹੀ ਹੀ ਅਖਰੇ
ਕਮੀ ਸਰੇ ਕਮੀ ੧੨ ੧੬ ਅਖਰੇ ਮੀ ਪਦਮ ਪਦਮ ਪਦਮ ਪਦਮ
ਅਖਰ ਮੀ ਪਦਮ ਪਦਮ ਪਦਮ ਪਦਮ ਪਦਮ ਪਦਮ
ਅਖਰੇ ਵਾਸ ਮੀ ਵੀ ਹਿਸ ਵਿਚ ਹਨ ?

ਗੁਰ ਉਤਰ :- ਗੁਰਸਿਰ ! ਇਹ ਸਾਰਾ ਮੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ
ਪਦਮ ਪਦਮ ਪਦਮ ਪਦਮ ਪਦਮ ਪਦਮ
ਪਦਮ ਪਦਮ ਪਦਮ ਪਦਮ ਪਦਮ ਪਦਮ
ਪਦਮ ਪਦਮ ਪਦਮ ਪਦਮ ਪਦਮ ਪਦਮ

ਗੁਰਸਿਰ ! ਇਹ ਪਦਮ ਅਖਰ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ
੧ ੨ ੩ ੪ ੫
੬ ੭ ੮ ੯ ੧੦
੧੧ ੧੨ ੧੩ ੧੪ ੧੫
੧੬ ੧੭ ੧੮ ੧੯ ੨੦

ਗੁਰਸਿਰ ! ਇਹ ਪਦਮ ਅਖਰ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ
੧ ੨ ੩ ੪ ੫
੬ ੭ ੮ ੯ ੧੦
੧੧ ੧੨ ੧੩ ੧੪ ੧੫
੧੬ ੧੭ ੧੮ ੧੯ ੨੦

ਗੁਰਸਿਰ ! ਇਹ ਪਦਮ ਅਖਰ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ
੧ ੨ ੩ ੪ ੫
੬ ੭ ੮ ੯ ੧੦
੧੧ ੧੨ ੧੩ ੧੪ ੧੫
੧੬ ੧੭ ੧੮ ੧੯ ੨੦

ਗੁਰਸਿਰ ! ਇਹ ਪਦਮ ਅਖਰ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ
੧ ੨ ੩ ੪ ੫
੬ ੭ ੮ ੯ ੧੦
੧੧ ੧੨ ੧੩ ੧੪ ੧੫
੧੬ ੧੭ ੧੮ ੧੯ ੨੦

ਸਾਰੇ ਅਖਰੇ ਵਾਲਾ :-
੧ ੨ ੩ ੪ ੫
੬ ੭ ੮ ੯ ੧੦
੧੧ ੧੨ ੧੩ ੧੪ ੧੫
੧੬ ੧੭ ੧੮ ੧੯ ੨੦

ਸਾਰੇ ਨਾਮਾਂ ਵਾਲਾ :-
੧ ੨ ੩ ੪ ੫
੬ ੭ ੮ ੯ ੧੦
੧੧ ੧੨ ੧੩ ੧੪ ੧੫
੧੬ ੧੭ ੧੮ ੧੯ ੨੦

ਨਿਰਵੈਰ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭ
੧ ੨ ੩ ੪ ੫
੬ ੭ ੮ ੯ ੧੦
੧੧ ੧੨ ੧੩ ੧੪ ੧੫
੧੬ ੧੭ ੧੮ ੧੯ ੨੦

ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ।
੧ ੨ ੩ ੪ ੫
੬ ੭ ੮ ੯ ੧੦
੧੧ ੧੨ ੧੩ ੧੪ ੧੫
੧੬ ੧੭ ੧੮ ੧੯ ੨੦

ਸੋਲਾਂ ਅੱਖਰਾਂ ਮੰਤ੍ਰ :-
੧ ੨ ੩ ੪ ੫
੬ ੭ ੮ ੯ ੧੦
੧੧ ੧੨ ੧੩ ੧੪ ੧੫
੧੬ ੧੭ ੧੮ ੧੯ ੨੦

ਸੋਲਾਂ ਅੱਖਰਾਂ ਵਾਲਾ :-
੧ ੨ ੩ ੪ ੫
੬ ੭ ੮ ੯ ੧੦
੧੧ ੧੨ ੧੩ ੧੪ ੧੫
੧੬ ੧੭ ੧੮ ੧੯ ੨੦

ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ।
੧ ੨ ੩ ੪ ੫
੬ ੭ ੮ ੯ ੧੦
੧੧ ੧੨ ੧੩ ੧੪ ੧੫
੧੬ ੧੭ ੧੮ ੧੯ ੨੦

ਮੌਤ ਦੇ ਸਾਥ ਦਾ ਫਲ

[illegible]

ਸਕਲ ਰਿਖਨ ਦੇ ਖਾਪ।
 ਮੁਖ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ॥੩੮॥
 ਮੁੰਡਿਤ ਮੋਧ।
 ਸਗੁਰੇ ਮੈ ਪੰਥੀ ਲਗਿ ਜੋਗ ॥੩੯॥
 ਮਹਾਤਮ ਮੰਤ੍ਰ ਇਹ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਦਾਇ ॥੪੦॥
 ਛੱਤੀਸ ਪੰਥ ਪੁਨ ਪੰਥੀ ਤੋਰ ਸੁਜਾਨ।
 ਪਛਿ ਅਗ੍ਰ ਲਖਹੁ ਸਿੱਖ ਭੁਧਿਵਾਨ ॥੪੧॥
 ਪੰਥੀ ਜੀਵ ਵਿਵਹਾਰ ਮੈ ਛੱਤੀਸ ਲਖ ਗੁਨ ਸਾਂਝ ॥੪੨॥
 ਲਾਖ ਆਹੂਤਿ ਦੇ ਮੁਕਤ ਹੋਇ ਤਤਕਾਲ।
 ਜਪ ਤੇ ਆਤਮ ਸੁਧ ਹੋਇ ਮਾਰਜਨ ਕੂਖਨ ਟਾਲ ॥੪੩॥
 (ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗੰਥ)

ਸਪ

੧. (ਜਪੁ) ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਸਾਹਿਬ ਬਾਣੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।
੨. ਜਪੁ ਨਾਮ ਬੋਦ ਦਾ (ਬੋਦ) ਨਾਮ ਗਿਆਨ ਦਾ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਸੰਗ੍ਰਹਤ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।
੩. (ਜਪੁ) ਜਪਣੇ ਜੋਗ ਹੈ। 'ਨਾਨਕ ਜਾਪੀ ਜਪੁ ਜਾਪ ॥' (ਅੰਗ ੮੬੬) ਜਿਸ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਜਪ ਅਤੇ ਜਾਪ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਉਹ ਧੰਨਤਾ ਮਗ ਪਾਏ ਹਨ।
੪. (ਜਪੁ) ਆਗਿਆ ਹੈ ਬਾਣੀ ਦੇ ਜਪਣੇ ਵੀ। ਅਥਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਕਥੇ ਨਾ ਵਿਸਾਰੋ ਹੁਕਮ ਹੈ ਸਭਾ ਜਪਣੇ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਜਪਾਉ।
੫. (ਜਪੁ) ਅਨਵੇ ਕਰਕੇ 'ਪੂਜੇ' ਤੋਂ ਪੁਜਦੇ ਜੋਗ ਹੈ।

1917

$\frac{d}{dt} \left(\frac{1}{2} m v^2 + U(r) \right) = 0$

$\frac{1}{2} \frac{d}{dt} \left(\frac{1}{2} m v^2 \right) = \frac{1}{2} m v \frac{dv}{dt}$

2. 1942. 1943. 1944. 1945. 1946. 1947. 1948. 1949. 1950. 1951. 1952. 1953. 1954. 1955. 1956. 1957. 1958. 1959. 1960. 1961. 1962. 1963. 1964. 1965. 1966. 1967. 1968. 1969. 1970. 1971. 1972. 1973. 1974. 1975. 1976. 1977. 1978. 1979. 1980. 1981. 1982. 1983. 1984. 1985. 1986. 1987. 1988. 1989. 1990. 1991. 1992. 1993. 1994. 1995. 1996. 1997. 1998. 1999. 2000. 2001. 2002. 2003. 2004. 2005. 2006. 2007. 2008. 2009. 2010. 2011. 2012. 2013. 2014. 2015. 2016. 2017. 2018. 2019. 2020. 2021. 2022. 2023. 2024. 2025. 2026. 2027. 2028. 2029. 2030. 2031. 2032. 2033. 2034. 2035. 2036. 2037. 2038. 2039. 2040. 2041. 2042. 2043. 2044. 2045. 2046. 2047. 2048. 2049. 2050. 2051. 2052. 2053. 2054. 2055. 2056. 2057. 2058. 2059. 2060. 2061. 2062. 2063. 2064. 2065. 2066. 2067. 2068. 2069. 2070. 2071. 2072. 2073. 2074. 2075. 2076. 2077. 2078. 2079. 2080. 2081. 2082. 2083. 2084. 2085. 2086. 2087. 2088. 2089. 2090. 2091. 2092. 2093. 2094. 2095. 2096. 2097. 2098. 2099. 2100. 2101. 2102. 2103. 2104. 2105. 2106. 2107. 2108. 2109. 2110. 2111. 2112. 2113. 2114. 2115. 2116. 2117. 2118. 2119. 2120. 2121. 2122. 2123. 2124. 2125. 2126. 2127. 2128. 2129. 2130. 2131. 2132. 2133. 2134. 2135. 2136. 2137. 2138. 2139. 2140. 2141. 2142. 2143. 2144. 2145. 2146. 2147. 2148. 2149. 2150. 2151. 2152. 2153. 2154. 2155. 2156. 2157. 2158. 2159. 2160. 2161. 2162. 2163. 2164. 2165. 2166. 2167. 2168. 2169. 2170. 2171. 2172. 2173. 2174. 2175. 2176. 2177. 2178. 2179. 2180. 2181. 2182. 2183. 2184. 2185. 2186. 2187. 2188. 2189. 2190. 2191. 2192. 2193. 2194. 2195. 2196. 2197. 2198. 2199. 2200. 2201. 2202. 2203. 2204. 2205. 2206. 2207. 2208. 2209. 2210. 2211. 2212. 2213. 2214. 2215. 2216. 2217. 2218. 2219. 2220. 2221. 2222. 2223. 2224. 2225. 2226. 2227. 2228. 2229. 2230. 2231. 2232. 2233. 2234. 2235. 2236. 2237. 2238. 2239. 2240. 2241. 2242. 2243. 2244. 2245. 2246. 2247. 2248. 2249. 2250. 2251. 2252. 2253. 2254. 2255. 2256. 2257. 2258. 2259. 2260. 2261. 2262. 2263. 2264. 2265. 2266. 2267. 2268. 2269. 2270. 2271. 2272. 2273. 2274. 2275. 2276. 2277. 2278. 2279. 2280. 2281. 2282. 2283. 2284. 2285. 2286. 2287. 2288. 2289. 2290. 2291. 2292. 2293. 2294. 2295. 2296. 2297. 2298. 2299. 2300. 2301. 2302. 2303. 2304. 2305. 2306. 2307. 2308. 2309. 2310. 2311. 2312. 2313. 2314. 2315. 2316. 2317. 2318. 2319. 2320. 2321. 2322. 2323. 2324. 2325. 2326. 2327. 2328. 2329. 2330. 2331. 2332. 2333. 2334. 2335. 2336. 2337. 2338. 2339. 2340. 2341. 2342. 2343. 2344. 2345. 2346. 2347. 2348. 2349. 2350. 2351. 2352. 2353. 2354. 2355. 2356. 2357. 2358. 2359. 2360. 2361. 2362. 2363. 2364. 2365. 2366. 2367. 2368. 2369. 2370. 2371. 2372. 2373. 2374. 2375. 2376. 2377. 2378. 2379. 2380. 2381. 2382. 2383. 2384. 2385. 2386. 2387. 2388. 2389. 2390. 2391. 2392. 2393. 2394. 2395. 2396. 2397. 2398. 2399. 2400. 2401. 2402. 2403. 2404. 2405. 2406. 2407. 2408. 2409. 2410. 2411. 2412. 2413. 2414. 2415. 2416. 2417. 2418. 2419. 2420. 2421. 2422. 2423. 2424. 2425. 2426. 2427. 2428. 2429. 2430. 2431. 2432. 2433. 2434. 2435. 2436. 2437. 2438. 2439. 2440. 2441. 2442. 2443. 2444. 2445. 2446. 2447. 2448. 2449. 2450. 2451. 2452. 2453. 2454. 2455. 2456. 2457. 2458. 2459. 2460. 2461. 2462. 2463. 2464. 2465. 2466. 2467. 2468. 2469. 2470. 2471. 2472. 2473. 2474. 2475. 2476. 2477. 2478. 2479. 2480. 2481. 2482. 2483. 2484. 2485. 2486. 2487. 2488. 2489. 2490. 2491. 2492. 2493. 2494. 2495. 2496. 2497. 2498. 2499. 2500. 2501. 2502. 2503. 2504. 2505. 2506. 2507. 2508. 2509. 2510. 2511. 2512. 2513. 2514. 2515. 2516. 2517. 2518. 2519. 2520. 2521. 2522. 2523. 2524. 2525. 2526. 2527. 2528. 2529. 2530. 2531. 2532. 2533. 2534. 2535. 2536. 2537. 2538. 2539. 2540. 2541. 2542. 2543. 2544. 2545. 2546. 2547. 2548. 2549. 2550. 2551. 2552. 2553. 2554. 2555. 2556. 2557. 2558. 2559. 2560. 2561. 2562. 2563. 2564. 2565. 2566. 2567. 2568. 2569. 2570. 2571. 2572. 2573. 2574. 2575. 2576. 2577. 2578. 2579. 2580. 2581. 2582. 2583. 2584. 2585. 2586. 2587. 2588. 2589. 2590. 2591. 2592. 2593. 2594. 2595. 2596. 2597. 2598. 2599. 2600. 2601. 2602. 2603. 2604. 2605. 2606. 2607. 2608. 2609. 2610. 2611. 2612. 2613. 2614. 2615. 2616. 2617. 2618. 2619. 2620. 2621. 2622. 2623.

1. ਟਾਇਰ :— ਜੇ ਸਪੌਰਟਸ ਆਯਾਤਾ ਵਿਚ ਕੋਰਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ

9. ਵਾਹਿਗੁਰੂ :
 ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜ ਸਮਝ ਸਰ।
 ਰਿਪਸ:- ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਰ। ਧੀਮਹੀ ਆਵਾਹਿ ਨਾਮ ਕੀਤਾ
 ਰਿਪਸ:- ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਰ।

੨. ਭੁਪਾਲ :— ਮਨ ਦੇ ਚਿੰਤਨ ਤੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ।

੩. ਮਨਮਾਨੀ: ਮਨਮਾਨੀ ਦੇ ਸਪ ਦੀ ਗਿਣਤੀ (ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਅੰਗ ੩੭੮)
ਸਮਾਜ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨਮਾਨੀ ਦੇ ਸਪ ਦੀ ਗਿਣਤੀ (ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਅੰਗ ੩੭੮)
ਮਨਮਾਨੀ ਦੇ ਸਪ ਦੀ ਗਿਣਤੀ (ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਅੰਗ ੩੭੮)

ਇਸ ਬਾਣੀ 'ਮਾ' ਦੇ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵੱਡੇ 'ਮਾ' ਚਾਰੇ ਬਾਣੀਆਂ, ਵੈਖਰੀ, ਮਧਮਾ, ਪਸਿਤੀ ਤੇ ਪਰਾਥਰਕੇ

੨੫) ਜਦੋਂ ਚਿੰਤਾ-ਰਸਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਬੈਥੀ ਹੁੰਦੀ। (ਅੰਕ ੨੬੩)

ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸ਼ਬਦ 'ਅੰਗ' (ਅੰਗ ੨੭੦) (ਅੰਗ ੨੭੦)

ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ, ਮੇਰੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰਾਂ।

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥
॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ (श्रीगणेशाय नमः)

... ..

[illegible]

[Faint handwritten notes]

[illegible]

... ..
... ..
... ..
... ..

ਮਾਪ-ਮੁਹਾਰਾ ਜਾਪ ਦਿਨੇ ਗਤ ਇਕ-ਰਸ

ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। (ਅੰਤ ਵਿਚ)

‘ਸਾਨੂੰ ਮੇਰੇ ਮਾਂ ਪਿਤਾ ਦਿਆਵੇ।’ (ਅੰਗ ੯੪੧) ਦੀ ਅਵਸਥਾ
ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਜੋ ਆਉਂਦੇ ਜੋ ਬੋਲ-ਚਾਲ ਪੜ੍ਹ ਪੜ੍ਹੀ ਵੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ,
ਉਹ ਵਿਚ ਜਪ ਤੀ ਸਾਨ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਦਫਾ :- ਜੇ ਭੇਜਣਾ ਹੈ ਮਿਥਾ ਮੀਨ ਪੰਖਿਰੂ ਸੁ ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਜਾਪਤ ਹੈ ਨਹੀਂ ਹੋਰ ॥
ਸਾਧਕ + ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਗਾਈ ਛੁਟਿ ਗਇਓ ਜਮ ਕਾ ਸਭ ਸੋਰ ॥

ਸਭ ਹਿਦਾਇਆਂ ੨ ਵਿਚ ਜਾਪ ਸੁਣਨਾ ।

ਦਰਾ: 'ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਨਾਮ ਬੋਲੈ ਰਾਮ ਬੋਲੈ ਰਾਮ ਬਿਨਾ ਕੇ ਬੋਲੈ ਨੈ॥'
'ਸਭੇ ਜਗਦੀਨ ਜਾਪ ਜਿ ਮੁਖਹੁ ਏਲੋਟਿਆ ।'

ਨਿਸ਼ :- 'ਨਿਸ਼' ਗਾ ਸਾਥੋਂ ਨੌਤਾ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਜਾਪ ਹੀ, ਸਿਮਰਨ ਹੀ ਸੁਣਾਵਾ ਹੈ ।
 ਯਸ਼ :- 'ਸਿਮਰੈ ਧਰਤੀ ਅਰੁ ਆਕਾਸਾ ॥ ਸਿਮਰਹਿ ਚੰਦ ਸੂਰਜ ਗੁਣਗੁਣਾ ॥'

ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰ ਸਿਮਰਹਿ ਸਿਮਰੈ ਸਗਲ ਉਪਾਰਜਨਾ ॥.....॥
(ਅੰਗ ੧੦੭੯)

‘ਧਰਤਿ ਪਾਤਾਲੁ ਆਕਾਸੁ ਹੈ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁਤੀਏ
ਸਭੇ ਭੀਰੁ ਤਿਨ ਨਾਮ ਧਿਆਵ ਨਾਮ’ (ਮੰਗੀ ਪੜ੍ਹੌ)

1. *Phragmites australis* (Cav.) Trin. ex Steud.

[illegible][illegible]

1. $\frac{1}{x^2} = x^{-2}$
 $\frac{d}{dx} x^{-2} = -2x^{-3} = -\frac{2}{x^3}$
 $\frac{d}{dx} \frac{1}{x^2} = -\frac{2}{x^3}$

१. $\frac{1}{x^2} = x^{-2}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-2} = -2x^{-3} = -\frac{2}{x^3}$
 २. $\frac{1}{x^3} = x^{-3}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-3} = -3x^{-4} = -\frac{3}{x^4}$
 ३. $\frac{1}{x^4} = x^{-4}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-4} = -4x^{-5} = -\frac{4}{x^5}$
 ४. $\frac{1}{x^5} = x^{-5}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-5} = -5x^{-6} = -\frac{5}{x^6}$
 ५. $\frac{1}{x^6} = x^{-6}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-6} = -6x^{-7} = -\frac{6}{x^7}$
 ६. $\frac{1}{x^7} = x^{-7}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-7} = -7x^{-8} = -\frac{7}{x^8}$
 ७. $\frac{1}{x^8} = x^{-8}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-8} = -8x^{-9} = -\frac{8}{x^9}$
 ८. $\frac{1}{x^9} = x^{-9}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-9} = -9x^{-10} = -\frac{9}{x^{10}}$
 ९. $\frac{1}{x^{10}} = x^{-10}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-10} = -10x^{-11} = -\frac{10}{x^{11}}$
 १०. $\frac{1}{x^{11}} = x^{-11}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-11} = -11x^{-12} = -\frac{11}{x^{12}}$
 ११. $\frac{1}{x^{12}} = x^{-12}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-12} = -12x^{-13} = -\frac{12}{x^{13}}$
 १२. $\frac{1}{x^{13}} = x^{-13}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-13} = -13x^{-14} = -\frac{13}{x^{14}}$
 १३. $\frac{1}{x^{14}} = x^{-14}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-14} = -14x^{-15} = -\frac{14}{x^{15}}$
 १४. $\frac{1}{x^{15}} = x^{-15}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-15} = -15x^{-16} = -\frac{15}{x^{16}}$
 १५. $\frac{1}{x^{16}} = x^{-16}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-16} = -16x^{-17} = -\frac{16}{x^{17}}$
 १६. $\frac{1}{x^{17}} = x^{-17}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-17} = -17x^{-18} = -\frac{17}{x^{18}}$
 १७. $\frac{1}{x^{18}} = x^{-18}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-18} = -18x^{-19} = -\frac{18}{x^{19}}$
 १८. $\frac{1}{x^{19}} = x^{-19}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-19} = -19x^{-20} = -\frac{19}{x^{20}}$
 १९. $\frac{1}{x^{20}} = x^{-20}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-20} = -20x^{-21} = -\frac{20}{x^{21}}$
 २०. $\frac{1}{x^{21}} = x^{-21}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-21} = -21x^{-22} = -\frac{21}{x^{22}}$
 २१. $\frac{1}{x^{22}} = x^{-22}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-22} = -22x^{-23} = -\frac{22}{x^{23}}$
 २२. $\frac{1}{x^{23}} = x^{-23}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-23} = -23x^{-24} = -\frac{23}{x^{24}}$
 २३. $\frac{1}{x^{24}} = x^{-24}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-24} = -24x^{-25} = -\frac{24}{x^{25}}$
 २४. $\frac{1}{x^{25}} = x^{-25}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-25} = -25x^{-26} = -\frac{25}{x^{26}}$
 २५. $\frac{1}{x^{26}} = x^{-26}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-26} = -26x^{-27} = -\frac{26}{x^{27}}$
 २६. $\frac{1}{x^{27}} = x^{-27}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-27} = -27x^{-28} = -\frac{27}{x^{28}}$
 २७. $\frac{1}{x^{28}} = x^{-28}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-28} = -28x^{-29} = -\frac{28}{x^{29}}$
 २८. $\frac{1}{x^{29}} = x^{-29}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-29} = -29x^{-30} = -\frac{29}{x^{30}}$
 २९. $\frac{1}{x^{30}} = x^{-30}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-30} = -30x^{-31} = -\frac{30}{x^{31}}$
 ३०. $\frac{1}{x^{31}} = x^{-31}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-31} = -31x^{-32} = -\frac{31}{x^{32}}$
 ३१. $\frac{1}{x^{32}} = x^{-32}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-32} = -32x^{-33} = -\frac{32}{x^{33}}$
 ३२. $\frac{1}{x^{33}} = x^{-33}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-33} = -33x^{-34} = -\frac{33}{x^{34}}$
 ३३. $\frac{1}{x^{34}} = x^{-34}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-34} = -34x^{-35} = -\frac{34}{x^{35}}$
 ३४. $\frac{1}{x^{35}} = x^{-35}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-35} = -35x^{-36} = -\frac{35}{x^{36}}$
 ३५. $\frac{1}{x^{36}} = x^{-36}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-36} = -36x^{-37} = -\frac{36}{x^{37}}$
 ३६. $\frac{1}{x^{37}} = x^{-37}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-37} = -37x^{-38} = -\frac{37}{x^{38}}$
 ३७. $\frac{1}{x^{38}} = x^{-38}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-38} = -38x^{-39} = -\frac{38}{x^{39}}$
 ३८. $\frac{1}{x^{39}} = x^{-39}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-39} = -39x^{-40} = -\frac{39}{x^{40}}$
 ३९. $\frac{1}{x^{40}} = x^{-40}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-40} = -40x^{-41} = -\frac{40}{x^{41}}$
 ४०. $\frac{1}{x^{41}} = x^{-41}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-41} = -41x^{-42} = -\frac{41}{x^{42}}$
 ४१. $\frac{1}{x^{42}} = x^{-42}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-42} = -42x^{-43} = -\frac{42}{x^{43}}$
 ४२. $\frac{1}{x^{43}} = x^{-43}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-43} = -43x^{-44} = -\frac{43}{x^{44}}$
 ४३. $\frac{1}{x^{44}} = x^{-44}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-44} = -44x^{-45} = -\frac{44}{x^{45}}$
 ४४. $\frac{1}{x^{45}} = x^{-45}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-45} = -45x^{-46} = -\frac{45}{x^{46}}$
 ४५. $\frac{1}{x^{46}} = x^{-46}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-46} = -46x^{-47} = -\frac{46}{x^{47}}$
 ४६. $\frac{1}{x^{47}} = x^{-47}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-47} = -47x^{-48} = -\frac{47}{x^{48}}$
 ४७. $\frac{1}{x^{48}} = x^{-48}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-48} = -48x^{-49} = -\frac{48}{x^{49}}$
 ४८. $\frac{1}{x^{49}} = x^{-49}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-49} = -49x^{-50} = -\frac{49}{x^{50}}$
 ४९. $\frac{1}{x^{50}} = x^{-50}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-50} = -50x^{-51} = -\frac{50}{x^{51}}$
 ५०. $\frac{1}{x^{51}} = x^{-51}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-51} = -51x^{-52} = -\frac{51}{x^{52}}$
 ५१. $\frac{1}{x^{52}} = x^{-52}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-52} = -52x^{-53} = -\frac{52}{x^{53}}$
 ५२. $\frac{1}{x^{53}} = x^{-53}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-53} = -53x^{-54} = -\frac{53}{x^{54}}$
 ५३. $\frac{1}{x^{54}} = x^{-54}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-54} = -54x^{-55} = -\frac{54}{x^{55}}$
 ५४. $\frac{1}{x^{55}} = x^{-55}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-55} = -55x^{-56} = -\frac{55}{x^{56}}$
 ५५. $\frac{1}{x^{56}} = x^{-56}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-56} = -56x^{-57} = -\frac{56}{x^{57}}$
 ५६. $\frac{1}{x^{57}} = x^{-57}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-57} = -57x^{-58} = -\frac{57}{x^{58}}$
 ५७. $\frac{1}{x^{58}} = x^{-58}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-58} = -58x^{-59} = -\frac{58}{x^{59}}$
 ५८. $\frac{1}{x^{59}} = x^{-59}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-59} = -59x^{-60} = -\frac{59}{x^{60}}$
 ५९. $\frac{1}{x^{60}} = x^{-60}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-60} = -6$

[illegible]

ਕਾਸੀ ਪਿਟਾਣਾ ਜੀ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ੁਕਾਰਿਕੇ ਦੇ ਬਸਤਰ ਲਾਗੇ
ਹਨ, ਜੇ ਕਦਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੋਂ ਤਾਂ ਚੰਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਮੰਗ ਕੇ ਆ ਕੇ ਅੰਗੀ ਵਾਸਤੇ
ਜਿਸੇ ਕੀਮਤ ਨੂੰ ਵੇਚੋ, ਜੇ ਕੁਝ ਦਾ ਸਿੱਖ ਬਣੇ। ਲੰਬੂ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਕਿਹਾ
ਸਾ ਬਰਾਜ ਸਿੰਘ ਆਪ ਕੀ ਮੈਂ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਰਾਂਗਾ।

ਵਰਨ ਮੰਨ ਕੇ ਹਸ-ਰਹੀ ਹੋਣ ਲੈ ਕੇ ਵਾਪਸ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬਾਤੀਆਂ
ਓਹੋ ਬਣੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਮਾਈਆਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਦੇ ਦਿੱਤੇ। ਫੇਰ ਆ ਕੇ
ਮਾਈ ਦੀ ਚੁੰਨੀ ਵਠਾ ਤੇ ਬੰਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਿੱਖ ਬਣਾ
ਦਿੱਤਾ। ਕਾਹੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਬੋਲੇ ਮੈਂ ਕੌਣ ਹਾਂ ਆਪਣਾ ਸਿੱਖ ਬਣਾਉਣ
ਵਾਲਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਮਾਈ ਦਾ ਜਾਚਕ ਹਾਂ। ਚੱਲ ਤੇਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਵਠੀ ਦੇ ਮਾਲਕ
ਮਾਈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ਪਾਸ ਲੈ ਕੇ ਚਲੀ ਜੋ ਸਿਸਾਹ ਨੂੰ ਤਾਰ ਰਹੇ ਹਨ।
ਜੋ ਪੀਰ ਪਾਦਸ਼ਾਹ, ਭਗਤ ਵਡਲ, ਛਿਪਾ ਨਿਧਾਨ ਹਨ ਤੇ ਅਉਗਟਿਆਰਿਆਂ
ਸ਼ਬਦਮਾਜ਼ਾ ਹਨ। ਦੋਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਪੂਜੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ
ਜੀ ਕਾਮੀ, ਪਾਦਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਤੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ। ਜਿਵੇਂ ਭਾਈ
ਮਾਈ ਜੀ ਕਿਹਾ ਹੈ 'ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਗਰ ਪਿਆਰੇ'। ਤੁਹਾਨੂੰ ਜੀ ਨੇ ਗਾਇ
ਦੀ ਭਾਈ ਮਾਈ ਦੀ ਚੁੰਨੀ ਆਪਣੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ਪਾਸ ਲੈ ਕੇ ਅਉਗਟਿਆਰਿਆਂ

ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ
 ਬਿਨੁ ਕਰਮੀ ਕਰਮੀ ਅਮ ਬਾਹਿਰ ਸਿਖ ਆਵਰ ਹੈ ਦਬਦਬੀ।
 ਕਾਹੀ ਸੀਤ ਪਦਾਰੀ ਸੀਤ ਬਿਕਰਿ ਮੇਲ ਪਾਕੀ ਕੇ ਮਿ ਮਿਥੀ।
 ਹਿਤ ਉਤਰਿ ਅਰ ਨਹੀ ਸ ਪਾਵੀ ਸਿਖ ਸਦਾ ਸਖੀ ਨਹੀ।
 (ਨਾਨਕ ਅਸ ਮੁਖ)

ਕਥ ਸਮ ਮਰਾ ਬਾਤ ਸੀ ਪਿਆ। ਸਿਖਨ ਬਾਹਿਰੀ ਕੇ ਪਦ ਵੇਨੀ।
 ਪਾਸਾ ਸੀ ਬੀਦਾ ਨਹੀ ਮੇਰਾ ਪਦੀ ਪਦੀ ਦ ਕਾਮ ਸਿਖ ਕੇ ਕਰੀ ਕੀਤੀ।
 ਆਵ ਦੀਆ ਕੰਢੀਆ ਨਿਹੀ ਪਦੀਆ ਦ ਕਾਮ ਸਿਖ ਕੇ ਕਰੀ ਕੀਤੀ।
 ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਹਾਤਮਾ ਅਸੀਂ ਹੀ ਪਾਵਦੀ।
 ਨਾਨਕ ਬੁਧ ਰਿਆਸੀ ਆਪ ਪਰਸੇਸਰ ਬਾਗਿਆ।
 ਸਿਖ ਕ ਬਾਕ ਨ ਕਰ ਮਿਟਾਏ ਅਪਨ ਕ ਹੀ ਪੁਖਮ ਮਿਟਾਏ।
 ਪਾਕੀ ਕੇ ਮਲ ਕਾਰ ਫਿਕਾਈ। ਸ੍ਰੀ ਕੇ ਰਾ ਸਿਖਯਨ ਸਜਦੀ। ੧੦।

ਜਪੁ ਦੇ ਅੰਗ

ਜਿਵੇਂ ਵੇਦ ਵਿਚ ਰਿਸੇ ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਸਾਧ ਕਰਨ ਲਾਗਿਆ ਸਿਨਾ ਕੇ
 ਦੀਜੀ ਦਾ ਜਪੁਕ ਨੂੰ ਵਾਅਨਾ ਹੋ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਸੇ ਰੀ ਗੁਣਗਣ
 ਵਿਚ ਹਿਤ ਹੋ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੀ ਵਿਸਟ ਦੇਵਤਾ ਹੈ।

੧. ਵਿਸਟ :- ਸੇਵਾ ਦੇਵਤਾ ਹੈ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੀ ਵਿਸਟ ਦੇਵਤਾ ਹੈ।
੨. ਸਖੀ :- ਚਰਾ-ਨ ਵਾਲਾ, ਗੁਣ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਹਨ।
੩. ਸਕਤੀ :- ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਾਇਆ ਵਾਲਾ। ਜਿਸ ਦੇ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ
 ਕ-ਰਾਮ ਪਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਉਚਾਿਆ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ
 ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਹਨ।
੪. ਨਾਮ :- ਅਸੀਂ ਦੇ ਛੇਤੀ ਦੀ ਚਾਲ ਅੰਦਰ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ੭੮ ਸਤ੍ਰਾਂ
 ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ੭੮ ਸਤ੍ਰਾਂ
 ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ੭੮ ਸਤ੍ਰਾਂ

ਪ੍ਰਸਨ :- ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸਰੂਪ ਕਰ

ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ੭੮ ਸਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ
 ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸਰੂਪ ਕਰ

ਉਤਰ :- ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਸਿਧੋ !
 (ਆਦਿ ਸਚ) ਆਦਿ ਵਿਚ ਵੀ ਸੱਚ ਸਰੂਪ ਹੈ। (ਜਗਾਦਿ ਸਚ) ਜਗਾ
 ਦ ਆਦਿ ਵਿਚ ਵੀ ਸੱਚ ਸਰੂਪ ਹੈ। (ਗੁਰਮੁਖ) ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਵੀ
 ਸੱਚ ਸਰੂਪ ਹੈ। (ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚ) ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਜੀ
 ਕਾ ਹੀ ਨਨ ਭਵਿੱਖਤ ਕਾਲ ਨੂੰ ਭੀ ਸੱਚ ਹੋਵੇਗਾ।

ਪ੍ਰਸਨ :- ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ! ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਹਿੰਨ ਕਾਲ ਪੁਛ ਹਨ,
 ਅਸੀਂ ਦਾ ਨਾਮ ਦਿਓ ?

ਉਤਰ :- ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ, ਹੇ ਸਿਧੋ !
 (ਆਦਿ ਸਚ) ਆਦਿ ਵਿਚ ਵੀ ਸੱਚ ਸਰੂਪ ਹੈ। (ਜਗਾਦਿ ਸਚ) ਜਗਾ
 ਦ ਆਦਿ ਵਿਚ ਵੀ ਸੱਚ ਸਰੂਪ ਹੈ। (ਗੁਰਮੁਖ) ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਵੀ
 ਸੱਚ ਸਰੂਪ ਹੈ। (ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚ) ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ,
 ਭਵਿੱਖਤ ਕਾਲ ਵਿਚ ਭੀ ਸੱਚ ਸਰੂਪ ਹੋਵੇਗਾ।

ਪ੍ਰਸਨ :- ਸਿਧੋ ਵੇਰ ਕਹਿਣ ਲਾਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਿਧੀ ਕਾਲ
 ਨਹੀਂ ਦਿਸਿਆ ?

ਉਤਰ :- ਸੁਣ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਸਿਧੋ ! ਦੱਸ
 ਆਏ ਹਾਂ, (ਜਗਾਦਿ ਸਚ) ਜਗਾ ਆਦਿਕ ਦਾ ਜੋ ਸਿਧੀ ਕਾਲ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ
 ਭੀ ਸੱਚ ਸਰੂਪ ਹੈ, ਨਿਸਚੇ ਕਰੋ।

ਵਿਉਂ ਸੁਣ ਕੇ ਸਿਧ ਚਰਨੀਂ ਪੈ ਗਏ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਿਧਾਂ ਦੇ ਸਿਧਾਦ
 ਦੇ ਉਤਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਦਿੱਤੇ ਸਨ।

(ਅਰਬ ਨੰਬਰ ੨)

ਪ੍ਰਸਨ :- ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਸਨ ਕੀਤਾ ਕਿ
 ਤੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਪ੍ਰਸਨ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ ?

ਉਤਰ :- ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਪ੍ਰਥਮ (ਆਦਿ)

ਸ੍ਰੀ ਮਦਨੀ ਸਾਹਿਬ

ਸ੍ਰੀ ਮਦਨੀ ਸਾਹਿਬ

‘ਨਾਨਕ’ ਪਦ ਦੇ ਅਰਥ

‘ਨਾਨਕ’ ਪਦ ਦੇ ਅਰਥ

‘ਨਾਨਕ’ ਪਦ ਦੇ ਅਰਥ

‘ਨਾਨਕ’ ਪਦ ਦੇ ਅਰਥ

‘ਨਾਨਕ’ ਪਦ ਦੇ ਅਰਥ

‘ਨਾਨਕ’ ਪਦ ਦੇ ਅਰਥ

‘ਨਾਨਕ’ ਪਦ ਦੇ ਅਰਥ

‘ਨਾਨਕ’ ਪਦ ਦੇ ਅਰਥ

‘ਨਾਨਕ’ ਪਦ ਦੇ ਅਰਥ

‘ਨਾਨਕ’ ਪਦ ਦੇ ਅਰਥ

‘ਨਾਨਕ’ ਪਦ ਦੇ ਅਰਥ

‘ਨਾਨਕ’ ਪਦ ਦੇ ਅਰਥ

‘ਨਾਨਕ’ ਪਦ ਦੇ ਅਰਥ

‘ਨਾਨਕ’ ਪਦ ਦੇ ਅਰਥ

‘ਨਾਨਕ’ ਪਦ ਦੇ ਅਰਥ

‘ਨਾਨਕ’ ਪਦ ਦੇ ਅਰਥ

‘ਨਾਨਕ’ ਪਦ ਦੇ ਅਰਥ

‘ਨਾਨਕ’ ਪਦ ਦੇ ਅਰਥ

‘ਨਾਨਕ’ ਪਦ ਦੇ ਅਰਥ

‘ਨਾਨਕ’ ਪਦ ਦੇ ਅਰਥ

‘ਨਾਨਕ’ ਪਦ ਦੇ ਅਰਥ

‘ਨਾਨਕ’ ਪਦ ਦੇ ਅਰਥ

‘ਨਾਨਕ’ ਪਦ ਦੇ ਅਰਥ

‘ਨਾਨਕ’ ਪਦ ਦੇ ਅਰਥ

‘ਨਾਨਕ’ ਪਦ ਦੇ ਅਰਥ

‘ਨਾਨਕ’ ਪਦ ਦੇ ਅਰਥ

‘ਨਾਨਕ’ ਪਦ ਦੇ ਅਰਥ

‘ਨਾਨਕ’ ਪਦ ਦੇ ਅਰਥ

‘ਨਾਨਕ’ ਪਦ ਦੇ ਅਰਥ

‘ਨਾਨਕ’ ਪਦ ਦੇ ਅਰਥ

‘ਨਾਨਕ’ ਪਦ ਦੇ ਅਰਥ

‘ਨਾਨਕ’ ਪਦ ਦੇ ਅਰਥ

‘ਨਾਨਕ’ ਪਦ ਦੇ ਅਰਥ

‘ਨਾਨਕ’ ਪਦ ਦੇ ਅਰਥ

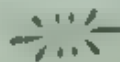
‘ਨਾਨਕ’ ਪਦ ਦੇ ਅਰਥ

‘ਨਾਨਕ’ ਪਦ ਦੇ ਅਰਥ

‘ਨਾਨਕ’ ਪਦ ਦੇ ਅਰਥ

‘ਨਾਨਕ’ ਪਦ ਦੇ ਅਰਥ

‘ਨਾਨਕ’ ਪਦ ਦੇ ਅਰਥ

ੴ ਪਹਿਲੀ ਪਉੜੀ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ੴ

ਸੰਚ, ਸੰਚਿ ਨ ਹੋਵਈ; ਜੇ ਸੋਚੀ ਲਖ ਵਾਰ ॥
 ਚੁਪੇ, ਚੁਪਿ ਨ ਹੋਵਈ; ਜੇ ਲਾਇ ਰਹਾ ਲਿਵ ਤਾਰ ॥
 ਭੁਖਿਆ, ਭੁਖ ਨ ਉਤਰੀ; ਜੇ ਬੰਨਾ ਪੁਰੀਆ ਫਾਰ ॥
 ਸਹਸ ਸਿਆਣਪਾ ਲਖ ਹੋਹਿ; ਤ ਇਕ ਨ ਚਲੇ ਨਾਲ ॥
 ਕਿਵ, ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ; ਕਿਵ, ਕੂੜੇ ਤੁਟੇ ਪਾਲ ॥
 ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ; ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲ ॥੧॥

(ਅਰਥ ਨੰਬਰ ੧)

ਪ੍ਰਸੰਨ :- ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਰੂਪ ਦੀ ਸਾਖਿਆਤਤਾ ਵਾਸਤੇ ਅਨਮੋਤਾਂ ਵਾਲੇ ਚਾਰ ਸਾਧਨ ਦਸਦੇ ਹਨ :-

੧. ਸਰੀਰ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ । ੨. ਬਾਣੀ ਦੀ ਸੋਨਤਾ । ੩. ਬਰਤ ਆਦਿ ਰੱਖਣੇ । ੪. ਸਾਸ਼ਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿਆਣਪਾਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ।

ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਦੱਸੋ, ਕੀ ਸਰੂਪ ਦੀ ਸਾਖਿਆਤਤਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ :- ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਧਨਾਂ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੁਣੋ ਅਸੀਂ ਦਸਦੇ ਹਾਂ :-

(ਜੇ ਸੋਚਿ ਨ ਹੋਵਈ) ਹੋ ਸਿਧੇ ! ਜੇ ਬਾਹਰੋਂ ਸਰੀਰ ਦੀ (ਸੋਚ) ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਕਰਨ ਲਗੀਏ, ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਦੀ (ਸਚਿ) ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਹੀ (ਨਾ ਹੋਵਈ) ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ।

(ਜੇ ਸੋਚੀ ਲਖ ਵਾਰ) ਜੇ ਲੱਖਾਂ ਵਾਰੀ ਵੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਆਦਿ ਕਰਕੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ (ਸੋਚੀ) ਪਵਿੱਤਰ ਕਰੀ ਜਾਮੀਏ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਪਵਿੱਤਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਅੱਥਾ ਵਿਚੋਂ ਰਿੰਡ ਆਉਂਦੀ ਹੈ । ਅਤੇ ਨਾਸਾ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮੱਲ ਨਿਕਲਦੀ

ਭਰੂ ਗੁੰਥ ਜੀ ਵਿਚ ਭੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :-

ਸੁਆਮੀ ਡੇਢ ॥ 'ਰਾਜ ਕੇ ਗਿਹ ਪਾਇ ਕੈ, ਜਨਮੇਜਾ ਰਾਜ ਮਹਾਨ ॥

ਚੀਰ ਹਠੀ ਤਪੀ, ਵਸ ਚਾਰ ਚਾਰ ਨਿਧਾਨ ॥'

(ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਅੰਗ ੧੪੧)

ਕਿ ਮਹਾਨ ਰਾਜਾ ਜਨਮੇਜਾ ਸੁਰਬੀਰ ਹਠੀ ਤਪੀ ਤੇ ਚੌਦਾਂ ਵਿਦਿਆ ਦਾ
ਮੁਕਾਮ ਸੀ। ਰਾਜ ਹਠੀ ਨੂੰ ਪਾ ਕੇ ਯੋਗ ਆਦਿਕ ਧਰਮ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨ
ਨਾਲੇ ਜਨਮੇਜਾ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਵਡਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ
'ਤੇ ਬਿਆਸ ਜੀ ਤੋਂ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਹੋ ਸੁਆਮੀ ਜੀ ! ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਸੰਗ
ਦੇਵਤਾ ਹੋ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਪਾਂਡਵਾਂ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਸਨ। ਤਾਂ ਫੇਰ ਇਉਂ
ਕਿਉਂ ਹੋਇਆ ?

'ਜੇਵੇਂ ਪਾਂਡਵ ਕੇ ਮਜ਼੍ਹਰ ॥ ਜਿਨ ਕੇ ਸੁਆਮੀ ਰਹਿਤ ਹੋਇ ॥' (ਅੰਗ ੯੫੩)

ਪਾਂਡਵਾਂ ਦੇ ਸੁਆਮੀ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਸਹਾਇਤਾ ਵਾਸਤੇ ਹਰ ਵਕਤ
ਪਾਸ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਪਾਂਡਵ ਦੁੱਖਤੀ ਨੂੰ ਜੁੜੇ ਵਿਚ ਹਾਰ ਕੇ ਤੇ
ਬਾਹੀ ਦੀ ਦੱਖ ਕੇ ਅਤੇ ਵੇਰਾਟ ਰਾਜੇ ਦੇ ਮਜ਼੍ਹਰ ਬਣ ਕੇ ਰਹੇ। ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ
ਜੀ ਤਾਂ ਕੈਰਵਾਂ ਦੀ ਕਟਲ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਪਾਂਡਵਾਂ ਨੂੰ ਲੁਚਤ ਕਰ
ਦਿੰਦੇ, ਉਹ ਜੁਆ ਨਾ ਬੋਰਦੇ ਤੇ ਇਤਨੇ ਦੁਖ ਨਾ ਹੁੰਦੇ। ਬਿਆਸ ਜੀ ਨੇ
ਕਿਹਾ ਭਗਵਾਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਹੀ ਐਸੀ ਹੈ ਜੋ ਵਰਤਾਰਾ ਵਰਤਦਾ ਹੈ ਸੇ ਵਰਤ ਕੇ
ਹੀ ਜੀਤਦਾ ਹੈ। ਕਾਵੀ ਅਤੇ ਮੌਰ ਦ ਅੰਗ ਕਿਸੇ ਦੀ ਸਿਆਣਪ ਨਹੀਂ ਚਲਦੀ
ਮੇ ਸਿਨਾ ਨੂੰ ਰੋਕ ਲਵੇ, ਪਰਮੇਸਰ ਦਾ ਹੁਕਮ ਅਟੱਲ ਹੈ।

'ਸਾਹਾ ਹੁਕਮ ਨ ਟਲੈ, ਲਿਖਿਆ ਲੇਖ ਰਜਾਇ ਜੀਉ ॥'

ਜਨਮੇਜੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸਾਹਮਣੇ ਖੂਹ, ਦੋਆ ਦਿਸਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਫੇਰ ਜਾਣ
ਬਥ ਕੇ ਉਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਡਿੱਗਦਾ। ਬਿਆਸ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੋ ਰਾਜਨ !
ਜੇ ਮਨ ਨਾਲ ਵਰਤਾਰਾ ਵਰਤਦਾ ਹੈ, ਸਿਵਾਂ ਕੀ ਮੌਰ ਆਉਣੀ ਹੋ ਸੇ ਤੇਨੂੰ
ਦਸਮ ਹਾ ? ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੇ ਸਾਧਨ ਸਿਆਣਪਾਂ ਕਰ ਲੈ ਵਿਹ
ਮਾਧੀ ਦਲਤੀ ਕੀ ਦਾ ਜੀ ਦੋਸੇ ? ਜੀ ਬਿਆਸ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੋ ਰਾਜਨ !
ਜਾਸੀ ਦੇ ਰੇ ਜੀ ਕੀ ਮਾਧ ਕੀ ਸਾਵੀ ਤੇ ਤੇ ਦਾਜ ਵਿਚ ਨਿਕ ਸਾਧਤ
ਜਪ ਵਾਲੀ ਗੋਲੀ ਆਵੇਗੀ ਤੂੰ ਉਸ ਦੇ ਜਪ ਤੇ ਕੁਮ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੀ
ਬੁਣ ਵਾਗਾ। ਤਿਤ ਘੜੀ ਤੇ ਚਰ ਕ ਸਿਕਾਰ ਜਾਵੇਗਾ ਜਲ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ

ਸਾਖੀ ਨੇ (੧) 'ਸਾਖੀ ਜਨਮੇਜੇ ਦੀ'

מדינת ישראל

[illegible]

The page contains handwritten text in Devanagari script, which appears to be bleed-through from the reverse side of the paper. The text is mostly illegible due to fading and overlapping.

[illegible]

ਅਖੜਾ ਹਵਾ ਨਾਲ ਸਾੜੀ ਉੱਡੀ ਠਾਣੀ ਦੇ ਬੇਪਸ਼ਦ* ਹੋਣ ਤੋਂ ਹੱਸ।

ਇਹ ਆ ਕੇ ਅਠਾਰਾਂ ਗੰਤੂ ਦੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜੋ ਆਏ ਸਨ

ਜਨਮਦਾ ਦੇ ਮਤੀ, ਬਰਜਿ ਇਆਸਿ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ॥

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਅਠਾਰਹ ਘਾਏ, ਚਿਰਤੁ ਨ ਚਲੈ ਚਲਾਇਆ ॥੪॥

(ਅੰਗ ੧੩੪੪)

ਗਿਆ ਗਲਾ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਰੋਇਆ। ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ
ਦੁਆਇਆ ਹੈ :-

‘੮੬ ਜਨਮੇਜਾ ਖੁਦਿ ਕਾਇਆ ॥ ਹਿੰਦੀ ਕਾਠਣਿ ਪਾਈ ਭੁਇਆ ॥’

(ਅੰਗ ੯੫੪)

ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਣ ਕਰਕੇ, ਰਾਜਾ ਜਨਮੇਜਾ ਭਲਿਆ,
ਪਾਪੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤ੍ਰ ਰੋਇਆ। ਰਾਜਾ ਹੋਕਾਰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਿਆਸ ਜੀ ਦੀ ਚਰਨੀ
ਲੱਗਾ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੈਂ ਭੁਲ ਗਿਆ ਹਾਂ ਡੁੱਪਾ ਕਰਕੇ ਮੇਰਾ ਕੋਝ ਮੋਟਣ
ਦਾ ਜਤਨ ਕਰੋ। ਬਿਆਸ ਨੇ ਕੋਝ ਮੋਟਣ ਵਾਸਤੇ ਅਠਾਰਾਂ ਪਰਬਾਂ ਵਾਲਾ
ਮੰਤਰ ਰਾਜਾ ਦੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਉਸਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਮੰਤਰ ਦੇ ਜੋਗੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਬਾਰੇ ਦਸਵਾਂ
ਪਾਠਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ :-

‘ਤੁਹਾਂ ਗਰਜਿਓ ਅਰਜਨੈ ਪਰਮ ਬੀਰੋ ॥

ਧਨੁਰ ਬੇਦ ਗਿਆਤਾ ਤੇਜ ਪਰਮ ਤੀਰੰ ॥੪੩॥੨੧੧॥

ਸੀ ਸੋਰ ਬਾਨਾ ਵਰੀ ਬੀਰ ਖੰਡੇ ॥

ਹਟਿਓ ਭੀਖਮੀ ਸਭੈ ਸੈਨਾ ਸਮੇਤੀ ॥

१३१ २०१३ १३१ १३१ १३१

ਜਪੇ ਪਤ ਪਾਇਓ ਸੁਖ ਪਾਛਦੇ ॥'

[illegible]

ਅਰਥ ਨੰਬਰ ੨

[illegible]

ମାଧବ ମା' ମହାଦେବ

* * * 'ਭਾਇਕਾਂਤੀ ਹਿਰਦੇ ਕਲਪਨ ਗਾਠਾ' (ਅੰਕ ੧੦੦੩)

5. ਸੋਈ ਸਿੱਖਸਪਤਿ ਵਿਸਲਪ ਉਠਾਉਣਾ ਹੀ ਸਹੀ ਹੈ।

... (ਪਿਆਰ ਰੂਪ ਨ ਉਤਰੀ) ਬਾਹਰੋਂ ਚਲਦੇ ਚਲਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਮਨ
... (ਜਾਂ ਦੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ) ਰੂਪ ਵਾ ਆਮਾ ਰੂਪ ਰੂਪ ਬਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਹੀਂ
... (ਜਾਂ ਵਾਦ ਸਾਹੀ) ਲੀਂ ਲੀਂ

ਦੇ ਸਮਾਜੀਆਂ ਭਾਰ) ਜੋ (ਪੁਰੀਆ) ਵਿਦਿਆਂ ਨੂੰ (ਬਿਨਾ) ਦਮਨ
ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ (ਭਾਰ) ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਲੋਂ, ਤਾਂ ਵੀ ਮਨ ਦੀ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ
ਰੂਪ ਰੂਪ ਵਾ ਅਸਾ ਰੂਪ ਰੂਪ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਉਤਰਦੀ। ਮਨ ਵਿਚ
ਰੂਪ ਬਣੀ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

(ਸਰਸ ਸਿਆਣਪਾ ਲਖ ਹੋਹਿ) ਜੋ ਕਰਕੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਪ੍ਰਸਤੁਤਾਂ ਦੀਆਂ
ਲਖਾਂ ਸਿਆਣਪਾਂ ਪੁਰਖ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਣ

ਨਹੀਂ ਚਲ ਸਕਦੀ। ਮਨ ਹੁਕਦਾ ਨਹੀਂ ਸੰਕਲਪ ਵਿਕਲਪ ਉਠਾਉਂਦਾ ਹੈ
ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ

ਸਾਖੀ ਪਾਰਸ ਨਾਥ ਦੀ

ਦੱਤਾ ਤੁੱਥੇ ਦੁ ਸਮਾਉਣ ਤੋਂ ਇਕ ਲੱਖ ਗਿਆਰਾਂ ਬਰਸ ਪੂਰੇ ਹੋਣ ਤੋਂ
ਮਤਾਨਾਂ, ਸਿਵ ਜੀ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਪਾਤਸ ਨਾਥ ਜੀ 'ਰੋਹ' ਰਹੱਲੇ ਦੇਸ ਵਿਚ ਸੁੰਦਰ
ਮਦਾ ਦ ਸਹਿਜ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਪ੍ਰਭਾਵਸਾਲੀ ਚੇਤਾ ਤੇਜ ਸਹਿਤ ਹੋਏ ਕਰਕ,
ਦੂਰਾਂ ਦੂਰੋਂ ਆ ਕੇ ਯਕਾਂ ਦੇ ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਕਦਾ ਦਿਤੀਆ,
ਉਸ ਸਮੇਂ ਦਾ ਨਾਮਾ ਕੀ ਨਾਤੀਆਂ ਸਮਤ ਤ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਚਰਨਾ ਵਿਚ
ਭਾਇਆ, ਮੋਹਤ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਦੇ ਦਿਖਾਏ। ਜੇਨਾ ਸੁੰਦਰ ਅਤੇ
ਤੇਜ ਸਹਿਤ ਸੀ ਜੇ ਦੇਖਦਾ ਉਹ ਮਾਂ ਹਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਮਾਮਾਨ ਹੋਣ 'ਤੇ ਸਮੁੱਚੇ ਅਤੇ ਸਾਮਰਾਟ ਵਿਚ ਬੜਾ ਮਾਨ ਹੋ ਗਿਆ।
ਸਾਮੁੱਚੇ ਵਿਚਲਾ ਨਾਲ ਸਭ ਪੰਡਿਤ ਵਿਦਵਾਨ ਜਿੰਦ ਸਨ। ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੇ ਵਿਚਲਾ
ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਨਾਮ ਜਿੰਦ ਲਏ। ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਦਾ ਜੋ ਸੰਨਿਆਸ ਮਰ ਸੀ ਉਸ ਨੇ

[illegible]

ਗੁਰਮਤਿ ਹੋਇ ॥ (ਅੰਗ ੨੯੮)
ਭਾਵੇ ਭਗਤਿ ਜਾ ਹਉਮੈ ਸੋਖੇ ॥
ਸਿਘਾਟਪਾ ਕਿਤੇ ਬਾਹਿ ਨ ਆਈਐ ॥
ਜੇ ਦੱਬੈ ਸੋਈ ਸੁਖ ਪਾਈਐ ॥ (ਅੰਗ ੩੦੬)
ਸਿਘਾਟਪਾ ਨ ਤ ਮਿਲੈ ਮਨੀ ਮਿਦ ਰੀਝ,
ਜਨ ਨਾਨਕ ਗੁਰਮਤਿ ਜਾਤਾ ਰਾਮ ॥ (ਅੰਗ ੪੪੫)

ਅਰਥ ਨੰਬਰ ੩
ਕਾਕੂ ਉਕਤ ਨਯਾਜ ਅਰਥ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ :- ਸਿਖ ਮੁਖ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ, ਹੋ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਸੀ ਕਿਸੇ ਜੋ ਮੁਅੱਜਿ (ਸੋਚੇ ਸੋਚਿ ਨ ਹੋਵਈ) (ਸੋਚੇ) ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੀਏ। ਕੀ ਸ਼ਾਨੂੰ ਪ੍ਰਮੋਸਰ ਦੀ (ਸੋਚੇ) ਵਿਚਾਰ ਪਰਾਪਤਿ (ਨਾ ਹੋਵਈ) ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ? (ਜੇ ਸੋਚੀ ਲਖ ਵਾਰ) ਜੇ ਲੱਖਾਂ ਵਾਰੀ (ਸੋਚੀ) ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੀਏ।

ਉੱਤਰ :- ਜੇ ਸੰਵਿਗਾਨ ਮਾਮਲੇ ਸਾਂਝੀ ਹੀ ਨਾ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇ, ਸੋਚ ਨਾ ਵਾਜੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨਾ ਲਘਣ ਵਾਲੀ (ਸੋਚ) ਵਿਚਾਰਨ ਦੀ ਵੀਚਾਰਨੀ ਕਰਕੇ ਤੁਰੰਤ (ਸੋਚ ਨਾ ਵਾਜੀ) ਵਿਚਾਰਨ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਕਿੰਤੂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। 'ਲਾਭ ਉਕਤਿ ਨਾਯਾ' ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।

(ਜੇ ਜਹੀ ਲਘ ਵਾਜੀ ਨੇ ਕਮੀ ਲਘ ਵਾਜੀ ਲਘ ਵਾਜੀ ਉਸ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਲਘ ਵਾਜੀ ਨੇ ਕਮੀ ਸੋਚੀ ਸੋਚਦਾ ਹੋਗੇ ਤਾਂ ਕੁਝ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਕਿੰਤੂ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ :- (ਗੁਪਤ ਬੁਧਿ ਨ ਹੋਵਈ) ਗੁਪਤ ਰਹਿਣੇ ਕਰਕੇ ਮਨ ਦੀ (ਗੁਪਤ) ਤੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੇ ਨਹੀਂ ਸ਼ਕਤੀ ?
 ਵੇਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇਗੀ ?

ਉਤਰ :- ਜੇਕਰ ਮੁਲਕੀਤ (ਮੁਲਕੀਤ) ਨੇ ਕਰਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ
ਤੇਲ ਧਾਰਾ ਵਤ ਲਾ ਕੇ ਰਖੇਗੇ ਤਾਂ
(1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (10) (11) (12) (13) (14) (15) (16) (17) (18) (19) (20) (21) (22) (23) (24) (25) (26) (27) (28) (29) (30) (31) (32) (33) (34) (35) (36) (37) (38) (39) (40) (41) (42) (43) (44) (45) (46) (47) (48) (49) (50) (51) (52) (53) (54) (55) (56) (57) (58) (59) (60) (61) (62) (63) (64) (65) (66) (67) (68) (69) (70) (71) (72) (73) (74) (75) (76) (77) (78) (79) (80) (81) (82) (83) (84) (85) (86) (87) (88) (89) (90) (91) (92) (93) (94) (95) (96) (97) (98) (99) (100)

ਮਾਤਾ ਜੀ (ਉਪ) ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਗਰ ਤੋਂ
ਮਾਤਾ ਜੀ (ਉਪ) ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਗਰ ਤੋਂ
ਮਾਤਾ ਜੀ (ਉਪ) ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਗਰ ਤੋਂ

ਪਸਨ :-

ਉਤਰ :- ੨੨ ਨਵੰਬਰ ੧੯੭੨

[illegible]

ਪ੍ਰਸ਼ਨ :- ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਸਿਖਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਸਿਖਾਉਂਦੇ ਹਾਂ।

$\frac{d}{dt} \left(\frac{1}{2} m v^2 \right) = \frac{d}{dt} \left(\frac{1}{2} m \dot{x}^2 + \frac{1}{2} m \dot{y}^2 + \frac{1}{2} m \dot{z}^2 \right)$

ਉਤਰ :- 1. ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਜਨਮ, ਮਰਨ, ਬਿਰਤੀ, ਆਦਿ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਜੀਵ ਵਿਗਿਆਨ (Biology) ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਚਲਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਮੰਨਦਾ
ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀਆਂ
ਸਾਰਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ੫੫੫ ਪੰਨਿਆਂ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਅੰਤਿਮ
(ਅੰਗ ੨੬੭)

ਅਰਬ ਨੰਬਰ ੪

ਮੇਰੀ ਲਖ ਵਾਰ)

ਪ੍ਰਤੀ ਪਾਪਤੀ ਵਾਲੀ (ਸ਼ਾਂਤ ਹੋਈ) ਨਾ

... (ਚਿ ਨ) ਹਰ ਕਈ ਚਿਤਰਨੀ ਸਾ ਰਹੀ,

ਚੰਦ੍ਰਿਕਾ * ਤੇਜਸੀ ਜੋ ਲਾਹਿ ਰਹਾ ਲਿਵ ਤਾਰ ॥

(ਤਾਰ) *ਚੰਗੇਗਾਰ ਵਿਚ ਲਿਖ ਬਿਤੀ ਤੇਲ ਧਾਰਾ ਵਤ ਲਾ ਰੱਖੀਏ
ਚਪ (ਦੀ) ਅਫਰ ਪਦ ਦੀ ਵਾ ਬਾਤੀ ਦੀ ਖੂਪਤੀ ਹੈ ਜਾਈ ਹੈ ਅਤੇ
ਚਪ (ਦੀ) ਜਤਨਾ ਬਿਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ।

ਮਾਂਗਲਾਕਾਰੀ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ੨੯ ਜੁਲਾਈ ੧੯੭੭

(੫) ਪਰਮਿਸ਼ਟ ਨੂੰ (ਭਾਬ) ਭਾਲ ਲਿਆ
ਇਹੀ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਨਾਂ ਵਿਚ ਸੋ ਲਿਆ ਹੈ, ਇਸੇ ਅਰਥ,
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਕੁਝ ਇਹ ਕਰਦੇ ਪਰਮਿਸ਼ਟ ਦੀ ਰੱਖ ਦੇ
ਗੰਢ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਰੱਖ ਨਹੀਂ ਜਤਿਨਦੀ
ਗੁਣ ਲਗਾਈ।

(ਸਮ ਸਿਖਾਵਾ ਸਭ ਤੋਂ ੨ ਇਕ ਨੂੰ ਚਲੇ ਜਾਵੇ) ।

ਜਿਹੜੀ ਵੀ ਟਿਕ ਲਖ ਸੁਰੂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਿਤੀ (ਚ ਲੰ) (ਚ) ਪਤਾ ਨਾ
ਗਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਸਿਆਵੀ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵੀਆਂ ਲੱਖਾਂ ਸਿਖਾਵ
ਦੀ ਦਿੱਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਭਾਵ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਯਾਦ :- 'ਬਧੀ ਬਾਜੀ ਉਪਜੈ ਚਾਉ ॥ ਸਹਸ ਸਿਆਣਪ ਪਵੈ ਨ ਭਾਉ ॥'
(ਅੰਗ ੧੫੧)

ਅਰਥ ਨੰਬਰ ੫

ਭਾਵ ਅਭਾਵ ਵਿਹੁਣਕ ਅਰਥ

ਸੋਚੋ ਸੋਚਿ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਸੋਚੀ ਲਖ ਵਾਰ :-

(ਲਖ ਵਾਰ) ਜੇ ਸਭ ਦੇ (ਲਖ) ਜਾਨਣ (ਵਾਰ) ਵਾਲਾ ਪਰਮੇਸ਼
(ਜੇ) ਜੇ ਇਸਦੇ ਜਾਨਣ ਵਾਲੀ (ਸੋਚੀ) ਵਿਚਾਰ ਪਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ (ਜੇ)
ਸਾਸਤਰੀ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਹੋਵੇ ਚਾਹੇ (ਸੋਚਿ ਨ) ਹੋਵੇ,
ਜਿਹਾ ਹੀ ਹੈ, ਤਾਂਕੇ ਫੁਟਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਫੁਟਦਾ।

ਯਥਾ :—‘ਚਿੰਤਾ ਅਚਿੰਤਾ ਸਗਲੀ ਗਈ ॥

ਪ੍ਰਭ ਨਾਨਕ ਨਾਨਕ ਨਾਨਕ ਮਈ ॥' (ਅੰਗ ੧੧੫)

੨੯ ਵਿਚ ਓਅਰਾਰ ਦੇ ਦਸ ਨਾਮ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ
੧ ਓਅਰਾਰ । ੨ ਪ੍ਰਣਵ । ੩ ਸਰਬ ਭਿਆਪੀ । ੪. ਅਨੰਤ । ੫
੬ ਸੁਕਲ । ੭ ਵੇਦਯੁਤ । ੮ ਹੋਸ । ੯ ਤੁਰਿਯ । ੧੦ ਬ੍ਰਹਮ ।

ਸ੍ਰੀ ਮਨ ਮੋਹਿਨੀ

ਰਾਮ ਰੂਪਿ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਲਾਇ ਰਹਾ ਲਿਵ ਤਾਰ :-

ਭੂਖਿਆ ਰੂਪ ਨ ਉਤਰੀ ਜੇ ਬੰਨਾ ਪੁਰੀਆ ਭਾਰ:-

ਸਰਸ ਸਿਲਾਟਪਾ ਲਖ ਰਿਹਿ ਤ ਇਕ ਨ ਚਲੇ ਨਾਲਿ:-

ਅਰਥ ਨਿਬੰਧ
ਸਾਧਨ ਰੂਪ ਅਰਥ

ਪਾਠ - ੧

ਮਾਸਟਰ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰਕੇ, ਬਾਣੀ ਦੀ
ਮਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਦੀ ਭਾਰੀ ਮਾਇਆ ਕਰਨਾ ਬਾਣੀਦਾ ਹੈ।

ਉਤਰ :- ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਸਦੇ ਹਨ ।

ਸੱਚੇ ਸੋਚਿ ਨ ਹੋਵਈ :- (ਮੰਚ) ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਕੁਝ (ਮਾਂਚ) ਨਹੀਂ

ਜੇ ਸੋਚੀ ਲਖ ਵਾਰ :—ਜੇ ਲੱਖਾਂ ਵਾਰੀ ਹੀ ਸੋਚੀ ਜਾਈਦ।
ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮ ਕਰਨੇ ਲਾਹੀਂਦੇ ਹਨ।

‘ਸਵਾ ਕਰਤ ਹੋਇ ਨਿਹਕਾਮੀ ॥ ਤਿਸ ਕਉ ਹੋਤਿ ਪਰਾਪਤਿ ਸੁਆਮੀ ।’
(ਅੰਗ ੨੮੬)

ਚੁਪੇ ਚੁਪਿ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਲਾਇ ਰਹਾ ਲਿਵ ਤਾਰ :-

ਨਾਮ ਦੀ (ਬੋਲਣ ਦੀ) ਚੁੱਪ ਕਰਨ ਕਰਕੇ, ਮਨ ਦੇ ਸੰਕਲਪਾਂ ਦੀ ਚੁੱਪ ਨਾ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਜੇਕਰ ਧਾਰਾ ਵਰਗੀ ਲਿਵਲਾਈ ਰਹਿੰਦੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸੁਮ ਦਮ ਸਾਧਨ ਕਰਕੇ ਮਨ ਦੀ ਵਾਸਨਾ ਰੋਕਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਕ੍ਰਿਮਿਆਂ ਦੁਖ ਨ ਉਤਰੀ ਜੋ ਬੰਨਾ ਪੁਰੀਆ ਭਾਰ :-

ਜੇਕਰ ਅੰਨ੍ਹੇ ਭਰਤਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਜਿਸਨਾਲ ਮਨ ਦੀ ਥਕ ਨਹੀਂ ਓਰਤਦੀ,
ਜੇਕਰ ਜਿਹਨਾਂ, 'ਵਸਤੂ' ਦੀ ਆਪਣੀ ਥਾਂ, ਭਰਤਾਂ ਦੇ, ਦੇਖੀਏ।
ਇਸ ਬਾਰੇ ਵੇਰਵੇ ਪਾਠਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸਹਸ ਸਿਆਣਪ' ਲਖ ਹੋਹਿ ਤ ਇਕ ਨ ਚਲੇ ਨਾਲਿ :—

ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀਆਂ ਲੱਖਾਂ ਸਿਮਾਟਾਂ, ਮਨ ਦੇ ਰੋਕਣ ਵਾਲੇ
ਮਿਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਉਪਲਬਧ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਭਾਗ : ਸ੍ਰੀ ਮਾਧਵਾਨ ਪਤਿ 'ਸਾਹਿਬ' ਤੇ 'ਮਿਸ਼ਨ' ਜਾਂ 'ਭਾਗ' ।
 ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੋਤਿਸ਼ ਸਮੇਤ 'ਸਾਹਿਬ' ਤੇ 'ਮਿਸ਼ਨ' । (ਸ੍ਰੀ ਮਾਧਵਾਨ)

ਪਉਤੀ ੧ (੧੨੬)

ਪ੍ਰਸਨ :- ਸਿਖ ਮੁਖ ਦੁਆਰਾ-ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਅੰ
ਉਤਰ :- ਕਰੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਸਚੀ ਸਚੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਲਾ

ਪ੍ਰਸਨ :- ਕਿਵ ਕੁਝ ਤੁਏ ਪਾਲਿ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ !
ਉਤਰ :- ਕੁਝ ਸਰੀਰ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਪੈਸਟਾ ਕਿਵੇਂ (ਕਵੇਂ) ਫੁਟੇ ? ਸਿਸਾਰ ਦੁਖ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਤੋਂ ਪਰਮਾਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਿਵੇਂ ?

ਪ੍ਰਸਨ :- ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ :-
ਉਤਰ :- ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ :- ਜੇ ਮਹਾਰਾਜ (ਰਜਾਈ) ਆਗਿਆ ਵਿਚ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਰਾਜੀ ਹੋ ਕੇ ਚਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਚਲਣਾ ਇਹੋ ਹੈ, ਜੋ ਸੁਸ ਸੁਸ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸਿਮਰਨ ਕਿਸ ਦਾ ? ਉਹ (ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ) ਨਾਲ ਹੀ 'ੴ ਸਤਿਨਾਮ' ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸਨ :- ਯਥਾ : 'ੴ ਨਾਮੁ ਹੁਕਮੁ ਹੈ ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰਿ ਦੀਆ ਬੁਥਾਇ ਜੀਉ ॥' (ਅੰਗ ੭੨)

ਉਤਰ :- ਜੇਕਰ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਜਤਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਕੜ ਸਰੀਰ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਮੇਰੇ ਦੀ ਹੋਗਤਾ ਟਟਦੀ ਹੋ ਅਤੇ ਫੇਰ ਸਚ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਚਲਾ ਕਰਕੇ ਹੋਦੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸਨ :- 'ਗੁਰਮਤਿ ਹਉਮੈ ਪਰਹਰੈ ਮਨਿ ਭਾਵੈ ਖਸਮੇ ਦਾ ਭਾਣਾ ॥ ਪੈਰੀਂ ਪੈ ਖਾ-ਖਾਕ ਹੋਇ ਦਰਗਹ ਪਾਵੈ ਮਾਣੁ ਨਿਮਾਣਾ ॥' (ਵਾਰ ੧੮੭੧ ਪਉਤੀ ੨੧)

ਉਤਰ :- 'ਹੁਕਮੀ ਭੰਦਾ ਹੋਵਕੇ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੁਕਮੇ ਵਿਚ ਰਹਣਾ ॥ ਹੁਕਮੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਚ ਕਰ ਮਰਨਾ ਆਵਣ ਹੈ ਸਤਨਾ ॥ ਦਿਲ ਦਰੀਆਉ ਸਮਾਉ ਕਰਿ ਗਰਬੁ ਗਵਾਇ ਗਰੀਬੀ ਵਹਣਾ ॥ ਵੀਹ ਇਕੋਹਿ ਉਲੇਖਿ ਕੈ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਸੰਘਾਸਣਿ ਬਹਣਾ ॥ ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਲਿਵਲੀਣ ਹੋਇ, ਅਨਭਉ ਅਪਭ ਪੜਾਇ ਗਹਣਾ ॥'

ਪ੍ਰਸਨ :- ਸਿਖ ਮੁਖ ਦੁਆਰਾ-ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਅੰ
ਉਤਰ :- ਕਰੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਸਚੀ ਸਚੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਲਾ

ਉਤਰ :- ਕਰੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਸਚੀ ਸਚੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਲਾ

ਪ੍ਰਸਨ :- ਕਿਵ ਕੁਝ ਤੁਏ ਪਾਲਿ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ !
ਉਤਰ :- ਕੁਝ ਸਰੀਰ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਪੈਸਟਾ ਕਿਵੇਂ (ਕਵੇਂ) ਫੁਟੇ ? ਸਿਸਾਰ ਦੁਖ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਤੋਂ ਪਰਮਾਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਿਵੇਂ ?

ਉਤਰ :- ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ :-

ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ :- ਜੇ ਮਹਾਰਾਜ (ਰਜਾਈ) ਆਗਿਆ ਵਿਚ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਰਾਜੀ ਹੋ ਕੇ ਚਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਚਲਣਾ ਇਹੋ ਹੈ, ਜੋ ਸੁਸ ਸੁਸ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸਿਮਰਨ ਕਿਸ ਦਾ ? ਉਹ (ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ) ਨਾਲ ਹੀ 'ੴ ਸਤਿਨਾਮ' ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਯਥਾ : 'ੴ ਨਾਮੁ ਹੁਕਮੁ ਹੈ ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰਿ ਦੀਆ ਬੁਥਾਇ ਜੀਉ ॥'

(ਅੰਗ ੭੨)

ਜੇਕਰ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਜਤਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਕੜ ਸਰੀਰ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਮੇਰੇ ਦੀ ਹੋਗਤਾ ਟਟਦੀ ਹੋ ਅਤੇ ਫੇਰ ਸਚ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਚਲਾ ਕਰਕੇ ਹੋਦੀ ਹੈ।

'ਗੁਰਮਤਿ ਹਉਮੈ ਪਰਹਰੈ ਮਨਿ ਭਾਵੈ ਖਸਮੇ ਦਾ ਭਾਣਾ ॥

ਪੈਰੀਂ ਪੈ ਖਾ-ਖਾਕ ਹੋਇ ਦਰਗਹ ਪਾਵੈ ਮਾਣੁ ਨਿਮਾਣਾ ॥

(ਵਾਰ ੧੮੭੧ ਪਉਤੀ ੨੧)

'ਹੁਕਮੀ ਭੰਦਾ ਹੋਵਕੇ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੁਕਮੇ ਵਿਚ ਰਹਣਾ ॥

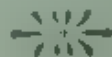
ਹੁਕਮੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਚ ਕਰ ਮਰਨਾ ਆਵਣ ਹੈ ਸਤਨਾ ॥

ਦਿਲ ਦਰੀਆਉ ਸਮਾਉ ਕਰਿ ਗਰਬੁ ਗਵਾਇ ਗਰੀਬੀ ਵਹਣਾ ॥

ਵੀਹ ਇਕੋਹਿ ਉਲੇਖਿ ਕੈ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਸੰਘਾਸਣਿ ਬਹਣਾ ॥

ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਲਿਵਲੀਣ ਹੋਇ, ਅਨਭਉ ਅਪਭ ਪੜਾਇ ਗਹਣਾ ॥

ਸੋਗਲੀ (ਸਿਪਾਂਤ)

[illegible][illegible]

ਸ੍ਰੀ ਮੁਖੀ ਸਾਹਿਬ

ਮੇਰੀ ਸਮਾਜੀ ਸੇਵਾ

१. संस्कृत २. हिन्दी ३. उर्दू ४. अंग्रेजी ५. बंगाली ६. मराठी ७. गुजराती ८. तमिल ९. तेलुगु १०. कन्नड़ ११. मलयालम १२. सिंधी १३. पंजाबी १४. संथाली १५. कोङ्कणी १६. ओड़िया १७. मैथिली १८. ब्रज १९. वैज्यापूर २०. संस्कृत

ਮਾਮਲਾ ਨੰਬਰ 100/2019

1. $\frac{1}{x^2} = x^{-2}$
 $\frac{d}{dx} x^{-2} = -2x^{-3} = -\frac{2}{x^3}$

ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਇਹ ਸਰੋਤ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਰਥਿਕੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਹੋਵੇਗਾ।

ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਪਾਣੀਅਤੀ ਦਾ ਪਾਣੀ ਪਾਇਆ ਹੈ :- ਪਾਣੀ ਦੇ ਪਾਣੀ

ਗੁਰਮਿ ਲਿਖਿ ਦੁਖ ਨ ਭਰਾਇ ॥ ਸੁਖ ਦਾ ਪਾਪਤੀ ਹੋਇ ॥ ਵੀ ॥ ਚ
 'ਸਭ ਅਸਾਹ ਹੀ ਜੀਵਾ ਨੂੰ ਦੁਖ ਨ ਸੁਖ ਦਾ ਲਿਖਿ ਅਨਸਾਰ ਹੀ ਪਾਏ ॥ ਚ
 'ਸਭ ਅਸਾਹ ਹੀ ਜੀਵਾ ਨੂੰ ਦੁਖ ਨ ਸੁਖ ਦਾ ਲਿਖਿ ਅਨਸਾਰ ਹੀ ਪਾਏ ॥ ਚ

[illegible]

ਇਕਨਾ ਹੁਕਮੀ ਬਖਸੀਸ :—ਇਕਨਾ ਨੂੰ ਵਾਹਗੁਰੂ ਦੇ
 ਬੰਦੇ ਵਿਚਲਾਈ ਦੀ, ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ।

ਇਕਿ ਹੁਕਮੀ ਸਦਾ ਭਵਾਈਅਹਿ :-

... १३ ...

$\frac{d}{dt} \left(\frac{1}{2} m v^2 \right) = \frac{d}{dt} \left(\frac{1}{2} m \dot{x}^2 + \frac{1}{2} m \dot{y}^2 + \frac{1}{2} m \dot{z}^2 \right)$

ਹੁਕਮ ਅੰਦਰਿ ਸਭੁ ਕੋ:—ਇਉ ਕਾਲੀ ਜਾਣਹਾ ਕਰੇ

... ..

ਬਾਹਰਿ ਹੁਕਮ ਨ ਕੋਇ - ਉਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ
ਭਾਹਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਆਖੋ ਸੁਤਿਤ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਨਾਨਕ ਹੁਕਮ ਜੇ ਬੁਝ (ਨਾਨਕ) ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ
ਮੀਰ ਜੀ ਹਨ, ਜੋ ਜੀਵ ਉਸ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ, (ਹੁਕਮੀ ਬੰਦਾ)
ਚਲਦਾ, ਉਹੀ ਦੁਆਰਾ (ਬੁਝ) ਸਮਝ ਲਏ, ਭਾਵ ਜਿਵੇਂ ਹਾਕਮ ਦੇ
ਖਿੜਕੇ ਵਾਂਗ ਅਤੇ ਮੀਰ ਦੇ ਤਿਲਕ ਵਾਂਗ ਰੇਸ, ਉਸ ਨਹੀਂ ਕਰੀਦਾ, ਇਉਂ
ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸਮਝ ਕੇ ਪਸੰਨ ਰਹੇ।

ਵਾ:-ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਹੀ ਮਾਰੀ ਸ਼ਿਸ਼ਟੀ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਗੁਰਾਂ ਦੁਆਰਾ
ਸਭ ਲਵੇ, ਸਮਝ ਲਵੇ।

ਤ ਹਉਮੈ ਕਹੈ ਨ ਕੋਇ :--ਕਾਂ ਹੋਰਾਂ ਸਮੇਤਾਂ ਦਾ ਵਾਕ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ। ਹਉਮੈ ਤੇ ਮੇਰ ਤੇ ਫਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਭਾਵ ਇਹ ਹੁਕਮ ਅਸੀਂ ਮੰਨਦੇ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਵਰਤੋਂ ਉਪਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਰਤੋਂ ਹੋਵੇਗੀ, ਹੁਕਮ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਆਪਣੇ ਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹਾਂ ਕਹਿਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੁਕਮ ਮੰਨਦੇ ਹੋ, ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ। ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਲਵੇ, ਸਭ ਕੁਝ ਰੱਖੇ। ਮੰਨ ਲਵੋ, ਉਹ ਹੋਵੇਗਾ ਅਮਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜਥਾ :- ਕਮਿਸ਼ਨਰੀ ਹੋਵੇ ਪਰਵਾਣੂ ਤੇ ਖਸਮੇ ਕਾ ਮਹਲੂ ਪਾਇਸੀ।।
(ਅੰਗ ੪੭੯)

‘ਹੁਕਮੁ ਮੰਨਹਿ ਤਾ ਹਰਿ ਮਿਲੈ ਤਾ ਵਿਚਹੁ ਹਉਮੈ ਜਾਇ ॥’ (ਅੰਗ ੫੬੦)

ਪਰਮਾਤਮਾ ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਅਤੀਤ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਹੁਕਮ ਰਾਜੇ
ਸਾਰਿਆਂ ਤੇ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਬੁਝ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਹ
ਮਤਾ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਹੁਕਮ ਦਾ ਬੁਝਣਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਭਿਖਾ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਇਥੋਂ ਤੋਂ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ ਹੈ।

‘ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਛਾਤਾ ਹੁਕਮ ਤਿਨ ਕਦੇ ਨ ਹੋਵਣਾ ॥’ (ਅੰਗ ੫੨)

ਮਿਲਾਣ ਮਗਰ ਕੁਝ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਮੁਲਕ ਖ਼ਿਆਲੀ ਉੱਚ ਕਰੇ
ਗਏ। ਤਾਂ ਮੁਲਕ ਖ਼ਿਆਲੀ ਉੱਚ ਕਰੇ।

ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਅਰਥ ਨੰਬਰ ੨

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ, ਤਤ ਬੋਝੇ ਪ੍ਰਤੀ ਅਰਥ

ਪ੍ਰਸਨ :-- ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਤਤ ਨੂੰ ਸਬਦਾ ਵਾਲੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਰਥਾ ਕਥਨ ਕਰੇਗੀ ?

ਉੱਤਰ :-- ਜੀ ਮਨਿਗੁਰ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਸਦੇ ਹਨ :

ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਨਿ ਆਕਾਰ :-- ਕਮੀ, ਜਮ ਨੂੰ ਮਨਣ ਵਾਲੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਬੰਧਨ ਵਾਲੇ ਤਤ ਬੋਝੇ, ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਆਕਾਰ ਧਾਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਚਾਹੇ ਤਨ ਉਹਨਾਂ ਬ੍ਰਹਮ ਬੋਝਿਆਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਰਤਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। (ਸਾਖੀ ਅਦਨ ਦੇ ਜਾਜੇ ਜੀ,

ਹੁਕਮ ਨ ਕਹਿਆ ਜਾਈ :-- (ਹੁਕਮ ਕਹਿਆ) ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਤਤ ਬੋਝੇ (ਨ ਜਾਈ) ਨ ਮਰ ਕੇ ਜਿੰਦ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨ ਹੀ (ਜਾਈ) ਜੰਮ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਜੰਮਣ ਮਰਣ ਤੋਂ ਰਹਿਣ ਹਨ।

ਯਥਾ :-- ਸ੍ਰੀ ਮਥਵਾਰ :- ਜੰਮਣ ਮਰਣ ਦੋਹੇ ਜਿਹੇ ਨਾਹੀ ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਇ ॥ (ਅੰਗ ੭੪੯)

ਵਾ :-- ਨ ਜਾਈ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣ ਕਿਸੇ ਲੋਕ ਨੂੰ ਭਵਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

ਵਾ :-- ਜੇ ਸਾਹਿਬ ਸੁਣੀ, ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ, ਮਮਈ ਆਗਿਆ) ਇਸ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਤਤ ਬੋਝੇ ਜੋ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜਿੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਨਿ ਜੀਅ :-- ਜਿੰਨੇ ਜੀਅ ਜੰਮ ਹਨ ਸਾਰੇ ਸ੍ਰਾਮ

ਜੀਵਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਗਿਆਨੀ ਨੂੰ ਵਿਭੁਤਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿੰਨੇ ਜੀਵ

ਵੇਦੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਭਾਵ ਹੁਕਮੀ ਨੇ ਹੀ ਸਾਰੇ ਆਕਾਰ

ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਹੁਕਮਿ ਮਿਲੇ ਵਡਿਆਈ :-- ਉਨ੍ਹਾਂ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਤਤ ਬੋਝੇ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਕਰਕੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਆਪਣੇ ਹੁਕਮਾਂ ਵਡਿਆਈ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਵਾ :-- ਜੇ ਪਾਤਕਾਹ ਜੀ ਦਾ ਬਚਨ ਮੰਨ ਕੇ ਅੰਗ ਵਿਚ ਮਨ, ਨਾ, ਸਾਜ ਨ ਸਕੀ। ਮਗਰੋਂ ੨੧ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਠ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਬਣ ਗਿਆ।

ਹੁਕਮੀ ਉਤਮੁ ਨੀਚੁ :-- ਜਿੰਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਤ ਬੋਝੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀਆਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਨੀਚ ਪੁਰਖ ਵੀ ਉੱਤਮ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਯਥਾ :-- ਨੀਚ ਜਾਤਿ ਹਰਿ ਜਪਤਿਆ ਉਤਮੁ ਪਦਵੀ ਪਾਇ ॥
ਪ੍ਰਵਹੁ ਬਿਦਰ ਦਾਸੀ ਸੁਭੇ ਕਿਸਨੁ ਉਤਰਿਆ ਅਰਿ ਜਿਸ ਜਾਇ ॥
(ਅੰਗ ੭੩੩)

ਵਾ :-- ਜੇ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਉਹ ਉੱਤਮ ਪੁਰਖ ਭੀ ਨੀਚ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸਾਖੀ ਖੀਰ ਖਾਣੇ ਸਿੱਖ ਅਤੇ ਮੇਹਰੇ ਧਾੜਵੀ ਦੀ

ਲੰਗਰਿ ਦਉਲਤਿ ਵੰਡੀਐ ਰਸੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਖੀਰਿ ਪਿਆਲੀ ॥ (ਅੰਗ ੯੬੭)

ਸਤਿਗੁਰੁ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਖੜਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ 'ਵੇਲੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸ ਭਰੀ ਪਿਉ ਵਾਲੀ ਖੀਰ ਵੰਡੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਤੇ ਸਾਡਾ ਪੰਮ ਨਾਲ ਵੇਚ ਲਿਆ ਸਨ। ਇਕ ਆਦਮੀ ਬਨਾਉਣੀ ਸਿੱਖ ਦਾ ਰੂਪ ਹਾਸ ਕਰ ਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦੀ ਪੰਗਤ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਖੀਰ ਖਾ ਕੇ ਕੋਠੜੀ ਦਾ ਬਾਰ (ਦਰਵਾਜ਼ਾ) ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਸੋਂ ਰਿਹਾ ਕਰੇ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਬਾਬਾ ਸੁਦਾ ਜੀ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਇਹ ਸਿੱਖ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਭੀ ਕੋਈ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਆਪ ਜੀ ਇਸ ਨੂੰ ਕਹੋ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਾ ਭਲਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਬਾਬਾ ਸੁਦਾ ਜੀ

ਭਾਈ ਸਿਮਰਤੀ ਜੀ ਦੇ ਸਭ ਮਾਧਵ ਭਾਈ ਦੇ ਸਾਧਿਕ ਸਭ ਮਾਧਵ
ਭਾਈ ਸਿਮਰਤੀ ਜੀ ਦੇ ਸਭ ਮਾਧਵ ਭਾਈ ਦੇ ਸਾਧਿਕ ਸਭ ਮਾਧਵ
ਭਾਈ ਸਿਮਰਤੀ ਜੀ ਦੇ ਸਭ ਮਾਧਵ ਭਾਈ ਦੇ ਸਾਧਿਕ ਸਭ ਮਾਧਵ
ਭਾਈ ਸਿਮਰਤੀ ਜੀ ਦੇ ਸਭ ਮਾਧਵ ਭਾਈ ਦੇ ਸਾਧਿਕ ਸਭ ਮਾਧਵ

ਅੰਦਰ ਹੀ ਮਰ ਗਿਆ।
ਭਾਈ ਸਿਮਰਤੀ ਜੀ ਦੀ ਬਾਬਤ ਹਿੰਦੀ ਤੇ ਗੋਬ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ
ਭਾਈ ਨੂੰ ਅੰਗ ਮਾਤ ਪੀੜ ਹੋਈ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ
ਸਿਲਾ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਹਸਤੀ ਵਿਚ ਅੰਗਿਆਰ ਸ਼ਨਹਾਰਾ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ
ਬਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਰਨਾਂ ਤੇ ਭਾਜਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ
ਅੰਗ ਨੂੰ ਸਾੜਿਆ ਨਹੀਂ। ਪੁਣੇ ਮਨੁੱਖ ਨਿਪਾ ਕਰਕੇ ਅਪਣਾ ਸਿੱਖ ਬਣਾ
ਲਵੇ ਜੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਭਾਈ ਚੌਰੀ ਦਾ ਮਾਲ ਪਦਾਰਥ ਮੰਤਰੇ
ਪਾਸ ਹੈ ਉਹ ਸਭ ਦਾ ਵਾਪਸ ਕਰਕੇ ਆ। ਅੰਗੇ ਵਾਸਤੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾ ਕਰੋ
ਕਾ ਇਸ ਨੇ ਸਭ ਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਕਟੀਆਂ ਮੱਥਾਂ ਧਨ ਬਸਤ੍ਰ ਅਦਿਕ ਸਭ ਕੁਝ
ਵਾਪਸ ਕੀਤੇ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਬਣ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ
ਪਾ ਕੇ ਨਿਰਾਲ ਹੋਇਆ।

ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨ ਕੇ ਨਾਂਚ ਚੋਰ ਉੱਤਮ ਬਣ ਗਿਆ
ਹੁਕਮ ਨਾ ਮੰਨਣ ਕਰਕੇ ਖੋਰ ਬਾਣਾ 'ਨਾਂਚ' ਅਧੋਗਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ।
'ਹੁਕਮ ਮੰਨਿਆਂ ਹਵੈ ਪਰਵਾਣੁ ਤਾ ਖਸਮੈ ਕਾ ਮਹਲ ਪਾਇਸੀ।'
(ਅੰਗ ੪੭੧)

ਦੇਹਨਾ ਰਾਜ ਸਿੱਖ ਤੇ ਲਾਭ ਦਿਤਾ ਗੁਰਮੁਖ ਦਿਤਾ ਮਤ ਜੋਇ।
ਮਨੁੱਖ ਚੰਦ੍ਰ ਸਿੱਖ ਕੇ, ਸਿੱਖੀ ਓਲਟੀ ਹੋਇ॥੫੦॥
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਾਹਿਬ ਬਰਨ ਕੀ, ਦੇਖਹੁ ਪੁੰਨ ਪ੍ਰਮਾਨ।
'ਬਰਮਾ ਕਾ ਸਿੱਖ ਫਾਸ ਰਿਸ, ਤਸਕਰ ਸੁਰਗ ਮਹਾਨ॥੫੧॥
(ਰਾਸਿ ੧, ਅੰਸੂ ੧੩)

ਹੁਕਮਿ ਲਿਖਿ ਦੁਖ ਸੁਖ ਪਾਈਅਹਿ :- ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬ੍ਰਹਮ

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਦੁਖ ਲਿਖਿਆ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਦੁਖ ਲਿਖਿਆ

ਅਥਵਾ :- ਜੋ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਰਿਵੇ ਅੰਦਰ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਉਹ
ਅਥਵਾ ਦੀ ਰਾ ਸਭ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ

ਸ੍ਰੀ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੀਂਦਾਰਾਂ ਦੀ ਸਾਖੀ

ਇਕ ਵਾਰੀ ਸ੍ਰੀ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਖਸਮਾਂ ਦੀ ਰਾਸੀ ਹੋ
ਰਾਸੀ ਵਿਖੇ ਰਾਸੀ ਦੇ ਮੁਖ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਦਸਤਖਤ ਮਾਲਕ ਆਪਣਾ ਜਾਣਾ
ਕੇ ਰਾਸੀ ਬੀਮ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਅੰਗ ਨੂੰ ਤਰਕ ਮਨ ਦੀ ਸਾਧਿਕ ਪਾਠ ਕੇ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਰਨ ਵਿਚ ਆਏ। ਬੀਮਾਰੀ ਹਟਾਉਣ
ਵਾਸਤੇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਲਗਨ
ਵਿਚ ਦਫਤਰ ਪਾਇਆ ਕਰਨ। ਜੋ ਬੀਮਾਰੀ ਹਟ ਜਾਵੇਗੀ, ਸਾਹਿਬ ਨੇਰ ਰ
ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਤੇ ਲਗਨ ਵਿਚ ਦਫਤਰ ਪਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ
ਨਿਯਮ ਦਾ ਸਦਕਾ ਖਸਮਾਂ ਦੀ ਬੀਮ ਜੀ ਹਟ ਗਈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ
ਹੁਕਮ ਮੰਨ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੀਂਦਾਰਾਂ ਨੇ ਸਭ ਪਾਇਆ।

ਸਾਖੀ ਮਲੂਕੇ ਚੌਧਰੀ ਦੀ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸ੍ਰੀ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ
ਵਿਚ ਮਲੂਕਾ ਪਿੰਡ ਦਾ ਚੌਧਰੀ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਹਵੇਲੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਮੱਲ
ਅਥਵਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਸ ਹੀ ਸੀ ਇਸ ਨੂੰ ਸਰਾਬ ਪੀਣ ਦੀ ਬੜੀ ਫੈਜ਼ੀ
ਆਦਤ ਸੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮਿਰਗੀ ਦੀ ਦੁਖਦਾਇਕ ਬੀਮਾਰੀ ਸੀ।
ਜੋ ਦੜ ਬੜੇ ਇਲਾਜ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਵੀ ਨ ਹੋਈ। ਇਸ ਨੇ ਬੀਮਾਰੀ ਤੋਂ
ਭੰਗ ਆ ਕੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਆ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ।

'ਆਪ ਤੁਪਾ ਜੀ ਪਰਮ ਕਿਰਪਾਲੁ॥ ਸਭ ਭਾਖਹਿ ਤੁਮ ਸੁਜਸ ਬਿਸਾਲ॥'

ਦੇਵੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਜੀ ਮੇਰੀ ਮਿਰਗੀ
ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਹਟਾਓ।

'ਚੰਗ ਅਹਿਕ ਮੇਰੇ ਤਨ ਮਾਂਹੀ॥ ਕਰਹੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਜਿਸ ਦਿਹੁ ਮਿਟ ਜਾਹੀ॥੨੪॥'

ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਈ ਖੇਟੀ ਸਰਾਬ
ਪੀਣੀ ਛੱਡ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਮਿਰਗੀ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਹਟ ਜਾਵੇਗੀ। ਪਰ ਇਹ
ਗੱਲ ਚਤੇ ਰੱਖੀ ਜਿਸ ਦਿਨ ਸਰਾਬ ਪੀਵੇਗਾ ਐਸੀ ਮਿਰਗੀ ਆਵੇਗੀ ਕਿ

ਸ੍ਰੀ ਸ੍ਰਮ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਜਿਹਾ ਕੀ ਮਿਸਰੀ ਨੀਜੀ ਵੀ ਕੀ ਮੀ ਤਾਂ ਸਮਿਧਾਨੁ ਮੀ ਨ ਕਿਹਾ ਮਿਸਰੀ
 ਕਿਹਾ ਕੀ ਮਿਸਰੀ ਨੀਜੀ ਵੀ ਕੀ ਮੀ ਤਾਂ ਸਮਿਧਾਨੁ ਮੀ ਨ ਕਿਹਾ ਮਿਸਰੀ
 ਕਿਹਾ ਕੀ ਮਿਸਰੀ ਨੀਜੀ ਵੀ ਕੀ ਮੀ ਤਾਂ ਸਮਿਧਾਨੁ ਮੀ ਨ ਕਿਹਾ ਮਿਸਰੀ
 ਕਿਹਾ ਕੀ ਮਿਸਰੀ ਨੀਜੀ ਵੀ ਕੀ ਮੀ ਤਾਂ ਸਮਿਧਾਨੁ ਮੀ ਨ ਕਿਹਾ ਮਿਸਰੀ
 ਕਿਹਾ ਕੀ ਮਿਸਰੀ ਨੀਜੀ ਵੀ ਕੀ ਮੀ ਤਾਂ ਸਮਿਧਾਨੁ ਮੀ ਨ ਕਿਹਾ ਮਿਸਰੀ
 ਕਿਹਾ ਕੀ ਮਿਸਰੀ ਨੀਜੀ ਵੀ ਕੀ ਮੀ ਤਾਂ ਸਮਿਧਾਨੁ ਮੀ ਨ ਕਿਹਾ ਮਿਸਰੀ
 ਕਿਹਾ ਕੀ ਮਿਸਰੀ ਨੀਜੀ ਵੀ ਕੀ ਮੀ ਤਾਂ ਸਮਿਧਾਨੁ ਮੀ ਨ ਕਿਹਾ ਮਿਸਰੀ
 ਕਿਹਾ ਕੀ ਮਿਸਰੀ ਨੀਜੀ ਵੀ ਕੀ ਮੀ ਤਾਂ ਸਮਿਧਾਨੁ ਮੀ ਨ ਕਿਹਾ ਮਿਸਰੀ

ਪਰੋ ਦਸਮ ਸ੍ਰਮੁਪ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਮ ਜੀ ਹਜੂਰ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਪਰੋ
 ਸ਼ਕਤਿ ਪਾਟ ਸ਼ਕਤਿ ਬਿਨਾ ਲਈ ਨਿਕਲ ਤਾਂ ਮਿਤ ਉਸ ਵਲ ਸਹਾ
 ਸ਼ਕਤਿ ਪਾਟ ਸ਼ਕਤਿ ਬਿਨਾ ਲਈ ਨਿਕਲ ਤਾਂ ਮਿਤ ਉਸ ਵਲ ਸਹਾ
 ਸ਼ਕਤਿ ਪਾਟ ਸ਼ਕਤਿ ਬਿਨਾ ਲਈ ਨਿਕਲ ਤਾਂ ਮਿਤ ਉਸ ਵਲ ਸਹਾ
 ਸ਼ਕਤਿ ਪਾਟ ਸ਼ਕਤਿ ਬਿਨਾ ਲਈ ਨਿਕਲ ਤਾਂ ਮਿਤ ਉਸ ਵਲ ਸਹਾ
 ਸ਼ਕਤਿ ਪਾਟ ਸ਼ਕਤਿ ਬਿਨਾ ਲਈ ਨਿਕਲ ਤਾਂ ਮਿਤ ਉਸ ਵਲ ਸਹਾ
 ਸ਼ਕਤਿ ਪਾਟ ਸ਼ਕਤਿ ਬਿਨਾ ਲਈ ਨਿਕਲ ਤਾਂ ਮਿਤ ਉਸ ਵਲ ਸਹਾ
 ਸ਼ਕਤਿ ਪਾਟ ਸ਼ਕਤਿ ਬਿਨਾ ਲਈ ਨਿਕਲ ਤਾਂ ਮਿਤ ਉਸ ਵਲ ਸਹਾ

ਸਾਖੀ ਨੰਬਰ ੨ ਸੰਨਿਆਸੀ ਦੇ ਗੁਰੂ ਕਹਾਉਣ ਦੀ

ਸੰਨਿਆਸੀ ਜੀ ਭਜਨ ਕਰੀ ਮੀ ਕਾਸੀ ਵਿਚ ਹੀ ਪਿਆ ਸਿਮਰਨ
 ਸੰਨਿਆਸੀ ਜੀ ਭਜਨ ਕਰੀ ਮੀ ਕਾਸੀ ਵਿਚ ਹੀ ਪਿਆ ਸਿਮਰਨ
 ਸੰਨਿਆਸੀ ਜੀ ਭਜਨ ਕਰੀ ਮੀ ਕਾਸੀ ਵਿਚ ਹੀ ਪਿਆ ਸਿਮਰਨ
 ਸੰਨਿਆਸੀ ਜੀ ਭਜਨ ਕਰੀ ਮੀ ਕਾਸੀ ਵਿਚ ਹੀ ਪਿਆ ਸਿਮਰਨ
 ਸੰਨਿਆਸੀ ਜੀ ਭਜਨ ਕਰੀ ਮੀ ਕਾਸੀ ਵਿਚ ਹੀ ਪਿਆ ਸਿਮਰਨ
 ਸੰਨਿਆਸੀ ਜੀ ਭਜਨ ਕਰੀ ਮੀ ਕਾਸੀ ਵਿਚ ਹੀ ਪਿਆ ਸਿਮਰਨ
 ਸੰਨਿਆਸੀ ਜੀ ਭਜਨ ਕਰੀ ਮੀ ਕਾਸੀ ਵਿਚ ਹੀ ਪਿਆ ਸਿਮਰਨ
 ਸੰਨਿਆਸੀ ਜੀ ਭਜਨ ਕਰੀ ਮੀ ਕਾਸੀ ਵਿਚ ਹੀ ਪਿਆ ਸਿਮਰਨ

ਜਿਹਾ ਕੀ ਮਿਸਰੀ ਨੀਜੀ ਵੀ ਕੀ ਮੀ ਤਾਂ ਸਮਿਧਾਨੁ ਮੀ ਨ ਕਿਹਾ ਮਿਸਰੀ
 ਕਿਹਾ ਕੀ ਮਿਸਰੀ ਨੀਜੀ ਵੀ ਕੀ ਮੀ ਤਾਂ ਸਮਿਧਾਨੁ ਮੀ ਨ ਕਿਹਾ ਮਿਸਰੀ
 ਕਿਹਾ ਕੀ ਮਿਸਰੀ ਨੀਜੀ ਵੀ ਕੀ ਮੀ ਤਾਂ ਸਮਿਧਾਨੁ ਮੀ ਨ ਕਿਹਾ ਮਿਸਰੀ
 ਕਿਹਾ ਕੀ ਮਿਸਰੀ ਨੀਜੀ ਵੀ ਕੀ ਮੀ ਤਾਂ ਸਮਿਧਾਨੁ ਮੀ ਨ ਕਿਹਾ ਮਿਸਰੀ
 ਕਿਹਾ ਕੀ ਮਿਸਰੀ ਨੀਜੀ ਵੀ ਕੀ ਮੀ ਤਾਂ ਸਮਿਧਾਨੁ ਮੀ ਨ ਕਿਹਾ ਮਿਸਰੀ
 ਕਿਹਾ ਕੀ ਮਿਸਰੀ ਨੀਜੀ ਵੀ ਕੀ ਮੀ ਤਾਂ ਸਮਿਧਾਨੁ ਮੀ ਨ ਕਿਹਾ ਮਿਸਰੀ
 ਕਿਹਾ ਕੀ ਮਿਸਰੀ ਨੀਜੀ ਵੀ ਕੀ ਮੀ ਤਾਂ ਸਮਿਧਾਨੁ ਮੀ ਨ ਕਿਹਾ ਮਿਸਰੀ
 ਕਿਹਾ ਕੀ ਮਿਸਰੀ ਨੀਜੀ ਵੀ ਕੀ ਮੀ ਤਾਂ ਸਮਿਧਾਨੁ ਮੀ ਨ ਕਿਹਾ ਮਿਸਰੀ

ਵੇਲ ਜਦੋਂ ਚਾਰ ਪੈਰ ਹੋਏ ਅਤੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਭੀਗਾ ਭਾਵ ਪਸੂ ਦੀ ਜਨ ਵਿਚ
 ਪਿਆਰ ਤਾਂ ਭਰ ਭਜਨ ਕਿਵੇਂ ਕਰੇਗਾ ? ਤਾਂ ਅਗੋਂ ਰਹਿਣ ਲੱਗਾ ਅਸੀਂ
 ਵੱਡੇ ਹਾਂ, ਓ ਦੀ ਜਾਤੀ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹਾਂ, ਤੇ ਨਾਲੇ ਅਸੀਂ ਸੰਨਿਆਸੀ ਤੇ
 ਪੁਨੀਕ ਹਾਂ। ਸਾਨੂੰ ਪੁਨੀਕਾਂ ਨੂੰ ਭਜਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ ? ਅਸੀਂ ਤਾਂ
 ਅਸੀਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹਾਂ। ਭਜਨ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਵਰਗੇ ਜਲਾਹਿਆਂ
 ਨੂੰ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਭਗਤ ਜੀ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਏ।

ਜਦੋਂ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਗੁਜਰਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਮਰ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ
 ਗ੍ਰਿਹਸਤੀਆਂ ਦੇ ਪਰ ਵਿਚ ਗਏ ਦਾ ਵੱਡਾ ਬਣ ਕੇ ਜੰਮਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ
 ਬੜਾ ਪੁਸ਼ਟ ਨਾਲ ਮੋਟਾ ਕਰਕੇ ਪਾਲਿਆ। ਜਦੋਂ ਮੁਆਨ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ
 ਬੜਾ ਵਾਹੁਣ ਲਈ ਹਲ ਜੋੜਿਆ ਤਾਂ ਤੁਰੇ ਹੀ ਨਾ, ਬੰਨ ਜਾਵੇ ਤੇ ਫਿਰ
 ਉਠੇ ਹੀ ਨਾ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਸਮਝ। ਇਸਨੂੰ ਪਿਛਲੀ
 ਸੋਝੀ ਸੀ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਟ ਕੁਟ ਕੇ ਚੰਮ ਚੁਹੜ ਦਿਤਾ। ਕਬੀਰ ਜੀ
 ਮਿਸਰ ਪਾਸੋਂ ਦੀ ਲੁਧੇ ਮਿਸਰ ਨੂੰ ਕਟ ਕੇ ਦੀ ਵੇਖ ਕੇ ਕਿਹਾ, ਇਸਨੂੰ ਰਿਓ
 ਮਾਦਾ ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਭਗਤ ਜੀ ! ਇਹ ਤੁਰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਬੜੇ
 ਜਤਨ ਕਰੇ ਹਾਂ ਕਟ ਕੁਟ ਕੇ ਭੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਭਗਤ ਜੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ
 ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਮਿਸਰ ਦਾ ਕੰਮ ਵਿਚ ਕਹਾ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੇ ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ

ਮੁੰਨਾ ਨਾਮ ਨੀ ਮੰਨੀ ਮੰਨੀ

ਹਕਮ ਅੰਤਰ ਸਭ ਕੋ:

ਸਾਹਿਬ ਹੁਕਮ ਨ ਕੋਇ

ਨਾਨਕ ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਬੁਝਾਨਾ :- ਸਾਡੇ ਮਨ 'ਚ ਸਭ ਸੋਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ,

ਤ ਹਉਮ ਕਹ ਨ ਕੋਇ .-੧੦੫

ਅਰਬ ਨੰਬਰ ੩

ਦਰਿਆਸੁ ਪ੍ਰਤੀ ਅਰਥ

ਭਾਗ 1: ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ

[illegible]

ਅਤੇ 'ਮੇਰੇ ਰਾ ਮਾਤ' ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਜਾਂ।
 (੨) 'ਮੇਰੇ ਮਾਤ' ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਜਾਂ।
 ਮੇਰੇ ਮਾਤ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਜਾਂ।
 ਮੇਰੇ ਮਾਤ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਜਾਂ।

ਜਲ ਤੇ ਉਦਮ ਤਰੇਗਾ ਜਿਉਂ ਜਲ ਦੀ ਬਿਖੇ ਸਮਾਹਿ ॥
(ਦਸਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ)
ਜਿਉਂ ਜਲ ਮਹਿ ਪੈਸਿ ਨ ਨਿਕਸੈ ਤਿਉ ਵਹਿ ਮਿਲਿਓ ਜਲਾਹੇ ।
(ਅੰਗ ੬੬੨)

ਹੁਕਮ ਨ ਕਹਿਆ ਜਾਈ :- (ਹੁਕਮ ਕਹਿਆ) ਇਹ ਸ਼ਾਸਨ ਨ ਦਿਤ ਕਹਿਆ ਹੈ (ਨ ਜਾਈ) ਉਹ ਬੁਰਮ ਗਿਆਨੀ ਸਰੀਰ ਦੇ ਕਰਮਾਂ ਕਰਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿਸੇ ਜੂਨਾ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ । ਸਦਾ ਅਭਿਨਾਸੀ ਪਦ ਪ ਲੈਂਦਾ ਹੈ

ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਨਿ ਜੀਅ :- ਉਨ੍ਹਾਂ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਜਾਣਿ
ਏਕ ਪ੍ਰਸਥ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਚਲਣੋ ਕਰਕੇ ਹੀ (ਜੀਅ) ਚੜ੍ਹਨ ਦਾ
(ਹੋਵਾ) ਤੋੜਦਾ ਹੈ, ਬਣੀਦਾ ਹੈ।

੨:-ਜਿਨ (ਜੀਅ) ਰਿੰਦ ਹਨ, ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ (ਹੁਕਮੀ) ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੇ ਸਰੂਪ ਸਹਿਤ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਹੁਕਮਿ ਮਿਲੇ ਵਡਿਆਈ :—ਇਹ ਜਗਿਆਸੂਆ ਨੇ, ਤਿ
ਕੀਤਾ ਹੈ, ਕਿ ਪੁਸ਼ਪਰ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੇਲੇ ਕਰਕੇ ਹੀ :—

‘ਨਾਨਕ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਆਪਿ ਪਰਮਸੁਰ ॥’ (ਅੰਗ ੨੭੩)
 ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਥਾਂ:-ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਿਆ ਦੀ ਵਡਿਆਈ

ਸ੍ਰੀ ਜਪ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਮਿਖਦੀ ਹੈ। ਮਿਖਦੀ ਹੈ। ਮਿਖਦੀ ਹੈ। ਮਿਖਦੀ ਹੈ। ਮਿਖਦੀ ਹੈ।

ਹੁਕਮੀ ਉਤਮ ਨੀਚ :- ਹੁਕਮੀ ਉਤਮ ਨੀਚ :- ਹੁਕਮੀ ਉਤਮ ਨੀਚ :-

ਹੁਕਮੀ ਉਤਮ ਨੀਚ :- ਹੁਕਮੀ ਉਤਮ ਨੀਚ :- ਹੁਕਮੀ ਉਤਮ ਨੀਚ :-

ਹੁਕਮੀ ਲਿਖਿ ਦੁਖ ਸੁਖ ਪਾਈਅਹਿ :- ਹੁਕਮੀ ਲਿਖਿ ਦੁਖ ਸੁਖ ਪਾਈਅਹਿ :-

ਹੁਕਮੀ ਲਿਖਿ ਦੁਖ ਸੁਖ ਪਾਈਅਹਿ :- ਹੁਕਮੀ ਲਿਖਿ ਦੁਖ ਸੁਖ ਪਾਈਅਹਿ :-

ਇਕਨਾ ਹੁਕਮੀ ਬਖਸੀਸ :- ਇਕਨਾ ਹੁਕਮੀ ਬਖਸੀਸ :-

ਇਕਨਾ ਹੁਕਮੀ ਬਖਸੀਸ :- ਇਕਨਾ ਹੁਕਮੀ ਬਖਸੀਸ :-

ਇਕਿ ਹੁਕਮੀ ਸਦਾ ਕੁਵਾਈਅਹਿ :- ਇਕਿ ਹੁਕਮੀ ਸਦਾ ਕੁਵਾਈਅਹਿ :-

ਇਕਿ ਹੁਕਮੀ ਸਦਾ ਕੁਵਾਈਅਹਿ :- ਇਕਿ ਹੁਕਮੀ ਸਦਾ ਕੁਵਾਈਅਹਿ :-

ਹੁਕਮੇ ਅੰਦਰਿ ਸਭੁ ਕੋ :- ਹੁਕਮੇ ਅੰਦਰਿ ਸਭੁ ਕੋ :-

ਹੁਕਮੇ ਅੰਦਰਿ ਸਭੁ ਕੋ :- ਹੁਕਮੇ ਅੰਦਰਿ ਸਭੁ ਕੋ :-

ਬਾਹਰਿ ਹੁਕਮ ਨ ਕੋਇ :- ਬਾਹਰਿ ਹੁਕਮ ਨ ਕੋਇ :-

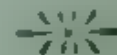
ਬਾਹਰਿ ਹੁਕਮ ਨ ਕੋਇ :- ਬਾਹਰਿ ਹੁਕਮ ਨ ਕੋਇ :-

ਨਾਨਕ ਹੁਕਮ ਜੇ ਬੁਝੈ :- ਨਾਨਕ ਹੁਕਮ ਜੇ ਬੁਝੈ :-

ਨਾਨਕ ਹੁਕਮ ਜੇ ਬੁਝੈ :- ਨਾਨਕ ਹੁਕਮ ਜੇ ਬੁਝੈ :-

ਤੁ ਹਉਮੇ ਕਹੈ ਨ ਕੋਇ :- ਤੁ ਹਉਮੇ ਕਹੈ ਨ ਕੋਇ :-

ਤੁ ਹਉਮੇ ਕਹੈ ਨ ਕੋਇ :- ਤੁ ਹਉਮੇ ਕਹੈ ਨ ਕੋਇ :-

ਤੀਜੀ ਪਉੜੀ ਪ੍ਰਾਰਭ

ਗਾਵੈ ਕੇ ਤਾਣੁ; ਹੋਵੈ ਕਿਸੈ ਤਾਣੁ ॥
 ਗਾਵੈ ਕੇ ਦਾਤਿ; ਜਾਣੈ ਨੀਸਾਣੁ ॥
 ਗਾਵੈ ਕੇ; ਗੁਣ 'ਵਡਿਆਈਆ' ਚਾਰ ॥
 ਗਾਵੈ ਕੇ; ਵਿਦਿਆ ਵਿਖਮੁ ਵੀਚਾਰੁ ॥
 ਗਾਵੈ ਕੇ, ਸਾਜਿ ਕਰੇ ਤਨੁ ਖੇਹ ॥
 ਗਾਵੈ ਕੇ; ਜੀਅ ਲੈ ਫਿਰਿ ਦੇਹ ॥
 ਗਾਵੈ ਕੇ; ਜਾਪੈ ਦਿਸੈ ਚੂਰਿ ॥
 ਗਾਵੈ ਕੇ; ਵੇਖੈ ਹਾਦਰਾ ਹਜੂਰਿ ॥
 ਕਥਨਾ ਕਥੀ; ਨ ਆਵੈ ਤੋਟਿ ॥
 ਕਥਿ ਕਥਿ ਕਥੀ; ਕੋਟੀ ਕੋਟਿ ਕੋਟਿ ॥
 ਦੇਦਾ ਦੇ; ਲੇਦੇ ਬਕਿ ਪਾਹਿ ॥
 ਜੁਗਾ ਜੁਗੀਤਰਿ; ਖਾਹੀ ਖਾਹਿ ॥
 ਹੁਕਮੀ; ਹੁਕਮ ਚਲਾਏ ਰਾਹੁ ॥
 ਨਾਨਕ; ਵਿਗਸੈ ਵੇਪਰਵਾਹੁ ॥੩॥

੧. ਪ੍ਰਸਨ :- ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਸਨ ਕੀਤਾ, ਹੇ ਗੁਰੀਬ ਨਿਵਾਚ ਅੰਤਰਜਾਮੀ
 ਸਾਡੇ ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਜੀ ਪ੍ਰਸਨ ਕਰਾ ਹੁਕਮ ਨਾ ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕੀਦਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ
 ਦੇ ਬਲ ਦੀ ਤੇ ਦਸ ਕਵੇ ? ਸਿੱਖ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਇਸ ਖਿਆਲ ਨਾਲ ਕਿਹਾ
 ਕਿ ਸਾਡੇ ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਜੀ ਪ੍ਰਸਨ ਕਰਾ ਜੀ ਮਹਾਂ ਬਲ ਦੱਸਣਗੇ ਤਾਂ ਪਰਮੇਸਰ ਦਾ ਪਤਾ
 ਮਨ ਮਨ ਤੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਦੇ ਬਲ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ
 ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਸ੍ਰੀ ਜੀ ਦੇ ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਬਲ ਤੋਂ ਉਸਦੇ ਸਰੂਪ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ
 ਲਗਾ ਸਕਦਾ ਹੈ

ਉੱਤਰ :- ਗਾਵ ਕੇ ਤਾਣੁ :-

ਤਾਂ ਸੁਣਿ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ
 ਜਿਸਦੇ ਪਖ ਜਾਪਾ ਜਾ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਹੇ ਸਿੱਖੇ ! ਉਸ ਪਰਮੇਸਰ ਦੇ (ਤਾਣੁ)
 ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਤੇਜ਼ ਤਾਂ ਸਮਝਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ 'ਖਿਨ ਮਹਿ ਬਾਪਿ ਓਥਾਪਨਹਾਰਾ ॥'
 (ਅੰਗ ੨੮੬) 'ਕੇਜਾ ਰਾਤ ਸਮਝਾ' (ਅੰਗ ੧੪੦੪) ਦੇ 'ਹੁਪਨ ਭਰਨ
 ਜਾ ਕਾ ਮੁਹੁਰਾ' (ਅੰਗ ੨੮੪)

ਜਿਹੜਾ ਅਖਿ ਦੇ ਖੋਲ੍ਹਣ ਤੇ ਮੀਚਣ ਵਿਚ ਸਿਧਈ ਨੂੰ ਰਚ ਲੈਂਦਾ ਅਤੇ
 ਪ੍ਰਸਨ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਹੈ । ਅੰਤੋਂ ਵਡੇ ਬਲੀ ਪਰਮੇਸਰ ਦੇ ਬਲ ਨੂੰ ਕੋਈ ਗਾ
 ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਸੇ ਵਿਚ ਭੀ ਸਮਰਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

ਹੋਵੈ ਕਿਸੈ ਤਾਣੁ :-

ਜੇ ਕਿਸੇ ਵਿਚ (ਤਾਣੁ) ਬਲ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਹੀ
 ਕਹਿ ਸਕੇ 'ਵਾ' (ਪਰਮੇਸਰ ਜਿਹਾ) (ਤਾਣੁ) ਬਲ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਹੀ ਕੋਈ ਗਾ ਸਕੇ ।
 ਜੇ ਪਰਮੇਸਰ ਜਿਹਾ ਕਿਸੇ ਵਿਚ ਬਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਬਲ ਨੂੰ ਕਉਣ ਗਾ
 ਸਕਦਾ ਹੈ ?

ਪ੍ਰਸਨ :-

ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਜੇ ਬਲ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ
 ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਵਾਤਾਂ ਹੀ ਦੱਸ ਦੇਵੇ ?

ਉੱਤਰ :- ਗਾਵੈ ਕੇ ਦਾਤਿ ਜਾਣੈ ਨੀਸਾਣੁ :-

ਜੇ ਉਸ ਦੀਆਂ
 ਵਾਤਾਂ ਦਿਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ (ਇਕ ਇਕ ਆਦਮੀ ਨੂੰ), ਉਹ ਭੀ ਗਿਣੀਆਂ
 ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ । (ਕੋ) ਕੋਣ ਹੈ ਉਹ ਪੁਰਖ ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੀਆਂ
 ਵਿੱਤੀਆਂ (ਸਮੱਗ੍ਰ) ਵਾਤਾਂ ਨੂੰ (ਗਾਵੈ) ਗਾ ਸਕੇ ।

(ਜਾਣੈ ਨੀਸਾਣੁ) ਜਿਹੜਾ (ਨੀਸਾਣੁ) ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਕੇ ਜਾਣੇ ਤੇ ਦਸ ਸਕੇ
 ਉਹ ਹੀ ਗਾਵੈ । ਪਰਮੇਸਰ ਦੀਆਂ ਵਾਤਾਂ ਨੂੰ (ਨੀਸਾਣੁ) ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਕੇ ਕੋਈ
 ਭੀ ਨਹੀਂ ਗਾ ਸਕਦਾ । ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਵਾਤਾਂ ਬੇਅੰਤ ਹਨ ।

ਪ੍ਰਸਨ :-

ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਜੇ ਵਾਤਾਂ ਨਹੀਂ ਦੱਸੀਆਂ ਜਾ
 ਸਕਦੀਆਂ ਤਾਂ ਕੌਥ ਉਸ ਦੇ ਨੀਸਾਣ ਹੀ ਦਸ ਦੇਵੇ ?

ਉੱਤਰ :-

(ਜਾਣੈ ਨੀਸਾਣੁ) ਜੇ ਕੋਈ ਜਾਣਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਉਸ
 ਦੀਆਂ (ਨੀਸਾਣੁ) ਨੀਸਾਣੀਆਂ ਦਸ ਸਕੇ ।

ਮਤਾ ੨੨:੧੩-੧੪

ਗਾਵੇ ਕੇ ਜੀਅ ਲ ਫਿਰਿ ਦੇਹ :- ਹੋ ਅੰਧ ! ਨਜ਼ਿਕ ਉਸ

ਗਾਇਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਅਥਲੀਟਿਕਸ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਅਥਲੀਟਿਕਸ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

[illegible]

ਬਲ ਕਰਕੇ ਜਿਸਦੇ ਸ਼ਰ੍ਹੂਪ ਨੂੰ ਚਾਣ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ।
ਜਿਸ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਸੌਣ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਨੇੜਾਂ ਨਾਲ 'ਧੁੰ' ਤੋਂ ਦੇਖ ਸਕਦੇ
ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੀ ਸੌਣ ਕਰਕੇ ਜਿਸਦੇ ਨਾਲ ਦੁਖ ਸੁਖ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ,
ਉਸ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਬਲ ਨੂੰ ਜਿਥੇ! ਕੰਨ ਗਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। (ਨਹੀਂ ਗਾਇਆ)
ਜਿਸਦੇ 'ਕੰਨ' ਪਾਸੇ।

ਮੁਕਤੀ :-- ਜਿਥੇ ! ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਦੇ

ਗਾਵੇ ਕੇ ਵੇਖ ਹਾਨੁਰਾ ਹਜੂਰਿ :-- ਜਿਧੇ ! ਪਰਮੇਸਰ ਦੇ
ਦਰ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਹਨਾ (ਪਾਦਰਾ) ਤੇ ਉਹ ਨੇੜ ਹੈ ਅਤੇ
ਦਰ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਹਨਾ (ਪਾਦਰਾ) ਤੇ ਉਹ ਨੇੜ ਹੈ ਅਤੇ

79. ... ਮਸਦਿ ਜੀਆ ਭਰਪੂਰਿ॥' (ਅੰਗ ੪੨੬)

ਪਿਥ ਮਹਿ ਪੁਲਾਟ ਹੈਹਿ ਸਿਸਰਾ ।
ਕੀ ਵੇਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਅਸੀਂ ਵਿਚਾਰ
ਜਾਮਿਸਰ ਦੀ ਬਲਤੀ ਜਾ

ਮਾਨ ਨਾਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਾਗਰੀ ਪਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਜਦੋਂ ਲਗਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹੀ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ
ਅੰਤਰਿਮਾ ਪਾਤਕ ਦਾ ਹੈ।

ਕਥਨਾ ਕਥੀ ਨ ਆਵੇ ਤੁੰਟਿ :-ੳ ਸਿੱਖੇ ! ਸਿਖ ਪਰਮਸਰ ਦੀ
ਕਥਾ ਅਬ ਨ ਕਥੀ, ਅਬ ਕਮੇ ਕਰਨ ਨ ਆਵੇ ਤੁੰਟਿ ਤਦਾ ਆਦਾ
ਅੰਤ ਅੰਤਰਾ । ਖੁਸਦੀ ਥਕਾ ਕਿਸੇ ਖਾਸੋਂ ਥਕਨ ਨਹੀਂ ਆਈ ।

ਪ੍ਰਸਨ :— ਜੇ ਮਾਨਸ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ! ਕਿਸੇ ਵੱਡੇ ਨੇ ਕਥਨ ਨਹੀਂ
ਕੀਤੀ ਤਾਂ ! ਜੇ ਕਥਨ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਆਸਕਦਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ :-ਕਥਿ ਕਥਿ ਕਥੀ ਕੋਟੀ ਕੋਟਿ ਕੋਟਿ :- (ਕੋਟੀ) ਕੋਝਾ
ਬੁੱਧਿਆ :- (ਕੋਟਿ) ਕੋਝਾ ਬਿਵਾ ਨੇ (ਕੋਟਿ) ਕੋਝਾ ਵਿਥਨੂੰ ਭਗਵਾਨ ਨੇ
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ (ਕਥਿ) ਕਚਨ ਵਾਲੇ ਹੋ ਕੇ (ਕਥਿ) ਕਥਾ (ਕਥੀ)
ਕਥੀਆਂ ਵਜ ਭੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਕਥਾ ਦਾ ਤੋਟਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਤੋਂ
ਭੀ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਿਆ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ :—ਮਹਾਰਾਜ ਸੀ ! ਅੱਵੇ ਕਥਨ ਕਰੀ ਗਾਂ ਹੋਣੇ ਹਨ, ਕੋਈ
ਜਗਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ ਹੋਣੀ ?

ਉੱਤਰ :--ਕਥਿ ਕਥਿ ਕਥੀ ਕੋਟੀ ਕੋਟਿ ਕੋਟਿ :--(ਕਥਿ)
 ਕਥਨ ਵਾਲੇ ਕਥਾਕਥ ਹੋ ਕੇ (ਕਥਿ) ਬਥਾ ਭਾਈ (ਕੋਟਿ) ਕੋੜਾਂ ਜੀਆਂ ਨੇ (ਕੋਟਿ)
 ਕੁੜਾ ਕੋੜਾਂ (ਕੋਟੀ) ਸੁਗਤੀਆਂ ਦੇ ਦੇ ਕੇ (ਕਥੀ) ਕਥਨ ਕੀਤਾ।
 ਫੈਰ ਭੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕਥਾ ਦਾ ਤੇਰਾ ਨਹੀਂ ਆਇਆ।

(੨) ਬਿਧੀ ਪਖ ਦੁਆਰਾ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ :- ਸਿਧਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਜੇ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਸੀ ਫੌਰ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਬਹਿਦ ਅਨੁਸਾਰ ਪਰਮੇਸਰ ਦੇ ਬਲ ਨੂੰ ਕੋਈ ਭੀ ਨਹੀਂ ਹਾ ਸਕਦਾ ?

ਉੱਤਰ :--ਗਾਵੈ ਕੇ ਤਾਣੁ :--(ਕੋ) ਬੋਲੀ ਜਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ (ਤਾਣੁ)
ਸਲ ਨੇ ਗਾਇਆ ਹੈ।

ਹੋਵੇ ਕਿਸੇ ਤਾਣ :--ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਚ (ਤਾਣ) ਜੋਰ ਹੋਵੇ ਹੈ,

ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਂ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਗਾਵੇ ਕੇ ਦਾਤਿ ਜਾਣੇ ਨੀਸਾਣੁ

ਗਾਵੇ ਕੇ ਗੁਣ ਵਡਿਆਈਆ ਚਾਰ :-

ਗਾਵੇ ਕੇ ਵਿਦਿਆ ਵਿਖਮੁ ਵੀਚਾਰੁ

ਗਾਵੇ ਕੇ ਸਾਜਿ ਕਰੇ ਤਨੁ ਖੋਹ :-

ਗਾਵੇ ਕੇ ਕੀਲ ਲ ਫਿਰਿ ਦੋਹ

ਕੇ ਜਾਪੇ ਵਿਸੈ ਦਰਿ ਕੋਈ ਵਿਉਂ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਰਮੇਸਰ
ਅਤੇ (ਵਿਸੈ) ਦੇਖਣ ਤੋਂ 'ਦੂਰ' ਹੈ। ਕਿੱਛਾ ਬੇਅੰਤ ਹੈ।
ਜੇ ਹੋਰ ਹਾਵਰਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕੋਈ ਵਿਉਂ ਸਮਝਕੇ ਗਾਉਂਦਾ
ਜੇ (ਹਾਵਰਾ) ਨੇੜੇ ਹੋ ਕੇ (ਹਾਵਰਾ) ਸਾਹਮਣੇ ਹੋ ਕੇ

(ਕਥਨਾ ਕਈ ਨ ਆਵੈ ਤੋਟਿ) ਹੋ ਸਿਧੇ। ਵਿਉਂ ਭੀ ਜੋ (ਕਥਨਾ)
(ਕਈ) ਕਥਨ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਭੀ (ਨ ਆਵੈ ਤੋਟਿ) ਤੋਟਾ
ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

1. 'ਮ ਕਥਿ ਕਈ ਕੋਟੀ ਕੋਟਿ ਕੋਟਿ' ਪਰਮੇਸਰ ਦੀ ਕਥਾ ਦੇ ਤਾਈਂ
ਬਹੁਤ ਕਾਲ ਵਿਚ (ਕੋਟਿ) ਕੋੜਾਂ ਨੇ (ਕਥਿ) ਕਥਨ ਵਾਲੇ ਹੋ ਕੇ ਕਥਨ
ਕੀਤਾ, ਹੁਣ ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਵਿਚ (ਕੋਟਿ) ਕੋੜਾਂ (ਕਥਿ) ਕਥਨ ਵਾਲੇ ਹੋ ਕੇ
ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਭਵਿੱਖਤ ਕਾਲ ਵਿਚ (ਕੋਟੀ) ਕੋੜਾਂ (ਕਥਿ) ਕਥਨ
ਵਾਲ ਹੋ ਕੇ ਕਥਨ ਕਰਨਗੇ।

ਪਰ ਵਿਚ ਭੀ ਪਰਮੇਸਰ ਦੀ ਕਥਾ ਦਾ ਤੋਟਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।
ਬੇਅੰਤ ਹੀ ਹੈ।

ਸਥਾ:- 'ਬਿਅੰਤ ਬਿਅੰਤ ਬਿਅੰਤ ਕ ਕਰੇਤੁ ਪਾਠ ਪਿਖੀਐ' (ਦਸਮ ਅੰਗ ੨੭)
'ਕਬੀਰ ਸਾਤੁ ਸਮੁੰਦਰਿ ਮਸੁ ਕਰਉ ਕਲਮ ਕਰਉ ਬਨਰਾਇ ॥

ਬਸੁਧਾ ਕਾਗਦੁ ਜਉ ਕਰਉ ਹਰਿ ਜਸੁ ਲਿਖਨੁ ਜਾਇ ॥' (ਅੰਗ ੧੩੬੮)

੩. (ਗਾਵੇ ਕੇ ਤਾਣੁ ਹੋਵੈ ਕਿਸੈ ਤਾਣੁ) (ਹੋਵੈ ਕਿਸੈ ਤਾਣੁ) ਜਿਵੇਂ
ਕਿਸ ਦੀ (ਜਾਣ) ਤਾਣ ਰੱਖਿਆ ਹੋਈ ਹੈ ਉਵੇਂ ਉਹ ਪਰਮੇਸਰ ਦੇ ਬਲ ਨੂੰ
ਗਾਉਂਦਾ ਹਨ ਕਿ ਮੇਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਖਿਆ ਕੀਤਾ ਹੈ।

(ਗਾਵੇ ਕੇ ਦਾਤਿ ਜਾਣੇ ਨੀਸਾਣੁ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਥੇ ਤੇ (ਨੀਸਾਣੁ) ਲਿਖ
ਇਆ ਹੋਵੇ ਹਨ, ਉਹ (ਦਾਣੇ) ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਇਹ
ਜਾਣ ਦਿਤੀਆ ਹਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਰਮੇਸਰ ਦਾ ਜਸ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ।
(ਨੀਸਾਣੁ) ਪ੍ਰਕਟ ਹੀ।

ਗਾਵੇ ਕੇ ਗੁਣ ਵਡਿਆਈਆ ਚਾਰ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ
(ਨਨ) ਸਮ, ਸਿੱਖ, ਦਮਿਆ, ਧਰਮ, ਵੀਚਾਰ ਆਦਿਕ ਗੁਣ ਬਖਸ਼ੇ ਹਨ।
ਜਿਹਨਾਂ ਗਾਵੇ ਦੇ ਸਾਹਿਬ ਪਰਮੇਸਰ ਦੀਆ (ਚਾਰ) ਸਿੱਖਰ ਵਡਿਆਈਆਂ ਨੂੰ

ਸ੍ਰੀ ਜਪ ਜੀ ਮਾਹਿਓ

ਗਾਵੇ ਕੇ ਜਾਇ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ! ਜਪ ਵਿਦਿਆ ਦੀ ਦਸ ਨੂੰ ਕੇ
ਗਾ ਕੇ ਦਸ ਸਕਦਾ ਹੈ (ਜਾਪ ਨੀਮ) ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ! ਗਾ ਕੇ ਦਸ ਸਕਦਾ
ਹੈ (ਜਾਪ ਨੀਮ) ਪੁਰਾ ਕਰ ਕਾਣੇ ਹੋ ਅਪ ਮਿਥ ਨ ਪੁਰਾ ਕਰ ਕੇ
ਸਿਖਾ ਦਿੰਦਾ ਹਨ

ਅਥਵਾ : ਜਿਹੜਾ ਬ੍ਰਹਮ ਬੋਤਾ (ਜੀਅ ਸੰ) ਜੀਵਤ ਗਾਵੇ ਨੂੰ ਲੈ (ਮਟ
ਕਰਕੇ (ਜਿਸੇ) ਦਸ) ਹਰ ਦੋਹ ਅਭਿਮਾਨ ਤੇ ਰਾਗ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਚ
ਲੀਨ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਵੀ ਗਾ ਕੇ ਦਸ ਸਕਦਾ ਹੈ

(ਗਾਵੇ ਕੇ ਜਾਪੇ ਦਿਸੇ ਦੁਰਿ) ਜਿਹੜਾ ਜਾਨਣ ਤੇ ਜਿਸਣ ਤੇ ਦੂਰ ਹੈ
ਪਰਮਸਰ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਣ ਗਾ ਕੇ ਦਸ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਜਿਸਣ ਤੇ ਦੂਰ ਜ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ,
ਉਸ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ! (ਜਾਪ, ਜਾਣੇ ਵਾਂਗ ਹਨ, ਗਾ ਕੇ (ਕ) ਕੋਈ
ਅਧਿਕਾਰੀ ਜ ਪਛੇ

ਅਥਵਾ : ਜਿਹੜਾ ਬ੍ਰਹਮ ਬੋਤਾ (ਜਾਪੇ) ਜਾਨਣਾ ਬਧੀ ਕਰਕੇ, ਸਿਕਲੀ
ਕਰਕੇ ਤੇ (ਜਿਸੇ) ਦੇਖਣਾ ਦਿਸਣੀ ਕਰਕੇ ਲਿਖੇ ਅਭਿਮਾਨ ਤੇ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇ,
ਉਹ ਵੀ ਗਾ ਕੇ ਦਸ ਸਕਦਾ ਹੈ

(ਗਾਵੇ ਕੇ ਵੇਖੇ ਹਾਦਰਾ ਹਦੁਰਿ) ਜਿਹੜਾ ਨੇੜੇ ਤੇ ਨੇੜੇ ਹੋ ਕੇ ਦੇਖਣ
ਵਾਲਾ ਪਰਮੇਸਰ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਕਉਣ ਗਾ ਕੇ ਦਸ ਸਕਦਾ ਹੈ ?

ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਜੋ (ਹਾਦਰਾ) ਨੇੜੇ (ਹਦੁਰਿ) ਸਾਹਮਣੇ ਸਾਖਿਆਤ ਕਰਕੇ
ਪਰਮੇਸਰ ਦਾ ਸਰੂਪ (ਵੇਖੇ) ਵਿਖਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਗਾ ਕੇ ਦਸ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਅਥਵਾ : ਜਿਹੜਾ ਬ੍ਰਹਮ ਬੋਤਾ ਪਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਨੇੜੇ ਤੇ ਨੇੜੇ ਆਪਣਾ
ਆਤਮਾ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਦੇਖ ਲਵੇ, ਉਹ ਵੀ ਗਾ ਕੇ ਦਸ ਸਕਦਾ ਹੈ।

੬. ਪ੍ਰਸ਼ਨ :—ਹੇ ਸਤਿਗੁਰ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ! ਜੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਗਾਈ
ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ? ਤਾਂ ਦਸਦੇ ਹਨ।

(ਗਾਵੇ ਕੇ ਤਾਣੁ ਹੋਵੇ ਕਿਸੇ ਤਾਣੁ) ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਨੇ (ਤਾਣੁ) ਬਲ ਦੀ
ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਗਾਉਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ (ਤਾਣੁ)
ਬਲ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਜਬਾ :—ਤੂੰਵੇ ਹੀ ਬਲ ਰਾਮ ਲੈ ਨਾਲ ਬਾਣਾ ਦਹਸਿਰ ਘਾਇਆ ॥
ਜੇਥੇ ਹੀ ਬਲ ਫਿਸਨ ਲੈ ਕੰਸੁ ਕੋਈ ਪਕੜਿ ਗਿਰਾਇਆ ॥
(ਦਸਮ ਅੰਗ ੧੧੯ ਚੌਥੀ ਦੀ ਵਾਰ)

ਸ੍ਰੀ ਜਪ ਜੀ ਮਾਹਿਓ

ਕੋਣ ਗਾ ਕੇ ਦਸ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਕਵਲ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਜਿਹੜਾ (ਜੀਅ ਸੰ) ਜੀਵ
ਗਾਵੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕਰਕੇ (ਜਿਸੇ) ਦਸ, ਹਰ ਸਰੂਪ ਦਾ ਗਿਆਨ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹਨ। ਉਹ
ਗਾ ਕੇ ਦਸ ਸਕਦਾ ਹਨ

ਅਥਵਾ : ਜਿਹੜਾ ਬ੍ਰਹਮ ਬੋਤਾ (ਜੀਅ ਸੰ) ਜੀਵਤ ਗਾਵੇ ਨੂੰ ਲੈ (ਮਟ
ਕਰਕੇ (ਜਿਸੇ) ਦਸ) ਹਰ ਦੋਹ ਅਭਿਮਾਨ ਤੇ ਰਾਗ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਚ
ਲੀਨ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਵੀ ਗਾ ਕੇ ਦਸ ਸਕਦਾ ਹੈ

(ਗਾਵੇ ਕੇ ਜਾਪੇ ਦਿਸੇ ਦੁਰਿ) ਜਿਹੜਾ ਜਾਨਣ ਤੇ ਜਿਸਣ ਤੇ ਦੂਰ ਹੈ
ਪਰਮਸਰ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਣ ਗਾ ਕੇ ਦਸ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਜਿਸਣ ਤੇ ਦੂਰ ਜ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ,
ਉਸ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ! (ਜਾਪ, ਜਾਣੇ ਵਾਂਗ ਹਨ, ਗਾ ਕੇ (ਕ) ਕੋਈ
ਅਧਿਕਾਰੀ ਜ ਪਛੇ

ਅਥਵਾ : ਜਿਹੜਾ ਬ੍ਰਹਮ ਬੋਤਾ (ਜਾਪੇ) ਜਾਨਣਾ ਬਧੀ ਕਰਕੇ, ਸਿਕਲੀ
ਕਰਕੇ ਤੇ (ਜਿਸੇ) ਦੇਖਣਾ ਦਿਸਣੀ ਕਰਕੇ ਲਿਖੇ ਅਭਿਮਾਨ ਤੇ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇ,
ਉਹ ਵੀ ਗਾ ਕੇ ਦਸ ਸਕਦਾ ਹੈ

(ਗਾਵੇ ਕੇ ਵੇਖੇ ਹਾਦਰਾ ਹਦੁਰਿ) ਜਿਹੜਾ ਨੇੜੇ ਤੇ ਨੇੜੇ ਹੋ ਕੇ ਦੇਖਣ
ਵਾਲਾ ਪਰਮੇਸਰ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਕਉਣ ਗਾ ਕੇ ਦਸ ਸਕਦਾ ਹੈ ?

ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਜੋ (ਹਾਦਰਾ) ਨੇੜੇ (ਹਦੁਰਿ) ਸਾਹਮਣੇ ਸਾਖਿਆਤ ਕਰਕੇ
ਪਰਮੇਸਰ ਦਾ ਸਰੂਪ (ਵੇਖੇ) ਵਿਖਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਗਾ ਕੇ ਦਸ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਅਥਵਾ : ਜਿਹੜਾ ਬ੍ਰਹਮ ਬੋਤਾ ਪਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਨੇੜੇ ਤੇ ਨੇੜੇ ਆਪਣਾ
ਆਤਮਾ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਦੇਖ ਲਵੇ, ਉਹ ਵੀ ਗਾ ਕੇ ਦਸ ਸਕਦਾ ਹੈ।

੬. ਪ੍ਰਸ਼ਨ :—ਹੇ ਸਤਿਗੁਰ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ! ਜੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਗਾਈ
ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ? ਤਾਂ ਦਸਦੇ ਹਨ।

(ਗਾਵੇ ਕੇ ਤਾਣੁ ਹੋਵੇ ਕਿਸੇ ਤਾਣੁ) ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਨੇ (ਤਾਣੁ) ਬਲ ਦੀ
ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਗਾਉਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ (ਤਾਣੁ)
ਬਲ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਜਬਾ :—ਤੂੰਵੇ ਹੀ ਬਲ ਰਾਮ ਲੈ ਨਾਲ ਬਾਣਾ ਦਹਸਿਰ ਘਾਇਆ ॥
ਜੇਥੇ ਹੀ ਬਲ ਫਿਸਨ ਲੈ ਕੰਸੁ ਕੋਈ ਪਕੜਿ ਗਿਰਾਇਆ ॥
(ਦਸਮ ਅੰਗ ੧੧੯ ਚੌਥੀ ਦੀ ਵਾਰ)

ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ

ਨਹਿ ਦਿਆ ਨੂੰ ਗੁਰ ਗੁਰ ਇਕ ਦਿਨ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਗੁਰ ਗੁਰ ਸਾਹਿਬ
 ਨੇ ਬਾਹਰ ਨਗਰ ਵਿਚ ਚਰਨ ਪਾਏ। ਫੁੱਲ ਫਿਨੀ ਤੋਂ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨੋ ਵਾਸ
 ਆਇ ਬਾਹਰ ਸੰਗਤ ਵੀ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ। ਠੰਢ ਦੀ ਰੁਤ ਸੀ ਉਸ ਸਮੇਂ
 ਮੀਂਹ ਪੈ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕਾਰਨ ਸਰਦੀ ਅਤਿਅੰਤ ਸੀ। ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਹੱਥ ਪੈਰ ਨੱਥੇ
 ਦੇ ਗਾਹਟ ਸੀ। ਤਰੇ ਸਨ। ਸਰੀਰ ਫਿੱਸ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਭਾਈ ਆਦਮ ਸਿੰਹ
 ਸੰਗਤ ਦੀ ਚੋਰਚੀ ਸਵਾਂ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਾਣਕ ਚਿਤ ਵਿਚ ਸਿੱਟਾ ਮਿਲਿਆ। ਉਸ
 ਕਰਕੇ ਯਕੋ ਬੇਨਕੇ ਜੋ ਲੋਕਤਾ ਦਾ ਵਰ ਜਮਾ ਸੀ, ਸਭ ਮਨੁੱਖ ਇਹ ਵੇਖਿਆ
 ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਭੋਜਨ ਵਿਚ ਅੰਗੀਨੇ ਲਾ ਦਿਓ ਸਭ ਮਨੁੱਖ ਜੀ ਸ਼ੋਰ ਦੂਰ
 ਕਰਕੇ ਆਰਾਮ ਦਿੱਤਾ। ਅਗ ਬਲਟ ਕੇ ਬੜਾ ਚਾਨਣ ਹੋਇਆ। ਹਜ਼ੂਰ
 ਵਾਪਸ ਚਿਤ ਵਿਚ ਬਾਹਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ। ਪੁੱਛਿਆ, ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਸਵਾਂ ਕੀਤੀ
 ਹੈ, ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸੁਖ ਦਿਤਾ ਹੈ? ਸੰਗਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਬਾਬਾ ਆਦਮ ਜੀ ਸਾ
 ਭੇਟਿਆ ਵਰ ਲੋਕਤਾ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਲਾਂਗਰੀ ਸਿੱਖ ਨੇ ਵੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ
 ਹੈ ਹਜ਼ੂਰ ਦੇਹ ਸੱਖ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਵੀ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਇਕ ਕਾਨ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ
 ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਭਾਲਕੇ ਲਿਆਉ, ਜਿਸ ਸਿੱਖ ਨੇ ਐਸੀ ਘਾਲ ਘਾਲੀ ਹੈ।
 ਹਕਮ ਸੁਣ ਕੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈ ਆਦਮ ਪਾਸ ਗਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੇਰੇ ਵੱਡੇ ਭਾਗ ਹਨ
 ਸਤਿਗੁਰ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ ਛੋਟੀ ਚਲ। ਭਾਈ ਆਦਮ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ
 ਚਰਨ ਵਿਚ ਪਹਿਰੇ ਅਤਿਅੰਤ ਨਿਮਤਾ ਗੁਰੀਥੀ ਨਾਲ ਹੱਥ ਬੰਨ ਕੇ
 ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ। ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਬਚਨ ਫਾਰਮਾਏ, 'ਤੇਰੀ ਘਾਲਿ ਪਰੀ ਸਭ ਥਾਂ ਦੇ।
 ਮਾਗ ਕਰ ਬਰ ਸੇ ਆਇ' (ਟਾਇਸ ੨ ਅੰਸ਼ ੪੨) ਸੁਣ ਕੇ ਭਾਈ
 ਮਾਗ ਕਰ ਅਪਣੀ ਪਰਵਾਲੀ ਦੀ ਬ੍ਰਿਧ ਅਵਸਥਾ ਵੇਖਕੇ ਪੁਤ੍ਰ ਦੀ ਦੁਖ
 ਮੰਗਣੀ ਕੀਤੀ। ਹੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਦਰਬਾਰ ਦਾ ਹੀ
 ਦਾਸ ਹੋਵਾਂ। ਅੰਤਰਜਾਤੀ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ ਸਿੱਖ ਜੋ ਤੇਰੇ ਲ
 ਦਾਸ ਹੋਵੇ, ਅੰਤਰਜਾਤੀ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ ਸਿੱਖ ਜੋ ਤੇਰੇ ਲ
 ਦਾਸ ਹੋਵੇ, ਅੰਤਰਜਾਤੀ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ ਸਿੱਖ ਜੋ ਤੇਰੇ ਲ

ਇਸ ਨੂੰ ਹਰ ਸਮੇਂ ਤੇ ਪੜ੍ਹ ਆਵੇ ॥ ੩੨ ॥
 ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ॥ ੩੩ ॥
 ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ॥ ੩੪ ॥
 ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ॥ ੩੫ ॥

ਆਪਣੀ ਦਾਸੀ ਬ੍ਰਿਧ ਅਵਸਥਾ, ਸਰੀਰ ਕਮਜ਼ੋਰ, ਕੇਸ ਚਿਟੇ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ।
 ਉਸੇ ਜਾਤਕ ਮੰਨੂ ਪੜ੍ਹ ਮੰਗਿਆ ਬੜੀ ਸਰਮ ਆਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ
 ਮੰਗਿਆ ਸੀ, ਭਾਈ ਦੀ ਸੁਪਨਾ ਨੇ ਬੜਾ ਅਵਸਰ ਕੀਤਾ। ਕਿ
 ਹੈ ਮਨ ਮਸਾ ਇਹ ਸੁਭਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਸ਼੍ਰੀਮ ਦਾ ਧਨ ਗੁਆਬ
 ਜਾਵੇ, ਨਿੱਟੇ ਨੇੜੀ ਸੰਗ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਜਾਵੇ। ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਵਿਚ ਲਟਿਆ
 ਜਾਵੇ, ਨਿੱਟੇ ਸਿੱਖ ਦੀ ਆਮ ਦਾ ਉਸੇ ਵਿਚ ਮੰਦਰ ਫਹਿਰਿਆ। ਵੇਰਾਗ
 ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਲੱਗੀ ਕਿ ਜਿਸ ਐਸਾ ਸਮਾਂ ਹੋਵੇ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ। ਭਾਈ ਆਦਮ
 ਉਸ ਸਮੇਂ ਪਰ ਵਾਲੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤੀ ਚਿੰਤਾ-ਤਰ ਵੇਖਕੇ ਕਹਿਣ ਲਗਾ ਹੈ ਭਾਗ
 ਵਾਲੀ! ਸਾਹਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਸਮਾਂ ਫਲਕ ਦਾ ਵਿਰ ਦਿਤਾ
 ਹੈ ਕਿ ਪੰਥੀ ਸ੍ਰੀ ਦੇਵ ਸਲਾਹ ਕਰਕੇ ਮੰਗ ਲੈਣਾ, ਸੋ ਹਾਲ ਉਮੀਦ ਹੈ
 ਕਿ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਗੇ। ਇਹ ਸੁਣਕੇ ਸਿੱਖਣੀ ਚਿਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਈ।
 ਬਹਿੰਦੀ ਮੈਂ ਨਾਲ ਜਾਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਪੁਤਰ ਦਾ ਦਾਨ ਮੰਗਾਂਗੀ। ਅਗਲੇ
 ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਇਕ ਸਿੱਖ ਭਾਈ ਆਦਮ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇ
 ਭੇਜਿਆ। ਦੋਵੇਂ ਬੜੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਕੇ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਦਰਸਨ
 ਕਰਕੇ ਨੇਤਰਾਂ ਦਾ ਹੋਣਾ ਸਫਲਾ ਕੀਤਾ। ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ
 ਕਿਹਾ, 'ਜਾਚੁ ਬਰ ਬਾਂਡਤਿ ਸੋ ਅਹਾ' ॥੩੭॥ ਦੇਹ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਪੁਤਰ
 ਦੀ ਦਾਤ ਬਖਸ਼ੇ। ਸੁਣਕੇ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਧਿਆਨ ਲਾਕੇ ਵੇਖਿਆ ਬਚਨ ਕੀਤੇ
 ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਪੁਤਰ ਹੋਣਾ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ। ਤੁਹਾਡੇ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਪੁਤਰ
 ਨਹੀਂ। ਦੁਬਾਰਾ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਤੇ ਫਿਰ ਇਹੋ ਬਚਨ ਕਹੇ। ਪਰ ਇਧਰੋਂ
 ਸਿੱਖ ਸਿੱਖਣੀ ਦੇਹਾਂ ਦਾ ਨਿਸਚਾ ਤੇ ਇਕੋ ਇਕ ਪੁਤਰ ਵੀ ਹੀ ਮੰਗ ਜਾਣਕੇ
 ਤੀਸਰੀ ਵਾਰ ਬਚਨ ਕਹੇ, 'ਭਲੀ ਭਾਂਤਿ ਹਮ ਖੋਜਨ ਕੀਨਾ। ਤੇਹਿ ਭਾਗੁ ਪੈ
 ਸਿਤਿ ਹੀਨਾ ॥੪੧॥ ਗੁਰ ਕੀ ਸੋਢਾ ਕੀਨਿ ਮਹਾਂਨਾ। ਜਿਸ ਤੇ ਹਮ ਨੇ ਬਾਕ
 ਬਖਾਨਾ। ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਪੁਤਰ ਦੀ ਦਾਤ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਭਾਗਤੀ ਦੀ ਅੰਸ
 ਵਿਚੋਂ ਬਖਸ਼ਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਭਾਈ ਭਗਤ ਰਖਣਾ। ਇਹ
 ਬਚਨ ਸੁਣਕੇ ਦੋਵੇਂ ਪਤੀ ਸਤੀ ਚਿਤ ਵਿਚ ਭਾਏ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ। ਜਿਵੇਂ ਜਨਮ
 ਤੋਂ ਕੰਗਾਲ ਨੂੰ ਕਲਪ ਬਿਛ ਮਿਲ ਗਿਆ ਹਵੇ। ਜਿਵੇਂ ਪਾਰਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ
 ਕਸੇ ਨੂੰ ਹੋਵੇ ਮਾਣ ਅਠਾਰਾ। ਸਧੀਆ ਨੇ ਨਿਧੀਆ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈਆਂ
 ਧਨ। ਵਰ ਲੈਕੇ ਆਪਣੇ ਨਗਰ ਜਾ ਵਸੇ। ਬ੍ਰਿਧ ਬੈਸ ਤਨੁ ਜਰ ਸੋ ਗ੍ਰਾਸ।

ਸ੍ਰੀ ਜਪ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਦੇਹਿ ਬਸਿ ਅਸਿ ਅਵਸਿ ਸਿਖ ਬੀਚਰ ਕਾਲ ਮਨਮ
ਲੀਨ ਬਿਰਗਤ ਸ ਬਾਲ ਦੇਹਿ ਨ ਕਲ ਪੁਸ਼ਪ ਬਿਸਾਲ । ਗਤ ਕੇ ਸਿਮਰ
ਬਾਹਾ ਨਾਲ ਖਰੀ । ਗਸਿ ਅਸਿ ਬਾਹ
ਸੋ ਜਿਨਾ ਨੇ ਸੋਸਾਰੀ ਦਾਨ ਮੰਗਣ ਲਈ ਹੋ ਜਿਆ, ਸਿਵਿਆ, ਉਹ
ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਉਹ ਗੁਰੂ ਕੀਆ ਹੁੰਦੀਆਂ ਦਾਤਾ ਨੂੰ (ਨੀਸਾਣ) ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੇ
ਗਾਇਦਾ ॥

(ਜਾਣੇ ਨੀਸਾਣ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪੁਸ਼ਪ ਦੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ (ਨੀਸਾਣ) ਪ੍ਰਗਟ
ਕਰਕੇ ਜਾਣੇ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਗਾਇਆ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰੂਪ ਦੀ ਸਾਖਿਆਤਤਾ
ਹੋ ਗਈ

ਜਿਵੇਂ ਭਾਈ ਵੀਰ ਲਾਲ ਜੀ ਨੂੰ ਹੋਈ । ਸਰੂਪ ਦੀ ਸਾਖਿਆਤਤਾ ਹੋਣ
ਤੇ ਹੀ ਉਹ ਨੇ ਉਚਾਰਿਆ :

“ਨੂਰ ਦਰ ਹਰ ਚਰਮ ਗਰ ਰੋਸਿਦ ਸਿੰਘ ।
ਰੂਪ ਦਰ ਹਰ ਜਿਸਮ ਗਰ ਰੋਸਿਦ ਸਿੰਘ ।”
ਬੁਢਾ ਹੋਇਰ ਬਵਦ ਦਾਜਮ ਬਬੀ ਦੀਦਾਰ ਪਾਭਸੁ ਰਾ ।
ਦੀਸਰ ਹਾਜਰ ਹੈ ਯਸਾ ਦੇਖ ਦਸਸਨ ਪਵਿਤ੍ਰ ਨੂੰ ।
ਨਾ ਰਿਵਾਜੇ ਦਰੋਹਾਇਲ ਨ ਦਰਿਯਾਓ ਨ ਸਾਹਿਲ ਹਾ ।
ਨਾ ਯੋਮਣ ਸੇਰੀਅੰ ਉਸ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟਾ ਨ ਦਰਿਆ ਤੇ ਕੋਢੇ ।
ਸਾਈ ਹਰ ਜਾ ਜਾਤ ਦਿਸਦਾ, ਖੁਲੇ ਬਰ ਦੀਦਾਰੇ — ਸੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ॥
ਨਾ ਭੀ ਪੰਥ ਯੋਗਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਨ ਕੋਈ ਨਦੀ ਕਿਨਾਰੇ, ਨਹੀਂ ਅੰਧਾਰੇ ।
(ਗਜਲ ੩ ਭਾ: ਨੰ: ਲਾ:)

ਉਹ ਜੋ ਅਜ ਸਾਹਿ ਪਾਕਸ ਨੇਸਤ ਦਰ ਹਰ ਜਾ ਕਿ ਮੋ-ਬੀਨਮ ॥

ਜਦੋਂ ਦਮਾ ਕਰੀ ਸਵਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਗਤ ਦੇ ਨਹੀਂ ਹੈ ਵਿਚ ਹਰ ਜਾ ਰਿ
ਜਿਹ ਵਿਚ ਪਾਕਸ ਨ ਦਰਦਾ ॥

ਰੁਕਾਵਟਾ ਦੇਖਾ ਬਿਗੁਜਾਰਮ ਦੀ ਦੁਨੀਆਓ ਅਹਲਿਲਹਾ ॥

ਜਿਸ ਦਾ ਦਸ ਮੇ ‘ਗੋਯਾ’ (ਤੂੰ) ਕਿਥੇ ਛੱਡ ਜਾਵਾਂ। ਏਸ ਦੁਨੀਆਂ ਤੇ

ਜਿਥੇ ਦੇਖਾਂ ਤਿਥੇ ਸਾਈਂ ਗੈਰ ਨ ਕੋਈ ਦਿਸਦਾ, ਖੁਲੇ
ਆਖ ਦਗਤ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤਿਆਗ ਬਰਾਂ ਮੈਂ ਗਿਆ,
ਜਦੋਂ ਜਦੋਂ ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਨੀ, ਲਾ:

ਸ੍ਰੀ ਜਪ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

(ਗਾਵੇ ਕੇ ਗਾਵੇ ਵਡਿਆਈਆ ਚਾਰ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਣ ਸਤ ਸੰਤੋਖਾਇ ਦੀ
ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ ਪਰਮਸਰ ਨੂੰ ਗਾਇਆ ਕੀਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ
ਹੋਈ । ਯਥਾ: “ਧਾ ਪ੍ਰਭਾਗ ਤਨਾ ਸਾਧ ਜਨਾ ਹਰਿ ਕੀਰਤਨ ਗਾਇ
ਨਾ ਜਨ ਬਣਤਿਆ ॥ (ਅੰਗ ੬੪੯)

ਹਰ ਰਸਾਨੇ ਗਾਹਿ ਹਕ ਅਮਦ ਅਦਬ ॥

ਪਾਪ ਲਈ ਹਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਆਇਆ ਦੇ ਅਦਬ (ਨਿਮ੍ਰਤਾ) ।

ਮੇ ਚਾਇਲ ਯਾਦ ਖੁਦਾਓ ਹਮ ਬਲਬ ॥

ਜਿਸ ਵਿਚ ਵੀ ਯਾਦ ਆਵੇ ਯਾਦ, ਮੇ ਸਦਾ ਤੂੰ ਵੀ

ਅਦਬ ਜਿਸ ਸੰਤਗਰ ਦਾ ਕੀਤਾ ਯਾਦ ਹਾਤ ਰਬਾਨੀ, ਯਾਤ ਨਿਬਾਨੀ ।

ਦਿਲ ਵਿਚ ਜਿਕਰ ਸਾਈਂ ਦਾ ਕਰਦੇ ਜਪਦੇ ਨਾਮ ਜਬਾਨੀ, ਰਹਿਨ ਧਿਆਨੀ ।

(ਗਜਲ ਪਵੀਂ ਭਾ: ਨੰ: ਲਾ: ਜੀ)

(ਵਡਿਆਈਆ ਚਾਰ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ (ਚਾਰ) ਸੰਸਾਰ ਵਡਿਆਈਆਂ ਦੀ
ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ ਗਾਇਆ ਕੀਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਡਿਆਈਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ ।

ਯਥਾ:—“ਸਭਿ ਸਤ ਸਭਿ ਤਪ ਸਭਿ ਚੈਕਿਆਈਆ ॥

ਸਿਧਾ ਪੁਰਖਾ ਕੀਆ ਵਡਿਆਈਆ ॥

ਤੁਧੁ ਵਿਣ ਸਿਧੀ ਕਿਨੈ ਨ ਪਾਈਆ ॥”

(ਅੰਗ ੯)

“ਹਰਿ ਭਗਤਾ ਦੇਇ ਵਡਿਆਈ ਗਰੀਬ ਅਨਾਥਿਆ ॥” (ਅੰਗ ੯੦)

“ਹਰਿ ਆਪਣੀ ਭਗਤਿ ਕਰਾਇ ਵਡਿਆਈ ਵਖਾਲੀਅਨ ।” (ਅੰਗ ੯੦)

(ਗਾਵੇ ਕੇ ਵਡਿਆ ਵਿਖਮ ਵੀਚਾਰ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ (ਵਿਖਮ) ਕਠਨ
ਵਡਿਆ ਦੇ ਵੀਚਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ ਪਰਮਸਰ ਨੂੰ ਗਾਇਆ ਕੀਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ
ਉਹ ਵੀਚਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ ।

(ਗਾਵੇ ਕੇ ਸਾਜਿ ਕਰੇ ਤਨੁ ਖੋਹ) ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਨੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦੀ
ਸਾਜਨਾ ਕਰਕੇ ਤਨ ਦੇ ਅਭਿਆਨ ਨੂੰ (ਖੋਹ) ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਗਾਇਆ,
ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ ।

ਜਿਵੇਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਜੋ
ਅਮਿਤਧਾਰੀ, ਰਹਿਤਵਾਨ, ਨਾਮ ਰਸੀਏ, ਬਾਣੀ ਦੇ ਨਿਤਨਮੀ, ਜਮੀ, ਸਤੀ,
ਪ੍ਰੀ, ਸਰਬੀਟ, ਬਾਦਨ, ਧੀਰਜਧਾਰੀ, ਪਰਉਪਕਾਰੀ, ਧਰਮ ਦੀ ਖਤੀ
ਦੀ ਉਹ ਕਰਕੇ ਵਡੇ ਕੇ ਛੱਡਣ ਵਾਲੇ, ਪੰਥ ਦੇ ਹਰ ਹਕਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ
ਵਾਲੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਨਗਰ ਪਿੰਡ ਪੂਰਲੇ ਭਿਖੀ ਵਿੱਠੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਜਿਲਾ

[illegible]

ॐ॥ ਚਉਥੀ ਪਉੜੀ ਪ੍ਰਾਰਥ ॥੬॥

ਸਾਚਾ ਸਾਹਿਬੁ, ਸਾਚੁ ਨਾਇ; ਭਾਖਿਆ ਭਾਉ ਅਪਾਰ ॥
ਆਖਹਿ, ਮੰਗਹਿ, ਦੇਹਿ ਦੇਹਿ; ਦਾਤਿ ਕਰੇ ਦਾਤਾਰੁ ॥
ਫੇਰਿ, ਕਿ ਅਗੈ ਰਖੀਐ; ਜਿਤੁ ਦਿਸੈ ਦਰਬਾਰੁ ॥
ਮੁਹੇ, ਕਿ ਬੋਲਣੁ ਬੋਲੀਐ; ਜਿਤੁ ਸੁਣਿ ਧਰੇ ਪਿਆਰੁ ॥
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਸਚੁ ਨਾਉ; ਵਡਿਆਈ ਵੀਚਾਰੁ ॥
ਕਰਮੀ ਆਵੈ ਕਪੜਾ; ਨਦਰੀ ਮੋਖੁ ਦੁਆਰੁ ॥
ਨਾਨਕ, ਏਵੇ ਜਾਣੀਐ; ਸਭੁ ਆਪੇ ਸਚਿਆਰੁ ॥ ੪ ॥

੧ ਪ੍ਰਸ਼ਨ.-ਸਿੰਧਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਜਿਵੇਂ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਰਾਖੂ, ਪ੍ਰਿਥੂ, ਮਾਨਧਾਤਾ, ਦਲੀਪ ਆਦਿਕ ਹੋ ਕੇ ਰਾਜਸਚੁਕ ਹਨ, ਕਈ ਹੁਣ ਹਨ, ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਣਗੇ । ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ੋਸਰ ਵੀ ਕਿਸੇ ਸਮਾਂ ਵਿਚ ਪਾਸ਼ਾਹ ਹੋਣਾ ਹੈ ? ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਮਰਨ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ੋਸਰ ਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਮਿਟ ਚੁਕਾ ਹੋਵੇਗਾ ?

ਉਤਰ:-ਤਾਂ ਸੁਣਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਪਰਥਾਇਕ ਉੱਥੇ ਬੈਠੀਂ ਹਨ, ਹੋ ਸਿੱਖੋਂ! ਉਹ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਵਰਗੇ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਭੋਂ ਅਸੀਂ ਵਸਦੇ ਹਾਂ :-

ਸਾਚਾ ਸਾਹਿਬ:—ਉਹ ਪ੍ਰੇਮਸਰ (ਸਾਚਾ) ਸਚਾ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਹੋਂਦਾ। ਸਦਾ ਰਹਿੰਦੇ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਯਥਾ:—

“ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ ॥ ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ ॥”

‘ਕਾਇਮੁ ਦਾਇਮੁ ਸਦਾ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ॥’ (ਅੰਗ ੩੪੫)

‘ਦੀਗਰੋ ਰਾ ਅਜ ਕੁਝ ਆਰੋਮ ਮਾ।’

ਦਸਦ ਨੂੰ 'ਕਾਥ' ਲਿਖਾਇਆ ਅਸੀਂ

ਮੇਰੇ ਦਰ ਆਸਮ ਯਹੋ ਅਵਰੋਦਾ ਅਸੁ
(ਸਦ ਕਿ ਅੰਦਰ ਲੋ) ਜਗਤ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਸਿਕ ਨੇ ਪਾਇਆ ਹੈ।
ਇਹੋ ਆਹਾ ਇਹੋ ਸੀ ਇਹੋ ਕ ਸਰ ਮਚਾਯਾ, ਜਤਾ ਸਮਾਯ।
ਵਸ ਲਗਾ ਅਸੀ ਹੁੰਦ ਬਕਰਾ ਦਮਾ ਮਜਾ ਨਾ ਅਯਾ, 'ਚਮ ਨੂੰ ਤ ਭਾ
ਗੁਜਲ ਦਈ' ਭਾ: ਮੇਰੇ ਸਾਸ ਨੀ,
ਪਾਤਿਸਾਹ ਪਾਤਿਸਾਹ ਹੈ ਅਚਿਰਲੁ ਰਾਮ ਵੀ ਪਾਤਿਸਾਹੀ।
(ਵਾਰ ੧੮੦੧ ਪਉੜੀ ੧੨੨੧ ਤੋਂ ੧੨੨੨)

ਅੰਗੇ ਮਾਇਆ ਬ੍ਰਿਜੀ ਦਮਾਦਾ ਸਾਇਆ ਦਾ (ਸਾਹਿਬ) ਮਾਯਾ ਹੈ ਯਥਾ :-
'ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਦਾਤਾ' ਹੁੰਦੇ ਨਿਰੰਜਨਾ (ਅੰਗ ੩੦੧ ਗਉੜੀ ਕੀ ਵਾਰ)
ਸਚੇ ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬਾ ਸਚੇ ਸਚ ਨਾਇਆ (ਅੰਗ ੩੦੧ ਗਉੜੀ ਕੀ ਵਾਰ)
'ਕਉ ਹਰਿ ਸਮਾਨ ਨਹੀ ਰਾਜਾ'। ਦ ਭੂਪਤਿ ਸਭ ਦਿਵਸ ਚਾਰਿ ਕੇ
ਭੂਨ ਕਰਨ ਦਿਵਾਨਾ।' (ਅੰਗ ੮੫੬)
'ਸਚਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿਰਭਿ ਸੁਆਲਿਉ ਜਿਨਿ ਕੀਤੀ ਸੇ ਪਾਤ ਪਾਇਆ।'
(ਅੰਗ ੮੬੬)

'ਸਚੇ ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬਾ ਸਚੀ ਤੇਰੀ ਵੀਆਈ।' (ਅੰਗ ੪੪੩)
'ਮਾਯਾ ਮਨਿ ਤਨਿ ਬਸੈ ਸਚੁ ਸਾਹ ਬੇਦੀ ਮੋਰੇ॥' (ਅੰਗ ੭੨੪)

ਸਾਚੁ ਨਾਇ :- ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਸੱਚਾ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ

ਵੀ ਭੂਨ ਨਾਮ ਹੈ ਯਥਾ :-
'ਵੀ ਭੂਨ ਨਾਮ ਹੈ ਯਥਾ :-
'ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਦਾਤਾ' ਹੁੰਦੇ ਨਿਰੰਜਨਾ ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਪਾਤਿਸਾਹੀ।' (ਅੰਗ ੧੪੧੩)
'ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਦਾਤਾ' ਹੁੰਦੇ ਨਿਰੰਜਨਾ ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਪਾਤਿਸਾਹੀ।' (ਅੰਗ ੧੪੧੩)
'ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਦਾਤਾ' ਹੁੰਦੇ ਨਿਰੰਜਨਾ ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਪਾਤਿਸਾਹੀ।' (ਅੰਗ ੧੪੧੩)
'ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਦਾਤਾ' ਹੁੰਦੇ ਨਿਰੰਜਨਾ ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਪਾਤਿਸਾਹੀ।' (ਅੰਗ ੧੪੧੩)

'ਸਾਚੁ ਨਾਮ ਸਚਾ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਭੂਤ ਬਾਦਸਾਹ ਦੁਨੀਆਵੇ॥'
(ਵਾਰ ੧੫ ਪਉੜੀ ੧ ਭਾ: ਗ: ਜੀ)
'ਸਾਚੁ ਨਾਮ ਸਚਾ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਸਿਰਭਿ ਸੁਆਲਿਉ' (ਵਾਰ ੧੬ ਪਉ: ੧)
'ਸਾਚੁ ਨਾਮ ਸਚਾ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਸਾਚ ਸਿਰਭਿ ਸਚੁ ਖੰਡੁ ਵਸਾਇਆ।'
(ਵਾਰ ੬ ਪਉੜੀ ੧)

'ਸਾਹਿਬੀ ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਹਿਬ ਸਚਾ ਸਾਈ।'
(ਵਾਰ ੩੬ ਪਉੜੀ ੨੧)

'ਸਚੇ ਮੇਰੇ ਦਾਤਾ' ਹੁੰਦੇ ਨਿਰੰਜਨਾ ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਪਾਤਿਸਾਹੀ।'
(ਵਾਰ ੫ ਪਉੜੀ ੧੩)

ਸਾਖੀ "ਸੱਚੇ ਪਾਤਿਸਾਹ ਦੀ" ਪਾ: ੬

(ਸਾਚੁ ਨਾਮ ਸਚਾ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਵਰ ਮਧਾ ਬਹੁ ਪਰਉਪਕਾਰੀ)

ਮੀਨੀ ਪੀਰੀ ਦੇ ਮਾਲਕ, ਬਸਤਾਂ ਦੇ ਧਨੀ, ਸੂਰਬੀਰ, ਪਰਉਪਕਾਰੀ,
ਭਗਤ ਵਾਸਤਾ ਨਿਧਾ ਨਿਧਾਨ, ਪਸ਼ੂਆ ਪ੍ਰਾਨੀ ਨੂੰ ਤਾਰਨ ਵਾਲੇ, ਸੁਲਮ ਨਾਲ
ਮਿਲਾ ਕੇ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ, ਸਮੁੱਚੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਿਰਭਿ ਸਾਕਤ ਦਾ ਬਲ ਬਖਸ਼ਣ
ਵਾਲਾ, ਸਾਧਨੀ ਦੀਆਂ ਸਿਰੀਰਾਂ ਦੇ ਰੋਮ ਨੂੰ ਸਮੇਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਤਖਤ ਅਰਦ
ਵਾਲਾ, ਵੱਖਰੇ ਵਾਲੇ, ਬੇਮੁਹਤਾਜ, ਪਾਤਿਸਾਹਾਂ ਦੇ ਪਾਤਿਸਾਹ ਸਤਿਗੁਰੁ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ
ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜਗੰਗੀਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਬਨਤੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਮਦੇ ਦਿੱਲੀ
ਪਹੁੰਚੇ ਹਨ। ਸਹਾਗੀਰ ਅਗੋਂ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ। ਸਤਿਗੁਰੁ
ਜੀ ਦੇ ਦਰਸਨ ਕਰਕੇ ਸਾਹਨਾ ਲਿਬਾਸ ਦੇਖ ਕੇ, ਨਾਲ ਸੂਰਬੀਰ ਬਸਤੁਧਾਰੀ
ਸਿਖ ਦਖ ਕ ਬਤਾ ਅਸਚਰਜ ਹੋਇਆ। ਸੋਚਣ ਲੱਗਾ ਪਹਿਲੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਜੀ
ਤਾਂ ਸਭ ਦੇ ਸਾਥ ਬਣ ਕ ਰਹੇ ਹਨ, ਹਟ ਇਹ ਕਿਤੇ ਬੀਰ ਨਸੀ ਸੁਭਾ ਵਿਚ
ਆ ਕ ਮੇਰਾ ਰਾਜ ਭਾਗ ਹੀ ਨਸ਼ਟ ਨਾ ਕਰ ਦੇਣ। ਇਉਂ ਵਿਚਾਰਦਿਆਂ ਚਿੰਤ
ਵਿਚ ਭੈ ਧਾਣ ਕ ਬੜਾ ਆਦਰ ਸਤਿਕਾਰ ਸਹਿਤ ਬੁਕ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ।
ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਵਾਸਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਬਨਤੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਹਥੁਰ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਠਹਿਰ
ਗਏ। ਦਿੱਲੀ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਇਕ ਦਿਨ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਨਤੀ ਕਰਕੇ ਸੱਚ
ਪਾਤਿਸਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਸਿਰਭਿ ਬੇਡਣ ਵਾਸਤੇ ਬਾਹਰ ਲੈ ਗਿਆ। ਜਿੱਥੇ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ
ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਭਰਾ ਕਾਸਮ ਬਗ ਜੋ ਸੋਰ ਦੀ ਧੂਨ ਵਿਚ ਪਿਆ ਸੀ,
ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਮਾਰ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕੀਤਾ।

ਸਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ, ਸੰਗਤਾਂ ਦੂਰੋਂ ਦੂਰੋਂ ਦਰਸਨਾਂ ਨੂੰ
ਪਹੁੰਚਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਜੋ ਸਿੱਖ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਦਰਸਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ
ਆਏ। ਉਹ ਹੀ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਸੱਚੇ ਪਾਤਿਸਾਹ ਕਿਹਾ ਕਰੇ ਜਗੰਗੀਰ ਨੇ
ਦਿਲ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਅਹਿਲਕਾਰ, ਵਜੀਹ ਜਾ
ਪ੍ਰਯਾ ਦੇ ਬੰਦ ਨੇ ਸੱਚਾ ਪਾਤਿਸਾਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਹਿੰ ਦੇ
ਹਨ? ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਇਕ ਦਿਨ ਸਤਿਗੁਰੁ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਬਨਤੀ ਕੀਤੀ
ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਮੇਰਾ ਦਿਤਨਾ ਵੱਡਾ ਰਾਜ ਹੈ, ਸਾਰਾ ਦੇਸ਼ ਮੇਰੇ ਅਧੀਨ ਹੈ,
ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸੱਚਾ ਪਾਤਿਸਾਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ, ਕੀ ਮੈਂ ਭੂਠਾ ਪਾਤਿਸਾਹ

[illegible][illegible]

ਜੇਕਰ ਤੀ ਹੋਰਾਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸਜੇ ਕਰਕੇ ਸਿਰ

ਪੰਨੀ ੪

ਦਾ ਮਤਿਗਤ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਤਾ ਲੱਗੇ, ਜਦੋਂ
ਇਹ ਮਤਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਨੀਕ ਹੀ ਇਤਮਾਦ
ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਹਨ। ਇਸੇ ਸਰਧਾ ਧਰਮ
ਤਰ ਵਾਪਸ ਆਇਆ।

ਰਹਿਣ ਲੱਗੇ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਜਿਵੇਂ
ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਭਰੋਂ ਵੱਖ ਬੋਲੀਆਂ ਹਨ ਇਉਂ
ਦੇਸ਼ੀ ਬੋਲੀ ਹੈ ?

[illegible]

ਉੱਤਰ:-ਭਾਖਿਆ ਭਾਉ ਅਪਾਰ:- ਤਾਂ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਜਿਸ ਕਿਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਭੇਲਾ ਵਿਚ ਉਸ ਪ੍ਰਸੰਸਰ ਨੂੰ (ਭਾਉ) ਪ੍ਰਸ ਨਾਲ (ਭਾਖਿਆ) ਭੇਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ (ਅਪਾਰ) ਪਾਰਾਵਾਰ ਤੇ ਰਹਿਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਭੇਲੇ (ਭਾਖਿਆ) ਭੇਲੀ ਨਾਲ ਪਰਮ ਹੈ।

ਉੱਤਰ:-ਭਾਖਿਆ ਭਾਉ ਅਪਾਰ:-ਜੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ ਦੇ ਤਾਈਂ
(ਜਾਂ) ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ (ਭਾਖਿਆ) ਉਚ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਅਪਾਰ' ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ ਦਾ
ਪਦ ਹੀ ਹੋਵੇ।

ਅਨੁਵਾਦ :- ਮਿਸਰ ਦੇ (ਅਪਾਰ) ਸਾਗਰਾਂ ਦੇ ਪਾਣੀ (ਭਰਮ) ਨੂੰ
ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਰੋ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਿਆਂ ਦੀ ਵੀਚਾਰ :- ੧ ਮਾਥਾ ਜਨਮ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ

ਵੇਲਾ ਹੈ ਦਸ ਸਬਦਾਂ ਦੀ ਮਾਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਮਾਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਮਾਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ।

ਕੋਥੇ ਦਾ ਮਿਸ਼ਨ ਕੀ ਮਾਥਾ ਸਨੀਆਂ ਅੰਗ ੧੨।

ਜਿਹੜੇ ਮਾਥਾ ਅਵਸਥਾ ਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ
 ਇਸ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਕੁਝ ਹੋਣੇ ਹਨ ਅਨੁਸਾਰ ਹਾਲ ਹੀ
 ਮਾਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਮਿਸ਼ਨ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰ ਕੇ
 ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਮਾਥਾ

ਮਾਥਾ ਅਵਸਥਾ ਕੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ
 'ਕੁਝ ਸਾਰੇ ਕੇ ਕਰਨ ਕੇ ਕਰਨ ਅਵਸਥਾ ਮਾਥਾ।'

ਮਾਥਾ ਅਵਸਥਾ ਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪਨਿਆਈ
 ਕਾ ਵਿਸ਼ਵ ਕਰ ਚੁਕਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮੌਤ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦੀ ਹੈ।

ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਕਲਮਗ ਦਾ ਸਮਾਨ ਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਹੈ

ਮਾਥਾ - 'ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਦੁਆਪਤ ਕੁਝੀ ਕਲਿਜਗ ਉਤਰੇ ਜਗਾ ਮਾਥਾ।'
 (ਅੰਗ ੪੦੬)

ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਸਨੀ ਦੁਆਪਤ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਚਾਰ।

ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ 'ਦੇ ਕਲ ਕਵਲ ਨਾਮ ਅਧਾਰ' (ਅੰਗ ੩੪੬)

ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ 'ਸਿਧ ਨਾਮ ਬਵਹ ਬਵਹ।

ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ 'ਮਨ ਕਰਮਿ ਕੁਲਹੁ ਕੁਲਹੁ।' (ਅੰਗ ੧੧੮੫)

ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ 'ਦੇਸਿ ਤਿਨ ਜਨੁ ਜਾਗਾਤੀ ਲੁਟੈ॥

ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ 'ਕਾ ਨਿਮਖ ਸਿਮਰਤ ਜਿਤੁ ਕੁਟੈ॥'

(ਅੰਗ ੭੪੭)

ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ 'ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਨਿਰਪੱਖ ਤੇ ਸਭ

ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ 'ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਨਿਰਪੱਖ ਤੇ ਸਭ

ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ 'ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਨਿਰਪੱਖ ਤੇ ਸਭ

ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ 'ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਨਿਰਪੱਖ ਤੇ ਸਭ

ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ 'ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਨਿਰਪੱਖ ਤੇ ਸਭ

ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ 'ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਨਿਰਪੱਖ ਤੇ ਸਭ

ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ 'ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਨਿਰਪੱਖ ਤੇ ਸਭ

ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ 'ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਨਿਰਪੱਖ ਤੇ ਸਭ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ

ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ

ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ

ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ

ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ

ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ

ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ

ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ

ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ

ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ

ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ

ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ

ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ

ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ

ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ

ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ

ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ

ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ

ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ

ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ

ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ

ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ ਮਾਥਾ

ਨਾਮ ਅੰਗੇਸ਼ ਅੰਗੇਸ਼ ਕਰ ਦੇ ੧੯ ਮਿਨਾ ਮੰਤ੍ਰਾ
ਰਹਿ ਮੰਤ੍ਰਾ ਦੇ ੧੯ ਮਿਨਾ ਮੰਤ੍ਰਾ ਦੇ ੧੯ ਮਿਨਾ ਮੰਤ੍ਰਾ
ਰਹਿ ਮੰਤ੍ਰਾ ਦੇ ੧੯ ਮਿਨਾ ਮੰਤ੍ਰਾ ਦੇ ੧੯ ਮਿਨਾ ਮੰਤ੍ਰਾ

ਪ੍ਰਸੰਨ ਮਨੁ ਮਨੁ ਮਨੁ ਮਨੁ ਮਨੁ ਮਨੁ ਮਨੁ ਮਨੁ
ਪ੍ਰਸੰਨ ਮਨੁ ਮਨੁ ਮਨੁ ਮਨੁ ਮਨੁ ਮਨੁ ਮਨੁ ਮਨੁ
ਪ੍ਰਸੰਨ ਮਨੁ ਮਨੁ ਮਨੁ ਮਨੁ ਮਨੁ ਮਨੁ ਮਨੁ ਮਨੁ

ਕਰਮੀ ਆਵੇ ਕਪੜਾ :- ਕਰਮੀ ਆਵੇ ਕਪੜਾ
ਕਰਮੀ ਆਵੇ ਕਪੜਾ :- ਕਰਮੀ ਆਵੇ ਕਪੜਾ
ਕਰਮੀ ਆਵੇ ਕਪੜਾ :- ਕਰਮੀ ਆਵੇ ਕਪੜਾ

ਉਤਰ :- ਨਦਰੀ ਮੋਖੁ ਦੁਆਰੁ :- ਨਦਰੀ ਮੋਖੁ ਦੁਆਰੁ
ਉਤਰ :- ਨਦਰੀ ਮੋਖੁ ਦੁਆਰੁ :- ਨਦਰੀ ਮੋਖੁ ਦੁਆਰੁ
ਉਤਰ :- ਨਦਰੀ ਮੋਖੁ ਦੁਆਰੁ :- ਨਦਰੀ ਮੋਖੁ ਦੁਆਰੁ

ਅਵਾ :- ਕਰਮੀ ਆਵੇ ਕਪੜਾ :- ਕਰਮੀ ਆਵੇ ਕਪੜਾ
ਅਵਾ :- ਕਰਮੀ ਆਵੇ ਕਪੜਾ :- ਕਰਮੀ ਆਵੇ ਕਪੜਾ
ਅਵਾ :- ਕਰਮੀ ਆਵੇ ਕਪੜਾ :- ਕਰਮੀ ਆਵੇ ਕਪੜਾ

ਅਵਾ :- ਕਰਮੀ ਆਵੇ ਕਪੜਾ :- ਕਰਮੀ ਆਵੇ ਕਪੜਾ
ਅਵਾ :- ਕਰਮੀ ਆਵੇ ਕਪੜਾ :- ਕਰਮੀ ਆਵੇ ਕਪੜਾ
ਅਵਾ :- ਕਰਮੀ ਆਵੇ ਕਪੜਾ :- ਕਰਮੀ ਆਵੇ ਕਪੜਾ

ਨਾਨਕ ਦਰ ਜਾਣੀਐ :- ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ
ਨਾਨਕ ਦਰ ਜਾਣੀਐ :- ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ

ਸਭੁ ਆਪੇ ਸਚਿਆਰੁ :- ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵਿਚ ਆਪਣਾ
ਸਭੁ ਆਪੇ ਸਚਿਆਰੁ :- ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵਿਚ ਆਪਣਾ

ਜੀ ਸੁਣਿ ਸਾਚੀ ਸਾਖੀ ॥ ਜੇ ਚੋਲਹਿ ਜੇ ਪੇਖਹਿ ਆਖੀ ॥
ਜੀ ਸੁਣਿ ਸਾਚੀ ਸਾਖੀ ॥ ਜੇ ਚੋਲਹਿ ਜੇ ਪੇਖਹਿ ਆਖੀ ॥

ਸਚਿਆਰੁ ਸਚ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ । ਅਥਵਾ ਸਾਹਿਬਾਨ
ਸਚਿਆਰੁ ਸਚ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ । ਅਥਵਾ ਸਾਹਿਬਾਨ

ਚਲਿ ਮਾ ਗੈਰ ਅਗ ਜਮਾਲਸ ਵਾ ਨ ਸੁਦਾ ।
ਚਲਿ ਮਾ ਗੈਰ ਅਗ ਜਮਾਲਸ ਵਾ ਨ ਸੁਦਾ ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਜਾਨਣਾ ਕਰੀਐ, ਤਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ
ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਜਾਨਣਾ ਕਰੀਐ, ਤਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ

ਅਰਥ ੨. ਦੰਡਕ ਅੰਨਵੇ ਕਰਕੇ
ਅਰਥ ੨. ਦੰਡਕ ਅੰਨਵੇ ਕਰਕੇ

ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਦੇ ਸੇਵਕਾਂ ਨੇ, ਸਚ ਪਾਸਾ, ਜੋ ਮਨੁ ਸੁਣ
ਗਿਆਨ ਬਖਸ਼ੇ, ਮਨੁ ਨ ਗਿਆਨ ਬਖਸ਼ੇ, ਫਰ ਜੀ ਮਨੁ ਨਿਰਮਲ
ਬਖਸ਼ੇ, ਜਿਸ ਬੰਨੀ ਕਰ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਭ ਗਿਆਨ ਦੀ ਮਾ, ਜੋ ਮਨੁ
ਨਹੀ ਕਿ ਕਾ ਕਾ ਅਪ੍ਰਭ ਗਿਆਨ ਦੀ ਦਰਿਦਰ

ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਾਹੀ ਸਾਹਿਬ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਨੁ ਦੇ ਪ੍ਰਭ
ਉਪਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਹਨ। ਹੋ ਗਈਆਂ! ਯਹ ਪ੍ਰਭ ਪ੍ਰਭ ਮਨੁ ਦੇ ਪ੍ਰਭ
(ਜਿ) ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸਰਬਤ ਕਰ (ਅਪ) ਮਨੁ ਦੇ ਪ੍ਰਭ
ਨਿਰਿਆਸਣ ਕਰ, (ਰਬੀਐ) ਤਤ ਤੇ ਦਾ ਸਧਨ, ਮਨੁ ਦੇ ਪ੍ਰਭ
ਅਰਥ ਹਨ।

(ਜਿਸ ਦਿਸੈ ਦਰਬਾਰੁ) ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਜਿਸ ਦਿਸੈ
ਪਰਮੇਸਰ ਦਾ ਦਰਬਾਰ ਸੋਚਿਓ ਇਸ ਪਵੇ। ਪਰਗਟ
ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ (ਵਡਿਆਈ) ਮਨੁ ਦੇ ਪ੍ਰਭ
ਜੋ ਵਡਿਆਈਆ ਹਨ ਤਤ ਤੇ ਦਾ ਸੋਧਨ ਕਰਾ ਕੇ, ਜਿਸ ਦੀ ਮੋਕਤ
ਕਰ ਕੇ, ਜਿਸ ਦੀ ਅਲਪਗਤਾ ਖਟ ਵਿਕਾਰ ਛਾਕ ਨਾਮੁ ਦੇ ਛੇਕੁ
ਸਰਬਗਤ ਛਡਾ ਕੇ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਵਾਚ ਅਰਥ ਦਾ ਤਿਆਰ ਕਰਾ ਕੇ ਲਖ ਅਰਥ
ਵਿਚ ਇਕਤਾ ਕਰ ਉਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਆਤਮ-ਸੰਤੁਸ਼ਟਿ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ
ਸਰੂਪ ਸਤ ਚੇਤਨ ਅਨੰਦ ਸਰੂਪ ਦੀ ਵਿਚਰ ਸਿਖ ਤਾਈ ਬਖਸਦ ਹਨ

ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਬਖਸ਼ਦੇ ਹਨ
ਉਸਦੇ ਤਾਈ (ਆਪੁ) ਪਾਰਾਵਾਰ ਜੋ ਗੁਰਤ ਪਰੋਸਨ ਦਾ (ਭਉ) ਪ੍ਰਕਾਰ
ਦਾਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਕੇ (ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ) ਉਹ ਸਿਖ ਸਿਖ
ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਣ ਲੈ ਦਾ ਹੈ ਆਪਣਾ ਆਪਣਾ ਸਰੂਪ (ਸਰੂ ਆਪ ਸਚਿਆਰੁ) ਵਿਚ
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਿਖ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ (ਸਚ) ਸਚਾ (ਆਪੁ) ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ
ਗਿਆਨਕ ਹੋ।

ਅਰਥ :- (ਦੂਸਰੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅੰਨਵੈ ਕਰਕੇ) ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਕੇਸਾ ਹੈ
(ਸਾਚਾ ਸਾਹਿਬ, ਸਾਚਾ) ਉਹੀ ਕਾਲ ਅਥਾਹੁ ਸਤੁ, ਨਾਸ ਨਹਿ
ਸਾਚ ਹੈ। (ਸਾਹਿਬ) ਸਾਇਆ ਬ੍ਰਿਤੀ ਦੁਆਰਾ (ਸਾਇਆ ਮਥਲ ਹੋਰ
ਸਾਇਆ ਸਾਹਿਬ) ਮਾਲਕ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸਾ : ਉਸਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਕੀ ਹੈ ?
ਜਵਾਬ :- (ਸਾਚ ਨਾਇ) ਉਸਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਸੋਚਾ ਨਾਮ ਹੈ।

ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਦੇ ਸੇਵਕਾਂ ਨੇ, ਸਚ ਪਾਸਾ, ਜੋ ਮਨੁ ਸੁਣ
ਗਿਆਨ ਬਖਸ਼ੇ, ਮਨੁ ਨ ਗਿਆਨ ਬਖਸ਼ੇ, ਫਰ ਜੀ ਮਨੁ ਨਿਰਮਲ
ਬਖਸ਼ੇ, ਜਿਸ ਬੰਨੀ ਕਰ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਭ ਗਿਆਨ ਦੀ ਮਾ, ਜੋ ਮਨੁ
ਨਹੀ ਕਿ ਕਾ ਕਾ ਅਪ੍ਰਭ ਗਿਆਨ ਦੀ ਦਰਿਦਰ

ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਾਹੀ ਸਾਹਿਬ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਨੁ ਦੇ ਪ੍ਰਭ
ਉਪਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਹਨ। ਹੋ ਗਈਆਂ! ਯਹ ਪ੍ਰਭ ਪ੍ਰਭ ਮਨੁ ਦੇ ਪ੍ਰਭ
(ਜਿ) ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸਰਬਤ ਕਰ (ਅਪ) ਮਨੁ ਦੇ ਪ੍ਰਭ
ਨਿਰਿਆਸਣ ਕਰ, (ਰਬੀਐ) ਤਤ ਤੇ ਦਾ ਸਧਨ, ਮਨੁ ਦੇ ਪ੍ਰਭ
ਅਰਥ ਹਨ।

(ਜਿਸ ਦਿਸੈ ਦਰਬਾਰੁ) ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਜਿਸ ਦਿਸੈ
ਪਰਮੇਸਰ ਦਾ ਦਰਬਾਰ ਸੋਚਿਓ ਇਸ ਪਵੇ। ਪਰਗਟ
ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ (ਵਡਿਆਈ) ਮਨੁ ਦੇ ਪ੍ਰਭ
ਜੋ ਵਡਿਆਈਆ ਹਨ ਤਤ ਤੇ ਦਾ ਸੋਧਨ ਕਰਾ ਕੇ, ਜਿਸ ਦੀ ਮੋਕਤ
ਕਰ ਕੇ, ਜਿਸ ਦੀ ਅਲਪਗਤਾ ਖਟ ਵਿਕਾਰ ਛਾਕ ਨਾਮੁ ਦੇ ਛੇਕੁ
ਸਰਬਗਤ ਛਡਾ ਕੇ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਵਾਚ ਅਰਥ ਦਾ ਤਿਆਰ ਕਰਾ ਕੇ ਲਖ ਅਰਥ
ਵਿਚ ਇਕਤਾ ਕਰ ਉਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਆਤਮ-ਸੰਤੁਸ਼ਟਿ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ
ਸਰੂਪ ਸਤ ਚੇਤਨ ਅਨੰਦ ਸਰੂਪ ਦੀ ਵਿਚਰ ਸਿਖ ਤਾਈ ਬਖਸਦ ਹਨ

ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਬਖਸ਼ਦੇ ਹਨ
ਉਸਦੇ ਤਾਈ (ਆਪੁ) ਪਾਰਾਵਾਰ ਜੋ ਗੁਰਤ ਪਰੋਸਨ ਦਾ (ਭਉ) ਪ੍ਰਕਾਰ
ਦਾਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਕੇ (ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ) ਉਹ ਸਿਖ ਸਿਖ
ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਣ ਲੈ ਦਾ ਹੈ ਆਪਣਾ ਆਪਣਾ ਸਰੂਪ (ਸਰੂ ਆਪ ਸਚਿਆਰੁ) ਵਿਚ
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਿਖ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ (ਸਚ) ਸਚਾ (ਆਪੁ) ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ
ਗਿਆਨਕ ਹੋ।

ਅਰਥ :- (ਦੂਸਰੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅੰਨਵੈ ਕਰਕੇ) ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਕੇਸਾ ਹੈ
(ਸਾਚਾ ਸਾਹਿਬ, ਸਾਚਾ) ਉਹੀ ਕਾਲ ਅਥਾਹੁ ਸਤੁ, ਨਾਸ ਨਹਿ
ਸਾਚ ਹੈ। (ਸਾਹਿਬ) ਸਾਇਆ ਬ੍ਰਿਤੀ ਦੁਆਰਾ (ਸਾਇਆ ਮਥਲ ਹੋਰ
ਸਾਇਆ ਸਾਹਿਬ) ਮਾਲਕ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸਾ : ਉਸਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਕੀ ਹੈ ?
ਜਵਾਬ :- (ਸਾਚ ਨਾਇ) ਉਸਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਸੋਚਾ ਨਾਮ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸਾ : ਉਸਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਕੀ ਹੈ ?
ਜਵਾਬ :- (ਸਾਚ ਨਾਇ) ਉਸਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਸੋਚਾ ਨਾਮ ਹੈ।

ਮਨੀਓ ਉਦਾ ਮਨ ਵਿਚ ਦੀ ਪੁਰਸ਼ ਮਥੀਓ ਏਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੁਰਸ਼
ਲਗਾ ਜਾਵਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਸਿਮਰਨ ਕਰੀਓ ਜਾਂ ਸਾਣੀ ਪੜ੍ਹੀਓ ਤਾਂ ਆਪਣੇ
ਮਨ ਨੂੰ ਵੀ ਮਨ ਦੇ ਸਹਾਇਆ ਪਾਏ ਭੀ ਸਫਾਰਤ ਕੀ ਮਨ ਵਿਚਾਰ
ਮਾਨਗਾ, ਇਸ :-

ਪੁਸ਼ਨ :- 'ਮਨ ਵਿਚ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਥੀਓ ॥ ਕਾਲ ਫਾਸ ਥੇ ਥੀਓ ਨ ਆਯੋ ॥'
ਪੁਸ਼ਨ :- 'ਮਨ ਵਿਚ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਸ ਦਾ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋਵਾ ਹੈ ?'

ਦੁਖ ਪਰਹਰਿ ਸੁਖ ਘਰਿ ਲੈ ਜਾਇ : 'ਹੋ ਸਿਧੋ ! ਏਨੇ ਸਿਧ'।

ਦੁਖ ਹਨ ਜਦੋਂ ਮਨ ਵਿਚ (ਜੀਵ) ਸਾਥੀ ਹੈ ।

ਪੁਸ਼ਨ :- 'ਮਨ ਵਿਚ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਸ ਦਾ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋਵਾ ਹੈ ?'

ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਦੋ : 'ਨਦੀ ਗਰਾਂ ਦੇ (ਨਾਦ) ਸਬਦ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਆ'।

ਗੁਰਮੁਖੀ ਹੈ ?

ਪੁਸ਼ਨ :- 'ਮਨ ਵਿਚ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀ ਵੇਦ ਕੀ ਵੀਦਾ ਹੈ ।'

ਉਮਰ :- ਗੁਰਮੁਖਿ ਵੇਦੀ :- 'ਹੋ ਸਿਧੋ ! (ਗੁਰਮੁਖਿ) (ਗੁਰ'।

ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਦੇ (ਮੁਖਿ) ਮਖ ਵਿਚ ਹੀ (ਵੇਦ) ਵੇਦ ਹਨ ।

ਪੁਸ਼ਨ :- 'ਹੋ ਮਨ ਵਿਚ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ! ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵੇਦ ਦੇ ਮੁਖ ਵਿਚੋਂ
ਵੇਦ ਨਿਕਲੇ ਹਨ ? ਆਪ ਜੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਮਖ ਵਿਚ ਦਸਦੇ ਹੋ ?'

ਉਤਰ :- ਗੁਰਮੁਖਿ ਰਹਿਆ ਸਮਾਈ :- 'ਹੋ ਸਿਧੋ !

ਸਾਹਿਬ ਮਖੀ ਪੁਰਸ਼ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ (ਗੁਰ) ਗੁਰ ਸਮਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ।

ਗੁਰ ਪੁਰਸ਼ ਮੇਰੇ ਹੈ ਸਭ ਮਹਿ ਰਹਿਆ ਸਮਾਇ । ਅੰਤ ਹੋ
ਇ ਪੁਰਸ਼ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰ ਪੁਰਸ਼

ਇਸ ਅਰਥ :- ਹਨ ।

ਪੁਸ਼ਨ :- 'ਇਹ ਵੇਦ ਦੇ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਗੁਰ ਭਾਸਿਆ ।' (ਅੰਗ ੧੦੮)

ਪੁਸ਼ਨ :- 'ਇਹ ਹੋ ਗੁਰਮੁਖ ਨਿਵਾਸ ਜੀ ! ਸਤਿਗੁਰੂ (ਪੁਰਸ਼) ਦਾ ਸਾਹਿਬ'।

ਸਾਹਿਬ, ਆਪ ਜੀ, ਪਾਠ ਕਰੋ ਦਸੋ ਜੀ ?

ਪੁਸ਼ਨ :- 'ਹੋ ਸਿਧੋ ! ਉਹ (ਈਸਰ) ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਦਾ ਵੀ ਨਾਮ ਹੈ ।

ਸਾਹਿਬ (ਗੁਰਮੁਖੀ ਦੀ (ਰਖ) ਰਖਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ'।

ਗੁਰਮੁਖੀ ਗੁਰਮੁਖੀ ਦੀ ਉਪਦੇਸ਼ :- 'ਮਨ ਵਿਚ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਸ ਦਾ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋਵਾ ਹੈ ?'

ਪੁਸ਼ਨ :- 'ਮਨ ਵਿਚ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਸ ਦਾ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋਵਾ ਹੈ ?'

ਪੁਸ਼ਨ :- 'ਮਨ ਵਿਚ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਸ ਦਾ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋਵਾ ਹੈ ?'

ਪੁਸ਼ਨ :- 'ਮਨ ਵਿਚ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਸ ਦਾ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋਵਾ ਹੈ ?'

ਪੁਸ਼ਨ :- 'ਮਨ ਵਿਚ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਸ ਦਾ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋਵਾ ਹੈ ?'

ਪੁਸ਼ਨ :- 'ਮਨ ਵਿਚ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਸ ਦਾ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋਵਾ ਹੈ ?'

ਪੁਸ਼ਨ :- 'ਮਨ ਵਿਚ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਸ ਦਾ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋਵਾ ਹੈ ?'

ਪੁਸ਼ਨ :- 'ਮਨ ਵਿਚ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਸ ਦਾ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋਵਾ ਹੈ ?'

ਪੁਸ਼ਨ :- 'ਮਨ ਵਿਚ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਸ ਦਾ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋਵਾ ਹੈ ?'

ਪੁਸ਼ਨ :- 'ਮਨ ਵਿਚ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਸ ਦਾ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋਵਾ ਹੈ ?'

ਪੁਸ਼ਨ :- 'ਮਨ ਵਿਚ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਸ ਦਾ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋਵਾ ਹੈ ?'

ਪੁਸ਼ਨ :- 'ਮਨ ਵਿਚ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਸ ਦਾ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋਵਾ ਹੈ ?'

ਪੁਸ਼ਨ :- 'ਮਨ ਵਿਚ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਸ ਦਾ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋਵਾ ਹੈ ?'

ਪੁਸ਼ਨ :- 'ਮਨ ਵਿਚ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਸ ਦਾ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋਵਾ ਹੈ ?'

ਪੁਸ਼ਨ :- 'ਮਨ ਵਿਚ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਸ ਦਾ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋਵਾ ਹੈ ?'

ਪੁਸ਼ਨ :- 'ਮਨ ਵਿਚ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਸ ਦਾ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋਵਾ ਹੈ ?'

ਪੁਸ਼ਨ :- 'ਮਨ ਵਿਚ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਸ ਦਾ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋਵਾ ਹੈ ?'

ਪੁਸ਼ਨ :- 'ਮਨ ਵਿਚ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਸ ਦਾ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋਵਾ ਹੈ ?'

ਪੁਸ਼ਨ :- 'ਮਨ ਵਿਚ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਸ ਦਾ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋਵਾ ਹੈ ?'

ਪੁਸ਼ਨ :- 'ਮਨ ਵਿਚ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਸ ਦਾ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋਵਾ ਹੈ ?'

ਅਰਥ ੨ :- ਸਿਖ ਪ੍ਰਤੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ

ਜੋ ਸਿਖ ! ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਿਦਾ ਦਾ ਸਰੂਪ ਐਸਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ (ਬਾਪਿਆ ਨਾਮ ਨਿ) ਕਿਸੇ ਦੇ ਧਿਆਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣਕੇ, ਬਾਪੀ ਉਹੋ (ਮਾਮੀ) ਵਾਕ ਬ੍ਰਹਮ, ਚਾਰ ਭਾਗ ਵਲੋਂ ਵਿਸ਼ਨੂੰ, ਤਿੰਨ ਭਾਗ ਵਲੋਂ ਸ਼ਿਵਨੂੰ ਨਿਆਈਂ ਹੈ, ਸਥਾਪਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਧਿਆਨ ਸੈਨ ਆਦਿ ਤਾਂ ਭੋ ਧਿਆਨ ਕੀਸੇ ਧਿਆਨੀਆਂ (ਦਸਮ ਅੰਗ ੧੩੨)

‘ਸਿਹ ਰੋਥ ਰੰਗ ਨ ਰੂਪ ॥ ਸੋ ਜਾਨੀਐ ਸਮਰੂਪ ॥’

ਉਹ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ‘ਸਮ’ ਵਿਆਪਕ ਰੂਪ ਹੈ, ਉਹ ਕਿਸ ਦੇ ਧਿਆਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣ ਕਰਕੇ ਮੁਨੀਆਂ ਪਦਾਰਥ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਹ ਕਾਰਜ ਦੀ, ਸੋਹ ਦੀ, ਜਾਂ ਪੱਥਰ ਦੀ ਸਮਾਨੀ ਅਦਿ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਉਕਰੀ ਹੋਈ ਸੁਰਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਕਿਸੇ ਦਾ ਬਾਪਿਆ ਹੋਇਆ, ਬਾਪਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।

(ਕੀਤਾ ਨ ਹੋਇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਲਪਨਾ ਕਰਕੇ ਕਿ ਗਣੇਸ਼ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਹੈ, ਆਦਮੀ ਦੇ ਧਰ ਤੇ ਹਾਥੀ ਦਾ ਸਿਰ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਾਂ ਕੋਈ ਨਦੀ ਦਾ ਪੱਥਰ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਬ੍ਰਿਦਾ ਰਾਖਸ਼ਣੀ ਨੇ ਸਤ ਤੋੜਨ ਤੋਂ ਸਤਾਏ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜਾਤ ਪੱਥਰ ਬਣ। ਉਦੋਂ ਦਾ ਗੰਭੀਰ ਨਦੀ ਦਾ ਪੱਥਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਕਾਲ ਪੱਥਰ ਵਿੱਚ ਚਿੱਟੀ ਜਿਹੀ ਧਾਰ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਕਲਪਨਾ ਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੀ ਸਿਆਮ ਮੂਰਤਿ, ਬਤੁਰ ਰੂਪ ਕਲਪਨਾ ਕਰਕੇ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਉਂ ਕਲਪਨਾ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਉਪਾਸਨਾ ਦੁਆਰਾ ਉਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਕਣੀ ‘ਅਪੰ’ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਕਿ ਮੈਂ ਬ੍ਰਹਮ ਹਾਂ। ਉਹ ਪ੍ਰਤੀਕ ਬੇਰਾ ਨੂੰ ਅਦਮ ਅਦਮ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀਤਾ, ਅਹੰਕਾਰ ਉਪਾਸਨਾ ਦੁਆਰਾ ਉਹ ਸਧ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਅਥਵਾ :- ‘ਕੀਤਾ ਨ ਹੋਇ’ ਸਾਧਨਾ ਕਰਕੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸਾਧਨਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਅਥਵਾ :- ਯਤਨ ਕਰਨੇ ਬਨਾ ਉਹ ‘ਕਸੇ ਪਾਸੇ’ ਅਨੁਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਪ੍ਰਸਿਦਾ ਦਾ ਸਰੂਪ ਐਸਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ (ਬਾਪਿਆ ਨਾਮ ਨਿ) ਕਿਸੇ ਦੇ ਧਿਆਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣਕੇ, ਬਾਪੀ ਉਹੋ (ਮਾਮੀ) ਵਾਕ ਬ੍ਰਹਮ, ਚਾਰ ਭਾਗ ਵਲੋਂ ਵਿਸ਼ਨੂੰ, ਤਿੰਨ ਭਾਗ ਵਲੋਂ ਸ਼ਿਵਨੂੰ ਨਿਆਈਂ ਹੈ, ਸਥਾਪਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਧਿਆਨ ਸੈਨ ਆਦਿ ਤਾਂ ਭੋ ਧਿਆਨ ਕੀਸੇ ਧਿਆਨੀਆਂ (ਦਸਮ ਅੰਗ ੧੩੨)

‘ਸਿਹ ਰੋਥ ਰੰਗ ਨ ਰੂਪ ॥ ਸੋ ਜਾਨੀਐ ਸਮਰੂਪ ॥’

ਉਹ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ‘ਸਮ’ ਵਿਆਪਕ ਰੂਪ ਹੈ, ਉਹ ਕਿਸ ਦੇ ਧਿਆਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣ ਕਰਕੇ ਮੁਨੀਆਂ ਪਦਾਰਥ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਹ ਕਾਰਜ ਦੀ, ਸੋਹ ਦੀ, ਜਾਂ ਪੱਥਰ ਦੀ ਸਮਾਨੀ ਅਦਿ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਉਕਰੀ ਹੋਈ ਸੁਰਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਕਿਸੇ ਦਾ ਬਾਪਿਆ ਹੋਇਆ, ਬਾਪਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਅਥਵਾ :- (ਆਪੇ ਆਪਿ ਨਿਰੰਜਨ ਸੋਇ) (ਸੋਇ, ਉਹ (ਆਪੇ ਆਪਿ) ਆਪਣਾ ਆਪ ਰੂਪ ਹੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰੂਪ ਹੈ। ‘ਆਪ’ ਹੀ ਸਾਰਿਆਂ ਅੰਤਰਿਕਸ਼ਣਾਂ ਦਾ ਸਾਖੀ ਤੇਕੇ, ਤੇ (ਆਪਿ) ਆਪੇ ਹੀ ਅਵੈਤ ਅਨੰਦ ਸਰੂਪ ਤੇਕੇ ਸਾਨਿਆ ਦੇ ਅੰਦਰ (ਨਿਰੰਜਨ) ਸੁਧ ਸਰੂਪ ਬਿਰਾਜ ਰਿਹਾ ਹੈ

ਜਿਨਿ ਸੇਵਿਆ ਤਿਨਿ ਪਾਇਆ ਮਾਨੁ :- (ਜਿਨਿ ਸੇਵਿਆ)

ਜੋ ਗੁਰਸਿਖ ! ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸਦਾ ਸੇਵਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਭਾਵ ਚਿੰਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ (ਜਿਨਿ ਪਾਇਆ ਮਾਨ) ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਪਾਸੇ (ਮਾਨ) ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਵਾ :- (ਮਾਨੁ) ਮੰਨਣ ਨੂੰ ਪਾਇਆ ਹੈ।

ਵਾ :- (ਪਾਇਆ ਮਾਨੁ) ਪਾਇਆ ਮਾਨ, ਮਾਣ ਤੇ ਰਹਿਤ, ਨਿਰੰਗਾਰ ਪੁਣਾ ਭਾਵ ਨਿਰਮਾਣਤਾ, ਨਿਮ੍ਰਤਾ ਨੂੰ (ਪਾਇ) ਪਾਇਆ ਹੈ।

ਵਾ :- ਮਾਨ ਸੋ ਬਟ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦਾ ਬਿਹੀ ਪੰਥ ਕਰਕੇ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਬਟ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਵਾਲੇ।

੧ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪ੍ਰਮਾਣ ਨੂੰ ਸਤਿ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਕਥਾ ਦਿਸ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਹੋ ਸੱਚ ਰੂਪ ਹੈ। ਇਹੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮਾਰੂ ਰੂਪ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਹਰਿ ਕਾ ਰੂਪ ਹੈ ਹਰਿ ਰੂਪ ਨਦਰੀ ਆਇਆ। (ਅੰਗ ੯੨੨)

1. $\frac{1}{x^2} = x^{-2}$
 $\frac{d}{dx} x^{-2} = -2x^{-3} = -\frac{2}{x^3}$
 $\frac{d}{dx} \frac{1}{x^2} = -\frac{2}{x^3}$
 2. $\frac{1}{x^3} = x^{-3}$
 $\frac{d}{dx} x^{-3} = -3x^{-4} = -\frac{3}{x^4}$
 $\frac{d}{dx} \frac{1}{x^3} = -\frac{3}{x^4}$
 3. $\frac{1}{x^4} = x^{-4}$
 $\frac{d}{dx} x^{-4} = -4x^{-5} = -\frac{4}{x^5}$
 $\frac{d}{dx} \frac{1}{x^4} = -\frac{4}{x^5}$
 4. $\frac{1}{x^5} = x^{-5}$
 $\frac{d}{dx} x^{-5} = -5x^{-6} = -\frac{5}{x^6}$
 $\frac{d}{dx} \frac{1}{x^5} = -\frac{5}{x^6}$
 5. $\frac{1}{x^6} = x^{-6}$
 $\frac{d}{dx} x^{-6} = -6x^{-7} = -\frac{6}{x^7}$
 $\frac{d}{dx} \frac{1}{x^6} = -\frac{6}{x^7}$
 6. $\frac{1}{x^7} = x^{-7}$
 $\frac{d}{dx} x^{-7} = -7x^{-8} = -\frac{7}{x^8}$
 $\frac{d}{dx} \frac{1}{x^7} = -\frac{7}{x^8}$
 7. $\frac{1}{x^8} = x^{-8}$
 $\frac{d}{dx} x^{-8} = -8x^{-9} = -\frac{8}{x^9}$
 $\frac{d}{dx} \frac{1}{x^8} = -\frac{8}{x^9}$
 8. $\frac{1}{x^9} = x^{-9}$
 $\frac{d}{dx} x^{-9} = -9x^{-10} = -\frac{9}{x^{10}}$
 $\frac{d}{dx} \frac{1}{x^9} = -\frac{9}{x^{10}}$
 9. $\frac{1}{x^{10}} = x^{-10}$
 $\frac{d}{dx} x^{-10} = -10x^{-11} = -\frac{10}{x^{11}}$
 $\frac{d}{dx} \frac{1}{x^{10}} = -\frac{10}{x^{11}}$

$\frac{d}{dt} \left(\frac{1}{2} m v^2 + U(r) \right) = \frac{d}{dt} \left(\frac{1}{2} m v^2 \right) + \frac{dU}{dr} \frac{dr}{dt}$

$\frac{d}{dt} \left(\frac{\partial L}{\partial \dot{x}} \right) = \frac{\partial L}{\partial x}$

[illegible]

ਪਸ ਤੇਸੇ ਓਦਿ ਨਰਾ ॥ (ਅੰਗ ੧੧੬੩)

$$f_{\mu\nu} = \partial_\mu A_\nu - \partial_\nu A_\mu$$
$$x^2 + y^2 = 1 \quad \text{and} \quad x^2 + y^2 = 4$$

•

(੧੭੧)
 ਪਉੜੀ ੧
 ਮਾਨਸਾਨਾ ਸਿਮਰਤੀ ਜੀਵਨੀ ਜੀ (ਮਾਨ) ਮੰਤਰ ਕਰਨ
 ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬੁ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਕਾਰੁ
 ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬੁ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਕਾਰੁ
 ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬੁ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਕਾਰੁ
 ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬੁ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਕਾਰੁ

ਪਰਮ ਨਾਮ ਵਾਨ ਮਿਸ਼ਨਰ 'ਚੁਕਾਇਆ'।
(ਦਾਨ ਬਖਸ਼ਿਤੀ ਤੇ ਭਾ. ਭਾ.)
ਨਵੇਂ (ਰ. ਲੀਮ, ੮੩੭) ਕਰੀਬ ਅਤੇ ਸਮਝਾ ਤੇ
ਨਾਮ ਸੁਰਤ ਕਰੀਬ, (ਮਿਨ) ਮੰਨਣ ਕਰੀਬ (ਰਬੀਅੰ)
ਪਰਮ :- ਨਰ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਫਲ ਕੀ ਪੁ ਪਤ ਤੇ। ਪੁਸ਼ਤ ਦੇ ਸਰੂਪ ਦਾ
ਉ ਨਰ :- (ਪੁ ਪਤ ਪਤਿ ਸਖ ਪਤਿ)

[illegible]

ਉਹ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੋਵੇ

ਮੇਧ ਸੁਣ । (ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਨਕ) ਓਹ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਾਂ ਤਾਂ (ਨਾਨਕ) ਸਬਦਾ ਜਾ
ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਮਨ ਨੂੰ ਵਸ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ (ਟਿਕਾਉਣ ਵਾਸਤੇ) ਜਦੋਂ
ਦੇਸੀ) ਸਮਝਦੀ (ਜਾਂ) ਸਰੂਪ ਦੇ (ਵੇਦ) ਗਿਆਨ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਕਰਦੇ
ਹਨ । ਜਦੋਂ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਤੇ ਯਥਾ ਵੀਚਾਰ ਕਰਨੇਂ ਥੋਕ ਜਾਣ ਤਾਂ

ਉਸ ਵਲ ਗੁਰਮਤਿ ਰਹਿਆ ਸਮਾਈ। ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਮਨ ਵਿਚਿ ਰਹਿਆ
ਸਮਾਈ ਵਿਚਿ ਸਮਾਈ। ਸਮਾਇਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਿਰਿ ਤਿਸੇ ਹੋਰ ਨਹਿ
ਗੁਰਮਤਿ ਨ ਮਨ ਨੁ ਵਸ ਕੀਤਾ ਹੈ।
ਗਿਆਨੁ ਧਿਆ : ਸਿਰਫ ਮਿਲੈ ਪੀ ਅਪਿਸ ਅਸਤੀ।

(੨੧੮ ੧੩ ੫ ੩)

ਦਾ ਸ੍ਰੀ ਸਰਪ ਗੀਤ ਗਾਵੇ। ਕੇ ਸਰਪ ਧਿਆਨ ਸਾਵੇ, ਜੀ ਗੁਰਮਤਿ
ਸਰਪ ਦੇ ਗੀਤ ਗਾਵੇ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਮਤਿ ਸਰਪ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰੇ ਤੇ
ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰਮਤਿ ਨ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੁ ਵਸ ਕੀਤਾ ਹੈ।
ਗੁਰਮਤਿ ਰਹਿਆ ਸਮਾਈ, ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਮਨ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸੰਸ
ਵਿਚ ਸਮਾਇਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਵਕਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਮਿਲਿਆ ਰਹਿੰਦਾ
ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਅਗਿਆਨ ਹੈ ਅਥਵਾ : ਜੀ ਗੁਰਮਤਿ
ਕੀਤਕ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੀ ਗੁਰਮਤਿ ਸਰਪ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਥਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੀ
ਬਿਤੀ ਜੋਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸੰਸ ਵਿਚ ਸਮਾਇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਵਾ : (ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਇ) ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਮੁਖੀ ਸਦੇ (ਨਾਇ)
ਸਬਦ ਉਪਦੇਸ਼ ਗੁਰਮਤਿ ਨੇ ਸੁਣਨਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ (ਗੁਰਮਤਿ ਵੇਦ)
(ਗੁਰਮਤਿ, ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ) (ਵੇਦੇ ਵੀਚਾਰ ਕੀਤੀ ਤਾਂ) (ਗੁਰਮਤਿ ਰਹਿਆ
ਸਮਾਈ) ਮਖੀ ਰਾਜੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖੀ ਉਸ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਚਿਤ ਸਮਾਇਆ
ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਥਵਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਏਕਤਾ ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਪਿਆ : ਗੁਰਮਤਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮੁਖੀ ਹਨ।
ਦੁਆ : ਗੁਰਮਤਿ, ਅਧਿਕਾਰੀ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ।
ਸ੍ਰੀ : ਗੁਰਮਤਿ ਮਖੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸੰਸ ਚੇਤਨ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ।
ਸ੍ਰੀ : ਜੀ ਗੁਰਮਤਿ (ਮਖੀ) ਹੀ ਗੁਰਮਤਿ ਜੋ ਅਸੀਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ
ਸਦਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਦਾ ਹੀ ਤਾਂ ਬਚਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

ਪ੍ਰਸੰਸ : ਗੁਰਮਤਿ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਆਪ ਕਬਲ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।
ਸ੍ਰੀ : ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਜੀ ਹੀ ਗੁਰਮਤਿ ! ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ
ਕਰਕੇ 'ਗੁਰਮਤਿ' ਸਮਾਈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਲਭਣਾ ਹੈ।
ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਮਤਿ ਗੁਰਮਤਿ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ (ਸ੍ਰੀ)
ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਸਮਾਈ ਉਸ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਸਮਾਈ ਸਮਾਈ
ਦਾ ਅਰਥ ਸਮਾਈ ਹੈ। (ਸ੍ਰੀ) ਗੁਰਮਤਿ ਕਰਕੇ (ਸ਼ਬਦ) ਦਾ

ਦੀ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਦਾ ਅਰਥ ਸਮਾਈ ਦਿਤੀ ਹੈ।
ਸਮਾਈ ਜੀਅ ਕਾ ਇਕ ਦਾਤਾ, (ਸ਼ਬਦ) ਸਾਹਿਬ ਜੀਅ ਦਾ ਇਕ
ਅਰਥ ਸਮਾਈ ਦਾ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾਤਾ ਹੈ।
(ਸਮਾਈ) ਜੀਅ (ਸ੍ਰੀ ਮੈ) (ਸ੍ਰੀ ਮੈ) ਉਹ (ਸ੍ਰੀ) ਮੇਰਾ ਆਪਣਾ
ਸਮਾਈ ਅਸੀਂ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਵਕਤ ਸਿਰ ਨੇ ਨਿਸਚਾ ਕੀਤਾ ਅਸੀਂ
ਸ੍ਰੀ ਮੈ ਵਿਚ ਰਹਿਆ। ਸਮਾਈ ਸਰਪ ਹੈ।
ਸ੍ਰੀ ਮੈ - ਸਾਹਿਬ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਉਹ ਸਰਪ ਕਦੇ ਕੁਲ ਵੀ ਜਾਂਦਾ
ਦੇਤਾ ਹੈ। ਜੀਅ, ਜੀਅ ਦਾ ਸਰਪ ਸ੍ਰੀ ਮੈ ਕਦੇ ਕੁਲ ਵੀ ਜਾਂਦਾ
ਜੀਅ ਅਤੇ ਪੀਤਾ ਕਥਾ ਨਹੀਂ। ਹਰ ਵਕਤ ਸਾਹਿਬ ਸਰਪ ਹੈ। ਹਰ
ਵਕਤ ਚੇਤਨ ਹੈ।

ਅਰਥ ਨੰਬਰ ੩ (ਅੰਨਵੈ)

(ਅਰਥ ਤੁਕਾਂ ਦੇ ਉਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ ਸਿਰਫ ਅੰਨਵੈ ਕਰਨਾ ਹੈ)
(ਨਾਨਕ ਗਾਵੀਐ ਗੁਣੀ ਨਿਧਾਨ) (ਗੁਣੀ ਨਿਧਾਨ) ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਗਾਵੀਐ ਹਨ। (ਗਾਵੀਐ ਸਦਾਐ ਮਨਿ ਰਖੀਐ ਭਾਉ) ਸਤਿਗੁਰੂ
ਸਾਹਿਬ ਜੀ (ਗਾਵੀਐ) ਗਾਉਂਦਿਆਂ ਤਾਂ (ਸੁਣੀਐ) ਸੁਣ ਕਰੀਐ (ਮਨਿ) ਫੇਰ
ਮੰਨ ਕਰਕੇ (ਰਖੀਐ) ਨਿਧਿਆਸਟ ਕਰੀਐ। ਫੇਰ (ਭਾਉ) ਗਿਆਨ ਦਾ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। (ਬਾਪਿਆ
ਨ ਜਾਇ) ਹੋ ਗੁਰਮਤਿ ਕਿਸੇ ਦੇ ਧਿਆਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਕਰਕੇ ਉਹ ਸਰਪ
ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। (ਆਪੇ ਆਪਿ ਨਿਰੰਜਨੁ ਸੋਇ) ਆਪਣਾ ਆਪ (ਨਿਰੰਜਨ)
ਸੁਧ ਸਰਪ ਹੈ। (ਸੋਇ) ਤੇ ਪਦ ਦਾ ਲਭ ਅਰਥ ਹੈ (ਜਿਨਿ ਸੋਇਆ ਤਿਨਿ
ਪਿਆ ਮਾ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਦਾ ਸੁਣਨ, ਮੰਨਣ,
ਨਿਧਿਆਸਟ ਰੱਖ ਸੇਵਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਉਸਦੇ (ਮਾਨ) ਗਿਆਨ ਨੂੰ
ਪਿਆ ਹੈ। (ਦਬ ਪਰਹਰਿ ਸੁਖ ਪਰਿਲੇ ਜਾਇ) ਗੁਰਮਤਿ (ਮਾਨ) ਗਿਆਨ ਨੂੰ
ਦਬ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹੋ ਅਤੇ ਸੁਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ। (ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਇ)
ਗੁਰਮਤਿ ਵੇਦ ਗੁਰਮਤਿ ਰਹਿਆ ਸਮਾਈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਮੁਖ ਦੁਆਰਾ
ਹੋਈ ਹੈ ਇਹੀ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਜਿਸ (ਗੁਰਮਤਿ) ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ (ਵੇਦੇ) ਵੀਚਾਰਿਆ

[illegible]

ਮਦਦ :- ਇਹ ਮੰਨਣੇ ਅਰਥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ

ਪ੍ਰਸੰਨ - ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਨਬਰ ਕਰੋ ?

ਸੰ. ੨੨ : - ੨੨ ਨਵਾਂ ਕਾਉਂਸਲ ਪ੍ਰੋ. ੨੨
ਸੰ. ੨੩ : - ੨੩ ਨਵਾਂ ਕਾਉਂਸਲ ਪ੍ਰੋ. ੨੩

ਪ੍ਰਸ਼ਨ :- ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ 'ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਹਰਿ' ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਕੀ ਹੈ ?

ਮਿਥ ਕਾਵਿ : ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜਦੋਂ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਬਿਧੀ
ਜਿਵੇਂ ਕਾਵਿ : ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ! (ਬਰਖਾ ਗੁਣ) ਜਦੋਂ ਗੁਣਾਂ ਦੀ

ਦੇਸ਼-ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। ਇਸਦਾ ਜਵਾਬ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੰਮ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼-ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਹੋਣ ਨਾਲ ਹੀ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼-ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਹੀ ਸਹੀ ਰਸਮੀ ਰਾਹ ਹੈ।

ਮੁਖ ਕੇ ਲਫੜੀ ਵਤ। (੬) ਬੁਧ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਯੋਗ ਸਭ ਕੇ ਮੁਖਸਤੀ

ਸਮਾਜ ਕਲਾਸੀਕਲ ਥੀਓਰੀ - ਗੁਣਾਤਮਕ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ?
 ਕਲਾਸੀਕਲ ਥੀਓਰੀ - ਗੁਣਾਤਮਕ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ?
 ਸਮਾਜ ਕਲਾਸੀਕਲ ਥੀਓਰੀ - ਗੁਣਾਤਮਕ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ?

ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਮਰਦਮ ਦੀ ਸੰਖਿਆ ੨੦੦੦ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ।

ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਰੇ ਭਾਈਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ।

१००

ਉੱਤਰ :- (ਗੁਰੂ) ਸਿੱਖ ਸੋਚਿ ਤਿਆਰ ਹੋ

१. सुत्र १ - (कृष्ण शिव हेतु तर्क) । तत्र प्राणिषु नो जी
 २. मृत्तमं च तत्र तत्र नो जीवो दिशान् पश्यन्ते । तत्र प्राणिषु नो जी
 ३. नो जीवो दिशान् पश्यन्ते । तत्र प्राणिषु नो जी
 ४. नो जीवो दिशान् पश्यन्ते । तत्र प्राणिषु नो जी
 ५. नो जीवो दिशान् पश्यन्ते । तत्र प्राणिषु नो जी
 ६. नो जीवो दिशान् पश्यन्ते । तत्र प्राणिषु नो जी
 ७. नो जीवो दिशान् पश्यन्ते । तत्र प्राणिषु नो जी
 ८. नो जीवो दिशान् पश्यन्ते । तत्र प्राणिषु नो जी
 ९. नो जीवो दिशान् पश्यन्ते । तत्र प्राणिषु नो जी
 १०. नो जीवो दिशान् पश्यन्ते । तत्र प्राणिषु नो जी

ਸੋਨਾ : ਜੇ ਮੰਨਣ ਆਦਿ ਸਾਧਨਾਂ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਕੈਸਾ ਹੈ ?
(ਬਾਇਬਲ : ਜਾਂਦੀ ਕੀਤਾ ਨ ਹੋਇ) ਕਿਸੇ ਦਾ। (ਬਾਇਬਲ :)

ਪੰਨਾ ੧ : ੧੦੦

ਉਹ ਜਦੋਂ : (ਜਦੋਂ ਮਨ ਮਾਂ ਅਪਿ) ਵਾਹੁ ਰਾਹੁ ਅਪਣੇ ਅਪਣੇ

ਸੋਚ :- ਮੇਰਾ ਸ-ਪ ਕੌਣ ਹੈ ?

ਉਹ ਦੋ :-(ਸਮੇਂ) 'ਸੋ' ਦੇ ਅੱਸਾ ਸਾਹ ਕਿ ਉਹ ਮੈਂ ਹਾਂ। ਭਾਵ 'ਸੋ' ਉਹ
ਸਮੇਂ ਹੈ, 'ਸੋ' ਮੈਂ ਉਹ ਸਮੇਂ ਹਾਂ ਅੱਸੇ ਸਾਹਲਾ ਕਰ। (ਸਮੇਂ)

ਮੇਰਾ : - ਜਾਂ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ ? ਉਂਤਰ :- (ਭੁੱਖੀ) ਨਿਰਾਸ਼।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ :- ਏਰ ਓਹ ਵਿਸਰ ਆਂਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ? ਉ ਤਰ :- ਉਹ ਵਿਸਰ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ :-ਆਪਣਾ ਜੋ ਸਰੂਪ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਕਹੋ ? ਉੱਤਰ :-ਜਿਸ

ਮਾਣਾ ਆਖਾ ਨਾ ਹੀ) ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਸਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ, ਸੋ ਅਨਭਵ ਕਰਕੇ
ਨਾ ਭੀ ਆਖਦੇ ਨਹੀਂ। ਕਿਉਂ? (ਕਹਣਾ ਕਥਨ ਨਾ ਜਾਣੀ)।

ਪਸੰਦ :- ਕਬਨ ਯਾ ਓਸਦਾ ਹੀਸਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਉੱਤਰ :- (ਦਬ ਪਟਹਿਰਿ ਸਬੁ ਘਰਿ ਲੈ ਜਾਇ) ਦੇਹ ਅਧਿਆਸੁ ਤਾ

੨੪. ਨਾਮ ਕਰਕ ਨਿਮ ਸਰੂਪ ਰੂਪੀ ਘਰ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਅਭਵ ਕਰੇ

ਛੇਵੀਂ ਪਉੜੀ ਪ੍ਰਾਰੰਭ

ਤੀਰਥ ਨਾਵਾ, ਜੇ ਤਿਸੁ ਭਾਵਾ; ਵਿਣੁ ਭਾਣੇ, ਕਿ
ਨਾਇ ਕਰੀ ॥ ਜੇਤੀ ਸਿਰਥਿ ਉਪਾਈ ਵੇਖਾ; ਵਿਣੁ
ਕਰਮਾ, ਕਿ ਮਿਲ ਲਈ ॥ ਮਤਿ ਵਿਚਿ ਰਤਨ
ਜਵਾਹਰ ਮਾਣਿਕ; ਜੇਇਕ ਗੁਰ ਕੀ ਸਿਖ ਸੁਣੀ ॥
ਗੁਰਾ; ਇਕ ਦੇਹਿ ਬੁਝਾਈ ॥ ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਕਾ
ਇਕੁ ਦਾਤਾ; ਸੇ ਮੈ ਵਿਸਰਿ ਨ ਜਾਈ ॥੬॥

ਅਰਥ ਨੰ: ੧

ਸਿੱਧਾਂ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਪਰਖਣ ਲਈ ਸਰੋਵਰ
ਵਿਚੋਂ ਜਲ ਲਿਆਉਣ ਵਾਸਤੇ ਖੰਭਰ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਬਕਤੀ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਦੇ
ਥਾਂ ਹੀਏ ਜਵਾਹਰ ਚਮਕਦੇ ਦਿਖਾਏ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵੇਖਕੇ ਮੁੜ ਆਏ ਉਨ੍ਹਾਂ
ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਪਰਚੇ। ਸਿੱਧਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਸੀ ਕਿ ਹਮਰ ਨੂੰ ਲਾਲਚ ਵਿਚ
ਲਿਆ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪੰਥ ਵਿਚ ਮਿਲਾ ਲਈਏ। ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਮੱਤ ਬੜਾ ਪ੍ਰਗਟ
ਵਗਾ ਪ੍ਰਸਿਧੀ ਵਧੇਗੀ। ਪਰ ਸਮਰਥ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਇਸ ਬੁਨੀ ਮਾਇਆ
ਵਚ ਕਉਣ ਫਸਾ ਸਕਦਾ ਸੀ? ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਾਇਆ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਬਾਰਾਂ
ਹੋਰ ਦੇਵ ਨੇਖੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਮੇਰਾ ਮਮਕਾ ਤੋਂ ਮਾਇਆ ਵਿਚ
ਨਿਚਰਾ ਦਿਆਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ, ਵਰਗ ਬਖਸ਼ਕੇ ਨਿਗਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਭਾਈ
ਗੁਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਇਉਂ ਉਚਾਰਿਆ ਹੈ:-

‘ਸੋਧੀ’ ਮਨੇ ਬੀਚਾਰਿਆ, ਕਿਵੇਂ ਦਰਸਨ ਦੇ ਲਵੇ ਬਾਲਾ।
ਅਮਾ ਜੋਰੀ ਕਲੀ ਮੰਤ੍ਰ, ਹਮਰੇ ਪੰਥ ਸਰੇ ਉਕਿਆਲਾ।
ਬੰਧਨ ਦਿਨਾ ਨਾਬ ਜੀ, ਪਾਣੀ ਭਰ ਲੈਵਣਿ ਉਠਿ ਚਾਲਾ।
ਸਾਬਾ ਆਇਆ ਪਾਣੀਐ, ਭਿਨੇ ਰਤਨ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲਾ।
ਮਾਤਰੁ ਅਰਮ ਅਗਾਧਿ ਪੁਰਖੁ, ਕੇਹੜਾ ਬਲੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਲਾ।
ਵਿਸਰਿਆ ਹੁਣ, ਨਾਬ ਜੀ! ਪਾਣੀ ਠਉਰ ਨਹੀਂ ਉਸਿ ਤਾਲਾ।

ਸ਼ਬਦ ਸਿਰੀ ਸਿੰਧ ਮੇਤਲੀ, ਕੀਤਮ ਆਪਣਾ ਪੰਥ ਨਿਰਾਲਾ
ਰਹਿਜਾਰਾ, ਨਾਨਕ ਨ ਮ ਸੁਖਾਲਾ ਤੇ (ਦੇਵ ੧ ਪਾ ੧੧)

ਜਦੋਂ ਮਨਿਤਰ ਜੀ ਨੂੰ ਹੀਰ ਰਤਨ ਜਵਾਹਰ ਵਿਖਾਕੇ ਭੁਲਾ ਨਾ
ਸਕੇ ਤਾਂ ਸਿੱਧਾਂ ਕਿ ਹੁ ਚਲ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਕੀਤਮਾ ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ
ਸਕਦੀ ਨਾਲ ਉਹ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇਗੇ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਮਿੱਤਰੀ ਜਾਵਗੀ ਮਿ. ਸ਼ਬਦ
ਸਤਿਗੁਰ ਮਾਇਆ ਜੀ ਦਰਮਾਉ ਦੇ ਹਨ

ਤੀਰਥ ਨਾਵਾ ਜੇ ਤਿਸੁ ਭਾਵਾ:-

ਹੇ ਸਿੱਧੇ! ਤੀਰਥ ਤੇ ਤਾਂ
ਨਾਉਣ ਜਾਣੀਐ ਜੇ (ਤਿਸੁ) ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ (ਭਾਵਾ) ਭਾਮਿੰ, ਜੇ ਤਿਸ ਪਰਮੇਸਰ
ਦੀ ਰਬਾ ਵਿਚ ਬਲੀਏ ਵਾ ਭਾਵਨਾ ਸਰਧਾ ਹਵੇ। ਜੇ ਤਿਸ ਪਰਮੇਸਰ ਦਾ
ਭਾਣਾ ਮੰਨੀਏ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੱਧਾਂ ਨੇ ਹੋਰ ਬਾਈਂ ਭੀ ਤੀਰਥ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਬਾਰੇ
ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉੱਤਰ ਦਿਤਾ:-

‘ਤੀਰਥ ਨਾਵਣ ਜਉ ਤੀਰਥ ਨਾਮੁ ਹੈ

ਤੀਰਥ ਸਬਦ ਬੀਚਾਰੁ ਅੰਤਰਿ ਗਿਆਨੁ ਹੈ॥’ (ਅੰਗ ੬੮੭)

ਹੇ ਸਿੱਧੇ! ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਜਾਉ ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੋ, ਸਾਡਾ ਤੀਰਥ
ਤਾਂ ਪਰਮੇਸਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਹੈ।

ਵਿਣੁ ਭਾਣੇ, ਕਿ ਨਾਇ ਕਰੀ:-

ਤਿਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ (ਭਾਣੇ)
ਭਾਣਾ ਮੰਨੇ ਤੇ ਬਿਨਾ ਨਹਾ ਕੇ ਕੀ ਕਰੇਗੇ? ਵਾ:-ਪਰਮੇਸਰ ਨੂੰ (ਭਾਣੇ)
ਭਾਉ ਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨਹਾ ਕੇ (ਕਿ) ਕੀ (ਕਰੀ) ਕਰੀਏ? ਵਾ:-ਬਿਨਾ
ਪਰਮੇਸਰ ਦੀ (ਭਾਣੇ) ਚਾਹਨਾ ਤਾਂ ਨਹਾ ਕੇ ਕੀ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ?
ਨਹੀਂ ਚਾਣਾ ਕੀ ਕਰੇਗਾ? ਭਾਵ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

‘ਅੰਤਰਿ ਮੇਲੁ ਜੇ ਤੀਰਥ ਨਾਵੈ ਤਿਸੁ ਬੈਕੁੰਠ ਨ ਜਾਨਾ।’ (ਅੰਗ ੪੮੪)

‘ਤੀਰਥਿ, ਤੇਜ ਨਿਵਾਰਿ ਨ ਨੁ ਤੇ; ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਨ ਭਾਇਆ।’ (ਅੰਗ ੧੨੫੫)

‘ਨਾਵਣ ਚਲੇ ਤੀਰਥੀ ਮਨਿ ਧੋਣੇ ਤਨਿ ਚੋਰ॥

ਇਕੁ ਭਾਉ ਲਬੀ ਨਾਤਿਆ ਦੁਇ ਭਾ ਚਰੀਅਸੁ ਹੋਰ।’ (ਅੰਗ ੭੮੮)

‘ਪਾਪ ਕਰਹਿ ਪੰਚਾ ਕੇ ਬਸਿ ਰੇ॥ ਤੀਰਥਿ ਨਾਇ ਕਹਹਿ ਸਭਿ ਉਤਰੇ।

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥
 श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥
 श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

1. The first part of the text discusses the importance of the

੧. ਸਾਖੀ ਤੁੰਬੀ ਦੀ

[illegible]

ਜੇ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕਿਸੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਤਰੀ ਪਾਸੇ (ਅੰਤਰ) ਤੋਂ
 ਰਹਿ, ਪਰ ਅੰਤਰੀ ਪਾਸੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਤਾਂ ਇਹ ਸੁਣਾਉਂਦਾ
 ਜਿਵੇਂ ਬਾਹਰ ਰਹਿ ਰਹਿ ਨਹੀਂ ਉਹ ਤਾਂ ਵੀ ਅੰਤਰੀ ਹੀ ਰਹੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ
 ਕਦੇ ਕਦੇ ਤਾਂ ਅੰਤਰੀ ਦੇ ਅੰਤਰੀ ਤੋਂ ਕਦੇ ਕਦੇ ਤਾਂ ਅੰਤਰੀ ਦੇ ਅੰਤਰੀ
 ਤੋਂ ਕਦੇ ਕਦੇ ਤਾਂ ਅੰਤਰੀ ਦੇ ਅੰਤਰੀ ਤੋਂ ਕਦੇ ਕਦੇ ਤਾਂ ਅੰਤਰੀ ਦੇ ਅੰਤਰੀ

“ਨੂਤ ਭਿਰਿਓ ਲਾਇ ਸਾਤ ਸਮੁੰਦਨ ਲੋਕ ਗਵਿਓ ਪਰਲੋਕ ਗਵਾਇਓ”
(ਬਿਦੇ ੧੫)

ਜੇ ਮਨ ਵਿਚ ਹੋਰ ਖਾਸਨਾ (ਲੀਓ) ਲੈ ਕੇ ਭਾਵੇਂ ਸਮਾ ਸਮਝਦਾ ਵਿਚ
ਵੀ ਨਹੋਂਦਾ ਫਿਰੇ। ਸਿਮਰਨ ਤੋਂ ਹੀਣਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦਾ ਦਿਮਾ ਲੋਕ ਵੀ
ਗਿਆ ਤੇ ਪਰਲੋਕ ਵੀ ਕਲਿਆਣ ਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਗਵਾ ਲਿਆ।

੨. ਸਾਖੀ ਤੁਲਸੀ ਦਾਸ ਜੀ ਦੀ

ਭਗਤ ਤੁਲਸੀ ਦਾਸ ਜੀ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰੇ ਭਗਤ ਸੀ।
 ਵਿਚ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਜਗਨ ਨਾਥ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਗਾ। ਉਸ
 ਨਾਨਕਾਂ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਸਸਤੀਆਂ ਵਿਕਦੀਆਂ ਵੇਖੀਆਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ
 ਵੇਚੇ ਵੇਚਾ ਸਵਾਰਾ। ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਸਾਹੂ ਦਾ ਭੇਸ ਧਾਰ ਕੇ ਸਿਨਾ ਦੇ ਖਰ
 ਖਾਧਾ ਲਏ ਪੜ੍ਹਿਆ ਕਿ ਭਗਤ ਸੀ ਕਿੱਥੇ ਹਨ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰਮ
 ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਜਗਨ ਨਾਥ ਦੀ ਯਾਤਰਾ
 ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਾਹੂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਭਿਯਾ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ
 ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਲੈ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ
 ਬਾਰੇ ਸੁਣਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਬਾਰੇ ਸੁਣਿਆ।

ਮੇਰਾ ਹਾਸਤੇ ਆਇਆ ਸੀ ? ਮੇਰੀ ਨੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਹਾਸਤੇ ਆਇਆ ਸੀ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਹਾਸਤੇ ਆਇਆ ਸੀ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਾਖੀ ਸਾਹਿਬ

ਇਹ ਸਾਖੀ ਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਅਨੁਸਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਕੀਤਾ
ਹੈ ਜੋ ਭਗਵਾਨ ਦੀਆਂ ਸੁਖੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਜਾਣ ਕੇ ਬੀਬੀ ਮਿਅਮਿਆ
ਹੀ। ਪਰਮੇਸਰ ਤੇ ਸੋਈ ਸਰਬ ਕੀ ਹੀ। ਭਗਤ ਜੀ ਇਹ ਕਹਿ
ਮਲਤੀਆਂ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਚਲੇ ਗਏ। ਪਰਮੇਸਰ ਕਿਹਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਿਉਂ ਹਨ ?
ਭਗਤ ਜੀ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਨਾਥ ਜੀ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ
ਸਵਕਾ ਮੇਰੇ ਚਰੇ ਦਿਖਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਨਾਥ ਜੀ ਸੋਈ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਗਏ
ਗਏ ਹਨ। ਪਰਮੇਸਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਹੀਂ ਉਹ ਤਾਂ ਸੋਈ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਗਏ
ਹਨ। ਇਨ੍ਹੀ ਗੱਲਾਂ ਕਹਿ ਕੇ ਉਹ ਚਲੇ ਗਏ।
ਭਗਤ ਜੀ ਵਾਪਸ ਕਰਕੇ ਮਲਤੀਆਂ ਦਾਸ ਜੀ ਆਏ ਤਾਂ ਸੋਈ ਵਾਪਸ ਕਰਨ
ਵਿਚ ਸਹਾਯਾ ਜੀ ਦੇ ਦਲਬਨ ਲਈ ਆਏ ਸਨ ਸਾਬ ਪੁਰਾਣਾ, ਕਿ
ਭਗਤ ਜੀ ਕਿਉਂ ਹਨ ? ਅਸੀਂ ਵੀ ਸਮਝਾਂ, ਕਿ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਗਏ ਹਨ।
ਕਿਉਂ ਕਿ ਨਹੀਂ ਉਹ ਤਾਂ ਸੋਈ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਗਏ ਹਨ।
ਇਹ ਸਾਖੀ ਗਲ ਸੁਣਕੇ ਭਗਤ ਜੀ ਨੇ ਵਿਚਾਰਿਆ, ਕਿ ਮੇਰੀ ਯਾਤਰਾ
ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਕਾਮਨਾ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਫਿਰ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਗਏ।
ਪਰਮੇਸਰ ਵਲੋਂ ਮੇਰਾ ਸਾਥ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਏ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਗਤ ਜੀ ਦੇ
ਦਾਸਨ ਕਰਨ ਹਨ। ਸੋਈ ਨੇ ਉਤਰ ਦਿਤਾ, ਕਿ ਉਹ ਯਾਤਰਾ ਨਾਥ ਜੀ ਦੀ
ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਗਏ ਹਨ। ਪਰਮੇਸਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਹੁਣ ਉਹ ਤਾਂ ਭਾਈ ਹੁਣ ਭਾਈ ਉਹ
ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਗਏ ਹਨ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਸਫਲ ਹੋਈ ਹੈ।
ਕਿਉਂ ਕਿ ਨਹੀਂ ਉਹ ਤਾਂ ਸੋਈ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਗਏ ਹਨ।
ਕਿਉਂ ਕਿ ਨਹੀਂ ਉਹ ਤਾਂ ਸੋਈ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਗਏ ਹਨ।
ਕਿਉਂ ਕਿ ਨਹੀਂ ਉਹ ਤਾਂ ਸੋਈ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਗਏ ਹਨ।

ਉਤਰ :-ਸੋਈ ਸਿਰਠ ਉਪਾਈ ਵੇਖਾ :- (ਸੋਈ) (ਸੋਈ)

ਵਿਟ ਕਰਮਾ ਕਿ ਮਿਲੈ ਲਈ :- (ਬਨਾ) (ਕਰਮਾ) ਭਾਗਾ ਤੋ

ਵਿਟ ਕਰਮਾ ਕਿ ਮਿਲੈ ਲਈ :- (ਬਨਾ) (ਕਰਮਾ) ਭਾਗਾ ਤੋ

ਭਗਤ ਜੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਨਾਥ ਜੀ ਸੋਈ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਗਏ

ਭਗਤ ਜੀ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਨਾਥ ਜੀ ਸੋਈ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਗਏ

ਭਗਤ ਜੀ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਨਾਥ ਜੀ ਸੋਈ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਗਏ

ਭਗਤ ਜੀ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਨਾਥ ਜੀ ਸੋਈ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਗਏ

ਭਗਤ ਜੀ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਨਾਥ ਜੀ ਸੋਈ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਗਏ

ਭਗਤ ਜੀ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਨਾਥ ਜੀ ਸੋਈ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਗਏ

ਭਗਤ ਜੀ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਨਾਥ ਜੀ ਸੋਈ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਗਏ

ਭਗਤ ਜੀ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਨਾਥ ਜੀ ਸੋਈ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਗਏ

ਭਗਤ ਜੀ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਨਾਥ ਜੀ ਸੋਈ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਗਏ

ਭਗਤ ਜੀ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਨਾਥ ਜੀ ਸੋਈ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਗਏ

ਭਗਤ ਜੀ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਨਾਥ ਜੀ ਸੋਈ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਗਏ

ਭਗਤ ਜੀ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਨਾਥ ਜੀ ਸੋਈ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਗਏ

ਭਗਤ ਜੀ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਨਾਥ ਜੀ ਸੋਈ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਗਏ

ਭਗਤ ਜੀ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਨਾਥ ਜੀ ਸੋਈ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਗਏ

ਭਗਤ ਜੀ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਨਾਥ ਜੀ ਸੋਈ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਗਏ

ਭਗਤ ਜੀ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਨਾਥ ਜੀ ਸੋਈ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਗਏ

ਭਗਤ ਜੀ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਨਾਥ ਜੀ ਸੋਈ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਗਏ

ਭਗਤ ਜੀ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਨਾਥ ਜੀ ਸੋਈ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਗਏ

ਭਗਤ ਜੀ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਨਾਥ ਜੀ ਸੋਈ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਗਏ

ਭਗਤ ਜੀ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਨਾਥ ਜੀ ਸੋਈ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਗਏ

ਭਗਤ ਜੀ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਨਾਥ ਜੀ ਸੋਈ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਗਏ

ਭਗਤ ਜੀ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਨਾਥ ਜੀ ਸੋਈ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਗਏ

ਭਗਤ ਜੀ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਨਾਥ ਜੀ ਸੋਈ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਗਏ

ਭਗਤ ਜੀ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਨਾਥ ਜੀ ਸੋਈ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਗਏ

ਭਗਤ ਜੀ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਨਾਥ ਜੀ ਸੋਈ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਗਏ

ਭਗਤ ਜੀ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਨਾਥ ਜੀ ਸੋਈ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਗਏ

ਭਗਤ ਜੀ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਨਾਥ ਜੀ ਸੋਈ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਗਏ

ਭਗਤ ਜੀ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਨਾਥ ਜੀ ਸੋਈ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਗਏ

ਭਗਤ ਜੀ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਨਾਥ ਜੀ ਸੋਈ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਗਏ

ਲੱਛਮੀ ਨੇ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪਾਛਿਆ, ਤੇ ਨਾਲ ਕੀ ਗਲ ਬੋਲੀ? ਤਾਂ ਜਿਸ ਨੇ
ਸ੍ਰੀ ਵਰਤਾ ਸਨਾਈ। ਸ੍ਰੀ ਕੇ ਹੋਰ ਇਕ ਬਾਤ ਕੀਸਤੀ ਲਾਲ ਸਿਮਰ, ਅਤੇ
ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੋਰ ਚੰਗੀ ਬਾਤ ਸਾਭਕ ਰੱਬੀ। ਜਿਸ ਨੇ ਸਤਾਲ ਕ ਉਪਾਏ ਸਬ
ਵਿਚ ਪਾਇਆ। ਰਸਮ ਵਿਚ ਰਸ ਆਉਂਦੇ ਨੂੰ ਪਿਆਸ ਲੱਗੀ। ਤਾਂ ਅੰਦਰ
ਨਿੱਕੇ ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਲੱਗਾ। ਜਦੋਂ ਪੀਣਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਪਾਣੀ
ਵਿਚ ਤਿਰ ਪਿਆ ਅਤੇ ਮੱਛੀ ਨੇ ਪਿਆਸ ਲਿਆ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਪਾਣੀ ਤੋਂ
ਘਰੇ ਗਿਆ। ਮਾਇਆ ਨੇ ਹੋਰ ਚੰਬੇ ਦਿਨ ਉਸਨੂੰ ਸੇਵਾਲ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਵਾਰੀ
ਲੱਛਮੀ ਲਣ ਸਾਦਾ ਵਧਿਆ। ਵਿਥਿਆ ਪੁਛਾ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਪਾਣੀ ਪੀਣ
ਸਮੇਂ ਲਾਲ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਤਿਰ ਪਿਆ ਤੇ ਇਹ ਗਰੀਬ ਨਾ ਗਨੀਮ ਹੀ ਬਿਰਾ,
ਮੰਦੁ ਕਰਮਾ ਕਿਛ ਪਾਈਐ ਨਾਹੀ, ਜੇ ਬਹੁਤਰਾ ਧਾਵੇ॥ (ਅੰਗ ੭੨੨)

ਮੰਦੁ ਕਰਮਾ ਕਿਛ ਪਾਈਐ ਨਾਹੀ, ਜੇ ਬਹੁਤਰਾ ਧਾਵੇ॥ (ਅੰਗ ੭੨੨)
ਸ੍ਰੀ ਲੱਛਮੀ ਨੇ ਕਰਮ ਦੇਵਤੇ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, ਕਿ ਮੈਂ ਹਾਰੀ। ਹੁਣ ਤੂੰ
ਇਸ ਤੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਤੇ ਇਸਨੂੰ ਕੁਝ ਦੇਹ। ਕਰਮ ਦੇਵਤੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ
ਬਹੁਤਾ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ, ਕੇਵਲ ਦੋ ਪੈਸੇ ਹੀ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਸੇ ਕਰਮ ਦੇਵਤੇ ਨੇ
ਲੱਛਮੀ ਨੂੰ ਦੋ ਪੈਸੇ ਹੀ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਾਜ਼ਾਰੋਂ ਕੁਝ ਲੈ ਕੇ ਖਾ ਲਈਂ।
ਉਹ ਰਵੀਸ਼ ਦੇ ਪੈਸੇ ਲੈ ਕੇ ਗਿਆ ਤੇ ਬਾਜ਼ਾਰੋਂ ਇਕ ਮੱਛੀ ਮਰੀਦ ਕੇ ਘਰ ਲੈ
ਗਿਆ। ਕਰਮ ਦੇਵਤੇ ਉਹ ਮੱਛੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਉਹ ਲਾਲ ਨਿਗਲਿਆ ਸੀ।
ਮੱਛੀ ਉਹ ਤਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਲਾਲ ਨਿਕਲ ਆਇਆ, ਵਧ ਕੇ ਲਕੜਹਾਰਾ
ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਕਾਹਣ ਲੱਗਾ, ਕਿ ਲੱਛਮੀ ਪਿਆ, ਲੱਛਮੀ ਪਿਆ।

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਆਂਢਣ ਭਰ ਗਈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਹੈ।
ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਸ ਨੇ ਮੇਰਾ ਦੀ ਬੋਲੀ ਕੰਧ ਦੇ ਉਤੇ ਦੀ ਚਲਾ ਕੇ ਲੜਕਹਾਰੇ ਦੇ
ਪਾਸੇ ਵਰਸਦੇ ਹੋਏ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਹ ਧਨ ਗੀ ਆ ਗਿਆ। ਫਿਰ
ਸ੍ਰੀ ਵਰਤਾ ਸਨਾਈ ਕਿ ਪਿੱਛਲੇ ਤੋਂ ਲੱਛਮੀ ਲਾਹੁਣ ਵਾਸਤੇ ਚੜ੍ਹਿਆ।
ਸ੍ਰੀ ਵਰਤਾ ਸਨਾਈ ਕਿ ਪਿੱਛਲੇ ਤੋਂ ਲੱਛਮੀ ਲਾਹੁਣ ਵਾਸਤੇ ਚੜ੍ਹਿਆ।
ਸ੍ਰੀ ਵਰਤਾ ਸਨਾਈ ਕਿ ਪਿੱਛਲੇ ਤੋਂ ਲੱਛਮੀ ਲਾਹੁਣ ਵਾਸਤੇ ਚੜ੍ਹਿਆ।
ਸ੍ਰੀ ਵਰਤਾ ਸਨਾਈ ਕਿ ਪਿੱਛਲੇ ਤੋਂ ਲੱਛਮੀ ਲਾਹੁਣ ਵਾਸਤੇ ਚੜ੍ਹਿਆ।

ਸ੍ਰੀ ਵਰਤਾ ਸਨਾਈ ਕਿ ਪਿੱਛਲੇ ਤੋਂ ਲੱਛਮੀ ਲਾਹੁਣ ਵਾਸਤੇ ਚੜ੍ਹਿਆ।
ਸ੍ਰੀ ਵਰਤਾ ਸਨਾਈ ਕਿ ਪਿੱਛਲੇ ਤੋਂ ਲੱਛਮੀ ਲਾਹੁਣ ਵਾਸਤੇ ਚੜ੍ਹਿਆ।
ਸ੍ਰੀ ਵਰਤਾ ਸਨਾਈ ਕਿ ਪਿੱਛਲੇ ਤੋਂ ਲੱਛਮੀ ਲਾਹੁਣ ਵਾਸਤੇ ਚੜ੍ਹਿਆ।
ਸ੍ਰੀ ਵਰਤਾ ਸਨਾਈ ਕਿ ਪਿੱਛਲੇ ਤੋਂ ਲੱਛਮੀ ਲਾਹੁਣ ਵਾਸਤੇ ਚੜ੍ਹਿਆ।

ਭੈ? ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਲੈ ਭੀ ਲਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਪਾਸ ਕੀ ਜਿ, ਭੈ? ਭਾਵ ਨਹੀਂ
ਜਿ, ਲੜਕਹਾਰੇ ਦੀ ਨਿਆਈਂ। ਲੱਛਮੀ ਮਹਾਰਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ, ਹਾਰ ਅਤੇ
ਕਾਲ ਦ ਚਲੀ, ਹਾਰ ਕਥ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਕਰਮਾ ਕਰਕੇ ਸੁਰ ਕਥ
ਮਿਲ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਮਥਵਾਕ:

ਮੰਦੁ ਕਰਮਾ ਕਿਛ ਪਾਈਐ ਨਾਹੀ, ਜੇ ਬਹੁਤਰਾ ਧਾਵੇ॥ (ਅੰਗ ੭੦੫੨)
ਮੰਦੁ ਕਰਮਾ ਕਿਛ ਪਾਈਐ ਨਾਹੀ, ਜੇ ਬਹੁਤਰਾ ਧਾਵੇ॥ (ਅੰਗ ੭੦੫੨)
ਮੰਦੁ ਕਰਮਾ ਕਿਛ ਪਾਈਐ ਨਾਹੀ, ਜੇ ਬਹੁਤਰਾ ਧਾਵੇ॥ (ਅੰਗ ੭੦੫੨)

੨. ਸਾਖੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਤੋਂ ਸੂਰੀ ਬਣਨ ਦੀ

ਇਕ ਆਦਮੀ ਜੋ ਇਕ ਉਸਤ੍ਰੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਤੇ ਤੀਜਾ ਸਿਨਾ ਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਸੀ,
ਇਹ ਬਹੁਤ ਚੰਗੇਰ ਸਨ। ਜੇਗਲ ਚੋਂ ਲੋਕਤਾਂ ਆਇ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰਕੇ
ਬਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਵਰ ਕ ਉਸ ਦਾ ਅੰਨ ਆਇ ਲੈ ਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਕ
ਦਿਨ ਉਸ ਗਰੀਬ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਇਕ ਸਿਵਜੀ ਦਾ ਉਪਾਸ਼ਕ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ
ਇਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਗਰੀਬੀ ਦਾ ਹਾਲ ਦੱਸਿਆ। ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਤੇ ਤਰਸ
ਆਇਆ ਤੇ ਕਿਹਾ ਤੁਸੀਂ ਸਿਵ ਭਗਵਾਨ ਦੀ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਕਰੋ, ਉਹ ਛੋਟੀ
ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਜਾਵੇ ਹਨ। ਉਨਾਂ ਪਾਸੋਂ ਰਸੀਂ ਆਪਣੀ ਗਰੀਬੀ ਦੂਰ ਕਰਵਾ
ਲਇਓ, ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਤਿੰਨ ਹੀ ਜੇਗਲ ਵਿਚ ਜਾਕੇ ਸਿਵਜੀ ਦੀ ਉਪਾਸ਼ਨਾ
ਵਿਚ ਜੁੜ ਗਏ। ਕਥ ਸਮਾ ਬਾਤੁਣ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਸਿਵ ਭਗਵਾਨ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ
ਆ ਕੇ ਉਸ ਪਰਸ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ 'ਵਰੇਕੁ' ਵਰ ਮੰਗ! ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ
ਕਿਹਾ ਮੇਰਾ ਸਰੂਪ ਸੰਦਰ ਤੇ ਸਰੀਰ ਨੌਜਵਾਨ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਿਵਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ
'ਸਥਾ ਅਸਤ੍ਰੀ'। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਸੇ ਵਕਤ ਉਸ ਦਾ ਸੰਦਰ ਸਰੂਪ ਹੋ
ਗਿਆ। ਇਤਨੇ ਚਿਰ ਨੂੰ ਇਕ ਰਾਜਾ ਘੋੜੇ ਨੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਦਾ ਖੇਡਦਾ
ਇਸ ਪਾਸ ਆ ਨਿਕਲਿਆ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਸੰਦਰ ਸਰੂਪ ਵੇਖਿਆ
ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਚਿੱਤ ਲਭਾਇਆਨ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗਾਣੀ ਬਨੇਣ
ਵਾਸਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿਛੇ ਚੜ੍ਹਾ ਲਿਆ ਤੇ ਸਹਿਰ ਵਲ ਵਾਪਸ ਤਰ ਪਿਆ। ਇਸ
ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਕ੍ਰੋਧ ਆਇਆ ਕਿ ਮੇਰੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ
ਨਾਲ ਤੁਰ ਚੱਲੀ ਹੈ। ਇਹ ਇਉਂ ਵਿਚਾਰ ਹੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸਿਵ ਜੀ
ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਆ ਕੇ ਦਰਸਨ ਦੇਕੇ ਕਿਹਾ ਹੋ ਪੁਰਸ਼ਾ! ਵਰ ਮੰਗ ਤਾਂ ਇਸ ਨੇ
ਗੁਸੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਮੇਰੇ ਘਰ ਵਾਲੀ ਸੂਰੀ ਬਣ ਜਾਵੇ। ਤਾਂ ਸਿਵਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ

... ..

... ..

ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

$\frac{1}{2} \pi$

સાચું બોલો સચ્ચાઈ :- ના. ગા. 1 ના. 2 ના. 3

ਬਿਲ ਦਾਤਾ :- ਮਾਰੀਆ ਦੀਆਂ ਦਾਤਾਂ

ਸਾਈ :- (ਸੋ) ਉਹ (ਮੈਂ) ਮੈਂ

ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਮਿਲੇ।

ਮਰਥ ਨੇ ੨-ਪਾਠ:-ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ! ਅਸੀਂ ਆਤਮਾ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੇ

... १२५ ...

... १५५५ ...

(१) हिमालय

ਕਾਂਵਾਂ) ਕਾਨਨਾ ਹਵਰੀ, ਸਰਪੰਚ ਹਵਰੀ
ਸਾਇੰਸ ਨ ਸਾਇੰਸ (ਅੰਗ)

ਪ੍ਰਭਾ ਪਤੀ ਕਰਿ ਮਿਸਨਾਨੁ ॥

... ਭਰਿ ਦਾਨੁ ॥' (ਅਗ ੧੩)

ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਹ ਸਦਾ ਆਉਂਦਾ ਰਹੇਗਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਲਈ ਕੀਤਾ ਕੰਮ

(ਅੰਗ 1)

14. 7. 15 3-1) (दिल्लु माटे) हाविलदार

100

(continued)

ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਹੈ ਕਿਸੇ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਹੈ (ਕਿ)
ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਹੈ ਕਿਸੇ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਹੈ (ਕਿ)
ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਹੈ ਕਿਸੇ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਹੈ (ਕਿ)
ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਹੈ ਕਿਸੇ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਹੈ (ਕਿ)

ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਲਾਭੀਯੋਗਤਾ ਤੇ ਕਾਇਮ ਰਹੀਂ ਯਤਨਾਂ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾ

ਮਾਮਲਾ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇਕ ਵਾਰ ਹੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇਕ ਵਾਰ ਹੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

(ਪਰਾ ਮਾਤਾ ਉਤਰੀ ਵਸ, ਜਦੋਂ ਜਿਤਨੀ (ਸਿਰਥਿ) ਮਿਸਰੀ ਹੈ)

ਮਾਮਾ ਨੂੰ (ਦਾਸ) ਦਿਸਤਾਰੂਪ ਤੇ ਕੇ ਵਧਦਾ ਹੈ।

(ਵਿਨ ਕਰਮਾਂ ਤੇ ਮਿਲੇ ਲਈ) (ਵੱਡੇ ਕਰਮਾਂ) ਬਿਨਾ (ਕਰਮਾਂ)

ਲਈ) ਕੀ ਮਿਲਿਆ ਹੈ? ਜੇ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੀ ਸਾਂਭ ਕੇ ਰਖਿਆ।

‘ਕਦਨੁ ਸੁ ਦਾਤਾ ਲੈ ਸੰਚਾਰੇ ॥’ (ਅੰਗ ੧੮੧)
‘ਸਾਹਿਬੁ ਕਾਸਰੁ ਤੇ ਆਇ ॥ ਪਟਾਲੁ ॥’ (ਅੰਗ ੧੮੨)

ਕੁਸੀ ਪਾਠੀ 'ਕਿਮਿ ਲੈ ਲਈ' ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਿਨਾਂ ਬਣ

ਕਿਸੇ ਨ ਕਿਵੇਂ ਲ ਲਿਆ ਹੈ ? ਪੰਡਿਤ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾਖੇ ਵਾ

ਨੇ ਭੀ 'ਕਿਮਿ ਲੋ ਲਈ' ਘਾਠ ਮਾਨਿਆ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਘਾਠ ਨਹੀਂ
ਜਿਸਦੀ ਸਾਡੀ ਸਭਾ ਪਾਨ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਸ਼ਚਾ ਬਣੇ ਕੀ।

ਕਾ:- (ਵਿਣ ਕਰਮਾ) ਬਿਨਾਂ ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ।

ਕਿਸੇ ਦੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਨ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੁਝ

ਸੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਾਂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਦੇ ਪਾਤਰ ਬਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

੪੪ ਸਤਿਗੁਰੁ ਹੋਇ ਦਇਆਲੁ ਤੁ ਮਰਧਾ ਪੂਰੀਅ ॥
੪੫ ਸਤਿਗੁਰੁ ਹੋਇ ਸਤਿਆਲੁ ਨ ਕਸੀ ਸਤੀਯੈ ॥

ਮੁਕਿਗਾਰ ਹੋਇ ਦਇਆਲੁ ਤਾ ਦੁਖ ਨ ਜਾਈਐ॥

ਸਤਿਗੁਰੁ ਹੋਇ ਦਇਆਲੁ ਥਾ ਪਰਿ ਜੰਗੁ ਮਾਣੀਐ ॥

ਸਤਿਗੁਰ ਹੋਇ ਦਇਆਲੁ ਤਾ ਸਦ ਹੀ ਸਖ ਦੰਹਾ ॥

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

.....

ਲੰਮੀ ੨੮ ਗਲੀ ਲਬਕੀ ਹੁਜਾਰ ਵਰ ਦੀ (ਆਰਜਾ), ਉਮਰ ਹਜਾਰ।

ਹੋਰ ਦਸੁਣੀ ਹੋਇ:—ਰਾਹ ਜਗਾ ਨਾਹੀ ਹੋਰ (ਦਸੁਣੀ) ਦਸ ਗਲੀ
ਗਵ ਰਾਲੀ ਜਗਾ ਦੀ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਅਥਵਾ (ਚਾਂਚੀ) ਚਾਂਚ ਜਗਾ ਦੀ ਅਸੁਣੀ
ਦਸੁਣੀ ਗਲੀ ਜਗਾ ਦੀ, ਇਹ ਜਾਗੀ ਮਿਲਾ ਕੇ ਚਰਾਲੀ ਜਗਾ ਦੀ ਲੰਮੀ
(ਆਰਜਾ) ਉਮਰ ਹਜਾਰ।

ਪਰ ਕਾਏ ਭਰ ਜੀ, ਕਮਨ, ਤੇ ਬਹੀਲ ਤਾਂ ਬਿਨੁ ਸਿਮਰਨ ਕੋਟਿ ਬਰਖ ਜੀਵੇ
ਸਰਾਲੀ ਅਸੁਣ ਸਿਧ ਨਾਦ ॥ (ਅੰਗ ੧੨੦੪) ਤਾਂ ਸਿਮਰਨ
ਜੋ ਬਿਨੁ ਲੰਮੀ ਉਮਰ ਸਰੀ ਦਧਦਾਇਕ ਹੋਈ ਹੋ। ਜਿਵੇਂ ਸੁਪ ਦੀ ਉਮਰ
ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਵਧੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਬੀਹਰ ਵੀ ਬਹੁਤੀ ਵਧਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਵਧੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਬੀਹਰ ਵੀ ਬਹੁਤੀ ਵਧਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਵਧੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਬੀਹਰ ਵੀ ਬਹੁਤੀ ਵਧਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
ਨਵ ਖੰਡਨ ਕੇ ਰਾਜ ਕਮਾਵੇ, ਅੰਤਿ ਚਲੈਗੇ ਰਾਹੀ ॥ (ਅੰਗ ੧੧੨)

ਲੰਮੀ ਉਮਰ ਦਾ ਮਾਣ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
ਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਲੰਮੀ ਉਮਰ ਵਾਲੇ ਜੋਗੀ ਦੀ

ਸਾਧ ਸਿੰਘ ਜੀਉ! ਜਦ ਸ੍ਰੀ ਮੁਕਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਜੋਗ ਹੋਇਆ
ਉਸ ਵੇਲੇ ਸ੍ਰੀ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੁਟੀ ਗੰਢੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਮਹਾਂ
ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਸ੍ਰੀ ਕਿ,
ਸ੍ਰੀ ਸਿੰਘ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਾਹਿਬ ਅੰਬ। ਬਰ ਲੈ ਦੇਸ ਉਧਾਰ ਦਯੋ ਸਤ।
ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਬਹੁ ਬਾਰ ਉਚਾਰੀ। ਦੁਟੀ ਮੇਲਨ ਬਾਤ ਚਿਤਾਰੀ।
(ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਤਾਪ)

ਸਿੰਘ! ਤੂੰ ਜੋਗ ਬਣਕੇ ਸਾਡੇ ਪਾਸੇ ਵਰ ਲੈ ਕੇ ਮਾਏ
ਜੀ। ਐਸੀਆਂ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ਾਂ ਕਰਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪਾਣੀ
ਦਿੱਤਾ। ਭਾਈ ਅੱਗੇ ਚਾਲੇ ਪਾਏ ਤਾਂ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਕੁਝ
ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਵਧੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਬੀਹਰ ਵੀ ਬਹੁਤੀ ਵਧਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਵਧੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਬੀਹਰ ਵੀ ਬਹੁਤੀ ਵਧਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਵਧੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਬੀਹਰ ਵੀ ਬਹੁਤੀ ਵਧਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਉਮਰ ਕੋ ਜਿਥੇ ਕਿਥੇ ਘੋੜੇ ਬੰਨ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਅਤ ਘੋੜਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਘਾਹ ਕੱਢ ਆਇ
ਜਿਹੇ ਨ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਇਧਰ ਉਧਰ ਵੱਧਣ ਤੇ ਨ ਲੱਗੇ ਪਸ ਉਸ ਜਲਾਲ ਦੇ
ਦਸਮ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿਸੇ ਜੋਗਾਅਭਿਆਸੀ ਦਾ ਆਖਰਮ ਮੀ। ਉਮਰ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ
ਵਿਚ 'ਸਾਖੀ' ਦਾ ਵਧ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸੇਵਕ ਪਾਸੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਕਿ ਤੁਲ ਅਵ
ਦਸਮ ਪਾਸ ਕਿਸ ਨੇ ਡੇਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ? ਕਿਧਰੇ ਆਪਣੇ ਪਸ ਤੇ ਕਿਧਰ ਜਾਵੇ?
ਸੇਵਕਾਂ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਸਮ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੋਗ ਸੰਸਤ ਸਭ ਪਉਚੇ ਹਨ।
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੁਰਕਾਂ ਨਾਲ ਭਾਰੀ ਜੰਗ ਕਰਕੇ ਧਰਮ ਦੀ ਸਾਖਿਆ ਕੀਤੀ ਤੇ
ਮਹਾਨ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਭ ਕ ਉਸ ਨੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ
ਜੀ ਦੀ ਉਮਰ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਹੈ? ਇਸੇ ਚਿਰ ਨੂੰ ਕਬ ਕੁ ਸਿੰਘ ਭੀ ਵਿਚਰਦੇ ਹੋਏ
ਉਸ ਦੇ ਪਾਸ ਪਕ ਗਏ। ਇਸ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ੩੫
(੩੫) ਕ ਸਾਲ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ। ਉਸ ਜਗੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਲੰਬੀ ਉਮਰ ਦਾ
ਮਾਣ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਸਣ ਕੇ ਕਿਹਾ,

‘ਸੁਨਤਿ ਸਾਧ ਭਰਕਤਿ ਕਹਿ ਬੈਠਾ। ਤਿਸ ਗੁਰ ਤੋ ਹਮ ਨੇ ਕਯਾ ਲੈਨਾ।
ਸਹੀ ਸਾਧਨਾ ਹੋਇ ਨ ਕਈ। ਸਾਤ ਸੰਸਤ ਨਗੀ ਚਿੱਤ ਹਈ ॥’
(ਐਨ ੧ ਅੰਸੂ ੧੩)

ਇਸਨੀ ਫੁਟੀ ਉਮਰ ਹੈ ਕੋਈ ਸਾਧਨਾ ਨਹੀਂ ਸਾਧੀ ਹੋਣੀ, ਇਸ
ਵਾਸਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਿਤ ਸਾਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕੀ ਲੈਣਾ
ਹੈ? ਇਹ ਤੁਰਕ ਕੀਤੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਸਣਕੇ ਆ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ।
ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸਾਧ ਬੜੇ ਚਿਰ ਦਾ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ
ਲੰਮੀ ਉਮਰ ਦਾ ਮਾਣ ਹੈ। ਉਸ ਵਕਤ ਉਸ ਸਾਧ ਦੇ ਸੇਵਕ ਭੀ ਸਤਿਗੁਰੂ
ਜੀ ਦੇ ਦਰਸਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਆਪਸਨ। ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ
ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਉਸ ਦੀ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਉਮਰ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਉਹ
ਮਾਣ ਕਰਦਾ ਹੈ? ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ:—

‘ਰਾਤ ਕੀਹ ਪੰਚ ਹਜਾਰਨ ਬਰਸ। ਖਟ ਵੀਹ ਉਪਰ ਭੇ ਸਰਸ।
ਸਾਸ ਟਿਕ ਇ ਸਮਾਧਿ ਲਗਾਵੇ, ਬੈਸ ਸੰਸਤ ਕਿਤਿਕ ਬਤਾਵੇ ॥੩੧॥
ਕੋਬ ਕੋਬ ਰਜਨ ਸਮਾਧੀ ਕਰੇ। ਬਲ ਬਿਲੋਕਹਿ ਸਿਉ ਉਤ ਫਿਰੈ ॥’
(ਐਨ ੧ ਅੰਸੂ ੧੩)

ਜਿਸ ਦੀ ਉਮਰ ਪੰਜ ਹਜਾਰ ਇਕ ਸੌ ਵੀਹ (੧੧੨੦) ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਹੈ।
ਸਮਾਸ ਟਿਕਾ ਕੇ ਸਮਾਧੀ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮਾਧੀ ਵਿਚ ਹੀ ਕਈ ਕਈ

ਕੀਟਾ ਅੰਦਰਿ ਕੀਟੁ ਕਰਿ — (ਕੀਟਾ) ਕੀੜਿਆਂ ਅੰਦਰ

ਸਾਖੀ :— ਜਿਸ ਵਕਤ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮੀਠੀ ਪੀਰੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਲਹਾਈਕ ਪਿਤਾ (ਜਿਥਾ ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ) ਰਹੇ ਸਨ। ਉਥੇ ਇਕ ਭਾਰੀ ਫਨ ਵਾਲਾ ਸਪ ਕੀੜਿਆਂ ਵਾਲਾ ਤੁਰਿਆ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਸੱਚ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ ਸਪ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਾਸੇ ਕਰ ਦੇਵੀਏ ਸਾਂਗਰਾ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ, ਕਿ ਨਹੀਂ ਭਾਈ ਸ਼ਰਨ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸਦੀ ਕਲਿਆਣ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਨੇੜੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਚਰਨ ਛੁਹਾ ਕੇ ਉਸਦੀ ਕਲਿਆਣ ਕੀਤੀ। ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਠੋਕਰ ਵਾਲ ਉਸਦਾ ਸਰੀਰ ਫਟ ਗਿਆ। ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਕੀੜੇ ਪਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾਲੀ ਦੇਹ ਨਿਕਲੀ, ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਜੀ ਨੇ ਪੁਛਿਆ, ਮਾਮਾਜੇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ! ਇਹ ਕੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ? ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਜੋਹੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਤੂੰ ਹੀ ਆਪਣੀ ਹਾਲਤ ਦਸ? ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮੈਂ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਵਿਦਵਾਨ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਅੰਦਰੋਂ ਮਾਇਆ ਜੋਹੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਕੁਸ਼ਨ ਸਿਮਰਨ ਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮੈਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਨਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਪੂਰਾ ਭੋਟਾ ਦੇਵੇ ਮੈਂ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਹਾਂ। ਤੂੰ ਤਾਂ ਕੁਸ਼ਨ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਮਰ ਗਿਆ, ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੋਹ ਕਰਕੇ, ਇਸ ਫਰਮਾਣ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿ :—

ਅੰਤਿ ਬਾਲਿ ਜੋ ਲਛਮੀ ਸਿਮਰੈ ਐਸੀ ਚਿੰਤਾ ਮਹਿ ਜੋ ਮਰੈ ॥
ਸਰਪ ਜੋਨਿ ਵਲਿ ਵਲਿ ਅਉਤਰੈ ॥ (ਅੰਗ ੬੯੨)

ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਹ (ਕੀਟਾ) ਕੀੜਿਆਂ ਵਿਚ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਸੀ ਲੋਕ ਨ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਐਸੀ ਕੀਤੀ ਦੁਰਦਸਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਜੁੜਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਕੀਟਾ ਅੰਦਰਿ ਕੀਟੁ ਕਰਿ :— (ਕੀਟਾ) ਕੀੜਿਆਂ ਅੰਦਰ

ਜਿਸ ਵਕਤ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮੀਠੀ ਪੀਰੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਲਹਾਈਕ ਪਿਤਾ (ਜਿਥਾ ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ) ਰਹੇ ਸਨ। ਉਥੇ ਇਕ ਭਾਰੀ ਫਨ ਵਾਲਾ ਸਪ ਕੀੜਿਆਂ ਵਾਲਾ ਤੁਰਿਆ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਸੱਚ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ ਸਪ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਾਸੇ ਕਰ ਦੇਵੀਏ ਸਾਂਗਰਾ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ, ਕਿ ਨਹੀਂ ਭਾਈ ਸ਼ਰਨ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸਦੀ ਕਲਿਆਣ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਨੇੜੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਚਰਨ ਛੁਹਾ ਕੇ ਉਸਦੀ ਕਲਿਆਣ ਕੀਤੀ। ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਠੋਕਰ ਵਾਲ ਉਸਦਾ ਸਰੀਰ ਫਟ ਗਿਆ। ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਕੀੜੇ ਪਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾਲੀ ਦੇਹ ਨਿਕਲੀ, ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਜੀ ਨੇ ਪੁਛਿਆ, ਮਾਮਾਜੇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ! ਇਹ ਕੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ? ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਜੋਹੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਤੂੰ ਹੀ ਆਪਣੀ ਹਾਲਤ ਦਸ? ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮੈਂ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਵਿਦਵਾਨ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਅੰਦਰੋਂ ਮਾਇਆ ਜੋਹੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਕੁਸ਼ਨ ਸਿਮਰਨ ਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮੈਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਨਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਪੂਰਾ ਭੋਟਾ ਦੇਵੇ ਮੈਂ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਹਾਂ। ਤੂੰ ਤਾਂ ਕੁਸ਼ਨ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਮਰ ਗਿਆ, ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੋਹ ਕਰਕੇ, ਇਸ ਫਰਮਾਣ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿ :—

ਅੰਤਿ ਬਾਲਿ ਜੋ ਲਛਮੀ ਸਿਮਰੈ ਐਸੀ ਚਿੰਤਾ ਮਹਿ ਜੋ ਮਰੈ ॥
ਸਰਪ ਜੋਨਿ ਵਲਿ ਵਲਿ ਅਉਤਰੈ ॥ (ਅੰਗ ੬੯੨)

ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਹ (ਕੀਟਾ) ਕੀੜਿਆਂ ਵਿਚ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਸੀ ਲੋਕ ਨ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਐਸੀ ਕੀਤੀ ਦੁਰਦਸਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸਾਨਕ ਨਿਰਕੁਣਿ ਕੁਲ ਰਠੇ

ਕੁਲਵੰਤੀ ਕੁਲ ਦੇ :-

ਤੰਗਾ ਕੋਈ ਨ ਸੁਣਈ :—

ਜੇ ਤਿਸੁ ਸੁਰੁ ਕੋਇ ਕਰੇ :- ਸਿਧਾ (ਤਿਸੁ) ਕਾਨਕੁਰੁ ਤੇ ਜੀ
ਮੁਖਿ ਕਰੇ, ਕਿ ਹੋ ਕਾਨਕੁਰੁ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਤੇ ਉਪਕਾਰ

ਪ੍ਰਭੂ ਕਰਿ ਮਿਲੈ ॥ (ਅੰਕ ੧੨੩੯)
 ਵਾਸੀ ਇਕ ਬਲਨ ਕੇ, ਵੈਰ
 ਕੇ ਅੰਧੇ ਦੇ ਰਾਹੁ ਕਰਿ ਦੇ, ਜਿਸ
 ਤੇ ਅੰਧੇ ਤੇ ਇਕ ਦੁਸ਼ਮਣ ਕੇ
 ਸਕਦਾ। ਸੋ ਅੰਧਾ ਪੁਰਖ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਿਹਾ
 ਹੋ ਉਪਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਸੋ ਇਕ ਵਾਰਿਕੁਰੀ

ਨਿਮਨ ਲਿਖੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਤਨੀ-ਪੁਤਰਾਂ ਬਾਰੇ
 ਬਾਰੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਬੜੇ (ਕੁਟੰਬੀਆ) ਕੁਟਾ ਵਾਲੇ ਹਾਂ
 (ਦੋ) ਲੱਖ ਹੋ ਗਏ ਹਨ।

ਸਾਰਿਆ ਤੇ ਉਪਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ) , ਇਹ ਸਹਿ ਕ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ
ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ।

ਅਰਥ ਨੰਬਰ ੨ :- ਪੁਸ਼ਨ:-ਬਾਬਾ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ

ਨਿਮਰ ਸਹਿਜ ਬੰਨੀ ਕੀਤੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ। ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਕਿਵੇਂ ਹੋ

ਸਕੀਦਾ ਹੈ।
ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਜਗ ਚਾਰੇ ਆਰਜਾ) ਹੋ ਪੁਸ਼ਨ। ਜੋ ਕਰੀ (ਆਰਜਾ) ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ

ਬਣਾ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੈ: ਤਾਂ (ਚਾਨੇ, ਸਾਧਨ ਵੇਰਾਗ, ਬਿਰਥ, ਖਟ ਸੰਪਤੀ, ਸੋਖ
ਇੱਛਾ ਦੇ, ਜਗ) ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ (ਸਹਿਜ) ਹੋਣਾ ਕਰਵਾ- ਮ ਚਾਨ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ, ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ,

ਸੰਨਣ, ਨਿਰਿਆਸਣ, ਤੇ ਸੋਚ ਸੰਧਨ ਦੇ (ਦੁੱਗ) ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ (ਸਮਰ) ਹੋ ਜਾਵੇ
ਮੰਨਣ, ਨਿਰਿਆਸਣ, ਤੇ ਸੋਚ ਸੰਧਨ ਦੇ (ਦੁੱਗ) ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ (ਸਮਰ) ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਤਾਂ ਆਰਜਾ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗਿਆਨਵਾਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।
(ਹੋਰ ਦਸਤੀ ਹੋਵੇ) ਅਤੇ (ਦ) ਦ੍ਰੋਤ ਦੇ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਵਾ ਹੋਰ ਸੁਭਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ

ਕੋਣ ਹੈ। ਅਵਿਦਿਆ ਇਹ ਹਿਰਦ ਵਿਚੋਂ (ਸੁਟੀ) ਸੁਟੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ, ਨਵਿਰਤ
ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਅਥਵਾ:- ਹੋਰ ਸਿਹਤ ਦਸਤੀ (ਦਸ) ਵਿਦੀਏ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਦੇ

ਵਿਸ਼ਿਆ ਦੀ ਵਾਸਨਾ (ਇਤੀ) ਉਨੀ ਹ ਜਾਵੇਗੀ ਨਿਵਿਰਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।
(ਨਵਾ ਰੰਗ ਵਿਚ ਜਾਣੀਐ) ਫੇਰ ਨੇ ਖੰਡਾਂ (ਹਿਸਿਆਂ) ਵਾਲਾ ਜੋ ਸਰੀਰ ਹੈ।

ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ 'ਵੇਚੇ' ਵਾਹੁਰ ਦੀ ਜੋਤਿ ਨੂੰ ਵਿਆਪਕ ਜਾਣ ਲਵੇਗਾ ਨੇ ਖੰਡਾਂ ਦੀ
ਨਿਮਰ ਸਹਿਜ ਬੰਨੀ ਕੀਤੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ। ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਕਿਵੇਂ ਹੋ

ਸਕੀਦਾ ਹੈ।
ਪੁਸ਼ਨ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਵੇਗਾ।
ਅਸਿ ਅੰਤਰ ਜਮੀ ਪਰਸ ਦੇਐ, ਨੇਤ ਗੁਣਾ ਬ੍ਰਹਮ॥"

ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ, ਸਿਮਰਨ ਕੀਰਤਨ ਪਾਦਸੇਵ ਅਰਚਨ॥
ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਸਥਪਨ ਬੰਦਨਾ ਸਰਬ ਨਿਵੇਦਨ ਜਾਨ॥"

੧. ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਭਗਤੀ:-ਕਾਕ ਭਸ਼ਿਤ ਦੀ ਹੈ ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ
ਸੁਣਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

੨. ਸਿਮਰਨ ਭਗਤੀ:-ਜਿਸ ਨਾਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਦਾ ਹਜ਼ਾਰ

ਨਵਾ ਨਾਮ ਪੁਸ਼ਨ ਦਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

੧. ਕੀ ਕਰ ਕੀਤੀ: ਨਾਨਕ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਆਦਿਕ ਵ ਚ ਹਨ।

੨. ਪਾਦ ਸਵਾ:-ਜਿਵੇਂ ਲੱਛਮੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। 'ਸਾਸਿ ਬੰਨੀ ਬੀਬੀ
ਕਰਦਾ ਜਾਸੀ' (ਅੰਗ ੪੭੮)

੩. ਅਰਚਨ ਪੂਜਾ:-ਜਿਵੇਂ ਕੁਚਿਕਾ ਤੇ ਸੁਦਾਮੇ ਨੇ ਭਗਵਾਨ ਦਾ
ਪੂਜਨ ਕੀਤਾ ਸੀ।

੪. ਦਾਸਾ ਭਾਵ:-ਜਿਵੇਂ ਹਨੁਮਾਨ ਨੇ ਧਾਰਿਆ।

੫. ਸਥਾਪਨਾ:-ਜਿਵੇਂ ਅਨਜਨ ਨੇ ਧਾਰਿਆ।

੬. ਬੰਦਨਾ:-ਜਿਵੇਂ ਪ੍ਰਿਥੂ ਰਾਜੇ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ। 'ਜਾ ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੇ
ਚਾਚਾ ਅਭਾਨ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ।

੭. ਸਰਬ ਨਿਵੇਦਨ:-ਜਿਵੇਂ ਬਲ ਰਾਜੇ ਨੇ ਸ੍ਰ ੦੪ ਅਰਪਿਆ ਸੀ।
ਇਹ ਸਾਰੇ ਇਕ ਇਕ ਭਗਤੀ ਕਰਕੇ ਨਿਹਾਲ ਹੁੰਦੇ।

ਇਹਨਾਂ ਨੇ (ਖੰਡਾਂ) ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਾਲੀ ਭਗਤੀ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ
ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਜਾਣ ਲਈਦਾ ਹੈ।

'ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਭਗਤਿ ਕਰਿ ਪਾਇਆ।' (ਅੰਗ ੩੨੪)

'ਅਠੀ ਪਹੁੰਚੀ ਅਠ ਖੰਡ, ਨਾਵਾ ਖੰਡੁ ਸਰੀਰ।

ਤਿਸੁ ਵਿਚਿ ਨਉਂ ਨਿਧਿ ਨਾਮੁ ਇਕ ਭਾਲਹਿ ਗੁਣੀ ਗਹੀਰ॥' (ਅੰਗ ੧੪੬)

(ਨਾਲ ਚਲੇ ਸਭੁ ਕੋਇ) ਉਸ ਵਕਤ ਸਾਰੇ ਗੁਣ ਸ੍ਰ ਸੰਤਖਾਦਿ ਇਸ ਦੇ
ਨਾਲ ਚਲਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਰਿਆਂ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਹ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਵਾ:-ਜਦੋਂ ਸਰਬ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਅਵਿਦਿਆ ਤੇ ਦੇਹ
ਅਧਿਆਸ ਦੇ ਮਿਟਦੇ ਕਰਕੇ ਰਾਜਸੀ, ਤਾਮਸੀ, ਸਾਂਤਕੀ ਸੁਭਾ ਸਭ ਨਾਸ਼ ਹੋ

ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪੁਸ਼ਨ, ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ, ਕਿਰਮਾਨ ਕਰਮ ਇਹ (ਨਾਲ ਚਲੇ ਸਭੁ ਕੋਇ)
ਸ੍ਰ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

(ਚੰਗਾ ਨਾਉ ਰਖਾਇ ਕੈ) ਫੇਰ (ਚੰਗਾ) 'ਨਾਨਕ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਆਪਿ
ਪੁਸ਼ਨ।' (ਅੰਗ ੨੭੩) ਰੂਪ ਨਾਮ ਰਖਾ ਕਰਕੇ।

(ਜਸੁ ਕੀਰਤਿ ਜਗਿ ਲੇਇ) ਜਗਤ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੁਸ਼ਨ ਦਾ ਆਪ ਜਸ
ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਉਸ ਤੋਂ ਪੁਸ਼ਨ ਦੀ (ਕੀਰਤਿ) ਕੀਰਤਨ ਭਗਤੀ

ਧ ਕੇ ਉਪਦਸ਼ ਲੈ ਕੇ ਨਿਹਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
ਪੁਸ਼ਨ:-ਰਿਸ਼ਨਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਹੋਣੀ ਹੈ?

ਅੱਠਵੀਂ ਪਉੜੀ ਪ੍ਰਾਰੰਭ

ਸੁਣਿਐ; ਸਿਧ ਪੀਰ ਸੁਰਿ ਨਾਥ ॥
 ਸੁਣਿਐ; ਧਰਤਿ ਧਵਲ ਆਕਾਸ ॥
 ਸੁਣਿਐ; ਦੀਪ ਲੋਅ ਪਾਤਾਲ ॥
 ਸੁਣਿਐ; ਪੋਹਿ ਨ ਸਕੈ ਗਾਲੁ ॥
 ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ; ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ ॥
 ਸੁਣਿਐ; ਦੂਖ ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸੁ ॥੮॥

ਪ੍ਰਸ਼ਨ. ਸਿਧਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, ਹੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ! ਭ੍ਰਿਖਾ ਕਰਕੇ ਸੂਫਲ
 ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦੱਸੋ ਜੀ ?

ਅਨੁਬ ੧ ਚੰਦਰ :- ਸੁਣਿਐ ਸਿਧ ਪੀਰ ਸੁਰਿ ਨਾਥ :- ਹੋ ਸਿੱਧੇ !
 ਸੁਣਨ ਸਣ ਕੀ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸਿੱਧ ਹੈ, ਪੀਰ ਹੈ,
 (ਸੰਨ) ਦਵਰਾ ਹੈ, ਝਾਬ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦ :- ੧ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ, ਸਾਧੂ, ਮਹਾਤਮਾ, ਮਕੰਮਲ ਸੰਤ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ।

੨. ਜਿਸ ਨੇ ਸੰਤੀਆਂ ਨਿਧੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਣ, ਤੇ ਕਰਮਾਤਾਂ
 ਦੁਆਰਾ ਕੇ ਸੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਚੇਤਿਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਪੂਜਾ ਪਤਿਸ਼ਟਾ ਵਿਚ
 ਲਾਉਂਦਾ ਹੋਵੇ।

ਸਿਧ ਹੋਵਾ ਸਿਧਿ ਲਾਈ ਰਿਧਿ ਆਖਾ ਆਉ ॥

ਗੁਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੋਇ ਬੈਸਾ ਲੋਕ ਰਾਖੈ ਭਾਉ ॥ (ਅੰਗ ੧੪)

੩ (ਸਿੱਧ) ਸੰਤੀਆਂ ਦੇ ਵਡੇਰੇ।

੪. ਸੰਗ ਮਾਰਗ ਦੇ ਆਚਾਰਯ, ਯੋਗੀਆਂ (ਗੁਰਖ ਪੰਥੀਆਂ) ਦੇ ਮੰਨੇ
 'ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ' ਯਾਤਰੀ (ਸਿਧ; ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਚੌਦਾਸੀ ਹੈ।

੧ ਉਪਾਸਿ, ੨ ਅਸਨਾਥ, ੩ ਅਸਰਵਿਨਾਸੀ, ੪ ਅਨਹਦ ਸਬਦੀ,

੫ ਅਥਿਨਾਸੀ, ੬ ਅਮਰਨਿਧਿ, ੭ ਅਮ੍ਰਿਤ ਭੋਗੀ, ੮ ਆਨੰਦਰੂਪੀ

੯ ਆਪਸ੍ਰੁਪੀ, ੧੦ ਔਘੜ, ੧੧ ਈਸ਼ਰ, ੧੨ ਦੋਕਰੀ, ੧੩ ਦੋਕਰੀ,

ਸੁਣਿਐ; ਸਿਧ ਪੀਰ ਸੁਰਿ ਨਾਥ ॥
 ਸੁਣਿਐ; ਧਰਤਿ ਧਵਲ ਆਕਾਸ ॥
 ਸੁਣਿਐ; ਦੀਪ ਲੋਅ ਪਾਤਾਲ ॥
 ਸੁਣਿਐ; ਪੋਹਿ ਨ ਸਕੈ ਗਾਲੁ ॥
 ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ; ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ ॥
 ਸੁਣਿਐ; ਦੂਖ ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸੁ ॥੮॥

ਪ੍ਰਸ਼ਨ. ਸਿਧਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, ਹੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ! ਭ੍ਰਿਖਾ ਕਰਕੇ ਸੂਫਲ

ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦੱਸੋ ਜੀ ?

ਅਨੁਬ ੧ ਚੰਦਰ :- ਸੁਣਿਐ ਸਿਧ ਪੀਰ ਸੁਰਿ ਨਾਥ :- ਹੋ ਸਿੱਧੇ !

ਸੁਣਨ ਸਣ ਕੀ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸਿੱਧ ਹੈ, ਪੀਰ ਹੈ,

(ਸੰਨ) ਦਵਰਾ ਹੈ, ਝਾਬ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦ :- ੧ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ, ਸਾਧੂ, ਮਹਾਤਮਾ, ਮਕੰਮਲ ਸੰਤ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ।

੨. ਜਿਸ ਨੇ ਸੰਤੀਆਂ ਨਿਧੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਣ, ਤੇ ਕਰਮਾਤਾਂ

ਦੁਆਰਾ ਕੇ ਸੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਚੇਤਿਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਪੂਜਾ ਪਤਿਸ਼ਟਾ ਵਿਚ

ਲਾਉਂਦਾ ਹੋਵੇ।

ਸਿਧ ਹੋਵਾ ਸਿਧਿ ਲਾਈ ਰਿਧਿ ਆਖਾ ਆਉ ॥

ਗੁਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੋਇ ਬੈਸਾ ਲੋਕ ਰਾਖੈ ਭਾਉ ॥ (ਅੰਗ ੧੪)

੩ (ਸਿੱਧ) ਸੰਤੀਆਂ ਦੇ ਵਡੇਰੇ।

੪. ਸੰਗ ਮਾਰਗ ਦੇ ਆਚਾਰਯ, ਯੋਗੀਆਂ (ਗੁਰਖ ਪੰਥੀਆਂ) ਦੇ ਮੰਨੇ

'ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ' ਯਾਤਰੀ (ਸਿਧ; ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਚੌਦਾਸੀ ਹੈ।

੧ ਉਪਾਸਿ, ੨ ਅਸਨਾਥ, ੩ ਅਸਰਵਿਨਾਸੀ, ੪ ਅਨਹਦ ਸਬਦੀ,

੫ ਅਥਿਨਾਸੀ, ੬ ਅਮਰਨਿਧਿ, ੭ ਅਮ੍ਰਿਤ ਭੋਗੀ, ੮ ਆਨੰਦਰੂਪੀ

੯ ਆਪਸ੍ਰੁਪੀ, ੧੦ ਔਘੜ, ੧੧ ਈਸ਼ਰ, ੧੨ ਦੋਕਰੀ, ੧੩ ਦੋਕਰੀ,

[illegible][illegible]

ਨਿਵਿਰਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੋ ਨਿਸਚ ਸੀ। ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਬਿਨ ਮੋਤੀਆਂ ਰਾਹੀਂ
ਹੈ। ਬਣੀ ਹੀ ਗਈ ਹੈ। ਬਣੀ ਤੇ ਬਿਨ ਕਈ ਕਮਿਆਨ ਕਰਨ ਨੂੰ ਸਮਰਥ
ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੋ

‘ਤੁਹਾਨੂੰ ਹਰਿ ਜੀਰਤਨੁ ਸੁਣੀਐ। ਸਤਿਗੁਰੁ ਭੋਇ ਹਰਿ ਜਸ ਮੁਖਿ ਭਈਐ॥
ਕੀਮ ਕਸਿਮ ਮਿਦੁ ਏ ਸਤਿਗੁਰੁ ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਦੇਵੈ ਮਾਨਾਂ ਹੋ॥’ (ਅੰਗ ੧੦੭੫)

‘ਗੁਰਸਾਹੀ ਗੁਰੂ ਗਾਮੀ॥ ਚੜ੍ਹ ਸਫਲ ਸਦਾ ਸੁਖਦਾਈ॥’ (ਅੰਗ ੬੨੯)

‘ਸੁਖ ਨਾਮੁ’ ਦੁਖਾ ਦੇ ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ ਧਨੰਤਰ ਵੈਦ ਭੀ ਅਤੇ (ਪਾਪ ਕਾ
ਨਾਮ ਪਾਪਦਾ ਦਾਨਾ ਪਾਪ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜੋ ਬਿਆਸ ਰਿਖੀ ਜੀ
ਤਸੀਹ ਭੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਦਾ ਨਾਮ ਸੁਣਨ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ।

੨. (ਦੁਖ) ਦੁਖ ਕਰਨ ਹੋਵੇ ਮਿਸਰਾ (ਖ) ਸਾਹਿਬ, ਮਿਸਰ ਮਰਨ ਦੇ
ਦੁਖਾਈ (ਪਾਪ) ਨਿਬਿਧ ਕਰਮ ਕਾਵ ਨਿਨੇ ਨਿਬਿਧ ਕਾਮ ਕੀਨੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਸਾਹਿਬਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਸੁਣਨੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

੩. ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਦੇ ਨਾਮ ਸੁਣਨੇ ਕਰਕੇ ਦੁਖਾਂ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਧਨੰਤਰ
ਆਦਿਕ ਜੋ ਵੈਦ ਹਨ। ਅਤੇ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਬਿਆਸ ਆਦਿਕ
ਜੋ ਪੰਡਿਤ ਹਨ, ਨਾਮ ਦੇ ਸੁਣਨੇ ਕਰਕੇ ਹੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੁਖ ਤੋਂ ਪਾਪ ਨਾਸ
ਕਰਨ ਦੇ ਗੁਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਹਨ।

ॐ ਨਵੀਂ ਪਉੜੀ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ॐ

ਸੁਣਿਐ; ਈਸਰੁ ਬਰਮਾ ਇੰਦੁ॥ ਸੁਣਿਐ; ਮੁਖਿ ਸਾਲਾਹਣ ਮੰਦੁ॥

ਸੁਣਿਐ; ਜੰਗ ਜੁਗਤਿ ਤਨਿ ਭੇਦੁ॥ ਸੁਣਿਐ; ਸਾਸਤ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਵੇਦੁ॥

ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ; ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ॥ ਸੁਣਿਐ; ਦੂਖ ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸੁ॥੯॥

ਸੁਣਿਐ ਈਸਰੁ ਬਰਮਾ ਇੰਦੁ :- ੧ ਸੁਣ ਕੇ ਹੀ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ

‘ਈਸਰੁ’ ਸੁਣ ਕੇ ਹੀ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਹਰਿ ਵਿਚ

‘ਜੰਗ ਜੁਗਤਿ’ ਸੁਣ ਕੇ ਹੀ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ‘ਸਾਸਤ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ’ ਸੁਣ ਕੇ

‘ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ’ ਸੁਣ ਕੇ ਹੀ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ‘ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ’ ਸੁਣ ਕੇ

‘ਦੂਖ ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸੁ’ ਸੁਣ ਕੇ ਹੀ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। (ਮੇਰਾ) ਮਿਦੁ ਸੁਰਗ ਦੇ

‘ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਹੈ।’ ਦਾ - - - - - ਈਸਰੁ ਨੇ, ਈਸਰੁ ਮਨ ਕੇ ਹੀ ਪਤਾ
ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਈਸਰੁ, ਬ੍ਰਹਮਾ, ਇੰਦੁ ਆਦਿ।

੨. ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ (ਈਸਰੁ) ਸਿਵ ਜੀ ਸਨਕ ਸੰਦਨ
ਆਦਿਕਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ ਸੁਣਨ ਕਰਕੇ ਹਨ। (ਬਰਮਾ) ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਭੀ ਨਾਮ
ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਸੁਣਦੇ ਹਨ। (ਇੰਦੁ) ਈਸਰੁ ਭੀ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਸੁਣਦਾ

ਹੈ। ਦਾ :- (ਜਿਹਾ) ਇੰਦੁ ਦੇਵਤਾ ਭੀ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ
ਸੁਣਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਗੋਤਮ ਰਿਖੀ ਦੇ ਸਾਧਨ ਕਰਕੇ ਸੁਣਨੇ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ
ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਨਾਮ ਸੁਣਨ ਕਰਕੇ ਹਜ਼ਾਰ ਹੋਰ ਹੋਰ ਹਜ਼ਾਰ ਭਗਤਾਂ

ਵਾਂ (ਇੰਦੁ) ਈਸਰੁ ਦੀ ਨਾਮ ਸੁਣਨ ਕਰਕੇ ਸਾਤਿ ਹੋਇਆ ਸੀ।
ਇਸ ਨੂੰ ਰਾਮ ਦਾ ਬਹੁਤ ਮਾਣ ਸੀ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਬ੍ਰਹਮਪਤ
ਇਸਨ ਆਪਣੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਕਿਤੇ ਬਹੁਤ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਤਾਂ ਈਸਰੁ ਨੇ

ਮਗਰਾਂ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਬ੍ਰਹਮਪਤ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਤੋਂ ਬੁਧ ਨਾਮੇ ਪੁਤ੍ਰ ਪੈਦਾ ਕਰ
ਲਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਬ੍ਰਹਮਪਤ ਵਾਪਸ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਪਤਾ ਲੱਗਣ ਤੋਂ

ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਨੂੰ ਸਰਾਪ ਦੇ ਦਿਤਾ ਕਿ ਜਾਹ ਤੂੰ ਵਧਦਾ ਘਰਦਾ ਰਹੇਂਗਾ। ਦਸਮ
ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ‘ਪਰ ਨਾਰੀ ਕੇ ਭਯੇ ਚੰਦ੍ਰ ਕਾਲੇਕ ਲਗਾਏ॥’
(ਦਸਮ ਅੰਗ ੮੩੨ ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੧) ਇਤਿ ਆਦਿਕ ਇਸ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ ਸਨ, ਸੋ

ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਭੀ ਨਾਮ ਸੁਣਨ ਕਰਕੇ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋਇਆ।

੩. (ਈਸਰੁ) ਸੁਣਨ ਦੇ ਮਹਾਤਮ ਨੂੰ ਸਿਵ ਜੀ ਵੀ ਅਠਾਸੀ ਹਜ਼ਾਰ ਵਰ੍ਹਾ
ਸਮਾਧੀ ਲਾ ਕੇ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਨੀ ਅਵਤਾਰ ਵੇਲੇ ਮਦੋਂ ਚੋਲਾਂ ਰਤਨ ਵੇਖ
ਇਸ ਨੂੰ ਜਹਿਰ ਲਿਆ ਕੇ ਦਿਤੀ। ਤਾਂ ਇਸਨੇ ਕੰਠ ਵਿਚ ਧਾਰੀ। ਭਾਵ ਹਜਮ

(ਬਰਮਾ) ਸੁਣਨ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਸਿਸਟੀ ਨੂੰ (ਸਾਜਿਆ) ਪੈਦਾ
ਕੀਤਾ। ਇਸਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ੧੦ ਲਖ ਵਰ੍ਹਾ ਦੇਵੀ ਦੀ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਕੀਤੀ। ਦੇਵੀ
ਨੇ ਪੁਰਾਣ ਤਕ ਕਿਹਾ ਅਕਾਸ਼ ਪਰਥ ਦਾ ਚਿੰਤਨ ਕਰ। ਫੇਰ ਇਸਨੇ ੧੦ ਲੱਖ

ਵਰ ਅਕਾਲ ਪਰਥ ਦਾ ਸੁਣਨ ਸਿਮਰਨ ਕੀਤਾ। ਤਾਂ ਇਸ ਵੱਚ ਸਿਸਟੀ ਰਚਣ
ਦੀ ਤਾਰਤ ਹੋਈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਭੀ ਨਾਮ ਸੁਣਨ ਦੇ ਮਹਾਤਮ ਨੂੰ
ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ‘ਬ੍ਰਹਮਾ ਅਵਤਾਰ’ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਵਿਚ ਦਸਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ

ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਪ੍ਰਮਾਣ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।
(ਇੰਦੁ) ਇੰਦੁ ਭੀ ਨਾਮ ਸੁਣਨ ਦੇ ਮਹਾਤਮ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਮ (ਈਸਰ) ਸਿਵ ਸੇ ਨਾ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਿਵ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸੁਣਨ ਕਰਕੇ ਸਿਵ ਪਦਵੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। (ਬਰਮਾ) ਬ੍ਰਹਮ ਜੀ ਬ੍ਰਹਮ ਪੁਰਾਣ ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਕਰਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਪਦਵੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹਾਂ।

ਸਿਮ - ਪ੍ਰਾ. ਵ. ਬ. ਸ. ਪੁ. ਆਣ ਵਿਚ ਵਸਿਸ਼ਟ ਮਨੀ ਦੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਿਵ ਨਾਮੋ ਸਾਹਮਣ ਦੇ ਦਸ ਪੁਤਰਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸੁਣਨ ਕਰਕੇ ਦਸ ਨ੍ਰਮੇ ਬਾ ਕ ਦਸ ਪ੍ਰਿਸ਼ਟੀਆਂ ਰਚੀਆਂ ਮਨ। ਸਿਮ - ਪ੍ਰਾ. ਸਾਰੇ ਅਕਾਸ਼ ਪਾਥ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਸੁਣਨ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਾ. ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਮ ਸਿਵ ਆਦਿ ਬਾਣ ਵਾਸਤੇ ਸੁਣਨ ਕਰਕੇ ਹਨ ਉਹ ਜੀ ਪਦਵੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਏ ਹਨ। (ਬਰਮਾ ਸਿੰਘ) ਬ੍ਰਹਮਾ ਦਾ (ਪ੍ਰਾ. ਸਾਰੇ) ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ ਨਰਸਿੰਹਾ ਰਾਧਨੀ ਉਪਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ੭੦ ਹਜ਼ਾਰ ਵਰ੍ਹੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਕਰਕੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੀ ਪਦਵੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਵਾ. (ਸਿੰਘ) ਸਿੰਘ ਰਾਮਾ ਵਾ. (ਸਿੰਘ) ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਆਦਿ ਸਾਹਿਬਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸੁਣਨ ਕਰਕੇ ਹੀ ਇਹ ਪਦਵੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰਾ. ਵਾਸਤੇ ਅਧਿਆਤਮ ਰਾਮਾਇਣ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਦੀ ਕਥਾ ਰਾਮ ਰਿਦਾ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਸੀਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਰਾਮ ਹੈ ਸੀਤਾ ਸਭ ਕੁਝ ਹੈ। ਸੀਤਾ ਸਭ ਕੁਝ ਹੈ ਸੀਤਾ ਨੇ ਹੀ ਸਾਰੇ ਆਕਾਰ ਧਾਰੇ ਹਨ। ਰਾਮ ਸਾਹਿਬਾਂ ਨੂੰ ਸਾਡਾ ਸੁਣਨ ਦੀ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ (ਈਸਰ) ਸਿਵ ਦੀ ਪਾਰਬਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਦੇ ਨਾਮ ਸੁਣਨ ਕਰਕੇ ਹੀ ਹਨ ਇਹੀ ਸੁਣਨ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

(ਬਰਮਾ) ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਬ੍ਰਹਮ ਪੁਰਾਣ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ੬੦ ਹਜ਼ਾਰ ਬਾਲ ਪੁਤਰਾਂ ਨੂੰ, ਰਿਖੀਆਂ ਨੂੰ, ਅਤੇ ਸਨਕਾਦਿਕਾਂ ਨੂੰ ਰਾਮ ਨਾਮ ਦੀ

ਮਹਿਮਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਬ੍ਰਹਮਾ ਦਾ (ਇੰਦੁ) ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ ਆਪਣੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹਨ। ਵਾ. - (ਇੰਦੁ) ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਵਿਚ ਅੰਤਰਿਕ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮੁਨੀਆਂ ਤਾਈਂ ਦਾ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਸਾਧਨ ਨਾਮ ਸੁਣਨ ਹੀ ਕਥਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਹ ਸਾਰੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਸੁਣਨ ਦੀ ਮਹਿਮਾ

ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਰੂਪ (ਬਰਮਾ) ਬ੍ਰਹਮ

ਵਿਆਪਕ (ਈਸਰ) ਈਸਰ ਹੈ ਤਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਜਾਈਦਾ ਹੈ। ੭. ਨਾਮ ਸੁਣਨ ਕਰਕੇ (ਈਸਰ) ਸਿਵ ਜੀ (ਬਰਮਾ) ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਦੇ (ਇੰਦੁ) ਮਾਲਕ ਬਣ ਜਾਈਦਾ ਹੈ।

੮. ਜੇ ਨਾਮ ਸੁਣਦੇ ਹਨ ਉਹ (ਈਸਰ) ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ (ਬਰਮਾ) ਵਿਆਪਕ ਬ੍ਰਹਮ (ਇੰਦੁ) ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਰੂਪ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣ ਜਾਣਗੇ। ੯. ਸੁਣਨ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸਿਵ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਅਤੇ ਇੰਦੁ ਆਦਿ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੋਣਗੇ।

ਸੁਣਿਐ ਮੁਖਿ ਸਾਲਾਹਣ ਮੰਦੁ :- ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸਰ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਕਰਕੇ, ਉਹ ਗੁਰੂ (ਬਾਲਮੀਕ ਵਰਗੇ) (ਮੰਦੁ) ਮੰਦੇ ਪਾਪੀ ਸਨ, ਸੀਸਾਰ ਵਿਚ (ਪਾਪ) ਮੁਖੀ (ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਦਿਕ ਅਵਤਾਰਾਂ ਦੇ ਭੀ) (ਸਾਲਾਹਣ) ਸਲਾਹੁਣੇ ਜੋਗ ਹੋ ਗਏ।

ਸਾਖੀ ਬਾਲਮੀਕ ਬਟਵਾਰੇ ਦੀ

ਬਾਲਮੀਕ ਜੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਬੜਾ ਦੁਸ਼ਟਪੁਟਾ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਜਿਹੜਾ ਭੀ ਕੋਈ ਗਰੀਬ ਹੋਵੇ ਭਾਵੇਂ ਅਮੀਰ, ਰਾਹ ਤੋਂ ਲੰਘਦਾ ਵੇਖਦਾ, ਉਸਨੂੰ ਮਾਰ ਕੁਟ ਕੇ ਸਭ ਕੁਝ ਖੋਹ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਬਿਆਰਬ ਬੀਤਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਨਾਲ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਜੀ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਤਮਾਂ ਪੁਰਖ ਰਾਹ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਇਸਨੇ ਸਭਾਵ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਰੋਕ ਲਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਭੀ ਪੁਰਾਤ ਪਾਸ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਦੇਵਿਓ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮਾਰ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਮਹਾਤਮਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਕਿ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਦੇਵਿਓ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨੀਚੇ ਹੋਏ ਬਸ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਇਹ ਤੇਰੇ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਇਹ ਜੇ ਸਾਡੇ ਹੋਥ ਵਿਚ ਪੁੰਝੀ ਹੈ, ਇਸਦਾ ਤਾਂ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚੋਂ ਧੋਲਾ ਭੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਮਹਾਤਮਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮੇਰੀ ਮਾਤਾ ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਕਪੜੇ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਕੰਮ ਆ ਹੀ ਜਾਣਗੇ। ਜਦ ਬਾਲਮੀਕ ਨੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਮਹਾਤਮਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕਿ ਹੋ ਪੁਰਖਾ ! ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਤੂੰ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਪਾਪ, ਅਪਰਾਧ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਸਿੰਧੀਆਂ ਨੂੰ ਤੇਨੂੰ ਜਮਰਾਮ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਛੱਡ ਦੇਵਾਂ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਫਲ ਤੇਨੂੰ ਆਪ ਨੂੰ ਹੀ ਭੋਜਨ ਪਵੇਗਾ। ਜੇ ਤੂੰ ਸਾਡੇ ਕਹਿ ਉਪਰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਜਾਹ

ਅਪਣੇ ਘਰ ਜਾਂ ਸੰਸਾਰੀਆਂ ਪਾਸੇ ਜਾਣਾ, ਅਸੀਂ ਜਦ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ
ਹੀ ਰਹੀਂਗੇ। ਤਾਂ ਬਾਲਮੀਕ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਸਭ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ
ਕੌਣ ਹੋ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਮਹਾਤਮਾ ਕਿਹਾ ਸਾਡਾ ਬਚਨ ਹੋਇਆ,
ਅਸੀਂ ਇਹੀ ਰਹੀਂਗੇ। ਬਾਲਮੀਕ ਆਪਣੇ ਘਰ ਗਿਆ ਜਾਂ ਕੇ ਸਿਰਫ
ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਹੱਥ ਪੜ੍ਹਿਆ ਕਿ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਮੇਰਾ ਅੰਤ ਹੋਵੇਗਾ ਆਵੇਗਾ
ਜਾਂ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੋਗੇ? ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਅਸੀਂ
ਨੂੰ ਪਾਲਿਆ ਪੋਸਿਆ ਹੈ, ਵੱਡਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੀ, ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ
ਜਿਹੇ ਹੋਵਾਂਗੇ। ਹੁਣ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਕਰ। ਅਸੀਂ ਸਿਰਫ
ਤੇਰੇ ਹੀ ਹੀ, ਜਿਥੇ ਮਰਦੀ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਸਾਡੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਾਂਗੇ। ਸਾਡੀ ਨੀਤੀ
ਪਿਛੇ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇ, ਜਿਸ ਮੇਂ ਸਭ ਲੱਗੀ ਹਾਂ, ਜੇਹਾ ਧਰਮ ਹੈ ਮੇਰਾ ਪਿਆਰ
ਜੇਹਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੈ ਮੇਰਾ ਪਾਪ ਦੀ ਮਿਸ਼ਰਤ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਪੰਜਨ ਨੂੰ ਕੇਰਾ
ਜੇਹਾ ਦੇਵੇਦੀ, ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਹੋ ਮੇਰੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜੀ
ਕੀ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਸਭ ਕਰਮ ਛੱਡ ਕੇ ਨਿਕ ਕਮਾਲੀ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼
ਨਿਭਾਵੋ। ਅਸੀਂ ਪਾਪ ਦੇ ਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ। ਜਦੋਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਪਾਸੇ
ਜੇਹਾ ਹੁੰਦਾ ਦੇ ਜਵਾਬ ਸੁਣੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਬਾਣਾ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਉਸਦੇ
ਜਾਨੇ ਨੂੰ ਵਿੰਨ੍ਹ ਰਹੇ। ਬਾਲਮੀਕ ਉਦਾਸ ਹੋ ਕੇ ਵਾਪਸ ਮਹਾਤਮਾ ਪਾਸ
ਜਾ ਕੇ ਪੁੱਛਾ ਕਿ ਕੌਣ ਦੀ ਕੌਣ ਮਾਫੀ ਮੰਗੀ ਅਤੇ ਏਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਹੋ ਸੁਆਮੀ ਜੀ!
ਮੇਰਾ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਸੁਣਨ ਹਾਂ। ਮੇਰੀ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਕਰਕੇ ਕਰਕੇ
ਜੇਹਾ ਬਿਨਾਸ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਬਿਨਾਸ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਕੀ
ਮਿਸ਼ਰਤ ਹੋ, ਜਿਸ ਪਾਸੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਾਹੀ ਮੇਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੋ
ਜੇਹਾ ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਇਸਦੀ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਸਣੀ, ਤਾਂ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਮਹਾ
ਤਮਾ ਨੇ ਜੇਹਾ ਕਰਮ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਨੀਤੀ
ਮਾ ਦੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣ ਕੇ ਰਾਮ ਨਾਮ ਦੇ ਬਾ 'ਮਹਾ' 'ਮਹਾ' ਦੀ
ਜੇਹਾ ਸਾਹਿਬ 'ਕਮਲ' ਜਾਪ ਕਰਦਿਆਂ ਕਰਦਿਆਂ 'ਰਾਮ' 'ਰਾਮ' ਜੀ
ਮੇਰਾ ਨਾਮ 'ਰਾਮ' ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਚੰਗੀ ਜਗ੍ਹਾ ਸੁਣਨ ਕਰਦੇ।
ਜੇਹਾ ਦੇ ਜਪਣ ਨਾਲ ਹੀ ਤੇਰਾ ਉਧਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੇ ਬਾਲਮੀਕ ਨੇ ਉਪਦੇਸ਼
ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਦਿੱਤਾ, ਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜੋਗ ਹੋ ਗਿਆ।
ਜੇਹਾ ਕਰਮ ਦੇ ਯੋਗ ਵਿਚ ਹੋਸੀ ਜੀਵ ਹੋਇਆ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ
ਭਵਾਂ ਨੇ ਯੋਗ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਮਹਾਤਮਾ ਨੂੰ ਨਿਖਾਈ ਦੇ

ਜੇਹਾ ਸਾਹਮਣੇ ਕੀਤਾ। ਸਾਹਿਬਾ, ਜਦੋਂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਮਨੀ, ਮਹਾਤਮਾ ਕੋਲ
ਜਾ ਕੇ ਜੇਹਾ ਕਰਮ ਕੀਤਾ। ਸਾਹਿਬਾ ਜੀ ਪਿਤਾ ਨ ਬਣਿਆ। ਪਾਤਕਾਂ ਨੇ ਸੀ
ਜੇਹਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸੇ ਜਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹਿਆ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜੇਹੀ
ਜੇਹਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸੇ ਜਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹਿਆ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜੇਹੀ
ਤਾਂ ਪੁਰਖਾ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸੇ, ਜਿਸੇ ਅਸਮੇਧ ਯੋਗ ਦਾ ਫਲ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਤੋਂ
ਭਲਦਾ ਹਾਂ। ਵਾਪਸ ਮੁੜ ਆਏ ਕਿ ਸਾਥੇ ਜਾ ਦਿਤ ਯੋਗ ਸੰਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੋ
ਰਿਹਾ, ਜੇ ਜੋਗ ਦਾ ਫਲ ਕਿਥੇ ਦੇਵੀਂ? ਪਰ ਫੇਰ ਦੇਖਤੀ ਨੇ ਜਾਂ ਕੇ ਬੁਨਤੀ
ਜੇਹਾ ਕਿ ਸਾਹਿਬਾ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਮਹਾਤਮਾ ਕਲ ਚਲਕੇ ਜਾਸੀਂ ਤਾਂ
ਜੇਹਾ ਅਸਮੇਧ ਯੋਗ ਦਾ ਫਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਜੋਗ ਦਾ ਫਲ ਤੁਸੀਂ
ਜੇਹਾ ਬਾਕੀ ਦਾ ਜਪ ਦੇ ਜਪ ਦੇ ਨਾਲ ਚਲੇ। ਬਾਲਮੀਕ ਜੀ ਜਦੋਂ ਆਏ ਤਾਂ
ਜੇਹਾ ਜੋਗ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਇਆ।

ਸਦੇ ਲਓ ਭਾਵ ਬਾਲਮੀਕ ਭੀਲਾਂ ਦੇ ਘਰ ਜਨਮਿਆ, ਰਾਹੀਂ ਮੁਸਾਫਰਾਂ
ਜੇਹਾ ਮਹਾਤਮਾ ਨੂੰ ਲਵਦਾ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਮਹਾਤਮਾ ਤੋਂ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਦਾ ਨਾਮ
ਸੁਣਿਆ ਤੇ ਕਮਾਲੀ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਮੰਦੇ ਕਰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬਣਵਾਰੇ ਦੀ ਸਿਫਤ
ਵੇਖਨ ਜੀ ਦੇ ਅਧਾਰ ਵਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੂੰ ਕੀ ਕਰਨੀ ਪਈ। ਭਾਵੇਂ ਮੌਕੇ ਦੇ
ਫਲਾ ਯੋਗ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋ ਸਕਿਆ।

ਜੇਹਾ ਚਿਤ ਚੀ ਚੇਤ ਅਚੇਤ ॥ ਕਾਹੇ ਨ ਬਾਲਮੀਕਹਿ ਦੇਖ।

ਇਸ ਜਾਹਿ ਦੇ ਕਿਹ ਪਦਾਂ ਹ ਅਮਾਰਓ ਰਾਮ ਭਗਤਿ ਵਿਸੇਖ ॥ (੧੧੨੪)

ਜੇਹਾ ਜੇਹੀ ਕੀਤਾ ਨਾਮ ਦਾ ਸੁਣਨ ਤੇ (ਸਾਲਾਹਣ) ਸਿਫਤ ਕਰਦੇ
ਜੇਹਾ ਉਹ ਜਨੀਆ ਵਿਚ (ਮੰਦੇ) ਮੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਸਿਫਤ ਕਰਨੇ
ਜੇਹਾ ਮਥੀਆਂ ਪਾ ਕੇ ਕੀ ਸਲਾਹਣੇ ਜੋਗ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਜੇਹਾ ਮੇਸਟ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਸਨਣ (ਦੇ ਮਹਾਤਮਾ ਨੂੰ ਜਾਣਕੇ) ਹੀ (ਮੰਦੇ) ਮੰਦੇ
ਮੰਜੀ ਮਥਾਂ ਸਾਡੇ ਲੱਗ ਜਾਸੀਦਾ ਹੈ।

ਜੇਹਾ (ਮੰਦੇ) ਜੇ ਮੰਦੇ ਨਾਮ, ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਸਟਿਕੇ ਹੀ ਮੁਖੇ ਸਲਾਹਣਾ
ਜੇਹਾ ਮੇਰੇ ਉਹ ਕੀ ਮਥੀਆ ਦੇ ਸਲਾਹਣੇ ਜੋਗ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ

ਜੇਹਾ ਵਿਚ ਵਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਹੀਦਾ ਹੈ ਤੂੰ ਕੀ ਮੰਦੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ। ਇਹ

ਸਦਿਖ ਸਾਸਤ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਵੇਦ:-੧ ਸਾਸਤ ਨਾਨਕ ੧੫੫

੧) ਜੇਕਰ ਛੇਸ ਮਸ਼ੀਨ ਪਾਵ, - ੭ ਮਿੰਟ ਦੀਆਂ ਹਨ, ਥਾਂ ਵੀ
 ੨) ੨੫ ਆਇਰ ਪਿਸਟਨਾਂ ਦੀ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰੋ, - ੩ ਹਨ।
 ੩) (ਪਾਸ) ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੇ ਛੇਸ ਮਸ਼ੀਨ, ੨੭ ਮਿੰਟ ਦੀਆਂ, ਥਾਂ ਵੀ ਦਾ
 ਬਣਾਉ ਸਕਦਾ ਹੈ।

[illegible]

ਪ੍ਰਸ਼ਨ- ਸਾ' ਸ- (ਸਾ), ਓਹ ਜੋ (ਸਾ) ਸਤ ਸਤੁਪ ਪ੍ਰਸਾਰ ਹੈ ਤਿਸ
ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸਟਰ 'ਸਾ'ਮੀ' ਤੇ ਪੁਨਾ ਪੁਨਾ ਸਿਮਰਕੇ ਵੇਦ, ਗਿਆਨ ਦੀ
ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

੨ ਯਾਰਾਵਲਕ ੩
੪ ਅਤੀ ੫ ਬਿੰਨਾਤੀ ੬ ਬਿੰਨਾਤੀ ੭ ਲਘੁ ਹਾਰੀਤ, ੮ ਵਿਧਿ ਹਾਰੀਤ ੯
੧੦ ਅੰਗਰਸ ੧੧ ਯਮ ੧੨. ਅਪਸਰਾ, ੧੩. ਅਗਿਰਾ ੧੪
੧੫ ਯਾਰਾਵਲਕ ੧੬ ਬਿੰਨਾਤੀ, ੧੭ ਵਿਧਿ ਹਾਰੀਤ, ੧੮ ਬਿੰਨਾਤੀ ੧੯
੨੦ ਯਮ ੨੧ ਯਮ ੨੨ ਯਮ (੨੩) ੨੩ ਯਮ, ੨੪. ਬਿੰਨਾਤੀ
੨੫ ਯਮ ੨੬

1. ਖੁਪ, 2. ਕਸਪ, 3. ਨਾਰਦ, 4. ਅੰਸਲਸ ਸਿਹਿਤ।
5. ਸੰਸਦ, 6. ਰਿਗ ਵੇਦ, 7. ਯਜੁਰ ਵੇਦ

[illegible]

ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਪੰਥ ਸਰਬ ਭਵੇਲਿ ॥
ੴ ਸਤਿ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ॥

ਸਿਮਰਨ ਨੂੰ ਬਰਦ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ (ਵੇਦ) ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਮਦਦ ਹਨ ਸਾਰੇ ਨਾਮ

ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ॥ਸੁਣਿਅੰਦੁਖ ਪਾਪ ਕਾਨਾਸੁ॥੯॥
ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਸਦੇ ਹਨ, ਕਿ ਭੇਰ ਅੰਸੇ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸਦਾ (ਵਿਗਾਸੁ) ਅਨੰਦ
ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ, ਖਿਤਾਵਟ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ (ਗਾਸੁ) ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ
ਸੁਣਕੇ ਸਾਰੇ ਦੁਖਾਂ ਤੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਦਸਵੀਂ ਪਉੜੀ ਪ੍ਰਾਰਭ

ਸੁਣਿਅੈ; ਸਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਗਿਆਨੁ ॥

ਸੁਣਿਅੋ, ਅਠਸਠਿ ਕਾ ਇਸਨਾਨੁ ॥
ਸੁਣਿਅੋ, ਪਤਿ ਪਤਿ ਪਾਤਿ ॥

ਸੁਣਿਐ; ਪੜਿ ਪੜਿ ਪਾਵਹਿ ਮਾਨੁ ॥
ਸੁਣਿਐ; ਲਾਗੈ ਸਾਹਿਬੁ ॥

ਸੁਣਿਐ; ਲਾਗੈ ਸਹਜਿ ਧਿਆਨੁ ॥
ਨਾਨਕ ਕਰਾਇ ॥

ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ; ਸਦਾ ਵਿਗਾਸ ॥
ਸਤਿਨਾਮੁ ॥

ਸੁਣਿਐ; ਦੂਖ ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸੁ ॥੧॥

ਸੁਣਿਐ; ਸਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਗਿਆਨੁ :- ਅਰਥ ੧. ਸਿਆਣਿਆਂ ਤੇ
ਕੋਹੀ ਸਭ, ਸੰਤੋਖੁ ਤੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਸਦੇ ਉਹ ਲੇਖਕ

ਅਵਿਦਿਆ ਵੀ। ਯਥਾ :—

ਜਨ ਨਾਨਕ ਬਿਨ ਅਪਾਹੀ ਨੇ ਮਿਟੇ ਨ ਸੂਮ ਕੀ ਬਾਞੀ ਪਾ (ਅੰਤ) ਮਿਟ, ਅਤੇ (ਮਿਟ) ਸੁਰਮਾਈ ਦੀ ਮਿਤੀ (ਕਾਲੀ) ਛੇਤੀ ਪਈ ਹੈ, ਜਾਲਾ ਤੇ, ਉਸਨੂੰ ਲਾਹੇ ਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਮਤਾ ਦਾ ਅੰਸਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਹੈ।

੫. ਪੁਰਾਣ ਸੰਗਤੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸੰਗੀ ਆਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਸ ਘਾਟ ਅਨੰਤ ਘਾਟਾਵੇ ਅਨਸਰ ਘਾਟ ਜਗੀਆ ਨੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮੰਨੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਸੰਸਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸੁਣਨ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਅੰਦਰ ਸੁਖ ਬਿਨੀ ਹੋਕੇ ਇਹ ਘਾਟਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਸੰਸਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਰਸ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੇਨ ਗੁਰਮਤ ਪਿਆਰ ਪ੍ਰਸੰਸਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਰਸ ਨੂੰ ਮਿਸਰਨ, ਰੂਪ ਜਲ ਦੇ ਪਰਵਾਹ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਵਾ :—ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਠਾਹਠ ਘਾਟਾ ਤੇ ਸੰਤਤਰ ਹੋਣਾ ਹੀ ਅਠਾਹਠ ਤੀਰਥਾਂ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ।

੬. ਪ੍ਰਸੰਸਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸੁਣਨ ਕਰਨੇ ਕਰਕੇ ਹੀ (ਅਨ) ਹੀ ਜੇ ਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਅਤੀਤੀ ਨੇ ਹੁਣ ਇਹ ਜੇ ਅਠ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜੇ (ਸਾਠ, ਮਰਮਰਾਈ ਕਰਕੇ ਲੱਗਾ ਹੈ, ਇਸਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਕਰਕੇ ਨਿ:ਸ੍ਰਿਤਾ ਧਾਰਨ ਰੂਪ ਇਸ਼ਨਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

੭. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥਾਂ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ (ਕਾ) ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹ ਭੀ ਨਾਮ ਦੇ ਸੁਣਨ ਦੀ ਤੀ ਮਹਿਮਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਵਾ ਮਹਿਮਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਨਾਲ ਅਧਿਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਭਾਵ ਨਾਮ ਦੇ ਸਪਣ ਤੇ ਸੁਣਨ ਨਾਲ ਹੀ ਤੀਰਥ ਯਾਤ੍ਰਾ ਸਫਲੀ ਹੈ। ਸਿਮਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਨਹੀਂ।

ਸੁਣਿਐ ਪੜਿ ਪੜਿ ਪਾਵਹਿ ਮਾਨੁ :—੧ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਣਦੇ ਹਨ

ਤਾ ਹੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਜ ਸੁਣਨ ਨਾ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹ ਕਿਵੇਂ ਸਕਦੇ ਹਨ? ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸੁਣਕੇ ਅਤੇ ਨਾਮ ਦੀ (ਪੜ੍ਹ) ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੜ੍ਹਕੇ (ਮਾਨ) ਸੰਤਕਾਰ ਪਾਵਾ, ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਵਾ : ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਕਰਕੇ ਹੀ ਪੜ੍ਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ (ਪੜ੍ਹ) ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ ਨੂੰ (ਪੜ੍ਹ) ਪੜ੍ਹਕੇ ਗੀਤਾ ਆਦਿਕਾ ਨੂੰ ਦਾ ਆ ਵਿਚਲਕ (ਮਾਨ) ਸਮਕਾਰ (ਪਾਵਹਿ) ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਵਾ :—ਸਾਤਿ ਵਦਾ ਸਮਾਨ ਨੂੰ (ਪੜ੍ਹ) ਪੜ੍ਹਕੇ, ਕਾਵ, ਕੇਸ਼, ਵਿਆਕਰਣ ਆਦਿਕਾ ਨੂੰ, ਪੜ੍ਹ, ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸਮਾਰੀਤ (ਮਨ, ਮਣ ਸ.ਤਕਰ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਸਮਰਮ, ਤਾਤੁ ਜੀ ਦੇ ਨਮੁ ਸੁਣਨ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਗਾ ਰਹੇ ਹਨ।

੨. ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸੁਣਨ ਕਰਨ ਹਨ ਉਹ ਗੁਰਮਤ, ਮਿਤੀ (ਪੜ੍ਹ) ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ਅਵਿਦਿਆ ਦਾ ਵਾ ਦਾ ਦੇ ਪਿਹਨਾਂ ਨੂੰ (ਪਾੜਿ) ਪਾੜ ਕੇ (ਮਾਨ) ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਮੰਨਣ ਗਿਆਨ (ਪਾਵਹਿ) ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਵਾ ਮਦ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਤੇ ਅੰਤਰ ਮ ਮ ਅਨਰਦ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਉਸਦੇ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਹਨ।

੩. ਉਹ (ਪੜ੍ਹ ਪੜ੍ਹ) ਪੜ੍ਹ ਪੜ੍ਹ ਕਾਲ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸੰਸਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਸੁਣਨ ਕਰਨੇ ਕਰਕੇ ਹਨ।

੪. ਪ੍ਰਸੰਸਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸੁਣਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਰਨ, ਸੁਖਮ ਤੇ ਸਬਲ ਦੇ ਅ ਕਾਮ ਦੇ (ਪੜ੍ਹ) ਪੜ੍ਹਿਆ ਨੂੰ (ਪੜ੍ਹ) ਪਾੜ ਕਰਕੇ ਵਾ ਜੀਵ ਦੀ ਮਦ ਕਦ ਗਿਆਨ ਦੇ ਮ ਪਰਦ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾੜਕੇ ਪ੍ਰਸੰਸਰ ਦੇ (ਮਾਨ) ਮੰਨਣ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

੫. ਗੁਰਮਤ ਨਾਮ ਦਾ ਸੁਣਨ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸੰਸਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਰਸਤੇ ਨੂੰ (ਪੜ੍ਹ) ਪਾੜਨ ਵਾਲੇ ਭਾਵ ਰਕਾਵਟ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਜੇ ਕਾਮਾਦਿਕ ਵਿਕਾਰ ਹਨ, ਤਿਨਾਂ ਨੂੰ (ਪੜ੍ਹ) ਪਾੜਕੇ ਭਾਵ ਨਾਸ ਕਰਕੇ (ਮਾਨ, ਸਤਿਕਾਰ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਵਾ :—(ਮਾਨ) ਮੰਨਣ ਜੋਗ ਪ੍ਰਸੰਸਰ ਨੂੰ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

੬ (ਪੜ੍ਹ) ਪੜ੍ਹਨੇ ਵਾਲੇ ਅਤੇ (ਪੜ੍ਹ) ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨਾਮ ਸੁਣਕੇ ਹੀ ਅੰਦਰ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਸੁਣਿਐ ਲਾਗੈ ਸਹਜਿ ਧਿਆਨੁ :—੧. ਨਾਮ ਦੇ (ਸੁਣਿਐ) ਸੁਣਨੇ

ਕਰਕੇ (ਸਹਜਿ) ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਧਿਆਨ ਕਿਥੇ ਕਰੀਏ? ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਚਿਤ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਲਾਇਆ ਕਰੋ।

ਜੋ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਰ ਵਕਤ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਸੁਣਨ ਕਰਨ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਮੂਰਤੀ ਰੱਖ ਕੇ ਧਿਆਨ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਹਿਜੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਆਪਕ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਸੁਣਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਿਤ ਟਿਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜੇਨ ਸਦੇ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕਰਦਿਆਂ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸਾਹਜੇ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਸ ਧੁਨੀ ਨੂੰ ਸੁਣਕੇ (ਸਹਜਿ) ਸਾਤਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਹਜ ਪਦਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸਹਜਿ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

‘ਰਸਨਾ ਗਣ ਕਪਾਲ ਨਿਹਿ ਗਾਇਣ ॥ ਸਾਹਿਬ ਸਰੂਪ ਰਹਸੁ ਮਨਿ ਉਪਜਿਓ
ਸਗਲਿ ਦੁਖ ਪਲਾਇਣੁ ॥’ (ਅੰਗ ੭੧੩) ਚਿਤ ਦੀਆ ਸਾਹਿਬ ਦਾਸਨਾ
ਹੋ ਜਾਵੀਆਂ ਹਨ। ਵਿਆਪਕ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਜਤਨ ਦਾ ਹੈ।

ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਗੋਂਦਾ ਜੀ ਦੀ

ਮੰਤਵ ‘ਰਾਗਸਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰਮੁਖ
ਪਿਆਰੇ ਭਾਈ ਗੋਂਦਾ ਜੀ ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਲੀਨ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਭਾਈ
ਮੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:-

‘ਭਾਈ ਗੋਂਦਾ ਗੁਰ ਭਗਤ, ਗੁਰ ਮਰਤਿ ਕੇ ਧਯਾਨ।
ਦਰਸਹਿ ਦਰਸਨ ਰਿਦੇ ਮਹਿ ਸਦਾ ਨੈਮ ਇਮ ਜਾਨਿ।’ (ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸੂਰਮ)

ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਮਰਸਨਾਂ ਵਿਚ ਲੀਨ, ਮਸਤ ਹੋਏ ਬੜੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਸਦਾ ਕਰਦੇ
ਸਨ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਕੇ ਇਕ ਦਿਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ
ਕਿਹਾ, ਅਸੀਂ ਤੋਰੀ ਸੇਵਾ ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਕਾਬਲ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ
ਸਿਖ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਲਾਭ ਕੀ ਸਿੱਖੀ ਦਿਓ ਕਰਾਓ ਅਤੇ ਜੇ ਕਾਬਲ ਕੀ ਕਾਰ ਕੇਂਦ
ਸੰਗਤ ਵਲੋਂ ਅਵੇ ਉਸ ਨਾਲ ਲੰਗਰ ਚਲਾਓ। ਇਹ ਆਗਿਆ ਸੁਣ ਕਰਕੇ
ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਸੀਸ ਨਿਵਾਇਆ, ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਵਿਚ
ਲੀਨ ਹੋ ਕੇ, ਚਰਨ ਛੋੜਕੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਚਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਪਰ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਅਮਲ
ਮਣਕੇ ਕਾਬਲ ਨੂੰ ਚਲ ਕਾਏ। ਕਾਬਲ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਪਰਮਸਾਲ ਬਣਵਾਈ ਅਤੇ
ਨੇਰਾ ਚਲ ਓਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਪਰਮਸਾਲ ਵਿਚ ਦੋਵਾਨ ਸਜਾਉਂਦੇ ਅਤੇ
ਨਿਰਪ੍ਰਾਪੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਚਿਤ ਲੀਨ ਕਰਕੇ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤਰ ਦਾ
ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਗੋਂਦਾ ਜੀ ਸਨਣ ਵਿਚ ਲਾਇਆ, ਯਥਾ:- ਰਾਗੀ
ਸੁਣੀਐ ਮਨਿ ਰਖੀਐ ਕਥੇ ॥ ਜਿਉਂ ਕਰਦਿਆ ਕਰਦਿਆ ਸਹਿਜੇ ਜੇ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਜੁੜ ਗਿਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਛੋੜ ਕੇ
ਜਾਣਾ ਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਚਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸੇਵੇ
ਜਿਹੜੀ ਧਿਆਨ ਜੁੜ ਗਈ, ਇਕ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਲ ਇਸ਼ਨਾ
ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਸਪੁ ਜੀ ਦੇ ਪਾਟ ਕਰਕੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋਏ, ਤਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ
ਚਿੱਤ ਜੁੜਿਆ ‘ਰਾਗ’ ਸੁਣ ਗਏ, ਇਸ ‘ਰਾਗ’ ਪਰ ਅਗੀਏ ਕਹਿ ਰਾਗ
ਸਾਖ ॥ ਇਸ ਅਨੰਦ ਮੈਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੜਕੇ। ਜਿਹੜੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸਮਾਪ ਬਿਜ ਨਯੇ।

(ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦ)

‘ਰਸਨਾ ਗਣ ਕਪਾਲ ਨਿਹਿ ਗਾਇਣ ॥ ਸਾਹਿਬ ਸਰੂਪ ਰਹਸੁ ਮਨਿ ਉਪਜਿਓ
ਸਗਲਿ ਦੁਖ ਪਲਾਇਣੁ ॥’ (ਅੰਗ ੭੧੩) ਚਿਤ ਦੀਆ ਸਾਹਿਬ ਦਾਸਨਾ
ਹੋ ਜਾਵੀਆਂ ਹਨ। ਵਿਆਪਕ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਜਤਨ ਦਾ ਹੈ।

ਮੰਤਵ ‘ਰਾਗਸਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰਮੁਖ
ਪਿਆਰੇ ਭਾਈ ਗੋਂਦਾ ਜੀ ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਲੀਨ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਭਾਈ
ਮੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:-

‘ਭਾਈ ਗੋਂਦਾ ਗੁਰ ਭਗਤ, ਗੁਰ ਮਰਤਿ ਕੇ ਧਯਾਨ।
ਦਰਸਹਿ ਦਰਸਨ ਰਿਦੇ ਮਹਿ ਸਦਾ ਨੈਮ ਇਮ ਜਾਨਿ।’ (ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸੂਰਮ)

ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਮਰਸਨਾਂ ਵਿਚ ਲੀਨ, ਮਸਤ ਹੋਏ ਬੜੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਸਦਾ ਕਰਦੇ
ਸਨ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਕੇ ਇਕ ਦਿਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ
ਕਿਹਾ, ਅਸੀਂ ਤੋਰੀ ਸੇਵਾ ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਕਾਬਲ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ
ਸਿਖ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਲਾਭ ਕੀ ਸਿੱਖੀ ਦਿਓ ਕਰਾਓ ਅਤੇ ਜੇ ਕਾਬਲ ਕੀ ਕਾਰ ਕੇਂਦ
ਸੰਗਤ ਵਲੋਂ ਅਵੇ ਉਸ ਨਾਲ ਲੰਗਰ ਚਲਾਓ। ਇਹ ਆਗਿਆ ਸੁਣ ਕਰਕੇ
ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਸੀਸ ਨਿਵਾਇਆ, ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਵਿਚ
ਲੀਨ ਹੋ ਕੇ, ਚਰਨ ਛੋੜਕੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਚਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਪਰ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਅਮਲ
ਮਣਕੇ ਕਾਬਲ ਨੂੰ ਚਲ ਕਾਏ। ਕਾਬਲ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਪਰਮਸਾਲ ਬਣਵਾਈ ਅਤੇ
ਨੇਰਾ ਚਲ ਓਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਪਰਮਸਾਲ ਵਿਚ ਦੋਵਾਨ ਸਜਾਉਂਦੇ ਅਤੇ
ਨਿਰਪ੍ਰਾਪੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਚਿਤ ਲੀਨ ਕਰਕੇ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤਰ ਦਾ
ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਗੋਂਦਾ ਜੀ ਸਨਣ ਵਿਚ ਲਾਇਆ, ਯਥਾ:- ਰਾਗੀ
ਸੁਣੀਐ ਮਨਿ ਰਖੀਐ ਕਥੇ ॥ ਜਿਉਂ ਕਰਦਿਆ ਕਰਦਿਆ ਸਹਿਜੇ ਜੇ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਜੁੜ ਗਿਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਛੋੜ ਕੇ
ਜਾਣਾ ਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਚਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸੇਵੇ
ਜਿਹੜੀ ਧਿਆਨ ਜੁੜ ਗਈ, ਇਕ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਲ ਇਸ਼ਨਾ
ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਸਪੁ ਜੀ ਦੇ ਪਾਟ ਕਰਕੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋਏ, ਤਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ
ਚਿੱਤ ਜੁੜਿਆ ‘ਰਾਗ’ ਸੁਣ ਗਏ, ਇਸ ‘ਰਾਗ’ ਪਰ ਅਗੀਏ ਕਹਿ ਰਾਗ
ਸਾਖ ॥ ਇਸ ਅਨੰਦ ਮੈਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੜਕੇ। ਜਿਹੜੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸਮਾਪ ਬਿਜ ਨਯੇ।

ਫੌਜੀ ਸਮਾਧਿ ਏਹੁ ਸਧ ਹੁਯੀ । ਤਸੇ ਚਰਨ ਗਰ ਕੇ ਤਸਿ ਜਾਯੀ ।
ਰਹ ਸਮਿਗਰੁ ਜੀ ਏਨ ਕੇ ਯੋਗਿ ਵਿਰ ਗਏ ਅਤੇ ਲਿੰਗ ਵਰਨਿਆ ।
ਸੰਗਿ ਬਾਹ ਸਿਸਮਾਦੇ ਹੋਯੋਆ । ਸੰਗਿ ਤੇ ਨ ਉਹ ਸਮਾਂ ਤੇ ਜਿਨ ਲਿਖ ਲਿਖਾ
ਕਿ ਪਾਤ ਕਰੀਗੇ । ਕਥ ਸਮਾਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਗਈ ਗੋਦਾ ਜੀ ਕਾਬਲ ਦੀ
ਸੰਗਿ ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਦਰਸਨ ਵਾਸਤੇ ਆਯਾ ਤਾਂ ਸੰਗਿ ਤੇ ਨੇ ਭਾਖੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ
ਨਾਮ ਦੇ ਸ਼ੇਵਕਾ ਨੂੰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਿਖਿਆ ਅਤੇ ਪਾਛਿਆ । ਤਾਂ ਸ਼ੇਵਕਾ ਨੇ
ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਨੀਕ ਧਰਮ ਜਿਨ ਗਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਸਮਾਧੀ ਵਿਚ
ਲੀਨ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਇਉਂ ਸੁਣ ਕੇ :-

ਮੰਨਿ ਦਰਿਦਰਿਸਿ ਨੇ ਸਭਿ ਬਿਰਤਤਿ । ਬਿਸਮੈ ਯੇ ਲਖਿ ਸਿਧਾ ਤੇ ॥੨੩॥
'ਸਮਿਗਰ ਮਨਿ ਮਹਾਂ ਮਹਾਂਨੇ । ਕਥਾ ਅਲਪਗਣ ਜੀਵ ਹਮ ਜਾਨੇ ।'
ਭਾਈ ਗੁਰਦੇਵੀ ਵਡਿਆਈ । ਭਈ ਅਧਿਕ ਸ੍ਰੀ ਮਖ ਤੇ ਗਈ ਗਏ ।
ਪ੍ਰੇਮ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਮੋਦਰ ਜਾਨਾ । ਨਿਤ ਪ੍ਰੇਮੀ ਕੇ ਬਸੀ ਮਹਾਨਾ ।
ਅਸ ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਜੋ ਮਨਹ ਬਿਸਾਰੇ । ਮਾਨੁਖ ਜਨਮ ਮਗਤ ਸੇ ਹਾਰੇ ।
ਸੇ ਜਿਹੜੇ ਗਰਬ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਚਿਤ ਨੂੰ ਸਨਣ ਵਿਚ ਲਾਉਂਦੇ
ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਾਈ ਗੁਰਦੇਵੀ ਵਾਂਗ ਸੁਤੇ ਸਿਧ ਹੀ ਧਿਆਨ ਮਗ ਲਾਂਦਾ ਹੈ
ਅਤੇ ਨਿਰਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।

੨ ਜਿਨ ਦਾ ਪਰਮੇਸਰ ਦੇ (ਸਹਜ) ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਧਿਆਨ (ਲਾਗੂ)
ਲਗ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਸੁਨਣ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਤਾਈਂ
ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਨਾਮ ਸੁਣ ਕੇ ਹੀ ਲੱਗਾ ਹੈ ।

ਵਾ :—ਜ (ਸਹਜ) ਸਾਂਤੀ ਵਾਲੇ (ਧਿਆਨ) ਧਿਆਨ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖ ਹਨ,
ਉਹ ਸਾਰੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਸਨਣ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦੇ ਕੀਟ ਵਿਚ (ਲਾਗੂ)
ਲੱਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ।

੩ ਪ੍ਰਮੋਦ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸੁਣਨ ਕਰਕੇ ਨਿਰਗੁਨ ਦੇ (ਸਹਜ) ਗਿਆਨ ਅਤੇ
ਸਰਗਟ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ (ਲਾਗੂ) ਲੱਗ ਜਾਈਦਾ ਹੈ ।

ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ :—ਸਮਿਗਰੁ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ
ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਸੁਣ ਕੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਭਗਤ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ
ਜੋ ਵਿਸ਼ਵ ਕਾਕ (ਤਾਸ) ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ 'ਨਾਮ ਮਪਤ ਕੋਟਿ ਸੂਰ੍ਯ'
ਉਸ ਦੇ ਸਰ-ਸ ਅੰਦਰ 'ਹਰ ਵਰਣ ਚਿਤ ਅੰਦਰ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦੇ
ਬਿਜਾਅ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ।

ਸੁਣਿਅ ਦੁਖ ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸੁ :-

ਦੁਖ ਰੀ ਨਾਸੁ ਕੀਦ ਹਨ ਅਰਥ ਪਾਪ ਦਾ ਤੀ ਨਾਸੁ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਦੁਖ ਪਾਪ
ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਦਰਸਨ ਮਿਲਤਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੁਖ ਜਿੰਦਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਅਪਦਾ
ਹੋਣਾ ਹੋਂਦਾ ਹੈ 'ਇਉਂ ਜਿਹੜੇ ਜੀਆ ਨੂੰ ਦੁਖ ਦਾ ਰੂਪ ਪਾਪ ਕਰਮ ਕੀਤ
ਹੋਯਾ ਹੋਣਾ ਪਾਪ ਦਾ ਤੀ ਨਾਸੁ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਸਦੇ ਮਰਨ ਦੇ ਦੁਖ
ਕਲਸਾ ਦਾ ਤੀ ਨਾਸੁ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਜਿੰਦਾ :- ਸ੍ਰੀ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਾਗ, ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ, ਅਤੇ ਜੇਤ
ਦੇ ਸਹੀਦਾ ਨ ਪਤਾਤਨ ਸਹੀਦਾ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਅਕਹਿ ਤੇ ਅਸਹਿ ਕਸਦੇ
ਸਹਾਰੇ, ਸ੍ਰੀ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮਿਟੀ ਦਾ ਤੇਲ ਪਾਕੇ ਸਾਤ ਗਾਂਢੇ, ਗੁਰੂ ਕੇ
ਬਾਗ ਜੈਤੋ ਦੇ ਮੇਰੇ ਵਿੱਚ ਗੱਲੀਆਂ, ਭਾਂਗਾਂ ਆ ਕੇ ਪੂਰਨ ਸਾਤ ਰਸ। ਵੰਚ ਰਹੇ ।
ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਜਪਦਿਆਂ ਤੇ ਸੁਣਦਿਆਂ ਦੁੱਖ ਭੁਖ ਤੇ ਮਾਰਾਂ ਸਹਾਰ ਕੇ ਸਬਰ ਸੁਕਰ
ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਸਹੀਦ ਹੋਏ ਸੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਿਖਾ ਭਗਤਾ ਨ ਨਾਮ ਸੁਣਨ
ਕੀਤਾ । ਦੁਖ ਪਾਪ ਨਾਸ ਹੋਏ ਅਤੇ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਮੈਥੀਆਂ
ਮੈਥੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ।

ਗਿਆਰਵੀਂ ਪਉੜੀ ਪ੍ਰਾਰੰਭ

ਸੁਣਿਐ ਸਰਾ ਗੁਣਾ ਕੇ ਗਾਹ ॥ ਸੁਣਿਐ ਸੇਖ ਪੀਰ ਪਾਤਿਸਾਹ ॥
ਸੁਣਿਐ ਅੰਧੇ ਪਾਵਹਿ ਰਾਹੁ ॥ ਸੁਣਿਐ ਹਾਥ ਹੋਵੇ ਅਸਗਾਹੁ ॥
ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ ॥ ਸੁਣਿਐ ਦੁਖ ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸੁ ॥੧॥

ਪ੍ਰਮੋਦ ਦੇ ਨਾਮ ਸੁਣਨ ਦੀ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਮਹਿਮਾ ਹੈ ।

ਸੁਣਿਐ ਸਰਾ ਗੁਣਾ ਕੇ ਗਾਹ :- ੧ ਸੁਣਨ ਕਰਕੇ ਪਤਾ ਲਗਦਾ
ਹੈ ਕਿ ਮਿਹ (ਸਰਾ) ਤੀਰ ਹੈ, (ਗੁਣ) ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ (ਗਾਹ) ਚਿੰਨ੍ਹ ਦਾ ਅਸਥਾਨ
ਮੰਨਾ ਹੈ । ਇਉਂ ਸੁਣ ਕੇ ਬਸਤੂ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ।

੨ (ਸਰਾ) ਨੇੜ ਵਾਲਾ (ਗੁਣਾ) ਕਿੱਲਿਆਂ ਵਾਲੇ ਧਨਖਧਾਰੀ ਅਤੇ (ਗਾਹ)
ਪਿਸ਼ਾਨ ਨੂੰ ਵਿੰਨਣ ਵਾਲੇ ਬਹਾਵਰ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮ ਸ੍ਰਵਣ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ
ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

੩ (ਸਰਾ) ਨੇੜ ਵਾਲਾ (ਗੁਣਾ) ਕਿੱਲਿਆਂ ਵਾਲੇ ਧਨਖਧਾਰੀ ਅਤੇ (ਗਾਹ)
ਪਿਸ਼ਾਨ ਨੂੰ ਵਿੰਨਣ ਵਾਲੇ ਬਹਾਵਰ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮ ਸ੍ਰਵਣ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ
ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

੪ (ਸਰਾ) ਨੇੜ ਵਾਲਾ (ਗੁਣਾ) ਕਿੱਲਿਆਂ ਵਾਲੇ ਧਨਖਧਾਰੀ ਅਤੇ (ਗਾਹ)
ਪਿਸ਼ਾਨ ਨੂੰ ਵਿੰਨਣ ਵਾਲੇ ਬਹਾਵਰ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮ ਸ੍ਰਵਣ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ
ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

੫ (ਸਰਾ) ਨੇੜ ਵਾਲਾ (ਗੁਣਾ) ਕਿੱਲਿਆਂ ਵਾਲੇ ਧਨਖਧਾਰੀ ਅਤੇ (ਗਾਹ)
ਪਿਸ਼ਾਨ ਨੂੰ ਵਿੰਨਣ ਵਾਲੇ ਬਹਾਵਰ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮ ਸ੍ਰਵਣ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ
ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

੬ (ਸਰਾ) ਨੇੜ ਵਾਲਾ (ਗੁਣਾ) ਕਿੱਲਿਆਂ ਵਾਲੇ ਧਨਖਧਾਰੀ ਅਤੇ (ਗਾਹ)
ਪਿਸ਼ਾਨ ਨੂੰ ਵਿੰਨਣ ਵਾਲੇ ਬਹਾਵਰ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮ ਸ੍ਰਵਣ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ
ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

੭ (ਸਰਾ) ਨੇੜ ਵਾਲਾ (ਗੁਣਾ) ਕਿੱਲਿਆਂ ਵਾਲੇ ਧਨਖਧਾਰੀ ਅਤੇ (ਗਾਹ)
ਪਿਸ਼ਾਨ ਨੂੰ ਵਿੰਨਣ ਵਾਲੇ ਬਹਾਵਰ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮ ਸ੍ਰਵਣ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ
ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

੮ (ਸਰਾ) ਨੇੜ ਵਾਲਾ (ਗੁਣਾ) ਕਿੱਲਿਆਂ ਵਾਲੇ ਧਨਖਧਾਰੀ ਅਤੇ (ਗਾਹ)
ਪਿਸ਼ਾਨ ਨੂੰ ਵਿੰਨਣ ਵਾਲੇ ਬਹਾਵਰ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮ ਸ੍ਰਵਣ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ
ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

੯ (ਸਰਾ) ਨੇੜ ਵਾਲਾ (ਗੁਣਾ) ਕਿੱਲਿਆਂ ਵਾਲੇ ਧਨਖਧਾਰੀ ਅਤੇ (ਗਾਹ)
ਪਿਸ਼ਾਨ ਨੂੰ ਵਿੰਨਣ ਵਾਲੇ ਬਹਾਵਰ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮ ਸ੍ਰਵਣ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ
ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

੧੦ (ਸਰਾ) ਨੇੜ ਵਾਲਾ (ਗੁਣਾ) ਕਿੱਲਿਆਂ ਵਾਲੇ ਧਨਖਧਾਰੀ ਅਤੇ (ਗਾਹ)
ਪਿਸ਼ਾਨ ਨੂੰ ਵਿੰਨਣ ਵਾਲੇ ਬਹਾਵਰ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮ ਸ੍ਰਵਣ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ
ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

੧੧ (ਸਰਾ) ਨੇੜ ਵਾਲਾ (ਗੁਣਾ) ਕਿੱਲਿਆਂ ਵਾਲੇ ਧਨਖਧਾਰੀ ਅਤੇ (ਗਾਹ)
ਪਿਸ਼ਾਨ ਨੂੰ ਵਿੰਨਣ ਵਾਲੇ ਬਹਾਵਰ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮ ਸ੍ਰਵਣ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ
ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

੧੨ (ਸਰਾ) ਨੇੜ ਵਾਲਾ (ਗੁਣਾ) ਕਿੱਲਿਆਂ ਵਾਲੇ ਧਨਖਧਾਰੀ ਅਤੇ (ਗਾਹ)
ਪਿਸ਼ਾਨ ਨੂੰ ਵਿੰਨਣ ਵਾਲੇ ਬਹਾਵਰ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮ ਸ੍ਰਵਣ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ
ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

੧੩ (ਸਰਾ) ਨੇੜ ਵਾਲਾ (ਗੁਣਾ) ਕਿੱਲਿਆਂ ਵਾਲੇ ਧਨਖਧਾਰੀ ਅਤੇ (ਗਾਹ)
ਪਿਸ਼ਾਨ ਨੂੰ ਵਿੰਨਣ ਵਾਲੇ ਬਹਾਵਰ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮ ਸ੍ਰਵਣ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ
ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਸ਼ਬਦ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਧਾਈ (ਗਾਹ) ਗੁਣ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

੮ (ਸਰਾ) ਨਾਮ ਸਰੋਵਰ ਦਾ ਹੈ। (ਗੁਣਾ) ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੇ (ਸਰਾ) ਸਰੋਵਰ ਜੋ
ਇਹੋ ਹਨ ਇਹੀ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਉਹ ਗੁਰਮੁਖ (ਗਾਹ) ਦਬਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਰੋਕ
ਦੇ ਹਨ। ਸਾਧਨਾਂ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਦਮਨ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਗੁਰਮੁਖ ਸੁਰਮੇ,
ਸਰਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਦੇ ਹਨ।

੯੦ ਨਾਮ ਸਰੋਵਰ ਹੀ (ਸਰਾ) ਸਾਰੇ (ਗੁਣਾ) ਸਬਦ, ਸਪਰਸ਼ ਆਦਿ ਨੂੰ
(ਗਾਹ) ਦਬਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

੯੧ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖ (ਸਰਾ) ਸਾਰ ਰੂਪ
ਬ੍ਰਹਮ ਦੇ (ਗੁਣ) ਰਿਆਨ ਦਾ (ਗਾਹ) ਅਸਥਾਨ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਵਾ:- (ਗਾਹ)
ਜਗਾ ਤੁਲੀਆ ਪਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਲੇ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

੯੨ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਕੇ ਤਿੰਨ ਜੋ ਰਜੋ, ਸਤੋ, ਤਮੋ
ਆਦਿ (ਗੁਣਾ) ਗੁਣ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ (ਸਰਾ) ਸਰ ਕਰਕੇ ਤੁਰੀਆ ਪਦ ਰੂਪੀ
(ਗਾਹ) ਜਗਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣੀ ਹੈ।

੯੩ ਜਿਹੜੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸ੍ਰਵਣੇ ਹਨ ਉਹ (ਗੁਣਾ) ਗੁਣਾਂ ਦੇ
(ਸਰਾ) ਸਰੋਵਰ ਜੋ ਵਦ ਹਨ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ (ਗਾਹ) ਵਿਚਾਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਸੁਣਿਐ ਸੇਖ ਪੀਰ ਪਾਤਿਸਾਹ :- ੧. ਸੁਣ ਕੇ ਹੀ ਪਤਾ
ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਦਾ ਨਾਂ ਸੇਖ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਪੀਰ ਹੈ, ਇਸਦਾ ਨਾਂ
ਪਾਤਿਸਾਹ ਹੈ।

(ਸੇਖ) :- ਇਹ ਅਰਬੀ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਅਰਥ 'ਬੁੱਢਾ', 'ਬਜ਼ੁਰਗ',
ਵਿਦਵਾਨ, ਧਾਰਮਕ ਆਗੂ' ਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਭਰਾਈ (ਸੁਲਤਾਨ ਦੇ
ਉਪਾਸ਼ਕ) ਅਤੇ ਚੌਜਿਆ ਨੂੰ ਵੀ ਸੇਖ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿਚ
ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹਨ ਇਉਂ ਮਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿਚ ਸੇਖ ਬ੍ਰਿਹ ਜਾਤੀ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ
ਹਨ। ਹਿੰਦੂ ਉਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋਏ ਨੂੰ ਭੀ ਸੇਖ ਆਖ ਆਖਦੇ ਸਨ। ਮਸਲਮਾਨ
ਸਿੱਖਿਆ ਦਾਤ, ਉਸਤਾਦ ਯਾਂ ਭੋਰਦਾਰ ਨੂੰ ਭੀ ਸੇਖ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਹਿੰਦੂ ਸੇਖ
ਸ਼ਬਦ ਸੋਸ਼ਨਾਗ ਲਈ ਭੀ ਵਰਤਦੇ ਹਨ।

੨. (ਸੇਖ) ਸੇਖ ਫਰੀਦ ਆਦਿਕ ਅਤੇ ਉਸਦੇ (ਪੀਰ) ਮੁਰਸ਼ਦ ਸ਼ਾਹ ਸ਼ਰਫ
ਆਦਿਕ, (ਪਾਤਿਸਾਹ) ਰਾਇ ਬਲਾਰ, ਬਾਬਰ ਆਦਿਕ ਨਾਮ ਸ੍ਰਵਣ ਦੀ
ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਸ੍ਰਵਣ ਦੀ

ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਮਾਰੀ ਗਈ ਹਨ।

੩. (ਸਿਖ) ਸੋਸਨਾਗੀ ਭੀ ਪਰਮਸਰ ਦੇ ਨਾਮ ਸੁਣਨ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਕਾਹਿਲ ਹੈ। ਸੋਸਨਾਗੀ ਸਿਰ ਸਹਸ ਬਣਾਈ ॥ ਵੈ ਸਹੀਸ ਰਸਨਾਹ ਸਹਾਈ ॥

ਦਰਤ ਅਬ ਯਹ ਨਾਮ ਅਪਾਈ ॥ ਮਨੇ ਉਨ ਪਾਵਨ ਪਾਯਾ (ਦਸਮ ਮਹਾ)

ਅਤੇ ਸੋਸਨਾਗੀ ਦਾ ਪੀਤ, ਸੋਸਨਾਗੀ ਦੀ ਸੋਸਾ ਉਪਰ 'ਬਨਾਜਣ ਵਾਲਾ ਕੋਣ' ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ ਭੀ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸਣਦੇ ਜਾਣ ਕੇ ਅਪਣੇ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਕੇ ਹਨ। 'ਕਰਤਿ ਵਡਲ ਹਰਿ ਬਿਰਦੁ ਆਪਿ ਬਨਾਇਆ ॥

ਜਹ ਜਹ ਸਿਤ ਅਰਾਧਿਹਿ ਤਹ ਤਹ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ॥' (ਅੰਗ ੪੫੬)

ਇਉਂ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ ਭੀ ਨਾਮ ਸੁਣਨ ਕਰਨ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਵਾ (ਪੀਤ) ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਮਰਜ਼ਦ ਪੈਰੋਬਰ ਭੀ (ਪਾਤਿਸਾਹ, ਪਾਤਿ) ਤਖਤ

ਦਾ (ਸਾਹ) ਮਾਲਕ ਮਹਾਂ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਵਾ ਜਨਕ ਵਰਗੇ ਜੋ ਹਏ ਹਨ ਉਹ ਭੀ ਪੁਸ਼ਟਰ ਦੇ ਨਾਮ ਸੁਣਨ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

੪. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮਤਾਂ ਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਮ ਦਾ ਸ਼ਬਦਾ ਤ ਭਰੋਸੇ ਰੂਪ ਕੰਨਾ

ਨਾਲ ਸੁਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ (ਸਿਖ) ਬਾਕੀ ਜੋ ਜੋਮਣ ਮਰਣ ਦੀ (ਪੀਤ)

ਪੀੜਾ ਸੀ ਉਸਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਨਿਵਿਰਤ ਕਰ ਲਿਆ। ਵਾ ਅਵਿਦਿਆ ਦੀ (ਪਾਤਿ)

ਪੀੜ ਨੂੰ (ਸਿਖ) ਸੁਕਾ ਕੇ (ਪਾਤਿਸਾਹ, ਪਾਤਿ) ਸਰੂਪ ਰੂਪੀ ਤਖਤ ਦੇ (ਸਾਹ)

ਮਾਲਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਸਰੂਪ ਬਣ ਗਏ ਹਨ।

'ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਨ ਦੁਇ ਏਕ ਹੈ ਬਿਬ ਬਿਚਾਰ ਕਛੁ ਨਾਹਿ ॥' (ਦਸਮ ਅੰਗ ੫੬)

੫. ਜਿਉਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਸੁਣਨ ਕਰਨਗੇ ਜੋ ਉਹ (ਸਿਖ) ਬਿਰਧ

ਜਾਮੀ ਵਸ ਬਣਾ ਚੁੱਕਾ ਜਾ (ਪੀਤ) ਬਣਨਾ ਚੁੱਕੇਗਾ ਜਾਂ (ਪਾਤਿਸਾਹ)

ਬਣਨਾ ਚੁੱਕੇਗਾ ਉਹ ਬਣ ਜਾਣਗੇ। ਜਿਹੜਾ ਫਲ ਚਾਹੁਣਗੇ ਉਹ ਵੀ ਫਲ

ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸੁਣਿਐ ਅੰਧੇ ਪਾਵਹਿ ਰਾਹੁ:—੧. ਜਿਵੇਂ ਸੂਰਮਾ ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ

ਉਸਨੂੰ ਭੇਡ ਜਾਂ ਹੋਰ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਿ ਕਿਧਰ ਨੂੰ ਜਾਣਾ

ਹੈ। ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਧੇ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਕਿ ਇਧਰ ਆ ਜਾਉ ਸੀ ਰਾਹ ਦੇ

ਸਥਾਨ ਨੂੰ ਚੁੱਕੇਗਾ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਉਂ ਸੁਣ ਕੇ ਅੰਧੇ ਪੁਰਖ ਭੀ ਰਾਹ

ਨੂੰ ਚੁੱਕੇ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

੨. ਅੰਧੇ ਅਗਿਆਨੀ ਜੀਵ ਜੋ ਪ-ਸੋਸਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸੁਣਨ ਕਰਨ

ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਕਾਹਿਲ ਹਨ।

੩. (ਅੰਧੇ) ਜਿਸ ਬੁੱਧੀ ਕਰਕੇ ਅੰਨ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਣ। ਜਿਥੇ ਬੁੱਧੀ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ

ਉਸ ਥਾਂ ਨੂੰ ਪਰਮਾਰਥ ਦੇ (ਰਾਹ) ਰਾਹ ਨੂੰ, ਵੱਡਿਆਂ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀ ਸਿਖਿਆ

ਹਨ ਉਹ ਭਗਤੀ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨ ਦੇ (ਰਾਹ) ਰਸਤੇ ਨੂੰ (ਪਾਵਹਿ) ਪਾ ਲੈਂਦੇ

ਹਨ। ਜੇ ਅਗਿਆਨੀ ਜੀਵ ਅੰਧੇ ਨੂੰ ਨਾਮ ਸੁਣਨ ਕਰਨਗੇ ਉਹ ਭੀ ਭਗਤੀ

ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨ ਦੇ ਰਸਤੇ ਨੂੰ ਪਾ ਲੈਣਗੇ।

'ਤਾਵਰੇ ਬਿਰਧਾਹ ਸਟਾਹ ਉਧਰਹਿ ਬਿਨਸਹਿ ਪਾਪ ਘਨੋਰੇ।

ਪਸੁ ਪਰਤ ਮੁਗਧ ਕਉ ਤਾਰੇ ਪਾਹਨ ਪਾਰਿ ਉਤਾਰੇ ॥ (ਅੰਗ ੮੦੨)

'ਸੁਣਤੇ ਪੁਨੀਤ ਕਹਤੇ ਪਵਿਤ ॥'

ਵਾ: (ਅੰਧੇ) ਅਗਿਆਨੀ ਜੀਵ ਭਗਤੀ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥ

ਦਾ (ਰਾਹ) ਰਸਤਾ ਪਾ ਕੇ (ਪਾਵਹਿ) ਵਾ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਸੁਣਨ ਦੀ ਮਹਿਮਾ

ਨੂੰ ਕਾਹਿਲ ਹਨ ਕਿ ਨਾਮ ਸੁਣਨ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਅੰਧੇ ਅਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ

ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਦਾ ਰਾਹ ਨੂੰ ਪਾਇਆ ਹੈ।

'ਪਿਰਾਲ ਪਰਬਤ ਪਾਰਿ ਪਰੇ ਖਲ ਚਤੁਰ ਬਛੀਤਾ ॥' (ਅੰਗ ੮੦੬)

'ਹਮ ਅੰਧੇ ਅੰਧ ਬਿਬੇ ਬਿਬੁ ਰਾਤੇ ਕਿਉ ਚਾਲਹ ਗਰ ਚਾਲੀ ॥' (ਅੰਗ ੬੬੭)

'ਮੂਕ ਉਚਰੇ ਸਾਸਤ੍ਰ ਖਟਿ ਪਿੰਗ ਗਿਰਨ ਚਤ੍ਰਿ ਜਾਇ ॥

ਅੰਧ ਲਖ ਬਧਰੇ ਸੁਨੇ ਜੋ ਕਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਾਇ ॥' (ਦਸਮ ਅੰਗ ੪੭)

੩. 'ਜਾ ਜਾਪੈ ਕਿਛੁ ਕਿਥਾਉ ਨਾਹੀ' (ਅੰਗ ੧੦੭੦) ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ

ਅਗਿਆਨ ਕਾਲ ਵਿਚ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੀਦੇ ਸਾਂ ਕਿ ਇਥੇ ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇ। ਅਸੀਂ

ਸਮਝਦੇ ਸੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਥਾਂ

ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਜਦ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸੁਣਨ

ਕਰਨ ਲੱਗ ਜਾਈਏ ਉਸ ਵੇਲੇ ਬ੍ਰਿਤੀ ਅੰਦਰ ਖਿੜੀ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਂਦਾ ਹੈ।

'ਕੋਟਿ ਸੂਰ ਨਾਨਕ ਜਾਕੈ ਪਰਗਾਸ ॥' (ਅੰਗ ੭੧੭) ਹੋ ਜਾਦਾ ਹੈ ਉਸ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਅਗਿਆਨੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਬਧ ਰੂਪੀ ਨੇਤਰਾਂ ਵਿਚ

ਵਿਚਾਰ ਰੂਪੀ ਨਿਗ੍ਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਅਨਭਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਰੂਪ ਪਰਮਾਰਥ ਦੇ

(ਰਾਹ) ਰਸਤੇ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਕਰਕੇ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਉਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੋਟ

ਸੂਰਮਾ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ 'ਨਮੋ ਸੂਰਮ ਸੂਰਮ ॥ ਨਮੋ ਚੰਦ੍ਰ ਚੰਦ੍ਰ ॥' 'ਰਾਮਾਨ ਰਾਮ ॥

ਭ ਨਾਨ ਭਾਨ ॥ ਦੇਵਾਨ ਦੇਵ ॥ ਉਪਮਾ ਮਹਾਨ ॥' (ਜਪ ਸਾਹਿਬ) ਸੁਆ

ਅਨਭਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਰਸਤੇ ਨੂੰ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਸੁਣਨ ਦੀ

ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਕਾਹਿਲ ਹਨ।

੪. (ਅੰਧੇ) ਜਿਸ ਬੁੱਧੀ ਕਰਕੇ ਅੰਨ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਣ। ਜਿਥੇ ਬੁੱਧੀ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ

ਉਸ ਥਾਂ ਨੂੰ ਪਰਮਾਰਥ ਦੇ (ਰਾਹ) ਰਾਹ ਨੂੰ, ਵੱਡਿਆਂ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀ ਸਿਖਿਆ

ਨੂੰ ਸੁਣਕੇ (ਪਾਵਹਿ) ਪਾ ਲਈਦਾ ਹੈ।

ਸੁਣਿਐ ਹਾਥ ਹੋਵੇ ਅਸਗਾਹੁ :- ਪਰਸਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸੁਣਕੇ ਕਰਕੇ ਸਿਹਤ (ਅਸਗਾਹੁ) ਭੁੰਘ ਦਰਿਆ ਹਨ, ਉਹ (ਹਾਥ) ਹੜ੍ਹ ਕਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਵਿੱਚ ਹੋਥ ਹੋਥ ਪਾਣੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ :-

(ਸਾਖੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ)

ਜਦੋਂ ਦਰਿਆ ਅਟਕ ਤੋਂ ਪਾਰ ਅਕਾਲੀ ਫੂਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰ: ਹਜ਼ੂਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਸੰਗ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਸ਼ੌਚ ਬੜਾ ਜਾਂਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾ ਤਾਂ ਸ਼ੌਚ ਪਿਆਰ ਜੀ ਬੜੀ ਜ਼ੋਰੀ ਨਾਲ ਰੋਸ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਆਪ ਸੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਚੜ੍ਹ ਪਏ ਉਸ ਸਮੇਂ 'ਅਟਕ' ਦਰਿਆ ਬੜੀ ਜ਼ੋਰੀ ਨਾਲ ਵਗ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਨੇ ਕਦੇ ਭੀ ਕਿਸ ਨੂੰ ਰਾਹ ਦਿਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਾਰ ਹੋਣ ਵਿਚ ਅਟਕ ਪਾ ਜਿੰਦਾ ਸੀ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਰੋਸ ਨੂੰ ਸਹਾਰਾ ਭੀ ਜ਼ਰੂਰ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਸ਼ੌਚ ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਬਾਬਾ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅੰਗਰਾਬਾਦ ਵਾਲੇ ਵੀ ਸਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਬਾਬਾ ਸ਼ਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਦੀ ਉਨੇ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਸੀ। ਬਾਬਾ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ੌਚ ਪਿਆਰ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਵਲ ਤੇਕਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ ਅਜ ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ? ਚਿਹਰਾ ਉਦਾਸ ਹੈ, ਕਿਸ ਸਬ ਵਿਚ ਪਏ ਹੋ? ਤਾਂ ਕਿਹਾ,

ਜਦੋਂ ਦਰਿਆ ਅਟਕ ਤੋਂ ਪਾਰ ਅਕਾਲੀ ਫੂਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰ: ਹਜ਼ੂਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਸੰਗ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਸ਼ੌਚ ਬੜਾ ਜਾਂਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾ ਤਾਂ ਸ਼ੌਚ ਪਿਆਰ ਜੀ ਬੜੀ ਜ਼ੋਰੀ ਨਾਲ ਰੋਸ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਆਪ ਸੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਚੜ੍ਹ ਪਏ ਉਸ ਸਮੇਂ 'ਅਟਕ' ਦਰਿਆ ਬੜੀ ਜ਼ੋਰੀ ਨਾਲ ਵਗ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਨੇ ਕਦੇ ਭੀ ਕਿਸ ਨੂੰ ਰਾਹ ਦਿਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਾਰ ਹੋਣ ਵਿਚ ਅਟਕ ਪਾ ਜਿੰਦਾ ਸੀ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਰੋਸ ਨੂੰ ਸਹਾਰਾ ਭੀ ਜ਼ਰੂਰ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਸ਼ੌਚ ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਬਾਬਾ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅੰਗਰਾਬਾਦ ਵਾਲੇ ਵੀ ਸਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਬਾਬਾ ਸ਼ਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਦੀ ਉਨੇ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਸੀ। ਬਾਬਾ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ੌਚ ਪਿਆਰ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਵਲ ਤੇਕਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ ਅਜ ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ? ਚਿਹਰਾ ਉਦਾਸ ਹੈ, ਕਿਸ ਸਬ ਵਿਚ ਪਏ ਹੋ? ਤਾਂ ਕਿਹਾ,

ਲਿਆ ਤੇ ਸਦੀਆਂ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ
ਜੇ ਵਲਦੀ ਹੈ ਪਰ ਬਦੀਆਂ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ
ਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਗਾ ਤਾਂ ਵਸ ਵਧਤੀ। ਸੁਣਿਐ ਹਾਥ
ਜੀ ਨੇ ਬਣਾਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈਂ ਪੈ
ਰਹੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਚਗਾ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਰਾਏ
ਵਗਾ ਅਤੇ ਕਾਠ ਲੀਆ ਤੇ ਪਾ ਚਲਾਵਾ। ਸੋ ਉਹ ਫਿਰ ਖਸ
ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਹੋਏ।

ਜੀ ਪਾਰਲੇ ਪਾਸੇ ਰੋਸ ਦੀ ਸਹਾਰਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਜਿਸ ਅਟਕ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਪਰ ਦਰਿਆ ਬਹੁਤ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਆਪ ਫਿਰ ਚੜ੍ਹੇ ਜਿਸ ਕਾਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਾਰ ਲੰਘ ਜਾਵੇ ਜਿਹ ਦੋਨੀਂ ਸੁਣਕੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਅਟਕਾਸ਼ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਹਾਥੀ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਖੜਾ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਸਦਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਸਾਦੀਕ ਕਰ ਦਿਤਾ ਪਰ ਪਤੀਆਂ ਪਤੀਆਂ ਜੀ ਦਾ ਹੋਰ ਪਾ ਨੇ ਸਾਬ ਜੀ ਤੇ ਆਪਣਾ ਹਾਥੀ ਭੀ ਪਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਪਰ ਜਿਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਰੋਜ਼ੀ ਦਸਤਾ ਜ ਕਰੇਸ਼ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਸੀ ਗ਼ਜ਼ਲਤ ਦੀ ਕਰਕ ਨਾ ਸੀਪਿਆ। ਪਿਛਾਂ ਜਦ ਲੰਘਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਦਰਿਆ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਤੇ ਇਹ ਸੁਣ ਚਲੇ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਰਿਆ ਦੀ ਥੋਟੀ ਹੋਣ ਦਿਓ। ਇਉਂ ਇਹ ੨੦੦ ਸਿਪਾਹੀ ਭਰਸ ਤੋਂ ਹੋਣੇ ਪਣ ਕਰਕੇ ਰੁੜ੍ਹ ਗਏ ਸਨ, ਬਾਕੀ ਸਾਰੀ ਫੌਜ ਸਤਿਨਾਮ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਦੀ ਪਾਰ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਸੋ ਪਰਮੇਸਰ ਦਾ ਨਾਮ ਸੁਣਕੇ ਭੁੰਘਾ ਦਰਿਆ ਭੀ ਹਥ ਕਰ ਰਹਿ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਫੌਜ ਪਾਰ ਲੰਘ ਗਈ।

੨. ਸਾਖੀ ਗੁਜਰੀ ਦੀ

ਇਕ ਗੁਜਰੀ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਦਹ ਲੈਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਵੇਚਿਆ ਕਰਦੀ ਸੀ ਇਕ ਵਿਦਵਾਨ ਪੰਡਿਤ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਕਥਾ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਉਸ ਗੁਜਰੀ ਨੇ ਵੀ ਕਥਾ ਸੁਣੀ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦਾ ਨਾਮ ਬੜੀ ਵਾਂਗ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਬੜੀ ਦਰਿਆ ਤੋਂ ਪਾਰ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਇਵੇਂ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਨਾਮ ਪਾਰ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਰਤੱਥ ਵੀ ਦਰਿਆ, ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਨਾਮ ਦੇ ਆਸਰੇ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀਦਾ ਹੈ। ਸੁਣਕੇ ਗੁਜਰੀ ਨੂੰ ਨਾਮ ਤੇ ਨਿਸਚਾ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜ ਮੈਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਜ ਦਰਿਆ ਦੇ ਘਾਟ ਨੂੰ ਕੀ ਜਾਣਾ ਹੈ? ਸਿੰਧ ਨਦੀ ਪਾਰ ਹੋ ਚਲੀਏ। ਇਹ ਪੱਕਾ ਨਿਸਚਾ ਕਰਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਮ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਨਿਸਚੇ ਨਾਲ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਦਰਿਆ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਲੰਘ ਗਈ। ਗਿੱਟੇ ਗਿੱਟੇ ਕਿਤੇ ਰੋੜੇ ਗੱਡੇ ਪਾਣੀ ਆਇਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰੇ ਅਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਜਪ ਕੇ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰੇ। ਇਕ ਦਿਨ ਉਸਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਜਿਸ ਪੰਡਿਤ ਤੋਂ ਮੈਂ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਸੁਣੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਨਿਉਂਦਾ ਛਕਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੋਚਕ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ

ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਮਰਦਾਸਦ ਹੋ ਸਕੇ। ਹੁਣ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਪਾਉ ਪੈਰ ਨੀ ਮੀਰ
ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਤੇ ਹੋ। ਦਰਿਆ ਕਲ ਮਾਕ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਬੋਤੀ ਵੱਲ ਨੂੰ
ਚੱਲੇ। ਜਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਕੇ ਹੋਈ ਜੀ ਸਿਰਥ ਦੀ ਸੇਰੇ ਮਗਰ ਮਗਰ ਆ ਜਾਉ।
ਪਾਣੀ ਹੋਏ ਕੇ ਹੋਈ ਜਾਂ। ਇਹ ਦੀ ਸਿਧਾ ਲੱਗੇ ਜਾਂ ਜਾਮਨੀ ਨਾਮ ਤੇ
ਮੇਰਾ ਕਰਕ ਪਾਣੀ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਪਾਣੀ ਹੋਏ ਹੋਏ ਆਇਆ ਪਤ ਪੰਡਿਤ ਜੀ
ਨਿਸਚਾ ਕੇ ਜੀਵੇ ਇਹ ਭੋਭ ਲੱਗ ਪਏ। ਇਹ ਦੇਖਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਨੇ ਕਿਹਾ—

‘ਪ੍ਰਭੂਦਾ ਪ੍ਰਭੂਦਾ ਪ੍ਰਭੂ ਗਿਆ, ਪ੍ਰਭੂ ਲਏ ਚਾਰੇ ਵੇਦ।
ਨਿਸਚਾ ਮਨ ਨ ਆਇਓ ਰਹਿਓ ਢੇਡ ਕੇ ਢੇਡ।’

ਮੈਂ ਇਕ ਦਿਨ ਨਾਮ ਸਾਧਕੇ ਨਿਸਚਾ ਕਰਕੇ ਪਾਰ ਉਤਰ ਗਈ ਹਾਂ। ਪ੍ਰਭੂ
ਐਨੀ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਭੂ ਬੀ ਵਿਚੋਂ ਭੁਖੀ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਰਮਸਰ
ਦੇ ਨਾਮ ਸੁਣਨ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਹੈ।

੨. ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ

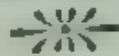
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਜੋ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਭਤੀਜੇ
ਸਨ ਅਤੇ ਚੌਥੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਾਪਤ
ਕੀਤੀ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਸਿੱਖ ਬਣਾ ਕੇ, ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ
ਵਾਸਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਗੇ ਕੇਸ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਉਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਭਾਰੀ ਪ੍ਰਚਾਰ
ਕੀਤਾ। ਚੌਥੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਗਾਦੀ ਸੁੱਟੀ
ਦੂਜੇ ਸ: ੧੬੩੯ ‘ਚ ਨੂੰ ਰਾਜਾ ਰਾਏ ਬਖਸ਼ੀ ਨੇ ਅ: ੫ ਮੋਤੀ ਮੇਤ ਸਮਾ ਗਏ।
ਜੇਸ਼ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਸਾਧਕੇ ਨੂੰ ‘ਸ: ੫’ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ
ਪਵਿਤਰ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਵਾਸਤੇ ਸੰਗਤ ਸਮੇਤ ਚਾਲ ਪਾ ਦਿੱਤੇ।

ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਜਾਂ ਆ ਨਿਸਚਾ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੜ੍ਹੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਿਨ ਛਿਪਣ
ਵਾਲਾ ਸੀ ਸਿਆਪਾ ਜਾਂ ਨਾਮ ਤੇ ਕਰਕੇ ਨੇੜੇ ਬੈਠਾ ਸੀ ਕਿਨਾਰ ਤੇ ਕਈ
ਮਹਾਂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਾਂ ਸਮੇਂ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਸਾਧ ਸੰਗਤ
ਜੀ, ਮੇਰੇ ਇਹ ਅਸੀਂ ਭੁੱਖੇ ਰਹਾਗੇ ਨਾਲ ਪਾਲਾ ਲੱਗੇਗਾ। ਤਕਸੀਫ਼
ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਦਰਿਆ ਲੰਘਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦਗਲ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪਹੁੰਚਣਾ
ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਵਿਚਾਰ
ਨਾਮ ਸਾਧਕੇ ਨੂੰ ਦਾਸ ਸਿਖ ਸਿੱਖ ਪਾਸ ਖੜਾ ਪਤ ਰਿਹਾ ਸੀ:—

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਸਾਧਕੇ ਸਮੇਂ ਜੀਅ ਨਾਲੇ ॥ ਜਲ ਨਾਮ ਤੇ ਭੁੱਖ

ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਲੈਵੇ, ਗਾਇਨ ਸਾਧਕ ਨਾਲੇ ॥ ੧੬੪੫ ॥
ਦਾ ਪਾਠ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਇਹ ਪੰਗਤੀ ਸਨੀ, ਸਾਧਕੇ ਨਾਲੇ ਅਸਗਾਤ।
ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ
ਤੇ ਨਿਸਚਾ ਕਰਕੇ ਪਾਰ ਹੋਵਾਂਗੇ। ਇਹ ਨਿਸਚਾ ਪਾਰ ਕੇ, ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ
ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸੁਖ ਹਾਂ ਸਮਝਦੇ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਤਾਂ
ਸਿਸਰ ਸਮੇਂ ਦੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਹੋਏ ਦਰਿਆ ਕੀ ਹੈ? ਜਿਸ
ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੀਤਾ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਬਚਨ ਸੀ ਨੇ
ਵਿਚਾਰ ਉਚਾਰਿਆ ਤੇ ਪਹਿਲਾ ਆਪ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਪ੍ਰਵਾਸ ਜੀ ਨੇ ‘ਸਤਿਨਾਮ’
ਦੇ ਗੋਠੇ ਨੇ ਪਾਣੀ ਆਇਆ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਵੱਲ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਮ ਸਾਧਕੀ
ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਬੋਤਾ ਬੋਤਾ ਹੋ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦਰਿਆ ਨੂੰ ਪਾਰ
ਕਰਕੇ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਰਾਇਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਾਸ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਥੇ
ਗੱਲ ਤੋਂ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ। ਕਿ ਜੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਭਾਇਆ ਤਾਂ ਇਉਂ
ਹੋਵੇਗਾ। ਸੁਣ ਕੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ
ਜੀ ਦੇ ਭਾਣੇ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਧਾਰਿਆ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਬੋਲੇ ਸਤਿਕਾਰ
ਯੋਗ ਹਨ। ਇਉਂ ਜਾਣਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਗੋਬਿੰਦਗਲ
ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਗਤ ਗਮਾਰ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਬਚਿਲੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸਾਰੀ
ਸੰਗਤ ਨੇ ਇਸਨਾਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵੱਲ ਚੱਲ ਪਏ। ਭਾਈ
ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸੰਕਲਪ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅੰਤਰਜਾਮਤਾ
ਨਾਲ ਜਾਣਕੇ ਦੱਸ ਦੇਣ ਕਿ ‘ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਸੀ’ ਤਾਂ ਮੈਂ ਨਿਸਚੇ
ਕਰਕੇ ਜਾਣਾਂਗਾ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪੰਜਵਾਂ ਸਰੂਪ
ਹਨ। ਜਦੋਂ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ
ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਭੋਟਾ ਹਾਜਰ ਕਰਕੇ ਬਸੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਤਾਂ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਬਿਠਾ ਲਿਆ। ਫੇਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਮੇਰੇ ਦਸ ਕਿ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਕਿਹੜੀ ਗਲ ਮਨ
ਵਿਚ ਧਾਰ ਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ ਸੀ? ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਭਾਈ
ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬਹੁਤ ਮਹਿਮਾ ਕਰਨ

ਨਾਇ ਸੁਣਿਐ ਸਹਜ ਉਪਜੈ ਸਹਜੇ ਸਬੁ ਜਾਵੈ ॥
ਗੁਰਮਤੀ ਨਾਇ ਪਾਸੀਐ ਨਾਨਕ ਗੁਣ ਗਾਵੈ ॥੧॥
ਪਉੜੀ ੧ ਨਾਇ ਸੁਣਿਐ ਸਚਿ ਸੈਸਐ ਜਮ ਨਹਿ ਨ ਆਵੈ ॥
ਪਾਇ ਸੁਣਿਐ ਅਟਿ ਚਾਨਣਾ ਆਨੁਰ ਗਾਵੈ ॥
ਨਾਇ ਸੁਣਿਐ ਆਪੁ ਬੁਝੀਐ ਲਾਹਾ ਨਾਉ ਪਵੈ ॥
ਨਾਇ ਸੁਣਿਐ ਪਾਪ ਕਟੀਅਹਿ ਨਿਰਮਲ ਸਚ ਪਾਵੈ ॥
ਨਾਨਕ ਨਾਇ ਸੁਣਿਐ ਸੁਖ ਉਜਯੈ ਨਾਉ ਗੁਰਮਤਿ ਪਿਆਵੈ ॥੨॥ (੧੨੪੦)

ਬਾਰੁਵੀਂ ਪਉੜੀ ਪ੍ਰਾਰੰਭ

ਮੰਨੇ ਕੀ ਗਤਿ; ਕਹੀ ਨ ਜਾਇ ॥ ਜੇਕੇ ਕਹੇ; ਪਿਛੇ ਪਛੁਤਾਇ ॥
ਕਾਗਦਿ ਕਲਮ; ਨ ਲਿਖਣਹਾਰਾ ॥ ਮੰਨੇਕਾ; ਬਹਿ ਕਰਨਿਵੀਚਾਰਾ ॥
ਅੰਸਾ ਨਾਮੁ; ਨਿਰੇਜਨੁ ਹੋਇ ॥ ਜੇਕੇ ਮੰਨਿ ਜਾਣੈ; ਮਨਿ ਕੋਇ ॥੧੨॥

ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਗੁਰ ਪਉੜੀਆਂ ਵਿਚ ਸੁਣਕੇ ਦੀ ਮੰਗਾਂ ਕਹੀ, ਸੁਣ ਕੇ ਸਿਧਾਂ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੁਣ ਕੇ ਮੰਨਣ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਬਤ ਤੇ ਮੰਨਣ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਭੀ ਦਸ ?

ਉੱਤਰ: * (ਮੰਨੇ ਕੀ ਗਤਿ, ਕਹੀ ਨ ਜਾਇ) ਹੋ ਸਿਰਹ! ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਨਣ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆ ਦੀ ਜੋ (ਗਤਿ) ਰੀਤੀ (ਮੁਯਾਦ) ਹੈ ਵਾਂਗੋ-ਜੇ (ਗਤਿ) ਅਵਸਥਾ ਹੈ। ਵਾਂਗੋ ਮੰਨਣ ਵਾਲਿਆ ਨੂੰ ਜਿਹੜਾ (ਗਤਿ) ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ (ਗਤਿ) ਜੋ ਬਿਵਸਥਾ ਹੈ ਵਾਂਗੋ ਮਨ ਦੀ (ਗਤਿ) ਚਾਲ ਪਾਤਕ ਦੀ ਗਵਾਹਤ ਦਾ ਰਤਾ ਦੀ ਜੋ (ਗਤਿ) ਰੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੁਣ ਕੇ (ਗਤਿ) ਗੁਣ ਭਵ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਿਹਾ ਨਾਮ ਜੋ ਮਨ ਸਹਾਇ ਹੋਵੇ ਮੰਨਣ ਵਾਲਿਆ ਨੂੰ ਜੋ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਵੇ।

ਸਾਖੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ

ਸੋਈ ਸਭਾਨ, ਕਾਲਜਗੀ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਉਹਾਰ ਕਰਤਾ, ਸਤਿਗੁਰੁ ਰਸਦਸ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਮਰ ਸਾਹਿਬ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਖਸ਼ਦਾ ਸਾ।

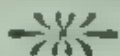
ਅਸਾਹ ਸਿੱਖ ਮ ਮੋਨਹ ਪਯਾਰਾ। ਸਾਖ ਜਨਮ ਦਲਭ ਕੇ ਧਾਰੇ।
ਹੁਟਿ ਸਿਮਰਨ ਨਿਰਮਲਾ ਨ ਸੋਦਹ। ਨਾਨਕ ਸਰਗ ਨਹਿ ਪੁਨ ਪਨ ਜੋਵਾ ॥੧॥
ਹਟ ਟਿੰਗ - ਯਾ ਆਵਨ ਜਾਨਾ। ਉਚ ਨੀਚ ਬਲ ਕਰਨ ਪਯਾਨਾ।
ਸ਼ਿਰਨਾਮ ਜਮ ਚਿਹ ਬਸ ਵਾਹ। ਮਨ ਕੇ ਸਕਲ ਬਿਕਾਰ ਨਸਾਵਹ ॥੨॥
ਰਮਹੁ ਪ੍ਰੇਮ ਧਨਿ ਗਰ ਉਪਦਸ਼। ਕਾਟਹ ਬਿਕਟ ਕਪਾਟ ਕਲੇਸ਼ ॥੩॥

(ਸ੍ਰੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਸੂ:)

ਅੰਸਾ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਧਾਰ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਵੇਸਾਖ ਸੰਮਤ ੧੬੩੭ ਬਿ: ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਤਾਏ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਭਾਈ ਸਹਾਰੀ ਮਲ ਜੀ ਨੇ ਆ ਕੇ ਬੇਨਤੀ, ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਭਤੀਜੇ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਚੱਲੋ। 'ਸਭ ਮਹਿ ਆਪ ਹੋਇ ਸਿਰਮੋਰ'। ਕਰਹ ਬਯਾਹੁ ਚਲਿਕੇ ਤਿਸ ਨੌਰ।' ਉਸ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਸੁਣ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸਤਿਕਾਰ ਰਖਣ ਵਾਸਤੇ ਚੋਲ, ਹੋ ਭਾਤਾ ਜੀ ਸੁਣੋ! ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਦੋਸਾਂ ਬਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਭੀਜੇ ਪਾ: ਜੀ ਤਕ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਵੇਚੇ ਨ ਠਹਰਾਏ, ਤਾਂ ਉਹ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਮੁੜ ਜਾਣਗੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ:

'ਗੁਰ ਸਿੱਖਸਣ ਕੇ ਹੁਇ ਅਪਮਾਨਾ। ਇਤੀ ਨ ਮੇ ਮਹਿ ਬਕਤਿ ਮਹਾਨਾ।
ਸਤਿਗੁਰ ਪਗ ਪੰਕਜ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮੀ। ਜਿਨ ਕੇ ਦਰਸਨ ਨਿਤ ਸੁਖ ਛੇਮੀ ॥੩॥'
ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਤੇਰੇ ਸਿੱਖੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਵਿਚ ਦਿਕਤ ਆਵੇਗੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਡਾ ਜਾਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਭਾਈ ਸਹਾਰੀ ਮਲ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਫੇਰ ਆਪਣੇ ਸਪਤਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦੇਵੋ। ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਆਖਣਾ, ਆਪਣੇ ਤਾਏ ਸਹਾਰੀ ਮਲ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਦੇ ਵਿਆਹ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਲਾਹੋਰ ਜਾਓ। ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਿਆਣੇ ਹੋ। ਨਾਲੇ ਸਾਰੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਤੇ ਸਾਕਾਂ ਅੰਗਾਂ ਦੀ ਮਾਣ ਪਛਾਣ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਜੀ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ

ਨਾਇ ਸੁਣਿਐ ਸਹਜ ਉਪਜੈ ਸਹਜੇ ਸੁਖ ਪਾਵੈ॥
 ਗੁਰਮਤੀ ਨਾਉ ਪਾਈਐ ਨਾਨਕ ਗੁਣ ਗਾਵੈ॥੧੭॥
 ਪਉੜੀ ॥ ਨਾਇ ਸੁਣਿਐ ਸਹਿ ਸੰਸਾਰੇ ਸਮੁ ਨੇੜਿ ਆਵੈ॥
 ਨਾਇ ਸੁਣਿਐ ਘਟਿ ਚਾਨਣਾ ਆਨਹੁ ਤਵੈ॥
 ਨਾਇ ਸੁਣਿਐ ਆਪੁ ਬੁਝੀਐ ਲਾਗੁ ਨਾਉ ਪਾਵੈ॥
 ਨਾਇ ਸੁਣਿਐ ਪਾਪ ਕਟੀਯਹਿ ਨਿਰਮਲ ਸਚ ਪਾਵੈ॥
 ਨਾਨਕ ਨਾਇ ਸੁਣਿਐ ਸੁਖ ਉਜਲੈ ਨਾਉ ਗੁਰਮਤਿ ਪਿਆਵੈ॥੧੮॥ (੧੨੪੦)

ਬਾਰੂਵੀਂ ਪਉੜੀ ਪ੍ਰਾਰਭ

ਮੰਨੇ ਕੀ ਗਤਿ; ਕਹੀ ਨ ਜਾਇ॥ ਜੇਕੋ ਕਹੈ; ਪਿਛੇ ਪਛੁਤਾਇ॥
 ਕਾਗਦਿ ਕਲਮ; ਨ ਲਿਖਣਹਾਰਾ॥ ਮੰਨੇਕਾ; ਬਹਿ ਕਰਨਿਵੀਚਾਰਾ॥
 ਐਸਾ ਨਾਮ; ਨਿਰੰਜਨੁ ਹੋਇ॥ ਜੇਕੋ ਮੰਨਿ ਜਾਣੈ; ਮਨਿ ਕੋਇ॥੧੨॥

ਜਦੋਂ ਤੇ ਚਾਰ ਪਉੜੀਆਂ ਵਿਚ ਸੁਣਨ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਕਹੀ, ਸੁਣ ਕੇ ਸਿਧਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੁਣ ਕੇ ਮੰਨਣ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਰਤ ਤੇ ਮੰਨਣ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਕੀ ਦਸੇ?

ਉਤਰ: * (ਮੰਨੇ ਕੀ ਗਤਿ, ਕਹੀ ਨ ਜਾਇ) ਹੋ ਸਿੱਧੋ! ਨਾਮ ਦਾ

ਮੰਨਣ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆ ਦੀ ਜੋ (ਗਤਿ) ਰੀਤੀ (ਮੁਯਾਦਾ) ਹੈ ਵਾ-ਸੋ (ਗਤਿ) ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਵਾ ਮੰਨਣ ਵਾਲਿਆ ਨੂੰ ਜਿਤੀ (ਗਤਿ) ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ (ਗਤਿ, ਜੋ ਬਿਵਸਥਾ) ਹੈ ਵਾ ਮਨ ਦੀ (ਗਤਿ) ਚਾਲ ਪੌੜੀ ਦੀ ਕਵਰ ਮਨ ਦੇ ਰਸਮ ਦੀ ਜੋ (ਗਤਿ) ਜੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੰਨਣ ਕੀਤਾ ਗੁਣ ਗਾਵ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਤਾਂ ਜਾਂ ਤਾਂ ਮੰਨਣ ਵਾਲਿਆ ਨੂੰ ਜੋ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਈ ਹੈ

ਸਾਖੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ

ਸਦੀ ਮਧ ੧੨, ਕਲਮਗੀ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਉਧਾਰ ਕਰਤਾ, ਸਤਿਗੁਰੁ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਸੰਗਤੀ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਖਸ਼ਾ ਸਾ:

‘ਸਾਹਿ ਸਿਖ ਮੇਰੇ ਪਯਾਸੇ। ਮਾਨਖ ਜਨਮ ਦਲਭ ਕੇ ਧਾਰੇ।
 ਹਰਿ ਮਿਸਰਾਇ। ਇਥਾ ਨ ਜੋਵਹ। ਨਰਕ ਸਰਗ ਨਹਿ ਪਨ ਪਨ ਜੋਵਹ॥੩॥
 ਹੁਣੇ ਟਿਕ ਜਗ ਆਵਨ ਜਾਨ। ਉਚ ਨੀਚ ਬਲ ਕਰਨ ਪਯਾਨ।
 ਸਤਿਨਾਮ ਰਸ ਨਿਭ ਬਸਾਵਹੁ। ਮਨ ਕੇ ਸਕਲ ਬਿਕਾਰ ਨਸਾਵਹੁ॥੪॥
 ਰਮਹੁ ਪ੍ਰਮ ਧਰਿ ਗਾਰ ਉਪਦੇਸ਼। ਕਾਟਹੁ ਬਿਕਟ ਕਪਾਟ ਕਲੇਸ।’

(ਸ੍ਰੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਸ:)

ਐਸਾ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਧਾਰ ਕੇ ਸੰਗਤੀ ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਵੈਸਾਖ ਸੰਮਤ ੧੬੩੭ ਬਿ: ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਭਾਈ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਭਾਈ ਸਹਾਰੀ ਮੱਲ ਜੀ ਨੇ ਆ ਕੇ ਬੰਨਤੀ, ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਭਤੀਜੇ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਫ਼ਿਕਾ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਚੱਲੋ। ‘ਸਭ ਮਹਿ ਆਪ ਹੋਇ ਸਿਰਮੌਰ। ਕਰਹੁ ਬਯਾਹੁ ਚਲਿਕੈ ਤਿਸ ਠੋਰ।’ ਉਸ ਦੀ ਬੰਨਤੀ ਸੁਣ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸਤਿਕਾਰ ਰਖਣ ਵਾਸਤੇ ਬੋਲੇ, ਹੇ ਭਾਈ ਜੀ ਸੁਣ! ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਵੇਸਾ ਬਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਭੀਜੇ ਪਾ: ਜੀ ਤਕ ਦੀਆਂ ਸਿਖ ਸੰਗਤਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਇਥੇ ਨ ਠਹਰਾਏ, ਤਾਂ ਉਹ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਮੜ ਜਾਣਗੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ:

‘ਗੁਰ ਸਿੱਖਜਨ ਕੇ ਹੁਇ ਅਪਮਾਨ। ਇਤੀ ਨ ਮੇ ਮਹਿ ਸ਼ਕਤਿ ਮਹਾਨ।
 ਸਤਿਗੁਰ ਪਗ ਪੀਕਸ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮੀ। ਜਿਨ ਕੇ ਦਰਸਨ ਨਿਤ ਸੁਖ ਫੇਮੀ॥੩੩॥’

ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਤੇਰੇ ਸੰਬੰਧੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਵਿਚ ਦਿਕਤ ਆਵੇਗੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਡਾ ਜਾਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਭਾਈ ਸਹਾਰੀ ਮੱਲ ਨੇ ਬੰਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਫੇਰ ਆਪਣੇ ਸਪੁਤਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦੇਵੋ। ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, ਆਪਣੇ ਭਾਈ ਸਹਾਰੀ ਮੱਲ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਦੇ ਵਿਆਹ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਸਾਹਿਬ ਜਾਓ। ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਿਆਣੇ ਹੋ। ਨਾਲੇ ਸਾਰੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਤੇ ਸਾਕਾਂ ਅੰਗਾਂ ਦੀ ਜਾਣ ਪਛਾਣ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਜੀ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ

ਕਿਤੇ ਮੇਰੇ ਜਾਣੇ ਪਿਛੋਂ ਕੁਝ ਆਗ ਨ ਆ ਜਾਣਾ । ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਕਾਮ
ਕਰਮ ਸੋ ਹੀ ਸੰਭਾਲਣਾ ਹੈ । ਇਹ ਜੀਆ ਬਣਾਇਆ ਇਹ
ਲੰਗਾ ਜੀ ! ਮੇਰੇ ਗਏ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਚਲੇਗਾ । ਆਪ ਹੀ
ਯੋਗ ਆਦਰ ਕਰਨਾ, ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਰਸਤ ਦੇਣੀ । ਮੇਰੇ ਸੰਭਾਲਣੇ
ਸਿਰੋਪਾਓਂ ਦੇਣੇ ਵਿਧ ਕਿਸੇ ਅਣਜਾਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ।

ਕਿਹਾ ਤੈਨੂੰ ਹੀ ਜਾਣਾ ਜੋਗ ਹੈ । ਕਾਰਜ ਸੰਭਾਲਣਾ ਤੇ ਮੇਰੇ ਕਾਮ
ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ । ਪਰ ਇਸਨੇ ਜਥਾਬ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ
ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਮੁਖ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜੀ ਤੂੰ ਸੋਚਿਆ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਆਪਣੇ
ਲਈ ਕਿਹਾ । ਤੂੰ ਉਹ ਮਸਤ ਸੁਭਾ ਵਿਚ ਬੋਲਿਆ 'ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਰੋਮ ਸਮਤ
ਮਾਏ' । ਕੇਂਦਰ ਕਿਸ ਕੇਂਦਰ ਕਿਸ ਕੇਂਦਰ 'ਨਹਿ ਮਾ' ਨਿਮ ਮਹਿ ਰਿਹਾਈ ।
ਨਹਿ 'ਚਾ' ਮੈਂ ਕਰਨ ਅਗਾਰੀ । ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ 'ਤਬਿ ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਕੀ
ਵਿਸ਼ ਦਖਾ' । ਜਿਨ ਕੇ ਸਿਦਲ ਸਲੀਲ ਵਿਸੇਖਾ ॥ ਅਤੇ ਜਾਨੇ ਵਾਸਤੇ ਕਿਹਾ ।
ਮੇਰੇ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸਹਿਤ ਹੋਨੀ ਕੀਤਾ 'ਦੇਹ ਤੇ ਸੁਭਮ
ਕਾਮ ਮਾਹ ਮੋਹਿ । ਪਠਹ ਆਪ ਜੀ ਆਨੰਦ ਹੋਹਿ ॥ ੧੧ ॥ ਜ ਤੇ ਜਾਵਨ
ਮਹਿ ਜੀਵਨ ਮਿਸੇ । ਜਹ ਆਇਸੁ ਮਥ ਦੇਹ ਨਿਸ਼ਿਮ ਦੇਰ ਨ ਕਰੇ ਪਿਤਾ
ਜੀ ਦੇ । ਪੁਨ ਦੋਹੇ ਮੈਂ ਤੁਰਨ ਤਹਾ ॥ ਰਾਸ ੧੨ ॥ ਅੰਸੂ ੧ ॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਹਰਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਕ
ਮੁੜਾ ਕਾਨੇ ਸਹੀ ਮੇਲ ਦੇ ਘਰ ਰਹਿ ਕੇ, ਵਿਆਹ ਦਾ ਕਾਮ ਸੰਪੂਰਨ
ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਸਭੇ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਨੂੰ ਧਰਮਸਾਲਾ ਬਣਾ ਕੇ ਚਰੇ ਸੋਭਾ
ਨੂੰ ਦਰਸਾ ਦੇਣਾ ਤੇ ਸਾਡੇ ਬੁਲਾਏ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ । ਸੱਤ ਬਚਨ
ਦੇ ਹੋਰ ਅਰਥ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਤਿਆਰੀ ਬਰ ਲਈ । ਆਪਣੀ
ਮਾਤਾ ਤੇ ਜੀ ਤੂੰ ਰਸਕਾਰ ਕਰਨ ਗਏ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਅਸ਼੍ਰਮ
ਦੀ, 'ਮੇਰੇ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਉਥਾ' । ਹੁਣ ਸਦਾ ਹਿਰ ਕੇ ਅਣਸਾਰੀ ।
ਮੇਰੇ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ, 'ਵਿਸਾਖ ਨੂੰ ਸਿਧਿ ਤੇ ਸਕਨੁ ਸੁਖੀ
ਦੇਖਾ' । ਆਪਣੇ ਮੇਰੇ ਚਿਤ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ
ਸਹਾਰੀ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਰਹਿ ਕੇ, ਵਿਆਹ ਸੰਪੂਰਨ

ਹੁਣ ਜਿਹਾ ਹੈ । ਜਦ ਬੈਠੇ ਉਥੇ ਚ ਕੇ ਜਾਹ ਵੇਲੇ ਵੇਰਵੇ, ਕਰੇ
ਸਾਡੇ ਬਾਹਰ ਰਾਹ ਉਤੇ ਜਾ ਬੈਠੇ ਹੋ । ਮੇਰੇ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ
ਜੋ ਖਾਣਾ, ਪੀਣਾ, ਸੋਣਾ ਹੋਵੇ ਸਾਡੇ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ
ਸਭਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ 'ਮੇਰੇ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ' ਅਤੇ 'ਵੇਰਵੇ' ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ
ਦਾਸਾਂ ਨੂੰ ਚਮਕਾਵੇ । ਮੇਰੇ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ 'ਮੇਰੇ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ' ਅਤੇ
ਸਿਰੋਪਾਓਂ ਦੇਣੇ ਨਹੀਂ ਸੋਚੇ । ਮੇਰੇ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ 'ਮੇਰੇ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ' ਅਤੇ
ਲਲ ਰਬ ਚਮਕਾਵੇ ਆਦਿ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਜਦ ਮੁਲੈ ਹੀ ਮਨ ਨਾ ਨਹਿਰ ਸਕਿਆ ਤੇ ਹਿਰਾ ਪੈਰੁ ਲਿਖ ਕੇ ਸਿੱਖ
ਦੇ ਹੱਥ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵੱਲ ਫੇਜ ਦਿਤਾ ।

ਮਾਭ ਮਹਲਾ ੫ ਚਉਪਦੇ ਘਰੁ ੧ ॥ ਮੇਰਾ ਮਨ ਲੇਚੇ ਗੁਰ ਦਰਸਨ ਹਾਈ ॥
ਬਿਲਖ ਕਰੇ ਚਾਹੁਕ ਕੀ ਨਿਆਈ ॥ 'ਤੁਖਾ' ਨ ਉਤਰੇ ਸਾਤਿ ਨ ਆਵੇ ਬਿਨੁ
ਦਰਸਨ ਸੰਤ ਪਿਆਰੇ ਜੀਉ ॥ ੧ ॥ ਹਉ ਘੋਲੀ ਜੀਉ ਘੋਲਿ ਘੁਮਾਈ ਗੁਰ
ਦਰਸਨ ਸੰਤ ਪਿਆਰੇ ਜੀਉ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਪਿਥੀ ਚੰਦ ਨੇ ਇਹ ਚਿੰਨੀ ਸਿੱਖ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪਤੀ ਤੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਜੇ ਇਹ
ਚਿੰਨੀ ਪਿਥਾ ਜੀ ਨੂੰ ਜਿਸ ਦੀ ਜਾ ਮੇਰੇ ਫੇਰੇ ਕੁਝ ਤੇ ਬਝਾ ਕੇ ਗੁਰਿਆਈ ਦੇ
ਦੇਵੇ । ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਛਕਾ ਕੇ ਰੋਜ ਦਿੱਤਾ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ
ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਣ ਦੀ ਨਿਯਮ । ਜਦ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਕਾਫੀ ਦਿਨ ਚਿੰਨੀ
ਦਾ ਸਵਾਦ ਚਿੰਨੀ ਕੇ ਦੂਜੀ ਚਿੰਨੀ ਸਿਹ ਲਿਖ ਕੇ ਕੇਸੀ
ਯਥਾ : 'ਉਹ ਮੁਖ ਸੁਆਵ' ਜ.ਉ ਸਹਜ ਧਨ ਬਾਣੀ ॥ ਚਿਰੁ ਹੋਆ ਦੇਖ
ਸਾ ਰੋਗ ਪਾਣੀ ॥ ਧੰਨ ਸ ਦਸ ਜਗੁ ਤੂੰ ਵਸਿਆ ਮੇਰੇ ਸਜਣ ਮੀਤ ਮੁਰਾਰੇ
ਗੀ ॥ ੧ ॥ 'ਚ ਘੋਲੀ ਹਉ ਘੋਲਿ ਘੁਮਾਈ ਗੁਰ ਸਜਣ ਮੀਤ ਮੁਰਾਰੇ
ਜੀਉ' ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਹਉ ਚਿੰਨੀ ਕੀ ਚਸ ਤੁਰਾ ਲੈ ਨ ਉਹੀ ਸਿਖ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆਇਆ ।
ਪਿਥੀ ਚੰਦ ਨੇ ਚਿੰਨੀ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਰਖ ਲਈ । ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਮਤ ਦਿਤਾ । ਸ੍ਰੀ
ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਫੇਰ ਇਕ ਮਹਾਨਾ ਉਕੀਕ ਕੇ ਇਹ ਤੁਸੀਂ ਚਿੰਨੀ
ਲਿਖੀ : 'ਇਕ ਘੋਲੀ ਨ ਮਿਲਤੇ ਤਾ ਕਾਲਿਜਗ ਹੋਤਾ' । 'ਇਕ ਕਦਿ ਮਿਲੀਐ
ਪਿਆ ਤੁਧੁ ਭਗਵੰਤਾ ॥ ਮੇਰੇ ਰੋਣਿ ਨ ਵਿਗਾਏ ਨੀਦ ਨ ਆਵੇ ਬਿਨੁ ਦੇਖ ਗੁਰ
ਦਰਬਾਰੇ ਜੀਉ ॥ ੩ ॥ ਹਉ ਘੋਲੀ ਜੀਉ ਘੋਲਿ ਘੁਮਾਈ ਜਿਸੁ ਸਚੇ ਗੁਰ

ਏਰਥਾਰੇ ਜੀਉ ॥੧॥ ਰਹਾਉ॥

ਹਰ ਅਨਦਾਸ ਦੇ ੧੧ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਕੇਸਿਆ ਤੇ ਰਿਹਾ ਕਿ ਸਿਖ ਸਿੰਗਰ
 ਜੀ ਦੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦੇ 'ਬ ਨ ਦਵੀ'। ਸਿੱਖ ਚਿੰਨੀ ਤੇ ਕੇ 'ਸਿਖ' ॥੧॥
 ਤੇ ਅੱਖ ਬਚਾ ਕੇ ਸਿੰਗਰ ਤੇ ਸਿੰਗਰ ਜੀ ਜੀ ਹੁਸੀ ਰਿਹਾ ॥੧॥
 ਜੇ ਜੀਓ ਚਿਨੀ ਪਤੀ ਤੇ ਯਾਰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਸ। ਸਾਹਿਬਮਾਹ ਜੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ
 ਨਾ ਪਿਆਰ ਤੇ ਵਿਛੋੜ ਵਾਲੀ ਦਸਾ ਜਾਣ ਲਈ। ਕਿ:-
 'ਚਿਤਿ ਪਤਰ ਚੁ ਜਗਤ ਸਾਹਿਬ ॥ ਹੋਇ ਰਾਜੀ ਰਬ ਅੰਨ ਨਾ ॥ (੩੭੫)
 'ਮਹਾਨੀ' ਦਾ ਨਾਅ ਹੈ 'ਵੇ ਹਾਰ ਕਰਤ ਬਸਤੁ ਅਭਨ ਨ ਕੀਰੇ।
 ਉਹੀ ਜੀ ਉਹੀ ਜੀ ਹੀਨੀ। ਕਬ ਘਰਿ ਅ ਵੇਰੀ ॥੧॥ ਹਰਾਉ। (ਅੰਗ ੨੩੦)
 'ਬਾ' 'ਮਸਕੇ ਨਾਹੀ ਮੋਰੇਬਾ ॥'

ਨਾਲ ਸਿਖ ਨ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਵਿਛੋੜੇ ਵਿਚ ਠੰਢੇ ਹੋਕੇ ਲੈ ਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ,
 ਨੇਤ੍ਰ ਵੈਰਾਗੇ ਦੇ ਨਾਲ ਭਿੰਨੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਮਝ ਗਏ ਕਿ:-

'ਮਹਾ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਦਰਸਨ ਚ ਹੁ। ਨਹੀ ਸਾਤੀ ਨਿਸ ਬਾਸਰ ਮਾਹੁ। ੯॥
 ਪ੍ਰੇਮ ਮਹਾ ਤ ਬਸਾਹੁਲ ਹੋਵਾ। ਹਮਰੇ ਬਿਰਹਾ ਰਹੇ ਸਤ ਜੋਵਾ ॥'

ਮਿਟੇ ਪੰਛੀ ਪਿੰਜਰੇ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣਾ ਤਾਂ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਪਰ
 ਪਿੰਜਰਾ ਨਹੀਂ ਉੱਡਣ ਦਿੰਦਾ। ਇਉਂ ਸਾਡੇ ਹੁਕਮ ਰੂਪੀ ਪਿੰਜਰੇ ਵਿਚ ਪਏ
 ਹਨ। ਅਗਿਆ ਸਿਰ ਮੱਥ ਤੇ ਮੰਨ ਕੇ ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਕਸਰਤ ਸਹਾਰ ਰਹੇ ਹਨ।
 'ਮਾਨਿ ਦਸਾ ਲੋਚਨ ਕਰਿਆਏ। ਰੁਕਯੋ ਕੰਠ ਨਹਿ ਬੋਲਯੋ ਜਾਏ।' ਕਸਵੱਟੀ
 ਦੇ ਤਾਓ ਵਿਚ ਪੂਰੇ ਉਤਰੇ ਹਨ। ਸਾਡੀ ਅਗਿਆ ਨੂੰ ਠੀਕ ਮੰਨਿਆ ਹੈ।
 ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਤਿ ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਬੁਲਾ ਲਈਏ।

'ਪ੍ਰਸਨ ਬਿਬੇ ਏਕ ਇਨ ਰਾਖੀ। ਰ ਹ ਆਇਸ ਮਹਿ ਦਰਸਨ ਕਾਂਖੀ।
 ਸਰਬ ਸਹਾਰਹਿ ਗੁਰਤਾ ਭਾਰ। ਅਮਰ ਜਰਹਿਗੇ, ਨਹਿ ਹੀਕਾਰਿ ॥੧॥
 ਇਉਂ ਵਿਚਾਰਕ ਬਾਬਾ ਬੁਢਾ ਜੀ ਨੂੰ ਰਬ ਦੇ ਕੇ ਲਾਹੌਰ ਭੇਜਿਆ। ਜਦੋਂ
 ਬਾਬਾ ਜੀ ਲਾਹੌਰ ਪਹੁੰਚਤਾ ਪਰਸਪਰ ਭਾਏ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਮਿਲ। ਬਾਬਾ
 ਰਵਾ ਜੀ ਤੋਂ 'ਗੁਰ ਇਸ ਕੇ ਸਨਿ ਕਰਿ ਸੇਦੇਸ਼। ਭਯੋ ਸਭਿਨਿ ਕੇ ਹਰਖ
 ਵਿਸ਼ੇਸ਼, ਆਯ। ਰਮਹੁ ਲਨਿ, ਸੁਨਿ ਅੰਸ। ਕਰਨ ਪੁਟਨ ਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਜੇਸਾ, ੨੦॥

੧੧. ੧੨. ੧੩. ੧੪. ੧੫. ੧੬. ੧੭. ੧੮. ੧੯. ੨੦. ੨੧. ੨੨. ੨੩. ੨੪. ੨੫. ੨੬. ੨੭. ੨੮. ੨੯. ੩੦. ੩੧. ੩੨. ੩੩. ੩੪. ੩੫. ੩੬. ੩੭. ੩੮. ੩੯. ੪੦. ੪੧. ੪੨. ੪੩. ੪੪. ੪੫. ੪੬. ੪੭. ੪੮. ੪੯. ੫੦. ੫੧. ੫੨. ੫੩. ੫੪. ੫੫. ੫੬. ੫੭. ੫੮. ੫੯. ੬੦. ੬੧. ੬੨. ੬੩. ੬੪. ੬੫. ੬੬. ੬੭. ੬੮. ੬੯. ੭੦. ੭੧. ੭੨. ੭੩. ੭੪. ੭੫. ੭੬. ੭੭. ੭੮. ੭੯. ੮੦. ੮੧. ੮੨. ੮੩. ੮੪. ੮੫. ੮੬. ੮੭. ੮੮. ੮੯. ੯੦. ੯੧. ੯੨. ੯੩. ੯੪. ੯੫. ੯੬. ੯੭. ੯੮. ੯੯. ੧੦੦.

ਕੇਸਿਆ ਤੇ ਰਿਹਾ ਕਿ ਸਿਖ ਸਿੰਗਰ
 ਜੀ ਦੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦੇ 'ਬ ਨ ਦਵੀ'। ਸਿੱਖ ਚਿੰਨੀ ਤੇ ਕੇ 'ਸਿਖ' ॥੧॥
 ਤੇ ਅੱਖ ਬਚਾ ਕੇ ਸਿੰਗਰ ਤੇ ਸਿੰਗਰ ਜੀ ਜੀ ਹੁਸੀ ਰਿਹਾ ॥੧॥
 ਜੇ ਜੀਓ ਚਿਨੀ ਪਤੀ ਤੇ ਯਾਰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਸ। ਸਾਹਿਬਮਾਹ ਜੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ
 ਨਾ ਪਿਆਰ ਤੇ ਵਿਛੋੜ ਵਾਲੀ ਦਸਾ ਜਾਣ ਲਈ। ਕਿ:-
 'ਚਿਤਿ ਪਤਰ ਚੁ ਜਗਤ ਸਾਹਿਬ ॥ ਹੋਇ ਰਾਜੀ ਰਬ ਅੰਨ ਨਾ ॥ (੩੭੫)
 'ਮਹਾਨੀ' ਦਾ ਨਾਅ ਹੈ 'ਵੇ ਹਾਰ ਕਰਤ ਬਸਤੁ ਅਭਨ ਨ ਕੀਰੇ।
 ਉਹੀ ਜੀ ਉਹੀ ਜੀ ਹੀਨੀ। ਕਬ ਘਰਿ ਅ ਵੇਰੀ ॥੧॥ ਹਰਾਉ। (ਅੰਗ ੨੩੦)
 'ਬਾ' 'ਮਸਕੇ ਨਾਹੀ ਮੋਰੇਬਾ ॥'

ਇਉਂ ਹੋਣਾ ਚੰ ਸਲ ਵਗਾ ਕੇ ਵਿਛੋੜੇ ਦੀ ਤਪਸ ਨੂੰ ਬੁਝਾਇਆ ਹਜਰ
 ਤੇ ਹੀਨ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਸਿੰਘਾਸਣ ਤੇ ਬਿਠਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹਿਆ। ਕਿ ਚਿੰਨੀ ਤੇ
 ਤੀਜਾ ਅੰਕ ਕਿਉਂ ਨਿਰਿਆ ਤੇ? ਤਾਂ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਦੇ
 ਚਿਨੀਆਂ ਬੁਝੀਆਂ ਸਨ ਉਹ ਵੱਡੇ ਭਰਾਤਾ ਜੀ ਨ ਸਿਖ ਤੇ ਲੇ ਲਈਆਂ ਸਨ।
 ਇਸ ਸਟ ਕੇ ਹਜਰ ਨ ਪ੍ਰਭੂ ਚੰਦ ਨੂੰ ਸੰਦ ਕ ਪੜ੍ਹਿਆ ਕਿ ਤੇਰੇ ਪਾਸ ਅੱਗੇ
 ਵੀ ਕੋਈ 'ਚਿੰਨੀ' ਆਈ ਹੈ? ਇਹ ਸੁਕਰ ਗਿਆ। ਤੇ ਹਜਰ ਨੇ ਇਸਦਾ ਚੋਲਾ
 ਘਰੋਂ ਮੰਗਵਾ ਕੇ (ਜੋ ਇਹ ਕਾਹਲੀ ਵਿਚ ਘਰ ਭੱਲ ਆਇਆ ਸੀ) ਵਿਚੋਂ
 ਚਿੰਨੀਆਂ ਕਢਵਾ ਲਈਆਂ। ਇਹ ਸਰਮਿੰਦਾ ਹੋ ਕੇ ਗਰਦਨ ਨੀਵੀਂ ਕਰਕੇ
 ਟੇਨ ਗਿਆ। ਸਿੰ-ਗਰ ਜੀ ਚਿੰਨੀਆਂ ਪੜ੍ਹਕੇ ਬੜੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ। ਬਾਬਾ ਬੁਢਾ ਜੀ
 ਨੂੰ ਚਿੰਨੀਆਂ ਪੜ੍ਹਾਈਆਂ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡਾ ਬਿਆਲ ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਤਾ
 ਰਾਹੀਂ ਸੋਪਣ ਦਾ ਹੈ। ਤਸੀਂ ਦੱਸੋ ਕੀ ਬਿਆਲ ਹੈ? ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ
 ਕਿ ਇਹ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਜੋਗ ਹਨ। ਆਪ ਜੀ ਜੀ ਅਗਿਆ ਵਿਚ ਸਦਾ
 ਵਸੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਹਟ ਦੇ ਸਾਲ ਲਾਹੌਰ ਰਹਿਕੇ, ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਅਗਿਆ
 ਪਾ ਕੇ ਵਾਸਨਾਂ ਨੂੰ ਆਏ ਹਨ। ਇਉਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨਾਲ ਸੰਮਤੀ ਰਲ ਕੇ
 ਸਿੰ-ਗਰ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਸਤਬਰ ਸਗਤਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠ ਕਰਕੇ ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਤੇ
 ਨ ਲੀਏਰ ਮੰਗਵਾ ਕੇ, ਭਾਦਰੋਂ ਸੁਦੀ ਦੂਜ ਸੰਮਤ ੧੬੩੮ ਬਿ: ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਚਰਨ
 ਦੇਵ ਜੀ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਕਰਕੇ, ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਇਕ ਨਾਲੀਏਰ ਅੱਗੇ ਧਰ ਕੇ

ਕਲਾ ਸਮੇਤ ॥ ਭੀਨਣਾ ਘਰਨਾ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਵੱਸ ਹੈ ਆਪ ਗੁਰ ਪਰਮਸਰ
ਮਾਧਵ ॥ ਏਸ ਕਰਨ ਮਾਰਨਾ ਜਿਵਾਉਣਾ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਵੱਸ ਹੈ ॥ ਸਮਝਕਾਲ
ਦਾ ਭਾਗ ਸਿੰਘਾ ਨ ਬਹੁ ਵਰਜਿਆ ਪਰ ਸਮਝਾ ॥ ੩੨ ॥ ਕੀਤਾ

ਮਾਧਵ ਨੇ ਚੀਰ ਰਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸਹੀ ਸਰ ਕਿੱਚ ਕੱਢ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ
'ਕਈ' ਮਾਧਵੀ ਸੁਣਾਏ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਮਨ ਦੇ ਪਾ ਨੇ ਨਿਵਾਉਣ ਦੇ
ਉਪਰ ॥ ਨੇ ਕਈ ਨਿਕਾਹ ਦੇ ਪੁੱਤ ਨਿਕਾਹ ਨਿਹ ਸੁਣੇ ਸਰ ਚੰਦ੍ਰ
ਗਏ, ਨੀਵੀਆਂ ਪਾਲਣੀਆਂ ਹਜ਼ੂਰ ਵੱਲ ਤੋਕਦੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਤਿ ॥ ਮਾਧਵ
ਜੀ ਨਾ ਕਹਿਣੇ ॥

ਜਿਸ ਦੇ ਨਿਨ ਵਾਨੀ 'ਮਧਿ' ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਈ ਜੋ ਕਈ ਕਹਾਣੀ ਕਹੇਗਾ
ਉਸਦੇ ਮੁਖਟ ਕਹੀ ਹੋਵਗੀ ਸਭ ਪੁਲਕ ਵਿਚ ਸੰਕਾਰ ਪਵੇਗਾ ॥ ਜੀਸ ਬਚਨ
ਹੋਣ ਤੋਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਵੀਚਾਰ ਕੀਤੀ 'ਜਿਸਨ ਬੁਠ ਮਗ ਮਹਿ ਸੁਰ
ਮਨ ॥ ਆਰੇ ਪੁਰ ਮਭ ਸਿਰ ਪਟਨਾ ॥ ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਿੰਘਾਨਾ ਦੇ ਕਹਿ
ਭਰਾ ਸਵਾਸ ਕ ਨ ਵਸੇ ਹੋਣ ਮਨ ਜਾਂਵਾ ਤਾ ਮਨਾ ਸਰਲ ਪਵੇਗਾ ॥
ਸਾਧਵੀ ਦੇ ਵਚਨ ਨੂੰ ਸਰ ਮੱਥੇ ਨੇ ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ ਭਾਈ ਜੀਨ ਸੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ
ਵੀਸਰ ਹੋਵੇ ਸਾਧਵੀ ਦੇ ਸਨ ਸਾਰ ਰਸ ਵਿਚ ਭੀ ਚਪ ਚਾਪ ਉਠ ਕੇ
ਨ ਚਾਹੇ ਰਹੇ, ਆਪ ਭੀ ਆਏ ਸਾਧਵੀ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ
ਦੇ ਹੋ 'ਸਾਧਵੀ' ਚਿੰਤਾ ਹੋਕੇ ਅਵਸਥਾ ਕਾਏ ਸਚੇਤ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ, ਧੰਨ
ਸਵਾਸ ਕ ਸਵਾਸ ਕ ਮਾਧਵੀ ਮਾਧਵੀ 'ਸਾਧਵੀ' 'ਸਾਧਵੀ' ਧੰਨ ਸਿਖੇ,
ਸਾਧਵੀ ਸਵਾਸ ਕ ਸਵਾਸ ਕ ਵਾਸਤੇ ਸਿੰਘਾਨਾ ॥

ਸਾਧਵੀ ਦੇ ਬਚਨ ਪੁਰ ਜੀਸੇ ॥ ੩੩ ॥ ਰਿਖਾ ॥ ਇਹ
ਧੰਨ ਸਵਾਸ ਕ ॥ ਸਾਧਵੀ ॥ ਸਾਧਵੀ ॥ ਸਾਧਵੀ ॥ ਸਾਧਵੀ ॥ ਸਾਧਵੀ ॥
ਸਾਧਵੀ ॥ ਸਾਧਵੀ ॥ ਸਾਧਵੀ ॥ ਸਾਧਵੀ ॥ ਸਾਧਵੀ ॥ ਸਾਧਵੀ ॥
ਸਾਧਵੀ ॥ ਸਾਧਵੀ ॥ ਸਾਧਵੀ ॥ ਸਾਧਵੀ ॥ ਸਾਧਵੀ ॥ ਸਾਧਵੀ ॥
ਸਾਧਵੀ ॥ ਸਾਧਵੀ ॥ ਸਾਧਵੀ ॥ ਸਾਧਵੀ ॥ ਸਾਧਵੀ ॥ ਸਾਧਵੀ ॥
ਸਾਧਵੀ ॥ ਸਾਧਵੀ ॥ ਸਾਧਵੀ ॥ ਸਾਧਵੀ ॥ ਸਾਧਵੀ ॥ ਸਾਧਵੀ ॥
ਸਾਧਵੀ ॥ ਸਾਧਵੀ ॥ ਸਾਧਵੀ ॥ ਸਾਧਵੀ ॥ ਸਾਧਵੀ ॥ ਸਾਧਵੀ ॥
ਸਾਧਵੀ ॥ ਸਾਧਵੀ ॥ ਸਾਧਵੀ ॥ ਸਾਧਵੀ ॥ ਸਾਧਵੀ ॥ ਸਾਧਵੀ ॥
ਸਾਧਵੀ ॥ ਸਾਧਵੀ ॥ ਸਾਧਵੀ ॥ ਸਾਧਵੀ ॥ ਸਾਧਵੀ ॥ ਸਾਧਵੀ ॥
ਸਾਧਵੀ ॥ ਸਾਧਵੀ ॥ ਸਾਧਵੀ ॥ ਸਾਧਵੀ ॥ ਸਾਧਵੀ ॥ ਸਾਧਵੀ ॥

ਲਾਇਕ ਸਪੁਤਰ ਭਾਈ ਜੀਵਣ ਜੀ ਨੇ, ਜੀ ਬਤਾਸੀ ਕੀਤੀ ਹੈ
ਜਿਸ ਦੇ ਸਿੰਘਾਨੀ ਜੀ ਸਾਧਵੀ ਰਹਿਆ ਤੇ ਬੀਰ ਰਸ ਨਾਲ ਕਿਹਾ
ਜਿਸ ਦੇ ਪੁਰ ਪੁੱਤ ਦੇਣ ਦੀ ਵਾਨੀ ਆਈ ॥ ੩੪ ॥ ਨੀਵੀਆਂ ਪਾਲਣੀਆਂ ॥
ਸਾਧਵੀ ਸਪੁਤਰ ਮਾਰ ਕੇ ਬਾਹਮਣ ਦਾ ਪੁਰਜ ਜਿਵਾਇਆ ਹੈ ਇਹ ਰੁਸੀ
ਬਰਾ ਭਾਈ ਗੁਨਾਹ ਕੀਤਾ ਹੈ ॥ ਅਸਾ ਸਰ ਪਰਸ ਨੇਕ ਜੀਵਣ ਵਾਲਾ ਗਰਮਖ
ਪਾਏ ॥ ਜੀਸ ਆਧਿਕਾਰ ਜੀ ਸਾਧਵੀ ॥ ੩੫ ॥ ਜੀਵਣ ਵਾਲਾ ਗਰਮਖ
ਲੱਭਦਾ ॥ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਆਗਿਆ ਕਾਨੀ ॥ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਚਨਾਂ ਤੋਂ ਜਾਨ ਵਾਰਨ
ਤਕ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਿਖ ਸੇ ॥ ਕੇ ਹੋਰ ਭੀ ਵੇਰਾਗ ਨਾਲ
ਬਚਨ ਕਹੇ, ਆਖਿਤ ਪੁਸ਼ੇ ॥ ੩੬ ॥ ਜੀਸ ਨੇ ਵਰ ਚਿੰਤਾ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਅੰਬ
ਵੇਸ ਬਾਤ ਵਧੀ, ਮੰਗਾ ਸਿਸ ਮੇਸਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਉਪਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥
ਇਸਦੀਆ ਸਭ ਕਲਾ ਉਪਜੀਆ ॥ ਇਸਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਤ ਨੇਕੀ ਸਦਾ ਵਾਸਤੇ
ਜੋਗ ਵਿਚ ਰਹੇਗੀ, ਇਸਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਭੀ ਧੰਨ ਹਨ ਇਹ ਵਰ ਦੇ ਕੇ

ਪੁਰ ਕਾਧੀ ਜੀਵਣ ਸਸਕਾਰਾ ॥ ਜਿਨ ਦੇ ਪੁੱਤ ਕੀਨਿ ਉਪਕਾਰਾ ॥
ਕਈ ਭਾਈ ਸੇਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ :- ਸਤਿਗੁਰ ਧੰਨ ਸਿੰਘ ਭੀ ਧੰਨ
ਪੁਰ ਕੇ ਬਾਕ ਦਾਸ ਜਿਨ ਮੰਨੇ ॥ ਸੇ ਸੇਤ ਭਾਈ ਜੀਵਣ ਜੀ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ
ਬਚਨ ਮੰਨ ਕੇ ਪਰਚੁਪਕਾਰ ਹੋਤ ਮਹਾਨ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕੀਤੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਭੀ
ਬੇਅੰਤ ਗੁਰਸਿਖਾ ਨ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਪਾਇਆ ਪੁਰਨਿਆਂ ਤੇ ਚੌਥੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ
ਕੀਤੀਆ ॥ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ॥ ਐਸੇ ਪਿਆਰਿਆਂ
ਦੀ (ਗੰਗ) ਬਿਵਸਥਾ ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ॥ ਆਪ ਤਰਦੇ ਤੇ ਸਾਰੀਆਂ
ਕੁਸਾਂ ਕੀ ਤਾਜ ਲੈ ਦੇ ਹਨ ॥

ਹੁਕਮਿ ਮੰਨਿਆ ਹੋਵੇ ਪਟਵਾਣ ਤਾ ਖਸਮੇ ਕਾ ਮਹਲੁ ਪਾਇਸੀ ॥ (ਅੰਗ ੭੭)
'ਨਨ ਮਨ ਧਨ ਸਭ ਸਭਿ ਪਿ ਗਰ ਕਉ ਹੁਕਮਿ ਮੰਨਿਆ ਪਾਇਸੀ' ॥ (੯੭੮)
'ਨਾਨਕ ਮੰਨਿਆ ਮੰਨਿਆ ਬੁਝੀਐ ਗਰਪਰਸਦਿ' ॥ (ਅੰਗ ੯੮੪)

ਜਿਵੇਂ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੇ ਹਜ਼ੂਰ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨਕੇ ਆਪਣੇ ਸਾਸ ਭੇਟ
ਕੀਤੇ ਜਾਂ ਸਦਾ ਵਾਸਤੇ ਜਿੰਦੀ ਉੱਚੀ ਪਦਵੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੀਤੀ ॥ ਗੁਰੂ ਬਾਲਸਾ
ਬਾਲਸਾ ਗੁਰੂ ਦਾ ਵਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਹੀ ਪੰਜਾਂ
'ਪਿਆਰਿਆ' ਤੇ 'ਹਥ ਸੇਤਕ' ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਤੇ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ
ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਬਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਸਨਨ ਸੁਰਾ ॥ ਬਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਪੂਰਾ ॥ ਇਹ

ਦਾਤਾ ਬਚਨ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ।

ਜੇ ਗਰਮਥ ਅਕਾਲ ਪਾਖ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸਮਝੇ ਮੰਨ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਉਧਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। 'ਸਤਿ ਸੁਣਿ ਮੰਨਿ ਵਸਈ ਅੰਬੁ ਬੁਝ ਜਨੁ ਕਰੀ' (ਅੰਗ ੧-੩੯)

ਪ੍ਰਸ਼ਨ :- ਕਿਸੇ ਨੇ ਮੰਨਣ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆ ਦੀ ਟੀਤੀ ਮਰਦਾ ਦਾ ਕਹੀ ਤਾਂ ਉਥੇਗੀ ? ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਜੇ ਕੋ ਕਹੈ ਪਿਛੈ ਪਛਤਾਇ :- (ਜੇ ਕੋ ਕਹੈ) ਜੇ ਕੋਈ ਮੰਨਣ ਕਰਨ

ਵਾਲਿਆ ਗੁਰਮਤਾਂ ਦੀ ਟੀਤੀ ਜਾਂ ਗਿਆਨ ਜਾਂ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਪੁਨਰ ਜੀਵੀ ਕਹਿ ਸਕੇਗਾ। ਅਜੇ ਉਹ ਜੇ ਕਹਿਣ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਸ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਕਹਿ ਦਿਆਗਾ ਤਾਂ (ਪਿਛੈ ਪਛਤਾਇ) ਪਿਛੋਂ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਾ ਕਰੇ ਸੋਕਿਆ ਫਰ ਪਛਤਾਵਾ ਹੀ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਮੰਨਣ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਦੱਸ ਦਿਆਗਾ। ਵਾ - ਜੇ ਕੋਈ ਕਹੇ ਕਿ ਮੈਂ ਪ੍ਰਮੋਸਰ ਜੇ ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਨਣ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਕਰ ਦਿਆਗਾ ਉਹ ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕੇਗਾ ਪਿਛੋਂ ਪਛਤਾਵਾ ਹੀ ਕਰਦਾ ਰਹੇਗਾ।

ਸਿੱਧਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ! ਜਿਸਦਾ ਬਚਾਈ ਹਿਸਾਬ ਨਾ ਆਵੇ ਉਸਨੂੰ ਕਾਰਜ ਕਲਮ ਲੈ ਕੇ ਲਿਖਾਰੀ ਲਿਖ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਹਿਸਾਬ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ 'ਜੇ ਮੰਨਣ ਦਾ ਵੀ ਲਿਖ ਕੇ ਹਿਸਾਬ ਹੋ ਜਾਂਦਾ' ਵਗਾ ਜੀ ਆਪ ਜ਼ਿੰਦਾ ਕਰਕੇ ਦੱਸੋ ?

ਕਾਰਜਿ ਕਲਮ ਨ ਲਿਖਣਹਾਰੁ :- ਜਾਂ ਹੋਰ ਫਰਮਾਉਂਦੇ

ਜੇ 'ਜੇ ਮੰਨਣ ਦੀ ਸਹਿਆ ਲਿਖਣ ਵਾਸਤੇ ਨਾ ਜਿੰਨਾ ਕਿਸੇ ਪਾਸ ਹੋਵੇ, ਤਦੋਂ ਹੀ ਕਲਮ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਕਸੀ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਲਿਖਾਰੀ ਹੈ।

ਕਦੇ ਜੇ ਸਹੀ ਫਰਮਾ ਜਾਂ ਕਾਰਜ ਬਣਾ ਕੇ 'ਬਸਤੁ ਕਾਰਜ ਬਨਰਾਜ'

ਜਾਂ 'ਸਹੀ ਬਾਸਤਵੀ ਦੀਆਂ ਕਲਮਾਂ ਬਣਾ ਜਾਨੀ' ਅਤੇ ਜੇ ਕਰਕੇ

ਜਾਂ 'ਸਹੀ' ਜਾਂ 'ਸਹੀ' (ਅੰਗ ੩੮੮, ਪੰਨਾ ੩੮੮) ਲਿਖਾਰੀ ਬਣਾ

ਜਾਂ 'ਸਹੀ' ਜਾਂ 'ਸਹੀ' (ਅੰਗ ੩੮੮, ਪੰਨਾ ੩੮੮) ਗਣਬ

ਜਾਂ 'ਸਹੀ' ਜਾਂ 'ਸਹੀ' (ਅੰਗ ੩੮੮, ਪੰਨਾ ੩੮੮) ਜਾਂ 'ਸਹੀ' ਜਾਂ 'ਸਹੀ'

ਜਾਂ 'ਸਹੀ' ਜਾਂ 'ਸਹੀ' (ਅੰਗ ੩੮੮, ਪੰਨਾ ੩੮੮) ਜਾਂ 'ਸਹੀ' ਜਾਂ 'ਸਹੀ'

ਜਾਂ 'ਸਹੀ' ਜਾਂ 'ਸਹੀ' (ਅੰਗ ੩੮੮, ਪੰਨਾ ੩੮੮) ਜਾਂ 'ਸਹੀ' ਜਾਂ 'ਸਹੀ'

ਜਾਂ 'ਸਹੀ' ਜਾਂ 'ਸਹੀ' (ਅੰਗ ੩੮੮, ਪੰਨਾ ੩੮੮) ਜਾਂ 'ਸਹੀ' ਜਾਂ 'ਸਹੀ'

ਜਾਂ 'ਸਹੀ' ਜਾਂ 'ਸਹੀ' (ਅੰਗ ੩੮੮, ਪੰਨਾ ੩੮੮) ਜਾਂ 'ਸਹੀ' ਜਾਂ 'ਸਹੀ'

ਜਾਂ 'ਸਹੀ' ਜਾਂ 'ਸਹੀ' (ਅੰਗ ੩੮੮, ਪੰਨਾ ੩੮੮) ਜਾਂ 'ਸਹੀ' ਜਾਂ 'ਸਹੀ'

ਜਾਂ 'ਸਹੀ' ਜਾਂ 'ਸਹੀ' (ਅੰਗ ੩੮੮, ਪੰਨਾ ੩੮੮) ਜਾਂ 'ਸਹੀ' ਜਾਂ 'ਸਹੀ'

ਜਾਂ 'ਸਹੀ' ਜਾਂ 'ਸਹੀ' (ਅੰਗ ੩੮੮, ਪੰਨਾ ੩੮੮) ਜਾਂ 'ਸਹੀ' ਜਾਂ 'ਸਹੀ'

'ਕਮੀ' ਸਮਝਦਾ ਹੋ ਮਸ ਕਰਉ ਕਲਮ ਕਰਉ ਕਰਨਾਇ।

ਬਸਤੁ ਨਾ ਮਧਿ ਕਰਉ ਤਿਹ ਜਸ ਲਿਖਣ ਨ ਜਾਇ। (ਅੰਗ ੧੩੬੮)

ਸਹੀ ਮੰਨਣ ਦਾ ਧਾਣੀ, ਲਕਾ ਲਕ ਪਰਖਰ ਸਿਆ ਤੇ ਥਾ ਵਿਚ ਪਾ

ਲੀਏ। ਮੰਨਣੀ ਕਰਮਪਤੀ ਦੀਆਂ ਕਲਮਾਂ ਬਣਾਕੇ ਪਉਣ ਨੂੰ ਲਿਖਾਰੀ ਲਾ

ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜੇ 'ਲਿਖਣਹਾਰੀ' ਸਕਦਾ।

ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੰਨਣ ਕੀ ਕੇ ਅੰਗ ਸਾਤ ਮਮੋਨ ਕੀ ਮਸ ਕੈਤੀ।

ਕਰ ਸਾਮਪਤੀ ਮਹਾਨੀ, ਲਿਖਣੇ ਹੋ ਕ ਲਖਣ ਕਾਜ ਬਨੈ।

ਸਾਮਪਤੀ ਕਰੀ ਜਗ ਕਰਿ ਗਾਇ ਕੈ ਹਾਥ ਲਿਖੈ ਹੋ॥

ਕਾਯ 'ਸਾਮਪਤੀ' ਬਿਨਾ ਬਿਨਾ ਨ ਮਧਿ ਤੁਮ ਕੇ ਪ੍ਰਭੁ ਜੈਵ ਰਿਖੈ ਹੋ॥ (੪੬)

ਵਾ : 'ਜੇ ਜਪ ਕਾਰਜ ਜੇ ਜੀਵੇ ਤੁਹੀ ਲਿਖਾਰੀ ਤੇ ਸੁਰਤੀ ਤੁਹੀ ਕਲਮ

ਨਾਮ ਮੰਨਣ ਦੀ ਸਹਿਆ ਨਹੀਂ ਲਿਖ ਸਕਦਾ। (ਮੰਨਣ ਕਾ ਬਹਿ ਕਰਨਿ

ਵੀਚਾਰ) ਮੰਨਣ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਵਾ ਮੰਨਣ ਦੇ 'ਅਨੰਦ' ਦਾ ਵੀਚਾਰ

(ਰਿਹਤੀ) ਬਿਨਾਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਲਿਖਾਰੀ ਕਾਰਜ ਕਲਮ ਦੁਆਰਾ

ਲਿਖ ਕੇ ਕੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ :- ਜੇ ਸਾਮਪਤੀ ਜੀ ਜੇ ਕਾਰਜ ਕਲਮ ਤੇ ਕੋਈ ਲਿਖਾਰੀ ਵੀ ਨਹੀਂ

ਤਾਂ ਮੰਨਣ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇ ?

ਉਤਰ :- ਮੰਨਣ ਕਾ ਬਹਿ ਕਰਨਿ ਵੀਚਾਰ :- ਜੇ ਸਿੱਧੇ !

ਜਿਹੜੇ ਸਤਿਸੰਗਤ ਵਿਚ (ਬੰਧ) ਬੈਠਦੇ ਹਨ, ਸਿਸਥਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਵਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ

ਦੀਆਂ ਵਾਸਤਾਂ ਅੰਦਰੋਂ (ਬੰਧ) ਬੈਠ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਭਾਵ ਅੰਦਰੋਂ ਅਭਾਵ ਹੋ

ਗਈਆਂ 'ਨ' ਗੁਣਪ੍ਰਸਾਦੀ ਸਿੱਖੀ ਅਪ ਜਿੰਨਾ ਹਰਿ ਵਾਸਨਾ ਸਮਾਣੀ॥ ਅਤੇ

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਿਤ (ਬੰਧ) ਇਸਥਿਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਗਰਮਥ ਸਿਗਤ ਵਿਚ

ਜਿਲਕੇ ਮੰਨਣ ਦਾ ਵੀਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਵਾ ਪ੍ਰਮੋਸਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਵੀਚਾਰ

ਕਰਦੇ ਹਨ, ਕਿ ਇਉਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਵਾ :- ਸਿਸਾਤ ਦੀਆਂ ਵਾਸਤਾਂ ਵਲੋਂ

ਜਾਂ 'ਚਿਤ' (ਬੰਧ) ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ (ਵੀਚਾਰ) (ਸਤਿਸੰਗਤ ਵਿਚੋਂ) ਪ੍ਰਾਪਤ

ਹੋ ਜਾਂ 'ਚਿਤ' ਪਾਠ (ਕਾ ਬੰਧ, ਕਰਨਾ, ਇਕੱਠਾ (ਕਾ ਬੰਧ, ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ))

ਐਸਾ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਹੋਇ :- ਜੇ ਸਿੱਧੇ ! ਨਿਰੰਜਨ (ਨਿਰ,

ਅੰਮਨ) ਅੰਮਨ ਸੁਖੀ ਕਾਲਬ ਰੂਪ ਮਾਇਆ ਤੋਂ (ਨਿਰ, ਰਹਿਤ ਸੁਖ ਸਰੂਪ

ਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਮੰਨਣ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਐਸਾ ਹੋਵੇ। ਵਾ :- ਪਰਮੇਸਰ

ਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਮੰਨਣ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਐਸਾ ਹੋਵੇ। ਵਾ :- ਪਰਮੇਸਰ

ਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਮੰਨਣ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਐਸਾ ਹੋਵੇ। ਵਾ :- ਪਰਮੇਸਰ

ਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਮੰਨਣ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਐਸਾ ਹੋਵੇ। ਵਾ :- ਪਰਮੇਸਰ

ਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਮੰਨਣ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਐਸਾ ਹੋਵੇ। ਵਾ :- ਪਰਮੇਸਰ

ਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਮੰਨਣ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਐਸਾ ਹੋਵੇ। ਵਾ :- ਪਰਮੇਸਰ

ਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਮੰਨਣ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਐਸਾ ਹੋਵੇ। ਵਾ :- ਪਰਮੇਸਰ

ਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਮੰਨਣ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਐਸਾ ਹੋਵੇ। ਵਾ :- ਪਰਮੇਸਰ

ਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਮੰਨਣ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਐਸਾ ਹੋਵੇ। ਵਾ :- ਪਰਮੇਸਰ

ਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਮੰਨਣ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਐਸਾ ਹੋਵੇ। ਵਾ :- ਪਰਮੇਸਰ

ਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਮੰਨਣ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਐਸਾ ਹੋਵੇ। ਵਾ :- ਪਰਮੇਸਰ

ਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਮੰਨਣ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਐਸਾ ਹੋਵੇ। ਵਾ :- ਪਰਮੇਸਰ

ਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਮੰਨਣ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਐਸਾ ਹੋਵੇ। ਵਾ :- ਪਰਮੇਸਰ

‘ਧਰਮ ਗਾਇਕਾ’ ਦਵਾਰ ਸੋਧਿਆ ਬਾਨੀ ਨਿਜਮ ਨ ਕਾਸੀ (ਅੰਗ ੧੫੩)
ਉਹ ਦਵਾਰ ਸਾਹਿਬ ਪਾਤ ਦਿਖੇ ਹਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾਸੀ ਮਾਧਿਅ
ਜੀ ਦੇ ਬੰਨ੍ਹੀ ਕਾਸੀ ਦੇ ਦਸਵੇਂ ਪਾਖਸਾਹੀ ਜੀ ਦੇ ਸਮਾਧ ਵਾਲਾ
ਭਾਗ ਪਾਸ ਦਿਖਾਈ ਦੇਂਦਾ। ਇਹ ਭਾਗ ਪਾਤ ਦਿਖੇ ਹਨ। ਅਰ ਸਾਹਿਬ
ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ‘ਮਾਧਿਅ’ ਕਾਸੀ ਮਾਧਿਅ ਬੰਨ੍ਹੀ ਕਾਸੀ ਦੇ ਸਮਾਧ
ਜੀ ਹਨ। ਇਹ ਅੰਤਰਿਕਸ਼ਣ ਲਿਖਾਰੀ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਗੁਰਮਤਾਂ ਦੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ।
ਅੰਤਰਿਕਸ਼ਣ ਦਾ ਅਕਸਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਾਸੀ ਮਾਧਿਅ ਦੇਵੀ
ਮਾਧਿਅ ਕਾਸੀ ਦੀ ਸਤੀ ਹੋਈ ਸਿਆਹੀ ਅਤੇ ਸਤੀ ਹੋਏ ਕਾਸੀ ਦੀ ਸਿਆਹੀ
ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਿਖ ਨੀ ਸਿਖ ਨੀ ਸਕਦਾ, ਨਿਥੀ ਅੰਤਰਿਕਸ਼ਣ ਦਾ ਅਕਸਰ
ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਰ ਰਿਖਾ ਹੈ। ਅੰਤਰਿਕਸ਼ਣ ਕਾਸੀ ਦੇ ਸਮਾਧ ਪ੍ਰਤੀ ਕਲਮ
ਦੇਹ ਧਿਆਸੀ (ਅਭਿਆਸੀ) ਜੀਵ ਉਥੇ ਲਿਖਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਚਿਤ੍ਰ ਗੁਪਤ
ਲਿਖਾਰੀ ਅਤੇ ਧਰਮਗਾਯਾ ਮਨਸੀ ਆਦਿ ਕੋਈ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ
ਦੀ ਸਿਖਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਫਰ ਉਹ ਕੀ ਕਰਦੇ ਹਨ?

(ਮੰਨੇ ਕਾ ਬਹਿ ਕਰਨਿ ਵੀਚਾਰ) ਵਿਆਕਰਣ ਦੀ ਰੀਤੀ ਅਨੁਸਾਰ (ਮੰਨੇ
ਕਾ ਬਹਿ) ਮੰਨੇ ਦੇ ਨੰਨ ਦੀ ਲਾਮ ਵਿਚੋਂ ਈੜੀ ਲੈ ਕੇ ਅੱਗ ਕੱਢਾ ਲੈਣਾ ਹੈ
ਅਤੇ ਅੱਗ ਕੱਢ ਦ ਕੰਨ ਵਿਚੋਂ ਈੜੀ ਨਿਕਲੇਗਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਹ (ਮੰਨੇ
ਦੇਕ ਅਬਹਿ) ਬਣ ਗਿਆ। ਅਰਥ ਬਣਿਆ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰਮਤਾਂ (ਦੇਕ ਅਬਹਿ)
ਇਕ (ਅਬਿਨਾਸੀ) ਨਾਮ ਤੋਂ ਰੰਗਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ (ਮੰਨੇ) ਮੰਨਣ ਕਰਦੇ ਹਨ।
ਜਿਹੜੇ ਜਰਿਆਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਣਨ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਸੰਗਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ
ਭੀ ਉਹ ਗੁਰਮਤਾਂ (ਕਰ ਨ ਵੀਚਾਰ) ਸਰਪ ਦ ਗਿਆਨ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਕਰਾ ਦਿੰਦੇ
ਹਨ। ਉਹ ਜੰਗਲਾਸੂ ਭੀ ਸਰੂਪ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

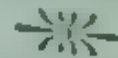
ਵਾ:-ਉਹ ਗੁਰਮਤਾਂ (ਮੰਨੇ) ਮਨ ਕਰਕੇ (ਦੇਕ ਅਬਹਿ) ਇਕ ਅਬਿਨਾਸੀ
ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਮੰਨੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਾਣੀ ਕਰਕੇ (ਕਰਨਿ ਵੀਚਾਰ) ਉਸਦੀ ਵਿਚਾਰ
ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਿਵੇਂ ਵਿਆਕਰਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਓ, ਅ, ਏ ਅੱਖਰ
ਮਹਾਨਾ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ
ਜੀ ਦੇ ਅਰਥ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ।

(ਅਸਾ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਹੋਇ ਜੇ ਕੋ ਮੰਨਿ ਜਾਣੈ ਮਨਿ ਕੋਇ॥)

ਹੇ ਸਿੱਖੇ! ਇਹੋ ਜਿਹਾ (ਨਿਰੰਜਨ) ਸੁਧ ਸਰੂਪ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ।

ਜੇ ਕਦੀ ‘ਮਾਧਿਅ’ ਮਨ ਦੇ ਵਿਚ ਮੰਨਣ ਕਰੇ ਤਾਂ (ਮੰਨੇ, ਓਹ) (ਨਿਰੰਜਨ ਹੋਇ)
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪਾਤ ਦਿਖਾਈ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਵਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇ ਹੈ।
ਜੇ ਕਦੀ ‘ਮਾਧਿਅ’ ਮਨ ਦੇ ਵਿਚ ਮੰਨਣ ਕਰੇ ਤਾਂ (ਮੰਨੇ, ਓਹ) (ਨਿਰੰਜਨ ਹੋਇ)
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪਾਤ ਦਿਖਾਈ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਵਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇ ਹੈ।
ਜੇ ਕਦੀ ‘ਮਾਧਿਅ’ ਮਨ ਦੇ ਵਿਚ ਮੰਨਣ ਕਰੇ ਤਾਂ (ਮੰਨੇ, ਓਹ) (ਨਿਰੰਜਨ ਹੋਇ)
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪਾਤ ਦਿਖਾਈ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਵਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇ ਹੈ।
ਜੇ ਕਦੀ ‘ਮਾਧਿਅ’ ਮਨ ਦੇ ਵਿਚ ਮੰਨਣ ਕਰੇ ਤਾਂ (ਮੰਨੇ, ਓਹ) (ਨਿਰੰਜਨ ਹੋਇ)
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪਾਤ ਦਿਖਾਈ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਵਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇ ਹੈ।

✽ ਤੇਰੁਵੀਂ ਪਉੜੀ ਪ੍ਰਾਰਥ ✽

ਮੰਨੇ; ਸੁਰਤਿ ਹੋਵੈ ਮਨਿ ਬੁਧਿ॥ ਮੰਨੇ; ਸਗਲ ਭਵਣ ਕੀ ਸੁਧਿ॥
ਮੰਨੇ; ਮਹਿ ਚੰਦਾ ਨ ਖਾਇ॥ ਮੰਨੇ; ਜਮ ਕੈ ਸਾਥਿ ਨ ਜਾਇ॥
ਐਸਾ ਨਾਮੁ; ਨਿਰੰਜਨੁ ਹੋਇ॥ ਜੇ ਕੋ ਮੰਨਿ ਜਾਣੈ; ਮਨਿ ਕੋਇ॥੧੩॥

ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਮੰਨਣ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਕਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਆਪ
ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਮੰਨੀ ਕੁ ਕਥਨ ਵਿੱਚ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ ਉਹਨੀ ਮਹਿਮਾ ਤਾਂ ਕਹੋ।
ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਾਡੀ ਸਰਤ ਮੰਨਣ ਵਿਚ ਲੱਗੇ?

ਉੱਤਰ:-ਮੰਨੇ ਸੁਰਤਿ ਹੋਵੈ ਮਨਿ ਬੁਧਿ :-੧ ਹੇ ਸਿੱਖੇ! ਜੇ
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਨਣ ਕਰੀਏ ਤਾਂ (ਮੰਨੇ) ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ (ਬੁਧਿ) ਬੁਧੀ ਦੇ
ਅੰਦਰ (ਸੁਰਤਿ ਹੋਵੈ) ਗਿਆਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਬੁਹਮ ਦੀ।

੨. (ਸੁਰਤਿ) ਨਾਮੁ ਚੇਤਨ ਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਨਣ ਕਰਨੇ ਕਰਕੇ (ਸੁਰਤਿ)
ਸੋਸਟ ਚੇਤਨ ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੈ (ਮੰਨੇ) ਮਨ ਅੰਦਰ ਅਤੇ (ਬੁਧਿ) ਬੁਧੀ
ਅੰਦਰ (ਹੋਵੈ) ਸਾਥਿਆਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਨਾਇ ਮੰਨਿਐ ਦੁਰਮਤਿ ਗਈ ਮਤਿ ਪਰਗਟੀ ਆਇਆ॥ (ਸਾਰੰਗ ਵਾਰ ਮ:੪)

੩. ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਦ ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਨਣ ਕਰਕੇ (ਮੰਨੇ ਬੁਧਿ) ਮਨ ਤੋਂ ਬੁਧੀ ਵਿਚ
(ਸੁਰਤਿ ਹੋਵੈ) ਉਸਦੀ ਸੋਸਟ ਪੀੜੀ ਜਾਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਮਨ
ਸ਼ੋਕਲਪ ਉਠਾਉਂਦਾ ਹੈ ਓਥੇ ਬੁਹਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ।

‘ਸ੍ਰੀ ਮਤ੍ਰ ਮਨੋ ਜਾਤੀ। ਜਪੁ ਜਪੁ ਸ੍ਰੁਮਤਿ ਸ੍ਰੁਮਤੀ।’ ‘ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਮਤ੍ਰ ਮਨੋ ਜਾਤੀ।’
ਭਰੁ ਭਰੁ ਹਰਿ ਤੋਰੇ ਨਾਲੇ॥’ ਜਪੁ ਜਪੁ ਸ੍ਰੁਮਤਿ ਤਾਂ ਬਿਨਾ ਹਰਿ ਕਮੀ ਨਿਸ਼ਚਾ
ਨਹੀਂ ਬਰਦੀ ਹੈ।

੪. ਸ੍ਰੀ ਮਤ੍ਰ ਨਾਮ ਹੈ ਜਿਹ ਦਾ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਨਣ ਕਰਨੇ ਕਰਕੇ
(ਸੁਰਤਿ) ਚਿੱਤ ਚੇਤੇ ਬਰਨ ਵਾਲਾ (ਜੇ, ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। (ਸਹੀ, ਬਧ ਦਾ ਜਪੁ)
ਜੀ ਦੇ ਨਿਸਚੈ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਆਤਮ ਵਿਸ਼ਵੀ। ਜਾਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨ ਵਾਹਿਗੁਰੂ
ਨਾਮ ਮੰਨਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਾ:-ਉਮ ਗੁਰਮਖ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿਚ
(ਬੁਧਿ) ਬੋਧ ਗਿਆਨ ਸਰੂਪ ਦੀ ਸਾਰੀ (ਸੁਰਤਿ) ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

੫. ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਨਣ ਕਰਕੇ ਮਨ ਤੇ ਬਧੀ ਦੀ (ਸੁਰਤਿ) ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ
ਕਿ ਮਨ ਦਾ ਇਹ ਸਰੂਪ ਹੈ ਬੁਧੀ ਇਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਅੰਤਰਮੁਖ ਬਿਰਤੀ
ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ।

੬. ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਨਣ ਕਰਕੇ (ਮਨਿ) ਮਨ ਦੇ ਵਿਚ (ਸੁਰਤਿ) ਵਚਾਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ
ਦਾ (ਬੁਧਿ) ਬੋਧ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

੭. ਪਰਮੇਸਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਨਣ ਕਰਨੇ ਕਰਕੇ (ਮਨਿ) ਮਨ ਦੇ ਰੋਕਣ ਦੀ
(ਸੁਰਤਿ) ਸੁਰਤੀ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜੋਤਨ ਦੀ (ਬੁਧਿ) ਬੁਧੀ ਦੇ ਟਿਕਾਉਣ ਦੀ ਦਾਤ
ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ‘ਗੁਰਮਤਿ ਮਤਿ ਅਚਲ ਹੈ ਚਲਾਇ ਨ ਸਕੈ ਕੋਇ॥’ ਪਰਮੇ

੮. ਪਰਮੇਸਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਨਣ ਕਰਕੇ (ਸੁਰਤਿ) ਚਿੱਤ (ਮਨਿ) ਮਨ ਤੇ
ਬਧ ਬੋਧ ਸਹਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਵਾ ਚਤੁਸ਼ਟਾ ਅੰਤਰਕਰਨ ਸੁਧ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
ਵਿਸ਼ਲਾ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਮਲ ਨਵਿਰਤ ਹੋ ਕੇ।

ਮੰਨੇ, ਸਗਲ ਭਵਣ ਕੀ ਸੁਧਿ:-੧. ਜੋ ਗੁਰਮਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ
ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਨਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ (ਸਗਲ) ਸਾਰਿਆਂ (ਭਵਣਾਂ)
ਭਵਣਾਂ (ਵਿਚ ਜੋ ਵਰਤਾਰਾ ਵਰਤਦਾ ਹੈ) ਉਸ (ਕੀ) ਦੀ (ਸੁਧ,
ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

‘ਨਾਇ ਮੰ ਨਾਮ ਸੁਨੀਤ ਚੁਪਨੇ ਨਾਮੋ ਅਤਿ ਹੋਸੀ॥’ (ਵਾਰ ਸਾਰੰਗ)

ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਜੀ ਦੀ

ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਜੀ ਜਿਹਾ ਦਾ ਨਾਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਭਾਈ ਗੁਰਬਖਸ਼
ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੋਸਲ ਅਖ ਮਾਥਾ ਬਢਾ ਸਾ ਹਥ ਜੀ ਦੇ ਸਤਵੇਂ ਥਾ ਹਥ
ਹੁਣ, ਉ ਨਾਰ-ਮੁਖ ਨੇ ਸਤਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾ ਹਥ ਜੀ ਦੇ ਸਾਰਿਆਂ

ਭੋਤਕਾਂ ਨੂੰ ‘ਧਿਆਨ’ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ
ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਕੀ ਰੋਜ਼ ਕੀਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ
ਵਿਚ ਕੀ ਕੀਤਾ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਪੰਜਵੇਂ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ‘ਸ੍ਰੀ ਮਤ੍ਰ ਮਨੋ ਜਾਤੀ’
ਜਮਾਈ ਕਾ ਨਹੇ ਹਨ, ਨੌਵੇਂ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ‘ਸ੍ਰੀ ਮਤ੍ਰ ਮਨੋ ਜਾਤੀ’ ਅਚਲ
‘ਸ੍ਰੀ ਮਤ੍ਰ ਮਨੋ ਜਾਤੀ’ ਦੇ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਜੋ ਰੋਜ਼ ਕੀਤੇ ਹਨ ਸਨ ਸਰਬੋਤਮ ਵਾਨ ਹੋਏ ਹਨ।
‘ਸ੍ਰੀ ਮਤ੍ਰ ਮਨੋ ਜਾਤੀ’ ਦੇ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਕੀਤਾ ਨੂੰ ‘ਧਿਆਨ’ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ
ਕਥਾ ਜੋ ‘ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਟਸ ਗੰਥ’ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਪਵਤ੍ਰ
ਸੰਗਤਾਂ ਤੇ ‘ਨਿਪਾਲਤਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਭੀ ਅੰਤਰਜਾਮਨਾ ਨਾਲ ਦਾਤ ਉਨ੍ਹਾਂ
ਗੁਰਮਖਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ।

‘ਨਾਇ ਮੰ ਨਿਐ ਪੰਥ ਪਰਗਟਾ ਨਾਮੋ ਸਭਿ ਲੋਈ॥’ (ਵਾਰ ਸਾਰੰਗ)

੨. ਨਾਮ ਦੇ ਮੰਨਣ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਤਿੰਨਾ ਭਵਨਾ ਜਾਗ੍ਰਤ ਸੁਪਨ
ਸਬੋਪਤ ਵਿਚ ਭੋਟ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ (ਭਵਣ) ਭ੍ਰਮਣ ਵਾਲੇ ਮਨ
ਦੇ ਰੋਕਣ ਦੀ (ਸੁਧਿ) ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

੩. ਜਾਗ੍ਰਤ, ਸੁਪਨ, ਸਬੋਪਤ ਤਿੰਨਾਂ (ਭਵਣ) ਭਵਣਾਂ ਵਿਚ ਤਰੀਆ ਰੂਪ ਜੋ
ਸਭਦਾ ਸਾਖੀ ਹੈ ਤਿਸ ਦੀ ਮੰਨਣ ਕਰਨ ਵਾਲ ਨੂੰ (ਸੁਧਿ) ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

੪. ਸਾਰਿਆਂ ਭਵਣਾਂ ਵਿਚ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਵਿਆਪਕ ਹੈ ਮੰਨਣ ਕਰ ਕੇ ਉਸਦੀ
(ਸੁਧਿ) ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਵਾ:- (ਸੁਧਿ) ਸੁਧ ਸਰੂਪ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ
ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

੫. (ਸਗਲ ਭਵਣ) ਸੰਪਰਨ ਭਵਨਾ ਤਾਈਂ ਨਾਮ ਦੇ ਮੰਨਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ
(ਸੁਧਿ) ਪਵਿਤ੍ਰ (ਕੀ) ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ‘ਨਾਨਕ ਧਰਮ ਐਸੇ ਚਵਹਿ ਕੀਤੇ ਭਵਨ
ਪਨੀਰ॥’ (ਅੰਗ ੧੪੨੫) ‘ਜਿਥੈ ਓਹੁ ਜਾਇ ਤਿਥੈ ਓਹੁ ਸੁਰਖਦੁ ਓਸ ਕੇ
ਸੁਹਿ ਤਿਨੈ ਸਭ ਪਾਪੀ ਤਰਿਆ॥’ (ਅੰਗ ੮੭)

੬. ਜੋ ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਨਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਕਾਬਲੇ ਵਿਚ (ਸਗਲ)
ਸਾਰਿਆਂ ਭਵਣਾਂ ਦੀ (ਸੁਧਿ) ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਕੀ ਹੈ? ਭਾਵ ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਭਵਣਾਂ
ਨਾਲੋਂ ਪਵਿਤ੍ਰਤ ਹਨ ਅਥਵਾ ਸਾਰੇ ਭਵਣਾਂ ਦੀ (ਸੁਧਿ) ਬਬਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ
ਨਾਮ ਰੂਪ ਪਰਪੰਚ ਮਾਇਕੀ ਨਚਨਾ ਮਿਥਿਆ ਹੈ ਤੇ ਸਤ, ਚੇਤਨ, ਅਨੰਦ ਬ੍ਰਹਮ
ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ।

੭. ਪਰਮੇਸਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਨਣ ਕਰਕੇ (ਸਗਲ) ਸਾਰੇ (ਭਵਣ) ਘਰ

ਸਾਸਤਰੀ ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਗਿਆਤ ਹੋ ਜਾਵੀ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੀ ਤ੍ਰਿਸੁਖ ਸਮਾਇਸੀ
ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨਣ ਕਰਕੇ ਜਿਵੇਂ ਭ੍ਰਿਗੂ ਫਲੂ ਬਿਚਿਰ ਨੂੰ ਹੀ ਤਾਂ ਦਾ ਅਰਥ ਹੋ ਸਕੇ।

੮ ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਨਣ ਨਾਲ ਸਾਹਿਬਾ ਭਵਨਾਂ ਦੀ ਅਥਵਾ ਘਰਾਂ ਦੀ ਸੁਖਿ
ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਭਾਵ ਸਾਰ ਕਰਣ ਪਵਿਤਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ

‘ਬਾਨ ਪਵਿਤ੍ਰ ਮਾਨ ਪਵਿਤ੍ਰ ਪਵਿਤ੍ਰ ਸੁਨਨ ਕਹਨਹਾਰੇ ॥

ਕਹ ਨਾਨਕ ਪਵਨ ਪਵਿਤ੍ਰ ਜਾ ਮਹਿ ਸੀਤ ਬਜਾਏ ॥’ (ਮੰਗ ੧੫੧੫)

(ਮੰਨੇ ਮਹਿ ਚਰਾ ਨ ਖਾਇ) ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਨਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਤਾਂ ਸਮਝ ਸਾਹਿਬ

ਮੂੰਹ ਤੇ (ਚਰਾ) ਸਮਾ ਦੀਆ ਚਰਾ, ਲਕਾ ਦੀਆ ਜਰਕਾ ਰੂਪ ਦਾ ਲਾਨਾ
ਰੂਪ ਚੋਟਾਂ ਨਹੀਂ ਖਾਵਾ, ਸੁਨਾ ਵਿਚ ਭਟਕਣ ਰੂਪ ਚਰਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਮੂੰਹ ਤੇ
ਚੋਟਾਂ ਨਹੀਂ ਖਾਵਾ। ਯਥਾ:-

‘ਨਾਇ ਮੰਨਿਆਂ ਭਵਸਲੁ ਲੰਘੀਐ ਫਿਰਿ ਬਿਘਨੁ ਨ ਹੋਈ ॥’ (ਵਾਰ ਸਾਰੰਗ)

ਅਥਵਾ:- (ਮਹਿ) ਮੋਹ ਦੀਆਂ ਚੋਟਾਂ ਨਹੀਂ ਖਾਵਾ।

ਸਾਖੀ ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਦੀ ਸਹੀਦੀ ਦੀ

ਜਦ ਆਹਮ ਸਾਹਮਣੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੀਆਂ ਲੜਾਈਆਂ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮ ਫੌਜਾਂ
ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਕਥਾ ਵਿਰਾੜ ਨ ਸਕੀਆਂ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਮੁਸਲਮ ਹਾਕਮਾਂ ਨੇ ਚੋਟੀਆਂ
ਚਾਲਾ ਚਲਾਈਆ ਸਰ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ। ਇਹ ਕਾਰੀਬਨ ਸੰਮਤ ੧੮੧੦ ਜਾਂ
੧੧ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਰਹਿ ਰਹੇ ਬਾਲ
ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਫੜਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਫੌਜਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਘਰ ਸੁੱਟ
ਲੈਣ, ਬਾਲ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਫੜ ਲੈਣ ਤੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਚਾਹ ਦੇਣ। ਇਸ ਭ੍ਰਿਸ਼ੇ
ਜਾਮ ਨਾਲ ਦਸ ਵਿੱਚ ਹਾਕਮਾਂ ਮੱਚ ਗਈ। ਕਈ ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਤਾਂ ਫੌਜੀਆਂ
ਨਾਲ ਮਕਾਬਲਾ ਕਰਦੀਆਂ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਹੀ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਤੇ ਕਈ
ਵਿਚਾਰੀਆਂ ਫੜੀਆਂ ਲਾਹੌਰ ਪਹੁੰਚ ਲੱਗੀਆਂ। ਲਾਹੌਰ, ਜਿਥੇ ਕੁ ਅੱਧੇ ਕਲ
‘ਸਿੰਘਣੀਆਂ’ ਦਾ ਸਹੀਦ ਰੱਜੇ ਨ, ਇਥੇ ਭਰਿਆ ਵਿਚ ਸਭ ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਨੂੰ ਰੱਖ
ਦਿਤਾ ਗਿਆ, ਕਈ ਦਿਨ ਖਾਣ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਨਿਕੋ ਨਿਕੋ
ਬੱਚੇ ਸੌਂ ਰਹੇ ਵਲੋਂ, ਰੋ ਰੋ ਸਵਾਂ ਨੂੰ ਚਬੜਨ, ਪਰ ਮਾਵਾਂ ਕੁਝ ਖਾਣ ਤੇ
ਜਾਮਾ ਨੂੰ ਸੌਂ ਰਹੇ ਥੋਂ ਚਾਅ ਵਿਚਾ ਜਾਣਾ ਨੂੰ ਉਹ ਦਹ ਕਿਥੇ ਪਿਆਉਣ ?
ਸਾਰੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਨਿੱਕੇ ਨਦੀਆਂ ਸਨ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ
ਫੜਾ ਦਿੱਤਾ ਨਾਲ ਲੰਘੇ ਆ ਦੇ ਦ ਚੁਪ ਕਰਾਉਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਚੌਕੀ ਪੀੜ

ਸਾਰੇ ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾ ਸਦਾ ਸਦਾ ਮਣ ਚਾੜੇ ਪੀੜ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮਿਲਾ ਜਾਣੇ।
ਨਹੀਆਂ ਦਿਤਾ। ਸਾਰੇ ਅੱਧੀ ਅੱਧੀ ਜਲੀ ਤੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪਿਆਸਾ ਸਭ ਨੂੰ ਪੀਣ
ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਾਹਿਬ ਅਨਾਨ ਦੇਵ ਜੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਿਆਂ
ਪਾਸਤਾ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਮੌਣਨ ਦੇ ਪਲ ਬਿਰਾਖੀ ਦੀਆਂ ਆਪਣੇ
ਦੱਖਾਂ ਤੇ ਕੁਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਸੁਕਰ ਦੀਆਂ ਠੋਕਰਾਂ ਨਾਲ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦਾ
ਸਤਨ ਕਰਦੀਆਂ।

ਜਦ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਭੁਖੀਆਂ ਰਿਹਾਈਆਂ ਬੀਰ ਗਤ, ਪਰ
ਸਿਰਫ ਨ ਹਾਲੀਆਂ ਤਾਂ ਇੱਕ ਦਿਨ ਮੀਰ ਮੀਨੂ ਨ ਬਦ ਆਕੇ ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਨੂੰ
ਆਇਆ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਪਿਛੇ ਜੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਜੁਆਨੀ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕਰ
ਦੀਆਂ ਹ, ਉਹ ਨਾ ਨੇ ਪੁੱਛਾ ਨੂੰ ਕੀ ਸੁੱਖ ਦੇਣਾ ਹੈ ? ਉਹ ਤਾਂ ਆਪ ਜਗਲ
ਵਿਚ ਰਲਦ ਰਿਹਦੇ ਹਨ।

ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, ‘ਸੁਖਿਆ ! ਤੈਨੂੰ ਕਲਖਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਸੁੱਖਾਂ ਲਈ ਕੁਝ
ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਸੀ ਕਦਰੀਬਰ ਜੀ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀਣੇ ਦਾ ਸਦਕਾ
ਇਹ ਕਥਾ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਾਂ। ਤੇ ਇਹ ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੂੰ ਦੱਖ ਤੇ ਮਸੀਬਤਾਂ ਕਹਿ ਕਹਿ
ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਫੁਲਾਉਣ ਲਈ ਜੋਰ ਲਾਉਣਾ ਦੇਂਦਾ ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਪੰਕਿਆ
ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਤਾਂ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਹੀ ਦੁੱਖ ਵਿਚ ਦੇ। ਜਿਸ ਇਸਲਾਮ
ਲਈ ਤੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਦੇਂਦਾ, ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ। ਜਾਨ ਭਾਵੇਂ ਰਹੇ ਜਾਂ ਨਾ
ਰਹੇ, ਇਸਦੀ ਸਾਨੂੰ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ। ਸਿੱਖੀ ਤਾਂ ਅਸਾਂ ਪਹਿਲੋਂ ਹੀ ਸਿਰ ਦੇ ਕੇ
ਲਈ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਸਿਰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਸਿੱਖੀ
ਲਈ ਹੀ ਲੱਗੇਗਾ, ਜੀਵਨ ਦੇ ਸੁੱਖਾਂ ਲਈ ਇਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਬੰਸੁਖ
ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।’

ਇਹ ਸਣ ਕੇ ਜਾਲਮ ਮੀਨੂ ਨੇ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹਨਾਂ
ਫੜਨਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਬੰਦ ਲਓ, ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੀ ਟੁਕੜੇ ਟੁਕੜੇ ਕਰ ਦਿਓ।
ਬੱਚਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਮਰੇ। ਇਹ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੀਆਂ ? ਬੱਸ ਫੇਰ ਕੀ ਸੀ ?
ਜਾਲਮਾਂ ਨੇ ਬੱਚੇ ਬੰਦ ਲਏ। ਹਾਂਦ ਬਿਚਲਾਏ ਬੱਚੇ, ਜਿਵੇਂ ਜੀਅ ਆਇਆ,
ਕੋਹ ਕੋਹ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿਤ ਗਏ। ਕਈ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਤੇ ਟੰਗ ਟੰਗ ਕੇ, ਕਈ ਤਲਵਾਰਾਂ
ਨਾਲ। ਪਰ ਕੌਣ ਸੀ ਮੀਨੂ, ਤੇ ਕੀ ਸਨ ਇਹ ਜਾਲਮ ? ਜੇ ਪੰਜਾ ਪਿਆਰਿਆ
ਤਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੀਆਂ ਭਾਵ ਚਿੱਤ
ਵਿਚ ਧਾਟਨ ਵਾਲੀਆਂ ਮਾਈਆਂ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਸਕਦਾ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੁਤਰਾਂ ਨੂੰ

ਪ੍ਰਿਥਾ ਜੀ ਅਪਣੇ ਕੁਝ ਸਮਝਿਆ ਸੰਤਾਨ ਦੀ ਅਮਾਨਤ ਜਾਣ ਕੇ ।
 ਵੇਖੋ ਕਿਉਂ ਵਿਚ ਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸਮਝਤੀ ਸਿਧ ਅਗ ਜਾਏ । ਪੂਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਮਾਏ
 ਮਾਧੀ ਦੀ ਸਮਝੀ ਜਿਸਨੇ ਨਾ ਹੋਈਆਂ ਸਨ । ਧੰਨ ਸਨ ਉਹ ਮਾਧੀ, ਜੋ ਸਾਹਮਣੇ
 ਰਚਿਸ ਨੂੰ ਮਾਧੀਆਂ ਦੇਖਣ, ਧੰਨ ਮਤਿਗੁਰੂ ! ਧੰਨ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ! ਆਖ
 ਨਾਮ ਸਨਾ । ਜਿਸ ਆਖ ਨਾਮੀ ਸਾਧੀ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ । ਜਿਸ ਦੀ
 ਚੰਗੀ ਸਮਝ, ਜੋ ਤੇਜ਼ ਸਿੱਖੀ ਲਈ ਸਾਧੀ ਹੋ ਜਾਵੇ । ਜਿਸ ਦੀ
 ਹੋ ਕਰਮ ਦੀ ਨ ਹਾਰ ਜਾਵੇ । ਜੋ ਸਕਤ ਹੋ ਜਾਵੇ ਸਾਨਗਤ ਦੀ । ਜੋ
 ਜਾਨਮ ਨਾ ਪਾਪ ਕਰਨ ਨਾ ਨੀਂ ਰੋਕਿਆ ਕੇ ਸਾਧੀ ਕੰਧ ਤੇ ਦਾਗ ਨਾ ਹੋ
 ਲਗਾ ਦਿਓ ।

ਜਾਮਨ ਦੇ ਪਾਸ ਜਾਮਨ ਕਰਕੇ ਵੀ ਨਾ ਪਹੀਜਿਆ ਰੋਚਿਆ ਜੇ ਦੇਵੇ ਚੰਦ ਕ
 ਗੁਰ ਪਰ ਪਰੇ ਕ ਸਿੱਖੀਆ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਰਹਿਣ ਲਗਾ ਅਜੇ ਵੀ
 ਵੇਲਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਧੀ ਕਿਹਾ ਮੇਨ ਕੇ ਚਸਲਾਮ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲਵੇ । ਉਸ ਨੇ
 ਸਿੱਖੀਆਂ ਨੂੰ ਸਥਾ ਦਲਾਲਤ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਸਿੱਖੀਆ ਨੇ ਕਿਹਾ- 'ਉ
 ਜ਼ਾਲਮ ! ਜਿਸ ਮਜ਼ਹਬ ਦੇ ਲੋਕ ਦੇਨੇ ਜ਼ਾਲਮ, ਨਿਰਦਾਸੀ ਤੇ ਨੀਚ ਹੋਣ ਕਿ
 ਮਾਸੂਮਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਰਨ ਤੋਂ ਨਾ ਭਿਜਕਣ, ਅਸੇ ਮਜ਼ਹਬ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕੌਣ ਕਰੇਗਾ
 ਦੋਸਤਾਂ ਦੀ ਅੱਗ ਤੁਹਾਡੇ ਵਰਗੇ ਪਾਪੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਜ਼ਨ ਲਈ ਹੀ ਤਾਂ ਲੱਟ ਲੱਟ
 ਬਲ ਰਹੀ ਹੈ । ਤੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਜੋ ਜ਼ੁਲਮ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਬੇਸ਼ੱਕ ਰੱਜ ਕੇ ਕਰ ਲੈ, ਪਰ
 ਇਹ ਆਸ ਛੱਡ ਦੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਮਸਲਮਾਨਣੀਆਂ ਬਣ ਜਾਵਾਂਗੀਆਂ । ਭਵੇਂ ਕੁਝ
 ਵੀ ਹਵਾ ਸਾਡੇ ਦੇਣ ਦੇਣੇ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋ ਜਾਣ, ਅਸੀਂ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਛੱਡਾਂਗੀਆਂ ।

ਜਿਸ ਸੁ ਕ ਮੈਨੂੰ ਪਾਪੀ ਨੇ ਸਿੱਖੀਆਂ ਨੂੰ ਕੋਰੇ ਮਰਵਾ ਮਰਵਾ ਕੇ
 ਨਿਵਲ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਉਸ ਦੀ ਗਲ ਨ ਮੰਨੀ ।

ਕਾਵ ਮੈਨੂੰ ਤੇ ਸਾਧਾ ਜੇਤ ਲਾਇਆ ਕਿ ਪੁਤਰਾਂ ਦੇ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਸਿੱਖੀਆ
 ਧਰਮ ਤਾ-ਜਾਣ ਗਿਆ, ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਮੰਨ ਕੇ
 ਧਰਮ ਰਚ ਵਸ ਆਪਣੇ ਤੇ ਸਬਦ ਨੇ ਅੰਦਰੋਂ ਮੇਰੇ ਸਭ ਕੇ ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਸਭਾ
 ਜਿਸ ਦੀ ਭਾਖਾ ਅੰਦਰੋਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮੇਰੇ ਤੁਹਾ ਤਿਨ ਕਾ ਸਬਦ ਸਚੇ ਸਵਾਰਿਆ
 ਸੀ ਤੇ ਕੋਣ ਕਲਾ ਮਰਦਾ ਹੈ । ਮੇਰੇ ਦੀਆਂ ਚੋਟਾਂ ਉਨ ਦੇ ਕਾ
 ਰਾਤ ਮਰਦੀਆਂ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਾਣ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ 'ਮੇਰੇ ਕਰੇਬ ਤੂੰ
 ਵੇਰਦਾ ਚਲ ਨਾ ਹੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ, ਸਾਥ ਤੇਰੇ ਚਲ ਨਾਹੀ ਤਿਸ ਨਾਲ ਕਿਉਂ
 ਚਿਤੁ ਲਾਇਆ । ਅਤੇ ਸਾਧਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਭਾਣੇ ਵਿਚ ਸਦਾ ਪ੍ਰਸੰਨ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ

ਜੋ ਸ ਮ ਕ ਬੀ ਜੀਆ ਪਾਸ ਦੇ ਨੇ ਮਸਤ ਹੋ ਕੇ ਮਰਮੀ ਪਹੀਜੇ
 ਹਨਾ ਧੀਆਂ ਪੁਤਰਾਂ ਸਰੀਰ ਦੀ ਸਾਨ ਦਾ ਮਤ ਕਰ ਜਸਦਾ ਦੀਆਂ ਚੋਟਾਂ ਤੇ ਹੀ
 ਬਦਾ ਜੇ ਕਾਮਾਧਿਕ ਹੋਵੇ ਚਨ ਨ ਆਖਾ- 'ਜਿਸ ਦੀ ਅੰਗਤ ਪਰ ਚੇਤ ਵਸੀਹ
 ਨਾਮ ਹੋਵੇ ਤੇ ਮੁਖ ਅਗਾ ਹੀ ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਸਤ ਗੁਣਾ ਪ੍ਰਾਪੀ ਹਨ ਨੂੰ ਮੁਹਿ,
 ਮਾਧੀ ਕਰੇ ਤੇ ਹੀ ਮਾਧੀ ਯਥਾ :-

ਜਸ ਜਾਗੀ ਨੇ ਤਿਨ ਅਵੇ ਨ ਕੇ ਤਸਕਰੁ ਚੇਤੁ ਲਗਾਈਆ ॥

ਵਾ : 'ਜਿਸ ਪੰਗਤੀ ਦਾ ਅਰਥ ਜਿਉਂ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ । (ਮੰਨੈ ਤੇ, ਜੋ ਨਾਮ
 ਨ ਵਾ ਮੰਨੇਗਾ ਦੇ ਉਸ ਦੇਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨੇ ਦੇ ਉਹ (ਮੰਨੇ ਹੋਣਾ ਬਾਸਿ, ਮੇਰੇ
 ਜੀਆ ਚੋਟਾ ਬਾਦ ਹਨ । ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਸੁਨਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਜਿਸ ਤੇ
 ਸਾਖੀ ਇਹ ਜਿਸਦਾ ਰ ਦੀ ਲ ਉਂਦੇ ਹਨ । ਜਿਸ ਦਾ ਉਧਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ
 ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ । ਵੇਸ਼ਬਟ ਜੀ ਤੇ ਦਸਰਥ ਜੀ ਦੀ ਸਾਖੀ ਵੀ
 ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ । ਪਰ ਪ੍ਰਕਰਣ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋ ਸਾਖੀ ਤੇ ਅਰਥ ਉਪਰ ਲਾਏ ਹਨ
 ਉਹ ਠੀਕ ਹਨ ।

ਮੰਨੈ ਜਸ ਕੈ ਸਾਥਿ ਨ ਜਾਇ :- ੧ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ

ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਸਾਂ ਦੇ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਜਾਏ । 'ਹਰਿ ਗੁਣ
 ਰਮਣ ਨਾਹੀ ਜਸ ਪੰਥ ॥' ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਮਗਣ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ।
 ਗੁਰਸਾਖੀ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਦੇ ਦਰਸਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਪੰਜਾ ਪਿਆਰਿਆ ਦੇ ਦਰਸਨ
 ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਾਂ ਕਮੀ ਪ੍ਰੇਮੀਆ ਮਹਾਂ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸਨ
 ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਜਿਵੇ :-

ਸਾਖੀ ੧. ਇਕ ਸਿੱਖ ਸਰਦਾਰ ਸਿੱਖ ਨਾਮ ਬੰਧਾਰਾਇ ਦੇ ਰਹਿਣ

ਵਾਲਾ ਸੀ । ਉਸ ਨੂੰ ਅੰਤਮ ਸਮੇਂ ਮਸਤੂਆਣੇ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖ ਬਾਬਾ ਅਤਰ ਸਿੱਖ
 ਜੀ ਦੇ ਦਰਸਨ ਹੋਏ ਸਨ । ਸਿੱਖ ਨੇ ਕਿਹਾ ਆ ਪ੍ਰੇਮੀਆ ਤੂੰ ਬੈਠ ਲੈ ਚਲੀਏ ।
 'ਜਿਸ ਪੇਸ਼ ਲੂਟੀ ਪਨਿਹਾਦੀ ॥ ਸੇ ਮਾਰਗੁ ਸਿਤਨ ਦੁਗਰੀ ॥' (੩੯੩)

ਸਾਖੀ ੨. ਜਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵੱਡੇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਸਿੱਖ ਬਾਬਾ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੱਖ

ਜੀ 'ਖਾਲਸਾ' ਦੇ ਮਖ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਰਾਮਪੁਰ ਰੇਰੂ ਸਾਹਿਬ
 ਦੇ ਪਾਸ ਪਿੰਡ ਮੰਗਲੀ ਜ਼ਿਲਾ ਪਟਿਆਲੇ ਦਾ ਭਾਈ ਸਰਦੂਲ ਸਿੱਖ ਸੀ
 ਉਸ ਨੇ ਜੱਥੇ ਵਿਚ ਹੀ ਸਰੀਰ ਛਡਿਆ ਸੀ । ਜੱਥਾ ਉਸ ਵਕਤ ਲਾਇਲਪੁਰ
 ਸੀ । ਮਦੋਂ ਉਸ ਦਾ ਅੰਤਮ ਸਮਾਂ ਆਇਆ ਤਾਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਜੀ ਮੈਨੂੰ

ਪੰਜੀ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਦਰਸਨ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੁਛਣ ਤੇ ਕਿ ਕਿਥੇ ਹਨ ?
ਤੁ ਕਹਿੰਦਾ ਆਹ ਵੇਰੇ ! ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖੜੇ ਹਨ। ਆਹ
ਭਾਈ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖੜੇ ਹਨ। ਆਹ ਭਾਈ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਆਹ ਕਈ ਮਾਅਮ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਅਤੇ ਆਹ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖੜੇ ਹਨ।
ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿਤੀ, ਸਾਹਿਬ ਦਾ
ਸਾਜ-ਧਾਨ ਕਰਕੇ ਅਪ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਭ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦਿਤਾ
ਕੇਤੂਆਂ ਨੂੰ ਗਿਆ ਸੀ।

‘ਮੇਰੇ ਨਾਲੀ ਸੇਈ ਜਿਣਿ ਜਾਇ ॥’ (ਰਾਮ: ਵਾਰ ਸਯੋਕ ਚੌਧਵੀਂ)

ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰਮੁਖ ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਨਣ ਕਰਦੇ, ਉਹ ਸਮਝੇ
ਸਾਥਿ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਮਹਾਰਾਮ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਦਰਸਨ ਹੋਏ
ਹਨ। ਜਾਂ ਰਾਮਗਣ ਲੈਣ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

ਅਜਮਲ ਵਰਗੇ ਪਾਪੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਰਮੇਸਰ ਦਾ ਨਾਮ ਭਾਵੇਂ
‘ਪਰ’ ਹੋਤ ਨਾਰ ਵਿਣ ਕੇ ਹੋਥੇ ਸਮ ਕੇਕਰ ਮਾਰ ਬਿਦਾਰਾ’ ਤਾਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਮ
ਦੇ ਥਾਂ ਰਾਮਗਣ ਬੈਠੇ ਵਿਚ ਲੈ ਗਏ। ਯਥਾ :- ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ :-

‘ਅਜਮਲ ਕਉ ਅੰਤ ਕਾਲ ਮੈ ਨਾਰਾਇਨ ਸੁਧਿ ਆਈ ॥

ਜਾ ਗਾਤ ਕਉ ਮੋਗੀਸਰ ਬਾਛਤ ਸੈ ਗਾਤਿ ਛਿਨ ਮਹਿ ਪਾਈ ॥’ (੯੦੨)

ਜੋ ਦਿਲੋਂ ਲਾਕੇ ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਨਣ ਕਰੇ ਉਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਤਾਂ ਜਮਾ ਨੇ ਆਉਣ

ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵਾ ਰਨਿਕਾ ਅੰਸ ਸਮੇਂ :-

‘ਰਾਮੀ ਬੰਨੀ ਬਬਾਣਿ ਚਤਿ ਨਰਕੇ ਵਿਚਿ ਨ ਖਾਹੋਗੁ ਗੋਤਾ ॥’ (ਵਾਰ ੧੦੬੧)

ਹ ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਨਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ (ਜਮ) ਜਮਾਨੇ ਦੇ ਸਾਥਿ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ

ਨਿਰਲੋਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਗਤਾਂ ਤੇ ਸੈਸਾਰੀਆਂ ਜੋਤ ਕਦੇ ਨ ਆਇਆ ॥ (੧੪੫)

‘ਹਉ ਬਲਿਹਾਰੀ ਸਾਜਨਾ ਮੀਤਾ ਅਵਰੀਤਾ ॥’ (ਅੰਗ ੭੬੫)

‘ਕਹ ਨਾਨਕ ਚਾਲ ਭਗਤਾ ਸੁਗਹ ਸੁਗੁ ਨਿਰਾਲੀ ॥’ (ਅੰਗ ੯੧੮)

ਵਾ :- (ਜਮ ਦੇ ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਸਰੀਰ ਦਾ (ਸਾਥਿ) ਸਾਥੀ ਹੋਣੇ

(ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ, (ਜਾਇ) ਜੰਮਕੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਅਤੇ ਮਰਕੇ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ

ਜਾਂਦਾ ਵਾ :- (ਜਮ ਦੇ ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਦੇ ਦੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵਾਸਨਾਂ ਸਹਿਤ ਪ੍ਰਭੂ

ਤੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ‘ਰਾਸਨ ਮ ਟ ਨਿਰਾਸਨ ਹੋਈਐ ਕਲਮਲ ਸਗਲੇ ਜਾਲਗਾ’

ਅਸਾ ਨਾਮ ਨਿਰੰਜਨੁ ਹੋਇ :- (ਅਸਾ) ਇਉਂ ਜਿਹਾ (ਨਿਰੰਜਨ,

ਜੰਮਣ ਵਾਲਾ ਮੰਨਣ ਦਾ ਮਹਾਰਾਮ (ਹੋਇ) ਹੋਇ ਹੈ।

ਜੇ ਕੋ ਮੰਨਿ ਜਾਣੈ ਮਨਿ ਕੋਇ :- (ਜੇ ਕੋ) ਜੇ ਕੋਈ (ਮਨਿ)

ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ (ਮੰਨਣ, ਮੰਨਣ ਕਰਨਾ ਜਾਂਦਾ ਉਹ) (ਕੋਇ) ਕੋਈ (ਨਿਰੰਜਨ)

ਮਹਾਰਾਮ ਦਾ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਵਾ :- ਜੇ ਕੋਈ ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਨਣ ਕਰਦਾ

ਉਹ ਉਹਨੀ ਤਾਂ ਜਮਾ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ।

ੴ ਚੌਧਵੀਂ ਪਉੜੀ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ੴ

ਮੰਨੇ; ਮਾਰਗਿ ਠਾਕ ਨ ਪਾਇ ॥ ਮੰਨੇ; ਪਤਿ ਸਿਉ ਪਰਗਟੁ ਜਾਇ ॥

ਮੰਨੇ; ਮਗੁ ਨ ਚਲੈ ਪੰਥ ॥ ਮੰਨੇ; ਧਰਮ ਸੇਤੀ ਸਨਬੰਧੁ ॥

ਅਸਾ ਨਾਮ; ਨਿਰੰਜਨੁ ਹੋਇ ॥ ਜੇ ਕੋ ਮੰਨਿ ਜਾਣੈ; ਮਨਿ ਕੋਇ ॥ ੧ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਨ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਕੇ ਅੱਗੇ ਮੰਨਣ ਦਾ ਹੋਰ

ਮਹਾਰਾਮ ਵਰਮੇਂਦੇ ਹਨ।

ਮੰਨੇ ਮਾਰਗਿ ਠਾਕ ਨ ਪਾਇ :- ੧. ਜਦੋਂ ਪਾਪੀ ਜੀਵ ਨੂੰ ਜਮ

ਪਕੜ ਕੇ ਧਰਮ ਰਾਜੇ ਪਾਸ ਲਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ‘ਜਹ ਮਹਾ ਭਇਆਨ

ਤਪਤਿ ਬਹੁ ਘਾਮ ॥’ (ਅੰਗ ੨੬੪) (ਜਹ) ਜਿਥੇ ਜਮ ਮਾਰਗ ਵਿਚ ਬਹੁਤ

ਤਪਸ਼ ਵਾਲੀ ਮਹਾਂ ਭਿਆਨਕ (ਘਾਮ) ਗਰਮੀ ਹੋਈ ਹੈ ਉਥੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਤਿਖੀ ਤੋਹ

ਲਗਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਜਮਦੂਤ ਪਾਣੀ ਦੇਣ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਪੁੰਨ ਖੋਹ ਲੈਂਦੇ

ਹਨ। ਪੁੰਨ ਲੋਗਣ ਤੋਂ ਛਾਂ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਛਾਂ ਦੇਣ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਛੀ ਪੁੰਨ ਖੋਹ

ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਯਥਾ :- ‘ਕਰਮ ਧਰਮ ਪਾਖੰਡ ਜੇ ਦੀਸਹਿ ਤਿਨ ਜਮੁ ਜਾਗਾਤੀ ਲੁਟੈ ॥’

ਜੋ ਪਾਪੀ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪਰਲੋਕ ਵਿਚ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਇਹ (ਠਾਕ) ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਪੈਂਦੀਆਂ

ਹਨ ਪਰ ਜੇ (ਮੰਨੇ; ਮਾਰਗਿ ਠਾਕ ਨ ਪਾਇ) ਜਿਹੜੇ ਗੁਰਮੁਖ ਨਾਮ ਦਾ

ਮੰਨਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲੋਕ ਦੇ (ਮਾਰਗਿ) ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਜਮ, ਦੇਵਤੇ, ਦੇਵਤ

ਕੋਈ (ਠਾਕ) ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦੇ। ਯਥਾ :-

‘ਜਹ ਲਾਲਚ ਜਾਗਾਤੀ ਘਾਟ ॥ ਦੂਰਿ ਰਹੀ ਉਹ ਜਨ ਤੇ ਬਾਟ ॥’ (੩੯੩)

ਜਿਥੇ ਲਾਲਚੀ ਜਾਗਾਤੀਆਂ ਦਾ ਘਾਟ ਤੇ ਜੀਵ ਦੇ ਪੁੰਨ ਲੁੱਟੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ (ਜਨ)

ਭਗਤਾਂ ਤੋਂ ਉਹ ਰਸਤਾ ਦੂਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਵਰਣਨ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੁਛਣ ਤੇ ਕਿ ਕਿਉਂ ਹਨ ?
 ਤਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਆਂ ਵੇਖੋ ! ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖੜੇ ਹਨ। ਆ
 ਭਾਈ ਧਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖੜੇ ਹਨ। ਆਹ ਭਾਈ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਜੀ
 ਆਹ ਭਾਈ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਅਤੇ ਆਹ ਵਾਸੀ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ
 ਆਹ ਭਾਈ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਅਤੇ ਆਹ ਵਾਸੀ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ
 ਆਹ ਭਾਈ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਅਤੇ ਆਹ ਵਾਸੀ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ
 ਆਹ ਭਾਈ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਅਤੇ ਆਹ ਵਾਸੀ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਮੇਰੇ ਵਾਲੇ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਆਹ ਵਾਸੀ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਨਣ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ
 ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਾਨਸ ਦੇ ਨਿਮਾਣਿਆ ਦੇ ਵਰਣਨ ਹੋਏ
 ਹਨ। ਮਾਨਸਗਣ ਲਣ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

ਅਜਮਲ ਵਾਗ ਪਾਪੀਆ ਨੂੰ ਵੀ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਰਮੇਸਰ ਦਾ ਨਾਮ ਭਾਵੇਂ
 'ਪ੍ਰਭੂ ਹੀ ਨਾਰ ਸਿਣ ਕਹਿਓ ਮਮ ਕੇਕਰ ਮਾਰ ਬਿਦਾਰ' ਤਾਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂ
 ਦੇ ਬਾ ਨਾਮਗਣ ਬੈਠੇ ਵਿਚ ਲੈ ਗਏ। ਯਥਾ :- ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ :-

"ਅਜਮਲ ਕਉ ਅੰਤ ਕਾਲ ਮੈ ਨਾਰਾਇਨ ਸੁਧ ਆਈ ॥

ਮਾ ਗਾਨ ਕਉ ਜੋਗੀਸਰ ਬਾਛਤ ਸੋ ਗਤਿ ਛਿਨ ਮਹਿ ਪਾਈ ॥" (੯੦੨)

ਸੋ ਜੋ ਦਿਲੋਂ ਲਾਕੇ ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਨਣ ਕਰੇ ਉਸ ਦੇ ਨਜ਼ੇ ਤਾਂ ਜਮਾਂ ਨੇ ਆਉਣਾ

ਹੀ ਕੀ ਹੈ। ਵਾ ਗਨਿਕਾ ਅੰਤ ਸਮੇਂ :-

'ਗਈ ਬੈਠੇ ਬੈਠੇ ਚੜ੍ਹੇ ਨਰਕੇ ਵਿਚਿ ਨ ਖਾਧੇਸੁ ਗੰਤਾ ॥' (ਵਾਰ ੧੦ਵੀਂ)

੨. ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਨਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ (ਜਮ) ਜਮਾਨੇ ਦੇ ਸਾਥਿ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ।

ਨਿਰਲੋਪ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਭਗਤਾਂ ਤੇ ਸੈਸਾਰੀਆ ਜੇਤੂ ਕਦੇ ਨ ਆਇਆ ॥ (੧੪੫)

'ਹਉ ਬਲਿਹਾਰੀ ਸਾਜਨਾ ਮੀਤਾ ਅਵਰੀਤਾ ॥' (ਅੰਗ ੭੬੫)

'ਹਉ ਨਾਨਕ ਚਾਲ ਭਗਤਾ ਜੁਗਹੁ ਜੁਗੁ ਨਿਰਾਲੀ ॥' (ਅੰਗ ੯੧੮)

ਵਾ :- ਜਮ ਕੋ ਜੰਮਨ ਮਰਨ ਵਲ ਸਰੀਰ ਦਾ (ਸਾਥਿ, ਸਾਥੀ) ਹੋ ਕੇ

ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ (ਜਿਥੇ ਜੰਮਕ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ) ਅਤੇ ਮਰਕ ਜੁਨਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ

ਜਾਂਦਾ :- (ਜਮ ਕੋ, ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਦੇ ਦੋਣ ਵਾਲੀਆ ਵਾਸਨਾ ਸਹਿਤ ਪ੍ਰਸੰਤ

ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ 'ਬਾਸਨ ਮੇਟਿ ਨਿਬਾਸਨ ਹੋਈਐ ਕਲਮਲ ਸਗਲੇ ਜਾਲਕ'

ਅਸਾ ਨਾਮ ਨਿਰੰਜਨ ਹੋਇ :- (ਅਸਾ) ਇਹ ਜਿਹਾ (ਨਿਰੰਜਨ,

ਜਿਹਾ ਨਾਮ ਮੰਨਣ ਦਾ ਮਹਾਤਮ (ਹੋਇ, ਹੋਇ) ਹੈ।

ਜੇ ਕੋ ਮੰਨਿ ਜਾਣੈ ਮਨਿ ਕੋਇ :- (ਜੇ ਕੋ) ਜੇ ਕੋਈ (ਮਨਿ)

ਮਨ ਦੇ ਅੰਤਰ ਮਨ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ ਜਾਨ (ਮਨ, ਕੋਈ (ਨਿਰੰਜਨ)

ਮਨ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ ਜਾਨ (ਮਨ, ਕੋਈ (ਨਿਰੰਜਨ)

ਮਨ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ ਜਾਨ (ਮਨ, ਕੋਈ (ਨਿਰੰਜਨ)

ਚੋਧਵੀਂ ਪਉੜੀ ਪ੍ਰਾਰੰਭ

ਮੰਨੇ; ਮਾਰਗਿ ਠਾਕ ਨ ਪਾਇ॥ ਮੰਨੇ; ਪਤਿ ਸਿਉ ਪਰਗਟੁ ਜਾਇ॥
 ਮੰਨੇ; ਮਗੁ ਨ ਚਲੈ ਪੰਥ ॥ ਮੰਨੇ; ਧਰਮ ਸੇਤੀ ਸਨਬੰਧੁ ॥
 ਅਸਾ ਨਾਮੁ; ਨਿਰੰਜਨੁ ਹੋਇ॥ ਜੇ ਕੋ ਮੰਨਿ ਜਾਣੈ; ਮਨਿ ਕੋਇ॥ ੧੪॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੱਚ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮਹਾਨ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਕੇ ਅੱਗੇ ਮੰਨਣ ਦਾ ਹੋਰ
 ਮਹਾਤਮ ਵਰਣਨ ਹੋਂਦ ਹਨ।

ਮੰਨੇ ਮਾਰਗਿ ਠਾਕ ਨ ਪਾਇ :- ੧. ਜਦੋਂ ਪਾਪੀ ਜੀਵ ਨੂੰ ਜਮ

ਪਕੜ ਕੇ ਧਰਮ ਰਾਜੇ ਪਾਸ ਲਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਰਸਤੇ ਵਿਚ 'ਜਹ ਮਹਾ ਭਇਆਨ

ਤਪਤਿ ਬਹ ਘਾਮ ॥' (ਅੰਗ ੭੬੪) (ਜਹ) ਜਿਥੇ ਜਮ ਮਾਰਗ ਵਿਚ ਬਹੁਤ

ਤਪਸ ਵਾਲੀ ਮਹਾਂ ਭਿਆਨਕ (ਘਾਮ) ਗਰਮੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਥੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਤਿਖੀ ਤੋਹ

ਲਗਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਜਮਦੂਤ ਪਾਣੀ ਦੇਣ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਪੁੰਨ ਬੰਧ ਲੈਂਦੇ

ਹਨ। ਪੁੰਨ ਲੋਗਣ ਤੇ ਛਾ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਛਾ ਦੇਣ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਭੀ ਪੁੰਨ ਬੰਧ

ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਯਥਾ :- 'ਕਰਮ ਧਰਮ ਪਾਖੰਤ ਜੇ ਦੀਸਹਿ ਤਿਨ ਜਮੁ ਜਾਗਾਤੀ ਲੁਟੈ ॥'

ਸੋ ਪਾਪੀ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪਰਲੋਕ ਵਿਚ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਇਹ (ਠਾਕ) ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਪੈਂਦੀਆਂ

ਹਨ ਪਰ ਜੇ (ਮੰਨੇ; ਮਾਰਗਿ ਠਾਕ ਨ ਪਾਇ ॥) ਜਿਹੜੇ ਗੁਰਮੁਖ ਨਾਮ ਦਾ

ਮੰਨਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਲੋਕ ਦੇ (ਮਾਰਗਿ) ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਜਮ, ਦੇਵਤੇ, ਦੈਤ

ਰਾਜੀ (ਠਾਕ) ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦੇ। ਯਥਾ :-

'ਜਹ ਲਾਲਚ ਜਾਗਾਤੀ ਘਾਟ ॥ ਵਰਿ ਰਹੀ ਉਹ ਜਨ ਤੇ ਬਾਟ ॥' (੩੯੩)

ਜਿਥੇ ਲਾਲਚੀ ਜਾਗਾਤੀਆ ਦੇ ਘਾਟ ਤੇ ਜੀਵ ਦੇ ਪੁੰਨ ਲੁੱਟੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ (ਮਨ)

ਭਗਤਾਂ ਤੇ ਉਹ ਰਸਤਾ ਦੂਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

‘ਜਮੁ ਜਾਗਾਤਿ ਨਾਹੀ ਕਾਮ ਸੁ ਭੀ ਮਿਸ ਅਗਨਿ ਬਥੀ ਠਨ ਸੀਨਾ ॥’ (ਅੰਗ ੧੦੮੮)
‘ਠਾਕਿ ਨ ਹੋਤੀ ਜਿਹੁ ਦਰਿ ਸਿਹੁ ਹਵਾ ਸੁ ਪੁਸ਼ਿਨ ॥’ (ਅੰਗ ੨੫੫)

‘ਤਿਰਸਕਾਰ ਨਹ ਭਵਿਤਿ ਨਹ ਭਵੇਰ ਮਾਨ ਜਗਨ,
ਸੋਭਾਹੀਨ ਨਹ ਭਵਿਤਿ ਨਹ ਪੋਰਿਤਿ ਸੰਸਾਰ ਦੁਖਨਹ ॥’ (੧੩੫੬)

੨. ਜੋ ਗੁਰਮੁਖ ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਨਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ (ਮਾਰਗ) ਭਗਤੀ ਸਾਹਿਤ ਗਿਆਨ ਦੇ ਧਰਮ ਦੇ ਰਸਮੇ ਵਿਚ, ਕਾਮਾਦਿ (ਠਕ) ਨੇਕ ਕਾਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦੇ। ਵਾ:-ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਨਣ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕੋਈ ਈਰਖਾਲੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਾਪ ਦੇ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਜਨ ਸਿਖਰਨ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ। ਯਥਾ:-

‘ਲਗੁ ਵਰ ਨ ਸਰਾਪ ਨ ਆਪ ਜਟਾਵਈ ॥’ (ਵਾ: ੩ ਪਉੜੀ ੭)

੩. ਜਿਹੜੇ ਗੁਰਮੁਖ ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਨਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੇ ਬਿਰਥੀ ਦਾ ਨਿਰਪਰਕਰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਢਲ ਢਲਣ ਵਲ ਕਖਾਏ ਦੇਸ਼ ਰਾਗ ਦੁਖ ਜਾ ਕਾਮ ਭ੍ਰੋਹ ਆਦਿਕ ਵਾ ਭਵਵਾਦੀ ਪਦਮਾਰਥ ਦੇ (ਮਾਰਗ) ਰਸਤੇ ਵਿਚ (ਠਾਕ) ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦੇ। ਯਥਾ:-

‘ਸਚੈ ਸਬਦਿ ਨੀਸਾਣਿ ਠਾਕ ਨ ਪਾਈਐ ॥’ (ਅੰਗ ੧੪੬)

ਮੰਨੇ; ਪਤਿ ਸਿਉ ਪਰਗਟੁ ਜਾਇ:-੧. ਜੋ ਜ ਗੁਰਮੁਖ ਪ੍ਰਮਸਰ

ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਨਣ ਕਰਦਾ ਹਨ ਉਹ (ਪਤਿ, ਇਸਰ (ਸਿਉ) ਮਮੇਤਾ ਇਸ ਸੋਸ਼ਾਦ ਵਿਚ ਭੀ ਅੰਤ ਪੂਰੇ ਵਿਚ ਭੀ ਪਰਗਟ ਹੋ ਜਾਣ ਹਨ ‘ਚਲਿਆ ਪਤਿ ਸਿਉ ਜਾਮੁ ਮਵਾਰਿ ਵਾਜਾ ਵਾਇਸੀ ॥’ (ਅੰਗ ੭੩੦) ‘ਫੀਲੁ ਰਬਾਬੀ ਬਲਦੁ ਪਰਾਵਨ ਬਚਿਆ ਰਾਸ ਬਜਾਵੈ ॥’ (ਅੰਗ ੪੭੭) ਸਭ ਦੇਵਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਲਈ ਆਪਣੇ ਸਰਾਪ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦੇ।

ਜੋ ਗੁਰਮੁਖ ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਨਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਲੋਕ ਡਿਧੇ ਹੋਏ ਹੋਏ, ਜੋ ਵਾਂਗ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਵਾਨ ਹਨ।

ਜੋ ਗੁਰਮੁਖ ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਨਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ (ਪਤਿ) ਪਤੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪਰਮੇਸਰ ਦੇ ਸਰਾਪ ਦੇ ਹਨ ਅਤੇ (ਜਾਇ) ਸਾਰੀਆਂ ਜਗ੍ਹਾ ਵਿਚ ‘ਨਾਨਕ ਗਿਆਨੀ ਆਪਿ ਪਰਮੇਸਰ ॥’ (ਅੰਗ ੨੭੩) ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ

ਹਨ। ਮਨੁਆ ਇਕਤੁ ਘਰਿ ਆਵੈ ਮਿਲਉ ਗੋਪਾਲ ਨੀਸਾਣੁ ਆਪਿ ॥’ (ਅੰਗ ੮੩੩)

‘ਨਾਮਿ ਜਾਮੁ ਜਨ ਪਰਗਟੁ ਹੋਇ ॥’ (ਅੰਗ ੧੧੭੪)

‘ਬਗਤੁ ਜਗਾ ਮਹਿ ਦਾਸਿਆ ਬੀ ਚੋਕਾ ਦੇਵਿਚ ਚਮਿਰੇਦਾ ॥’ ਵਾ:੧੦੫:੧੭)

‘ਉਹ ਜੀ ਸਰਾ ਜਾਗਿ ਜਾਗਿ ਮਹੀ ਕ੍ਰਿਸਿ ਨ ਮਟਾਯਾਗਾ ॥’ (ਅੰਗ ੬੩੮)

‘ਨਹ ਮਨਿ ਭਲਿ ਵਾਸਿਆ ਸੋਈ ॥ ਜੈ ਜੈਕਾਰ ਕਰੇ ਸਭ ਕੋਈ ॥’ (ਅੰਗ ੬੩੯)

੩. ਜਿਹੜੇ ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਨਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹ (ਪਤਿ) ਇਸਰ ਦੇ ਦਸ ਵਾਲੇ ਸ. ਜੋਧ, ਦਾ. ਆ. ਧਨਮ, ਈਰਖਾ ਆਦਿ ਗਾਮ ਦੇ (ਸਿਉ) ਸਮੇਤ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਣ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਰਾਪ ਰੂਪੀ (ਜਾਇ) ਜਗ੍ਹਾ

ਨਾਮ ਨਿਰੰਜਨ ਉਚਰਾਂ ਪਤਿ ਸਿਉ ਘਰਿ ਜਾਂਈ ॥’ (ਅੰਗ ੧੨੩੬)

‘ਪਰਗਟੁ ਪਾਹਾਰੈ ਜਾਪਦੇ ਸਭਿ ਲੋਕ ਸਣੇ ॥’ (ਅੰਗ ੨੧੬)

‘ਹਰਿ ਕਾ ਭਗਤੁ ਪ੍ਰਗਟੁ ਨਹੀ ਛਪੈ ॥’ (ਅੰਗ ੨੬੫)

ਮੰਨੇ; ਮਗੁ ਨ ਚਲੈ ਪੰਥ:-੧. ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਨਣ

ਕਰਨ ਵਾਲ ਗੁਰਮੁਖ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਉਪਾਸਨਾਂ ‘ਕੋਈ ਤੇਨ ਦੀ, ਕੋਈ ਬੰਨ ਦੀ, ਕੋਈ ਪਹਾੜਾ ਵਾਲੀ ਰੇਨ ਦੀ, ਢੋਲ ਢਮਕਾ ਸਰਵਰ ਦਾ ॥’ ਆਦਿ ਉਪਾਸਨਾ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਪਾਸਨਾਂ (ਵ) ਨਾਨਾ ਭੇਖ ਰੂਪ (ਮਗੁ) ਪਗਭੰਗੀਆਂ ਦੇ (ਪੰਥ) ਰਸਤੇ (ਨ) ਨਹੀਂ ਚਲਦੇ। ਉਹ ਫੇਰ ਕਿਸ ਰਸਤੇ ਚਲਦੇ ਹਨ ਜੀ ? ਤਾਂ ਫਤਮਾਉ ਦੇ ਹਨ (ਚਲੈ ਪੰਥ) ‘ਗੁਰਮੁਖਿ ਗਾਢੀ ਰਾਹੁ ਸਹਿਰ ਗਿਆਨ ਦਾ ਰਸਤਾ ਹੈ ਇਸ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਉਹ ਗੁਰਮੁਖ ਚਲਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ:-‘ਇਕ ਉਤਮ ਪੰਥ ਸਨਿਓ ਗਰ ਸੰਗਤਿ ਤਿਹ ਮਿਲੇਤ ਜਮ ਤ੍ਰਾਸ ਮਿਟਾਈ ॥’ (ਅੰਗ ੧੪੦੬)

‘ਘਰਬਾਰੀ ਹੋਇ ਵਰਤਿਆ ਘਰਬਾਰੀ ਸਿਖ ਪੈਰੀ ਪਾਇਆ ॥’

(ਵਾਰ ੬ ਪਉੜੀ ੨ ਭਾ: ਗਾ:)

੨. ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਨਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਗੁਰਮੁਖ (ਮਗੁ) ਮੌਤ ਦੇ (ਪੰਥ) ਰਸਤੇ (ਚਲੈ) ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ। ਭਾਵ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

੩. ਜੋ ਗੁਰਮੁਖ ਅਕਾਲ ਪਰਬ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਉਹ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ (ਮਗੁ) ਮਾਰਗਾਂ ਵਿਚ ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ। (ਨ ਚਲੈ ਪੰਥ) ਪਦਮਾਰਥ ਦੇ (ਪੰਥ) ਰਸਤੇ ਵਿਚੋਂ ਚਲਾਇਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਹਰ ਵਕਤ ਉਹ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੇ ਪੰਥ ਰੂਪ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮਾ-ਭਗਤੀ ਸਹਿਤ ਚਲਦਾ ਹੈ।

‘ਭੂ ਹਰਿ ਮਾਰਗਿ ਆਪਿ ਚਲਦਾ ਹੋਰਨਾ ਨੈ ਹਰਿ ਮਾਰਗਿ ਪਏ।’ (੧੪੦,
ਮ ਗੋਟੀ ਪਾਠ ਮੰਨ ਕੇ (ਮੰਨੇ ਮਰਾਨ ਚਲੇ ਪਿਥੇ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ
ਮੰਨਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ (ਮਰੂਨ) ਮਸਤ ਹੋ ਕੇ (ਪਿਥੇ) ਪ੍ਰਮਾਦਬ ੨, ਪ੍ਰਮ ਦੇ ਰਸਤੇ
ਵਿਚ ਚਲਦਾ ਹੈ।

ਪਰ ਪਾਠ (ਮੰਨੇ, ਮਰਾਨ ਚਲੇ ਪਿਥੇ) ਨਿਨਾ ਵਰਤਾ ਕਾ...। ਇਹ
ਪਾਠ ਹੀ ਨਿਸਚੈ ਕਰਕੇ ਮਸਤ ਹੋ। ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਅੰਕੁਰ ਹੋ ਪਾ... ਪਾਤਸ਼ਾਹ
ਜੀ ਦੇ ਜਿਥੇ ਇਕ ਬਾਬਰਨ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੂਜੇ ਬਾਬਰਨ ਪ੍ਰਮਾਦ ਆ
ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਇਸ ਪਾਠ ਬਾਰੇ ਮਲਾਰ ਦੀਆਂ ਅਸਟਪਦੀਆਂ ਵਿਚ
ਆਇਆ ਹੈ। ‘ਨਿਜ ਘਰਿ ਵਾਸਾ ਤਹ ਮਰੂਨ ਚਲਣਹਾਰ॥’ (ਅੰਗ ੧੨੭੫)

ਮੰਨੈ: ਧਰਮ ਸੇਤੀ ਸਨਬੰਧ :- ੧. ਜਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਮਖ ਨਾਮ ਦਾ
ਮੰਨਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਹੋਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਧਰਮੀ
ਪਦਵੀ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸੰਤਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਖਸ਼ ਹੋਏ ਪੰਜਾਂ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਰਹਿਤ
ਵਾਲ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਲ ਨਿਸਾ ਪਕਾ ਸਬੰਧ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੇਤੀਰ ਭਾਵੇਂ
ਨਾਮ ਹੋ ਜਵੇ ਪਰ ਧਰਮ ਨਾਲੋਂ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਟੁਟਦਾ। ਕਦੀ ਜਾਕਤ ਤੋੜ
ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਜਿਵੇਂ :-

ਸਾਖੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਸਹੀਦ ਹੋਣ ਦੀ

੨੯ ਫਰਵਰੀ ਸੰਨ ੧੭੧੬ ਸੁਤਾਬਕ ੧੭੭੩ ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ
ਬਹਾਦਰ ਦੇਸ ਦੇ ਨਾਲ ੭੪੦ ਹੋਰ ਕੈਦੀ ਸਿੰਘ ਜਥੇ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ
ਦਿੱਲੀ ਪੁੱਜੇ। ਸਭ ਤੋਂ ਮੁੱਖ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਸੀਮਾ ਨਜਿਅਾਂ ਤੇ ਹੋਰ
ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਤੇ ਜਰਨ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘ ਕੈਦੀ ਸਨ। ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ
ਇਸ ਸਾਖੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਸੀਮੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੋਗ ਤੇ ਵੀ ਨਾਲ
ਸਾਖੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਸਿੰਘ ‘ਸਾਧੋ ਇਹ ਤੁਨ ਮਿਥਿਆ ਜਾਨੈ’ ਆਦਿਕ
ਦੇ ‘ਸਾਖੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਤੇ ਜੈਕਾਰੇ ਛੱਡਦੇ ਰਹੇ। ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਬਾਬਾਗਾਂ ਵਿਚ
ਨਿਸਾ ਪਕਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਬਾਬਾਗਾਂ ਦੇ ਰਸਮੀਅਤ ਨੇ ਹਰਮ
ਦੇ ਰਸਮ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਕਤਲ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੀ ਇਕੋ
ਸਾਖੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋਣਾ ਛੱਡ ਕਰ ਲੈਣ, ਜੇਹੜਾ ਮੁਸਲਮਾਨ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪਿਛੋਂ ਸੋ ਸਿੰਘ ਰੋਜ਼ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦੀ ਗੋਦ ਗੁੰਮੀ ਰਖੀ

ਸ਼ਹਿਦ ਵਿਚ ਤੇ ਹੀ ਪਾਟਵਾਲੀ ਗਾਮੀ ਕਿ ਲੋਕ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਹੋਵੇ। ਇਸ
ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ੧੧ ਪਾਟਵਾਲੀ ਗਾਮੀ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਦਾਨੀਆ ਮੋੜ
ਕਰਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਤਲ-ਸਾਮ ਦੇ
ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਕਾਜੀ, ਮਿਕ ਮਿਕ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਕੀਤਾ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋਣ
ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋਣਾ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਸਜ਼ਾ ਮੋੜ
ਮੁਸਲਮਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਤੇ ਪਾਟਵਾਲੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਤੇਰੀ ਸਜ਼ਾ ਮੋੜ
ਸਿੰਘਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜਗਾ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਲੇਖਿਆ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ
ਮੋੜ ਕੀਤਾ ਤੇ ਪਾਟਵਾਲੀ ਸਿੰਘਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਿਰ ਗੁਰੂ ਕੀ ਕਟਾ ਕਰਕੇ
ਤੇ ਬੇਮਬਾ ਹੋਣਾ, ਕਦੀ ਕਦ ਸਨੂੰ ਜਿਸ ਮੋੜ ਦਾ ਭਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ
ਸਹੀਦੀ ਦਾ ਜਾਮ ਪਿਲਾ ਦੇ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੀ ਕੇ ਅਸੀਂ ਸੰਤਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ
ਵਿਚ ਛੋੜੀ ਜਾ ਕੇ ਛੱਡੇ ਗਏ। ਸਿੰਘ ਕੀ ? ਜੋ ਮੋੜ ਕੇਲੇ ਭਰ ਜਾਵੇ। ਸੋ
ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਸੋ ਦਾ ਸੋ ਸਿੰਘ ਸਹੀਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸਿੰਘ
ਸਹੀਦ ਹੋਣ ਲੱਗੇ। ਠੀਕ ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਇਕ ਅਸਚਰਜ ਘਟਨਾ ਹੋਈ।
ਮੁਸਲਮਾਨ ਫੌਜੀਆਂ ਨੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਇੱਕ ਵਿਆਹ ਕਰਕੇ
ਭੁੱਲੀ ਲਈ ਆਉਂਦਾ ੧੯-੨੦ ਸਾਲ ਦਾ ਭੰਬੀਗੀ ਸਿੰਘ ਭੀ ਫੜ ਲਿਆ ਸੀ,
ਜੋ ਕੈਦੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦਿੱਲੀ ਪੁੱਜੇ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਮਾਂ ਦਾ ਇਕਲੋਤਾ
ਪੁੱਤਰ ਸੀ। ਉਸਦਾ ਮਾਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਪੁੱਜੇ ਤੇ ਉਸਨੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਛੱਡਾਉਣ ਵਾਸਤੇ
ਬਾਰ ਯਤਨ ਕੀਤੇ, ਪਰ ਕੋਈ ਸਫਲਤਾ ਨਾ ਹੋਈ। ਅਖੀਰ ਇੱਕ ਦਿਨ ਮਾਈ
ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਅੱਗ ਲੇਟ ਗਈ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਵਿਰਲਾਪ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਕਾਰ
ਗੀਤੀ। ਫਰੁਖਸੀਅਰ ਨੇ ਹਾਥੀ ਰੋਕ ਲਿਆ ਤੇ ਮਾਈ ਨੂੰ ਪਛਿਆ, ‘ਤੂੰ ਕਿਉਂ
ਰੋਂਦੀ ਹੈਂ?’ ਮਾਈ ਨੇ ਕਿਹਾ, ‘ਜਹਾਂ ਪਠਾਹ ਅੱਜ ਮੇਰੇ ਬੇਕਸੂਰ ਪੁੱਤਰ ਨੇ
ਕਤਲ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਿੰਘ ਨਹੀਂ, ਹਿੰਦੂ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਰਸਤੇ ਵਿਚੋਂ ਤੁਹਾਡੇ
ਹੱਥੀ ਐਵੇਂ ਫੜ ਲਿਆ ਹੋਣਾ।’ ਇਹ ਸੁਣਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਆਪਣੇ
ਪਾਸ ਖੜ੍ਹੇ ਅਹਿਦੀਏ ਨੂੰ ਦੁਬਾਇਆ ਕਿ ਛੇਤੀ ਜਾਹ, ਉਸਨੂੰ ਕਿਤੇ ਮਲਾਦ
ਕਤਲ ਨਾ ਕਰ ਦੇਣ। ਜਦ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਕੰਮੇ ਦੂਰ ਨ ਜਾਕੇ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਹ
ਜ਼ਰਕਾ ਕਤਲਗਾਹ ਵਿਚ ਸਹੀਦ ਹੋਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਚਲੇਤਾ ਸੀ। ਉਸ
ਆਦਮੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਛੁਡਾ ਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕੋਲ ਲੈ ਆਂਦਾ। ਲੜਕ ਨੇ ਆਉਂਦਿਆਂ
ਹੀ ਪਛਿਆ ‘ਕੀ ਕਾਦਨ ਹੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ! ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਕਿਉਂ

ਮਰਾ, ਮੈਰੀ, ਉਪਰਿਯਾ ਆਇ ਗਏ ਦੇ (ਸਨ) ਸਤਿਗੁਰ (੧) ਸੇਵਕ
ਜੀਵੇ, ਉਹ ਧਰਮੀ ਪਰਮ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਪਰਮ ਤੇ ਗੁਣ
ਨਾਲ ਸੇਵਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਾਪ ਨਾਲ ਸੇਵਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਵਾ : ਸੇਵਕ ਦਾ ਸਤਿ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੇ, ਸਮਾਜ ਦੇ ਪੁਰਸਕਾਰ
ਨਾਲ ਸੇਵਕ ਸੇਵਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ *

੨. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਾਮ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਹੋਈ ਕਿ ਧਰਮ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਮਿਥਾ ਰਹੀ,

ਸਮਾਜੀ ਵਰਤੋਂ, ਇਹ ਸਾਰੀ ਜਮਪੁਰੀ ਖਾਲੀ ਕਰਵਾਈ ਸੀ :-

ਕਾਮ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨਾਲ ਜਾਨਕੀ ਗੁਰਮਤਿ ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਰਿਹਾਸੀ
ਦੇਵ ਲੋਕ ਨੂੰ ਚੰਗਿਆ ਰਾਗ ਰਹਿਤ ਮਰਾ ਸਮਾਜ ਵਾਸੀ,

ਸਮਾਜਿਕ ਰਿਹਾਸੀ ਪਕਾਰ ਸਾਫ਼ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਮਾਇਆ ਰਹਿਤ ਰਿਹਾਸੀ
ਧਰਮਰਾਇ ਨ ਆਖਦੇ ਸਭਨਾ ਦੀ ਕਾਮ ਰਾਜੇ ਧਰਮ ਰਾਜੇ

ਕਰੇ ਬੇਨਤੀ ਧਰਮ ਦੇ ਹਉ ਸੇਵਕ ਨਾਕਾ ਅਰਿਨਾਸੀ।
ਗੁਰਮਤਿ ਧਰਮ ਦੇ, ਇਕ ਨਾਉ; ਪਾਪ ਨਾਲ ਕਰੇ ਨਿਰਜਾਸੀ।

ਪਾਪੀ ਪਾਪ ਨ ਪੁਜਨੀ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਉ ਅਰੁਪ ਨ ਰੁਲਾਸੀ।
ਨਰਕ ਦੇਵੇ ਸੀਮਾ ਜਦ ਕਦੀ ਗਲ ਸਿਲਕ ਜਮ ਵਾਸੀ।

ਮੁਕਤਿ ਮੁਕਤਿ ਨਾਵੈ ਕੀ ਦਾਸੀ ॥ (ਵਾਰ ੧੦ ਪਉੜੀ ੩)

ਚੰਦਾ ਲੋਕ ਸੇਵਕ ਕਰਾਇਨਿ ਦਰਿ ਵੇਰ ਨ ਕੋਈ ਪਾਇਦਾ ॥ (੧੦੭੬)

ਜਿਉਂ ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਨਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰਮਤਿ ਧਰਮ ਰਾਜੇ ਪਾਪ
ਜਮ ਪਾਪੀ ਵਿਚ ਚੰਗਿਆ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਧਰਮ ਰਾਜੇ ਦੀ ਆਦਰ ਸਤਿਕਾਰ

ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸਦਾ ਧਰਮ ਰਾਜੇ (ਸਿੱਖੀ, ਨਾਲ, ਸਨੇਹ) ਸੇਵਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
ਸਭਾ : - ਜਮ ਰਾਜੇ ਸਿੱਖ ਦੇ ਕੋਟ ਸਵਕ ਨਿਤ ਹੋਈ ਹੈ। (ਅੰਗ ੧੨੪੮)

ਜਮ ਦੇ ਕੋਟ ਜਮ ਰਾਜੇ ਹੈ, ਨਿਤ ਦਾ ਸਵਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

੩. ਨਾਮ ਪਾਪੀ ਵਾਲੇ ਜੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਧਰਮ,
ਮਾਇਆ, ਕਾਮ, ਮਧ ਆਦਿ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੇਵਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਇਨ੍ਹਾਂ

ਦਾ ਸਤਿ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਐਸਾ ਨਾਮ ਨਿਰੰਜਨ ਹੋਇ :- ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਹੋਣ
ਲੈਂਦੇ ਜਿਹਾ, ਨਿਰੰਜਨ, ਸੁਖ ਸਰੂਪ ਪੁਰਸਕਾਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਮਹਾਤਮ (ਹੋਇ)
ਹੋਦਾ ਹੈ।

ਜੇਕੋ ਮੰਨਿ ਜਾਣੈ ਮਨਿ ਕੋਇ :- ਜੇਕੋ ਮੰਨਿ ਪੁਰਸਕਾਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ
ਮਹਾਤਮਾ ਮਨ ਵਿਚ ਜਾਣੇ ਕਰੇ ਤਾਂ ਉਹ ਪੁਰਖ ਉਸ (ਨਿਰੰਜਨ) ਸੁਖ
ਸਰੂਪ ਦਾ ਰੂਪ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪੰਦਵੀਂ ਪਉੜੀ ਪਾਰੰਭ ॥

ਮੰਨੈ; ਪਾਵਹਿ ਮੋਖ ਦੁਆਰੁ ॥ ਮੰਨੈ; ਪਰਵਾਰੈ ਸਾਧਾਰੁ ॥

ਮੰਨੈ; ਤਰੇ ਤਾਰੇ ਗੁਰਸਿਖ ॥ ਮੰਨੈ; ਨਾਨਕ ਭਵਹਿ ਨ ਭਿਖ ॥

ਐਸਾ ਨਾਮ ਨਿਰੰਜਨ ਹੋਇ ॥ ਜੇਕੋ ਮੰਨਿ ਜਾਣੈ, ਮਨਿ ਕੋਇ ॥ ੧ ॥

ਹਜ਼ੂਰ ਭਿਖਾ ਕਰਕੇ ਮੰਨਣ ਦਾ ਹੋਰ ਮਹਾਤਮ ਦੁਆਰਾ ਹੋਣ ਕਿਤੇ ਜਾਣ
ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ।

ਮੰਨੈ; ਪਾਵਹਿ ਮੋਖ ਦੁਆਰੁ :- ੧. ਜੇ ਗੁਰਮਤਿ ਪੁਰਸਕਾਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ
ਮੰਨਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹ (ਮੋਖ ਦੁਆਰ) ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਦੁਆਰਾ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ

ਉਹ (ਦੁਆਰ) ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਹੀ (ਮੋਖ) ਮੁਕਤੀ (ਪਾਵਹਿ) ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।
ਕਾਵ ਆਵਾਗਉਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਵਾ :- (ਦੁਆਰ) ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵਿਚ

ਹੀ ਗਵਾਹ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹੀ (ਮੋਖ) ਮੁਕਤੀ (ਪਾਵਹਿ) ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।
ਨਾਨਕ ਪਰਿ ਬੰਨਿਆ ਜੇਗੁ ਪਾਈਐ ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਉਪਦੇਸਿ ॥ (ਅੰਗ ੧੪੨੦)

ਵਾ :- ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਨਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰਮਤਿ ਨੂੰ ਗੋਲਕਾਂ ਰੂਪ (ਦੁਆਰ)
ਦੁਆਰਿਆਂ ਵਾਲੇ ਸਰੀਰ ਤੋਂ (ਮੋਖ) ਮੁਕਤੀ (ਪਾਵਹਿ) ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਸਭਾ :- ਗੁਰਮਤਿ ਮਾਨਿਆ ਮੋਖ ਦੁਆਰ ॥ (ਅੰਗ ੮੩੩)

ਮੰਨਣ ਮਨਨ ਬਾਹਰੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਜਗ ਵਿਚ ਆਇ ॥ (ਭਾ: ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਵਾ : ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਚਾਰ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਮੰਨੇ ਹਨ :- ੧. (ਸਮ) ਮਨ ਦੀਆਂ
ਵਾਸਨਾਂ ਰੋਕਣੀਆ, ੨. ਸੋਚ, ੩. ਸਤਿਸੰਗਤਿ, ੪. ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਨਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰਮੁਖ (ਮੰਖ) ਮਕਤੀ ਦਾ
(ਦਮਾਦ ਦਮਾਦਾ, ਦਰਵਾਜ਼ਾ) ਬੁਝ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।
(ਸਮਿਸੇਰ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਸਮ ਸਾਹਨ ਨੇ ਸਿੱਖ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ)।

ਮੰਨੇ ਪਰਵਾਰੇ ਸਾਧਾਰ :—ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਨਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰਮੁਖ

ਆਪ ਸੁਧਾਰੇ ਤੇ ਆਪਦ ਪਰਵਾਰ ਨੂੰ ਨਾਮ ਦੇ ਮੰਨਣ ਵਿਚ ਲਾ ਕੇ ਸਧਾਰ ਕੇ ਦਿ
ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ 'ਸਟ ਕਿਕਾ ਕਿਕੀ' ਕਮਾਲਿ ਤੇ ਕਮਾਲੀ ਤੇ
ਲੈਈ ਸਮਿਤ ਸਾਰੇ ਪਰਵਾਰ ਨੂੰ ਨਾਮ ਦੇ ਮੰਨਣ ਵਿਚ ਲਾਕ ਲਾਇਕ ਗੁਰਮੁਖ
ਜੀਵਨ ਵਾਲੇ ਬਣਾਕੇ ਰਾਜੀ ਸਹਿਤ ਗਿਆਨ ਦੇ ਬੜੇ ਚਾਤ ਕੇ, ਸੁਧਾਰ ਕੇ,
ਨਾਮਿਕਾ ਹੈ ਭਾਵ :—'ਦੀਨ ਦਇਆਲ ਭਰਮ ਤੋਰੇ । ਸਰ ਪਰਵਾਰ ਚਤੁਰਿਆ
ਬੋਝੇ ।' (ਅੰਗ ੩੩੭) ਇਉਂ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਵੇਰੀ ਪਾਇਆ
ਹੋਵੇ ਤੇ ਸਿੰਘਣੀ ਸਾਹਤੀ ਜਾ ਧਰੀ ਹੀ ਬੰਨੀ ਫਿਰੇ । ਜੋ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿੰਘ ਹੈ ਉਸਦੇ
ਘਰ ਵਾਲੀ ਨੂੰ ਸਾਰੀ, ਲਾਗਤ ਧੋਤੀ ਆਦਿ ਨਹੀਂ ਬੰਨਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਪੰਜ
ਕਰਾਰਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਰਹਿਤ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਹਜਰ ਨੇ 'ਨਰ ਮਨੁਖਾ ਨੇ ਦੇਕੁ
ਨਿਧਾਨਾ' (ਅੰਗ ੭੬੭) ਦੀ ਮਹਾਨ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਗੁਰਸਿਖ ਆਪ
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫਰਕਦ ਤੇ ਸਾਰੇ ਪਰਵਾਰ ਨੂੰ ਛਕਾ ਕੇ ਪੰਜ ਕਰਾਰਾਂ ਦੀ ਰਹਿਤ
ਰੱਖਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਭਰਮ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। 'ਸਿੱਖ ਸਿੱਖਣੀ ਮਿਲ ਬਹਿ
ਰਚਕਾ ਕਰੇ ਅਪਾਰ। ਭਜਨ ਸਥਾਇ ਪਤ੍ਰ ਕਉ ਹਰਿ ਭਜ ਬਾਸਿ ਬਾਗ' (ਸੋ ਸਾਖੀ
ਯਥਾ :—'ਪ੍ਰਭੂ ਤੂੰ ਠਾਕੁਰ ਸਰਬ ਪ੍ਰਾਪਕ ਲਾਭ ਮੋਹਿ ਕਲ੍ਹ ਸਹਿਤ ਸਭਿ ਗੋਲਾ,
ਇਉਂ ਜਿਹੜੇ ਰਾਦਸੁਖ ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਨਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਉਹ ਪਰਵਾਰ ਦੇ
ਪ੍ਰਵਾਰ ਨੂੰ ਸਾਧਿਕ ਬਣਾ ਕੇ ਚੰਦਰਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਯਥਾ :—

'ਗੁਰਮੁਖ ਕੇ ਦਿ ਓਧਾਰਦਾ ਭਾਈ ਦੇ ਨਾਵੇ ਸੋਕ ਕਣੀ॥' (ਅੰਗ ੬੦੮)
'ਨਾਇ ਮੰਨਿਆ ਹੁਲ ਉਧਰੇ ਸਬੁ ਕਟਿਬ ਸਬਾਇਆ॥' (ਅੰਗ ੧੨੪੧)
'ਤੇਰੇ ਕਟਿਬ ਸੰਗਿ ਲੋਗ ਫੁਲ ਸਬਾਇਆ॥' (ਅੰਗ ੭੧੦)

ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਆਕਲ ਦੀ ਪੁਤਰੀ ਦੀ

ਘਰ ਵੱਡੇ ਇਕ ਗ੍ਰਾਮ ਮਹਿ ਗੁਰਸਿਖ ਬਸਹਿ ਤਿਖਾਨ।

ਰਾਮਦਾਸ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਧਰੀ ਮਹਾਨ॥

ਭਾਈ ਆਕਲ ਜੀ ਚੌਥੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਸਨ। 'ਵੱਡੇ ਘਰ' ਸਿਖ
ਜੀਵਨ ਦਾ ਨਾਮ ਸੀ। ਸਰਧਾ ਤੇ ਭਰੋਸੇ ਸਹਿਤ ਤੇ ਮਹੀਨੇ ਪਿਛੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ

ਜੀ ਦੇ ਦਰਸਨ ਕਰਨ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਘਰ ਇਕ ਪੁੱਤਰੀ ਨੇ
ਰਾਮ ਲਿਆ। ਜਦੋਂ ਸੱਤ ਬਰਸਾਂ ਦੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਭਾਈ ਆਕਲ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਵਾ
ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਾਹ ਮੇਰੀ ਲੜਕੀ ਦੀ ਕਿੱਤ ਸਗਾਈ (ਕੁਤਮਾਈ) ਕਰਿ
ਆ। ਉਹ ਭਾਲਦਾ ਭਾਲਦਾ 'ਫਿਰਜੀ ਕਿਤਿਕ ਬਲ ਮਿਧਾਏ ਨ ਹਾਣੀ। ਚੰਦੜ
ਆਯੋ ਪੂਰ ਤੁਕਲਾਣੀ।' ਤੁਕਲਾਣੀ ਨੌਕਰ ਵਿਚ ਪਹਿਚ ਗਿਆ। ਉਸ ਪਿੰਡ
ਵਿਚ ਇਕ ਸਾਦਾ ਨਾਮੇ ਤ੍ਰਿਖਾਟ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸਾਧੂ ਨੂੰ ਯੋਗ
ਮਾਣ ਕੇ ਉਸ ਨਾਲ ਭਾਈ ਆਕਲ ਦੀ ਲੜਕੀ ਦੀ ਕੁਤਮਾਈ ਕਰ ਦਿਤੀ ਜਦੋਂ
ਵਾਪਸ ਆ ਕੇ ਭਾਈ ਆਕਲ ਜੀ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਤਾਂ 'ਸੰਨ ਆਕਲ ਨੇ ਬੁਝਣ
ਤਰੀਕੇ ਗੁਰ ਕੇ ਸਿੱਖ ਕਿ ਨਹੀਂ ਨਿਹਰਯੋ ? ਬਿਪ੍ਰ ਕਹੀ ਮੈਂ ਨਹੀਂ' ਬਿਚਾਰਾ।
ਨੀਕੇ ਦੇਕ ਨਿਕੋਤ ਨਿਹਾਰਾ।' ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਮਗਰੋਂ ਵਿਆਹ ਦਾ ਦਿਨ ਨੀਅਤ
ਕੀਤਾ। ਜਦ ਆ ਗਈ, ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਸਪੁਤਰੀ ਦਾ ਅਨੰਦ
ਕਰਨ ਭਾਈ ਸਾਧੂ ਨਾਲ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਪਰ ਭਾਈ ਆਕਲ ਜੀ ਨੇ ਪਛਾਣ ਲਏ
ਕਿ ਇਹ ਮੇਰੇ ਸਿੱਖੀ ਤਾਂ ਸੁਲਤਾਨ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕ ਹਨ। ਬੜਾ ਦੁਖੀ ਹੋਇਆ
ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਪੁੱਤਰੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਜਨਮ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਦੇ ਕੇ ਗੁਰਸਿੱਖੀ
ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਉਸਨੂੰ ਫੇਰ ਦਿਤ ਰਹਿਣ ਵਾਸਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣ
ਲੱਗਾ ਕਿ ਹ ਪੁੱਤਰੀ ! ਤੇਰੇ ਸਹੁਰੇ ਸੁਲਤਾਨ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕ ਹਨ, ਪਰ ਤੂੰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ
ਨਹੀਂ ਮੰਨਣਾ। ਤੇਰਾ ਮੱਥਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਅੱਗੇ ਨ
ਥਕ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਭਲੀ ਕਰਨਗੇ। ਬੀਬੀ ਦਿਤ ਨਿਸਚੈ ਵਾਲੀ ਇਹ ਗਲ
ਸੁਣਕੇ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹੋਈ। ਸੋਚਣ ਲੱਗੀ ! ਬੜੀ ਅਣਬਣ ਗੱਲ ਬਣ ਗਈ ਹੈ।
ਪਰ ਚਿਤ ਭੋਲਿਆ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਜੁੜਕੇ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਨ ਲੱਗੀ
ਹੋ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹੁਣ ਆਪ ਮੇਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰ।
ਪੰਜ ਰਖਵਾ ਆਇਆ ਰਾਮਰਾਜੇ॥' ਦੁੱਖਦੀ ਦੀ ਲਾਜ ਰਖੀ, ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਦੀ
ਮਖਿਆ ਕੀਤੀ, ਨਾਮ ਦਵ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਰੀ ਸਹਾਇਤਾ
ਕਰੋ। ਤੇ ਮੇਰੇ ਸਹੁਰੇ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖ ਬਣਾ ਲਓ। ਮੇਰੇ ਤੇ ਮਿਹਰ ਕਰੋ, ਤਰਸ
ਕਰੋ। 'ਮਦ ਗੁਨ ਕਹਾ ਜਗਤ ਗੁਰਾ ਜਉ ਕਰਮੁ ਨ ਨਾਮੈ॥ ਸਿੰਘ ਸਰਨ ਕਤ
ਜਾਯੋ ਜਉ ਜੇਬੁ ਗ੍ਰਾਸੇ॥' ਹੋ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਜੀ, ਫੇਰ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਉਪਕਾਰ
ਹੋਇਆ ਜ ਕਰਮ ਹੀ ਨਾ ਨਾਸ ਹੋਇ। ਮੇਰੇ ਦੀ ਸਰਨ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦਾ ਕੀ

ਲਾਭ ਨ ਹੋਰ ਵੀ ਗਿਣਤੀ ਹੀ ਗੁਸਦੇ ਰਾਹਣੇ ? ਸਰ ਰੂਪ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੁਹਾ ਦੀ
ਸਰਨ ਲੈਣ ਦਾ ਫਰਕ ਕੀ ਸਾਥ ਨੇ ਕਰਮਾਂ ਰੂਪੀ ਗਿਣਤੀ ਵਜੋਂ ਹੀ ਸਮਝ ਰਹੇ ?
'ਮਧਨੇ ਘਾਤ ਜਾਈਐ ਪੁਰ ਕੇ ਧਰਮ'। ਫੇਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਛਾਕ ਤੋਰ ਰਿਸ ਪਸੇ
ਸਾਵਏ। 'ਆਨ ਨ ਬੀਆ ਰਹੀ ਸਮਸਾਰ'। ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਿਨਾਸ ਦੇਣ (ਬੀਆ)
ਦੁਜਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਿੰਘਾ ਕਰੇ ਜੇ ਮੇਰ ਮੱਥ ਤੇ ਕੀ ਮਾਤਾ ਸਬ ਮੇ
ਕੀਤੀ ਬਰਮਾਂ ਅਨਸਾਰ ਪਿਆ ਵੀ ਤੇ ਤਾ ਵੀ ਆਪ (ਰੂਪ) ਕੀ ਮੇਰਾ ਬੁਰਾ ਲੇਖ
ਮੰਦ ਇਉਂ। ਲੋਕ ਪੁਲੋਕ ਵਿਚ ਮਸੀ ਹੀ ਲਖ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਹੀ
ਮੰਦ ਨੂੰ ਸਮਰਥ ਹੋ। ਇਉਂ ਬੰਨਤੀਆਂ ਕਰਨ ਲਗ ਪਸੀ ਸੁਰ ਪੁਤ ਪੰਤ
ਤਰਲਾਈ ਨੂੰ ਜਾਂਦਿਆਂ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਭੋਗ
ਪਿਤ ਤੇਲੀ ਭਾਈ ਸਾਈਂ ਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਸੀ। ਗਰਮੀਆਂ ਦੀ ਰੁਤ ਹੋਣ
ਕਰਕੇ ਅੰਮ੍ਰਤ ਵਲ ਹੀ ਜੀਵ ਵਿਦਾ ਕਰ ਦਿਤੀ ਗਈ। ਰਾਹ ਵਿਚ ਜਾਂਦਿਆਂ
ਭਾਈ ਸਾਈਂ ਤੇ ਭਾਈ ਸਾਧੂ ਜੀ ਕੁਝ ਪਿਛ ਰਹਿ ਰਾਹ। ਦੂਰੇ ਸ੍ਰੀ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ
ਵਾਰ ਦ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਸੁਣਦੇ ਭਾਈ ਆਕਲ ਦੀ ਪੁਰੀ ਦੇ ਛੋਟੇ ਵਿਚ
ਪਈ ਜਾ ਚਿਤ ਬਸੀ ਨ ਲਿਖ ਰਿਹਾ। ਕਹਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪਸੇ ਦੇ ਕ ਕਿਹਾ ਕਿ
ਤੁਸੀਂ ਸਾਤਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਭੋਰੇ ਵਲ ਲੈ ਚੱਲੋ। ਕਹਰ ਲਾਸਚ ਵੱਸ ਹੋਕ ਉਹ
ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪਈ। ਭੋਰੇ ਤੇ ਕੁਝ ਦੂਰੀ ਤੇ ਹੀ ਬਾਬੀ ਫੁਲੀ ਵੇਚੇ ਉੱਚਰ ਗਈ
ਤੇ ਭੋਰੇ ਕ ਸਾਤਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਪਉਚੀ ਅਤੇ 'ਮੰਗ ਕਰਿ ਮੇਰ ਬੰਦਨਾ
ਕੀਨਿ। ਚੈਠੀ ਬਬਦ ਬਿਖੈ ਚਿਤ ਦੀਨਿ॥'

ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਭੋਗ ਪਿਆ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪੁਛਿਆ
ਬੀਬੀ ਵਿਆਹ ਵਾਲੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾਏ ਹੋਏ ਹਨ ਕਿਧਰੇ ਆਈ ਹੈ, ਕੀ ਕਾਰਨ
ਨਹੀਂ ਜਾਵੇ? ਸ੍ਰੀ ਆਸਾ ਜੀ ਕਹਿ ਸੁਣਾਈ ਕਿ 'ਮੰਦਰ ਕੇ ਸੇਵਕ ਸਮਝਾਰ
ਇਹ 'ਚਰ' ਚਰ ਕਰੀ ਜਿਵਾਰ, ਅਬ ਮੈਂ ਦਰਸਨ ਕਰੇ ਹੋ' ਗੁਰੂ ਕਾ,
ਪੁਰ ਮਾਨਸ ਬੀਬਾ। ਸੁਨਿ ਕੰਨਯਾ ਤੇ ਭਏ ਕ੍ਰਿਪਾਲ। ਹੋਰੀ ਸਰਧਾ
ਪੁਸ਼ ਬਿਸਾਲ॥ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਮ ਕਹਯੋ। ਤੇਰੇ ਲੇਖ ਇਸੀ ਬਿਧਿ
ਸਾਧੀ। ਚਲਿ ਆਈ ਸਤਿ ਮਿਗਤਿ ਸਰਨੀ। ਲਿਖਹਿ ਲੇਖ ਅੰਬਿ ਸਿਉ ਸਰ
ਰਨੀ।' ਫੇਰ ਬੀਬੀ ਨ ਭਟਾ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਰਖੀ ਜੋ ਘਰੇ ਲੋਕੇ ਆਸਾ ਸਾ
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਲ ਬੰਨਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। 'ਸੁਨਿ ਪੁਸ਼ਿਨ ਗਰ ਬਕ

ਬਖਾਨਾ। ਨਵੇਂ ਲੇਖ ਸਿਖਿਓ ਤੁਵ ਠਾਨਾ। ਪਿਛਾ ਕੀਤਾ ਸਿਖ, ਸੇ ਤੇ ਕਰਯੋ।
ਘਰ ਸਮਾਜ ਤੇ ਸਿਖਾਨਬ ਕਰਯੋ ਤੇ ਸਿਖੀ ਦਾਨ ਦੀਨਿ ਹਮ ਤੇਹੀ। ਅਧਿਕ
ਸਿਖ ਸੁਰ ਮੇਰ ਹੋ। ਪਹਿਲਾ ਸਿਖ ਹੋਇ ਹੈ ਭਲਿ। ਗੁਰ ਸਿਖੀ ਕੇ ਮਾਨਗ
ਚਲ ਤੇਰੇ ਸਿਖੀ ਜਾਨੇ ਨੂੰ ਭਾਖੀ ਸਾਧੂ ਕੀ ਚਰਨਾ ਵਿਚ ਆ ਪਉਚੇ।
ਸਿਖੀ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸਨ ਕਰਕੇ ਉਸਦਾ ਜਿਸ ਵੀ ਨੇਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਨਮਸਕਾਰ
ਕਰਕੇ ਮੇਰ ਗਿਆ। ਪੁਸ਼ਿਨ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਾਮੀ ਸਾਧੂ ਤੇਰਾ ਸਹੁਰਾ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ
ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਲੜਕੀ ਨਾਲ ਤੇਰਾ ਸੰਬੰਧ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਤੇਰੇ ਤੁਸੀਂ ਦੀ ਸਵਾ
ਫਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਿਖ ਬਣ ਜਾ। ਹਿੰਦੂ ਘਰ ਵਿਚ ਜਨਮ
ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਕਿਉਂ ਤੁਰਕ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਬਿਅਨਬ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ? ਤੁਰਕ
ਦਰਬਨ ਕਰਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋ ਚੁਕਾ ਸੀ। ਭਾਈ ਸਾਧੂ ਜੇ
ਜੁਪਾ ਵਿਸ਼ਵੀ ਪਈ ਨਿਹਾਲ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਚਰਨੀ ਪੈ ਗਿਆ, ਲੋਗ
ਉਸਦੇ ਚਿੱਤ ਸਰਧਾ ਵਹੀ ਦੇਖਕੇ ਆਪਣਾ ਸਿਖ ਬਣਾ ਲਓ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ
ਉਹਦੇ ਦਿਤਾ। ਸਿਖ ਬਣ ਕੇ ਭੋਲਾ ਲੋਕੇ ਵਿਦਾ ਹੋਇਆ ਤੇ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ
ਤਾ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਵਾਰ ਮਿਥੀ ਨਾਲ ਲੋਕੇ ਦੇਹਾਂ (ਪਤੀ ਸਤੀ) ਨੂੰ ਸਰਵਰ ਦੇ ਮੁਕਾਮ
ਤੇ ਮੱਥਾ ਟਿਕਾਉਣ ਲਈ ਲੋਕੇ ਗਏ, ਜਾਂਦਿਆਂ ਸਾਰ ਭਾਈ ਸਾਧੂ ਨੇ ਲੋਰ ਮਾਰੀ
ਅਤੇ ਕਹਿਣ ਲਗਾ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਬਣ ਗਿਆ ਹਾਂ ਇਸ ਮੁਕਾਮ ਨੂੰ ਚਾਹ
ਦਵਾਗਾ। ਸਾਹਿਬਾ ਨ ਬਖਾ ਜੇਰ ਲਾਇਆ ਪਰ ਸਾਧੂ ਨੇ ਇਕ ਨ ਮੰਨੀ।
ਮੱਥਾ ਤਾਂ ਕੀ ਟਕਟਾ ਸੀ ਸਗੋਂ ਵਾਹੁਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਲਈ। ਸਾਹਿਬ ਕਹਿਣ
ਲਗ ਪਏ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਸਰਵਰ ਨੇ ਕਮਲਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਬਾਵਰਾ ਹੋ
ਗਿਆ ਹੈ, ਇਉਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਰੇ ਸੇ ਕਏ। ਭਾਈ ਸਾਧੂ ਨੇ ਉਠ ਕੇ ਕਹੀ ਲੋਕੇ
ਮੁਕਾਮ ਵਾਹ ਦਿਤਾ। ਉਹ ਦਿਨ ਉਠਕੇ ਬਣਾ ਵਿਆ ਕਰਨ ਇਹ ਰਾਤ ਨੂੰ
ਚਾਹ ਦਿਆ ਕਰੇ। ਤੇ ਅਖੀਰ ਨਿਸ਼ਾਨ ਮਿਟਾ ਕੇ ਹੀ ਹਟਿਆ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ
ਮਰਦ 'ਦਮਦ ਘਰ ਪੱਕਰ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਲੋਕੇ
ਪਉਚ ਤੇ ਨਾਮ ਰਚਣ ਲਈ ਬੰਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਭਾਈ ਰੂਪਾ ਨਾਮ
ਜੀਬਿਆ। ਜੋ ਸਤ੍ਰਾ ਸਿਦਕੀ ਸਿਖ ਹੋਇਆ। ਪਿਉ ਪੁਰਖ ਐਹੋ ਜਿਹੇ ਸਰਧਾ
ਵਾਲੇ ਹੋਸ। 'ਸਕ ਦਿਨ ਬਹਰ ਲਕੜਾ ਕੋਟਿਆ' ਤੇਹ ਲਗੀ, ਕੰਨੇ ਦਾ ਪਾਟੀ
ਠੇਕਾ ਜਾਣ ਕੇ ਮਿਲਪ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਫਕਾ ਕੇ ਫਕਾਗ। ਅਸੀਂ

ਸ੍ਰੀ ਸ੍ਰਪ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਪ੍ਰਮ ਦੀ ਬਿਰ ਪਈ। ਹੁਸਨ ਦੀ ਹ ਕਹਿ ਤੋਂ ਸਿਖਰ ਦਾ ਹੁੰਦੇ ਗਾਲੀ ਕੀ ਭੁੱਲੀ
 ਤੋਂ ਪ੍ਰਮ ਦੀ ਬਿਰ ਹੋਏ ਜਲ ਫੁੱਲ ਆਏ। ਤੋਂ ਇਹ ਦਾ ਪ੍ਰਮ ਦੇਖਕੇ ਬਖਸ਼ਿਆ
 ਕੀਤੀਆਂ। ਲੰਗਰ ਚੁੱਕੀ ਲਈ ਹਕਮ ਕੀਤਾ ਤੋਂ ਬਚਨ ਕੀਤ ਕਿ ਰੁਪੜ
 ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਗਿਆ ਬਾਲਣ ਰਾਖੀ ਵਢਿਆ ਹੋਇਆ ਵੀ ਬਖਸ਼ਿਆ
 ਕੀਤਾ ਤੋਂ ਲੰਗਰ ਚੁੱਕੀ ਉਹ ਰਾਤ ਤੋਂ ਕੀਤਾ ਦੀ ਉਸਦਾ ਲੰਗਰ
 ਚੁੱਕੀ ਤੋਂ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਬਾਗੀਆ ਮਲਨ ਕਰਨ ਦੇ ਕਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ
 ਰਾਤ ਨ ਆਮ ਅਰੀ ਉਨ ਦੇ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਗਿੱਲ ਬਾਲਣ ਰਖਦਾ ਤਿੰਨਾਂ ਹੀ।
 ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜ ਸਾਮਗਰੀ ਦੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਮੰਨਣ ਵਾਲ ਹਨ ਉਹ ਆਪ
 ਨਾ ਮਨਦ ਹੀ ਹਨ ਪਾਕ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨੂੰ ਵੀ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਬਖਾਕੇ ਸਧਾਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ
 ਤ ਅਤਾਧ ਪਾਖ ਦ ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਨਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰਮਖ (ਪਰਵਾਰ)
 ਇੰਦੀਆ ਦ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਨੇਰੂ ਬਿਗਾਨੇ ਰੂਪ ਨੂੰ ਕਥੇ ਬਾਮੀ ਵਾਂਗ ਦੇਖਣ ਕਰਦੇ
 ਹਨ। ਕਨ ਪਰਾਈ ਨਿੰਦਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਉਸਤਤੀ ਸੁਣਨ ਵਾਸਤੇ ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ
 ਲਗਦੇ ਹਨ, ਰਸਨਾ ਸੁਆਦਾ ਵਿੱਚ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਚਮੜੀ ਸਪਰਸ਼ ਵਿਚ ਲਗਦੀ
 ਹੈ, ਇਸ ਇੰਦੀਆਂ ਰੂਪ ਪਰਵਾਰ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਮ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਆਸਰੇ
 ਸਹਿਤ ਕਰਕੇ ਰੋਕ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਸਧਾਰ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਯਥਾ:-
 'ਅੰਤਰਿ ਗੁਰੁ ਆਰਾਧਣਾ ਜਿਹਵਾ ਜਪਿ ਗੁਰੁ ਨਾਉ ॥
 ਨੇਤ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੋਖਣਾ ਸ੍ਵਣੀ ਸੁਣਨਾ ਗੁਰੁ ਨਾਉ ॥' (ਪ੧੭)

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰਸਿਖ ਨੇਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਸਿਖਿਆ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। 'ਏ ਨੇਤ੍ਰੁ ਮੇਰਿਹਿ
 ਹਰਿ ਤਮ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਧਰੀ ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਦੇਖਹੁ ਕੋਈ। (ਅੰਗ ੯੨੨)
 ਅਤੇ ਰੇਨਾ, ਸੁਵਣਾ ਨੂੰ ਸਿਖਿਆ ਦਿੰਦੇ ਹਨ 'ਏ ਸ੍ਵਣਹੁ ਮੇਰਿਹਿ ਸਾਚੇ
 ਸੁਣਨਾ ਪਠਾਏ। ਸਾਚੇ ਸੁਣਨੈ ਨੋ ਪਠਾਏ ਸਰੀਰਿ ਲਾਏ ਸੁਣਹੁ ਸਤਿ ਬਾਣੀ ॥
 ਜਿਸ ਸੁਣੀ ਮਾਤੁ ਹਨ ਹਰਿਆ ਹਆ ਰਸਨਾ ਰਸਿ ਸਮਾਣੀ ॥' (ਅੰਗ ੯੨੩)
 'ਸਿਸ ਪੁਤ੍ਰ ਮ ਸ ਮਾਤ੍ਰ ਜੀ ਦੀ ਪਵਿਤ੍ਰ ਸਿਖਿਆ ਧਾਰਕੇ ਗੁਰਮਖਿ ਇੰਦੀਆ
 ਰੂਪੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਬਨੇ ਪਾਸਿਓਂ ਹਟਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਯਥਾ:-
 'ਬਬੇਰ ਗੁੰਗਾ ਹੁਆ ਬਾਵਰਾ ਬਹਰਾ ਹੁਆ ਬਾਨ ॥
 ਪਾਵਹੁ ਤੇ ਪਿੰਗਲ ਭਇਆ ਮਾਰਿਆ ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਨ ॥ (੧੩੭੪)
 ਸਤਿਗੁਰ ਨੇ ਜਦੋਂ ਧਰਮ ਰੂਪੀ ਧਣਖ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਬਾਣ ਮਾਰਿਆ
 ਤਾਂ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਚੁੱਕੜ ਰਸ ਸ੍ਰੀ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨੁੱਖੀ। ਪਿੰਗਲ ਦੀ ਨਿਆਏ ਹੋ
 ਗਿਆ ਹੈ। ਚਬਾਨ ਬਰਕੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਇਸ ਕਰਕੇ ਚੰਗੇ

ਸ੍ਰੀ ਸ੍ਰਪ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕੰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦਾ ਇਸ
 ਕਰਕੇ ਬੋਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਯਥਾ:- 'ਸਲੋਕ ਮ: ੨੫ ਅਖੀ ਬਾਬਹੁ ਵੇਖਣਾ ਵਿਦੁ
 ਰੰਨਾ ਸੁਣਨਾ, ਪੈਰਾ ਬਾਬਹੁ ਚਲਣਾ ਵਿਦੁ ਹਥਾ ਕਰਣਾ ॥ ਜੀਭੇ ਬਾਬਹੁ
 ਚੋਲਣਾ ਇਉ ਜੀਵਤ ਮਰਣਾ ॥ ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੁ ਪਛਾਣਿ ਕੈ ਰਉ ਖਸਮੇ
 ਮਿਲਣਾ ॥' (ਅੰਗ ੧੩੯)
 ੩. (ਪਰਵਾਰ) ਜਿਹੜੀਆਂ ਬ੍ਰਿਤੀਆਂ ਹਨ। ਪ੍ਰਮਣ, ਵਿਪਰਮ, ਨਿੰਦਾ,
 ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ, ਵਿਕਲਪ। ਇਹ ਭੀ ਮਨ ਦਾ ਪਰਵਾਰ ਹੈ ਤ ਮ ਦਾ ਮੰਨਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ
 ਗੁਰਮਖ ਬ੍ਰਿਤੀਆਂ ਰੂਪੀ ਪਰਵਾਰ ਦਾ ਭੀ (ਸਾਧਾਰ) ਸੁਧਾਰ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।
 ੪. ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਨਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰਮਖ ਮਿਸ਼ਰ ਦੀ ਜੇਮਣ ਮਰਣ ਦੀ,
 ਦੇਹ ਅਧਿਆਸ ਦੀ, ਸੁਰਗ ਲੋਕ ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ ਦੇ ਸਥ ਦੀ, (ਪਰਵਾਰ) (ਵਾਰੇ)
 ਵਾੜ ਤੋਂ, ਹੋਦ ਤੋਂ (ਪਰ) ਪਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਨਾਮ ਦੇ (ਸਾਧਾਰ)
 (ਸ+ਅਧਾਰ) ਆਧਾਰ ਦੇ (ਸਾ) ਸਹਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਨ ਧਾਰਨਾ
 ਤੋਂ ਹੀਣਾ (ਧਾਰ) ਧਾਰਨਾ ਦੇ (ਸ) ਸਹਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਸਭ ਗਣ ਤੇ
 ਕਰਣਾਦਿਕ ਧਾਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ (ਸਾ) ਉਹ ਗੁਰਮਖ
 ਪ੍ਰਮਸਰ ਨੂੰ ਰਾਹੂ (ਧਾਰ) ਧਾਰਨ ਕਰਾਕੇ ਦੇਹ ਅਭਿਮਾਨ ਦੀ ਵਾੜ ਤੋਂ ਪਰੇ
 ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

* ੧. ਪ੍ਰਮਾਣ - ਪ੍ਰਮਾਣ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਮਾਪਦਾਨ ਮਨ ਦਾ ਮਾਤਰ ਹੋਇਆ
 ਨਿਵਿਰਤੀ- ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਕਛੁ ਸੇਗਿ ਨ ਜਾਣਿ ਮਨ ਤਿਆਗਿ ਮਾਤਾ ॥ ਅੰਗ ੫੨੦
 ੨. ਵਿਪਰਮ - ਬਖਸ਼ਿਸਤ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਤੇ ਉਲਟ ਸੁਭ ਜਤਨ ਨੂੰ
 ੩. ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ - ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਅਤੰਤ ਤਰਕ ਜਾਨਣਾ ਤੇ ਵਰਤੀ ਜਾਏ
 ੪. ਵਿਕਲਪ - ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਅਵਾਹ ਤ ਮਨ ਬੁਧ ਨੂੰ ਅਵਿਦਿਆ ਵਿਚ ਲੀਏ
 ੫. ਨਿੰਦਾ - ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਅਵਾਹ ਤ ਮਨ ਬੁਧ ਨੂੰ ਅਵਿਦਿਆ ਵਿਚ ਲੀਏ
 ੬. ਪਰਵਾਰ - ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਅਵਾਹ ਤ ਮਨ ਬੁਧ ਨੂੰ ਅਵਿਦਿਆ ਵਿਚ ਲੀਏ
 ੭. ਸਾਧਾਰ - ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਅਵਾਹ ਤ ਮਨ ਬੁਧ ਨੂੰ ਅਵਿਦਿਆ ਵਿਚ ਲੀਏ
 ੮. ਸਾ - ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਅਵਾਹ ਤ ਮਨ ਬੁਧ ਨੂੰ ਅਵਿਦਿਆ ਵਿਚ ਲੀਏ
 ੯. ਸਾਹਿਤ - ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਅਵਾਹ ਤ ਮਨ ਬੁਧ ਨੂੰ ਅਵਿਦਿਆ ਵਿਚ ਲੀਏ
 ੧੦. ਸਾਹਿਤ - ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਅਵਾਹ ਤ ਮਨ ਬੁਧ ਨੂੰ ਅਵਿਦਿਆ ਵਿਚ ਲੀਏ
 ੧੧. ਸਾਹਿਤ - ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਅਵਾਹ ਤ ਮਨ ਬੁਧ ਨੂੰ ਅਵਿਦਿਆ ਵਿਚ ਲੀਏ
 ੧੨. ਸਾਹਿਤ - ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਅਵਾਹ ਤ ਮਨ ਬੁਧ ਨੂੰ ਅਵਿਦਿਆ ਵਿਚ ਲੀਏ
 ੧੩. ਸਾਹਿਤ - ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਅਵਾਹ ਤ ਮਨ ਬੁਧ ਨੂੰ ਅਵਿਦਿਆ ਵਿਚ ਲੀਏ
 ੧੪. ਸਾਹਿਤ - ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਅਵਾਹ ਤ ਮਨ ਬੁਧ ਨੂੰ ਅਵਿਦਿਆ ਵਿਚ ਲੀਏ
 ੧੫. ਸਾਹਿਤ - ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਅਵਾਹ ਤ ਮਨ ਬੁਧ ਨੂੰ ਅਵਿਦਿਆ ਵਿਚ ਲੀਏ

ਮੰਨੈ ਤਰੈ ਤਾਰ ਗੁਰਸਿਖ :- ੧ ਜੋ (ਗੁਰ) ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਆਪ

ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਨਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਆਪ ਵੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਜੋ ਜੋਨਾ (ਸਿਖ,
ਗੁਰਸਿਖ) ਨੇ ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਨਣ ਕਰਨਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਾਣਿਆ
ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੰਨਿਆ ਨਾਮ ਹੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਰ ਬਹੁ ਸਿਖ ॥ (ਅੰਗ ੧੪੨੩)
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੀ ਕਉ ਬਖਸਿ ਬਖਸਾਈ ਆਪ ਮੁਖ ੨ ਸੋ ॥ ੨੩੦੧ ॥
ਜੇ ਇਸੇ ਮੰਨਿਆ ਮੰਨਾਤਿ ਉਹੀ ਨਿਸ਼ ਵਿਚੇ ਵਸਾਇਆ ॥
ਜੇ ਇਸੇ ਮੰਨਿਆ ਸਾਧਿ ਉਹੀ ਮਨ ਰਸਨ ਰਸਾਇਆ ॥ (੧੨੪੧)
ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਨ ਆਪ ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਨਣ ਕਰੇ, ਜੇ ਹੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਤੇਨਿਗਰ

ਬਖਸਾਈ ਨੀਤੀ, ਯਥਾ :-

‘ਭਾਈ ਕਰੀ ਰਪਸਿਆ ਵੇਰੇਭਾਗੁ ਹਮਿ ਸਿਓ ਬਣਿ ਆਈ’ (ਵਾ: ੧ ਪ: ੨੪,
‘ਇਹ ਬਿਧ ਕਰਤ ਰਪਸਿਆ ਭਯੋ’ ਦੇ ਪੰਨੇ ਸਕ ਨੁਪ ਹੁ ਗਯੋ, (ਦਸਮ ਪਪ)
ਦਸਾ ਹੀ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਆਪ ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਨਣ ਕੀਤਾ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ ਕਰਾਕੇ
ਸਭ ਸਿਸਟੀ ਨੂੰ ਤਾਰਿਆ ॥

‘ਬ ਬ ਤਾਰੇ ਚਾਹਿ ਚਕਿ ਨਉਖੰਡਿ ਪ੍ਰਿਥਮੀ ਸਚਾ ਚੋਆ ॥’ (ਵਾ: ੧ ਪ: ੨੭)

‘ਕਲਿਜੁਗ ਬਾਬੇ ਤਾਰਿਆ ਸਤਿਨਾਮੁ ਪਤਿ ਮੰਨ੍ਹ ਸੁਣਾਇਆ ॥

ਬਾਬੇ ਤਾਰਣਿ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਆਇਆ ॥’ (ਵਾ: ੧ ਪ: ੨੩)

ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ‘ਗੁਰ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਤਰੇ ਤਾਰੇ ਨ ਗਿਨਾਤ ਹੈ’

੨ ਜੇ ਗੁਰਮੁਖ ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਨਣ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਆਪ ਭੀ (ਤਰੈ) ਤਰੇ
ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋਨਾ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ (ਗੁਰ ਸਿਖ) ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ
‘ਸਾਖਿਆ ਦਫ਼ਤਰ’ ਤਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

‘ਜਵਾ’ ਤਰੇ ਜਤਨ ਹੋਇ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ ਲੋਧੇ ਲਈਏ ਪਾਰ ਕਰ
ਜਿਸ ਨੂੰ ‘ਇਉਂ ਗੁਰਸਿਖ ਜਤਨ ਦੀ ਨਿਆਈ’ ਹਨ। ਆਪ ਸੰਸਾਰ ਸਮੇਂਦਰ
ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੂਪ ਪਾਏ ਹੋ, ਤਰੇ, ਤਰਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਜੋਨਾਂ ਨੂੰ ਭੀ (ਗੁਰ ਸਿਖ)
ਸਾਖਿਆ ਦਫ਼ਤਰ ਦੀ ਸਾਖਿਆ ਦਫ਼ਤਰ (ਤਾਰ) ਤਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ,

‘ਭਯੋ’ ਤਰੇ ਜਤਨ ਕੇ ਹੋ ਉਹਾਨਾ ਕਾਈ ਦੇ ਨ ਵੇਖ ਕਰਨੀ ॥’ (ਅੰਗ ੬੦੮,
‘ਆਪਿ ਮੁਕਤੁ ਮੁਕਤੁ ਕਰੈ ਸੰਸਾਰੁ ॥’ (ਅੰਗ ੨੮੫)

‘ਜੇ ਜੀਤਾ ਆਪ ਉਹਾਨਾ ਜੋਨਾ ਨੇ’ ਤਰਿ ਮਾਨੀਯਾ ਪਾਏ ॥’ (੧੪੦,

‘ਜੇ ਜੀਤਾ ਆਪ ਉਹਾਨਾ ਜੋਨਾ ਨੇ’ ਤਰਿ ਮਾਨੀਯਾ ਪਾਏ ॥’ (ਅੰਗ ੨੮੬)

‘ਜੇ ਜੀਤਾ ਆਪ ਉਹਾਨਾ ਜੋਨਾ ਨੇ’ ਤਰਿ ਮਾਨੀਯਾ ਪਾਏ ॥’ (ਅੰਗ ੨੮੭)

‘ਆਪ ਤਰੇ ਤਾਰਨ ਸਤਿਨਾਮੁ ॥’ (ਵਾਰ ੧੨ ਪ: ੧)

ਜਿਵੇਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਮੰਨਾ ਕਰਕੇ ਤਨ ਮਨ ਧਨ ਗੁਰੂ ਕੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ
ਸੁੱਪ ਕੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਮੰਨਕੇ ਬਣਕੇ, ਹਰੇਕ ਆਗਿਆ ਨੂੰ ਖਿੱਤੇ ਮੱਥੇ ਮੰਨਕੇ,
ਆਪਣੀ ਹਰਾਮ ਫ਼ਤ੍ਹਾ ਕੇ ‘ਗੁਰ ਕੇ ਗ੍ਰੰਥ’ ਮੰਨਕੇ ਜੋ ਰਹੇ ॥ ਗੁਰ ਕੀ ਆਗਿਆ
ਮਨ ਮੰਨਿ ਮਧੇ ॥ ਅਤ ਸਾਰ ਸਵਾ ਕਰਕੇ ਭਾਈ ਮੰਨਿ ਨੇ ਵਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਸੀ।
‘ਮੰਨਿ ਪਿਆਰਾ ਰਾਗੁ ਨੂੰ ਗੁਰ ਮੰਨਿ ਪਿਆਰਾ’ ਮੰਨਿ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬੋਹਿਥਾ ਜਗ
ਲੰਘਣਾ ਹੋ ॥

‘ਹਰ ਇਸੁ ਹਥਿ ਆਇਆ ਵਰਸਾਣੇ ਬਹੁਤੇਰੇ

‘ਤਿਸੁ ਲਗਿ ਮੁਕਤੁ ਛੇਦੇ ਘਨੇਰੇ ॥’ (ਅੰਗ ੧੦੧)

‘ਆਪ ਤਰੇ ਗੁਰਸਿਖ ਤਰੇਹੀ ॥’ (ਵਾਰ ੧ ਪਉੜੀ ੩)

ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਚਾਲੀ ਮੰਜੀਆਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ੭੨ ਪ੍ਰਾਪਤ
ਮਾਈਆ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਬਖਸ਼ੇ। ਉਹਨਾਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਕੇ ਬੰਨ੍ਹ
ਜੀਆ ਨੂੰ ਤਾਰਿਆ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭਾਈ ਅਦਲੀ ਨੇ ਬਾਬਾ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਤੇ ਬਾਬਾ ਬਿਧੀ ਚੰਦ
ਨੇ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਤਾਰਿਆ।

ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਜੀ ਦੀ

ਇਕ ਵੇਰੀ ਛੇਵੇਂ ਪਾ: ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਹਿਲ ਸਾਥੇ ਮਾਤਾ
ਮਰਵਾਹੀ ਜੀ ਅਤੇ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਪਾਸ ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਦੀ
ਸਿਫਤ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਅੰਮ੍ਰਿਤ
ਸਿੱਖ ਦੇ ਦਰਸਨ ਕਰਾਓ ਜੀ, ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਭੇਜ ਕੇ ਭਾਈ
ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਜੀ ਨੂੰ ਬਲਾਇਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਵਿਥਿਆ
ਸਾਥੀ, ਤੇਜੀਆ ਇਹ ਮਾਤਾਵਾਂ ਸੁਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਤਾਂ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਨੇ ਕਿਹਾ
‘ਮੈਂ ਪਹਿਲੇ ਚੰਦੀਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਵੇਰੀ ਮੈਂ ਸਰਹਾਲੀ ‘ਚੋਂ ਮੱਥਾ ਕੱਢੀਆਂ
ਅਤੇ ਕੁਝ ਬਿਨ ਪਿਛੇ ਪਿੱਛੇ ਵਿਚ ਰੋਲਾ ਪੈ ਗਿਆ ਤੇ ਮੇਰੇ ਪਿਛੇ ਪਿਛੇ ਵਾਹਰ
੨੨ ਪਈ ਅਤੇ ਚੇਲ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਪਾਸ ਇਕ ਛਪੜ ਸੀ ਉਸ ਵਿਚ ਮੈਂ ਮੱਥਾ ਵਾੜ
‘ਦੀਆ ਅਤੇ ਆਪ ਭਾਈ ਅਦਲੀ ਪਾਸ ਬੈਠ ਗਿਆ ਜੋ ਉਸ ਛਪੜ ਦੇ ਨੇੜੇ
ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਹੱਥ ਜੋੜਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੋ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੱਖ ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਸ਼ਰਨ
ਪਿਆ ਹਾਂ ਕਿਪਾ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਦਸਮਣਾ ਤੋਂ ਬਚਾ ਲ, ਮੈਂ ਫੇਰ ਕਦੇ ਕੋਈ ਚੋਰੀ

ਸ੍ਰੀ ਸਪੁ ਸੀ ਸਾਹਿਬ

ਅਦਿਕ ਨਹੀਂ ਕਰੀਗਾ। ਤਾਂ ਭਾਈ ਅਦਲੀ ਨੇ ਸਰਨ ਪਿਆ ਜਾਣਕੇ ਕਿਹਾ ਇਥੇ
 ਬੈਠ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰ ਤੇਰੀ ਲੋੜਿਆਂ ਹੱਥ
 ਲੈਣਗੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿਛੇ ਵਾਹਰ ਕੀ ਮਥਾ ਦਾ ਪੈਰ ਨਾ ਧਰੇਂ ਵਧੇਰੇ
 ਆ ਰਈ ਅਤੇ ਉਸ ਚੰਦਰ ਤੋਂ ਅਗੇ ਕਈ ਖਜ਼ਾਨੇ ਮਿਲਿਆ - ਤਾਂ ਭਾਈ ਅਦਲੀ
 ਜੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਕਿ ਸਾਹਿਬ ਮੱਥਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਚੰਦ ਕਰਾ ਪਿਆ - ਤਾਂ ਉਹ
 ਪਾਸ ਜਾ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਉਹ ਭਾਈ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਜੇ ਮੱਥਾ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਵੇਚਿਆ
 ਜਾ ਸਕਿਆ ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਮੱਥੇ ਨਹੀਂ ਵੇਚਿਆ ਅਤੇ ਚੰਦਰ ਮੱਥਾ ਨੂੰ
 ਵੇਚ ਲਏ ਸਾਹਿਬ ਹੈ ਕਿ ਚੰਦਰ ਹੈ? ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੱਥਾ ਤਾਂ ਜੰਗਰ
 ਗਿਣੀ ਵਿਚ ਵੀ ਜਾਨੀਆਂ ਹੈ ਹਨ ਜਿਨੀਆਂ ਚੋਟੀ ਹੋਸਾਅ ਸਨ - ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ
 ਹੱਥ ਦੇ ਰਗ ਨਹੀਂ ਰਲਦੇ। ਅਥਿਉਂ ਕਿ ਜੇ ਬੁਰੀਆਂ ਸਨ ਉਹ ਕਾਲੀਆਂ ਤੇ
 ਕਾਲੀਆਂ ਬੁਰੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਜੇ ਛੋਪਰੀਆਂ ਸਨ ਉਹ ਕੁੰਢੀਆਂ ਤੇ ਕੁੰਢੀਆਂ
 ਛੋਪਰੀਆਂ। ਜੇ ਅਵੇਸਰਾਂ ਸਨ ਉਹ ਸੂਈਆਂ ਜੋ ਸੂਈਆਂ ਸਨ ਉਹ ਫੰਡਰਾਂ
 ਪੁਰੀ ਹੋਣ ਲਗੀਆਂ ਸਨ। ਕਹਿ ਦੇ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਨਹੀਂ। ਭਾਈ ਅਦਲੀ ਜੀ
 ਮੱਥਾ ਪਾਸਵੀ ਸਵਾ ਦੇ ਉਸੇ ਸਬਦਨ ਮੂੰਹੋਂ ਨਿਕਲਦਾ ਪਾ ਪੈਦਾ ਜਾਣਕੇ
 ਉਹਨਾਂ ਜਿਨੀਆਂ ਬਿਅਲ ਕੀਤਾ। ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਪਾਸ ਚਰ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀ।
 ਇਹ ਪਾ ਕੋਈ ਜਰਿਆਸ ਜੀਵਨ ਸੁਧਾਵਣ ਇਹ ਅਦਿਕਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿ
 ਫਿਰ ਨੂੰ ਚਲ ਗਏ। ਪਿਛੋਂ ਭਾਈ ਅਦਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਵੇਖ ਭਾਈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ
 ਦੀ ਸਰਨੀ ਨੇ ਮੱਥੇ ਦਾ ਫੰਗ ਬਦਲ ਦਿਤਾ ਤੇ ਤੇਰੀ ਰਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜੇ ਤੂੰ
 ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੋਕ ਪੁਲੋਕ ਵਿਚ ਸਹਾਇਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
 ਇਸ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸਰਨ ਪੈ ਜਾਹ, ਤੇਰੀ
 ਕਰਮ ਭਰੀ। ਮੱਥੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਘਰੀਂ ਵਾਪਸ ਭਰਮ
 ਜੀਆਂ ਵਰਗੇ ਬੈਠਤੀ ਕਰਕੇ ਭਾਈ ਅਦਲੀ ਜੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲਿਆ ਤੇ
 ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਚੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ। ਭਾਈ ਅਦਲੀ
 ਜੀ ਸਾਰੀ ਵਾਰਤਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਈ ਅਤੇ ਬੈਠਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਆਪ
 ਜੀ ਦੇ ਸਾਹਿਬ ਜਾਣ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਧਾਰਨ ਲਈ
 ਕੀਤੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਭਾਈ ਚੰਦਰ ਫੜ
 ਜੀ ਦਾ ਮਾਲ ਹੈ ਉਹ ਵਾਪਸ ਕਰ। ਸੁਭਾ ਬਦਲ, ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ
 ਮੈਂ ਹਥ ਲੈਕੇ ਕੇ ਸਭ ਹੁਕਮ ਸਿਰ ਮੱਥੇ ਤੇ ਮੈਂ ਕਰਨ
 ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਬਖਸ਼ੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਰ

ਸ੍ਰੀ ਸਪੁ ਸੀ ਸਾਹਿਬ

ਪਉਤੀ ੧੫

ਨਹੀਂ ਤੇ ਮੈਂ ਹੋ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਲੱਗਾ। ਪੰਜਵੇਂ ਪਾ: ਜੀ ਅਤੇ ਛੇਵੇਂ ਪਾ: ਜੀ
 ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੀ ਅਤੇ ਉਮਰ ਬਿਤੀਤ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਭਾਈ ਅਦਲੀ ਜੀ ਨੇ ਫਿਰ ਪਾ
 ਕੀਤੀ ਹੀਨ ਕੇ ਚੰਦਰ ਅਮਿਆ ਤਾਂ ਰਹਿਆ।

ਇਕ ਦਿਨ ਪਾ: ਜੀ ਦਾ ਚੰਦਰਾ ਵਿਚ ਦੋ ਸਿੱਖ ਆਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ
 ਸਿੱਖ ਨੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਚੰਦਰਾ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ
 ਦਾ ਸਨ ਵਿਚ ਪਾ: ਜੀ ਨੇ ਚੰਦਰਾ ਵਿਚ ਚੰਦ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਤੇ ਜਾਹ ਅਤੇ
 ਸੇਵਾ, ਸਿਮਰਨ, ਚੰਦਰਾ ਕੀਆ ਬਖਸ਼ੀਆਂ ਕੇ ਕੇ ਨਿਗਲ ਕਰੀ। ਇਸਨੂੰ
 ਸ੍ਰੀ। ਹਰਮ ਸਨ ਪਾ: ਜੀ ਵਿਚੋਂ ਚੰਦਰਾ ਸਨ ਪਿਆ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤ ਦੇ 'ਦੇਉ'
 ਨਗਰ ਵਿਚ ਪਾ: ਜੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਬੋਲੇ ਬੈਠਾ ਉਹ ਬਿਛ ਹੋਰਿਆ ਹੋ ਗਿਆ।
 ਪਰੀ ਦੇ ਲੋਕਾ ਮਹਾਤਮਾ ਜਾਣ ਕੇ ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਸੰਗਲ
 ਵਿਚ ਸੁੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਫਕੀਰ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਰਮਾਤ ਦਾ ਮਾਣ
 ਕਰਕੇ ਆਇਆ ਅਤੇ ਸਾਬਾ ਬਿਧੀ ਚੰਦਰਾ ਜੀ ਨੂੰ ਭਰਾਉਣਾ ਚਾਹਿਆ ਪਰ
 ਬਾਬਾ ਬਿਧੀ ਚੰਦਰਾ ਜੀ ਨੇ ਅੱਖਾ ਤਾਕ ਕੇ ਬੰਦ ਵੱਲ ਤੋਂ ਕਿਆ ਤਾ ਸੋਰ ਪੱਥਰ
 ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਮੜ ਹੋ ਗਿਆ। ਸੁੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਰਮਾਤ ਦਾ ਜ਼ੋਰ
 ਲਾਇਆ ਪਰ ਸੋਰ ਇਕ ਪੈਰ ਭੀ ਨਾ ਹਿੱਲਿਆ। ਤਾਂ ਮਾਣ ਛੱਡ ਕੇ ਸਰਨੀ ਪੈ
 ਗਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ ਮਸੀਂ ਭਾਰੀ ਤਪ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਹੋ, ਹੁਣ ਮੈਂ ਜੋ ਗਲਤੀ
 ਕੀਤੀ ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਤੇ ਸਰ ਦੀ ਮਕਤੀ ਕਰ ਦਿਉ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬਿਧੀ ਚੰਦਰਾ ਜੀ
 ਨੇ ਕਿਹਾ ਇਸ ਉਹ ਪਾਣੀ ਛਿੜਕ ਕੇ ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹੇ। ਜਦੋਂ
 ਇਉਂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਸੋਰ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਅੰਤ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ
 ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦਰਾ ਜੀ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਪੁਲੋਕ ਨੂੰ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ
 ਸੁੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਹੋਰਾਨ ਹੋਇਆ। ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦਰਾ ਜੀ ਉਥੇ ਅਗੇ ਜਾਣ
 ਲਗਾ ਤਾਂ ਇਸ ਨੇ ਬੈਠਤੀ ਕੀਤੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਪੁਲੋਕ ਨੂੰ ਲੈ
 ਚਲਿਓ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦਰਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਮੇਰੀ ਤੇ ਤੇਰੀ ਇਕੋ
 ਜਿਨੀ ਉਮਰ ਬਾਕੀ ਹੈ ਤੇ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਹੀ ਚਲਾਣਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਇਸ ਨੇ
 ਕਿਹਾ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿਓ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਹੋਇਉ। ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਸਤ ਬਚਨ ਫੇਰ
 ਕਿਹਾ ਸਿਮਰਨ ਦਿਨ ਜਾਤ ਕਰਨਾ। ਕਰਮਾਤ ਦਾ ਮਾਣ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ, ਨਿਮਤਾ
 ਧਾਰਨੀ, ਸੋ ਸੁੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗਰਮਖ ਜੀਵਨ ਵਾਲਾ ਹੋਇਆ। ਸੋ

ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਪਉੜੀ ਪ੍ਰਾਰਭ ॥

ਪੰਚ ਪਰਵਾਣ ਪੰਚ ਪਰਧਾਨ॥ ਪੰਚ ਪਾਵਹਿ ਦਰਗਹਿ ਮਾਨੁ॥
ਪੰਚ ਸੋਹਹਿ ਦਰਿ ਰਾਜਾਨੁ॥ ਪੰਚ ਕਾ ਗੁਰੁ ਏਕੁ ਧਿਆਨੁ॥
ਜੇ ਕੋ ਕਹੈ ਕਹੈ ਵੀਚਾਰੁ॥ ਕਰਤੇ ਕੈ ਕਰਣੈ ਨਾਹੀ ਸੁਮਾਰੁ॥
ਧੋਲ ਧਰਮੁ ਦਇਆਕਾ ਪੂਤਾ॥ ਸੰਤੋਖੁ ਬਾਪਿਰਖਿਆ ਜਿਨਿ ਸੂਤਿ॥
ਜੇ ਕੋ ਬੁਝੈ ਹੋਵੈ ਸਚਿਆਰੁ॥ ਧਵਲੈ ਉਪਰਿ ਕੇਤਾ ਭਾਰੁ॥
ਧਰਤੀ ਹਰੁ ਪਰੇ ਹੋਰ ਹੋਰੁ॥ ਤਿਸ ਤੇ ਭਾਰੁ ਤਲੈ ਕਵਣੁ ਜੋਰੁ॥
ਜੀਅ ਜਾਤਿ ਰੇਤਾ ਕੇ ਨਾਵ॥ ਸਭਨਾ ਲਿਖਿਆ ਵੁੜੀ ਕਲਾਮ॥
ਏਹੁ ਲੇਖਾ ਲਿਖਿ ਜਾਣੈ ਕੋਇ॥ ਲੇਖਾ ਲਿਖਿਆ ਕੇਤਾ ਹੋਇ॥
ਕੇਤਾ ਤਾਣੁ ਸੁਆਲਿਹੁ ਰੂਪੁ॥ ਕੇਤੀ ਦਾਤਿ ਜਾਣੈ ਕੋਣੁ ਕੂਤੁ॥
ਕੀਤਾ ਪਸਾਉ ਏਕੋ ਕਵਾਉ॥ ਤਿਸ ਤੇ ਹੋਏ ਲਖ ਦਰੀਆਉ॥
ਕੁਦਰਤਿ ਕਵਣੁ ਕਹਾ ਵੀਚਾਰੁ॥ ਵਾਰਿਆ ਨ ਜਾਵਾ ਏਕ ਵਾਰੁ॥
ਜੇਤੁ ਭਾਵੈ ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰੁ॥ ਤੁਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੋਕਾਰੁ॥ ੧੬

‘ਹੋਲ’, ‘ਕੋਣ’ ਪਾਠ ਇਥੇ ਕਰਤੇ ਨਾਲ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਹੋਰਨਾਂ
ਬਾਰੇ ਏਹੋ ਨੂੰ ਅੰਕੜ ਨਾਲ ਹਨ,

ਕਈ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ੰਕਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ
‘ਨਾਧਿਆਸਟ’ ਜਾਂ ‘ਨਾਧਿਆਸਟ’ ਉਚਾਰਿਆ ਸਨ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਜੀ
ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਮੁਰਦਾ ਜੀਉਂਦਾ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ
ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇੱਕ ਪਉੜੀ ਘਟਾ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਉਹ ਅੱਖਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ
ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਇਹ ਸ਼ੰਕਾ ਹੀ ਹੈ। ਪੰਡਿਤ ਲੋਕਾਂ ਦਾ
ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਨਿਧਿਆਸਟ ਦਾ
ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ

ਵਿਚ ਪੰਗਤੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ :-

‘ਪਾਚੇ’ ਸਮੇਤੀ ਗਾਇਤਰੀ ਲੇਖੇ ਕਾ ਚੇਤੁ ਖਾਤੀ ਬੀ॥
ਕਿ ਕਰਿ ਨੇਤਾ ਟਗਰੀ ਮੇਰੀ ਲੇਖਤ ਲਾਗਤ ਜਾਤੀ ਬੀ॥ (ਅੰਗ ੮੭੪)
ਇਸ ਅੰਦੋਲਣ ਨੂੰ ਮਟਣ ਵਾਸਤੇ ਸੀਰਖਾ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਸਾਹਿਬ ਬਾਰੇ
ਸ਼ੰਕਾ ਪਾਸਿਆ ਹੈ ਪਰ ਹਜ਼ੂਰਿ ਨੇ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।
‘ਪੁਰ’ ਕਾ ਕਾਮਾ ਸਭ ਕਿਛੁ ਪੁਰਾ ਘਟਿ ਵਧਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ॥
ਨਾਨਕ ਗਾਮਥਿ ਅੰਮਾ ਜਾਣੈ ਪੂਰੇ ਮਾਹਿ ਸਮਾਹੀ॥ (ਅੰਗ ੧੪੧੨)

ਜੇ ਕੜ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਸਿੱਖਰਨ
ਨੂੰ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਘਾਟ ਵਾਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤੇ ਸ਼ੰਕਾ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ
ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪਿਆਰ ਨਾਮ ਲੇਖਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਤਾਂ ਇੱਕ ਅੱਖਰ ਨਾਲ ਮੁਰਦਾ
ਜੀਉਂਦਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅੰਸ ਜੀਵਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਹ
ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਜਪੁ ਸਾਹਿਬ ਉਚਾਰ ਕੇ ਮੁਰਦਾ ਜੀਉਂਦਾ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਮਹਾਰਾਜ
ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਇੱਕ ਪਉੜੀ ਘਟਾ ਦਿਤੀ। ਇਹ ਨਿਸ਼ਚਯਕ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬਾਣੀ
ਤੇ ਸ਼ੰਕਾ ਪਉਣ ਲਈ ਕਿਆਸ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਬਾਣੀ ਤਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ
ਸਪੰਨ ਹੈ। ਬਾਣੀ ਦੇ ਇੱਕ ਇੱਕ ਅੱਖਰ ਨਾਲ ਮੁਰਦਾ ਜੀਉਂਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।
ਪਰ ਕਮਾਈ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਚਾਰ ਪੌੜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸੁਵਟ ਦਾ ਅਤੇ ਚਾਰ ਪੌੜੀਆਂ ਵਿਚ
ਮੰਨਣ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਨਿਧਿਆਸਟ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ, ਨਿਧਿਆਸਟ ਦਾ ਸਰੂਪ,
ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਲੇਖਣਾ ਦਾਮਾਰਾ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਭਵਿਖਤ ਬਚਨ, ਜੋਗ ਮਾਰਗ ਅਤੇ
ਖਟ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਦਾ ਵੀ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਉਂ ਸਾਰੇ ਗੁਣ ਇਸ ਪਉੜੀ
ਵਿਚ ਹਨ।

ਅਰਥ ੧:- ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਚਰਨ ਕਮਲਾਂ
ਤੇ ਨਿਮ੍ਰਤਾ ਸਹਿਤ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਅਤੇ ਬੋਲਤੀ ਕਹੀ, ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗਰੀਬ
ਨਿਵਾਸ ਜੀ! ਆਪ ਕਿੰਪਾ ਕਰਕੇ ਨਿਧਿਆਸਟ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਕਥਨ ਕਰੋ ਜੀ?

ਉੱਤਰ :- ਪੰਚ ਪਰਵਾਣ :- ਹੇ ਸਿੱਖ! (ਪੰਚ) ਨਾਮ ਸੁਸ਼ਟ ਦਾ
ਹੈ। ਸੁਸ਼ਟ (ਜੋ ਸੰਤ, ਭਗਤ, ਗਰਮੁਖਿ ਹਨ) ਉਹ ਇਸ ਲੋਕ ਵਿਚ
ਪਰਵਾਣੀਕ ਹਨ।

ਪੰਚ ਪਰਧਾਨ :- (ਅਤੇ ਪਤਾਲਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਭੀ) ਉਹ (ਪੰਚ) ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੰਤ ਭਗਤ, ਪਰਧਾਨ) ਸੁਖੀ ਹਨ।

ਪੰਚੇ ਪਾਵਹਿ; ਦਰਗਹਿ ਮਾਨੁ :- ਉਹ (ਪੰਚ) ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਗੁਰਮੁਖਿ

ਜੋ ਹਨ ਕੇ ਹਿਰਦਾਸ ਨਾਮਾ ਦੀ ਦਾਗ ਹੀ ਸੁਰਗ ਲੋਕ ਵਿਚ ਚਲੇ ਜਾਣੇ ਸੁਖੀ ਹੋ ਆਪਣੇ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਯਥਾ ਸ੍ਰੀ ਮਤਲਾ ੧ :-

‘ਨਾਨਕ ਧਰਮ ਅੰਸਿ ਚਵਾਹਿ ਕੀਰੇ ਕਵਣੁ ਪਨੀਪੀ’ (ਅੰਗ ੧੫੫)

‘ਹੈ ਰੇ ਦਰਗਹ ਕਹੀ ਨ ਕੋਉ ॥ ਆਉ ਬਨੁ ॥ ਦਰਸਤ ਜਪੁ’ (ਅੰਗ ੨੨੨)

‘ਤਿਰਸਕਾਰ ਨਹ ਭਵੰਤਿ ਨਹ ਭਵੰਤਿ ਮਾਨ ਭੀਗਨਹ ॥’ (ਅੰਗ ੧੩੬)

ਸੋਗ ਹੀਨ ਨਹ ਭਵੰਤਿ ਨਹ ਭਵੰਤਿ ਸੰਸਾਰ ਦਖਨਹ ॥’ (ਅੰਗ ੧੩੬)

ਸੁਨਕ ਰਾਮੇ ਦੀ ਸੁਰਾ ਨਰਕ ਵੀ ਖਾਮੀ ਕਰਾ ਦੇਂਦੇ ਹਨ :-

ਪੰਚੇ ਸੋਹਹਿ; ਦਰਿ ਰਾਜਾਨੁ :- ਜੋ ਕਰਕੇ ਉਹ (ਸੰਤ ਭਗਤ) ਵਿਸ਼ਨੂੰ

ਜੀ ਦੇ (ਦਰਿ) ਬੈਠੇ ਵਿਚ ਚਲੇ ਜਾਣ ਤਾਂ ਓਥੇ ਭੀ (ਰਾਜਾ) ਰਾਜਾ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ

(ਸੋਹਹਿ) ਸੋਭਦੇ ਹਨ। ਤਕ :- ‘ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਭਗਤ ਜਨਾ ਕਉ ਦਿਤੀਅਨੁ ਸਿਰਿ

ਛਤੁ ਸਥਾ ਹਰਿ ਬਣਾਇ ॥’

ਪੰਚਾ ਕਾ ਗੁਰੁ ਏਕੁ ਧਿਆਨੁ :- ਉਹ ਜੋ (ਪੰਚ) ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਮਹਾ

ਪੁਰਖ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਹਰ ਵਕਤ ਇਕ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪਵਿਤ੍ਰ

ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਚਿਤ ਜੁੜਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਵਾ :- ਇਕ ਅਮਰ ਰੂਪ

(ਜਾਂ ਭੈਣ ਰੂਪ) ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ‘ਸੋਗਾ ਪੈਬਨ ਤੇਤਾ ਧਿਆਨ’

ਇਸ ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ।

ਅਰਥ ੨ :- ਜੋ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਜੋ ਸੰਤ ਹਨ ਉਹ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਵਾਣੀਕ ਹਨ।

ਅਥਵਾ ਨਿਧਿਆਸਟ ਦਾ ਸਰੂਪ ਕਥਨ ਕਰੇ।

ਸੋਧੋ ! ਇਹ ਨਿਧਿਆਸਟ ਦਾ ਸਰੂਪ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਸਦੇ ਹਾਂ।

(ਪੰਚ) ਪੰਜ ਗੁਣਾਂ ਸਤ, ਸੰਤੋਖ, ਦਇਆ, ਧਰਮ, ਵੀਰਾਗ

ਦੀ (ਧਾਰਨਾ) ਕਰਕੇ ਇਸ ਲੋਕ ਵਿਚ (ਪਰਵਾਣ) ਪਰਵਾਣੀਕ ਹਨ। ਇਸ

ਵਿਚ ਗੁਣ ਗ੍ਰਾਂਥ ਕਰਾਏ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਸਜਾਤੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾ

(ਪੰਚ ਪਰਧਾਨ) ਜਿਹੇ ਪੰਜਾ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਮੋਹ, ਮਾਯ, ਹੰਕਾਰ ਇਹਨਾਂ

ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਜਿਹੇ ਪਾਸਲ ਵਿਚ ਭੀ (ਪਰਧਾਨ) ਸੁਖੀ ਹਨ। ਇਸ

ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਮਤਲਾ ੧ :- ਜਿਹੇ ਵਿਸ਼ਾਪੀ ਸਿਰੀ ਦਾ ਨਿਸ਼ਕਾਰ ਹੈ

‘ਜਿਹੇ ਸ੍ਰੀ ਮਤਲਾ ੧ :- ਜਿਹੇ ਸ੍ਰੀ ਮਤਲਾ ੧ :- ਜਿਹੇ ਸ੍ਰੀ ਮਤਲਾ ੧ :-

‘ਜਿਹੇ ਸ੍ਰੀ ਮਤਲਾ ੧ :- ਜਿਹੇ ਸ੍ਰੀ ਮਤਲਾ ੧ :- ਜਿਹੇ ਸ੍ਰੀ ਮਤਲਾ ੧ :-

‘ਜਿਹੇ ਸ੍ਰੀ ਮਤਲਾ ੧ :- ਜਿਹੇ ਸ੍ਰੀ ਮਤਲਾ ੧ :- ਜਿਹੇ ਸ੍ਰੀ ਮਤਲਾ ੧ :-

‘ਜਿਹੇ ਸ੍ਰੀ ਮਤਲਾ ੧ :- ਜਿਹੇ ਸ੍ਰੀ ਮਤਲਾ ੧ :- ਜਿਹੇ ਸ੍ਰੀ ਮਤਲਾ ੧ :-

‘ਜਿਹੇ ਸ੍ਰੀ ਮਤਲਾ ੧ :- ਜਿਹੇ ਸ੍ਰੀ ਮਤਲਾ ੧ :- ਜਿਹੇ ਸ੍ਰੀ ਮਤਲਾ ੧ :-

‘ਜਿਹੇ ਸ੍ਰੀ ਮਤਲਾ ੧ :- ਜਿਹੇ ਸ੍ਰੀ ਮਤਲਾ ੧ :- ਜਿਹੇ ਸ੍ਰੀ ਮਤਲਾ ੧ :-

‘ਜਿਹੇ ਸ੍ਰੀ ਮਤਲਾ ੧ :- ਜਿਹੇ ਸ੍ਰੀ ਮਤਲਾ ੧ :- ਜਿਹੇ ਸ੍ਰੀ ਮਤਲਾ ੧ :-

‘ਜਿਹੇ ਸ੍ਰੀ ਮਤਲਾ ੧ :- ਜਿਹੇ ਸ੍ਰੀ ਮਤਲਾ ੧ :- ਜਿਹੇ ਸ੍ਰੀ ਮਤਲਾ ੧ :-

‘ਜਿਹੇ ਸ੍ਰੀ ਮਤਲਾ ੧ :- ਜਿਹੇ ਸ੍ਰੀ ਮਤਲਾ ੧ :- ਜਿਹੇ ਸ੍ਰੀ ਮਤਲਾ ੧ :-

‘ਜਿਹੇ ਸ੍ਰੀ ਮਤਲਾ ੧ :- ਜਿਹੇ ਸ੍ਰੀ ਮਤਲਾ ੧ :- ਜਿਹੇ ਸ੍ਰੀ ਮਤਲਾ ੧ :-

‘ਜਿਹੇ ਸ੍ਰੀ ਮਤਲਾ ੧ :- ਜਿਹੇ ਸ੍ਰੀ ਮਤਲਾ ੧ :- ਜਿਹੇ ਸ੍ਰੀ ਮਤਲਾ ੧ :-

‘ਜਿਹੇ ਸ੍ਰੀ ਮਤਲਾ ੧ :- ਜਿਹੇ ਸ੍ਰੀ ਮਤਲਾ ੧ :- ਜਿਹੇ ਸ੍ਰੀ ਮਤਲਾ ੧ :-

‘ਜਿਹੇ ਸ੍ਰੀ ਮਤਲਾ ੧ :- ਜਿਹੇ ਸ੍ਰੀ ਮਤਲਾ ੧ :- ਜਿਹੇ ਸ੍ਰੀ ਮਤਲਾ ੧ :-

‘ਜਿਹੇ ਸ੍ਰੀ ਮਤਲਾ ੧ :- ਜਿਹੇ ਸ੍ਰੀ ਮਤਲਾ ੧ :- ਜਿਹੇ ਸ੍ਰੀ ਮਤਲਾ ੧ :-

‘ਜਿਹੇ ਸ੍ਰੀ ਮਤਲਾ ੧ :- ਜਿਹੇ ਸ੍ਰੀ ਮਤਲਾ ੧ :- ਜਿਹੇ ਸ੍ਰੀ ਮਤਲਾ ੧ :-

‘ਜਿਹੇ ਸ੍ਰੀ ਮਤਲਾ ੧ :- ਜਿਹੇ ਸ੍ਰੀ ਮਤਲਾ ੧ :- ਜਿਹੇ ਸ੍ਰੀ ਮਤਲਾ ੧ :-

‘ਜਿਹੇ ਸ੍ਰੀ ਮਤਲਾ ੧ :- ਜਿਹੇ ਸ੍ਰੀ ਮਤਲਾ ੧ :- ਜਿਹੇ ਸ੍ਰੀ ਮਤਲਾ ੧ :-

‘ਜਿਹੇ ਸ੍ਰੀ ਮਤਲਾ ੧ :- ਜਿਹੇ ਸ੍ਰੀ ਮਤਲਾ ੧ :- ਜਿਹੇ ਸ੍ਰੀ ਮਤਲਾ ੧ :-

ਬੇਨਤੀ ਵਿਚ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਰਾਜਾ ਰੂਪ ਹੋਕੇ ਸੋਭਨੀਕ ਹੋਏ ਹਨ। ਯਥਾ :-

ਪ੍ਰਭ ਕਉ ਸਿਮਰਹਿ ਸਿ ਸਰਬ ਕੇ ਰਾਜੇ ॥ (ਅੰਗ ੨੬੩)
 ਰਥਾ :- ਨਾਨਕ ਹੋਇ ਪਰਿਸਾਹੀਆ ਭੂਤੀਆ ਨਾਮਿ ਰੰਗ ਪਾਤਸਾਹ (੧੪੧੩)
 (ਪੰਚਾ ਬਾ, ਰਾਜ ਮੋਕ ਧਿਆਨੁ ॥) ਉਹ ਸੰਤ ਭਗਤ (ਪੰਚਾ) ਪੰਜੇ ਗਿਆਨ
 ਇੰਦ੍ਰੀਆ ਦੇ ਗੁਰੂ ਇਕ ਮਨ ਨੂੰ ਹਰ ਵਕਤ ਰੋਝਣ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਲੱਗੇ
 ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਮਨ ਨੂੰ ਜੋਕ ਕੇ ਇਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿੱਚ ਜੋੜੀ ਰਖਦੇ ਹਨ।
 ਵਾ :- ਮਨ ਦੁਆਰਾ ਇਕ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।
 ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਹ ਨਿਧਿਆਸਟ ਦਾ ਸਰੂਪ ਕਥਨ ਭੀਤਾ ਹੈ।

ਅਰਥ ੩ :- ਪ੍ਰਸਨ :- ਜਿਸ ਪਰਮੇਸਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਾਰਦੇ ਹਨ ਉਹ

ਪਰਮੇਸਰ ਕੈਸਾ ਹੈ ?

(ਪੰਚ ਪਰਵਾਣ) ਉਹ (ਪੰਚ) ਨਾਮ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ
 ਵਾਹਿਗੁਰੂ (ਪਰਵਾਣ) ਪਰਮ ਅਣੂ ਰੂਪ 'ਸੂਡਮ' ਤੇ 'ਸੂਡਮ' ਕਰ ਚੀਨੇ (ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ)
 ਸੂਖਮ ਤੇ ਸੂਖਮ ਰੂਪ (ਪੰਚ) ਚੇਤਨ ਸਰੂਪ ਨਿਰਗੁਣ ਹੈ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਜਾ ਰਹ
 ਆਦਿਕ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਨਹੀਂ।

(ਪੰਚ ਪਰਵਾਣ) ਉਹ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਧਨ ਬ੍ਰਹਮ ਬ੍ਰਹਮ
 (ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ) ਪ੍ਰਿਥਵੀ, ਅਕਾਸ, ਆਦਿਕ ਤੋਂ ਵੀ ਵਡਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਰਿਆ
 ਵਿਚ ਪਰਧਾਨ ਹੈ। 'ਕੋਟ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਨਾਨਕ ਸੁਆਮੀ ਸਰਬ ਜੀਆ ਕਾ
 ਵਾਤਾ ਹੈ ॥' ਹੋਣੇ ਕਰਕੇ ਪਰਧਾਨ ਵਡਿਆਂ ਤੋਂ ਵਡਾ ਸਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਹੈ।

(ਪੰਚ ਪਾਵਹਿ ਦਰਗਹਿ ਮਾਨੁ) ਉਹ ਪੰਚ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੀ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ
 ਨੇਤਰ (ਦਰ) ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਕਲ ਕੇ ਵਸਤੂ ਦਾ (ਮਾਨੁ) ਜਾਨਣਾ
 ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਵਸਤੂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਤਦ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ਜਦ ਬਿਰਤੀ ਅਰੂਪ
 ਚੇਤਨ ਨੇਤਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਕਲ ਕੇ 'ਘਟ ਅਵਾਛਿਨ' ਚੇਤਨ ਨਾਲ ਮਿਲ ਜਾਵੇ

(ਪੰਚ ਪਾਵਹਿ ਦਰਗਹਿ ਮਾਨੁ) ਪੰਚ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਰਾਜਾ ਰੂਪ ਸਭ ਤੋਂ
 (ਦਰ) ਅੰਦਰ ਸੋਭ ਰਿਹਾ ਹੈ।

(ਪੰਚ ਪਾਵਹਿ ਦਰਗਹਿ ਮਾਨੁ) ਸਾਜਿਆਂ ਦਾ (ਗੁਰੂ) ਪੂਜਨੀਕ ਜੋ (ਪੰਚ
 ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ) ਸਿੱਧੇ ਖੁਸ਼ ਇਕ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਾਰਨ ਕਰੇ।

ਅਰਥ ੪ :- ਜਿਸ ਸਰੀਰ ਬਰਥੇ ਉਸ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਉਹ
 ਕਿਸ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚ ਮੁਖ ਵਸਤੂ ਕੀ ਹੈ।

(ਪੰਚ ਪਰਵਾਣ) ਸ਼ਬਦ ਸਪਸ਼ਟ ਰੂਪ ਰਸ ਗੰਧ ਸਿਹ ਪੰਜ ਸਿਮ ਵਿਚ
 (ਪਰਵਾਣ) ਪਰਮ ਅਣੂ ਸੂਖਮ ਰੂਪ ਹਨ। ਤੇ ਸੂਖਮ ਤਤਾ ਦੁਆਰਾ ਸੂਖਮ ਸ਼ੀਰਾ
 ਦਾ ਢਾਂਚਾ ਹੋਈ ਹੈ।

(ਪੰਚ ਪਰਵਾਣ) ਧਰਤੀ ਪਾਣੀ ਅਗ ਹਵਾ ਅਕਾਸ ਇਹ ਪੰਜ ਇਸ ਵਿਚ
 ਅਸਥੂਲ ਤਤ ਹਨ। ਅਤੇ ਸਥੂਲ ਤਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਥੂਲ ਸ਼ੀਰਾ ਦੀ ਉਤਪਤੀ
 ਹੋਈ ਹੈ।

(ਪੰਚ ਪਾਵਹਿ ਦਰਗਹਿ ਮਾਨੁ) ਜੋ (ਪੰਚ) ਪੰਜ ਗਿਆਨ ਇੰਦ੍ਰੀਏ ਹਨ
 ਉਹ (ਦਰ) ਅੰਦਰ (ਗੰਧ) ਅੰਤਰਕਰਨ ਜਗਾ ਵਿਚ (ਮਾਨੁ) ਮੰਨਣ ਗਿਆਨ
 ਨੂੰ ਅਖੰਡ ਚੇਤਨ ਦੁਆਰਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਅਥਵਾ ਸਾਰੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ
 ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। 'ਸਰੇ ਅੰਸ ਭੂਤਨ ਕੀ ਜੋ ਹੈ। ਤਾ ਤੇ ਅੰਤਰਕਰਨ ਭਯੋ ਹੈ'।
 ਦੁਆਰਾ ਰੂਪਾਂ ਦਾ (ਮਾਨੁ) ਗਿਆਨ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ੧. ਨੇਤਰ ਚੇਤਨ ਸਤਾ
 ਦੁਆਰਾ ਸਬਦ ਦਾ (ਮਾਨੁ) ਗਿਆਨ ਸਰਵਣ ਕਰਕੇ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ੨. ਚੇਤਨ ਸਤਾ
 ਚੇਤਨ ਸਤਾ ਦੁਆਰਾ ਰਸ ਦਾ (ਮਾਨੁ) ਗਿਆਨ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ। ੩. ਰਸਨਾ
 ਸਤਾ ਦੁਆਰਾ ਸਪਰਸ ਦਾ (ਮਾਨੁ) ਗਿਆਨ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ। ੪. ਚਮੜੀ ਚੇਤਨ
 ਹੈ। ੫. ਨਕ ਚੇਤਨ ਸਤਾ ਦੁਆਰਾ ਗੰਧ ਦਾ (ਮਾਨੁ) ਗਿਆਨ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ।
 (ਪੰਚ ਸੋਹਹਿ ਦਰਿ ਰਾਜਾਨੁ) ਇਹਨਾਂ ਪੰਜਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਾਣ ਜਿਹੜੇ
 ਹਨ ਇਹ ਰਾਜਾ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ (ਸੋਹਹਿ) ਸੋਭ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸਾਖੀ ਪ੍ਰਾਣ ਤੇ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਝਗੜਾ

ਇਕ ਵਾਰੀ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦਾ ਅਤੇ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਆਪੋ ਵਿਚ ਸੰਬਾਦ ਹੋਇਆ !
 'ਏਏ ਕਹਿਣ ਅਸੀਂ ਵਡੇ ਹਾਂ, ਪ੍ਰਾਣ ਕਹਿੰਦੇ ਅਸੀਂ ਵਡੇ ਹਾਂ। ਫੇਰ ਸਾਰੇ
 ਸੋਧਾ ਕਰਾਇਣ ਲਈ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਕਲ ਗਏ। ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ
 'ਇੰਦ੍ਰੀਆ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਵਾਰੀ ਵਾਰੀ ਸਾਰੇ ਨਿਕਲ ਜਾਓ। ਪਹਿਲਾਂ
 ਨੇਤ੍ਰ ਗੁਪਤ ਹੋ ਗਏ ਅੰਨਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਪਰ ਸਰੀਰ ਕਾਇਮ ਰਿਹਾ। ਕਿੰਨ ਗੁਪਤ
 ਹੋ ਗਏ ਬੋਲਾ ਤਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਪਰ ਸਰੀਰ ਕਾਇਮ ਰਿਹਾ। ਕਿੰਨ ਗੁਪਤ
 ਵਾਰੀ ਵਾਰੀ ਸਾਰੀਆਂ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਗਈਆਂ ਪਰ ਪ੍ਰਾਣ
 ਵਿਚ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਰੀਰ ਸਹਿਕਦਾ ਰਿਹਾ, ਜੀਓਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਫੇਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ
 ਨੇ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਤੁਸੀਂ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਜਾਓ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਣ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਤੁਸੀਂ

ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਾਹਿਬ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਾਣ ਨਿਕਲ ਗਏ ਤਾਂ ਸਾਹੀਬ ਨਿਦਾਨ ਸਮੇਤ,
ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਪਿਆ। ਯਥਾ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਵਾਕ :-
“ਚ-੧੦” ਅਰਥ ਪਰੇ ਹੀ ਮੁਖ ਹੁਨ ਨਿਕਲੇ ਗਏ ॥ (ਅੰਗ ੧੬੨)
“ਚ-੧੧” ੨੩ ਹੋਇ ਗਇਓ ਸੁਆਹਾ ॥ (ਅੰਗ ੧੬੩)
“ਜੀਸੇ ਏਹ ਖੁਲ ਇਕ ਗੀਬਿ ॥” (ਅੰਗ ੧੬੪)
“ਸਾਸ ਬਿਨਾ ਜਿਉ ਦੇਹੁਰੀ ਕਤ ਸੋਭਾ ਪਾਵੈ ॥” (ਅੰਗ ੧੬੫)
“ਪਰ ਵਲੀ ਗਾਵੈ ਸਿਰ ਭਾਰਿ ॥” (ਅੰਗ ੧੬੬)

ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋਇਆ। ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਤੋਂ ਸਮਾਨ ਪ੍ਰਮਾਣ ਵਿਚ
ਫੇਰ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਗਏ।

ਜਾਂ ਬਹਮਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਸੀ ਰਾਜਾ ਨਾਮ ਤਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਣ ਹੀ ਨੇ
ਪ੍ਰਾਣ ਦੇ ਆਸਰ ਤਹਾਏ ਸਰੀਰ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।
ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ (ਪੰਚ) ਪੰਜ ਪ੍ਰਾਣ (*ਪ੍ਰਾਣ, ਅਪਾਣ, ਵਿਅਾਨ, ਸਮਾਨ, ਉ-
ਓਦਾਨ) (ਦਰ) ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਸਾਰਿਆਂ ਤਤਾਂ, ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਅਤੇ ਬ੍ਰਿਹਤੀਆਂ
ਦ ਰਾਜਾ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਸਭ ਰਹੇ ਹਨ।

(ਪੰਚ ਕਾ, ਗੁਰ ਦਰ ਧਿਆਨ) ਇਹਨਾਂ ਪੰਜਾਂ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾ ਤਤਾਂ
ਦ ਰਾਜਾ ਸਭ ਇਕ ਚੇਤਨ ਹੈ ਉਸ ਇਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਧਿਆਨਕਾਰ ਬਿਤੀ ਕਰਕੇ
ਧਿਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਉਸ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਅਰਥ - ਪ੍ਰਸੰਨ :- ਹੀ ਸੰਨਿ ਪ੍ਰਸੰਨੀ ! ਉਹ ਨਿਰੰਗਣ ਨਿਰਾਕਾਰ ਬ੍ਰਹਮ

ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ?

ਜਿਵੇਂ :- ਬਿਧੀ ਪਖ ਸੇ ਵਿਸੇ ਹੈ ਨਿਬੇਧ ਪਖ ਸੇ ਅਵਿਸੇ ਹੈ। ਸੇ ਪਹਿਲੇ

ਪ੍ਰਾਣ ਦਾਨਦ ਹਨ :-

੧. ਸਰੀਰ ਪ੍ਰਮਾਣ ੨. ਅਨਮਾਨ ਪ੍ਰਮਾਣ ੩. ਉਪਮਾਨ ਪ੍ਰਮਾਣ

ਅਤੇ ੪. ਪ੍ਰਮਾਣ ੫. ਅਨਮਾਨ ਪ੍ਰਮਾਣ ੬. ਉਪਮਾਨ ਪ੍ਰਮਾਣ

ਪ੍ਰਮਾਣ ਹਨ।

(ਸਿਰ ਪ੍ਰਸੰਨ) ਇਹਨਾਂ ਪੰਜਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਤੋਂ ਫੇਰਾਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੀ

ਅਪਾਣ - ਮੁਲ ਦੁਆਰਾ
ਸਮਾਨ - ਨਾਭੀ ਵਿਚ।

ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਾਹਿਬ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਾਣ ਨਿਕਲ ਗਏ ਤਾਂ ਸਾਹੀਬ ਨਿਦਾਨ ਸਮੇਤ,
ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਪਿਆ। ਯਥਾ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਵਾਕ :-
“ਚ-੧੦” ਅਰਥ ਪਰੇ ਹੀ ਮੁਖ ਹੁਨ ਨਿਕਲੇ ਗਏ ॥ (ਅੰਗ ੧੬੨)
“ਚ-੧੧” ੨੩ ਹੋਇ ਗਇਓ ਸੁਆਹਾ ॥ (ਅੰਗ ੧੬੩)
“ਜੀਸੇ ਏਹ ਖੁਲ ਇਕ ਗੀਬਿ ॥” (ਅੰਗ ੧੬੪)
“ਸਾਸ ਬਿਨਾ ਜਿਉ ਦੇਹੁਰੀ ਕਤ ਸੋਭਾ ਪਾਵੈ ॥” (ਅੰਗ ੧੬੫)
“ਪਰ ਵਲੀ ਗਾਵੈ ਸਿਰ ਭਾਰਿ ॥” (ਅੰਗ ੧੬੬)

ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋਇਆ। ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਤੋਂ ਸਮਾਨ ਪ੍ਰਮਾਣ ਵਿਚ
ਫੇਰ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਗਏ।

ਜਾਂ ਬਹਮਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਸੀ ਰਾਜਾ ਨਾਮ ਤਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਣ ਹੀ ਨੇ
ਪ੍ਰਾਣ ਦੇ ਆਸਰ ਤਹਾਏ ਸਰੀਰ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।
ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ (ਪੰਚ) ਪੰਜ ਪ੍ਰਾਣ (*ਪ੍ਰਾਣ, ਅਪਾਣ, ਵਿਅਾਨ, ਸਮਾਨ, ਉ-
ਓਦਾਨ) (ਦਰ) ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਸਾਰਿਆਂ ਤਤਾਂ, ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਅਤੇ ਬ੍ਰਿਹਤੀਆਂ
ਦ ਰਾਜਾ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਸਭ ਰਹੇ ਹਨ।

(ਪੰਚ ਕਾ, ਗੁਰ ਦਰ ਧਿਆਨ) ਇਹਨਾਂ ਪੰਜਾਂ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾ ਤਤਾਂ
ਦ ਰਾਜਾ ਸਭ ਇਕ ਚੇਤਨ ਹੈ ਉਸ ਇਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਧਿਆਨਕਾਰ ਬਿਤੀ ਕਰਕੇ
ਧਿਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਉਸ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਅਰਥ - ਪ੍ਰਸੰਨ :- ਹੀ ਸੰਨਿ ਪ੍ਰਸੰਨੀ ! ਉਹ ਨਿਰੰਗਣ ਨਿਰਾਕਾਰ ਬ੍ਰਹਮ
ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ?

ਜਿਵੇਂ :- ਬਿਧੀ ਪਖ ਸੇ ਵਿਸੇ ਹੈ ਨਿਬੇਧ ਪਖ ਸੇ ਅਵਿਸੇ ਹੈ। ਸੇ ਪਹਿਲੇ

ਪ੍ਰਾਣ ਦਾਨਦ ਹਨ :-

੧. ਸਰੀਰ ਪ੍ਰਮਾਣ ੨. ਅਨਮਾਨ ਪ੍ਰਮਾਣ ੩. ਉਪਮਾਨ ਪ੍ਰਮਾਣ

ਅਤੇ ੪. ਪ੍ਰਮਾਣ ੫. ਅਨਮਾਨ ਪ੍ਰਮਾਣ ੬. ਉਪਮਾਨ ਪ੍ਰਮਾਣ

ਪ੍ਰਮਾਣ ਹਨ।

(ਸਿਰ ਪ੍ਰਸੰਨ) ਇਹਨਾਂ ਪੰਜਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਤੋਂ ਫੇਰਾਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੀ

ਅਪਾਣ - ਮੁਲ ਦੁਆਰਾ
ਸਮਾਨ - ਨਾਭੀ ਵਿਚ।

ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਰਤ ਵਿਆਖਿਆ ਸਹਿਤ ੨੧੧, ੧੨, ੧੩ ਸਫ਼ ਤੇ ਦੇਖ।

ਅਰਥ ੬ :—ਜੇਕਰ ਮਾਰਗ ਸੰਬੰਧੀ ਦਸਵੇਂ ਹਨ।

(ਪੰਚ ਪਾਵਨ) ਹਰਿਮਾ ਜਗੀ ਪੰਚ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪਾਵਨ (*ਪ੍ਰਾਨ, ਸਮਾਨ, ਬਿਆਨ, ਉਦਿਆਨ, ਅਪਾਨ) ਨੂੰ ਕੇਰ ਕੇ ਵਾਸਾਧ ਕੇ ਪ੍ਰਵਾਣੀਕ ਹੋਏ ਹਨ।

(ਪੰਚ ਪਾਵਨ) ਕਰ ਜਿਹ (ਪੰਚ) ਪੰਚ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਚਿੰਤਾ, ਧਨਿਸ ਅਦਿ ਪੈਦਾ ਨੂੰ ਰੋਕ ਕੇ (ਪਰਧਾਨ) ਸੁਖੀ ਹੋਏ ਹਨ। ਪੰਚ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਪਉਣਾ :—
੧. ਕਿਕਲ ਫਿਕਲ ਲਿਆਉਣ ਵਾਲੀ, ੨. ਭੁਰਮ :—ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਦੀਆਂ ਪਲਕਾਂ ਖੋਲ੍ਹਣ ਵਾਲੀ, ੩. ਨਾਗ :—ਤਰਾਰ ਸਿਖਾਉਣ ਵਾਲੀ, ੪. ਦਵਦਤ :—ਅਵਾਸੀ ਲਿਆਉਣ ਵਾਲੀ, ੫. ਧਨਿਸ :—ਮਨੇ ਤੇ ਮਗਰਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲੀ ਪਉਣ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ, ੬. ਪਾਵਹਿ ਦਾਗਹਿ ਮਾਨੁ :—ਪੰਚ ਅਵਸਥਾ, ਖਚਰੀ, ਖਚਰੀ, ਚਦਚਰੀ, ਅਨੁਚਰੀ ਤੇ ਉਨਮਨੀ ਦੁਆਰਾ (ਦਰ) ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਰੂਪੀ (ਗ੍ਰਹਿ) ਜਗਾ ਵਿਚ ਮਾਨ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਵਾ :—ਦਰ) ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਰੂਪੀ (ਗ੍ਰਹਿ) ਜਗਾ ਦੇ ਮਾਨ) ਰਿਆਨ ਨੂੰ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਪੰਚ ਅਵਸਥਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ।

੧. ਖਚਰੀ :—ਤਾਲਵ ਨਾਲ ਮਥਾਨ ਲਾ ਕੇ ਜੋਗ ਦਾ ਰਸ ਲੈਣਾ ਭਾਵ ਹਲਕ ਵਿਚ ਜਬਾਨ ਦੇ ਕੇ ਮਿਠੀ ਕਫ, ਰਸ ਧਾਤੂ ਦਾ ਰਸ ਲੈਣਾ। ਅਤੇ ਆਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਵਿਚਰਨ ਵਾਲਿਆ ਨੂੰ ਵੇਖ ਲੈਣਾ ਅਤੇ ਆਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਵਿਚਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋ ਜਾਣੀ।

੨. ਭੁਰਮੀ :—ਭਰਵੱਟਿਆਂ ਵਿਚ ਨਿਗਾ ਟਿਕਾ ਲੈਣੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਤੇ ਵਿਚਰਨ ਦੀ ਤਾਕਤ ਹੋ ਜਾਣੀ।

੩. ਚਰਚਰੀ :—ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਵਿਚ ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਟਿਕਾ ਲੈਣਾ ਅਤੇ ਜਲ ਵਿਚ ਵਿਚਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋ ਜਾਣੀ।

੪. ਅਨੁਚਰੀ :—ਭੇਡ ਦੀ ਕੈਦ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੋਣਾ ਵਾ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਾਣੀਕ ਹੋਣਾ। ਵਾ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਦੇ ਸਹੇਸਰ ਜਲ ਕਵਲ ਨੂੰ ਵੇਖ ਲੈਣਾ।

ਉਨਮਨੀ :—ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਵਿਚ ਤਾਲ ਮਾਨ ਪਾਉਣਾ। ਦੁਆਰਾਂ ਸੁਆਸਾਂ ਨੂੰ ਕੰਢ ਕੇ, ਖਿਚ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਇਸਦੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਦਮ ਦੀਆਂ ਤੀਹੀਆਂ ਤੇ ਮਨ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੇ ਜਾਂ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਵਿਚ ਚੇਤਨ ਦੀ ਲਾਟ ਨਾਲ ਮਿਲਣਾ ਅਤੇ

ਮਸਰ ਦੀ ਪਛਾਣ ਵਾਲੇ ਹੋਣਾ, ੨. ਅਪਾਨ
ਤ ਹੋਣਾ ਤੇ ਬਿਆਨ—ਦੇਤ ਤੋਂ ਮਿਲਣਾ
। ਉਦਿਆਨ—ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਉਜਾਗ ਰੂਪ ਨਾਮ

ਸੁਆਸੀਕ ਕਰੇ ਤਾਂ ਮਨ ਨੂੰ ਰਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣਾ।

ਇਸ ਤੋਂ ਪੰਚ ਅਵਸਥਾ ਪਤੀਆਂ ਹਨ।

ਰਿਆਨ ਪਾਉਣਾ ਹੈ।

ਵਾ :—ਸਮਾਨ ਅਵਸਥਾ ਦੁਆਰਾ (ਦਰਗਹਿ) ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ

(ਮਨ) ਪਾਉਣਾ ਹੈ।

ਪੰਚ ਅਵਸਥਾ (ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ) ਪੰਚ ਜੋ ਜੋਗੀ ਹਨ।

ਪੰਚ ਅਵਸਥਾ ਅਵਿਦਿਆ, ਅਸੰਮਤਾ, ਅਭੀਨਿਵੇਸ਼, ਰਾਗ ਤੇ ਦੁਖ ਇਨ੍ਹਾਂ

ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਣੀ ਕਰਕੇ (ਰਾਜਾਨ) ਰਾਜਾ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ (ਦਰਿ) ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ

(ਜੋਗੀ) ਸੋਹਦੇ ਹਨ। ੧. ਅਵਿਦਿਆ :—ਸਰੂਪ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋਣਾ,

੨. ਅਸੰਮਤਾ :—ਸਮਾਨ ਚਿਤੀ ਨਾ ਹੋਣੀ, ੩. ਰਾਗ :—ਮੋਹ, ੪. ਦੁਖ :—ਵੈਰ,

੫. ਅਭੀਨਿਵੇਸ਼ :—ਉਲਟੀ ਹੋਣ, ਬੇਦ ਬਾਸਤ੍ਰ ਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਉਲਟੀ ਬਾਤ ਦਾ

ਹੋਣ ਕਰਨਾ

(ਪੰਚ ਕਾ ਗੁਣ ਦੇਕੇ ਧਿਆਨ) ਪੰਚ ਜੋ ਜੋਗੀ ਹਨ।

ਪੰਚ ਤੋਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰਕੇ ਇਕ (ਗੁਣ) ਚੇਤਨ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਧਿਆਉਂਦੇ

ਹਨ। ਚੇਤਨ ਦੀ ਲਾਟ ਦੇ ਦਰਸਨ, ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਵਿਚ ਕਰਦੇ ਹਨ।

੧. ਧਰਤੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਾਂ ਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਧ ਹੋ

ਜਾਵੇ ਉਹ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਦੱਬ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ। ੨. ਲੋਕ ਤਕ ਪਾਣੀ ਦਾ ਧਿਆਨ

ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਤਰਦੇ ਨਹੀਂ। ੩. ਨਾਭੀ ਤਕ ਅਗਨੀ ਦਾ

ਧਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਅਗਨੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੜਦੇ। ੪. ਨਾਭੀ ਤੋਂ

ਲੈ ਕੇ ਕੰਠ ਤਕ ਪਉਣ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਪਉਣ ਵਿਚ

ਉਂਚੀਆਂ ਮਾਰਦੇ ਹਨ। ੫. ਕੰਠ ਤੋਂ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਤੱਕ ਅਕਾਸ਼ ਦਾ ਧਿਆਨ

ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਵਿਚਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਇਸ ਤੋਂ ਪੰਚ ਅਵਸਥਾ ਪਤੀਆਂ ਹਨ।

ਪੰਚ ਅਵਸਥਾ ਅਵਿਦਿਆ, ਅਸੰਮਤਾ, ਅਭੀਨਿਵੇਸ਼, ਰਾਗ ਤੇ ਦੁਖ ਇਨ੍ਹਾਂ

ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਣੀ ਕਰਕੇ (ਰਾਜਾਨ) ਰਾਜਾ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ (ਦਰਿ) ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ

ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਕ ਬਾ ਬੈਠਿਆ ਨੂੰ ਸਾਜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਜਿਥੇ ਚਾਹੁਣ ਸਨ ਲਗਾ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇਹ ਜੋਗੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਿਰਫ਼ ਦਾ ਦੀਆਂ ਅਵਸਥਾ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਲੋਕ ਜੋਗੀਆਂ ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ ਅੰਗੀਆਂ ਵਾਹੀਆਂ ਤਰੀਕੀਆਂ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਅੱਜ ਨਲ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਜੁੜਕੀ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰਕੇ, ਧਾਰਨਾ ਕਰਕੇ (ਗੁਰ) ਚੇਤਨ ਸਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਨੂੰ ਧਿਆਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਵਾ. - ਪੈਰ ਜੋ ਜੋਗੀ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਚੇਤਨ ਦੀ ਲਾਟ 'ਚਉਮੁਖ ਦਾਵਾ ਜੋਤ ਦੁਆਰਾ'। ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਲਗਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੋਗ ਦੇ ਰੂਪ ਨੂੰ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਉਮਰ ਜਿੰਨੀ ਚਿਰ ਉਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਉਸਦੀ ਉਮਰ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਕੇ ਸੁਕਸ਼ਮ ਨੂੰ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਇਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਜੋਗ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਬਾਰਤ ਆਖਦੇ ਹਨ।

ਅ: ੨:- ਜਦੋਂ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਪਿਛੇ ਰਚਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋਗ ਕਰਾ ਵਾਸਿਆ ਨੂੰ ਸਾਤ ਕਰਣਾ ਦੀ ਸੋਝੀ ਕਾਵ ਅੰਤਰਜਾਮਤਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ

ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਮੰਨਣ ਕਰਾਇਣ ਵਾਲੇ ਹੋ। ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਭਵਿਖਤ ਦੀ ਗੱਲ ਤੀ ਕੋਮੀ ਕਸ ੧ ਆਪ ਜੀ 'ਕੋਨੇ ਸਨਪ ਧਾਰੇਗੇ ੧

ਜਾਂ ਭਾਜੀ ਸਨਪੇ ਹਜ਼ਰਤ ਬਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਹੋ ਜਿਥੇ! ਕਲਜੁਗੀ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਉਧਾਰਣ ਵਾਸਤੇ, ਸਕਿਤਾਮ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਮ ਜਪਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਪਵਿਤਰ ਦਸ ਸਰੂਪ ਧਾਰਾਏ।

ਦਸ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਸਵੇਂ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਕੀ ਕੇਤਕ ਕਰੇਗੇ?

ਜਾਂ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਦਸਵਾਂ ਬੀਰ ਰਸੀ ਸਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਸਾਜਾਂਗੇ। ਅਤੇ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਜਗ ਅਚੱਲ ਗਣਤਾ ਰਾਵੀ ਬਖਸ਼ਾਂਗੇ। ਪੰਜ ਪਿਆਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਤਾਬਿਆ ਵਿਚ ਵਜੀਰਾਂ ਜਗ ਸਵਾਦਾਰ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਆਪੋ ਵਿਚ ਦੀ ਗੁਰਭਾਈ ਹੋਣਗੇ। 'ਗੁਰਮਤਿ ਪੰਥ ਸਬ ਗਰਭਾਈ' (੧੦੪੯) ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ ਫੇਰ ਉਹਨਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਆਪ ਛਕਾਂਗੇ। ਫੇਰ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਕਰਾਂਗੇ। ਤੇ ਬਖਸ਼ਸ਼ਾਂ ਕਰਾਂਗੇ।

ਖਾਲਸਾ ਮਹਾਤਮ ਪਾ: ੧੦ ਚੋਪਈ ॥ ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਰੂਪ ਹੋ ਖਾਸ ॥ ਖਾਲਸੇ ਮਾਹਿ ਹਥਿ ਕਰੇ ਨਿਵਾਸ ॥ ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਮੁਖ ਹੈ ਅੰਗਾ ॥ ਖਾਲਸੇ ਕੇ ਹਥਿ ਬਸਤ ਸਦ ਸੰਗਾ ॥੦॥ ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਇਸਟ ਸੁਹਰਦ ॥ ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਕਹੀਅਤ ਬਿਰਦ ॥ ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਪਖ ਅਰ ਪਾਦ ॥ ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਸੁਖ ਅਹਿਲਾਦ ॥੨॥ ਖਾਲਸਾ ਮਰੀ ਸੋਭਾ ਸੀਲ ॥ ਖਾਲਸਾ ਬੀਧ ਸਦਾ ਸਦ ਭੀਲ ॥੩॥ ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਸੁਨਨ ਪ੍ਰਵਾਰ ॥ ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਕਰਤ ਉਧਾਰ ॥ ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਪ੍ਰਾਨ ॥ ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਕੀ ਜਾਨ ॥ ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਧਰਮ ਅਰ ਕਰਮ ॥ ਖਾਲਸਾ

(ਸਭਾ 348 ਦੇ ਫੁਟ ਨੋਟ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਜਦੋਂ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਪਿਛੇ ਰਚਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋਗ ਕਰਾ ਵਾਸਿਆ ਨੂੰ ਸਾਤ ਕਰਣਾ ਦੀ ਸੋਝੀ ਕਾਵ ਅੰਤਰਜਾਮਤਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਮੰਨਣ ਕਰਾਇਣ ਵਾਲੇ ਹੋ। ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਭਵਿਖਤ ਦੀ ਗੱਲ ਤੀ ਕੋਮੀ ਕਸ ੧ ਆਪ ਜੀ 'ਕੋਨੇ ਸਨਪ ਧਾਰੇਗੇ ੧ ਜਾਂ ਭਾਜੀ ਸਨਪੇ ਹਜ਼ਰਤ ਬਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਹੋ ਜਿਥੇ! ਕਲਜੁਗੀ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਉਧਾਰਣ ਵਾਸਤੇ, ਸਕਿਤਾਮ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਮ ਜਪਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਪਵਿਤਰ ਦਸ ਸਰੂਪ ਧਾਰਾਏ। ਦਸ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਸਵੇਂ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਕੀ ਕੇਤਕ ਕਰੇਗੇ? ਜਾਂ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਦਸਵਾਂ ਬੀਰ ਰਸੀ ਸਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਸਾਜਾਂਗੇ। ਅਤੇ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਜਗ ਅਚੱਲ ਗਣਤਾ ਰਾਵੀ ਬਖਸ਼ਾਂਗੇ। ਪੰਜ ਪਿਆਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਤਾਬਿਆ ਵਿਚ ਵਜੀਰਾਂ ਜਗ ਸਵਾਦਾਰ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਆਪੋ ਵਿਚ ਦੀ ਗੁਰਭਾਈ ਹੋਣਗੇ। 'ਗੁਰਮਤਿ ਪੰਥ ਸਬ ਗਰਭਾਈ' (੧੦੪੯) ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ ਫੇਰ ਉਹਨਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਆਪ ਛਕਾਂਗੇ। ਫੇਰ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਕਰਾਂਗੇ। ਤੇ ਬਖਸ਼ਸ਼ਾਂ ਕਰਾਂਗੇ। ਖਾਲਸਾ ਮਹਾਤਮ ਪਾ: ੧੦ ਚੋਪਈ ॥ ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਰੂਪ ਹੋ ਖਾਸ ॥ ਖਾਲਸੇ ਮਾਹਿ ਹਥਿ ਕਰੇ ਨਿਵਾਸ ॥ ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਮੁਖ ਹੈ ਅੰਗਾ ॥ ਖਾਲਸੇ ਕੇ ਹਥਿ ਬਸਤ ਸਦ ਸੰਗਾ ॥੦॥ ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਇਸਟ ਸੁਹਰਦ ॥ ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਕਹੀਅਤ ਬਿਰਦ ॥ ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਪਖ ਅਰ ਪਾਦ ॥ ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਸੁਖ ਅਹਿਲਾਦ ॥੨॥ ਖਾਲਸਾ ਮਰੀ ਸੋਭਾ ਸੀਲ ॥ ਖਾਲਸਾ ਬੀਧ ਸਦਾ ਸਦ ਭੀਲ ॥੩॥ ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਸੁਨਨ ਪ੍ਰਵਾਰ ॥ ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਕਰਤ ਉਧਾਰ ॥ ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਪ੍ਰਾਨ ॥ ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੀ ਜਾਨ ਕੀ ਜਾਨ ॥ ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਧਰਮ ਅਰ ਕਰਮ ॥ ਖਾਲਸਾ

ਸਾਹਿਬਾ ਦਿਤ (ਪਾਧਾਨ) ਮੁਖੀ ੮।
ਦਿਤ (ਪਾਧਾਨ) ਮੁਖੀ ੮।

[illegible][illegible]

ਸਮਾਂ ਪੂਰਾ ਹੋ (ਦੀ), ਸੰਸਾਰ ਸੰਗ (ਰਾਸ਼ੀ) ਕਾ

[illegible]

ਜੇਕਰ ਸਾਡੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦੁੱਖ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦੁੱਖ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਸਾਡੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਹੱਲ ਲੱਭਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਮਾਮਲਾ (ੳ) ਅਥੇਨ ਹੈ ਸਾਨੂੰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਭਾਵ
ਮਾਮਲਾ ਦੇ ਪਾਸ ਵਿਚ. ਮਾਮਲੇ ਦੇ

[Faint handwritten notes at the bottom of the page]

ਮੇਰੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰਹਿਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ।

... (faint text) ...

... (1954) ...

ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਕ ਵਾਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਕ ਵਾਰ ਆਇਆ

[Faint, illegible handwritten notes]

100

ਮੇਸ਼ਾਨ ਦੀ ਹੀ (ਸੁਮਾਮ) ਗਿਣਤੀ
(ਨਾਮੀ) ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਦੀ ਹੀ ਹੈ

ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਵਿਚਾਰਤਾ ਕੀ ਹੈ ਸਕਦੀ ਹੈ ?

ਮਨਮਧ: ਤੇ 'ਮਨਮਧ' ਸ਼ਬਦ ਤੇ ਚੁੱਕੀ ਹੋਈ ਹੈ (੫੦) ਪੰਜਾਹ ਵੱਡੇ

3. ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਗਲੀਆਂ ਦੋ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਦਾ ਅਰਥ

(ਸਭ, ੨੫ - ੨੬, ਸਮਾਪਤ ਕਰਕੇ, (ਸਭਿਆਚਾਰ) (ਜੋ ਕੇ) ਜੇ ਕੋਈ ਦੇਸ਼ ਦੇਨੀ ਗੱਲ ਨੂੰ

ਚਾਹੇ, ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਵੇ ਹਾਂ।
(ਧਵਲ ਬਿੰਦੂ ਦੇ ਹਾਂਗਰ) ਤਿਸੇਂ ਹੋਵੇ ਤੇ...

ਉਸ (ਉਹ) ਉਸੇ (ਕੁਝ) ਭੈਣਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਦੱਸੋ? ਇਸ ਭਰਾ ਦੇ

ਤਾਂ ਸਿੱਧਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਜੀਬ ਨਿਵਾਸ ਜੀਉਂਦਾ ਹੋਵੇ। ਅਸੀਂ ਦੱਸ ਸਕਦੇ

ਅਸੀਂ ਸਿਰਫ਼ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਦੱਸ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਧਰਤੀ (ਧੌਲ) ਬੈਲ ਦੀ ਚਕੀ ਹੋਈ ਹੈ
ਸਫ਼ਿਕੇ ਸਚੇ ਪਾਸਾ) ਦੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗ (ਧਰਤੀ ਹਰ ਪਾਸੇ ਹੋਰ ਹੁੰਦੀ) ਅੱਖ

ਭਰੋਸੇ ਦੇ ਆਸਰ ਖੜਾ ਹੈ ? ਸਿੱਧ ਕਹਿੰਦੇ ਜਾਂ ! ਪਰ
ਧਰਤੀ ਦੇ ਆਸਰ ਖੜਾ ਹੈ ਉਹ ਧਰਤੀ ਕਿਸ ਦੇ ਆਸਰ ਖੜੀ ਹੈ ?

ਪਰੰਤੂ ਤਾਂ ਪਰੇ ਧਰਤੀ, ਤੋਂ ਹੋਰ ਤੋਂ ਹੋਰ ਬੈਠਾ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਉਂ

ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਾਪਣ ਵਾਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਾਪਣ ਵਾਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹਨ।

ਆਪਦੇ ਆਸਰੇ ਵੇਲੇ ਦੀਨ ਖੜੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਜੇ ਕਹਿਓਗੇ ਕਿ ਉਸਦੇ ਖੁੱ

(ਪੰਨਾ ੧੦) ਤੇਰੇ ਪਾਸ ਹੈ ਜਾਂ ਉਹ ਧਰਤੀ ਕਿਸ ਦੇ ਆਸਰੇ ਹੈ? ਅਜਿਹੇ
(ਪੰਨਾ ੧੦) ਤੇਰੇ ਪਾਸ ਹੈ ਉਸਦੇ ਆਸਰੇ ਹੈ, ਇਉਂ ਪੁਰਿਸ਼ਾਦਾ ਬਾਪੂ ਜੀ

ਅੰਤਰ, ਜਦੋਂ ਪਾਪਸੇ ਦੇ ਆਸਰ ਮੰਨੇਗੇ ਤਾਂ ਅੰਨ੍ਹੇ ਅੰਨ ਆਸਰੇ, ਦ

ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ (19) ਸੀਮਾ ਧਰਮੀ ਹਰ ਮਨੋਰੰਗੇ ਕਿ ਉਹ ਬਲਦ ਉਸਦੇ ਆਸ
ਹੈ। ਇਉਂ ਪੰਜਾਬੀ ਬਲਦ ਦੂਜੇ ਦੇ ਆਸਰੇ, ਦੂਜਾ ਤੀਜੇ ਦੇ ਆਸਰੇ, ਤੀ

100

੨ ਬਹੁ (ਪੰਚ) ਚੇਤਨ (ਪਦ) ਪਰ ਉਤ੍ਰਿਸ਼ਟ ਰੂਪ ਹੈ (ਵਾਣ) ਅਸਥਨ ਦੀ
ਨਿਸ਼ਾਈ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਮਾਤਾ ਬਚ ਨੂੰ ਅਸਥਨ ਉਘਾਉਂਦੀ ਹੈ ਭਾਵ ਦੁੱਧ
ਉਘਾਉਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਅਸਥਨ ਬੱਚੇ ਦੇ ਪਾਲਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਉਂ
ਉਹ ਪਰਮੇਸ਼ਟ ਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸਾਧਨ। ਰੂਪੀ ਅਸਥਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਦੁੱਧ
ਉਘਾ ਕੇ ਪਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ।
੩ (ਵਾਣ) ਨਾਮ ਹੈ ਤੀਰ ਦਾ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕਾਲ ਰੂਪੀ ਤੀਰ ਤੇ
(ਪਦ) ਪਦ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਲ ਰੂਪੀ ਤੀਰ ਵੀ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਦਾ। ਯਥਾ :-
੪ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨਾਹੀ ਮਿਰਿ ਕਾਲਾ। (ਅੰਗ ੧੦੩੮)
੫ (ਪਰਵਾਣ) ਪਰਮਾਤਮਾ ਰੂਪ ਸੂਖਮ ਜੋ ਸਬਦ ਰੂਪ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ
ਸੂਕਸ਼ਮ ਸੂਕਸ਼ਮ ਕਰ ਚਾਨ੍ਹ ਸਾਰਿਆ ਦਾ (ਪਰ) ਪਰਾ ਰੂਪ (ਪੰਚ, ਮੁਖੀ) ਹੈ।
(ਪਦ) ਨਾਮ ਹੈ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦਾ ਅਤੇ (ਵਾਣ) ਨਾਮ ਹੈ ਤੀਰ ਦਾ। ਜਿਹੜੇ
ਭਰਾ ਦਾ ਵਿਰੋਧੀ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤੀਰ ਵਾਗ ਨਾਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ
ਜਿਵੇਂ :- ਮਰੇ ਸਹੁ ਸੰਪੈ ਜਨ ਉਪਦਿਓਏ ਉਲਟੇ ਨਿਸੈ ਲਗਾਵੈ-ਗ। (੧੩੧੧)
੬ ਦਰਿ ਦੁਰੁ ਦੁਰੁ ਭਗਤ ਉਪਾਇਆ ਪੈਸ ਦਬਦਾ ਆਇਆ ਰਾਮਰਾਜੇ।
੭ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੁਸ਼ਟ ਹਰਿ ਮਾਇਆ ਪਦਲਾਦ ਤਦਾਇਆ। (ਅੰਗ ੪੫੧)
ਭਰਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੀ ਦੀ ਦੁਇਆ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਹਟਾਖਸ ਦੁਸ਼ਟ ਨੂੰ ਹਰੀ
ਨਾਮ ਸੰਪੈ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਮਾਇਆ। ਇਹ ਭਰਤਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਮ
ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।
੮ ਵਾ :- ਅਨਾਨਾ ਰੂਪੀ (ਪਦ) ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੂੰ ਮੋਟਨ ਵਾਸਤੇ (ਵਾਣ) ਤੀਰ
ਦੀ ਨਾਮ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ।
੯ ਵਾ :- ਨਾਮ ਹੈ ਆਦਮ ਦਾ। ਉਹ (ਪੰਚ) ਚੇਤਨ (ਵਾਣ) ਆਦਮਾ ਤੇ
(ਪਦ) ਪਦ ਹੈ।
੧੦ ਵਾ :- ਮੇਰੀ ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਉਹ ਹੀ (ਪਦਵਾਣ) ਪ੍ਰਵਾਣੀਕ ਹੈ
੧੧ ਵਾ :- ਪਰਮਾਤਮਾ ਜਿਸ ਵਿਚ, ਮੁਖੀ ਹੈ (ਵਾਣ, ਦਸ ਭਾਸ਼ਾ ਮੰਨ ਕੇ
੧੨ ਵਾ :- ਪਰਮਾਤਮਾ ਪ੍ਰਵਾਣੀਕ ਰੂਪੀ ਨਾਮ ਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ
੧੩ ਵਾ :- ਪਰਮਾਤਮਾ ਪ੍ਰਵਾਣੀਕ ਰੂਪੀ ਨਾਮ ਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ
੧੪ ਵਾ :- ਪਰਮਾਤਮਾ ਪ੍ਰਵਾਣੀਕ ਰੂਪੀ ਨਾਮ ਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ
੧੫ ਵਾ :- ਪਰਮਾਤਮਾ ਪ੍ਰਵਾਣੀਕ ਰੂਪੀ ਨਾਮ ਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ
੧੬ ਵਾ :- ਪਰਮਾਤਮਾ ਪ੍ਰਵਾਣੀਕ ਰੂਪੀ ਨਾਮ ਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ
੧੭ ਵਾ :- ਪਰਮਾਤਮਾ ਪ੍ਰਵਾਣੀਕ ਰੂਪੀ ਨਾਮ ਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ
੧੮ ਵਾ :- ਪਰਮਾਤਮਾ ਪ੍ਰਵਾਣੀਕ ਰੂਪੀ ਨਾਮ ਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ
੧੯ ਵਾ :- ਪਰਮਾਤਮਾ ਪ੍ਰਵਾਣੀਕ ਰੂਪੀ ਨਾਮ ਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ
੨੦ ਵਾ :- ਪਰਮਾਤਮਾ ਪ੍ਰਵਾਣੀਕ ਰੂਪੀ ਨਾਮ ਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ

੨੧ ਵਾ :- ਬਣ ਬਣ ਕੇ ਹਰਕਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।
੨੨ ਵਾ :- 'ਤੀਨ ਗਣਾ ਕੀ ਸਾਮਿਆ ਜੇਲੀ। ਨਾਮ ਪਰਧਾਨ ਕਹਾਵੈ ਸੋਈ।'
ਨਾਮ ਮਾਇਆ ਜੋ (ਪਦਵਾਣ) ਮੰਨੀ ਹੈ ਉਸ (ਪੰਚ) ਚੇਤਨ ਦੀ ਸੱਤਾ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਹੀ
ਮਿਟਾ ਰੂਪ ਹੋਈ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਪਰਧਾਨ ਮਾਇਆ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਹੋਣ ਕਰਕੇ
(ਪੰਚ) ਚੇਤਨ ਇਸ ਦਾ ਭੀ (ਪਰਧਾਨ) ਮੁਖੀ ਹੈ।
(ਪੰਚ) ਪਾਵਾਨ, ਦਰਗਹਿ ਮਾਨ (ਪੰਚ) ਚੇਤਨ ਕਰਕੇ ਹੀ ਜੋ ਗੁਰਮੁਖ ਹਨ
(ਵਾਣ) ਅੰਦਰ (ਗਹਿ) ਜਗਾ ਤਰੀਖ ਪਦ ਵਿਚ ਜੋ ਬਣਾ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਦੇ ਅਵਿਸ਼
ਸ਼ਯੇ ਅਨਭਵ ਸਰੂਪ ਹੈ ਉਸ ਦੇ (ਮਾਨ) ਗਿਆਨ ਨੂੰ (ਪਾਵਾਨ) ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ।
ਵਾ :- (ਦਰਗਹਿ) ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੋ (ਮਾਨ) ਗਿਆਨ ਹੈ ਉਹ ਭੀ
(ਪੰਚ) ਚੇਤਨ ਦੇ ਆਸਰੇ ਹੀ ਪਾਈਦਾ ਹੈ। ਸਭ ਗਿਆਨ ਚੇਤਨ ਦੇ ਆਸਰੇ
ਹੀ ਹਨ।
(ਪੰਚ) ਸੋਹਿਯ, ਦਰਿ ਰਾਜਾਨ) ਤਿਸ (ਪੰਚ) ਚੇਤਨ ਦੀ ਸੱਤਾ ਕਰਕੇ ਹੀ
ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਟ ਦੇ (ਦਰਿ) ਵਿਚ ਮਿਲਕੇ (ਰਾਜਾਨ) ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਰੂਪ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਲ
ਹੋ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਬੋਝੇ (ਸੋਹਿਯ) ਸੋਹਦੇ ਹਨ।
(ਪੰਚ) ਕਾ, ਗੁਰੁ ਦੇਵ ਧਿਆਨ) ਉਹ (ਪੰਚ) ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਹੈ ਉਸਦੀ
ਪ੍ਰਾਪਤੀ (ਇਕ) ਇਕ (ਗੁਰੁ) ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਧਿਆਉਣੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਹੁੰਦੀ
ਹੈ। (ਵਾ) ਇਕ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਧਿਆਨ ਕਰਕੇ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
ਵਾ :- ਉਹ (ਪੰਚ) (ਧਿਆਨ) ਚੇਤਨ ਸਰੂਪ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਉਸ
ਵਿਚ ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਲ ਉਣ ਕਰਕੇ (ਗੁਰੁ) ਚੇਤਨ ਸਰੂਪ ਹੀ ਹੋ ਜਾਈਦਾ ਹੈ।
ਵਾ :- (ਪੰਚ) ਚੇਤਨ ਨੇ ਹੀ (ਗੁਰੁ) ਗੁਰੂ ਸਰੂਪ ਧਾਰਨ (ਕਾ) ਕੀਤਾ ਹੈ।
'ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਗੋਵਿੰਦ ਰੂਪ।' (ਅੰਗ ੧੧੯੨)
'ਆਪਿ ਨਰਾਇਣੁ ਕਲਾ ਧਾਰਿ ਜਗ ਮਹਿ ਪਰਵਰਿਯਉ॥
ਨਿਰੰਕਾਰਿ ਆਕਾਰੁ ਜਤਿ ਜਗ ਮੰਡਿਲ ਕਰਿਯਉ॥' (ਅੰਗ ੧੩੮੪)
ਅਤੇ ਉਸ (ਦੇਵ) ਇਕ ਚੇਤਨ ਨੂੰ ਗੁਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਧਿਆਈਦਾ ਹੈ।
'ਜੇ ਤੇ ਕੀ, ਕਰੇ ਵੀਚਾਰੁ' ਹੋ ਸਿੱਖ! ਜੇ (ਕੋ) ਕੋਈ ਸ਼ੰਕਾ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੈ
ਤਾਂ ਤੂੰ ਜਿਸਨੂੰ (ਕਰੇ) ਕਹਿਣਾ ਕਰ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਤਾਈਂ (ਕਰੇ ਵੀਚਾਰੁ)
ਨਿਰਨਾ ਕਰਕ ਦੱਸ ਦੇਸੀਏ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਤੇਰਾ ਸ਼ੰਕਾ ਨਿਵਿਰਤ ਹੋ ਜਾਵੇ
ਵਾ :- ਜੇ (ਕੋ) ਕੋਈ ਕਹੇ ਕਿ ਉਹ ਕੈਸਾ ਸਰੂਪ ਹੈ ? ਤਾਂ (ਕਰੇ ਵੀਚਾਰੁ)
ਵੀਚਾਰ ਕਰ, ਕਿ ਅਨਭਵ ਸਰੂਪ ਹੈ।

[illegible]

ਪ੍ਰਸੰਨ ਦਾ : ਜਾਣੈ ਕੌਣ ਕੁਤੁ ॥) ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ (ਕੋਤੀ) ਕਿੰਨੀ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਚ ਆਈ ਦਿਖਾਏਗੀਆਂ ਤੂੰ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ? ਇਸ ਵਾਤਿਨੂੰ ਮਨੋਰਥ ਕਰੋ। ਨਾ 'ਕਾਤਾ' (ਕੂਤ) ਹਿਸਾਬੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸ ਵਿਚ (ਕੂਤ) ਮਨੋਰਥ ਕਰੋ। ਜਾਂ 'ਜਾਣੈ ਕੌਣ' (ਜਾਣੈ) ਜਾਣ ਸਕੇ? ਭਾਵ ਕੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ? ਪ੍ਰਸੰਨ ਦਾ : ਜਾਣੈ ਕੌਣ ਕੁਤੁ ॥) ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਦਾ : ਜਾਣੈ ਕੌਣ ਕੁਤੁ ॥) ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਦਾ : ਜਾਣੈ ਕੌਣ ਕੁਤੁ ॥) ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ

ਚੰਦਰ - ਤੇਜ ਪਸਾਰੀ, ਸਕ ਕਵਾਉ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦਾ ਪਸਾਰਾ
 ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ। ਨਾਲ ਫਾਕ ਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਚਮੀਸਾਰ ਫਾਕ ਹੈ।
 ਸਾਰੇ ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ। ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ। ਸਾਧਨਾਂ ਦਾ ਪਸਾਰਾ
 ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ। ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ। ਸਾਧਨਾਂ ਦਾ ਪਸਾਰਾ

१. $\frac{1}{x^2} = x^{-2}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-2} = -2x^{-3} = -\frac{2}{x^3}$
 २. $\frac{1}{x^3} = x^{-3}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-3} = -3x^{-4} = -\frac{3}{x^4}$
 ३. $\frac{1}{x^4} = x^{-4}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-4} = -4x^{-5} = -\frac{4}{x^5}$
 ४. $\frac{1}{x^5} = x^{-5}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-5} = -5x^{-6} = -\frac{5}{x^6}$
 ५. $\frac{1}{x^6} = x^{-6}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-6} = -6x^{-7} = -\frac{6}{x^7}$
 ६. $\frac{1}{x^7} = x^{-7}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-7} = -7x^{-8} = -\frac{7}{x^8}$
 ७. $\frac{1}{x^8} = x^{-8}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-8} = -8x^{-9} = -\frac{8}{x^9}$
 ८. $\frac{1}{x^9} = x^{-9}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-9} = -9x^{-10} = -\frac{9}{x^{10}}$
 ९. $\frac{1}{x^{10}} = x^{-10}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-10} = -10x^{-11} = -\frac{10}{x^{11}}$
 १०. $\frac{1}{x^{11}} = x^{-11}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-11} = -11x^{-12} = -\frac{11}{x^{12}}$
 ११. $\frac{1}{x^{12}} = x^{-12}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-12} = -12x^{-13} = -\frac{12}{x^{13}}$
 १२. $\frac{1}{x^{13}} = x^{-13}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-13} = -13x^{-14} = -\frac{13}{x^{14}}$
 १३. $\frac{1}{x^{14}} = x^{-14}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-14} = -14x^{-15} = -\frac{14}{x^{15}}$
 १४. $\frac{1}{x^{15}} = x^{-15}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-15} = -15x^{-16} = -\frac{15}{x^{16}}$
 १५. $\frac{1}{x^{16}} = x^{-16}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-16} = -16x^{-17} = -\frac{16}{x^{17}}$
 १६. $\frac{1}{x^{17}} = x^{-17}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-17} = -17x^{-18} = -\frac{17}{x^{18}}$
 १७. $\frac{1}{x^{18}} = x^{-18}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-18} = -18x^{-19} = -\frac{18}{x^{19}}$
 १८. $\frac{1}{x^{19}} = x^{-19}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-19} = -19x^{-20} = -\frac{19}{x^{20}}$
 १९. $\frac{1}{x^{20}} = x^{-20}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-20} = -20x^{-21} = -\frac{20}{x^{21}}$
 २०. $\frac{1}{x^{21}} = x^{-21}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-21} = -21x^{-22} = -\frac{21}{x^{22}}$
 २१. $\frac{1}{x^{22}} = x^{-22}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-22} = -22x^{-23} = -\frac{22}{x^{23}}$
 २२. $\frac{1}{x^{23}} = x^{-23}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-23} = -23x^{-24} = -\frac{23}{x^{24}}$
 २३. $\frac{1}{x^{24}} = x^{-24}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-24} = -24x^{-25} = -\frac{24}{x^{25}}$
 २४. $\frac{1}{x^{25}} = x^{-25}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-25} = -25x^{-26} = -\frac{25}{x^{26}}$
 २५. $\frac{1}{x^{26}} = x^{-26}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-26} = -26x^{-27} = -\frac{26}{x^{27}}$
 २६. $\frac{1}{x^{27}} = x^{-27}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-27} = -27x^{-28} = -\frac{27}{x^{28}}$
 २७. $\frac{1}{x^{28}} = x^{-28}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-28} = -28x^{-29} = -\frac{28}{x^{29}}$
 २८. $\frac{1}{x^{29}} = x^{-29}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-29} = -29x^{-30} = -\frac{29}{x^{30}}$
 २९. $\frac{1}{x^{30}} = x^{-30}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-30} = -30x^{-31} = -\frac{30}{x^{31}}$
 ३०. $\frac{1}{x^{31}} = x^{-31}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-31} = -31x^{-32} = -\frac{31}{x^{32}}$
 ३१. $\frac{1}{x^{32}} = x^{-32}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-32} = -32x^{-33} = -\frac{32}{x^{33}}$
 ३२. $\frac{1}{x^{33}} = x^{-33}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-33} = -33x^{-34} = -\frac{33}{x^{34}}$
 ३३. $\frac{1}{x^{34}} = x^{-34}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-34} = -34x^{-35} = -\frac{34}{x^{35}}$
 ३४. $\frac{1}{x^{35}} = x^{-35}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-35} = -35x^{-36} = -\frac{35}{x^{36}}$
 ३५. $\frac{1}{x^{36}} = x^{-36}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-36} = -36x^{-37} = -\frac{36}{x^{37}}$
 ३६. $\frac{1}{x^{37}} = x^{-37}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-37} = -37x^{-38} = -\frac{37}{x^{38}}$
 ३७. $\frac{1}{x^{38}} = x^{-38}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-38} = -38x^{-39} = -\frac{38}{x^{39}}$
 ३८. $\frac{1}{x^{39}} = x^{-39}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-39} = -39x^{-40} = -\frac{39}{x^{40}}$
 ३९. $\frac{1}{x^{40}} = x^{-40}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-40} = -40x^{-41} = -\frac{40}{x^{41}}$
 ४०. $\frac{1}{x^{41}} = x^{-41}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-41} = -41x^{-42} = -\frac{41}{x^{42}}$
 ४१. $\frac{1}{x^{42}} = x^{-42}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-42} = -42x^{-43} = -\frac{42}{x^{43}}$
 ४२. $\frac{1}{x^{43}} = x^{-43}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-43} = -43x^{-44} = -\frac{43}{x^{44}}$
 ४३. $\frac{1}{x^{44}} = x^{-44}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-44} = -44x^{-45} = -\frac{44}{x^{45}}$
 ४४. $\frac{1}{x^{45}} = x^{-45}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-45} = -45x^{-46} = -\frac{45}{x^{46}}$
 ४५. $\frac{1}{x^{46}} = x^{-46}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-46} = -46x^{-47} = -\frac{46}{x^{47}}$
 ४६. $\frac{1}{x^{47}} = x^{-47}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-47} = -47x^{-48} = -\frac{47}{x^{48}}$
 ४७. $\frac{1}{x^{48}} = x^{-48}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-48} = -48x^{-49} = -\frac{48}{x^{49}}$
 ४८. $\frac{1}{x^{49}} = x^{-49}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-49} = -49x^{-50} = -\frac{49}{x^{50}}$
 ४९. $\frac{1}{x^{50}} = x^{-50}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-50} = -50x^{-51} = -\frac{50}{x^{51}}$
 ५०. $\frac{1}{x^{51}} = x^{-51}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-51} = -51x^{-52} = -\frac{51}{x^{52}}$
 ५१. $\frac{1}{x^{52}} = x^{-52}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-52} = -52x^{-53} = -\frac{52}{x^{53}}$
 ५२. $\frac{1}{x^{53}} = x^{-53}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-53} = -53x^{-54} = -\frac{53}{x^{54}}$
 ५३. $\frac{1}{x^{54}} = x^{-54}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-54} = -54x^{-55} = -\frac{54}{x^{55}}$
 ५४. $\frac{1}{x^{55}} = x^{-55}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-55} = -55x^{-56} = -\frac{55}{x^{56}}$
 ५५. $\frac{1}{x^{56}} = x^{-56}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-56} = -56x^{-57} = -\frac{56}{x^{57}}$
 ५६. $\frac{1}{x^{57}} = x^{-57}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-57} = -57x^{-58} = -\frac{57}{x^{58}}$
 ५७. $\frac{1}{x^{58}} = x^{-58}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-58} = -58x^{-59} = -\frac{58}{x^{59}}$
 ५८. $\frac{1}{x^{59}} = x^{-59}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-59} = -59x^{-60} = -\frac{59}{x^{60}}$
 ५९. $\frac{1}{x^{60}} = x^{-60}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-60} = -6$

[illegible]

ਉਚਾਣਿਆਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਆਮਦਨ (ਟਰੇਡਿੰਗ) ਸ਼ਕਤੀ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਹੈ ਉਸਦੀ
ਅਣ-ਕੋਈ ਵਿਚਾਰ ਦਸੀਏ। ਬਚਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਨਾ ਸ਼ਕਦੀ।

(ਵਾਰਿਆ ਨ ਜਾਵਾ; ਏਕ ਵਾਰ ॥) ਉਹਨਾਂ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀਆਂ ਦਾ ਇਕ
ਇਕ ਹਮ ਮਾਤ੍ਰ ਭੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਅਨੰਦ ਕਥਨ
ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਵਾ:-ਜਿਹੜਾ ਇਕ ਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ
ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਵਾਰ ਵਾਰ ਮੜ ਕੇ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ।
(ਏ ਹਾ ਲਾਏ; ਹਾਨੀ ਹੋਈ ਜਾ ਸਕਦੀ।)

(ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਲੀ ਭਰੀ ਕਾਰ) ਹੈ ਅਧਿਕਾਰੀ ! ਜਿਹੜੀ (ਕਾਰ)
ਹਿਰ ਕਮਾਲ ਤੇਨੁ ਭਾਉਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਕਰ।

ਜੇ ਜਾਂ ਮਨ ਵਿਚ ਪਾਪਾ ਦੇ ਵਿਗਾਹਾਂ ਦਾ ਫਰਨਾ ਭੁਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਨਿਸ਼ਕਾਮ
ਕਰਮ ਕਰੇ; ਜੇ ਕਾਕ ਮਨ ਚਿਰਖ ਹੈ ਤਾਂ ਭਗਤੀ ਕਰ। ਜੇ ਭਗਤੀ ਕਰਕ ਮਨ
ਅਚੱਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਸਾਲ ਪੁਰਖ ਜੀ ਦੇ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਇਸਚਿਤ ਹੋ
ਜਾ। ਇਉਂ ਆਪ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਆਪ ਦੇਖ 'ਅਪਨੀ ਵਸਤੂ ਤੂੰ ਆਪਿ
ਪ੍ਰਸੰਨ' ਮੰਨੇ ਗਏ ਦੀ ਚੰਗੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਉਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਕਾਰ ਕਰ ਲੈ।
(ਸਦਾ ਸਲਾਮਤ ਤੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ)

(੨) ਸਦਾ ਸਯਾਮਾ ੨, ਨਿਰੰਕਾਰ (੨) (੩) ਪਦ ਦਾ ਲਬ ਅਰਥ ਜੀਵ
(ਸਦਾ ਸਯਾਮਾ ੨) ਜਦੋਂ ਪਦ ਦਾ ਲਬ ਅਰਥ ਦੀਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਨਿਰੰਕਾਰ
ਸਦਾ ਦਾ, ਅਸੀ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਅਸੀ ਵਾਕ ਹੈ ਸਾਮ ਵਦ ਵਿਚ। (੩) ਜੀਵ
ਅ-ਸਦਾ ਸਯਾਮਾ (੨) ਦੀਸ਼ਰ ਜਦੋਂ ਨਿਰੰਕਾਰ ਸ਼੍ਰੋਤ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੀ ਹੈ ਤੁਸੀ।
ਵਰਣਾ ਧਰਮਾ-ਸਿਮਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਦਾ ਬਣੇ ਵਿਚਾਰ ਤੇ ਅਵਿਦਿਆ ਛਾ ਕੇ
ਅ-ਸਦਾ ਸਯਾਮਾ ਰਹੇ ਅਤੇ ਸਾ ਦਿਆ ਭਾਰ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਦੇਵੇਂ ਤੁਸੀ
ਨਿਰੰਕਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਹੋ ਇਹ ਸਮਝਾਵਾਕ ਚਿੰਤਾਮਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। -੦-

ਸਤਾਰਵੀਂ ਪਉੜੀ ਪ੍ਰਾਰੰਭ

ਅਸੰਖ ਜਪ; ਅਸੰਖ ਭਾਉ ॥ ਅਸੰਖ ਪੂਜਾ; ਅਸੰਖ ਤਪ ਤਾਉ ॥
ਅਸੰਖ ਗਰੰਥ; ਮੁਖਿ ਵੇਦ ਪਾਠ ॥ ਅਸੰਖ ਜਗ, ਮਨਿ ਰਹਹਿ ਉਦਾਸ ॥
ਅਸੰਖ ਭਗਤ; ਗੁਣ ਗਿਆਨ ਵੀਚਾਰ ॥ ਅਸੰਖ ਸਤੀ; ਅਸੰਖ
ਦਾਤਾਰ ॥ ਅਸੰਖ ਸੂਰ; ਮੁਹ ਭਖ ਸਾਰ ॥ ਅਸੰਖ ਮੇਨਿ; ਲਿਵ
ਲਾਇਤਾਰ ॥ ਕੁਦਰਤਿ ਕਵਣ; ਕਹਾ ਵੀਚਾਰੁ ॥ ਵਾਰਿਆ ਨ
ਜਾਵਾ; ਏਕ ਵਾਰ ॥ ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ; ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ ॥ ਤੂ
ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ; ਨਿਰੰਕਾਰ ॥੧੭॥

ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਥਮ ਗੀਤਾ ਹੈ ਕਿਪਾਲੂ ਜੀ ! ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਿੰਨੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ :- ਜੋ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਭਾਈ ! ਸਾਂਤਕੀ ਰਾਜਸੀ, ਤਾਮਸੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੈ। ਪਰਿਥਾ ਸਾਂਤਕੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਸਵੇਂ ਹੈ।

ਅਸੰਖ ਜਪ :- ਸੰਖ ਨ ਉਂ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਹੈ (ਅਸੰਖ) ਨਾਉਂ ਗਿਣਤੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਅਨੰਗਿਣਤ ਦਾ ਹੈ।

ਅਸੰਖ ੧. ਅਸੰਖ ਅਨੰਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਤਪ ਤਪ ਸੰਕਟ ਮੇਰਾ, ਸੰਕਟ ਮੇਰਾ, ਭਾਗਮਣੀ ਸਾਹਿਬਾਇ, ਸੁਖ-ਦੁਖ, ਸੰਸਾਰ ਸਿਧੀਆਂ ਦੇ ਸੰਸਾਰ, ਅਸੰਖ ਪਾਪ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਪਾਸੂ ਜਪ ਆਇਕ। ਅਸੰਖ ੨. ਜਪ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ। ੩. ਅਨੰਗਿਣਤ ਹੀ ਜਪ ਦੀ ਬਿਧੀਆਂ ਹਨ। ੪. ਅਨੰਗਿਣਤ ਹੀ ਜਪ ਦੇ ਕਥਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗ੍ਰੰਥ ਹਨ। ੫. ਅਸੰਖ ੬. ਅਸੰਖ ਫਲ ਹਨ।

ਅਸੰਖ ੭. ਅਸੰਖ ਪੰਜ ਪੰਜ ਅਰਥ ਲਾਈ ਜਾਣੇ।

ਅਸੰਖ ਭਾਉ :- ੧. (ਅਸੰਖ) ਅਨੰਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ (ਭਾਉ) ਪ੍ਰੇਮ ਤਪ ਤਪ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹਨ। ਚੰਦ ਚਰੰਚ ਪ੍ਰੀਤ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ੧੭

ਮਿਸਤਰੀ ਦੀ ਪਾਪ ਨਾਸਿ ਨਿਰੀ ਕੀਰਤੀ ਪਾਏ
ਉਦਾਸੀ ਚਾਹਿਦ ਕਿਉ ਕਰਿ ਤੁਪਤਾਵੈ। (ਅੰਗ ੭੦੮)

੩. ਅਨੰਗਿਣਤ - ਪ੍ਰੇਮ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਬਿਧੀਆਂ ਹਨ।
੪. ਅਨੰਗਿਣਤ - ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨੂੰ ਕਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੁਸਤਕ ਹਨ।
੫. ਅਨੰਗਿਣਤ - ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਨਾਲ ਹਨ।

ਯਥਾ :- 'ਸਚ' ਤੋਂ ਸੁਨਿ ਲੇਹੁ ਸਭੈ ਜਿਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਓ ਤਿਨ ਹੀ ਪ੍ਰਭ ਪਾਇਓ ॥

ਅਸੰਖ ਪੂਜਾ :- ੧. (ਅਸੰਖ) ਅਨੰਗਿਣਤ ਅਨੰਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਪੂਜਾ ਹੈ ਕੇਵਲ ੧੬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ। ੨. ਅਨੰਗਿਣਤ ਅਨੰਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲਭ ਹਨ। ੩. ਅਨੰਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਬਿਧੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਅਨੰਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਪੂਜਾ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ੪. ਅਨੰਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪੂਜਾ ਦੇ ਕਥਨ ਵਾਲੇ ਗ੍ਰੰਥ ਹਨ। ੫. ਅਨੰਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪੂਜਾ ਦੇ ਫਲ ਹਨ।

ਅਸੰਖ ਤਪ ਤਾਉ :- ੧. (ਅਸੰਖ) ਅਨੰਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਰਾਜਸੀ, ਤਾਮਸੀ, ਸਾਂਤਕੀ ਤਪ ਹੈ। ੨. ਅਨੰਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਤਪਾਂ ਦੇ (ਤਾਉ) ਤਾਉਣ ਵਾਲੇ ਭਾਵ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਕਰੋਣ ਵਾਲੇ ਪਾਏ ਹਨ। ੩. ਅਨੰਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਤਪਾਂ ਪਾਏ ਦੀਆਂ ਬਿਧੀਆਂ ਹਨ। ਮਦੇ ਸੱਚਾ, ਖਰਾ, ਲਾਭਵੰਦਾ ਸੋਦਾ ਕਰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਗਏ, ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਤਪਾਏ ਵੇਖ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਸੰਗਤ ਫਕਾ ਕੇ 'ਜਨ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਪੁੰਨ ਬੀਜਿਆ ਫਿਰਿ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਦੇ ਹਰਿ ਪੇਨ ਕਰੀ ॥' ਉਹ ਐਸਾ ਤਪ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ :-

ਸੰਦਰ ਆਸੁ ਏਕ ਨਿਰਾਗੀ ॥ ਜਹਿ ਤਪੀਸ ਤਪ ਤਪਾਹਿ ਭਾਰੀ ॥
ਕਿ ਹੁ ਆਸਨ ਕਿਯ ਉਰਧ ਬਾਹੂ ॥ ਬਿਟਪਨ ਲਟਕਤਿ ਕੇ ਉਲਟਾਹੂ ॥
ਏਕ ਚਰਨ ਪਰ ਕੋਇਕ ਠਾਵੈ ॥ ਸੁਖ ਪਰਸੇਕ ਜਿਨਹਿ ਭਰਿ ਬਾਵੈ ॥
ਕਹੀ ਮਿਹਾਸਨ ਕੇ ਪਦਮਾਸਨ ॥ ਬਾਰਿਪਾਨ ਕੇ ਰਹਤਿ ਬਿਨਾਸਨ ॥
ਸੇਰੇ ਰੰਗ ਲਾਗੀ ਭਸਮਗਾ ॥ ਜਟਾ ਸੀਸ ਜਿਨ ਧੂਸਰ ਅੰਗਾ ॥
ਜਿਨ ਬਾਕਲ ਧਿਯ ਕੇ ਅੰਗ ਨੰਗਾ ॥ ਅਗਨ ਉਸਨ ਸੇ ਕੰਧਿ ਉਮੰਗਾ ॥
ਕੇ ਬੰਨ੍ਹ ਜਲ ਕੰਠ ਪੁਸ਼ਪਾਨਾ ॥ ਸਿਮਰ ਇਕਾਕੀ ਕੇ ਭਗਵਾਨਾ ॥
ਕੇ ਨਾਏ ਦਿਨ ਰੋਨ ਬਿਤਾਵੈ ॥ ਕੇ ਮਨੀ ਨਹਿ ਬਚਨ ਅਲਾਵੈ ॥੪੬॥

(੨) ਅਨੰਗਿਣਤ ਹੀ (ਦਾਤ+ਆਰ) ਦਾਤੀ ਨੂੰ (ਆਰ) ਪ੍ਰਾਪਤ

ਕਰਨ ਵਾਲ ਹਨ।

(੨) ਅਨੰਗਿਣਤ ਹੀ ਦਾਨ ਦੇਣ ਦੇ ਫਲ ਹਨ।

(੩) ਅਨੰਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਦਾਨ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਬਿਧੀਆਂ ਹਨ।

(੪) ਅਨੰਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾਨ ਦਾ ਕਥਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ।

(੫) ਅਨੰਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਜਪ ਮਾਣਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲੇਖਕ ਜਾਂ

ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਬਾਹਰ ਬਾਹਰ ਵਿਚ ਸਦਾ ਯਾਦ ਕਿ
ਲੇਖਕਾਂ ਕਹਿਣ ਕਿ ਬੜਾ ਦਾਨੀ ਹੈ। ਦਾਹਿਦ ਹਨ ਜਾਨੀਆ ਸਾਡੀ ਸਿੱਧਾ ਕਰੇ
ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਦਾਨੀ ਹਨ।

ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਦਾਤਿਆਂ ਵਿਚ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਐਸਾ ਦਾਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ
ਵੱਡਾ ਹੈ ਤੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਮੰਗਤਾ ਨਹੀਂ। ਸਗੋਂ ਉਹ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਦਾਤਾ ਹੈ।

ਜੇਕਰ ਜੇਕਰ ਦਾਤ ਹਨ ਜੇ ਦਾਨ ਦੇਣੇ

ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਦੇਣੇ ਸੇਵਾ ਮੰਗਦੇ ਹਨ।

ਜੀ ਮਾਣੀ ਦੀ) ਅਹਰਣ ਦੀ

ਜਾਂਦੇ ਅੰਤ ਬਿਬਾਣ।

ਹਨ ਜ ਦਾਨ ਕਰਕੇ ਸੇਵਾ

ਅਨੰਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਦਾਨ ਦੇਣ ਦੇ ਸਦਾ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ।

ਅਸਿਖ ਸੂਰ, ਮੁਹ ਭਖ ਸਾਰ :- ਅਨੰਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਦਾਨ ਦੇਣ ਦੇ ਸਦਾ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਦਾਨ ਦੇਣ ਦੇ ਸਦਾ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ। (ਦਾਨ ਦੇਣ ਦੇ ਸਦਾ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ।)

ਅਸਿਖ ਸੂਰ, ਮੁਹ ਭਖ ਸਾਰ :- ਅਨੰਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਦਾਨ ਦੇਣ ਦੇ ਸਦਾ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ।

ਅਸਿਖ ਸੂਰ, ਮੁਹ ਭਖ ਸਾਰ :- ਅਨੰਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਦਾਨ ਦੇਣ ਦੇ ਸਦਾ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ।

ਅਸਿਖ ਸੂਰ, ਮੁਹ ਭਖ ਸਾਰ :- ਅਨੰਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਦਾਨ ਦੇਣ ਦੇ ਸਦਾ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ।

ਅਸਿਖ ਸੂਰ, ਮੁਹ ਭਖ ਸਾਰ :- ਅਨੰਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਦਾਨ ਦੇਣ ਦੇ ਸਦਾ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ।

ਅਸਿਖ ਸੂਰ, ਮੁਹ ਭਖ ਸਾਰ :- ਅਨੰਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਦਾਨ ਦੇਣ ਦੇ ਸਦਾ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ।

ਅਸਿਖ ਸੂਰ, ਮੁਹ ਭਖ ਸਾਰ :- ਅਨੰਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਦਾਨ ਦੇਣ ਦੇ ਸਦਾ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ।

ਅਸਿਖ ਸੂਰ, ਮੁਹ ਭਖ ਸਾਰ :- ਅਨੰਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਦਾਨ ਦੇਣ ਦੇ ਸਦਾ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ।

ਅਸਿਖ ਸੂਰ, ਮੁਹ ਭਖ ਸਾਰ :- ਅਨੰਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਦਾਨ ਦੇਣ ਦੇ ਸਦਾ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ।

ਅਸਿਖ ਸੂਰ, ਮੁਹ ਭਖ ਸਾਰ :- ਅਨੰਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਦਾਨ ਦੇਣ ਦੇ ਸਦਾ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ।

ਅਸਿਖ ਸੂਰ, ਮੁਹ ਭਖ ਸਾਰ :- ਅਨੰਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਦਾਨ ਦੇਣ ਦੇ ਸਦਾ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ।

ਅਸਿਖ ਸੂਰ, ਮੁਹ ਭਖ ਸਾਰ :- ਅਨੰਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਦਾਨ ਦੇਣ ਦੇ ਸਦਾ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ।

ਅਸਿਖ ਸੂਰ, ਮੁਹ ਭਖ ਸਾਰ :- ਅਨੰਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਦਾਨ ਦੇਣ ਦੇ ਸਦਾ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ।

ਅਸਿਖ ਸੂਰ, ਮੁਹ ਭਖ ਸਾਰ :- ਅਨੰਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਦਾਨ ਦੇਣ ਦੇ ਸਦਾ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ।

ਅਸਿਖ ਸੂਰ, ਮੁਹ ਭਖ ਸਾਰ :- ਅਨੰਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਦਾਨ ਦੇਣ ਦੇ ਸਦਾ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ।

ਅਸਿਖ ਸੂਰ, ਮੁਹ ਭਖ ਸਾਰ :- ਅਨੰਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਦਾਨ ਦੇਣ ਦੇ ਸਦਾ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ।

ਅਸਿਖ ਸੂਰ, ਮੁਹ ਭਖ ਸਾਰ :- ਅਨੰਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਦਾਨ ਦੇਣ ਦੇ ਸਦਾ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ।

ਅਸਿਖ ਸੂਰ, ਮੁਹ ਭਖ ਸਾਰ :- ਅਨੰਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਦਾਨ ਦੇਣ ਦੇ ਸਦਾ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ।

ਅਸਿਖ ਸੂਰ, ਮੁਹ ਭਖ ਸਾਰ :- ਅਨੰਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਦਾਨ ਦੇਣ ਦੇ ਸਦਾ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ।

ਅਸਿਖ ਸੂਰ, ਮੁਹ ਭਖ ਸਾਰ :- ਅਨੰਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਦਾਨ ਦੇਣ ਦੇ ਸਦਾ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ।

ਅਸਿਖ ਸੂਰ, ਮੁਹ ਭਖ ਸਾਰ :- ਅਨੰਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਦਾਨ ਦੇਣ ਦੇ ਸਦਾ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ।

ਅਸਿਖ ਸੂਰ, ਮੁਹ ਭਖ ਸਾਰ :- ਅਨੰਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਦਾਨ ਦੇਣ ਦੇ ਸਦਾ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ।

ਅਸਿਖ ਸੂਰ, ਮੁਹ ਭਖ ਸਾਰ :- ਅਨੰਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਦਾਨ ਦੇਣ ਦੇ ਸਦਾ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ।

ਅਸਿਖ ਸੂਰ, ਮੁਹ ਭਖ ਸਾਰ :- ਅਨੰਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਦਾਨ ਦੇਣ ਦੇ ਸਦਾ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ।

ਸਾਖੀ ਨਿਰਮੋਹ ਰਾਜੇ ਦੀ

ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਕ ਨਾਮ ਹੋਰ ਬਨ ਵਿਚ ਸਿਰਾਜੇ ਦੇ ਨਾਮ, ਪਪੜੇ ਦੇ
ਦਰਸਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਪੜਿਆ ਤੇਰੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਕੀ ਹੈ ?
ਰਾਜ ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਉਹ ਪੁੱਤਰ ਮਰੀ ਪਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਨਿਰਮੋਹ ਰਾਜੇ ਹੈ। ਰਿਖੀ
ਨੇ ਕਿਹਾ ਰਾਜਾ ਕੀ ? ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਰਾਜਾ ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ।
ਨਾਮ ਨਿਰਮੋਹ ਰਾਜੇ ਹੈ। ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਰਾਜਾ ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ।
ਰਿਖੀ ਕਹਿਣ ਲਗਾ ਚੰਗਾ ਮੈਂ ਤੂੰ ਪੁੱਤਰ ਏਂ ਦੇ ਰਿਖੀ ਹੈ। ਰਾਜਾ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ
ਨਾਮ ਰਾਜ ਪੁੱਤਰ ਨਾਲ ਜੋ ਸਿਰਾਜੀ ਸਨ ਇਕ ਨਾਮ ਹੈ ਜੋ ਸਿਰਾਜੇ
ਮਾ ਰਾਜਾ ਸੀ ਦੇਸ ਦੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਰਾਜ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਕੇ ਰਿਖੀ
ਨੇ ਕਿਹਾ ਮੇਰੇ ਅੰਤ ਤਕ ਇਥੇ ਠਹਿਰੇ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਿਰਮੋਹ ਰਾਜੇ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ
ਕਰਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਰਿਖੀ ਕਹਿਕੇ ਰਾਜ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਵਚ ਆਇਆ
ਪਹਿਲੇ ਰਾਜੇ ਰਾਮ ਦੀ ਦਾਸੀ ਮਿਲੀ ਤਾਂ ਤਪਸਵੀ ਚੰਗੇ ਕੀਤਾ ਲਗਾ :-

ਦੋਹਰਾ :- ਪ੍ਰੀ ਸੁਣ ਚੋਰੀ ਸਿਆਮ ਕੀ ਬਾਤ ਬਤਾਉਂਦੀ ॥

ਕਵਰ ਬਿਨਾਸਿਉ ਸਿੰਘ ਨੇ, ਆਸਟ ਪਰਿਉ ਮੇਰੇ ॥

ਉੱਤਰ ਚੋਰੀ ਦਾ :- 'ਨਾ ਮੈ ਚੋਰੀ ਸਿਆਮ ਕੀ, ਨਾ ਕੋ ਮੇਰਾ ਰਾਮ ॥

ਪ੍ਰਾਰਥਾ ਬਸ ਮੇਲ ਯਹਿ ਸੁਨੇ ਰਿਖੀ ਅਭਿਰਾਮ ॥

ਜਦੋਂ ਰਿਖੀ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਦਾਸੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਮੋਹ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਤੇ ਉਹ

ਰਾਜ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਪਾਸ ਆਕੇ ਬਹਿਣ ਲਗਾ।

ਦੋਹਰਾ :- ਪ੍ਰੀ ਸੁਣ ਚਾਤੁਰ ਸੁੰਦਰੀ, ਅਬਲਾ ਜੋਬਨ ਵਾਨ ॥

ਦੇਵੀ ਵਾਹਨ ਦਲਮਲਿਉ, ਤੁਮਰੇ ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ॥

ਤਦੋਂ ਰਾਜ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਕਹਿਣ ਲਗੀ :-

ਦੋਹਰਾ :- 'ਤਪੀਆ ਪੂਰਬ ਜਨਮ ਕੀ ਕਿਆ ਜਾਨਤ ਹੈ ਲੋਗ ॥

ਮਿਲੇ ਕਰਮ ਵਸ ਆਨ ਹਮ ਅਬਿ ਬਿਧਿ ਕੀਨ ਵਿਜੋਗ ॥

ਰਿਖੀ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਇਸਨੇ ਭੀ ਮੋਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਰਾਜ ਪੁੱਤਰ

ਦੇ ਆਇਆ ਲਗਾ :-

ਰਾਜਾ ਤੁਮਰੇ ਬਿਪਤ ਅਤਿ ਸੁਤ ਖਾਯੇ ਸ੍ਰਿਗਰਾਮ

ਮੇਰਾ ਰਾਜਾ ਹੈ ਕਉ ਮਿਲੇ ਮੇਰੇ ਕੇ ਕਾਮ ॥

ਦੀ ਮਾਤਾ ਦਾ ਉੱਤਰ :-

ਦੋਹਰਾ :- 'ਰਾਜਾ ਮੁਖ ਤੇ ਰਾਮ ਕਹੁ ਪਲ ਪਲ ਘੜੀ ਘੜੀ ॥

ਸੁਤ ਆਇਉ ਮ੍ਰਿਗ ਰਾਜ ਨੇ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਮੜੀ ॥

ਜਵਾਬ ਰਾਜੇ ਦਾ :- 'ਤਪੀਆ ਤਪ ਰਿਉ ਛੋੜਕੇ ਈਹੀ ਤਨਕ ਨਹੀਂ

ਸੋਗ ॥ ਰਾਜਾ ਮਰਾ ਤੇ ਸਨਾਹਿਤਾ ਸਤੀ ਮਸਾਫਰ ਲੋਗ ॥ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਮੁਸਾਫਰ ਖਾਨੇ

ਵਿਚ ਰਾਤ ਕੱਟਣ ਜਾਵੇ ॥ ਇਉਂ ਸਾਹੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕ ਇਥੇ ਮੁਸਾਫਰ ਖਾਨੇ

ਸਮਾਏ ਵਿਚ, ਅਵਸਥਾ ਰੂਪ ਰਾਤ ਕੱਟਣ ਵਾਸਤੇ ਆਏ ਹਨ ॥

ਰਿਖੀ, ਸਰ ਸੰਦੇਹੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਰਮੋਹ ਵੇਖ ਕੇ ਬੜਾ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਯਾ, ਅਤੇ ਕਹਿਣ

ਲੱਗਾ ਕਿ ਪਰਮੇਸਰ ਦੀ ਸਿਨ੍ਹਾ ਸਿਪਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕ ਦੋਹਰਾ ਕਿਹਾ।

ਦੋਹਰਾ :- 'ਮੇਰਾ ਰਾਜਾ ਕਿਆ ਜੋਕ ਹੋ ਕੋਣ ਤਪੀ ਸੇਨਿਆਸ ॥

ਜਿਹਾ ਕਰੇ ਤਾਂ ਕੇ ਨਿਦੇ ਪੁਰਾਸ ॥ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਿਖੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ

ਅਸੀਸਵਾਦ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੀ ਕੁਟੀਆ ਵਿਚ ਆਇਆ, ਰਾਜਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਕਹਿਣ

ਲੱਗਾ ਕਿ ਜੇ ਸਿਰਾਜੇ ਦੇ ਤਪਿਐ ਦੁਸਮਣ ਰਾਜੇ ਨੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਤੇਰੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ

ਮੇਰਾ ਵਿਰ ਮਾਰ ਦਿਨਾ ਹੈ ॥ ਰਿਖੀ ਉਂ ਵਾਚ ॥ ਦੋਹਰਾ :-

'ਸੁਣ ਨਿਪੁ ਰੋਣ ਬਾਤ ਮਮ ਮਹਾਂ ਸ਼ੋਕ ਕੀ ਖਾਨ ॥

ਨਿਕਸੇ ਪੜੇ ਯੁਧ ਮੇ ਭਈ ਤਵ ਕੁਲ ਕੀ ਹਾਨ ॥

ਉੱਤਰ ਰਾਮਕਮਾਰ ਦਾ ਦੋਹਰਾ :-

'ਇਕ ਦਿਨ ਲੋਕ ਕੁਟੰਬ ਤੇ ਆਖਰ ਬਿਛੜਨ ਹੋਇ ॥

ਤਾਂਤੇ ਹਮ ਪਹਿਲੇ ਤੁਮੇ ਸੋਗ ਨ ਕਰਹੂੰ ਕੋਇ ॥

ਦੋਹਰਾ :- ਚਲਤੇ ਮਾਰਗ ਦੇਕ ਮੇ ਮਿਲੇ ਬਟਾਉ ਸਾਬ ॥ ਭਾਵੇਂ ਅਬ ਹੀ

ਬੀੜਤੋਂ ਕਵੇਂ ਕੇਸ ਪਿਆਸ ॥ ਕਿਆ ਗਹੀਓ ਕਿਆ ਫੇਰੀਏ ਧੋਤ ਜੀਤਾ ਕਾਸ ॥
 ਫੇਰ ॥ ਜਸ ਜਾਤੀ ਹੋਏ ਘਰ ਬੰਦੁ ਰਾਸ ॥
 ਇਉਂ ਸੋਹ ਜੇ ਸਾਰ ਲਹ ਵਸਗਾ ਹੈ, ਥਨਨ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ (ਅਖ) ਥਾਣਾ ਭਾਵ
 ਮੇਟਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਅਸੰਖ ਮੋਨਿ ਲਿਵ ਲਾਇ ਤਾਰ :- ਅਸੰਖ ਅਸੰਖ ਤੋਂ ਮੋਨੀ

ਪੁਰਖ ਹਨ ਜ (ਤਾਰ, ਤਾਰ ॥ ਵਰ ਲਿਵ ਲਾਹੀ ਸਖ ॥)

੧. ਅਨਗਿਣਤ ਮੋਨ ਧਾਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਹਨ।

੨. ਅਨਗਿਣਤ ਹੀ ਗੰਥ ਹਨ ਮੋਨ ਦਾ ਬਚਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ।

੩. ਅਨਗਿਣਤ ਹੀ ਮੋਨ ਦੇ ਫਲ ਹਨ।

੪. ਅਨਗਿਣਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਮੋਨ ਹੈ। ਗ੍ਰੀਹ ਮੋਨ, ਜਤੁ ਮੋਨ, ਕਾਸਟ

ਮੋਨ, ਤੇ ਗਿਆਨ ਮੋਨ ਆਦਿਕ।

ਗ੍ਰੀਹ ਮੋਨ :- ਜਿਹੜਾ ਪਹਿਲਾਂ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਜਾਂ ਮਗਰੋਂ ਬਚਾਨ ਵਿਚ
 ਬੰਦੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਗ੍ਰੀਹ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਜੀਵ ਮੋਨੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਜਤੁ ਮੋਨ :- ਮੂਰਖਤਾ ਕਰਕੇ ਰੂਪ ਰਹਿਣਾ ਚਤੁਰ ਪੁਰਖਾਂ ਅੱਗੇ ਕੋਈ ਕੰਮ
 ਨਾ ਆਉਂਦੀ।

ਕਾਸਟ ਮੋਨ :- ਬਈ ਮੋਨੀ (ਕਾਸਟ) ਲਕੜ ਵਾਂਗ ਹਨ ਕਰਕੇ ਮੋਨ ਰਖਦੇ
 ਹਨ, ਕਿਸ ਸਾਧਨ ਵਾਸਤੇ ਮਨ ਧਾਰਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਜਿਲੇ ਆਦਿਕ ਕਦੇ
 ਵਾਸਤੇ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਬੋਲਦੇ ਨਹੀਂ।

ਗਿਆਨ ਮੋਨ :- ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ
 'ਜਤੁ ਮੋਨ, ਜਹ ਨਾਹਿ ਮਮ, ਸਭ ਬਿਕਲਪ ਭੇਦ ਫੀਨ ॥'

ਪ੍ਰਮਾਤਮ ਪੁਰਖ ਸੋਲ, ਜਾਨ ਮੋਨਤਾ ਲੀਨ ॥'

ਗਿਆਨ ਮੋਨ :- ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਅਕਿਸ਼ਨ ਦੀ ਭਾਵ ਤਿੰਨਾਂ ਦੇਹਾਂ ਦੇ
 ਅਕਿਸ਼ਨ ਤੋਂ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਸਾਹਿਬਾ 'ਵਚ ਵਹਿਤਾ' ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਜਾਨਕੇ
 'ਮਮ' ਦੇ ਵਿਕਲਪ 'ਮਮ' ਤੋਂ ਹਨ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਗਿਆਨ ਮੋਨਤਾ ਹੈ
 'ਮਮ' ਤੋਂ ਮਮਤਾ ਪਤਾ ਹੋਵੇ ਚੰਦੀ ਲਾਏ' (ਅੰਗ ੬੭੧)

ਰੁਸਰਤਿ ਕਦਣੁ ਕਹਾ ਵੀਚਾਰੁ :- ਹੋ ਸਿੱਧੇ! ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ
 ਰੁਸਰਤਿ ਕਦਣੁ ਕਹਾ ਵੀਚਾਰੁ ਨੂੰ ਧੰਨ ਕਰਕੇ ਮੋਨ
 ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਵਾਰਿਆ ਨ ਜਾਵਾ: ਦੇਕ ਵਾਰ :- ਉਸ ਦੇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਜਸ ਦਾ (ਦੇਕ)

ਵਾਰ (ਵਾਰ) ਨੇਮ ਮਾਪ ਕੀ ਵਾਨਣਾ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।
 (ਮ - ਪ ਕ - ਮ - ਮੀ ਕੁਪੀ ਕਾਸ) ਹੋ ਸਿੱਧੇ! ਪਦਮੋਸਰ ਦੀ ਰਜਾ

ਬਾਜੀ ਕਰੀਏ ਕਿ ਹੋ ਸਾਹਿਬ ਜੋ ਆਪ ਮੀ ਨੂੰ (ਭਾਵੇਂ) ਭਾਉਂਦੀ ਹੈ (ਸਾਈ)
 ਹੋ ਹੀ ਕਾਰ (ਭਲੀ) ਚੰਗੀ ਹੈ।

(ਤੁ, ਸਦਾ ਸਲਾਮਤ; ਨਿਰੰਕਾਰ) ਹੋ ਨਿਰੰਕਾਰ ਤੂੰ ਸਦਾ ਭਾਵ ਤਿੰਨਾਂ
 ਗਲਾਂ ਵਿਚ (ਸਲਾਮਤ) ਇਸਚਿਤ ਰੂਪ ਹੈ।

ਇਉਂ ਉਸ ਸੱਚੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸਰੂਪ ਤੇ ਨਿਸਚਾ ਹੋਣਾ
 ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਅਰਥ ੨ :- ਪ੍ਰਸ਼ਨ :- ਸਿੱਖ ਮੁਖ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੈ ਕਿ ਹੋ ਗਰੀਬ

ਨਿਵਾਸ ਜੀ! ਜੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਸਪਦੇ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ
 ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ :- (ਅਸੰਖ ਜਪ) (ਅਸੰਖ) ਗਿਣਤੀ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਪ੍ਰਮੋਸਰ ਦਾ ਵਾਚਕ
 ਹੈ। ਅਤੇ (ਜਪ) ਨਾਮ ਜਪਣ ਦਾ ਹੈ। (ਜਪ ਪਦ ਸਾਰੀਆਂ ਪੰਗਤੀਆਂ ਨਾਲ
 ਲਾਉਣਾ।)

(ਅਸੰਖ ਜਪ; ਅਸੰਖ ਕ ਉ) ਹੋ ਗਰਸਿਖ! (ਅਸੰਖ) ਗਿਣਤੀ ਤੋਂ ਰਹਿਤ
 ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ 'ਜਨਾਂ ਨੇ ਜਪਿਆ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ
 (ਅਸੰਖ) ਬੰਨ੍ਹਤ ਪ੍ਰਮੋਸਰ ਨੇ (ਭਾਉ, ਪ੍ਰੇਮ ਵਾ) ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ।

(ਅਸੰਖ ਪੂਜਾ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮਤਾਂ ਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਿਆ
 ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਨੇ (ਅਸੰਖ) ਪ੍ਰਮੋਸਰ ਨੂੰ (ਪੂਜਾ) ਪੂਜ ਲਿਆ ਹੈ। ਯਥਾ :- ਸ੍ਰੀ ਮਖਵਾਕ

'ਪੂਜ ਪੂਜਹੋ ਨ ਮ ਅਰਾਧਿ' (ਅੰਗ ੧੩੦੪) ਜੋ ਨਾਮ ਦਾ ਅਰਾਧਣਾ ਹੈ
 ਜੋ ਪ੍ਰਮੋਸਰ ਦੀ ਪਜਾ ਹੈ। ਹੋਰ 'ਪੂਜਾ ਅਰਚਾ ਆਹਿ ਨ ਤੋਰੀ ॥' (ਅੰਗ ੫੨੫)

'ਪੂਜਾ ਕੀਏ ਨਾਮ ਧਿਆਈਐ, ਬਿਨ ਨਾਵੇ ਪੂਜ ਨ ਹੋਇ ॥' (ਅੰਗ ੪੮੯)
 ਨਾਮ ਦੇ ਸਦਾਸ ਹੋਰ 'ਜਾਪ ਤਾਪ ਕੋਟਿ ਲਖ ਪੂਜਾ ਹਰਿ ਸਿਮਰਣ ਤੁਲਿ ਨ
 ਸਾਧਣ' (ਅੰਗ ੯੮੭) ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਲਖਾਂ ਪੂਜਾ ਕਰ ਲਵੇ, ਕੋਈ ਦੇਵਤਿਆਂ

ਦੇ ਮੰਤ੍ਰ ਜਪ ਲਵੇ, ਕੋਈ ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ ਤਪ ਕਰ ਲਵੇ ਕੋਈ ਚੀਜ ਸਿਮਰਨ ਦੇ
 ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਪੂਜਦੀ। ਸੋ ਸਭ ਤੋਂ ਵਡਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਸਿਮਰਨ, ਜਪ

ਜੀ ਚਿੰਤਨ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਸੋ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਪੂਜਾ ਕਰ ਲਈਆਂ ਹਨ। ਜਦੋਂ

ਪ੍ਰਸਿਧਰ ਨੂੰ ਪੂਜ ਲਿਆ।

(ਅਸਿਖ ਰਖ ਤਾਉ) ਪ੍ਰਸਿਧਰ ਦਾ ਨਾਮ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੇ ਜਪਿਆ ਹੈ

ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਰੂਪ ਰਾਸ ਲਏ ਹਨ। 'ਸਭ ਜਪ ਰੂਪ ਤਿਨਹੀ ਕੀਤ ॥'

ਰਾਮਸੀ ਰੂਪ :- ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਚਮਕ ਕਰਕੇ ਬੈਠਣਾ।

ਤਾਮਸੀ ਰੂਪ :- ਜਲ ਧਾਰਾ ਕਰਨੀ, ਧੁਣੀਆਂ ਲਾਉਣੀਆਂ ਆਦਿ। ਚਾਹੇ

ਪਾਸੇ ਚਾਰ ਧੁਣੀਆਂ ਅਤੇ ਪੰਜਵਾਂ ਜਨ ਹਾਰ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਉਪਰੋਂ ਸੂਰਜ ਨੇ

ਰੂਪਣਾ ਇਹ ਪੰਜ ਧੁਣੀਆਂ ਲਾਉਣੀਆਂ। ਇਹ ਤਾਮਸੀ ਰੂਪ ਹੈ।

ਸਾਂਤਕੀ ਰੂਪ :- ਸਤਿਸੰਗਤ ਵਿਚ ਕਬਾ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣ ਕੇ ਮਨ ਦਾ ਇਕਾਗਰ

ਹੋ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਜਤ ਆਣਾ।

ਇਉਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੇ ਅਸਿਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਜਪਿਆ ਹੈ ਉਹਨਾਂ

ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਜਪ ਰੂਪ ਕਰ ਲਏ ਹਨ।

'ਤਪਨ ਰੂਪ ਗੁਰ ਗਿਆਨ'। ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਰੂਪ ਸਿਰਿ ਰੂਪ ਸਾਰ' (ਅੰਗ ੪੨੩,

(ਅਸਿਖ ਕਾਰਥ; ਮੁਖਿ ਵੇਦ ਪਾਠ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੇ (ਅਸਿਖ) ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਜਪਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੇ (ਅਸਿਖ) ਅਨੰਗਿਣਤ

ਗੋਬ ਪੜ੍ਹ ਲਏ ਹਨ। ਐਸਾ ਕੋਈ ਗੋਬ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਨਾ ਪੜਿਆ

ਹੋਵੇ। ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਅਰਥ, ਮਤਲਬ, ਸਾਰ, ਸਿਧਾਂਤ, ਉਹਨਾਂ

ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੇ ਸਮਝ ਲਿਆ ਹੈ। ਭਾਵ ਸਾਰੇ ਗੋਬਾਂ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ

ਸਾਹਿਬਾਤ ਤੇ ਆਣਾ ਹੈ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਬਰਕਤ ਨਾਲ।

(ਮੁਖਿ ਵੇਦ ਪਾਠ, ਵੇਦਾਂ ਦਾ ਮਥ ਪਾਠ ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ ਆਦਿਕ ਕੀ ਸਾਰੀਆਂ

ਉਹਨਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੇ ਕੰਠ ਹੋਈਆਂ ਸਮਝੇ। ਸਭ ਵਿਦਿਆ ਸਤੁਰਨ ਹੋ ਆਈਆਂ

ਹਨ। 'ਪਰਲ ਪਰਬਤ ਪਾ ਰ ਪਰੇ ਬਲ ਚਤੁਰ ਬਕੀਤ ॥' (ਅੰਗ ੮੦੯)

(ਦਾ ਅਸਿਖ ਪ੍ਰਸਿਧਰ ਦ ਨ ਮ ਨੂੰ ਮਥਾਂ ਜਪ ਕੇ 'ਵੇਦ' ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ

ਕੀਤੀ ਹੈ ਵਾ ਮਹੀ ਸੁਮ ਨੂੰ 'ਵੇਦ' ਜਾਣ ਲਿਆ ਹੈ ਤੇ (ਗੋਬ) ਤਿਨ ਪੜ੍ਹਾ

ਦੀਆ ਹੋਣਾ। ੨. 'ਚਰ ਮਤ ਰੁਪੀ'। ੩ ਸਿਖ ਹੀਥੀ। ੩ ਕਰਮ ਗੋਬੀ।

(ਪਾਠ) ਪਾਠ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। (ਗੋਬੀ) ਗੋਬ ਭਾਵ ਬੋਧਣ, ਪ੍ਰਸਿਧਰ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦੀ

ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾ ਮਥਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਰਕਾਵਟ।

(ਅਸਿਖ ਮਥਾਂ ਮਾਨੇ ਰਹਿ ਉਪਾਸ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੇ ਅਸਿਖ ਪ੍ਰਸਿਧਰ ਦੇ

ਨ ਮ ਨੂੰ ਜਪਿਆ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਜੋਗ ਕਰਮ ਲਏ ਹਨ।

'ਆਰਮ ਨੀ ਪਰਮਾ-ਮ ਨੀ ਸੋਜਰੀ ਸਾ ਜੋਗ' (ਸਿਖ) ਗਿਆਨ ਜੋ ਸ਼ਿਸ਼ਨ

ਆਰਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਿਧਰ ਵਿਚ ਜੋਗ ਦਾ ਨਾਮ ਜੋਗ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਮਤ ਹੈ। ਜੀਵ

ਸਾਖ ਨਹੀਂ ਸਮਝਣਾ।

'ਜੋਗਾਸ ਚਿਤ ਸਿਰੀ ਨਿਰੋਧ'। 'ਇਹ ਪਤੰਜਲ ਨੇ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਚਿਤ

ਦੀਆਂ ਬੁਝੀਆਂ ਦਾ ਨਿਰੋਧ ਕਰਨਾ ਹੀ ਜੋਗ ਹੈ।

ਸਾਰੇ ਜੋਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੇ ਕਰਮ ਲਏ ਹਨ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ

(ਸਭਾ-ਮ ਮ ਦੇ ਫੁਟ ਨੇਟ ਦੀ ਭਾਗੀ

ਸਮਝਣਾ ਕਾਵ ਨਮੋਤ ਨਾ। 'ਸਭ ਰੂਪ ਦੇਹ ਨੂੰ ਸਭ ਚੇਤਨ ਅਨੰਦ ਰੂਪ ਸਮਝਣਾ।

ਅਰਥ ਤੇ ਜਾਣਾ ਮਨ ਅਧਿਆਸ ਹੈ।

ਸਭਾ - 'ਸਿ' ਸਿਖ ਤੇ ਰਾਗ ਮਹਿ ਸਤਿਨਾਮ ਨਾਮਿ ਆਇ' (ਅੰਗ ੬੨੨)

'ਇ' ਇਕਾ ਰਾਗਾਦਿ ਤੇ ਬਾਚ ਸਨਤ ਦਸਿ ਨਿਕਟਾਇਓ।

ਕਾਗੀ - 'ਕ' ਕਾਦ ਪਰਚੇ ਬਿਨ ਪਖ ਦੁਗਤਿਓ। (ਅੰਗ ੬੨੪)

ਸਾਵਰਤ - 'ਵ' ਵਰਦੀ ਸਰ ਦਿਉ ਮਿਨ ਸਬਦ ਹਉ ਨ ਆਇ।

ਨਾ - 'ਨ' ਨਾਮ ਤੇ ਰਾਗ ਹਮੇ ਰਹੀ ਸਚ ਰਹਿ ਸਮਾਇ। (ਅੰਗ ੬੨੬)

- 'ਮ' ਮਾਨ, ਮੁਖਿ ਵਿ ਰਮੇ ਸਸਿਆ ਦੀ ਭਾਵ ਹਮੇ ਰਹੀ

ਆਰਮ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਜੀਵ ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ

ਰਸਮ ਨਾਮ ਤੇ ਰਾਗ ਹਮੇ ਰਹੀ, ਨਿਰੋਧਤੋ - 'ਸ' ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਰਕੇ ਹੁਕਮਨਾਮ

ਤਿਆ - 'ਅ' ਅਨੰਤ ਤੇ ਰਾਗ ਹਮੇ ਰਹੀ ॥

ਤੇ ਰਾਗ ਤੇ ਰਾਗ - 'ਕ' ਕਾਦ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸਤਿ ਹੈ ਜਾ ਜੀਵ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ

ਤੇ ਰਾਗ ਤੇ ਰਾਗ - 'ਨ' ਨਾਮ ਤੇ ਰਾਗ ਹਮੇ ਰਹੀ - 'ਸ' ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਰਕੇ ਹੁਕਮਨਾਮ

ਤਿਆ - 'ਅ' ਅਨੰਤ ਤੇ ਰਾਗ ਹਮੇ ਰਹੀ ॥

ਤੇ ਰਾਗ ਤੇ ਰਾਗ - 'ਕ' ਕਾਦ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸਤਿ ਹੈ ਜਾ ਜੀਵ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ

ਤੇ ਰਾਗ ਤੇ ਰਾਗ - 'ਨ' ਨਾਮ ਤੇ ਰਾਗ ਹਮੇ ਰਹੀ - 'ਸ' ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਰਕੇ ਹੁਕਮਨਾਮ

ਤਿਆ - 'ਅ' ਅਨੰਤ ਤੇ ਰਾਗ ਹਮੇ ਰਹੀ ॥

ਤੇ ਰਾਗ ਤੇ ਰਾਗ - 'ਕ' ਕਾਦ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸਤਿ ਹੈ ਜਾ ਜੀਵ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ

ਤੇ ਰਾਗ ਤੇ ਰਾਗ - 'ਨ' ਨਾਮ ਤੇ ਰਾਗ ਹਮੇ ਰਹੀ - 'ਸ' ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਰਕੇ ਹੁਕਮਨਾਮ

ਤਿਆ - 'ਅ' ਅਨੰਤ ਤੇ ਰਾਗ ਹਮੇ ਰਹੀ ॥

ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਿਤ (ਜੋਗ) ਜੁੜ ਗਿਆ ਹੈ । 'ਰਾਜ ਲੀਯਾ ਤੇ ਨਾਮ ਬਨਾਈ' । ਜਗ ਬਣਿਆ ਹੈਗਾ ਕੀਰਤਨ ਗਾਈ ॥' (ਅੰਗ ੩੮੫)
 (ਮਨਿ ਰਹਾਹ ਉਦਾਸ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਸੰਖ ਪ੍ਰਮਸਰ ਨੂੰ ਜਪਿਆ ਹੈ ਉਹ ਗੁਰਮੁਖ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਮਨ ਕਰਕੇ (ਉਦਾਸ, ਉਪਰਾਸ) ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਨਿਰਲੋਪ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ । 'ਜਿਉ ਕਮਲ ਰਹੇ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਹੋ' ਜਿਵੇਂ ਕਮਲ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਨਿਰਲੋਪ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਇਥੋਂ ਪਰਵਾਰ ਵਿਚ ਮਨ ਕਰਕੇ ਕਵਲ ਵਾਂਗ ਨਿਰਲੋਪ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਿੰਮ ਵਾਂਗ ਪ੍ਰੀਤ ਵਿਚ ਜੁੜਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ । 'ਜੇਸ ਸਲ ਮਹਿ ਕਮਲ ਅਲਪ ਹੈ' (ਅੰਗ ੩੮੫)
 'ਵਿਚ ਗੁਰ ਗੁਰਬਚਨਿ ਓਦ ਸੀ; ਹਉਮੈ ਸੋਹੁ ਨਲ ਨਿਆ' (ਅੰਗ ੪੧੩)
 'ਦੀਸਹਿ ਸਭ ਮਹਿ ਸਭ ਤਰਹ ਤੇ; ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਚਾਇ ਧਾਮ ਨੁ ਪਾਤਰੇ' (੮੧)
 'ਭਗਤੁ ਵਡਾ ਰਾਜਾ ਜਨਕੁ ਹੈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਓਦ ਸੀ' (ਵਾਰ ੧੦)

(ਸਭਾ ੩੮੫ ਦੇ ਹੁਟ ਨਾ ਦੀ ਤੇ)

੩ ਵਿਪਰਮੇਸ਼ਾ - ਜੇਵੇਂ ਕੇ ਕਰਮ ਦਾ ਭਰ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਾਧਾ ਪਸਾਰ ਸੰਤ ਹੋ, ਨਿਵਰਤੀ - ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬੰਨ੍ਹੇ ਮਾਮਲੇ ਸਭਾਜੀ ਸਨ, ਅਵਰ ਨ ਕਰੀ - ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

ਗੁਰ ਗਿਆਨ ਅਸਿਨਿ ਕਾਟਕ ਭ੍ਰਮ ਸਰਾਭਾ ਅਵਰ ਨ ਕਰੀ ਟਰੇ ॥ ੧੦੭੫ ॥
 ਜੇਵੇਂ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਸਰਾਭਾ ਰੂਪ ਬਧਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਣਾ ਉਦਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਯਥਾ ਸਾ ਧਰਮ ਸਭ ਨ ਕੀਏ ॥ ਅਸਾ ਮਾਇਆ ਸਿਧਾ ॥
 ਸਨਾਤਨ ਵਿਚ ਅਸਾ ਸਰਾਭਾ ਫਿਰ ਬਾਹਿਰ ਨਹੀਂ ॥ (ਅੰਗ ੧੦੭੩)

ਸਰਾਭਾ ॥ ੧੦ ॥ ਗੁਰ-ਸਰਾਭਾ ਅਵਰ ਨ ਕਰੀ ॥ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰਾਭਾ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਮੰਨ ਲਿਆ ਹੈ ਉਹ ਉਦਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰਾਭਾ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਮੰਨ ਲਿਆ ਹੈ ਉਹ ਉਦਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਅਗੋਂ ॥ ੧੦ ॥ ਸਰਾਭਾ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਮੰਨ ਲਿਆ ਹੈ ਉਹ ਉਦਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਅਗੋਂ ॥ ੧੦ ॥ ਸਰਾਭਾ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਮੰਨ ਲਿਆ ਹੈ ਉਹ ਉਦਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਅਗੋਂ ॥ ੧੦ ॥ ਸਰਾਭਾ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਮੰਨ ਲਿਆ ਹੈ ਉਹ ਉਦਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਅਗੋਂ ॥ ੧੦ ॥ ਸਰਾਭਾ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਮੰਨ ਲਿਆ ਹੈ ਉਹ ਉਦਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਅਗੋਂ ॥ ੧੦ ॥ ਸਰਾਭਾ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਮੰਨ ਲਿਆ ਹੈ ਉਹ ਉਦਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

'ਨਾਮਖਿ ਸਬ ਦਾਸ ਮਾਧ ਮਗ ਮਾਇਆ ਅੰਦਰਿ ਕਰਨਿ ਉਦਾਸੀ' (ਵਾਰ ੧੫)
 'ਕਨੀ ਮੰਦਰੀ ਸਨ੍ਹ ਰਾਮ ਸ' ਧਰਿ ਨਿਕਰ ਮੁਲਾਸੀ । (ਵਾਰ ੨੯ ਪਉਤੀ ੧੫)
 ਸਾਹਿਬਾ ਵਿਚ, ਪ੍ਰਮਾ ਧੀਆ ਵਿਚ, ਉਹ ਨਾਮਖ ਤੇਰੇ ਹਿਰਦ ਵਿਸਦ ਹਨ ਪਰ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਨਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਹਨ । ਜਿਵੇਂ ਕਵਾਲ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਥੋਂ ਗੁਰਮੁਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਵਲ ਵਾਂਗ ਮਨ ਕਰਕੇ (ਉਦਾਸ, ਉਪਰਾਸ) ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਵਿਸਿਆਂ ਵਲੋਂ ਭੀ ਉਪਰਾਸ (ਉਦਾਸ) ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

(ਅਸੰਖ ਭਰ-; ਗੁਣ ਗਿਆਨ ਵੀਚਾਰ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੇ (ਅਸੰਖ) ਪ੍ਰਮਸਰ ਨੂੰ ਜਪਿਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ (ਭਗਤ) ਸਾਰੀਆਂ ਭਗਤੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ । ਨਵਾਭਾ ਭਗਤੀ, ਪ੍ਰਮਾ ਭਗਤੀ, ਅਪਰਾ ਭਗਤੀ ਹਨ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ । ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਜਿੰਨੇ ਸਰਸਵਤ 'ਗੁਣ' ਸਾਪ ਕਰਕੇ ਭਗਤ ਹੋ ਗਏ ਹਨ । ਉਹ ਪੁਰਖ ਅਸੰਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਵਿਚਿ ਚਮੰਦਾ ।' (ਵਾਰ ੧੦ ਪਉਤੀ ੧੭)

(ਗੁਣ ਗਿਆਨ ਵੀਚਾਰ) ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ (ਗੁਣ) ਸਤੁ ਸੰਤੋਖ, ਦਇਆ, ਧਰਮ, ਵੀਚਾਰ ਆਦਿਕ ਗੁਣ ਭੀ ਆ ਗਏ ਹਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ (ਗਿਆਨ) ਪ੍ਰੇਮ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ । ਅਤੇ (ਵੀਚਾਰ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੇ ਅਪਰੇਖ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਿਆ ਹੈ।

ਪਰੇਖ ਗਿਆਨ :- ਪ੍ਰਮਸਰ ਦਿਸਦਾ ਨਾ, ਪਰ ਨਿਸਚੈ ਹੋ ਜਾਣਾ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ । ਜੇ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੀ ਪਲਟਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਦਿਸਦਾ ਕੇਵੇਂ ਨਹੀਂ । ਅਪ੍ਰੇਖ ਗਿਆਨ :- ਜਿਵੇਂ ਹਥ ਦੀ ਤਲੀ ਤੇ ਬੈਰ ਰਖਕੇ ਵੇਖ ਲਈਏ ਐਥੇ ਪ੍ਰਮਸਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਕੇ ਵੇਖ ਲੈਣਾ । ਇਹ ਅਪ੍ਰੇਖ ਗਿਆਨ ਹੈ । ਇਹ ਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ (ਅਸੰਖ) ਪ੍ਰਮਸਰ ਨੂੰ ਜਪਿਆ ਹੈ।

(ਅਸੰਖ ਸਤੀ; ਅਸੰਖ ਦਾਤਾਰ) (ਅਸੰਖ ਸਤੀ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ (ਅਸੰਖ) ਪ੍ਰਮਸਰ ਨੂੰ ਜਪਿਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੁਨੀਆਂ ਅੰਦਰ (ਸਤੀ) ਅਸਤੀ, ਭਾਂਤੀ ਪ੍ਰੇਤਾ ਰੂਪ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ ਉਮਨੁ (ਸਤੀ) ਨਿਸਚੈ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ । (ਅਸੰਖ ਦਾਤਾਰ) (ਅਸੰਖ) ਪ੍ਰਮਸਰ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਪਿਆ ਹੈ ਉਹ ਮਹਾਤਮਾ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦਾ ਦਾਨ

ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦਾੜੇ ਬਣ ਗਏ ਹਨ। ਸਾਰੀਆਂ ਦਾੜਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ
ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ। 'ਸਭਿ ਨਿਧਾਨ ਦਸ ਅਸਟ ਸਿਧਾਨ ਠਾਕਰ
ਭਰ ਰਲ ਧਰਿਆ ॥' (ਅੰਗ ੧੦) ਸਾਰੀਆਂ ਦਾੜਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੱਥ ਦੀ ਸਹੀ ਨੇ ਰਖ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਵਰਤਣ ਲਗਿਆਂ ਨੂੰ ਦਸ
ਨ ਲੱਗੇ। ਅਸੇ ਦਾੜੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਉਹ ਗੁਰਮੁਖ
ਪਿਆਰੇ ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਆਪ ਸਪੱਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਨਾਮ
ਜਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਨਾਮ ਦੀ ਦਾੜ ਵੰਡਦੇ ਹਨ। 'ਅੰਮੀ ਸਿਨ ਕਉ ਦਿਤੀਆ
ਤਿਨਾ ਮਿਲ ਭੰਗਾਰ।' (ਅੰਗ ੧੨੩੯) 'ਪ੍ਰੀਤੀ ਸਿਨ ਕਉ ਮਰਿਪੀਆ ਤਿਨਾ
ਮਿਲੇ ਭੰਗਾਰ ॥' ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਸੇਸਰ ਨੂੰ ਜਪਿਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮ
ਵਿਆਪਾ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਦੇ ਦਿਤੀ ਹੈ।

(ਅਸੀਖ ਸੂਰ; ਮੁਹ ਭਖ ਸਾਰ ॥) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੇ ਅਸਿਖ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਜਪਿਆ ਹੈ ਉਹ (ਸੂਰ) ਸੂਰਮੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਨ ਰੂਪੀ ਵਾ ਅਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਸ਼ਕਤ ਨੂੰ ਜਿਤ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ (ਸੂਰ) ਸੂਰਜ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਤੇ (ਮੁਹ) ਮੋਹ ਜਿਹੜਾ ਸਾਰੀ ਸਿੱਧਣੀ ਨੂੰ (ਭਖ) ਖਾਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬ੍ਰਹਮ ਅਭਿਆਸ ਰੂਪੀ ਅਗਨੀ ਨਾਲ (ਸਾਰ) ਸਾੜ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਨਾਸ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੋਹ ਨੂੰ ਸਾੜ ਕਰਕੇ ਅਸੀਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਉਹ ਗੁਰਮੁਖ (ਭਖ) ਉਚਾਰਦੇ ਹਨ। ਤੇ (ਸਾਰ) ਸਾਰ ਰੂਪ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੇ ਪਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਵਾ:—ਅਸੀਖ ਹੀ ਅਸੇ (ਸੂਰ) ਸੂਰਮੇ ਬਿਬੇਕੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ (ਸਾਰ) ਸਾਰ ਰੂਪ ਦਾ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ 'ਮੋਹ' ਨੂੰ 'ਭਖ' ਲਿਆ ਹੈ।

ਅਸੰਖ ਸੋਚ; ਲਿਵ ਲਾਇ ਜਾਰ ॥) ਅਸੰਖ ਪਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ
ਰੂਪਰਸਾ ਨੇ ਜਪਿਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਮੋਨ ਕਰ ਲਏ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੋਨ
ਅਸਲੀ ਹੈ। ਮਨ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਬ੍ਰਿਤੀਆਂ ਨੇ ਟਿਕਾ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ
ਦੀ ਲਿਵ ਬ੍ਰਿਤੀ ਤੇਲ ਧਾਰਾ ਵਤ ਲਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮਨ ਨੇ
ਸਾਰੇ ਸੰਤਾਪ ਸਭ ਗਏ ਹਨ। ਉਹੋ ਉਹ ਬੋਲੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਬੋਲਦਾ ਨਹੀਂ
ਏ। ਉਹ ਮਨ ਕਰ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਜਾਪ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਸੰਤਾਪ ਹੀ ਇਹ
ਮੋਨ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਨ ਨੇ ਅਸੰਖ ਪਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਜਪਿਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ
ਮੋਨ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤਾਪ ਵਿਕਲਪਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਆਨ ਮੰਨ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। (ਸਿਰ ਲਾਇ ਤਾਰ) (ਤਾਰ) ਨਾਮ
 ਚਮਕਾਰ ਦਾ ਹੈ। ਤਾਰ ਹੁੰਦੀ ਆਇਕ ਦਸ ਨਾਮ ਚਮਕਾਰ ਦੇ ਹਨ।
 ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਾਠਮਧਾ ਨੇ (ਤਾਰ) ਚਮਕਾਰ ਰੂਪ ਸੇ ਪ੍ਰਸੰਸਰ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ
 ਸਿਰ ਲਾ ਕ ਦਾ :- ੧ ਚ ਸਜਿਤਾਮ ਕਰਤਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਵਿਚ ਸਿਰ ਲਾ ਕੇ
 ਮਨ ਦੇ ਸੋਕਸਧਾ, ਵਿਚਲਪਾਂ ਵਲੋਂ ਮੌਨਤਾ ਪਾਈ ਹੈ।
 (ਕਦਰਤਿ ਕਰਤਾ ਕਰਮ ਕੀਰਤਿ)

ਗਿਆਨੀਆਂ ਨੂੰ ਜਿੰਨਾ (ਕਦਰਤ) ਸਕਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਬਿਰਤਨ ਕੁ
(ਵਾਰਿਸ ਨ ਜਾਵਾ, ਸੇਕ ਵਾਹਾ, ਜੇਕ ਵਾਹਾ)

ਨਾਮ ਨੂੰ ਜਪਿਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਬੇਤਿਆਂ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਉਸ ਦਾ ਇਕ (ਵਾਰ) ਹੋਮ ਮਾਰੂ ਭੀ (ਵਾਰਿਆ) ਵਰਨਣ (ਨ) ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ (ਜਾਵਾਂ) ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਉੱਤਰ :- (ਜੋ ਤੁਧ ਭਾਵੈ; ਸਾਈ ਭਲੀ ਥਾਰ ॥) ਹੇ ਸਿਖ! ਤੈਨੂੰ ਕਰਮ, ਉਪਾਸਨਾ, ਰਿਆਨ, ਅਨਭਉ ਪ੍ਰਕਾਸ ਸਭ ਦਸ ਦਿਤੇ ਹਨ। ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਭਾਉਂਦਾ ਹੈ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਸੂਖਮ ਕਰ। 'ਕਵਨੁ ਸੁ ਦਾਤਾ ਲੋ ਸੰਚਾਰੇ।' ਕਿਹੜਾ ਦਾਤਾ ਹੈ ਜੋ ਤੈਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਵਾਵੇ ਤੂੰ ਆਪੋ ਕਰ ? ਜੇ ਤੇ ਵੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵੰਡ ਨਹੀਂ ਹੈ। (ਤੂੰ, ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ ॥) ਜੇ ਤੂੰ ਪੁੱਛੇ ਕਿ ਮੇਰਾ ਕੀ ਸਰੂਪ ਹੈ ਤਾਂ ਦਸਦੇ ਹਾਂ ਸੁਣ। (ਤੂੰ) ਤੂੰ ਪਦ ਦਾ ਜੋ ਲਖ ਅਰਥ ਹੈ ਜੀਵ ਦਾ ਆਤਮਾ ਇਹ ਸਾਖੀ ਅਤੇ 'ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ' ਜੋ ਈਸਰ ਹੈ ਉਸਦਾ ਆਤਮਾ ਸਾਖੀ ਦੋਵੇਂ 'ਨਿਰੰਕਾਰ' ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੀ ਹੋ ਤੁਸੀਂ।

ਹਨ। ਅਨੰਕ ਪੁਕਾਰ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਕੌਣ ਕੌਣ ਦੀਆਂ
 ਚਾਰ ਹਿਸਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਹੈ।
 ੧. ਧਨ ਦੇ ਚੌਥੇ :- ਜਿਸ ਦਾ ਧਨ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਹਨ।
 'ਕਈ ਕੋਟਿ ਪਰੇ ਬਠਉ ਹਿਰਹਿ' (ਅੰਗ ੧੭੭)
 'ਦਸ ਪਦਸਿ ਧਨ ਚਰਿ ਆਇ ਮਹਿ ਪਾਇਆ।' (੧-੧੫)
 'ਸਹੁ ਚ ਚਰਿ ਕਰ ਪਾਇ ਸਿਆਵੇ ਸਰ ਦੇ ਰਾਖ ਅਸਾ ਤਵੇ।'
 'ਅੰਭ ਹੋਰ ਤੀ ਪਹਿ ਪੂਰਜ ਦੇ ਪੁਟੀ।'
 'ਕਹਿਹਿ ਨਾਮ ਪਾਈਆ ਲਕ ਅੰਦਰ ਨੀ' (ਅੰਗ ੧੭੮)
 'ਨਤ ਪੁਰ ਪਹਿ ਪਰੇ ਬਠਉ ਕਰਿ ਵਾਈਆ' (ਅੰਗ ੧੭੯)
 'ਚਰ ਸਭਾ ਨਿਉ ਚਰਿ ਸਿਆਵੇ। ਧਨ ਕਾ ਨੁਸ਼ਟਰ' (੧੮੦)
 'ਚਰ ਕੀ ਹਮ ਕਰੇ ਨ ਕੋਈ। ਚਰ ਕੀਆ ਚਰਾ' (੧੮੧)
 'ਪੁਟ ਪਟਣ ਬਿਸਮਿਰ ਭੰਨੇ ਕਰਿ ਚਰੀ ਘਰਿ ਆਇ' (੧੮੨)
 'ਬੁਧਿ ਬਾਸ ਨੈਵਾ ਵਸਤ ਪਟਣੀ॥ ਵੇਰੇ ਸਟੇ ਕਰਨ' (੧੮੩)
 'ਦੁਨੀਆ ਲਬ ਪਾਇਆ ਬਾਤ ਅੰਦਰ ਅਰਥ ਲੋਲਨ ਜ' (ਅੰਗ ੧੮੪)
 ੨. ਮਨ ਦੇ ਚੌਥੇ :- ਜਿਹੜੇ ਐਥੇ ਰਨਾਹ ਕਰਕੇ ਮਨ ਅੰਦਰ ਲੁਕਾ ਕੇ
 ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਪਛੇਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਮੈਂ ਨਿਅਰ ਬਣਾ। ਅਰਥ ਹਾਂ ਮੈਂ
 ਕਈ ਕਾਲੀ ਜਾ ਹੋਰ ਨਾ ਕੀਤੀ। ਇਉਂ ਹੁਣ ਨਾਮ ਦੇ ਚੌਥੇ ਸਬੰਧ
 ਬਣਦੇ ਹਨ। ਯਥਾ :- 'ਕਬੀਰ ਸੇ ਪਾਪ ਕੀਦੇ ਰੇ' (ਅੰਗ ੧੮੫)
 'ਪਰੇਟ ਕਛੇ ਨਵਾਨ ਸਭ ਸਭ ਪੁਕਾਰੇ' (ਅੰਗ ੧੮੬)
 'ਆਵਸੀ ਜਿਹੜੇ ਰੀਰਾਹ ਵੇਨਾ ਨੂੰ ਲੁਕਾ ਕੇ ਰਹਿਣੀ ਬਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।
 ਪਾਪ ਦੇ ਹਟਾਹਟਾਨਾ ਹੁਣ ਸਬੰਧ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਸਰੋ ਪ੍ਰਗਟ
 ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਇਸ ਪੁਕਾਰ ਦੇ ਮਨ ਦੇ ਚੌਥੇ ਹੋਏ ਹਨ।
 ੩. ਭੁਕਤ ਸਮਰਨ ਵਾਲੇ ਚੌਥੇ :- ਜਿਸ ਪਦਸਿ ਮਨ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸਮਝ
 ਿਉਂਦੇ ਹਨ। ਯਥਾ :- 'ਮੁਖਿ ਨਾਮ ਨਾਮ ਲੇਖਾ' (ਅੰਗ ੧੮੭)
 'ਮਨ ਮਨ ਮਨ ਮਨ ਦੇਵ ਸਿਉ ਕਰ ਪਉਸੀ' (ਅੰਗ ੧੮੮)
 'ਮਨ ਦੇ ਚੌਥੇ :- ਜਿਹੜੇ ਮਨ ਪਾਈ ਕਰਨ ਲੇਖ ਨਾਮ ਆਪਣਾ
 ਨਾਮ ਨਾਮ ਵੀਜਣਾ ਕਰੀ ਪਾਪੀ ਨਾਮ ਨਾਮੀ ਮਾਨਵ ਵਸੇ।
 'ਮਨ ਮਨ ਮਨ ਮਨ ਦੇਵ ਸਿਉ ਕਰ ਪਉਸੀ' (ਅੰਗ ੧੮੯)
 'ਮਨ ਦੇ ਚੌਥੇ :- ਜਿਹੜੇ ਮਨ ਪਾਈ ਕਰਨ ਲੇਖ ਨਾਮ ਆਪਣਾ
 ਨਾਮ ਨਾਮ ਵੀਜਣਾ ਕਰੀ ਪਾਪੀ ਨਾਮ ਨਾਮੀ ਮਾਨਵ ਵਸੇ।

ਬਰਾਬਰ ਮਨ ਲੀਆ ਮੇਂ ਪਾਈ। ਕੋ ਲੀਆ ਮੇਂ ਕਰਤ ਬਰਾਬਰ ਕਾ ਨਾਨਕ
 ਵਿਚਲਾਈ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਚੌਥੇ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਅਗੇ ਰਾਮੀ ਲੋਕ ਮਹਾਂ
 ਪਾਪੀ ਹੋਏ ਹਨ। ਜਨਮ ਧਨ ਕੀ ਬਣੀ ਲੀਆ ਪੰਗਤੀਆਂ ਪਿਛੇ
 ਜਾਂ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾ ਰਾਖਤ ਅਰਥ ਆਪਣੀ ਪੁਸ਼ਟੀ
 ਕਰਨਾ ਮਨਾ। ਜਨਮ ਲਈ ਸਿਰਫ਼ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣੇ ਦੇ ਹਨ
 ਰਾਮੀ ਹਨ। ਜਨਮ ਲਈ ਸਿਰਫ਼ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣੇ ਦੇ ਹਨ
 ਨਾਮ ਕਾ ਵਸਤ ਪਾਪੀਆਂ ਸੋ ਕਿ ਮੇਂ ਹੁਣ ਜੁਆਨੀ ਨਾ ਭੋਗੇ ਤਾਂ ਉਹ
 ਜੁਆਨੀ ਹੈ। ਕੌਣੀਆਂ ਦੇ ਪਾਪ ਤੋਂ ਚਾਰ ਪੁਕਾਰ ਦੇ ਕਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ।
 'ਕਵੀ ਅਵਧਾ'। 'ਕੋ ਕਵੀ ਹੈ ਭਾਰਜਾ ਕੋਟ ਕਵੀ ਹੈ ਮਿਤ੍ਰ ਬਰ ਏਕ
 ਮਿਤ੍ਰ ਬਰ ਕੋਟ ਕਵੀ ਅਵਧਾ'।
 ੧. ਕਵੀ ਦੇ ਚੌਥੇ ਭਾਰਜਾ :- ਜਿਹੜਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਬੁਰਾਉਂਦਾ ਹੈ
 ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਵੀ ਹੈ।
 ੨. ਅਰਥ ਬੁਰਾ :- ਜਿਹੜਾ ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਕਵੀ ਦਾ ਅਰਥ ਬੁਰਾ ਕੇ
 ਆਪਣੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਰੱਖ ਉਹ ਪੁਤ੍ਰ ਕਵੀ ਹੈ।
 ੩. ਦਿਸ਼ਟਾਂਤ :- ਜਿਹੜਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਦਿਸ਼ਟਾਂਤ ਬੁਰਾ ਕੇ
 ਆਪਣੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਰੱਖ ਉਹ ਮਿਤ੍ਰ ਕਵੀ ਹੈ।
 ੪. ਸਰੋਤ ਦੇ ਅਰਥ :- ਜਿਹੜਾ ਸਰੋਤ ਸੁਤੰਤਰ ਰੱਖ ਉਹ ਸੁੱਧ ਕਵੀ ਹੋਣਾ ਹੈ।
 'ਜਿਹੜੇ ਕਵੀ ਦੇ ਰੀਸ ਨਾਮ ਦੇ ਚਰ ਹਨ। ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ
 ਨਾਮ ਅਨੰਕ ਦੇ ਤੀ ਚੌਥੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲ ਹਨ।
 (੧. ਮਨ ਦੇ) ਅਨੰਤ ਤੋਂ ਹੀ (੨. ਰਾਮ) ਧਰਮ ਤੋਂ ਵਿਰਧ ਨਾਮਿਓ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ
 (੩. ਚਾਰ ਵਸਤ ਹਨ।) (੪. ਮਨ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਬਣਾ ਪੀਣਾ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਗਲ ਘਟ ਕੇ
 ਜਾਂ 'ਬਿਸਮ' ਨਿਉਂ ਹਰਾਮ ਬਣ ਵਾਲ, ਪਾਪ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵੀ ਅਨੰਗਿਣਤ
 ਹਨ। ਮਸਲਾਨਾ ਨੂੰ ਸੁਰ ਬਾਣਾ, ਹਿੰਦੂਆਂ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਮਾਸ,
 ਅਤੇ 'ਸਿੱਖ' ਦਾ ਹਲਾਲ ਖਾਣਾ ਤੇ ਸਰਾਬ ਪੀਣਾ ਹਰਾਮ ਬੰਦੀਆਂ ਹਨ।

(ਅਸੰਖ ਨਿੰਦਕ: ਸਿਰਿ ਕਰਹਿ ਭਾਰੁ) :--(ਅਸੰਖ) ਅਨਰਿਣਤ

ਹੀ ਸੰਸਾਰ (ਨਿੰਦਕ) ਪਰਖ ਹਨ ਜੋ ਹਰ ਵਰਤ ਸਿਰ ਉਤ ਨਿੰਦਾ ਦਾ ਭਾਰ

ਚੜ੍ਹੀ ਨਖਦ ਹਨ।

'ਚਰ ਮਾਰ ਮੁਖ ਹੋ ਸੋਗ' ਅਣਹੋਤਾ ਭਾਰ ਨਿੰਦਕ ਸਿਰਿ ਉਤ (੧੨੨੫)

ਚਰੀ, ਯਾਦਾ ਤੇ ਜਸ ਬਾਜਾ ਤੇ' ਭੀ ਨਿੰਦਕ ਸੁਰ ਹਨ। ਉਹ ਅਸੰਖ ਨਿੰਦਕ

ਦਾ ਭਾਰ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਉਤ ਲਿਖਦੇ ਹਨ। ਨਿੰਦਾ ਦਾ ਭਾਰ ਹੀ ਨਿੰਦਕ ਦਾ ਭਾਰ

ਹੈ। ਉਹ ਦਾ ਭਾਰ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਉਤ ਲਿਖਦੇ ਹਨ। ਯਸਾ (੩੭੨)

ਸਾਖੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਕੇ ਕੋਹੜੀ ਹੋਣਾ

ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਇਕ ਰਾਜਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਜੰਗ ਅੰਤਰ ਕੀਤਾ,
ਜੋ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪੀਡਤ ਆਦਿਕ ਸੌਦੇ। ਛੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਰਸਾ ਦੁਆਰਾ ਛੱਤੀ
ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਕੋਜਨ ਬਣਾਏ। ਜਿਸ ਵਰਤ ਕੋਜਨ ਬਣ ਰਹੇ ਸਨ ਉਸ ਵਰਤ ਇਕ
ਜਿਲਾ ਜੋਹੀਯਾ ਸੱਪ ਰਕ ਕੇ ਉਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਜਿਸ ਵਰਤ ਉਤੇ ਆਈ ਜਾਂ
ਸੱਪ ਉਸਦੇ ਪੈਰੋਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਰਿੰਬਦੀ ਖੀਰ ਵਿਚ ਜਾ ਡਿਗਾ। ਉਸ ਵਰਤ
ਲਾਂਗਰੀ ਪਾਸ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਸੱਪ ਦੇ ਡਿਗਣ ਦਾ ਨਾ ਪਤਾ
ਲੱਗਾ। ਉਹ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਨਿੱਬ ਰਿਖਾ। ਅਦੋਂ ਪੰਗਤਾਂ ਬਿਠਾ ਕੇ ਲੰਗਰ
ਵਰਤਾਇਆ, ਤਾਂ ਜਿਸ ਜਿਸ ਨੇ ਖੀਰ ਖਾਧੀ ਉਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਮਰ ਗਏ। ਬਹੁਤ
ਸਾਰੇ ਰਾਹਮਣ ਤੇ ਸਾਧੂ ਆਦਿਕ ਮਰੇ ਵੇਖ ਕੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਮਨ ਅੰਦਰ ਬਿਆਲ
ਆਇਆ, ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਸੰਦ ਸਭਾ ਭਾਰੀ ਪਾਪ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਨਰਕਾਂ
ਵਿਚ ਜਾ ਪਵਾਂਗਾ ਤੇ ਡਿੱਤ ਨਿਕਲ ਨਹੀਂ ਸਕਾਂਗਾ, ਜਿਸ ਵਾਸਤੇ ਪਾਪ ਦਾ
ਪ੍ਰਸੰਚਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਕਰਨ, ਰਾਜ ਭਾਗ 'ਸਿਆਹੀ' ਕੇ ਵੇਰਾਗ ਧਾਰ ਕੇ ਮੇਰੇ
ਵਿਚ ਜੁੱਟਿਆ ਹੋਣ ਬਧ ਗਿਆ। ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਜੁੱਟਿਆ ਕੀਤੀ। ਇਕ
ਦਿਨ ਰਾਜਾ ਸਾਧੂ ਵਿਚੋਂ 'ਭਾਖਾ' ਜੋਤਣ ਗਿਆ। ਉਸ ਵਰਤ ਇਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ
ਸਮਾਜ ਨੇ ਉਤਰ ਕੇ 'ਸੋ' ਸਮਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਅਨੇਕ ਸੁਖ ਅਤੇ ਸਾਧੂ ਮਰ ਕੇ
ਜੁੱਟੇ ਹਨ, ਜਾਂ ਤੇ 'ਨਿੰਦਿਆ' ਕੀਤੀ ਜਾ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋੜ੍ਹ ਹੋ ਗਿਆ
ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਰ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਪੀਰ 'ਵਚ' ਪਿਆ ਸੀ ਉਸਦਾ
ਪਾਪ ਦਾ ਭਾਰ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਉਤ ਲਿਖਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਨਰਕਾਂ
ਵਿਚ ਜਾ ਪਵਾਂਗੇ ਅਤੇ ਜਨਕ ਅਸੀਂ ਜਿਹ ਪਾਪ ਕਿਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ

ਲਗਾ। ਨਾ ਹੀ ਯਾਤਰੀ ਨਾ ਹੀ ਰਾਸ ਨੂੰ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ
ਦੇਸ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਾਪ ਸਮੇਂ ਬਣੀ ਨਿੰਦਿਆ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਨੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ
ਪਾਪ ਦਾ ਦੁਖ ਲੱਗੇ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਮਰ ਗਈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਨਿੰਦਾ

ਕੁਲ ਕਹੀ ਜਾਣੀ ਜਾਣੀ ਜਾਂ ਹੀਰੋਂ ਜੋ ਰਾਜ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ

ਹੈ। ਨਿੰਦਕ ਆਪਣੀ ਮਾਤਾ ਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਲਾ ਨੂੰ ਵੀ ਦੁਖ ਭਾਗ ਉਦੇ

ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਦਾ ਪਾਪ ਮਰੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਲਾ ਨੂੰ ਵੀ ਦੁਖ ਭਾਗ ਉਦੇ

'ਮਾਤਾ' ਜਾਂ 'ਮਾਤਾ' ਸਪਤ ਕੁਲ, ਭਾਗ ਦਾ ਹਨ ਅਤੇ ਕਲਾ ਨੂੰ ਵੀ ਦੁਖ ਭਾਗ ਉਦੇ

ਜਗਤ ਮਾਤਾ ਸਰ ਕੁਲ ਦਾ ਹਨ, ਨਿੰਦਾ ਦਾ ਹਨ ਅਤੇ ਕਲਾ ਨੂੰ ਵੀ ਦੁਖ ਭਾਗ ਉਦੇ

ਬਰਾਬ ਪੀੜ ਦੇ ਦੀਆਂ ਸਰ ਕਲਾਂ ਨਾਸ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਭਾਵ ਨਰਕਾਂ ਨੂੰ

ਮਾਂਦੀਆ ਹਨ ਅਸੰਖ ਜਾਂ ਵਾਲੇ ਦਾ ਸਰੀਰ ਨਿਕਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਾਸ

ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤਮਾਕ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਦੀਆਂ ਸੋ ਕਲਾ ਨਰਕ ਵਿਚ ਪੈਂਦੀਆਂ

ਹਨ ਅਤੇ ਨਿੰਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੀਆਂ ਸੋ ਕਲਾ ਨਰਕ ਵਿਚ ਪੈਂਦੀਆਂ

ਹਨ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਨਿੰਦਾ ਕੁਲ ਕੇ ਵੀ ਨਾ ਕਰੋ। 'ਨਿੰਦਾ ਭਲੀ ਕਿਸੇ ਕੀ ਨਾਹੀ'

ਮਨਮੁਖ ਮਗਧ ਕਰੇ' ਨਾ। ਮੁਹ ਕਾਲ ਤਿਨ ਨਿੰਦਕਾ ਨਰਕੇ ਘੋਰਿ ਪਵੈਨਿ॥

ਨਿੰਦਾ :--ਹੋਣ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਚ ਗੁਣ ਪਰੇਤੁ ਆਪਣਾ ਪਰਤਾਪ ਵਧਾਉਣ

ਵਾਸਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੁਸ਼ਨ ਰੂਪ ਕਥਨ ਕਰਨਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਨਿੰਦਿਆ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

(ਸਿਰਿ ਕਰਹਿ) ਭਾਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਉਤ ਲਿਖਦੇ ਹਨ।

ਲਾ ਕ ਹਰ ਵਰਤ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਜਿਵੇਂ :--ਚੰਦ੍ਰ ਜਹਾਂਗੀਰ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪਾਸ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ

ਨਿੰਦਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਲੱਗਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿਥੀਆ ਵੀ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ

ਜਾਂਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਲੱਗਾ ਰਹਿੰਦਾ, ਜਹਾਂਗੀਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਗੇ ਅਤੇ

ਆਪਣੇ ਚੇਲਿਆਂ ਪਾਸ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਸੁਲਹੀ ਆਦਿ ਅੱਗੇ ਨਿੰਦਿਆ ਹੀ ਕਰਦਾ

ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਸੁਲਹੀ ਤੇ ਸਲਾਹੀ ਅਥਵਾ ਪ੍ਰਿਥੀਆ ਤੇ ਸੁਲਹੀ ਐਵੇਂ ਗਏ।

'ਮ ਕੋਈ ਉਸਦਾ ਮੰਗੀ ਹਵੇ ਨਾਲ ਲਏ ਸਿਧਾਵੇ॥ ਅਣਹੋਂਦਾ ਅਜਗਰੁ ਭਾਰ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿੰਦਕ ਅਗਨੀ ਮਾਹ ਜਲਾਵੇ॥' (ਅੰਗ ੩੭੩)। ਅਨਰਿਣਤ ਹੀ

ਨਿੰਦਕ ਨੂੰ ਨਰਕ ਵਿਚ (ਸਿਰਿ ਭਾਰੁ) ਸਿਰ ਪਰਨੇ ਦੇਣ ਦੇਣ ਲਈ ਟੰਗਿਆ

ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਾ: ਮਾਤਾ ਦੇ ਗਰਭ ਵਿਚ ਸਿਰ ਭਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਵੇਡ

ਗੁਰਾਇਣ ਲਈ। 'ਮਖੁ ਤਲੇ ਪੈਰ ਉਪਰੇ ਵਸੇ ਕੁਝ ਬਾਇ॥' (ਅੰਗ ੭੦੬)

'ਨਿੰਦਕ ਮਾਰੇ ਤਤਕ ਲਿਖਿਨੁ ਟਿਕਨ ਨ ਦਿਤੇ॥ ਪ੍ਰਭ ਦਾਸ ਕਾ ਦੁਖ ਨ

ਇਸ ਸ਼ਬਦਿ ਫੜਿ ਜੇਨੀ ਦੁਖ ॥ ਮਧੇ ਵਾਲਿ ਪਛਾਤਿਆਨ ਜੇਮ ਮਾਰਗਿ ਮੁਖੇ ॥
ਦੁਖਿ ਲਗੇ ਬਿਸਲਾਇਆ ਨਰਕਿ ਘੋਰ ਸੁਖੇ ॥

ਨਾਨਕੁ ਨੀਚੁ ਕਹੈ ਵੀਚਾਰੁ :- ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਜੇਵ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ

ਹਨ ਕਿ ਨੀਚ ਪਰਖਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਤਾਮਸੀ ਸਿਸਟੀ ਜੋ ਨੀਵੇਂ ਹੋਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਜੋ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ (ਵੀਚਾਰ) ਨਿਰਨਾ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਯਥਾ :- 'ਮੇਂ ਕੀਤਾ ਨ ਸਾਤਾ ਹਰਾਮ ਖੋਰ' ॥ ਹਉ ਕਿਆ ਮੁਹ ਦੇਸਾ ਦਸਦੇਰੇ ॥ ਨਾਨਕ ਨੀਚੁ ਕਹੈ ਬੀਚਾਰੁ ॥ ਧਾਣਕ ਰੂਪਿ ਰਹਾ ਕਰਕਾਤ ॥' (ਅੰਗ ੨੪)

ਪ੍ਰਸਨ :- ਸਿਧ ਕਹਿਣ ਲਾਗੇ ਹੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕ ਆਉ ?

ਉੱਤਰ :- ਵਾਰਿਆ ਨ ਜਾਵਾ; ਏਕ ਵਾਰ :- ਹੋ ਰਾਈ ਅਸੀਂ ਤੇ ਇਕ (ਵਾਰ) ਵਾਰੀ ਵੀ (ਵਾਰਿਆ) ਵਰਸਣ (ਨ ਜਾਵਾ) ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਕਹੇ ਤੇ ਇਕ ਵਾਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰੁਕਦੇ। ਸਾਕਤ ਪੁਰਖ ਅੰਧੇ ਹਨ।

'ਫਾਡਿ ਫੁਚਰਚਾ ਆਨ ਨ ਜਾਨਹਿ। ਬ੍ਰਹਮਾ ਹੁ ਕੇ ਕਹਿਓ ਨ ਮਾਨਹਿ।' (੩੩੨)

'ਹਰਿ ਨ ਗਣਿਕਾ ਵਾਤਾਮਹੁ ਵਕਟਮੀ ਲੋਠੇ ॥' (ਵਾਰ ੨੭ ਪਉੜੀ ੨)

ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਾਸਤੇ ਕਾਹਨੂੰ ਮਾਣਾ ਹੈ ਇਕ ਵਾਰੀ ਤੇ ਨਹੀਂ ਰੋਕਦੇ। 'ਨਿੰਦਕੁ ਸੋ ਜੋ ਨਿੰਦਾ ਹੋਰੈ ॥' (ਅੰਗ ੩੩੯)

ਸਿਧਾਂ ਕਿਹਾ ਜੀ ਆਪ ਉਹਨਾਂ ਤੇ ਤਰਕ ਕਰਦੇ ਹੋ ?

ਕਹਿੰਦੇ ਨਹੀਂ ਭਾਣੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸੰਨ ਰਹਿ ਕੇ ਇਉਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸਾਈ ਫੁਲੀ ਕਾਰ :- ਜੋ ਪਰਮੇਸਰ ਤੋਂ ਭਾਉਂਦੀ

ਹੈ ਉਹ ਸਭ ਤੋਂ (ਭਲੀ) ਸ਼ਿਸਟ ਕਾਰ ਹੈ।

੨. ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ :- ਪਤਮੇਸਰ ਨਿਨੀ ਗਲਾਂ

ਵਿਚ ਸਦਾ (ਸਲਾਮਤ) ਅਸੰਬਤ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਨਿਰੰਕਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੇ ਨਿਸਚਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਅਰਥ ੨ :- ਪਹਿਲ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ

ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਉਚਾਰਿਆ। ਇਸ ਅਰਥ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਬਦ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਪਉੜੀ ਵਿਚੋਂ ਲਿਆ।

(ਅਸੰਖ ਸੁਖ, ਅੰਧ ਘਰ ॥, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜਾਨਮਾਂ ਨੇ (ਅਸੰਖ) ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ

ਜਪਿਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ (ਮੁ ਰਖ) (ਮੁ ਰਖ) ਮੂੰਹ ਆਦਿਕ ਦਿੱਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸਿਆਂ ਵਲੋਂ (ਰਖ) ਰੱਖ ਲਿਆ ਹੈ। ਭਾਵ ਦਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਅੰਧ ਬਕਵਾਸ ਕਰੀ ਜਾਣਾ, ਨਿੰਦਿਆ ਕਰੀ ਜਾਣੀ, ਬਰਤੋ ਪਾਈ ਰਖਦੇ, ਅੰਧੇ ਹਰ ਵਕਤ ਬੋਲੀ ਵਾਗ ਮੂੰਹ ਮਾਰੀ ਜਾਣਾ ਅਭੱਖ ਖਾਣੀ ਜਾਣਾ, ਸਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਖਾਏ। ਸੰਜਮ ਦਾ ਖਾਂਦ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਉਚਾਰਿਆ ਹੈ :-

'ਬੋਝਾ ਸਵਣਾ ਖਾਵਣਾ; ਬੋਝਾ ਬੋਲਨ ਗੁਰਮਤਿ ਪਾਏ ॥' (ਵਾਰ ੨੮, ਪ: ੧੫)

'ਅਲਪ ਅਹਾਰ ਸੁਲਪ ਸੀ ਨਿੰਦਾ; ਦਯਾ ਫਿਰਾ ਤਨ ਪੀਤਿ ॥' (ਅੰਗ ੩੦੯)

(ਮੁਰਖ) ਮੂੰਹ ਆਦਿਕ ਸਾਲੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹੋ ਰੋਕ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਰਬਾਨ ਨਾਲ ਨਿੰਦਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਨੇਕਾਂ ਨਾਲ ਬਿਗਾਨਾ ਰੂਪ ਨਹੀਂ ਰਖਦੇ, ਹੋਰਾਂ ਨਾਲ ਰੋਗੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਕੁਸੰਗਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ।

'ਅੰਤਰਿ ਗੁਰੁ ਆਗਾਧਣਾ; ਜਿਹਵਾ ਜਪਿ ਗੁਰ ਨਾਉ ॥

ਨੇਤ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪਿਥਣਾ; ਸ੍ਰਵਣੀ ਸੁਨਣਾ ਗੁਰ ਨਾਉ ॥' (ਅੰਗ ੫੧੭)

(ਅੰਧ) ਅੰਧਤਾਈ ਭਾਵ ਅਗਿਆਨਤਾਈ ਨੂੰ (ਪੈਰ) ਘੋਲ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਨਾਸ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ।

(ਅਸੰਖ ਚੋਰ; ਹਰਾਮ ਖੋਰ ॥) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੇ (ਅਸੰਖ) ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਜਪਿਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਬੁੱਧੀ ਰੂਪੀ (ਚੋਰ) ਚੋਲੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ।

ਵਾ - ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬ੍ਰਹਮਾਨੰਦ ਨੂੰ (ਚੋਰ) ਚੋਲਿਆ ਹੈ, ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। (ਹਰਾਮ ਖੋਰ) ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਰਾਮਤਾਈ ਨਿਖਿਧਪ੍ਰਣ ਨੂੰ ਖੋਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਭਾਵ ਮੰਦ ਦਿਤਾ ਹੈ।

ਹਾਲੇ ਹਰਾਮ।' (ਸ੍ਰੀ 'ਦਸਮ' ਫੋਕਟ ਕਬਿੱਤ ਸੁਯੋ) ਵਾ :- 'ਹੁਕਾ ਹਜਾਮਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖੋਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਅਭਾਵ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ।

(ਅਸੰਖ ਅਮਦ; ਕਰਿ ਜਾਹਿ ਜੋਰ ॥) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੇ (ਅਸੰਖ) ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨਾਲ (ਜੋਰ) ਜੋੜ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਭਾਵ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਿੱਤ ਦੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਈ ਹੈ। ਅਤੇ (ਜੋਰ) ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਉਹ ਗੁਰਮੁਖ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਆਪ ਵੀ ਅਮਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਅਨਾਗਿਣਤ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਭੀ (ਅਮਰ) ਮੁਕਤ

(ਕਰਿ ਜਾਹਿ) ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਆਪਿ ਮੁਕਤੁ ਮੁਕਤੁ ਕਰੈ ਸਾਗਰ ॥' (ਅੰਗ ੨੯੫)

(ਅਸੰਖ ਗਲ ਵਚ; ਹੁੰਦਾ ਕਮਾਹਿ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮਤ ਨੇ (ਅਸੰਖ ਪੁਸ਼ਪਰ
 ਦੇ ਸਾਧ ਨੂੰ (ਕਮਾਹਿ, ਕਮਾਇਆ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ (੩੩੫, ੩੩੬) ਵਚ
 ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਹੀ ਕਿਸੇ ਦਾ ਮਨ ਬਰਕ ਬੁਝਾ ਨਹੀਂ ਚਿੰਤਾ, ਸੁਣੀ
 ਬਦਕੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ, ਪਰੀਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੀਤਿਆ
 ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੀਤਿਆ ਕਰਨ ਦਾ ਹਲ ਹੀ ਦਿੱਤਾ
 ਹੈ। 'ਪੁਸ਼ਪ ਨ ਦੇਖੀ ਕਿਸ ਸੀਅ, ਪਰਿ ਸਿਉ ਘਰਿ ਜਾਵਈ' (ਅੰਗ ੩੨੩)
 'ਮੇਰਾ ਕਿਸੇ ਨ ਅਧਿ ਬਰਾਤ ਪਾਵਟਾ' (ਅੰਗ ੪੬੬)

(ਅਸੰਖ ਪਾਪੀ; ਪਾਪ ਕਰਿ ਜਾਹਿ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮਤ ਨੇ (ਅਸੰਖ, ਪੁਸ਼ਪਰ
 ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ (ਪਾਪੀ) (ਪਾਪੀ), (ਪ) ਪਾ ਲਿਆ ਹੈ (ਪੀ,
 ਪਤੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਪਾਲਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ :-

'ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਵਰ ਪਾਇਆ ਅਭਿਨਾਸੀ ਨਾ ਕਦੇ ਮਰੇ ਨ ਜਾਇਆ' (੭੮)

(ਪਾਪ ਕਰਿ ਜਾਹਿ) ਪਾਪ ਦੇ ਅੰਤਰ ਵਿਚੋਂ, ਉਹ, ਜੇਹਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ

(ਪਾਪ ਉਕਾਰ ਜਾਹਿ) ਬਣਿਆ। (ਉਂਦੇ) ਨਾਮ ਜਪੇ ਜਾਣ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਦੇ

ਭਾਵ ਪੈਦਾ ਜਾਣ ਦਾ ਵੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਤੇ ਭਾਵ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਪਾਪ

ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਭਰੇ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਿਵੇਂ

ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਬੰਨ੍ਹੇ ਦੀ ਨੋਕ ਨਾਲ ਉਕਰ ਕੇ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਇਸੇ ਇਕੋਕ ਰੂਪੀ

ਬਰਛੇ ਦੀ ਨੋਕ ਨਾਲ ਉਕਰ ਕੇ ਕੱਢ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਬੁਰਕ ਕ ਕੱਢ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

ਵਾ :- ਜਿਵੇਂ ਸੰਖਮਰਮਰ : ਵੇਚ ਕਾਲੇ ਅੰਬਰ ਉਕਰੇ ਹਨ ਉਹ ਹਨ ਜਿਉ

ਜਿਹੜੇ ਪਾਪ ਅੰਦਰ ਉਕਰੇ ਹੋਏ ਹਨ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ (ਜਾਹਿ) ਚਲੇ ਜਾਣ ਹਨ।

(ਅਸੰਖ ਕੁੜਿਆਂ; ਕੁੜੇ ਫਿਰਾਹਿ) (ਅਸੰਖ) ਪੁਸ਼ਪਰ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮਤਾਂ

ਨੇ ਜਪਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁਸ਼ਪਰ ਦੀ (ਆਰ) ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਵਾਸੇ

(ਕੁੜਿਆਂ) ਬੁਝ ਬਧਣ ਵਲ ਸਨ। ਅਤੇ ਉਹ (ਕੀਤ, ਬੁਝ ਬਧਣ ਵਲੋਂ ਤੇ

(ਕੁੜ, ਬੁਝ ਪੁਰਖ ਦੀ ਕੁਸੰਗਤ ਕਰਨ ਵਲੋਂ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਿਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਉਹ ਬੁਝ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦੇ। ਕੁੜ ਨਦਰ ਵਲੋਂ ਵੀ ਚਰਚਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਨਰਕ ਵਿਚ

ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੇ।

(ਅਸੰਖ ਮਲਿਕ; ਮਲੁ ਕਰਿ ਜਾਹਿ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮਤ ਨੇ (ਅਸੰਖ) ਪੁਸ਼ਪਰ

ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਕੀਤ, ਉਹ ਨਰਕ ਜਾਣਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਲਿਕਤਾ ਦੀ (ਮਲੁ, ਮਲੁ,

ਮਲੁ) ਮਲਿਕਤਾ ਪਾਈ ਹੈ।

ਮਲਿਕਤਾ ਪਾਈ ਹੈ।

ਮਲਿਕਤਾ ਪਾਈ ਹੈ।

ਮਲਿਕਤਾ ਪਾਈ ਹੈ।

ਮਲਿਕਤਾ ਪਾਈ ਹੈ।

ਮਲਿਕਤਾ ਪਾਈ ਹੈ।

ਮਲਿਕਤਾ ਪਾਈ ਹੈ।

ਮਲਿਕਤਾ ਪਾਈ ਹੈ।

ਮਲਿਕਤਾ ਪਾਈ ਹੈ।

ਮਲਿਕਤਾ ਪਾਈ ਹੈ।

ਮਲਿਕਤਾ ਪਾਈ ਹੈ।

ਜੇ ਮਾਇਆ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੂਪੀ ਮਲੁ ਹੋਵੇ ਕਰਕੇ ਸੀ, ਤੇ ਭਾਮਾਦਿਕ ਦੀ
 ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੂਪੀ ਮਲੁ, ਤੇ ਮਾਇਆ ਤੇ ਪਾਪੀ ਦੀ ਮਲੁ ਨੂੰ ਅਤੇ ਮਲੇਫ ਸਭਾ ਨੂੰ
 (ਪਾਪੀ, ਨਾਮਕ) ੧੧ ਅਤੇ ਉਹ ਗੁਰਮਤ ਅਸੰਖ ਪੁਸ਼ਪਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ
 ਜਪ ਕਰਕੇ ਉਸੇ ਦਾ ਨਾਮ (ਪਾਪੀ) ਪਾਏ ਹਨ, ਉਹਦੇ ਹਨ, ਮਲੇਫ ਹਨ।
 (ਅਸੰਖ) ੧੧ ਅਤੇ ਉਹ ਗੁਰਮਤ (ਅਸੰਖ) ਪੁਸ਼ਪਰ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ
 ਗੁਰਮਤ (ਅਸੰਖ) ਸਭਾ ਹੈ ਉਹਦੇ ਦਾ ਅੰਤਰ ਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ (ਅਸੰਖ) ਪੁਸ਼ਪਰ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ
 ਪੁਸ਼ਪਰ ਨੂੰ ਜਪਿਆ ਹੈ (ਅਸੰਖ) ਅਧਿਕਾਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ (ਅਸੰਖ)
 ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਦੇ (ਅਸੰਖ) ਅਧਿਕਾਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ (ਅਸੰਖ)
 ਇਕ ਪਾਸੇ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਅਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਨੂੰ ਤੇ ਨਿਰੀਕਾ ਨੂੰ ਇਕ ਮਿੱਠੇ,
 ਰਹਿਣ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਦਾ ਅੰਤਰ ਦਾ ਭਾਰ ਜੇ ਸਿਰ ਤੇ ਸੀ- 'ਬਿਕਾਰ ਪਾਬਰ
 ਪਦਮ ਜਾਇ' (ਅੰਗ ੧੩੩੧) ਇਸ ਭਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਤੇ ਪਾਸੇ
 ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਸੰਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

(ਨਾਨਕ ਨੇਚ ਕੀ ਵੀਚਾਰੁ) ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ
 ਹਨ ਅਸੀਂ (ਨੀਚ, ਨਿਮਤਾ ਨਾਲ, ਵਾ ਰੂਪੀ ਵੀਚਾਰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦਾ, ਸਰੂਪ ਦੀ
 ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਵਾ :- ਸਤਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ
 ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰੂਪ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ (ਨੀਚ) ਨਿਮਤਾ

ਵਾਲਿਆ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀ ਹੈ।

(ਵਾਇਆ ਨ ਜਾਵਾ, ਏਕ ਵਾਰ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਉਤਪਤਿਆਂ ਦਾ ਇੱਕ (ਵਾਰ) ਰੋਮ
 ਮਾਤ ਵੀ (ਵਾਇਆ) ਵਰਤਣ ਕਰਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵਾ ਹੈ।

'ਮਹਿਮਾ ਤਾ ਕੀ ਕਰਕ ਗਈਐ ਜਨ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਰੰਗਿ ਰਾਤੇ' (੨੦੭)
 'ਜਨ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਕਰਕ ਬਰਾਉ ਜੇ ਪ੍ਰਭ ਅਪਣੇ ਭਾਣੇ' (ਅੰਗ ੭੪੮)

ਪੁਸ਼ਪ :- ਜੇਰਿਆਸੁ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਜੀ ਮੈਂ ਸਾਧਨ ਕੀ ਕਰਾਂ ?
 ਉਤਰ :- (ਜੇ ਸਾਧ ਕਰੇ, ਸਾਈਂ ਭਲੀ ਕਾਰ) ਹੋ ਅਧਿਕਾਰੀ ! ਤੈਨੂੰ ਕਰਮ,

ਉਪਾਧਾ, ਗਿਆਨ ਤੇ ਨਹੀਂ ਕਥਨ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਆਪਣਾ ਆਪ
 ਅਧਿਕਾਰ ਵੇਖ ਜੇ - ਤੂੰ ਭੀ ਉਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕਾਰ ਕਰ, ਭੀ ਭਲੀ ਹੈ। ਜੇ ਵਿਕਾਰ
 ਹੋ ਜਾਣ ਕਰ, ਜੇ ਅਵਰਨ ਹੋ ਤਾਂ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਲੋਂ ਸਾਧਨ ਕਰ।

(ਜੇ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ; ਨਿਰੰਕਾਰ) 'ਜੀ' ਜੀਵ ਤੇ 'ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ' ਦੀ ਸ਼ਬਦ

ਦੀ ਸ਼ਬਦ

ਦੀ ਸ਼ਬਦ

ਦੀ ਸ਼ਬਦ

ਦੀ ਸ਼ਬਦ

ਦੀ ਸ਼ਬਦ

ਦੀ ਸ਼ਬਦ

ਦੀ ਸ਼ਬਦ

ਦੇਹਾਂ ਦੇ ਵਾਸ ਅਰਥ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੀ ਹੈ।
ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘਟ ਤੇ ਮਟ ਦੀ ਛੋਟੇ ਤੇ ਵੱਡੇ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਛੱਡਕੇ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਆਕਾਸ਼
ਜਾਂ ਇਕੋ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਦ ਤੇ ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਤਾਂ ਇਕੋ ਹੀ ਹੈ।
‘ਅਨਲ ਅਗਮ ਜੰਮੇ ਲਹਰਿ ਮਇਖ ਦਹਿ, ਜਲ ਕੋਵਲ ਜਲ ਮਾਂਹੀ॥’ (੬੫੭)

—੦—

ਉਨ੍ਹੀਵੀਂ ਪਉੜੀ ਪ੍ਰਾਰੰਭ

ਅਸੰਖ ਨਾਵ; ਅਸੰਖ ਬਾਵ ॥ ਅਤੀਮ ਅਗੰਮ; ਅਸੰਖ ਲੋਅ ॥
ਅਸੰਖ ਕਹਹਿ; ਸਿਰਿ ਭਾਰੁ ਹੋਇ ॥ ਅਖਰੀ ਨਾਮੁ; ਅਖਰੀ
ਸਾਲਾਹ ॥ ਅਖਰੀ; ਗਿਆਨੁ ਗੀਤ ਗੁਣ ਗਾਹ ॥ ਅਖਰੀ;
ਲਿਖਣੁ ਬੋਲਣੁ ਬਾਣਿ ॥ ਅਖਰਾ ਸਿਰਿ, ਸੰਜੋਗੁ ਵਖਾਣਿ ॥
ਜਿਨਿ ਏਹਿ ਲਿਖੇ ਤਿਸੁ ਸਿਰਿ ਨਾਹਿ ॥ ਜਿਵ ਫੁਰਮਾਏ;
ਤਿਵ ਤਿਵ ਪਾਹਿ ॥ ਜੇਤਾ ਕੀਤਾ; ਤੇਤਾ ਨਾਉ ॥ ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ;
ਨਾਹੀ ਕੋ ਬਾਉ ॥ ਕੁਦਰਤਿ ਕਵਣ; ਕਹਾ ਵੀਚਾਰੁ ॥ ਵਾਰਿਆ
ਨ ਜਾਵਾ; ਏਕ ਵਾਰ ॥ ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ; ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ ॥
੨ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ; ਨਿਰੰਕਾਰ ॥੧੯॥

ਅਰਥ ੧ :—ਪ੍ਰਸ਼ਨ :—ਸਿੱਧ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਹੋ ਗਤੀਬ ਨਿਵਾਸੀ !
ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਜਿਥੇ ਜਿਥੇ ਉਹ ਵਸਦਾ ਹੈ ਉਹ ਥਾਂ ਭੀ ਦੱਸੋ,
ਕਿਤਨੇ ਕੁ ਹਨ ?

ਉਤਰ :—ਅਸੰਖ ਨਾਵ; ਅਸੰਖ ਬਾਵ :—ਹੋ ਸਿੱਧੇ ! ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ
ਨਾਮ (ਅਸੰਖ) ਅਨੰਗਣਤ ਹੀ ਹਨ।

ਯਥਾ :—‘ਭਿਰਤਮ ਨਾਮ ਕਥੈ ਕਵਣ ਬਰਮ ਨਾਮ ਬਰਨਤ ਸੁਮਤ ॥’ (ਅੰਗ ੧੦੮੩)
੧ ਜਾਂਤੀ, ੨ ਗਣ, ੩ ਕਿਰਿਆ, ੪ ਸੰਬੰਧ, ੫ ਵਿਅਕਤੀ ਕਰਕੇ

ਭਿਰਤਮ ਨਾਮ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ੧ ਜਾਂਤੀ ਕਰਕੇ ਰਾਖਵੇਂਸੀ, ਜਾਕਵੇਂਸੀ
ਆਦਿ, ੨ (ਗਣ) ਹੋਰ ਕਰਕੇ ਸਿਆਮ ਸੰਦਰ ਆਦਿ, ੩ ਕਿਰਿਆ ਕਰਕੇ ਸਿਵੇ
ਨਮੋ ਪਾਸ ਪੈਦੇ ਗਣ ਤੇ ਦਸੰਦਰ ਆਦਿ, ੪ ਸੰਬੰਧ ਕਰਕੇ ਸੀਆ ਪਤਿ,
ਸ੍ਰੀ ਪਤਿ, ਸਿੰਧ ਕਰਕੇ, ੫ ਵਿਅਕਤੀ ਕਰਕੇ ਆਵਨਾਦਿਕ, ਸ੍ਰੀਸਰਨਾਮ ਵਿਚ
ਅਨੰਗਣਤ ਹੀ ਨਾਮ ਕਹੇ ਹਨ। ਯਥਾ :—ਅਗੁਤ, ਪਰਮੇਸ਼ਰ, ਅੰਤਰਜਾਮੀ,
ਮਹਾਸਦਨ, ਜਾਮਦਰ, ਜਿਖੀਂਸ, ਗਵਟਪਨਾਮੀ, ਪਨਦੀ ਧਰ ਈਸ, ਬਨਵਾਲੀ,
ਚੰਪਣਿ ਆਦਿ, ਸ੍ਰੀ ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਵਿਚ ਬੇਅੰਤ ਨਾਮ ਕਹੇ ਹਨ। ਯਥਾ :—
ਚਾਰਚੀ ਚੰਦ ॥ ੩ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਰੰਗਿ ਦੇ ॥ ਮੁਕੰਦੇ ॥ ਉਦ ਰੇ ॥ ਅਪਾਰੇ, ਦੱਖ ॥
ਹਰੀਅੰ ॥ ਕਰੀਅੰ ॥ ਨਿਨਾਮਿ ॥ ਅਕਾਮਿ ॥
‘ਤੁ ਸਰਬ ਨਾਮ ਕਥੈ ਕਵਣ ਬਰਮ ਨਾਮ ਬਰਨਤ ਸੁਮਤ ॥’
‘ਏਕ ਸੋਹ; ਰਣ ਕਵਣ ਬਖਾਨੈ ॥ ਸਹਸ ਫਨੀ ਸੇਖ; ਅੰਤ ਨ ਜਾਨੈ ॥’
ਨਵ ਨਾਮ ਜਪੈ ਦਿਨ ਰਾਤੀ; ਇਕੁ ਗੁਣੁ ਨਾਹੀ ਪ੍ਰਭ ਕਹਿ ਸੰਗਾ ॥ (੧੦੮੩)
ਯਥਾ :—‘ਦਵਤ ਅਬ ਲਗੇ ਨਾਮ ਅਪਾਰਾ ॥ ਤੁਮਰੇ ਤਉ ਨ ਪਾਵਤ ਪਾਰਾ ॥’
(ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਅੰਗ ੪੭) ਬੇਸ਼ਨਾਗ ਹੁਣ ਤਕ ਅਪਾਰ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਹਰ ਰੋਜ਼
ਹਜ਼ਾਰ ਨਵਾਂ ਨਾਮ ਉਚਾਰਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਭੀ ਤੇਰੇ ਨਾਵਾਂ ਦਾ ਪਾਰਾਵਾਰ ਅੰਤ
ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ ਭਾਵ ਤੇਰੇ (ਅਸੰਖ) ਅਨੰਗਣਤ ਨਾਮ ਹਨ। ਪਰ ‘ਸਤਿਨਾਮੁ
ਤੇਰਾ ਪਰਾ ਪੂਰਬਲਾ ॥’ ਹੈ।

ਅਸੰਖ ਬਾਵ :—ਉਸ ਦੇ ਵੱਸਣ ਵਾਲੇ (ਅਸੰਖ) ਅਨੰਗਣਤ ਹੀ (ਬਾਵ)
ਥਾਂ ਮੰਨੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਖੀਰ ਸਮੁੰਦ ਵਿਚ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਬੇਕੁੰਨ ਵਿਚ ਮੰਨਦਾ
ਹੈ ਹਿੰਦੂ ਕੇਵਲ ‘ਦਖਨ ਦੇਸ ਹਰੀ ਕਾ ਬਾਸਾ ॥’ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਮੁਸਲਮਾਨ
ਕੇਵਲ ‘ਪਛਿਮ ਅਲਹ ਮੁਕਾਮਾ ॥’ ਹੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਯਥਾ :—‘ਕਾਹੂ ਲਖਿਓ
ਹਰਿ ਅਵਾਚੀ ਦਿਸਾ ਮਹਿ, ਕਾਹੂ ਪਛਾਹ ਕੋ ਸੀਮ ਨਿਵਾਇਓ ॥’ ਕੋਈ ਸਤਵੇਂ
ਪਤਾਲ ਵਿਚ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ‘ਅਲਹੁ ਏਕੁ ਮਸੀਤਿ ਬਸਤੁ ਹੈ; ਅਵਰੁ ਮੁਲਖੁ
ਕਿਸੁ ਕੋਰਾ ॥’ (੧੩੪੯) ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕੋਈ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਦੇਸੀ ਮੰਨਦਾ ਹੈ।
ਜੋਗੀ ਕੇਵਲ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਵਿਚ ਹੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਯਥਾ :—‘ਜੋਗੀ ਸੰਨਿ ਧਿਆਵਨਿ
ਮੇਤੇ ਅਲਖ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾਰ ॥ ਸੂਖਮ ਮੂਰਤਿ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨ ਕਾਇਆ ਕਾ
ਆਕਾਰੁ ॥’ (ਅੰਗ ੪੬੫) ਕੋਈ ਕੋਲਾਸ ਪਰਬਤ ਤੇ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸਤਿਗੁਰਾ
ਨੇ ਸਰਬ ਵਿਆਪੀ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਯਥਾ :—‘ਜਿਸੀ ਜਮਾਨ ਕੇ ਬਿਖੈ ਸਮੱਸਤ ਏਕ
ਜੋਤ ਹੈ ॥ ਨ ਘਾਟ ਹੈ ਨ ਬਾਢ ਹੈ ਨ ਘਾਟ ਬਢ ਹੋਤ ਹੈ ॥’ (ਦਸਮ ਅੰਗ ੨੬)

ਕਿ ਸਰਬੰ: ਦੇਸੈ ॥ ਕਿ ਸਰਬੰ: ਭੋਜੈ ॥ 'ਘਟਿ ਘਟਿ ਮੈ ਹਰਿ ਜੂ ਬਸੈ, ਸੇਤਨ
ਕਹਿ ਪੁਆਰਿ ॥' (ਅੰਗ ੧੪੨੬) ॥

‘ਤਤ ਸਮਾਣੀ ਜਤਿ ਜਿਉ ਜਲ ਘਟਾਉ ਚੇਦੁਆ ॥’ (ਅੰਗ ੧੦੬੯)
‘ਇ’ ਜਗ ਸਰ ਕੀ ਹੈ ਕੋਠੜੀ ਸਰੋ ਬਾ ਵਿਚਿ ਵਾਸੁ (ਅੰਗ ੧੦੬੯)
‘ਸਰਨੀ ਬਾਈ ਨਵਿਆ ਆਪ’ ॥ ਇਸ ਕਰਕੇ ਬੇਤਨ, ਬੁ ਮਸਤ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ,
ਸਮੁੰਦਰ, ਦਰਦ, ਪਾਸ ਚ ਰੇ ਕੀਤਾ, ਸਭ ਧਰਮ ਅਸਥਾਨ ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਅਸਥਾਨ
ਅੰਦਰ ਸਰਨਾ ਬਾਈ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਧਰਮ ਦੇ ਅਸਥਾਨ
ਬਾਵ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨਸਾਰ:—‘ਪੁਰ ਜੀ ਬਸਹਿ ਸਾਧ ਕੀ ਰਸਮ’ (ਅੰਗ ੨੬੩)
ਸਾਧੁਆ ਦੀ ਰਸਮਾਂ ਨੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਤੇ ਨਰੁ’ ਅਰਥਿ ਨਿਰੋ’ ਵਚ ਵਸਦਾ ਹੈ,
ਯਥਾ:—‘ਪ੍ਰੀਤ ਬਸਨ ਰਿਦ ਮਹਿ ਖੋਜ ॥’ ‘ਹਿੰਦੁ ਦੇ ਕਰਮ ਮਹਿ ਹਰਿ ਕਾ
ਬਾਸ’ ਅੰਯੋਨੇ ਰਥਾ ਬੁਹਮ ॥ ਵਸੈ ਅੰਯਰ ਮੰਤ੍ਰੇ ਪਾਖਾ, ਵੀ ਹੈ।
‘ਮਿਲਿ ਸਰਸੰਗਤਿ ਖੋਮ ਦਸ ਈ ਵਿਚਿ ਸੰਗਤ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਵਸੇ ਜੀਉ’ (ਅੰਗ ੬੬)
‘ਨਿਜ ਘਰ ਮੇਰੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਹੈ ਨਾਰਦ ਮਨ ॥’ (ਵਾ: ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ
‘ਸਿਖ ਪੰਚਨ ਮਹਿ ਮੇਰੇ ਬਾਸਾ ॥’ ਸਤਿਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪ: ਜੀ ਮਦਾਂ ਦਿਲੀ ਗਏ ਸੀ
ਤਦੋਂ ਵਜੀਰ ਥਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕਿਥੇ ਭਰਾ ਕਹੀਏ? ਤਾਂ ਚਸ ਨੇ ਸਰਧਾ
ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਕਈ ਥਾਂ ਦੱਸੇ। ਯਥਾ:—
ਸੁਨਤਿ ਖਾਨ ਕਰ ਜੋਰ ਉਚਾਰੀ। ‘ਬਸਹੁ ਰਿਦੇ ਤਮ ਧਾਨਾਨ ਜੁ ਧਾਰੀ ॥
ਜਿਉ ਸਤਿਸੰਗਿ ਪ੍ਰਭੁ ਗੁਨ ਗਾਵੈ। ਤਹਾ ਬਸਹੁ ਤੁਮ ਕੋ ਬਨਿ ਆਵੈ।
ਸਿਮਰਾਹਿ ਸੇਤ ਰੂਪ ਅੰਬਨਾਸੀ। ਤਿਨ ਕੋ ਆਪ ਰਸਤਿ ਹੋ ਪਾਸੀ।
ਨਕਰ ਸੁਧਾਸਰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ। ਨਿਸ ਦਿਨ ਬਸਹੁ ਤਿਸੀ ਕੋ ਅੰਦਰ ॥੩੦॥
ਜਿਨ ਕੋ ਸਦਾ ਸੇਤ ਗੁਨ ਲਹੈ। ਜਨੁ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕੋ ਉਰ ਨਿਤ ਰਹੈ।
ਜੋ ਜਾਨਹਿ ਭਣਾ ਕਰਤਾਰ। ਤਨ ਹੋਤਾ ਜੁਤਿ ਜਮੇ ਬਿਕਾਰ ॥੩੧॥
ਸਤਲ ਸਧੀਦਸ ਉਰ ਕੋ ਹੋਰੇ। ਤਹਾ ਬਾਸ ਨਿਜ ਕਰਹੁ ਬਡੇਰੇ
ਸੰਤਾਨੁ ਸਦੇ ਸਮੀਪਰ ਜਾਗ। ਸਿਹਮਾ ਸਿਹਨ ਸਦ ਜੁ ਲਾਗ ॥੩੨॥
ਸੰਤਿਨਾਮੁ ਸਿਮਰਨਿ ਲਿਵ ਮਹਾਂ। ਇਹ ਸੋਰਭ ਤੇ ਮਹਿਬਤ ਮਹਾਂ।
ਪੁਨਾ ਭੁਤਾਨ ਲਖਾ ਜਹਿ ਹੋਨ। ਬਸਹੁ ਅਨੰਦ ਕਰਿ ਅਸ ਉਰ ਭੋਨ ॥੩੩॥
ਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਅੰਯਰ ਤੇ ਨਾਮ ਤੇ ਥਾਂ ਹਨ ਸਾਰੇ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ,
ਯਦ:—‘ਬਾਵਾ ਨਾਵ ਨ ਜਾਣੀਆਹ ਨਾਵਾ ਕੇਵਡੁ ਨਾਉ ॥’ (ਅੰਗ ੫੩)
ਜਿਥੇ ਵਸੇ ਮੇਰਾ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਸੇ ਕੇਵਡੁ ਹੈ ਥਾਉ ॥’ (ਅੰਗ ੫੩)

ਵਾ: ਆਖਿਅਹੀ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ
ਹੋਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੀਨ, ਸਾਮ ਲੋਕ ਆਦਿਕ ਥਾਂ ਹਨ।

ਨਗੀਮ: ‘ਗੀਤ ਅਖਿ ਲੇਖ:—(ਅਰੰਮ) ਜਿਸ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਨ
ਹੋਵੇ। ‘ਗੀਤ ਅਖਿ ਲੇਖ:—(ਅਰੰਮ) ਜਿਸ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਨ
ਹੋਵੇ। (ਅਸੰਖ) ਗਿਣਤੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜੋ
ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਲਈ ਬਾਸ਼ਤ੍ਰਾ ਕਰਕੇ ਅਗੰਮ ਹੈ, ਵੇਦਾਂ ਕਰਕੇ ਵੀ ਅਗੰਮ ਹੈ ਅਤੇ
ਸਾਮਾਨ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ (ਪ੍ਰਾਮ) ਲੋਕ ਵੀ
ਨਾਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ:—ਪਰਮੇਸਰ ਦੇਵਤਿਆਂ ਕਰਕੇ ਅਗੰਮ ਹੈ, ਵੇਦਾਂ
ਨਾਮ ਨੂੰ ਅਗੰਮ ਅਤੇ ਅੰਯਰ ਯੋਗ, ਮਨੁਖਾਂ ਕਰਕੇ ਵੀ (ਅਸੰਖ) ਅਨਗਿਣਤ
ਹੈ। ਵਾ: ‘ਸ ਦੇ ਨਿਰਗੁਨ ਸਰੂਪ ਦੇ ਨਾਮ ਸਰਗੁਣ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕਾਂ ਵਲੋਂ
ਅਰੰਮ ਨਾਮ ਅਤੇ ਸਰਗੁਣ ਦੇ ਨਾਮ ਨਿਰਗੁਨ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕਾਂ ਵਲੋਂ
(ਅੰਯਰ) ਨਾਮ ਤੇ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਨਾਮ (ਅਸੰਖ) ਅਨਗਿਣਤ ਹਨ। ਗਿਣੇ
ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ।

ਅਸੰਖ ਕਹਹਿ ਸਿਰਿ ਭਾਰੁ ਹੋਇ:—(ਅਸੰਖ) ਅਨਗਿਣਤ ਹੀ
(ਸਿਰਿ ਭਾਰੁ ਹੋਇ) ਸਿਰ ਦੇ ਭਾਰ ਭਵ ਸਿਰ ਪਰਨੇ ਹੋ ਹੋ ਕੇ ਕਪਾਲੀ ਆਸਣ
ਲਾ ਲਾ ਕੇ ਵਾ:—(ਸਿਰਿ ਭਾਰੁ) ਉਧਟ ਲਮਕ ਲਮਕ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪੈਰ ਬਿਛਾਂ
ਨਾਲ ਬੈਠੇ ਬੈਠੇ ਕੇ ਵਾ:—(ਸਿਰਿ ਭਾਰੁ ਹੋਇ) ਮਾਤਾ ਦਾ ਗਰਭ ਵਿਚ ਸਿਰ ਦੇ
ਭਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਪਰਾ ਬਾਣੀ ਦੁਆਰਾ ਵਾ:—ਸਿਰ ਪਰਨੇ ਹੋ ਕੇ ਭਾਵ ਸਾਰਾ ਟਿੱਲ
ਲਾ ਕੇ ਉਸ (ਅਸੰਖ) ਪਰਮੇਸਰ ਦਾ (ਕਹਹਿ) ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਅਖਰੀ ਨਾਮੁ: ਅਖਰੀ ਸਾਲਾਹ:—ਅਖਰੀ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਨਾਮ
ਜਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਖਰੀ ਕਰਕੇ ਹੀ ਪਰਮੇਸਰ ਦੀ (ਸਾਲਾਹ) ਸਿਫਤ ਭਗਤੀ
ਬੰਧਗੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਭਾਵ ਏਲ ਕੇ ਉਚਾਰ ਕ ਸਭ ਕੁਝ ਹੋਂਦਾ ਹੈ। ਵਾ:—(ਅਖਰੀ)
ਨਾਵ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਹੈ। ਮੱਥ ਤੇ ਲਿਖੇ (ਅਖਰੀ) ਚੰਗੇ ਕਰਮਾਂ ਕਰਕੇ ਹੀ ਨਾਮ
ਜਪੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ (ਅਖਰੀ) ਲਿਖੇ ਕਰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਪਰਮੇਸਰ ਦੀ (ਸਾਲਾਹ)
ਸਿਫਤ ਕਰਨੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਅਖਰੀ ਗਿਆਨੁ ਗੀਤ ਗੁਣ ਗਾਹ:—ਪ੍ਰਭੂ ਅਖਰੀ ਕਰਕੇ ਹੀ
ਵਾ:—ਮੱਥ ਤੇ ਲਿਖੇ (ਅਖਰੀ) ਕਰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਪਰਮੇਸਰ ਦਾ ਗਿਆਨ
ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰਮੇਸਰ ਦਾ (ਗੀਤ) ਜੋਰ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਵਾ ਕੀਰਤਨ
ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। (ਗੁਣ ਗਾਹ) ਗੁਣਾਂ ਦੇ (ਗਾਹ) ਅਸਥਾਨ ਬਣ ਜਾਈਦਾ

ਹੈ। ਵਾ :- (ਰੁਣ) ਵਿਸਿਆ ਨੂੰ (ਗਾਹ) ਵਥਾ ਲਈਦਾ ਹੈ। ਵਾ :- (ਰੁਣ) ਨੂੰ (ਗਾਹ) ਵਿਚਾਣ ਵਾਲ ਬਣ ਜਾਈਦਾ ਹੈ। ਵਾ :- (ਰੁਣ) ਨੂੰ (ਗਾਹ) ਕੁਹਣ ਕਰ ਲਈਦਾ ਹੈ।

ਅਖਰੀ: ਲਿਖਣੁ ਬੋਲਣੁ ਬਾਣਿ :- ਮਥੇ ਤੇ ਲਿਖੇ (ਅਖਰੀ) ਕਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ (ਲਿਖਣ) ਲਿਖਣਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਇਕਾਰੀ ਬਣਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਕਰਮਾਂ ਬਨਾ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਲਿਖਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਅਤੇ (ਅਖਰੀ) ਕਰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਬਣੇ ਦਾ ਬੋਲਣਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਬੋਲਣ ਦਾ ਬੜਾ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡੇ ਬੋਲਣ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਸੋਹਣ ਹੋ ਜਾਣ ਪਰ ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਲੀਡਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬੋਲਣਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਵਾ :- ਗੁਰੂ ਕੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਲਿਖਣਾ, ਬੋਲਣਾ ਤੇ ਪੜ੍ਹਨਾ ਵੀ ਚੰਗੇ ਕਰਮਾਂ ਕਰਕੇ ਹੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਵਾ :- ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਖਰੀ ਕਰਮ ਹੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਲਿਖਣਾ ਤੇ ਬੋਲਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸਨ :- ਦੂਸਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਿਹੜੇ ਅਖਰ ਬਾਰੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ?

ਉੱਤਰ :- ਅਖਰਾ ਸਿਰਿ; ਸੰਜੋਗੁ ਵਖਾਣਿ :- ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਖਰਾਂ ਦਾ ਕਰਮ ਦਾ (ਵਖਾਣਿ) ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਿਰ ਦੇ ਨਾਲ (ਸੰਜੋਗ) ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਭਾਵੇਂ ਸੇ ਸਾਰਿਆ ਦੇ ਮੱਥੇ ਤੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਰੂਪ ਅਖਰ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਹਨ। 'ਕਰੀ ਲਹ ਕਲਮ ਲਿਖਯੋ ਲਿਖ ਮਾਏ ॥' (ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਅੰਗ ੪੧)

ਪ੍ਰਸਨ :- ਫੇਰ ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਜਿਸ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਇਹ ਅਖਰ ਲਿਖੇ ਹਨ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਵੀ ਕੋਈ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ?

ਉੱਤਰ :- ਜਿਨਿ ਏਹਿ ਲਿਖੇ ਤਿਸੁ ਸਿਰਿ ਨਾਹਿ :-

(ਜਿਨਿ ਏਹਿ ਲਿਖੇ) ਜਿਸ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਇਹਾਤਾ ਹੋ ਕੇ ਇਹ ਅਖਰ ਲਿਖੇ ਹਨ। - ਸ 'ਸਿਰਿ ਨਾਹਿ', ਤਿਸ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਵੀ (ਨਾਹਿ) ਪਤੀ ਪਰਮੇਸਰ ਹੈ ਬ੍ਰਹਮਾ ਉਸਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ।

ਵਾ :- ਪ੍ਰਸਨ :- ਹੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ! ਉਸ ਪਰਮੇਸਰ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਵੀ ਅਖਰ ਲਿਖੇ ਹਨ ਕਿ ਨਹੀਂ?

ਉੱਤਰ :- (ਜਿਨਿ ਏਹਿ ਲਿਖੇ) ਜਿਸ ਪਰਮੇਸਰ ਨੇ ਇਹ ਲਿਖ ਰੂਪ ਅਖਰ ਲਿਖੇ ਮਾਏ ਮ ਸਿਰਿ ਨਾਹਿ) ਤਿਸ ਦੇ ਸਿਰ ਉਤੇ ਇਹ ਲਿਖ (ਨਾਹਿ) ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਹ ਤਾਂ ਅਲੇਖ ਹੈ।

ਸਥਾ :- 'ਸਰਬ ਜੀਆ ਸਿਰਿ ਲੇਖੁ ਧੁਤਾਹੁ; ਇਸ ਲੇਖੇ ਨਹੀ ਕੋਈ ਜਾਉ। ਆਪਿ ਅਲੇਖੁ ਕੁਦਰਤਿ ਕਰਿ ਦੇਖੇ; ਹੁਕਮਿ ਚਲਾਏ ਸੋਧੀ ਜੀਉ।' (ਅੰਗ ੫੯੮)

ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਕੋਲੋਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਥਾ :- 'ਅਲੇਖ ਹੈ ॥ ਅਲੇਖ ਹੈ ॥' ਵਾ ਵਾ ਵਾ ਰੁਣ ॥ (ਸਿਰ) ਲੇਖਣੀ ਹੋਰ ਕਈ (ਨਾਹਿ) ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸਨ :- ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ! ਉਹ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕਿਵੇਂ ਕਰਮ ਲਿਖਦਾ ਹੈ?

ਉੱਤਰ :- 'ਜਿਦੁ ਫੁਰਮਾਏ ਤਿਵ ਤਿਵ ਪਾਹਿ :-' ਜਿਵੇਂ 'ਜਿਵੇਂ' ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਸੰਚਾਰ ਕਰਮਾ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਬਿਧਾਤਾ ਬਣ ਕੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਰੂਪ ਲਿਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, 'ਲਿਖ ਦਾਤਿ ਮਤਿ ਵਾਜਾਈ ॥' (ਅੰਗ ੯੮੯) ਦਾਤ, ਬੁੱਧੀ, ਪ੍ਰਾਪਤ, ਉਮਰ, ਸੱਚ, ਸੱਚ ਹੋਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਵਾ ਲਿਖਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ 'ਜਿਵੇਂ' ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਵਰਮਾਣੀ ਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ 'ਤਿਵੇਂ' ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਕਰਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਲਿਖਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤੇ ਜੂਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰਸਨ :- ਤਾਂ ਫੇਰ ਇਹ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਜੀਵ ਪੈਦਾ ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ ਕੀਤੇ ਹਨ?

ਉੱਤਰ :- 'ਜੋਤਾ ਕੀਤਾ; ਤੋਤਾ ਨਾਉ :-' ਹੇ ਸਿੱਧੇ! ਇਹ ਜਿਤਨਾ ਸੰਸਾਰ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਿਤਨਾ ਸਾਰਾ ਹੀ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਸਤੇ ਕੀਤਾ ਹੈ।

'ਆਇਓ ਸੁਨਨ ਪੜਨ ਕਉ ਬਾਣੀ ॥' (ਅੰਗ ੧੨੧੯)

ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ; ਨਾਹੀ ਕੋ ਥਾਉ :- ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਿ ਤੋ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸ ਨੂੰ ਭੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ (ਕੋ ਥਾਉ) ਕੋਈ ਥਾਂ (ਨਾਹੀ) ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ।

ਵਾ ਸਰੂਪ ਰੂਪੀ ਥਾਂ, ਸੱਚ ਖੰਡ ਰੂਪ ਥਾਂ ਕੋਈ ਭੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਖੂਹ ਦੀਆਂ ਟਿੱਡਾਂ ਵਾਂਗ ਬਾਰ ਬਾਰ ਜੂਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਭਰਮੇ ਭਟਕਦੇ ਰਹਿਣਗੇ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਣਗੇ।

ਕੁਦਰਤਿ ਕਵਣ; ਕਹਾ ਵੀਚਾਰ :- ਹੇ ਸਿੱਧੇ! ਉਸ ਪਰਮੇਸਰ ਦੀ (ਕੁਦਰਤ) ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਕਿਤਨਾ ਕੁ ਵੀਚਾਰ ਕਰਕੇ ਦੱਸੀਏ?

ਵਾਰਿਆ ਨ ਜਾਵਾ; ਏਕ ਵਾਰ :- ਉਸ ਦਾ ਇਕ ਰੋਮ ਮਾਤ੍ਰ ਵੀ (ਵਾਰਿਆ) ਵਰਨਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ।

ਪ੍ਰਸਨ :- ਫੇਰ ਜੀ ਫੁਟਕਾਰਾ ਕਿਵੇਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?

ਉੱਤਰ :- 'ਜੇ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ; ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ :-' ਉਸਦੀ ਰਜਾ ਵਿਚ ਚਲੀਏ ਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀਏ ਹੇ ਪਰਮੇਸਰ! ਜੇ (ਤੁਧੁ) ਆਪ ਨੂੰ ਭ ਉਂਦਾ ਹੈ ਸਾਨੂੰ

ਭਰੋ ਹੀ ਚੋਰੀ ਕਰ ਹੈ।

੩, ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ: ਨਿਰੰਕਾਰ :- ੩ ਪਿੰਡ (ਸਦਾ ਸਲਾਮਤ) ਇਸਤਿਤ ਰੂਪ ਸੀ, ਹੁਣ ਭੀ ਸਦਾ ਰਾਹਤ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਹ ਨਿਰੰਕਾਰ ! ਅੱਗ ਨੂੰ ਭੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਉਂ ਤਿੰਨ ਭਾਲਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਦੇ।

ਅਰਥ ੨ :- ਪੁਸ਼ਨ :- ਹੋ ਸੱਚ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ! ਤੁਸੀਂ ਪਾਪੀਆਂ ਤੇ ਪੁੰਨੀਆਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਤਾਂ ਦੱਸ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਜ਼ਿੰਮਾ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਉਂ ਤੇ ਬਾਉਂ ਭੀ ਦੱਸ ਜੀ ?

ਉਤਰ :- ਅਸੰਖ ਨਾਵ; ਅਸੰਖ ਬਾਉ ॥ ਹੋ ਸਿੱਧੇ ! ਅਸੰਖ ਹੀ ਪੁੰਨੀਆਂ ਅਤੇ ਪਾਪੀਆਂ ਦਾ ਨਾਉਂ ਹਨ ਅਤੇ ਅਸੰਖ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ (ਬਾਉ) ਬਾਉ ਹਨ, ਪੁੰਨੀਆਂ ਦੇ ਸੁਰਗਾਂ ਦੇ ਅਤੇ ਪਾਪੀਆਂ ਦੇ ਨਰਕਾਂ ਦੇ।

(ਅਰੰਮ ਅਗੰਮ; ਅਸੰਖ ਲੰਕਾ) (ਅਸੰਖ) ਅਨੰਤ ਤੇ ਸਿਹਤ (ਲੰਕਾ) ਲੋਕ ਹਨ ਪਾਪੀ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੰਨੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕ ਅਰੰਮ ਹਨ। ਸੁਰਗ ਲੋਕ, ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ ਆਦਿਕ। ਉਹ ਪਾਪੀ ਓਥੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੇ। ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਪੁੰਨੀਆਂ ਦੇ ਨਾਉਂ ਨੂੰ ਪਾਪੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕ ਅਗੰਮ ਹਨ। ਨਰਕ, ਜਮਪੁਰੀ ਆਦਿਕ, ਉਹ ਉਥੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ। ਭਾਵ ਪਾਪੀ ਜੋ ਹਨ ਉਹ ਪੁੰਨੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਪੁੰਨੀ ਪਾਪੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ। ਵਾ :- (ਅਸੰਖ) ਅਨੰਤ ਤੇ ਸਿਹਤ, ਮਾਤ ਲੋਕ ਦੇ ਜਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ ਅਵਿਚ ਅਗੰਮ ਹਨ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ ਦੇ ਜਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਅਵਿਚ ਅਗੰਮ ਹਨ। ਪਉਰ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹਨ।

(ਅਸੰਖ ਕਹਿਓ; ਸਿਰਿ ਕਰ ਹੋਇ ॥) ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਪੁਸ਼ਨ ਨੂੰ ਅਸੰਖ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤਿਹੀ ਸਿਰਿ ਕਰ ਹੋਇ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਗਣਨੀ ਤੇ ਅਨੰਤਤਾ ਦੋਵੇਂ ਅਤੇ ਚਿਤ ਤੇ ਅਚਿਤ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਸੰਦਰਭ ਹਨ। ਸ ਉਸ ਨੂੰ ਅਸੰਖ ਕਹਿਣਾ ਵੀ ਸਿਰਿ ਕਰ ਹੋਇ ਹੀ ਹੋਣਾ ਹੈ।

ਪੁਸ਼ਨ :- ਹੋ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤ ਹੋ ! ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਕੋਣ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ?

ਉਤਰ :- (ਅਖਰੀ ਨਾਨਕ, ਅਖਰੀ ਸਾਲਾਹ) :- ਪੁਸ਼ਨ ਭਾਵ ਪੁਸ਼ਨੀਪਕਾ ਵਿਚ ਪੁਸ਼ਨ ਭਾਵ ਸੰਖਿਯਾ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਅਰਥ ਹੈ। (ਅਖਰੀ) ਅਖਰੀ ਵਾਲਾ ਜੋ ਵੇਦ ਪੁਸ਼ਨ (ਨਾਨਕ) ਨਾਮ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ (ਅਖਰੀ) ਅਖਰੀ ਵਾਲਾ ਜੋ ਵੇਦ ਪੁਸ਼ਨ ਦੀ (ਸਾਲਾਹ) ! ਸਭਤ ਨੂੰ ਭੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਅਖਰੀ, ਅਖਰੀ ਗੀਤ ਗਾਹ ॥ (ਅਖਰੀ) ਵੇਦੀ ਅੰਦਰ ਦੱਸਿਆ ਤੁਸੀਂ ਪੁਸ਼ਨ ਦੀ ਸਲਾਹ ਪੁਸ਼ਨ ਦੀ ਹੈ ? 'ਸਤੋ ਸੰਸਾਰਿ ਤੇ ਗਿਆਨਾ' ਅਖਰੀ, ਅਖਰੀ ਪੁਸ਼ਨ ਦੀ ਹੈ ? 'ਸਤੋ ਸੰਸਾਰਿ ਤੇ ਗਿਆਨਾ' ਦੀ ਸਲਾਹ ਪੁਸ਼ਨ ਦੀ ਹੈ ? (ਗੁਣ ਗਾਹ)

ਮ ਮ ਵਦ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਰਿਗ ਵੇਦ ਵਿਚ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵੇਦ ਵਿਚ ਸ਼ਿਵਰ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਥਰਵ ਵੇਦ ਵਿਚ (ਗੀਤ) ਰਾਗ ਗਾਉਣੇ ਅਖਰੀ, ਅਖਰੀ, ਗਣ ਗਾਉਣੇ ਸਿਰਿ ਹੋਇ ਹਨ।

(ਅਖਰੀ) ਅਖਰੀ ਗਾਹ ॥ (ਅਖਰੀ) ਵੇਦੀ ਵਿਚ ਲਿਖਣ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ? ਅਤੇ ਬਣੀ ਦੇ ਬਣਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਕੀ ਹੈ ? ਇਹ ਸਾਰੇ ਓਨ ਵੇਸੇ ਹੋਏ ਹਨ।

(ਅਖਰੀ ਸਿਰਿ; ਸੰਸਾਰਿ ਵਾਹਿ ॥) (ਅਖਰੀ) ਅਖਰੀ ਵਾਲੇ ਵੇਦਾਂ ਦਾ ਜੋ (ਸਿਰਿ, ਸੰਸਾਰੀ) ਓਅੰਕਾਰ ਮੰਤ੍ਰ ਹੋ ਉਸ ਦੇ (ਵਾਹਿ) ਉਚਾਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਇਹੀ ਦਾ ਜ (ਸੰਸਾਰੀ) ਸੰਸਾਰ ਪਾਵੇ ਕ ਵ ਓਅੰਕਾਰ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰੇ।

ਪੁਸ਼ਨ :- ਮਹਾਰ ਜ ਜੀ ਕੀ 'ਓਅੰਕਾਰ' ਪੁਸ਼ਨ ਦਾ ਵੀ ਸੁਮਣੀ ਹੈ ?
ਉਤਰ :- (ਸਿਰਿ ਹੋਇ ਲਿਖ; - ਸੁ ਸਿਰਿ ਨਾਹਿ) ਨਹੀਂ ਭਾਈ ! (ਸਿਰਿ ਹੋਇ ਲਿਖ) ਜਿਸ ਪੁਸ਼ਨ ਨੇ ਇਸ 'ਓਅੰਕਾਰ' ਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਅਖਰ ਲਿਖੇ ਹਨ, ਸੁ ਸਿਰਿ ਨਾਹਿ, ਦਸ ਦੇ ਦਸ (ਸਿਰਿ) ਸੁਮਣੀ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹ ਓਅੰਕਾਰ ਤਾਂ ਵੇਦਾਂ ਦਾ ਸੁਮਣੀ ਹੈ।

ਉਸ ਪੁਸ਼ਨ ਨੇ ਤਾਂ ਮਰ ਰੇ ਉਚਾਰਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਹ ਕਲਪਤ ਰੂਪ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਅਪ ਇਸਦਾ ਅ ਦੀ ਸਰੂਪ ਹੈ, 'ਓਅੰਕਾਰ' ਓਅੰਕਾਰ ॥ ਕਬਨੀ ਅਨਾ ਦਾ 'ਭ' ਵ ਅਨਾ ਦੀ ਪਰਮੇਸਰ ਦਾ ਓਅੰਕਾਰ (ਆ ਦ) ਪਹਿਲੀ ਕਬਨੀ ਹੈ ਓਹ ਅਪ ਅਦਿਤੀ ਤੇ ਨਿਰਤੀ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਓਅੰਕਾਰ ਤਿਨ ਕਹਾ ॥ ਸੋ ਪੁਨ ਪੂਰ ਜਗਤ ਮੇ ਰਹਾ ॥ (ਓਵੀ ਅਵਤਾਰ ਅੰਗ ੧੫੯)

(ਜਿਵ ਫੁਰਮਾਏ; ਤਿਵ ਤਿਵ ਪਾਹਿ ॥) ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇ ਤਾਈਂ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ ਪੁਸ਼ਨ ਨੇ। ਪੁਸ਼ਨ ਦੇ ਸੁਰਾ ਅਨੁਸਾਰ ਮਰਯਾਦਾ ਤੋਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਪਰਚੇ ਵਾਸਤੇ, ਉਸ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਮ ਕਾਝ ਲਿਖ ਕੇ ਵੇਦਾਂ ਵਿਚ (ਪਾਹਿ) ਪਾਉਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਚੜ੍ਹੇ ਵੇਦਾਂ ਦੀ ਕੁਲ ਸੁਰਤੀ ਇਕ ਲੋਕ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ੮੦,੦੦੦ ਸੁਰਤੀ ਕਰਮ ਕਾਝ ਦਾ ਕਬਨ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਭਰੋ ਹੀ ਚੰਕੀ ਭਾਰ ਹੈ।

੩. ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ :- ੩ (ਸਦਾ ਸਲਾਮਤ) ਇਸਤਿਤ ਰੂਪ ਸੀ, ਹਰ ਕੀ ਸਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਹੀ ਨਿਰੰਕਾਰ! ਅਤੇ ਨੂੰ ਭੀ ਹਵਾਗਾ। ਇਉਂ ਕਿਸੇ ਕਲਾ ਵਿਚ ਜਾਣਦਾ।

ਅਰਥ ੨ :- ਪ੍ਰਸਨ :- ਹੀ ਸੱਚ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ !

ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਹਾਲਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਵਿਚੀ ਹੈ, ਫ਼ਿਰਕਾ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਦੇ ਨਹੀਂ ਤਬਾਹੁ ਭੀ ਦੇਸ਼ੀ ਹੈ।

ਉਹ ਹੈ : ਅਸੰਖ ਨਾਵ; ਅਸੰਖ ਬਾਵ ॥ (ਹੀ ਸਦਾ) ਅਸੰਖ ਹੀ ਪ੍ਰੀਤੀਆ ਅਤੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਨਾਉਂ ਹਨ ਅਤੇ ਅਸੰਖ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਵ (ਬਾਉ) ਹਨ।

ਪ੍ਰੀਤੀਆ ਦੇ ਸੁਰਗਾਦਿ ਅਤੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਨਰਕ ਆਦਿ।

(ਅਸੰਖ ਅਸੰਖ, ਅਸੰਖ ਲਖ ॥) ਅਸੰਖ, ਅਨੰਗਿਤ ਹੀ ਜਿਹੜੇ (ਲੇਖ)

ਲੇਖ ਹਨ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੀਤੀਆ ਦੇ ਲੇਖ ਅਤਮ ਹਨ। ਸੁਰਗ ਲੇਖ, ਬੁਰਮ ਲੇਖ ਆਦਿਕ। ਦੋਹ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਬੰਨੇ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰੀਤ ਸਕਦੇ। ਜਿਹੜੇ ਲੇਖ ਪ੍ਰੀਤ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਲੇਖ ਅਗੰਮ ਹਨ। ਨਰਕ, ਜਮਪੁਰੀ ਅਦਿਕ। ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੇ। ਜਾਵ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੋ ਹਨ ਉਹ ਪ੍ਰੀਤੀਆ ਦੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰੀਤ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ। ਵਾ :- (ਅਸੰਖ, ਅਨੰਗਿਤ ਹੀ (ਲੇਖ) ਲੇਖ, ਅਤੇ ਲੇਖ ਦੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਹੀ ਲੇਖ ਅਦਿਕ ਅਗੰਮ ਹਨ ਅਤੇ ਬੁਰਮ ਲੇਖ ਦੇ ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਅਦਿਕ ਅਗੰਮ ਹਨ। ਪ੍ਰੀਤ ਦੇ ਪਰ ਹਨ।

(ਅਸੰਖ ਕਹਾ : ਜਿਹੜੇ ਕਹਾ : ਇ) ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਅਸੰਖ ਕਹਾ : ਹੀ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤ ॥ (ਕਿਉਂ) ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੇ ਅਨੰਗਿਤ ਹਨ ਅਸੰਖ ਅਤੇ ਅਸੰਖ ਦੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੀ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤ ਹਨ। ਸੋ ਉਸ ਨੂੰ ਅਸੰਖ ਕਹਿਣ ਦੀ ਆਵੇਤ ਹੀ ਹੋਣੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸਨ :- ਸਦਾ ਸਲਾਮਤ ਸੀ ! ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਛੱਡ ਭਰਿੰਦਾ ਹੈ ?

ਜਵਾਬ :- (ਅਖਰੀ ਸਲਾਹ ॥) 'ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਪ੍ਰਦੀਪਕ' ਵਿਚ

ਸਦਾ ਸਲਾਮਤ :- ਇਹ ਅਰਥ ਹੈ। (ਅਖਰੀ) ਅਖਰੀ ਵਾਲਾ ਸੋ

ਸਿਰ ਦੇ (ਨਾਮ) ਨਾਮ ਨੂੰ ਭਰਿੰਦਾ ਹੈ (ਅਖਰੀ) ਅਖਰੀ ਵਾਲਾ

ਪਰਮੇਸਰ ਦੀ (ਸਲਾਹ) ਸਬਤ ਨੂੰ ਭੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।

(ਅਖਰੀ, ਰਿਸ਼ਾ ਨੂੰ ਰੀਤ ਕਰ ਰਾਹ) (ਅਖਰੀ) ਵਲੋਂ ਅਖਰੀ ਦੇ ਸਿਆ ਹੀ ਆਪਣੇ 'ਪਾਤਸ਼ਾਹ' ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੀ ਹੀ ? ਸੋ ਸੋ ਸੋ ਸੋ ਗਿਆਨਾਂ ਅਖਰੀ - ਅਖਰੀ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੀ ? ਕਿਵੇਂ ਕਾਈਦਾ ਹੈ ? (ਗੁਣ ਗਾਹ) ਗੁਣ ਗਾਹ :- ਅਖਰੀ ਕਿਵੇਂ ਬਣੀਦਾ ਹੈ ?

ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਸਿਰਿਆ :- ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਵਿਚ ਬੁਰਮ ਕਾਰਾਂ :- ਅਖਰੀ ਵੇਲੇ ਵਿਚ ਜਗ ਕਰਨ ਦਾ ਅਖਰ (ਪ੍ਰੀਤ) ਜਗ ਕਰਾਉਣ ਵੇਲੇ ਦਾ ਸਿਰ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਖਰਬਣ ਵੇਲੇ ਵਿਚ (ਗੀਤ) ਰਾਗ ਗਾਉਣ ਅਤੇ (ਗੁਣ ਗਾਹ) ਗੁਣ ਗਾਉਣੇ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਹਨ।

(ਅਖਰੀ, ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਣ ॥) (ਅਖਰੀ) ਵੇਲੇ ਵਿਚ ਲਿਖਣ ਦਾ ਦਰਕਾ ਕੀ ਹੈ ? ਅਤੇ ਬਾਣੀ ਦੇ ਬਲਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਕੀ ਹੈ ? ਇਹ ਸਾਰੇ ਢੰਗ ਦੱਸ ਦੇ ਹਨ।

(ਅਖਰੀ ਸਿਰਿ; ਸੰਨ੍ਹ ਵਖਾਣਿ ॥) (ਅਖਰੀ) ਅਖਰੀ ਵਾਲੇ ਵੇਲੇ ਦਾ ਜੋ (ਸਿਰਿ) ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਓਅੰਕਾਰ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ ਉਸ ਦੇ (ਵਖਾਣਿ) ਉਚ ਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਇਹੀ ਦਾ ਜੋ (ਸੰਨ੍ਹ) ਸਬੰਧ ਪਾਵੇ ਤੇ ਵ ਓਅੰਕਾਰ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰੇ।

ਪ੍ਰਸਨ :- ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕੀ 'ਓਅੰਕਾਰ' ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦਾ ਵੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਹੈ ?

ਜਵਾਬ :- (ਜਿਨਿ ਦੇਹਿ ਲਿਖੇ; ਤਿਸੁ ਸਿਰਿ ਨਾ ਹੀ) ਨਹੀਂ ਭਾਈ ! ('ਮਾਨ ਦੇਹਿ ਲਿਖੇ) ਜਿਸ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੇ ਇਸ 'ਓਅੰਕਾਰ' ਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਅਖਰ ਲਿਖੇ ਹਨ (ਤਿਸੁ ਸਿਰਿ ਨਾਹਿ, ਉਸ ਦੇ ਦਹ) (ਸਿਰਿ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹ ਓਅੰਕਾਰ ਤਾਂ ਵੇਲੇ ਦਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਹੈ।

ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੇ ਤਾਂ ਮਗਰੋਂ ਉਚਾਟਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਹ ਕਲਪਤ ਰੂਪ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪ ਇਸਦਾ ਅ ਦੀ ਸਰੂਪ ਹੈ। 'ਓਅੰਕਾਰ' ਆਦਿ। ਕਬਨੀ ਅਨਾਦਿ ॥ ਭਾਵ ਅਨਾਦੀ ਪਰਮੇਸਰ ਦਾ ਓਅੰਕਾਰ (ਆਦਿ) ਪਹਿਲੀ ਕਬਨੀ ਹੈ ਉਹ ਆਪ ਆਦਿ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ 'ਪ੍ਰਿਥਮ ਓਅੰਕਾਰ ਤਿਨ ਕਹਾ ॥ ਸੋ ਪ੍ਰਥਮ ਪੂਰ ਜਰਤ ਮੇ ਰਹਾ ॥' (ਚਵੀ ਅਵਤਾਰ ਅੰਗ ੧੫੯)

(ਜਿਵ ਰੁਮਨ, ਤਿਵ ਤਿਵ ਪਹਿ ॥) ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਬੁਰਮ ਦੇ ਤਾਈਂ ਰੁਮਨ ਆਪਣੇ ਪਰਮੇਸਰ ਨ। ਪ੍ਰਮੇਸਰੇ ਜੁਗ ਦੇ ਸਤਾ ਅਨੁਸਾਰ ਮਰਯਾਦਾ ਤੋਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਲਕਾ ਦੇ ਪਦੇ ਵਾਸਤੇ, ਓਸ ਓਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਮ ਕਾਤ ਲਿਖ ਕੇ ਵੇਲੇ ਵਿਚ (ਪਾਹਿ) ਪਾਉਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਚੁਪੇ ਵੇਲੇ ਦੀ ਕੁਲ ਸੁਰਤੀ ਇਕ ਲੇਖ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ੮੦,੦੦੦ ਸੁਰਤੀ ਕਰਮ ਕਰਣ ਦਾ ਕਥਨ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਗਿਰਾਸਿ ਧਿਆਇ ਮੇਰਾ ਹਰਿ ਹਰਿ . ॥ ਵਾਲੀ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ।
ਨਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਈ ਰੋਗ, ਨਾ ਕੋਈ ਭਾਸ਼ਣਰ ਨਾ ਤੁਹਾਡਾ ਕੋਈ ਇਲਾਜ ਸਗੋਂ
‘ਸਰਬ ਰੋਗ ਭਾ ਅਉਖੜ ਨਾਮੁ ॥’ ਦਵਾਈ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਪਾਸ ਹੈ ਜੋ ਸਾਸ ਗਿਰਾਸ
ਜਪਦੇ ਹੋ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਸ਼ਣਰ ਜੀ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ । ਇਕ ਵਾਰੀ
ਭਿੰਡੀਆਂ ਕਿਹਾ ਵਿਚੋਂ, ਤਖਤਿਆ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਅੱਗੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਮੁਲ ਮੰਤ੍ਰ ਤੇ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ
ਦੁਣਾਇਆ ਸੀ । ਸੋ ਉਹਨਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਸਿੰਘਦੀ ਵਿਚੋਂ ਤੱਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵੀ
ਨਾਮ ਹੀ ਸੁਣਾਈ ਦੇਂਦਾ ਹੈ । ਯਥਾ :-

‘ਸਿਮਰੇ ਧਰਤੀ ਅਰੁ ਆਕਾਸਾ ॥ ਸਿਮਰਹਿ ਚੰਦ ਸੂਰਜ ਗੁਣਤਾਸਾ ॥

ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰ ਸਿਮਰਹਿ ਸਿਮਰੇ ਸਗਲ ਉਪ ਰਜਨਾ ॥’ (੧੦੭੯)

‘ਧਰਤਿ ਪਾਤਾਲੁ ਆਕਾਸੁ ਹੈ ਮੰਗੀ ਸਿੰਦੁਤੀਏ;

ਸਭ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੇ ਰਾਮ ॥’ (ਅੰਗ ੫੪੦)

(ਕੁਦਰਤਿ ਕਵਣ; ਕਹਾ ਵੀਚਾਰੁ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਜਪਿਆ ਹੈ ਉਹਨਾਂ
ਨੂੰ ਜੋ (ਕੁਦਰਤਿ) ਬਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ ਉਸਦਾ (ਕਵਣ) ਕੀ ਵਿਚਾਰ (ਕਹਾ)
ਕਹੀਏ ? ਭਾਵ ਕਹਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ।

(ਵਾਰਿਆ ਨ ਜਾਵਾ; ਏਕ ਵਾਰ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਇੱਕ (ਵਾਰ) ਰੋਮ ਵੀ
(ਵਾਰਿਆ) ਵਰਨਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਭਾਵ ਇਕ ਰੋਮ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ
ਮਹਿਮਾ ਵਰਨਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੀ । ਸਾਰੀ ਤਾਂ ਕੀ ਕਹੀ ਜਾਣੀ ਹੈ ?

‘ਜਨ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਕੇਤਕ ਬਰਨਉ; ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਅਪਨੇ ਭਾਣੇ ॥’ (ਅੰਗ ੧੪੮)

(ਜੋ ਰੂਪੁ ਭ ਵੇ; ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ) ਜੋ ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਰਜਾ ਵਿੱਚ ਚਲਦੇ
ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ! ਜੋ ਤੈਨੂੰ ਭਾਉਂਦਾ ਹੈ ਉਹੋ ਭਲੀ ਕਾਰ ਹੈ ।

(੨, ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ; ਨਿਰੋਕਾਰ) ਹੋ ਨਿਰੋਕਾਰ ਤੂੰ ਸਦਾ (ਸਲਾਮਤਿ,
ਇਸ਼ੀਬਾਦ ਹਿੰਦ ਵਾਲਾ ਹੈ) । ਤਿਉਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ‘ਤੂੰ ਜੀਵ ਤੇ ‘ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ’
ਇਸ਼ਰ ਦੇਹਾ ਦੀ ਏਕਤਾ ਹਟ ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਨਿਰੋਕਾਰ ਦਾ ਰੂਪ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।

੧ ਸਾਮਵੰਦ ਦਾ ‘ਤ੍ਰਿਵੰਸ਼ਸੀ’ । ੨. ਰਿਗ ਵੇਦ ਦਾ ‘ਪ੍ਰਾਨਾਨਮਾਨੰਦ ਬ੍ਰਹਮ’ ।

੩ ਯਜੁਰ ਵੇਦ ਦਾ ‘ਅੰਸੁਹਮਾਸਮੀ’ । ੪. ਅਥਰਵਣ ਵੇਦ ਦਾ
‘ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਾ ਬ੍ਰਹਮ’ । ਜਿਵੇਂ ਵੇਦਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਚਾਰ ਮਹਾਂ ਵਾਕ ਹਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਹੁਕਮ ਤੇ ਪੰਚ ਪਾਵਨਾ, ਅਸੰਖ ਜਪ, ਅਸੰਖ ਸੂਰਯ, ਅਸੰਖ ਨਾਵ ਦੀਆ ਰੋਹ
ਪਉੜੀਆਂ ਵਿਚ ‘ਤੂੰ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੋਕਾਰ ॥’ ਚਾਰ ਮਹਾਂ ਵਾਕ ਉਚਾਰਨ
ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ । ਅਤੇ ਹਰ ਅੰਸਿਤ ਰੂਪ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਜੀਵ ਦੀਸ ਦੀ ਏਕਤਾ

ਵਾਲੇ ਜਿਤੀ ਬਰਨ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ‘ਨਿਰੰਗੁਣ ਸਰਗਣ ਆਪੇ ਸੋਈ’ ॥ (੧੨੮)
‘ਨਿਰੰਗੁਣ ਆਪਿ ਸਰਗਣ ਭੀ ਓਹੀ ॥’ (ਅੰਗ ੨੮੭) ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸੋ
ਬਰਨ ਹਨ ਸੋ ਸਾਰੇ ਹੀ ਮਹਾਂ ਵਾਕ ਹਨ । ਵੇਲੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਚਾਰ
ਮਹਾਂ ਵਾਕ ਹਨ ਪਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਅਣਗਿਣਤ ਹੀ ਹਨ । ਏਥੋਂ ਤਕ
੧੯ ਪਉੜੀਆਂ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਉੱਤਮ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼
ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ । ਉੱਤਮ ਅਧਿਕਾਰੀ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਤ ਦੇਣ
ਨਾਲ ਹੀ ਸਮਝ ਪੈ ਜਾਵੇ । ਏਥੋਂ ਤਕ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪੂਰਬਾਰਧ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਰੂਪਾ ਨਾਲ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਇਆ ਹੈ ।

XXXX

ਅਰੰਤ ਤੋਂ ਮੱਧ ਤੱਕ ਪਉੜੀ ਵਾਰ ਮੁੱਖ-ਭਾਵ

ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਸਰੂਪ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਸਾਡੀ
ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਕਲਿਆਣ ਵਾਸਤੇ, ਕੁਲਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ
ਰੂਪ ਗੁਰਬਾਣੀ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਜਿਸ ਦੇ ਆਦਿ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ
ਸਰੂਪ ਤੇ ਤਟੋਸਥੀ ਲੱਖਣ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਵਿਚ ਕਥਨ ਕੀਤੇ ਹਨ । ਜਿਸ ਦਾ
ਅਭਿਆਸ ਕਰਕੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਵੇ ।

ਪਹਿਲੀ ਪਉੜੀ:—ਇਸ ਵਿਚ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰੀਰ ਦੀ ਪਵਿੱਤ੍ਰਤਾ,
ਬਾਣੀ ਦੀ ਮੋਨਤਾ, ਵਰਤ ਰਖਣੇ, ਤੇ ਬਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿਆਣਪਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਧਨਾਂ
ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵੀ ਮਨ ਜਿਤਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਮੌਤ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਬਚ
ਸਕੀਦਾ ਤੇ ਪ੍ਰਮਸਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ । ਅਤੇ ਫੇਰ ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ
ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਚਲਦਾ ਹੈ । ਉਹ ਹੁਕਮ, ਨਾਲ ਹੀ
‘ੴ ਸਤਿਨਾਮੁ’ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਇਸ ਹੁਕਮ ਦੇ ਵਿਚ ਚਲਦਿਆਂ
ਹੋਇਆਂ ਬੂਠਾਂ ਦੇਹ ਅਧਿਆਸ ਦੀ (ਪਾਲਿ) ਵੱਟ ਹੁਟ ਕੇ ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ
ਪ੍ਰਮਸਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ।

ਦੂਜੀ ਪਉੜੀ:—ਇਸ ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮਸਰ ਦਾ
ਹੁਕਮ ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ । ਜਿੰਨੇ ਉੱਚੇ ਨੀਵੇਂ ਆਕਾਰ ਹਨ ਸਾਰੇ ਅਕਾਲ
ਪੁਰਖ ਨੇ ਆਪ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਹਨ । ਲਿਖੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਦੁਖ ਸੁਖ ਦੀ

ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਕ ਸਰਬਾ ਭਾਵਨਾ ਵਾਲ ਬਖਸ਼ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਇਕ ਮਨਮੁਖ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਜੁਨਾਂ ਵਿਚ ਸਦਾ ਭੁਵਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਭ ਕਮੀ ਉਸ ਪ੍ਰਸੰਸਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਹੈ, ਕੋਈ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹ ਲੈ ਦੇ ਹਨ ਉਹ ਹੀਰਾ ਮਸਤਾ ਦਾ ਵਾਕ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ। ਹਉਮੈ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਹੁਕਮ ਮੰਨ ਕੇ ਹੀਰਾ ਭੰਡ ਕੇ ਮੁਕਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਤੀਜੀ ਪਉੜੀ :—ਇਸ ਵਿਚ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੌਸੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਬਲ ਨੂੰ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕੌਸੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੌਣ ਗਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਉਸ ਦੀ ਕਥਾ ਦੇ ਕਥਨ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਕਥਨ ਕਰਨੇ ਕਰਕੇ ਕਥਾ ਦਾ ਤੋੜਾ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ, ਪਿਛੇ ਬਾਅਤ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਹੁਣ ਅਨਾਗਤ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅਗੇ ਨੂੰ ਕੌਸੀ ਕਥਨ ਕਰਨਗੇ, ਪਰ ਕਥਾ ਦਾ ਤੋੜਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਉਹ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਬਾਅਤ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਬਕ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਦਾਤਾ ਗਾਈਂ ਦਿੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਚਲਾ ਕੇ ਸਦਾ ਵੇਪਰਵਾਹ ਪ੍ਰਸੰਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਤੀਜੀ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਚਉਥੀ ਪਉੜੀ :—ਇਸ ਵਿਚ ਦਸਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਹੋਰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬੁਝੇ ਹਨ। ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਇਉਂ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸਚਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੈ। ਉਹ ਸਚਾ ਸਾਹਿਬ ਮਾਲਕ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਭੀ ਸਚਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਭਾਉ, ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਆਖਿਆ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਪਾਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਸਚੇ ਨਾਮ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਉਸ ਦੀ ਤੇਜ਼ਾ ਰਖੀਦ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਵਾਕਿਆਈਆਂ ਦਾ ਵੀਚਾਰ ਕਰਦੇ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਪਿਆਰ ਲਗ ਜਾਵੇ, ਜੋ ਸਕਾਮ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਨਾ ਕੁਝ ਬਾਹਰ ਬਾਰ ਮਿਥਦੇ ਹੋ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਨਦਰ ਕਰਕੇ ਸਾਡੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਤੇ ਸਭ ਵਿਚ ਸਚਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਇਕ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜਵੀਂ ਪਉੜੀ :—ਇਸ ਵਿਚ ਦਸਦੇ ਹਨ ਪ੍ਰਸੰਸਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਰੋਮਾਂਸ ਨਾਮ ਨਾ ਚਲੇ ਗਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਪੁਤਰ ਪੈਦਾ

ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ, ਇਉਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਤੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਦਾ ਬਾਪਿਆ ਹੋਇਆ ਪਿਆਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੁਰਤਮਾਨ ਬਣਾ ਕੇ ਕਾਹਲ ਦੀ ਮੁਸਾਫੀ, ਪੈਦਰ ਦੀ ਜਾਂ ਲਹੇ ਦੀ ਮੁਰਤੀ ਬਣਾ ਕੇ ਬਾਪਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਆਪਣੀ ਮਿਥਿਆ ਪਦਾਰਥਾਕਾਰ (ਮਿਥਿਆ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਨਿਮਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ) ਇਹੀ ਨਾਲ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਹੀਰਾ ਅਨਿਸ਼ਾਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਜਾਂ ਬ੍ਰਹਮਾਕਾਰ ਆਤਮ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ੀ ਨਾ ਹੋ ਕੇ (ਸਿੰਘ) ਉਹ ਆਪੇ ਆਪ (ਨਿਰੰਜਨ) ਸਭ ਸਰੂਪ ਮਾਇਆ ਕਾਲਖ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੇਵਿਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਦਰ ਵਿਚੋਂ ਸਤਿਕਾਰ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਖਜਾਨਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਗਾਈਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਸੰਸਰ ਨੂੰ ਪੁਰਖ ਵਾ ਪ੍ਰੀਤ ਰੂਪੀ ਰਸਨਾਂ ਨਾਲ ਗਾਈਏ ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਪ੍ਰੇਮ ਰਖੀਏ, ਜਦੋਂ ਪੁਰਖ ਵਾ ਸਰਬਾ ਤੇ ਭਰੋਸੇ ਰੂਪ ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਸੁਣੀਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੀ (ਭਾਉ) ਪ੍ਰੇਮ ਰਖੀਏ। ਫੇਰ ਸਾਰੇ ਦੁਖ ਮਿਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਭ ਸਰਬ ਰੂਪੀ ਘਰ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦਾ ਇਹ ਸੁਭਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਰੂਪ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਭਾਵ ਕਥਾ ਵਾਰਤਾ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਚਿਤ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਜੋੜ ਕੇ ਬ੍ਰਿਤੀਆ ਲੀਨ ਕਰਕੇ ਮਿਲੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ (ਦੀਸਰ) ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਦਾ ਵੀ ਗੁਰੂ ਹੈ, (ਗੁਰਖ) ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦਾ ਵੀ ਗੁਰੂ ਹੈ, (ਬਰਮਾ) ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਦਾ ਵੀ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਸ਼ਕਤੀਆ ਪਾਰਬਤੀ, ਸੁਰਸਤੀ ਅਤੇ ਲਛਮੀ ਦਾ ਵੀ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤੇ ਦੀ ਪੂਜਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਵੈਦੀ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਾਰਬਤੀ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਨਿਸ਼ਚਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਲਛਮੀ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਚਾਰੇ ਪਦਾਰਥ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਸੁਰਸਤੀ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਦਾਤੇ ਹਨ। ਐਸਾ ਸਰੂਪ ਹੈ ਕਥਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਜੇ ਕੋਈ ਕਥਨ ਕਰੇਗਾ ਤਾਂ ਸ਼ਕਤੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਕਰਕੇ ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇਗਾ। ਹੋ ਗੁਰਾਂ ਸਭ ! ਜੇ ਅਸੀਂ ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵ ਦੁਆਰਾ

ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਇਕ ਸਿਖਿਆ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ ਕਿ (ਸਭਨਾ) ਸਾਰਿਆਂ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਇਕੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੀ ਦਾਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਕਦੇ ਭੀ ਭੁਲ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਭੁਲ ਨਾ ਜਾਵੇ।

ਛੇਵੀਂ ਪਉੜੀ:—ਇਸ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਸਿੱਖ! ਹੇ ਸਿੱਖ! ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ, ਤਾਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੀਏ ਜੇ ਭਾਣਾ ਮੰਨੀਏ। ਬਿਨਾ ਭਾਣਾ ਮੰਨੇ ਤੋਂ ਕੀ ਨੁਵਾਰੀ ਅਤੇ ਨਹਾ ਕੇ ਕੀ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਾਂਗੇ? ਆਤਮਾ ਰੂਪੀ ਚੀਰਬ ਤੇ ਉਹ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਸਰਧਾ ਕਰਨ। ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਭਾਏ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਕੀ ਕਰਨਗੇ? ਜਿੰਨੀ ਸਾਰੀ ਸਿਸ਼ਟੀ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਬਿਨਾਂ ਕਮਾਈ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੀ ਮਿਲਿਆ ਹੈ? ਜੇ ਮਿਲਿਆ ਵੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੀ ਲਿਆ ਹੈ? ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਬੁਧੀ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਸਾਰੇ ਪਦਾਰਥ ਅਤੇ ਗੁਣ ਹਨ। ਜੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਏਕਤਾ ਵਾਲੀ ਸਿਖਿਆ ਸੁਣੀਏ ਤਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਸਿਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਸਮਝਾਈ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਇਕੋ ਦਾਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਕਦੇ ਭੁਲ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਚਾਹੇਦਾ।

ਸਤਵੀਂ ਪਉੜੀ:—ਇਸ ਵਿਚ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਵੇਰਾਗ ਦਾ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਚਾਰ ਸੁਗਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਉਸ ਤੋਂ ਦਸ ਗੁਣਾਂ ਹੋਰ ੪੪ ਸੁਗਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਨਵਾਂ ਖੰਡਾਂ ਵਿਚ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋ ਜਾਈਏ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਜਾਸ ਕੱਢਕ ਨਾਲ ਚਲ ਪਵੇ। ਚੰਗਾ ਨਾਉ ਰਖਾ ਲਈਏ ਸਾਹਮਣੇ ਵੀ ਜਸ ਹੋਵੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ, ਅਤੇ ਮਗਰੋਂ ਭੀ ਵਡਿਆਈ। ਪਰ ਵੇਰ ਵੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਨਦਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਦੇ ਅੰਮੀ ਹਾਲਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਗੋਲ ਨਹੀਂ ਪੁਛਦਾ, ਕੀੜਿਆਂ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਸਪ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੋਸ਼ ਲੋਕ ਕੀ ਉਸ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਧਰਦੇ ਹਨ। ਮਰਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਿਰਗੁਣਿਆਰਿਆ ਤੇ (ਗੁਣ) ਉਪਗਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ (ਗੁਣ) ਗਿਆਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਗੁਣ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖ ਹੋਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਲਾਂ ਵਿਚ (ਗੁਣ) ਮੱਸਾ ਵ ਹੀ ਜਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਅੰਸਾ ਕੋਈ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਇਸ਼ਦਾ ਜੇ ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੇ ਉਪਕਾਰ ਕਰ ਸਕੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੱਚੇ ਪਉੜੀਆਂ ਵਿਚ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਬੁਧ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਨਿਰੂਪਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਅੱਠਵੀਂ ਪਉੜੀ:—ਇਸ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸ੍ਵਣ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਕਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਸਿਧ, ਪੀਰ, ਦਵਤੇ, ਨੌਂ ਨਾਥ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਸ੍ਵਣ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ ਕਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕਰਕੇ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਣੀਦਾ ਹੈ, ਨਾਥ ਬਣੀਦਾ ਹੈ, ਪੀਰ ਬਣੀਦਾ ਹੈ। ਪਰਮੇਸਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸਿਧਾਂ ਦੇ ਪੀਰ ਮੰਨਿੰਦਾਰ ਨਾਥ ਅਤੇ ਕੋਰਥ ਨਾਥ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਦਵਤਿਆਂ ਦਾ ਨਾਥ ਇੰਦ੍ਰ ਭੀ ਸਰਾਪ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਹਜ਼ਾਰ ਨੇੜ ਵਾਲਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅੰਸਾ ਅਸਚਰਜ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਹੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਸ੍ਵਣ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੰਮਣ ਮਰਣ ਦੀ ਪੀੜਾਂ ਨੂੰ (ਸਿਧ) ਜਿੱਤ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਿਹੜੇ (ਸਰਿ) ਇੰਦ੍ਰੀਏ ਹਨ, ਪੰਜ ਗਿਆਨ ਇੰਦ੍ਰ, ਪੰਜ ਕਰਮ ਇੰਦ੍ਰ, ਚਾਰੇ ਅੰਤਹਕਰਣ, ਇਹ ੧੪ ਇੰਦ੍ਰ ਹਨ, ੧੪ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੇਵਤੇ, ੧੪ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ, ਇਹ ਸਾਰੇ ੪੨ ਹੋਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਨੱਥ ਲਿਆ ਹੈ। ਅਤੇ (ਸਰਿ ਨਾਥ) ਸਾਰੇ ਦੇਵਤੇ ਅਤੇ ਨਾਥਾਂ ਦੇ ਸਿਰੰਮਣੀ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਅੰਸਾ (ਪੀਰ) ਵਡਾ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ (ਸਿਧ) ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਰਤੀ ਵਿਚ, ਪਾਤਾਲ ਵਿਚ ਅਤੇ ਆਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਭੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀਆਂ ਗੂੰਜਾਂ ਸੁਣਾਈਆਂ ਹਨ। ਸੱਤਾ ਦੀਪਾਂ ਵਿਚ, ਰੌਦਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ, ਮੰਤਾਂ ਪਾਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦਾ ਨਾਮ ਸੁਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਾਲ ਨਹੀਂ ਪੋਹ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਸਦਾ ਖਿਤਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਦਾ ਸ੍ਵਣ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਦੁਖਾਂ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਨੌਵੀਂ ਪਉੜੀ:—ਇਸ ਵਿਚ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, (ਈਸਰ) ਸਿਵ ਜੀ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ ਅਤੇ ਇੰਦਰ ਸਾਰੇ ਇਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਨਾਮ ਸ੍ਵਣ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਨਾਮ ਨੂੰ ਸੁਣਕੇ ਹੀ ਈਸਰ, ਬ੍ਰਹਮਾ, ਇੰਦਰ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਆਦਿਕਾਂ ਦੀ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। (ਇੰਦ੍ਰ) ਚੰਦਰਮਾ ਆਦਿਕ ਭੀ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸੁਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਜਿਹੜੇ ਮੰਦ ਪਰਥ ਭੀ ਹਨ। ਉਹ ਮੁਖੀਆਂ ਦੇ ਸਲਾਹੁਣੇ ਜੋਗ ਬਣ ਗਏ। ਨਾਮ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕਰਕੇ ਲੈ ਜੋਗ, ਮੰਤ੍ਰ ਜੋਗ, ਹਠ ਜੋਗ ਆਦਿਕ ਸਾਰੇ ਜੋਗਾਂ ਦੀਆਂ ਦੁਗਤੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਨਾਮ ਦਾ ਸ੍ਵਣ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਸਾਸਰ੍ਹਾਂ, ਸਿਮ੍ਰਤੀਆਂ ਅਤੇ ਵੇਦਾਂ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ

ਹੈ। ਪੁਤ੍ਰਕ ਦੀ ਸੁਨਹਿਰੀ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਦਿਸਣ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਦਸਵੀਂ ਪਉੜੀ :--ਇਸ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਸੰਸਤ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸੁਵਟ ਕਰਨੇ ਕਰਕੇ ਸਤ, ਸੋਭੇ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਨਾਮ ਦਾ ਸੁਵਟ ਕਰਕੇ ਅਠਾਹਠ ਜੀਤਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਨ ਨ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਕਾਢ ਜਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਸੁਣਨੇ ਕਰਕੇ ਪਤ੍ਰ ਦੀ ਦ ਪਤ੍ਰਨ ਵਾਸਿਆ ਨਾਲੋਂ ਭੀ ਮਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਦੇ ਸੁਣਨੇ ਕਰਕੇ ਸਹਿਜ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਗਿਆਰਵੀਂ ਪਉੜੀ :--ਇਸ ਵਿਚ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮ ਦਾ ਸੁਵਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ (ਸਮਾ) ਸੋਸਟ ਗਣਾਂ ਦੀ (ਗਾ) ਜਗਾ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਨਾਮ ਦਾ ਸੁਵਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜੋ ਚਾਹਣ, ਸੋਭ, ਪੀਤ, ਪਾ ਸਾਹ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਸਤ੍ਰ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਅੰਧੇ ਅਗਿਆਨੀ ਜੀਵ ਵੀ ਭਗਤੀ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨ ਦੇ ਰਸਤੇ ਨੂੰ ਪਾਲੇਂਦੇ ਹਨ। ਨਾਮ ਸੁਣਨੇ ਕਰਕੇ ਤ੍ਰਿਪੇ ਦਰਿਆ ਵੀ ਹੋਭ ਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਜੋ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਆਤਮ ਰਸ ਹਨ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵਾਸਨਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਨਹੀਂ ਸਿਮਰਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਦਾ ਸੋਚਾ ਖਿਤਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਦਾ ਸੁਵਟ ਕਰਨੇ ਕਰਕੇ ਦੁਖਾਂ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਉਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੌਹਾਂ ਪਉੜੀਆਂ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸੁਵਟ ਕਰਨ ਦੀ ਮਹਿਮਾਂ ਕਹੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਅੱਗੇ ਮੰਨਣ ਦੀ ਬਾਬਤ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਬਾਰਵੀਂ ਪਉੜੀ :--ਇਸ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਮੰਨਣ ਵਾਲਿਆ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ (ਗਤਿ) ਰੀਤੀ, ਚਾਲੀ, ਮਰਯਾਦਾ, ਗਿਆਨ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਜੇ ਕਈ ਕਹੇ ਕਿ ਮੈਂ ਪੂਰੀ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਪੂਰਾ ਨਾ ਕਹਿ ਸਕਣ ਕਰਕੇ ਤਾਂ ਉਹ ਪਿਛੋਂ ਪਛਤਾਵਾ ਹੀ ਕਰੇਗਾ। ਨਾ ਕੇਵਲ ਕਾਰਜ ਹੈ, ਨਾ ਕਲਮ ਹੈ, ਨਾ ਸਿਆਹੀ ਹੈ, ਨਾ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਲਿਖਾਤੀ ਹੈ ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਮੰਨਣ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਲਿਖ ਸਕੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਵਾਸਨਾਂ ਵਲੋਂ (ਬਹਿ) ਇਸਥਿਤ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਹ ਗੁਰਮੁਖੀ ਪਿਆਰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਮੰਨਣ ਦਾ ਸਤਿਸੰਗਤ ਵਿਚ (ਵੇ) ਸੁਣਕੇ ਵੀਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ 'ਸਿਤ ਸਭਾ ਮਹਿ ਬੈਸ ਕਿ ਕੀਰਤਿ ਮੈ ਕਹਾ'।

ਅਨਹੀ ਸਤ ਸੀਰਾਤ ਸਿਧ ਜੀਓ ਸਭ ਦਿਵਾ । (ਅੰਗ ੧੩੬੧) ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅੰਸਾ (ਅੰਸਨ, ਸਧ ਸਰੂਪ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਮੰਨਣ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਕੋਈ ਗੁਰਮੁਖ ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਨਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਤੋਰਵੀਂ ਪਉੜੀ :--ਇਸ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਦੇ ਮੰਨਣੇ ਕਰਕੇ ਮਨ ਤੇ ਸਧ ਅੰਦਰ (ਸਮਾ) ਪ੍ਰਤਿ ਹੋਣਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। (ਸੁਰਤਿ) ਸੁਸਟ ਗਿਆਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਨਾ ਲੋਕਾਂ ਦੀ (ਸੁਧਿ, ਖਬਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕੁਝ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਵਰਤਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਨਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰਮੁਖ ਮਹ ਦੀਆ, ਜਮਾਂ ਦੀਆ, ਵਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਤਰਫਾਂ ਰੂਪੀ ਚੋਟੀ ਅਤੇ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਚੋਟੀ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ। ਮੰਨਣ ਕਰਨ ਵਾਲ ਜਮਾਂ ਦੇ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ। ਜਿਵੇਂ ਅਜਮਲ ਪਾਪੀ ਸਾਹਿਬ ਹਰ ਦੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ, ਸੁਵਟ, ਅਤੇ ਮੰਨਣ ਕਰਨੇ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜਮਾ ਤੋਂ ਛੁਡਾ ਕੇ ਰਾਮ ਰਣ ਲੈਣ ਆਏ, ਅਤੇ ਬੈਠੇ ਵਿਚ ਲੈ ਗਏ। ਯਥਾ :--

ਅਜਮਲ ਕਉ ਅੰਤ ਕਾਲ ਮੈ ਨਾਗਾਇਣ ਸੁਧਿ ਆਈ ॥

ਜਾ ਗਤਿ ਕਉ ਜੋਗੀਸਰ ਬਾਛਤ ਸੋ ਗਤਿ ਫਿਨ ਮਹਿ ਪਾਈ ॥

ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਨਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰਮੁਖ ਬਮਾਨੇ ਦੇ ਸਾਥ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ। ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਦੇ ਸਾਥੀ ਹੋ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ।

ਚੋਧਵੀਂ ਪਉੜੀ :--ਇਸ ਵਿਚ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਨਣ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਲੋਕ ਦੇ ਭਾਉ ਭਗਤੀ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਕੋਈ ਰੋਕ, ਬਿਘਨ ਨਹੀਂ ਪੈ ਸਕਦਾ। ਪ੍ਰਗਟ ਹੀ ਪਤੀ ਪਰਮੇਸਰ ਨਾਲ ਜਾ ਕੇ ਅਭਵ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੰਨਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰਮੁਖ ਵੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਉਪਾਸਨਾਂ ਰੂਪ (ਮਨੁ) ਪਗਭੰਤੀਆਂ ਤੇ ਨਹੀਂ ਚਲਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਬਖਸ਼ੇ ਹੋਏ ਧਰਮ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪੰਦਵੀਂ ਪਉੜੀ :--ਇਸ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਨਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਗੁਰਮੁਖ, ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਦੁਆਰੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਪਰਵਾਰ ਨੂੰ ਗੁਰਮੁਖ ਬਣਾ ਕੇ ਸੁਧਾਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਧਾਰ ਕੇ ਸਾਰੇ ਪਰਵਾਰ ਨੂੰ ਲਾਇਕ ਬਣਾ ਕੇ ਤਾਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਹਾਜ਼ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਉਸ ਗੁਰਮੁਖ ਦਾ ਜੀਵਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਉਹ ਗੁਰਮੁਖ ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਜੂਨਾਂ ਦੀ ਭਿੱਖਿਆ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਭੋਂਦਾ। ਅੰਸਾ

(ਨਿਰੰਜਨ) ਸੁਖ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਮਾਤਮ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਮੰਨਣ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਕੋਈ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਦਾ ਮੰਨਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੋਲਵੀਂ ਪਉੜੀ :- ਇਸ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਨੇ ਨਿਰਿਆਸਟ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ, ਨਿਰਿਆਸਟ ਦਾ ਸਾਧਨ, ਨਿਰਿਆਸਟ ਦਾ ਫਲ ਤੇ ਨਿਰਿਆਸਟ ਦਾ ਸਰੂਪ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਲਿਖਣਾ ਦੁਆਰਾ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅੱਠ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਭਵਿੱਖਤ ਵਾਕ, ਜੋਗ ਮਾਰਗ ਅਤੇ ਖਲਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਦਾ ਨਬਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕਰਤੋ ਦੇ ਕਰਤਾਰਾਂ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਅਉਂਦਾ, ਧਰਤੀ ਹੋਰ ਪਰੇ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਹੱਥ ਉਸ ਦੇ ਬਲਦ ਨ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕੀ ਹੋਈ। ਸਗੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਧਰਮ ਰੂਪੀ 'ਧੋਲ' ਬਲਦ ਜੋ ਦਇਆ ਦਾ ਪਤਰ ਹੈ ਜੋ ਸੰਤੋਖ ਰੂਪੀ ਚਾਰਾ ਖਾਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਧਰਤੀ ਤੇ ਸਭ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਨੂੰ ਮੁਝਾਦਾ 'ਚ ਟਿਕਾ ਕੇ ਰਖਿਆ ਹੈ। ਇਹੀ ਹੀਨਾਂ ਦੇ ਜੀਵ, ਜਾਤਾਂ ਤੇ ਨਾਮ ਹਨ। ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਮੱਥੇ ਤੇ ਅਗੰਮੀ ਕਲਮ, ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਲਿਖਣ ਵਿਚ ਵਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀਆਂ ਬੇਅੰਤ ਦਿਤੀਆਂ ਦਾਤਾਂ ਰੋਜ਼ੀ ਆਦਿ ਦਾ ਕੋਈ ਹਿਸਾਬੀ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ। ਮਾਇਆ ਰੂਪੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਕ ਪਹਿਰਕੇ ਭਾਵ ਮਾਇਆ ਸਬਲ ਹੋ ਕੇ ਇਕੋ ਬਚਨ ਵਾ ਕਣਨ ਤੋਂ ਸਾਰਾ ਪਸਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਲਖਾਂ ਨਦੀਆਂ, ਦਰਿਆ, ਸਮੁੰਦਰ, ਖੰਡ, ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਹੋਵੇ ਹੋ ਗਏ। ਕਿਸੇ ਵਿਚ ਕੀ ਸ਼ਰਤੀ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਸਮੱਗਰ ਵੀਚਾਰ ਕਹਿ ਸਕੇ ? ਉਸ ਦੇ ਰੋਮ ਦਾ ਵੀ ਵਰਣਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਉਂ ਹੀ ਕਹਿਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਹੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ! ਜੋ ਤੈਨੂੰ ਭੋਂਦਾ ਹੈ। ਉਹੀ (ਭਲੀ, ਚੰਗੀ) ਸ੍ਰਿਸਟ ਕਾਰ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੂੰ ਸਦਾ ਇਸਥਿਤ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੈ।

'ਜੇ ਰੂਪੁ ਭ ਵੇ ਸੋ ਭਲਾ ਸਚੁ ਤੇਰਾ ਭਾਣਾ ॥' ਅੰਗ ੩੧੮

ਸਤਾਰਵੀਂ ਪਉੜੀ :- ਇਸ ਵਿਚ ਸਾਂਤਕੀ ਅਤੇ ਰਾਜਸੀ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਦਾ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਨੰਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਜਪ ਹਨ, ਪੂਜਾ ਹੈ, ਪੂਜ ਹੈ, ਤਪ, ਤਪਾ ਨੂੰ ਤਪੁਟਿ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਵਾ ਗ੍ਰੰਥ ਕਥਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੁਖਾਂ ਵੇਦਾਂ ਦਾ ਪਾਠ ਉਚਾਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਜੋਗ ਹਨ, ਮਨ ਵਿਚ ਉਦਾਸ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ਭਰਤ, ਗੁਣ, ਗਿਆਨ, ਵਾਚ ਰ ਹਨ। ਸਤਾਂ, ਸਤੀਆ, ਦਾਤ ਹਨ। ਅਤੇ ਰਾਜਸੀ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਦਾ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਨੰਗਿਣਤ ਹੀ ਸੂਰਮੇ ਮੂੰਹ ਤੇ ਲੱਭੇ ਨੂੰ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ਭਾਵ ਸਨਮੁਖ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਅਨੰਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਮਨ,

ਭਲ ਧਾਰਾ ਵਾਹ ਬਿਰੀ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਵਿਚ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜੋ ਸਾਂਤਕੀ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਦਾ ਪਾਠ ਵੀਚਾਰ ਕਰ ਸਕੇ। ਉਸ ਦੀ ਸਾਂਤਕੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਇਕ ਰੋਮ ਮਾਤ੍ਰ ਤੋਂ ਵਰਣਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਕਹਿਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਹੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ! ਜੋ ਤੈਨੂੰ ਭਾਉਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹੀ ਸ੍ਰਿਸਟ ਕਾਰ ਹੈ। ਅਤੇ ਤੂੰ ਸਦਾ (ਸਲਾਮਤ) ਇਸਥਿਤ ਰੂਪ ਹੀ ਅਤੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਹੈ।

ਅਠਾਰਵੀਂ ਪਉੜੀ :- ਇਸ ਵਿਚ ਤਾਮਸੀ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਦਾ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਨੰਗਿਣਤ ਹੀ ਬੇਸਮਝ ਪੁਰਖ ਹਨ। ਅਨੰਗਿਣਤ ਹੀ ਚੋਰ ਹਨ, ਨਖਿਧ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਅਨੰਗਿਣਤ ਜੋਰ ਕਰ ਕਰਕੇ ਜਬਰਦਾਸਤੀ ਹਕਮ ਮਨਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਨੰਗਿਣਤ ਹੀ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਗਲ ਵੱਢ ਵੱਢ ਕੇ ਵਾ ਦੂਜੇ ਦੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਵਿਚਾਂ ਹੀ ਟੋਕ ਕੇ ਪਾਪ ਕਮਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਅਨੰਕਾਂ ਪਾਪੀ ਪਾਪ ਕਰ ਕਰਕੇ ਨਰਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਕੁਤੇ ਪੁਰਸ਼ ਬੂਠ ਚੋਲਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ, ਅਨੰਕਾਂ ਮਲਫ਼ ਬੁਧੀ ਵਾਲੇ ਲੋਕ, ਮੇਲ ਨੂੰ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਪਾਲੇ ਸੂਰ, ਕੁਕੜ ਆਦਿਕਾਂ ਤਾਂਈਂ ਖਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਨੰਗਿਣਤ ਹੀ ਨਿੰਦਕ ਗਰਭ ਵਿਚ ਵਾ ਨਰਕ ਵਿਚ ਸਿਰ ਭਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਨੀਚ ਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਨੀਚ ਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਇਕ ਰੋਮ ਮਾਤ੍ਰ ਭੀ ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਇਸ ਤਰਾਂ ਦੇ ਪੁਰਖ ਬੇਅੰਤ ਹੀ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਰਜਾ ਅੰਦਰ ਹਾਂ।

"ਜੇ ਰੂਪੁ ਭਾਵੇ ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ ॥ ਤੂੰ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ ॥"

ਉਨੀਵੀਂ ਪਉੜੀ :- ਇਸ ਵਿਚ ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਅਨੰਗਿਣਤ ਹੀ ਨਾਵਾਂ ਥਾਵਾਂ ਦਾ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਭ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਮਨ ਦੀ ਰੀਮਤਾ ਤੋਂ ਅਤੇ ਸਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਰੀਮਤਾ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਸਭ ਦੇ ਮੱਥੇ ਉਪਰ ਅੱਖਰ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਭਾਵ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਲੇਖ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖੇ ਅੱਖਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਸਿਫਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਲਿਖੇ ਅਖਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਗੀਤਾ ਆਦਿ ਗੋਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਗੁਣਾਂ ਦੇ (ਗਾਹ) ਅਸਥਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਂਦੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਲਿਖਣ ਦੀ ਜਾਚ ਤੇ ਚੋਲਣ ਦੀ ਜਾਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਦੇਹ ਲੇਖ ਲਿਖੇ ਹਨ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਮੱਥੇ ਤੇ ਲੇਖ ਨਹੀਂ ਲਿਖੇ ਹੋਏ, ਉਹ ਤਾਂ ਆਪ ਅਲੇਖ ਬੁਦਰਤਿ ਕਰਿ ਦੇਖੇ ਹੁਕਮ ਚਲਾਇ ਸੋਈ ਜੀਉ ॥ ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਫੁਰਮਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਹੁਕਮ

ਭਰਵਾ ਹੈ ਉਸੇ ਰੂਪ ਅਗੰਮੀ ਕਲਮ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖ ਪਈ ਜਾਂਦਾ ਹਨ। ਜਿਸ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਮ ਜਪਣ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਲੋਕ ਵਿਚ ਕਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਸਰ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਕਉਣ ਵਿਚਾਰ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਰਜਾ ਅੰਦਰ ਖਲ ਅਜ ਨਿਉਂ ਕੌ ਹੋ ਪ੍ਰਮੋਸਰ। 'ਜੋ ਤਥ ਭਾਵੈ ਸਈ ਭਲੀ ਕਾਰ ॥ ਜੁ ਸਦਾ ਸਲ ਜਪਿ ਨਿਰੰਕਾਰ।' ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਪਉੜੀਆਂ ਵਿਚ 'ਜੁ ਸਦਾ ਸਲ' ਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੀ ਚਾਰ ਮਹਾਂਵਾਕ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੇ ਹਨ।

ਦੋਹਾਂ ਤਕ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪੂਰਬਾਰਥ ਉੱਤਮ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪ੍ਰਤੀ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਗੇ ਉਤਰਾਰਥ ਮੱਧਮ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪ੍ਰਤੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ 'ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਤ' ਤੇ ਫੇਰ 'ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਤ' ਦੁਆਰਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਮੱਧਮ ਅਧਿਕਾਰੀ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਜਿਸਨੂੰ 'ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਤ' ਤੇ ਨਾਲ 'ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਤ' ਦੇ ਕੇ ਸਮਝਾਉਣਾ ਪਵੇ।

→ ਵੀਹਵੀਂ ਪਉੜੀ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ←

ਭਰੀਐ ਹਥੁ ਪੈਰੁ; ਤਨੁ ਦੇਹ ॥ ਪਾਣੀ ਧੋਤੈ; ਉਤਰ ਸੁ ਖੋਹ ॥
ਮੂਤ ਪਲੀਤੀ; ਕਪੜੁ ਹੋਇ ॥ ਦੇਸਾਬੁਟੁ; ਲਈਐ ਉਹੁ ਧੋਇ ॥
ਭਰੀਐ ਮਤਿ; ਪਾਪਾ ਕੈ ਸੰਗਿ ॥ ਉਹੁ ਧੋਪੈ; ਨਾਵੈ ਕੈ ਰੰਗਿ ॥
ਪੁੰਨੀ ਪਾਪੀ; ਆਖਣੁ ਨਾਹਿ ॥ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਰਣਾ; ਲਿਖਿ ਲੈ
ਜਾਹੁ ॥ ਆਪੇ ਬੀਜਿ ਆਪੇ ਹੀ ਖਾਹੁ ॥ ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੀ;
ਆਵਹੁ ਜਾਹੁ ॥ ੨੦ ॥

ਸਿੱਧਾ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਹੇ ਸਤਗੁਰੂ ਸੀ! ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੋ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਹੈ ਉਹ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਧੋਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ? ਤਾਂ ਹਥੁਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਤ ਦੇ ਕੇ ਫਰਮਾਉਂਦਾ ਹਨ ਅੰਤ:—ਭਰੀਐ ਹਥੁ ਪੈਰੁ, ਤਨੁ ਦੇਹ ॥ ਪਾਣੀ ਧੋਤੈ; ਉਤਰ ਸੁ ਖੋਹ ॥
ਉ ਸਿੱਧੋ! ਜਿਵੇਂ ਜੇ ਹੱਥ ਪਰ (ਦੇਹ) ਸਾਰਾ ਸਰੀਰ (ਖੋਹ) ਮਿਟੀ, ਘੋਟੇ,

ਹੁੰ ਦੇ (ਨਨ) ਨਾਲ (ਭਰੀਐ) ਤਾਂ ਜਦ ਭਾਵ ਲਿੱਬਰ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਦੇ ਨਾਲ ਧੋਵ, ਧੋਵੇ ਧਰਕ (ਸ, ਉਹ, ਖੋਹ) ਮਿਟੀ (ਉਤਰ) ਲਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਤਨ ਮੇਰੀ ਸਰੀਰ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ, ਨਾਮ ਵੀ ਸਰੀਰ ਦਾ ਹੈ। ਤਨ ਦੇਖੋ ਮੇਰਾ ਤੇਕੇ ਵਿਚਲੇ ਹੋਸੇ ਨੂੰ ਮੰਨ ਕੇ ਅਤੇ (ਦੇਹ) ਭਾਈ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅੰਗ ਸਮੇਤ ਮੇਰੇ ਵਾ: ਜਹ ਤੇ (ਤਨ) ਸਰੀਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅੰਗ ਹੋਰ ਪੈਰ ਧੋਵ ਕਰਕੇ ਉਹ ਮੈਲ (ਉਤਰ ਸ) ਲਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। 'ਉਤਰ ਸੁ' ਪਾਠ ਇੱਕਠਾ ਵੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਦਮਦਮੀ ਕਸਾਲ ਵਿਚ 'ਉਤਰ ਸੁ' ਪਾਠ ਹੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਦੁਜਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਤ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਮੂਤ ਪਲੀਤੀ, ਕਪੜੁ ਹੋਇ :—ਜੇ (ਮੂਤ) ਪਿਸ਼ਾਬਾਦਿਕ ਨਾਲ (ਕਪੜ) ਬਸਤਰ, ਕਪੜਾ (ਪਲੀਤੀ) ਅਪਵਿਤ੍ਰ, ਖਰਾਬ, ਗਲੀਚ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ, ਦੇਸਾਬੁਟੁ; ਲਈਐ ਉਹੁ ਧੋਇ :—(ਉਹ) ਉਹ ਜੋ ਪਿਸ਼ਾਬ ਨਾਲ ਗੰਦਾ ਹੋਇਆ ਕਪੜਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ (ਦੇ, ਨਾਮ ਹੈ, 'ਲਾ' ਕਰਕੇ) ਸਾਬਣ ਲਾ ਕਰਕੇ ਵਾਸਾਬਣ ਦੀ ਚੋਸ ਦੇ ਕੇ ਧੋ ਲਈਦਾ ਹੈ। ਪਾਵਤ੍ਰ, ਸਾਫ਼ ਕਰ ਲਈਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਿੱਧਾਂ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਜੀ! ਇਹ ਜੋ ਆਪ ਨੇ ਦੋਵੇਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਤ ਦਿਤੇ ਹਨ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਅੰਗਾਂ ਸਮੇਤ ਇਹ ਕਪੜਾ ਆਦਿਕ ਤਾਂ ਸਬੂਲ ਹਨ ਭਾਵ ਮੋਟੀਆਂ ਚੋਜਾਂ ਵਿੱਚ ਮੋਟੀ ਦਸਣ ਵਾਲੀ ਮੈਲ ਹੈ। ਤੇ ਉਸਦੀ ਸਫ਼ਾਈ ਵੀ ਮੋਟੀਆਂ ਸਬੂਲ ਚੋਜਾਂ ਪਾਣੀ ਤੇ ਸਾਬਣ ਨਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਬੁੱਧੀ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਲੱਗੀ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਦੋਵੇਂ ਸੂਖਮ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰਨ ਲਈ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸੂਖਮ ਹੀ ਸਤਨ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਆਪ ਕੋਈ ਸੂਖਮ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਤ ਕਰੋ ਜੀ? ਤਾਂ ਹੁਸਰ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ :—

ਭਰੀਐ ਮਤਿ; ਪਾਪਾ ਕੈ ਸੰਗਿ :—ਜੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਪਾਪਾਂ ਦੇ (ਸੰਗਿ) ਨਾਲ ਭਰ ਜਾਵੇ, ਮਲੀਨ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਤਾਂ

ਉਹੁ ਧੋਪੈ; ਨਾਵੈ ਕੈ ਰੰਗਿ :—ਉਹ ਬੁੱਧੀ ਪ੍ਰਮੋਸਰ ਦੇ (ਨਾਵੈ) ਨਾਮ ਦੇ (ਰੰਗਿ) ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ (ਧੋਪੈ) ਧੋਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਨਾਮ ਦਾ ਰੰਗ ਚਤੁਰ ਦੇ, ਤਾਂ :— 'ਉਹ ਦਰੀਆਉ ਸਦਾ ਜਲੁ ਨਿਰੰਮਲੁ; ਮਿਲਿਆਂ ਦੁਰਮਤਿ ਮੈਲੁ ਹਰੈ ॥' (੧੩੨੬) ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਰਿਆ ਰੂਪ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਤਿਸੰਗਤ ਰੂਪੀ ਘਾਟ ਤੇ ਜਾ ਕੇ, ਨਿਸਚੇ ਰੂਪ ਪਟੜੇ ਤੇ ਰੱਖਕੇ, ਨਾਮ ਦਾ ਸਾਬਣ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਰੂਪ ਪਾਣੀ

ਪਾਏ, ਜੁਗਤੀਆਂ ਰੂਪ ਮੱਥੀਆਂ ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਜੇ ਸੱਧੀ ਧੋਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ
ਇਉਂ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਯਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬੁੱਧੀ ਵੀ ਸੁਖਮ, ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਵੀ
ਸੁਖਮ ਤੇ ਨਾਮ ਵੀ ਸੁਖਮ ਹੈ।

‘ਸੁਖ ਸਭਨਾ ਹੋਇ ਦਾਰੂ, ਪਾਪ ਕਢੇ ਹੋਇ॥’ (ਅੰਗ ੪੬੮)

‘ਲਾਗੀ ਮੈਲ, ਮਿਟੇ ਸਭੁ ਨਾਇ॥’ (ਅੰਗ ੩੫੨)

ਪ੍ਰਸਨ:-ਹੋ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ ਉਹ
ਪਾਪੀ ਹਨ ਜਾਂ ਪੰਨੀ?

ਉੱਤਰ:-ਪੁੰਨੀ ਪਾਪੀ; ਆਖਣ ਨਾਹਿ:--ਜਿਹੜੇ। ਉਹ ਸਭਨਾ
ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਪੁੰਨੀ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਹ ਹਨ ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ
ਵਿੱਚ ਪਾਪ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਧੋਤੀ ਗਈ ਹੈ।
ਇਸ ਕਰਕੇ ਪਾਪੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਜਾਂਦੇ। ਵਾ:-ਜਿਹੜੇ ਪਾਪੀ ਵੀ ਪਰਮੇਸਰ
ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ ਉਹ ਐਨੇ ਬਹੁਤੇ ਹੀ (ਪੁੰਨੀ) ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਮੁਕਤ
ਹੋ ਗਏ, ਆਖੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ।

ਯਥਾ:-‘ਗਨਿਕਾ ਉਧਰੀ ਹਰਿ ਕਹੈ ਤੋੜ॥’ (ਅੰਗ ੧੧੯੨)

ਜੇ ਜੋ ਨਾਮੁ ਜਪੈ ਅਪਰਾਧੀ ਸਭ ਤਿਨਕੇ ਦੋਖ ਪਰਹਰੇ॥

ਬੇਸਾ ਰਵਤ ਅਜਾਮਲੁ ਉਹਰਿਓ ਮੁਖਿ ਬੋਲੈ ਨਾਰਾਇਣ ਨਰਹਰੇ॥’ (੯੯੫)

‘ਕਉਨ ਕੇ ਕਲੇਕੁ ਰਹਿਓ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਲੋਤ ਹੀ॥’

ਪਤਿਤ; ਪਵਿਤ੍ਰ ਭਏ; ਰਾਮੁ ਕਹਤ ਹੀ॥’

‘ਤਾਰੀਲੇ ਗਨਿਕਾ ਬਿਨੁ ਨੁਪ ਕੁਬਿਜਾ; ਬਿਆਪਿ ਅਜਾਮਲੁ ਤਾਰੀਅਲੇ॥’

‘ਜਪ ਹੀਨ ਤਪ ਹੀਨ ਕੁਲ ਹੀਨ ਕੁਮ ਹੀਨ, ਨਾਮਿ ਕੇ ਸੁਆਮੀ ਤੇਉ ਤਰੇ॥’ (੩੪੫)

‘ਅਜਾਮਲੁ ਉਹਰਿਆ ਕਹਿ ਏਕ ਬਾਰ॥’ (ਅੰਗ ੧੧੯੨)

ਵਾ ਬੇਅੰਤ ਹੀ ਪਾਪੀ ਲੋਕ ਪੰਨੀ ਬਣ ਗਏ। ਬਲਕਿ ਜੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਤਾਰਨ ਵਾਸਤੇ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੀਵਨ ਜਹਾਜ਼ ਵਾਂਗ ਬਣ ਗਏ ਜਿਹੜੇ ਉਹ ਪੰਨੀ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਉਹ
ਤੀਰੇ ਤੀਰ ਤੇ ਜੰਗ ਕਣਨ ਵਾਲੇ ਰਾਮੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ।

ਪ੍ਰਸਨ:-ਹੋ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਨਹੀਂ
ਆਖਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੀ ਹਾਲਤ ਹੈ? ਤਾਂ ਹਜ਼ੂਰ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਅਨੇ:-
ਪੁੰਨੀ ਆਖਣ ਨਾ ਹੁੰਦੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪੰਨੀਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਨਹੀਂ
ਆਖਿਆ ਅਤੇ ਪੁੰਨੀ ਨੇ ਹੀਕਾਰ ਵਿਚ ਰਹੇ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੀਗੀ

ਲੋੜ ਹੈ? ਉਹ ਐਨੇ ਵੱਡੇ ਪਾਪੀ ਹੋ ਗਏ, ਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਜਿਵੇਂ ਨੌਖ
ਰਾਜੇ ਵਰਗੇ ਪੁੰਨੀ ਵੀ ਸੱਪ ਬਣ ਕੇ ਸੁਰਗ ਵਿਚੋਂ ਡਿੱਗੇ।

ਸਾਖੀ ਨੌਖ ਰਾਜੇ ਦੀ

ਜਦੋਂ ਇੰਦ੍ਰ ਰੋਤਮ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਅਹਿੰ ਲਿਆ ਦਾ ਸਤ ਤੇੜਨ ਤੋਂ ਸੁੱਪ
ਥੋੜੇ ਕਵਲਾ ਦੀ ਬਗੀਚੀ ਵਿਚ ਜਾ ਛੱਪਿਆ। ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਨੌਖ ਰਾਜੇ ਦੀ
ਪੁੰਨੀ ਦ ਪ੍ਰਤਾਪ ਬਰਕੇ ਇੰਦ੍ਰਾਸਨ ਤੇ ਬੈਠਣ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆ ਗਈ। (ਭਾਵੇਂ ਇੰਦ੍ਰ
ਦੀ ਪੂਰਬਕਤ ਦਸਾ ਸੀ) ਪਰ ਇੰਦ੍ਰ ਦੀ ਰਾਣੀ ਸਚੀ ਪਤੀ ਸੁਤਾ ਧਰਮ ਵਿਚ
ਪੱਕੀ ਸੀ। ਇੰਦ੍ਰ ਪਦਵੀ ਤੇ ਬੈਠਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਨੌਖ ਰਾਜੇ ਨੇ ਸਚੀ ਦਾ ਸਤ
ਤੋੜਨਾ ਚਾਹਿਆ। ਤਾਂ ਸਚੀ ਨੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਬ੍ਰਿਹਸਪਤ ਪਾਸ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ
ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਢੰਗ ਦਸੋ? ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮੇਰਾ ਸਤ ਰਹਿ
ਜਾਵੇ। ਤਾਂ ਬ੍ਰਿਹਸਪਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਤੂੰ ਨੌਖ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕਹੁ ਕਿ ਰਿਖੀਆਂ ਤੋਂ ਆਪਣੀ
ਪਾਲਕੀ ਨੂੰ ਚਕਾ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਵਰਨ ਵਾਸਤੇ ਮੇਰੇ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿੱਚ ਆ। ਸਚੀ ਨੇ
ਇਵੇਂ ਆਖਿਆ। ਨੌਖ ਰਾਜੇ ਨੇ ਪਵਾਣ ਕੀਤਾ ਉਦਿਆਲਕ, ਜਤ ਭਰਥਾਵਿਕ
‘ਰਿਖੀ ਪਾਲਕੀ ਨੂੰ ਲਾਏ। ਚੁੱਕ ਕੇ ਲਈ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਨੌਖ ਦੇ ਚਿੱਤ ਵਿੱਚ
ਵਿਕਾਰ ਦੀ ਇਛਾ ਕਰਕੇ ਬੜੀ ਛੋਤੀ ਪੁੰਨ ਦੀ ਕਾਹਲੀ ਵਰਤ ਰਹੀ ਸੀ।
‘ਵਿਸ਼ਨ ਪੁਰਾਣ’ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਤ ਭਰਥ ਮੇਜ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਪਿੱਛੇ
ਪੈਰ ਧਰਦਾ ਸੀ। ਨੌਖ ਨੇ ਕੋਰੜ ਮਾਰਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ‘ਸਰਪ ਸਰਪ’ ਭਾਵ
ਛੋਤੀ ਚਲੋ! ਰਿਖੀ ਨੂੰ ਦਰਦ ਹੋਈ ਦੁਖੀ ਹੋਕੇ ਉਸਨੇ ਆਖਿਆ, ਓਇ ਬਾਮੀਆਂ
ਸਰਪ ਤੂੰ ਬਣ। ਯਾ ‘ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ’ ਵਿਚ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ
ਉਦਿਆਲਕ ਰਿਖੀ ਦਾ ਨਾਮ ਸਰਾਪ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਰਹੁ ਵਿਚਾਰ।
ਬੌਸ ਰਿਖੀ ਦੇ ਕਹਿਣ ਦੀ ਵੇਰ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਨੌਖ ਰਾਜਾ ਪਾਲਕੀ ਵਿਚੋਂ ਸੱਪ
ਬਣਕੇ ਮਾਤ ਲੋਕ ਵਿੱਚ ਆ ਡਿੱਗਾ। ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਿਹੜੇ ਪੁੰਨ ਕਰਕੇ
ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪਦ ਅਤੇ ਹੀਕਾਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਹਾਲਤ ਹੁੰਦੀ
ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਨੌਖ ਰਾਜਾ ਇੰਦ੍ਰ ਪਦਵੀ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਫੇਰ ਵੀ ਸੱਪ ਬਣਕੇ ਧਰਤੀ
ਤੇ ਡਿੱਗਾ।

ਪ੍ਰਸਨ:-ਹੋ ਸਨਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਕੀ ਸਾਰ ਲੋਕ ਨਾਮ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ?

‘ਸਤ ਰਿਖੀਆਂ ਦ ਨਾਮ ਇਹ ਹੀ ਹਨ — ੧ ਵਸਿਸਟ ੨ ਅਤ੍ਰੀ, ੩ ਅੰਗਰ।
੪ ਕ੍ਰਿਗ। ੫ ਪਲਸਤ। ੬ ਕੁਤੂ। ੭. ਪਲਹ।

ਉੱਤਰ :- ਜਿਹੜੇ ਪੰਥੀ ਲੋਕ ਹਨ ਉਹ ਪ੍ਰਸੰਸ਼ਤ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਆਖਦੇ
ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਸੀਂ ਦਾਨ ਜਾਂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਕਰਦਿਆਂ ਰਹਿ
ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੀ ਕੀ ਲੜ ਹੈ? ਪੁੰਨ ਦੇ ਫਲ ਨਾਲ ਹੀ ਅਸੀਂ ਮੁਕਤ ਹੋ
ਸਕਾਂਗੇ। ਜਾਂ ਉਹ ਆਖਦੇ ਥਾਂ ਕਿਸ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜਾਂ ਕਾਢੀ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦੇ ਦਿੰਦੇ
ਹਨ ਕਿ ਲੈ ਸਕੇ ਵਾਸਤੇ ਇਹਨਾ ਜਾਪ ਕਰ ਦੇ। ਇਉਂ ਕਰਕੇ ਉਹ ਸਮਝਦੇ
ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੇ ਲਈ ਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸਨੁ ਕੀ ਲੜ ਹੈ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੀ?
ਪਾਪੀ ਆਦਮੀ ਵਿਸੇ ਵਿਕਾਰੀ ਵਿਚ ਹੀ ਲੱਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਨਾਮ
ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਆਖਦੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਸੰਸ਼ਤ ਦਾ ਨਾਮ ਆਖਣ ਤੋਂ ਪਾਪੀ ਤੇ ਪੁੰਨੀ
ਦੋਵੇਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। (ਨਾਹ) ਬਬਦ ਜਿਥੇ ਪਤੀ ਦਾ ਵਾਚਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ
ਔਰਤ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਹਾਹਾ ਮੁਕਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

‘ਨੈਨੈ ਨਾਹ ਭੋਗ ਨਿਨ ਭਗੀ ਨਾ ਡੀਠ’ ਨਾ ਸੰਮਲਿਆ ॥’ (ਅੰਗ ੪੩੩)

ਹਰਿ ਨਾਮ ਨ ਮਿਲੀਐ ਸਾਜਨੈ; ਕਤ ਪਾਈਐ ਬਿਸਰਾਮ (ਅੰਗ ੧੩੩)

ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਹਾਂਗ ਸਿਹਾਰੀ ਨਾਲ ਹੈ। (ਨਾਂਗ) ਛਬਰ ਹੈ ਇਸ ਬਰਕੇ ਇਹ ਇਥੇ 'ਨਹੀ' ਦਾ ਵਾਚਕ ਹੈ।

ਵਾ ਇਤਨੇ ਬੇਅੰਤ ਪੁੰਨੀ ਤੇ ਪਾਪੀ ਹਨ ਜੋ ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਵਾ ਪੰਨਾ ਤੇ ਪਾਪੀ ਕੇਵਲ ਅਥਣ ਆਤਮ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਕਾਮ ਤੇ ਨਿਖਿਬ ਕਰਮਾਂ ਹਨ। ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜ਼ਰੂਰ ਹਨ। ਅਤਲੀ ਪੰਤਾਤੀ ਸਿਧ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ :- ਪ੍ਰਸ਼ੰਕ ਵਿਚ ਪਤਾ ਕਿਵੇਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪੁਨੀ ਹੈ ਨਾ
ਪਾਪੀ ਹੈ ?

ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਰਣਾ; ਲਿਖਿ ਲੈ ਜਾਹੁ :- ਜੂਰ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ
 (ਕਰਿ) ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਹੜੇ ਜੀਵ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਜੋ ਵੀ ਉੱਗੇ ਅਤੇ
 ਮਾਤ ਪਿਓਨਿਬੰਧ (ਕਰਣਾ) ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਕਰਮ (ਕਰਿ) ਕਰਦੇ ਹਨ
 ਉਹ ਅੰਤਰਕਰਮ ਰੂਪੀ ਕਰਜ ਤੇ ਲਿਖ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
 ਇਸ ਮੰਤਰ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਲੀਆ ਪਲੀਸ਼ : ਗੁੰ ਚਿਤ੍ਰ ਤੇ ਗੁਪਤ ਹੋਰਕ ਜੀਵ ਦੇ
 ਮੰਤਰ ਬੰਨ੍ਹੇ ਸੋਢ ਤੇ ਕੇਨ, ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਦੇ ਚੰਗੇ ਮੰਦ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕਰਮ
 ਨੂੰ ਲਿਖਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ ਰੂਪ ਦੀ ਚਿਤ੍ਰਕਾਰੀ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਯਥਾ :-
 'ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਨਾਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਤੇ ਚਿਤ੍ਰ ਗੁਪਤ ਲੇਖੀਆ ॥' (ਅੰਗ ੧੨੬)
 'ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਨਾਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਤੇ ਚਿਤ੍ਰ ਗੁਪਤ ਲੇਖੀਆ ॥' (ਅੰਗ ੧੨੭)
 'ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਨਾਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਤੇ ਚਿਤ੍ਰ ਗੁਪਤ ਲੇਖੀਆ ॥' (ਅੰਗ ੧੨੮)

ਇਸ ਨੂੰ ਪੁਰਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹਨ। ਵਾ-ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਮਤ ਹੈ ਇਹ
ਨੇ ਜਿਹਾ ਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ (ਮਨ) ਉਧਾਰ ਦਾ ਲਾਲ (ਕਰਣੀ) ਕਰਨਾ ਉਹ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਉਤੇ ਚਿੰਤਨ ਕਰਨਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਆਪਾਂ ਬਾਲਕ
ਅਵਸਥਾ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਮੁੱਚੇ ਮਿਥਾਸ ਕੇ, ਹਵਾ ਤੱਕ ਜੋ ਜੋ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ
ਹਾ ਉਹ ਨੂੰ ਮਨ ਮਰ ਅੰਤਰ ਉ ਕਰੇ ਹੋ ਹਨ, ਚੰਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬੌਟ ਯਾਦ ਆ
ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਿਖਤ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ 'ਕਰਣੀ ਕਾਰਣ ਮਨ
ਮਸਵਾਨੇ' (ਮਸਵਾਨੇ) ਜਿਹੜੀ, ਕਰਣੀ, ਦੋਹ ਹੈ ਕਰਣੀ ਨੂੰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ
ਇਹ ਕਾਰਣ ਬਣੀ ਹਈ ਹੈ। ਅਤੇ ਮਨ (ਮਸਵਾਨੇ) ਸਿਆਹੀ ਬਣਿਆ
ਹੋਇਆ ਹੈ।

‘ਬੁਨਾ ਝੁਝਾ ਜਾਂਦੇ, ਲੰਬ ਪਏ।’ ਜਿਵੇਂ ਛਾਪੇਖਾਨੇ ਵਿਚ ਕਾਗਜ਼ ਛਾਪਣ ਵੇਲੇ ਹਾ ਕਲਮ ਦਵਾਰ ਦੀ ਲੜ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਹ ਬਹੁਤ ਭੁਝਾ ਸਭਾ, ਦ ਲਿਖਾਰੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਪੈ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲਿਖਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਕਰਤਬਾਂ ਦੀ ਫਰਿਸਤ ਬਣ ਰਹੀ ਹੈ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ (ਕਰਿ) ਹੱਥਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋ (ਕਰਣੀ) ਕਰਤੱਬ (ਕਰਿ) ਕਰਦੇ
ਨਹੀਂ ਜਾਣ, ਉਹ ਆਪ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਰੂਪੀ ਕਾਰਜ ਤੇ (ਲਿਖਿ ਲੈ ਜਾਹੁ) ਲਿਖ ਕਰਕੇ
ਪੁਨਿਕ ਨੂੰ ਲੋਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਧਰਮ ਰਾਜਾ ਦੇ ਪਾਸ ਸਭ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
ਯਥਾ :—“ਚੇਰਿਆਈਆ ਬੁਰਿਆਈਆ ਵਾਢੈ ਧਰਮੁ ਹੁਦੈਰਿ ॥ ਕਰਮੀ ਆਪੋ
ਆਪਣੀ ਕ ਨੇਤੈ ਕੇ ਜੂਰਿ ॥” ‘ਕਰਣੀ ਉਪਰਿ ਹੋਇ ਤਪਾਵਸੁ ਜੋ ਕੇ ਕਰੈ
ਕਹਾਇ ।’ (ਅੰਗ ੧੨੨੮) ਜਿਹੇ ਜਿਹੀ ਕਮਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਸ ਉਪਰ ਹੀ ਨਿਆਂ
ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਥ ਕਈ ਵੱਡੀ ਜਾਂ ਛੋਟੀ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਚਲਦੀ।

ਆਪੋ ਬੀਜ: ਆਪੋ ਹੀ ਖਾਹੁ:—ਆਪ ਹੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਨ ਬੀਜੇ ਹਨ ਉਹ ਪੰਨਾਂ ਦਾ ਫਲ ਸੁਖ ਖਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾਪ ਬੀਜੇ ਹਨ ਉਹ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਫਲ ਦੁੱਖ (ਖਾਹਿ) ਖਾਂਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ ਯੋਗਦੇ ਹਨ।

‘ਕਰਮ ਧਰਤੀ ਸਹੀਤ ਜਗ ਅੰਤਰਿ; ਜੋ ਬੰਦੇ ਸੇ ਖਾਤਿ ॥

ਕਰ ਨਾਨਕ ਭਗਤ ਮੋਹਿਤ ਦਰਵਾਜ਼ੇ, ਮਨਮਖ ਸਦਾ ਭਵਾਤਿ॥ (ਅੰਗ ੧੮)

‘ਜੇਹਾ ਖੀਜੈ ਸੇ ਲੁਣੈ ਕਰਮਾ ਮੈਦੜਾ ਯੇਤੁ।’ (ਅੰਗ ੧੩੪)

‘ਜਿਸ ਇਨ੍ਹ ਅਵਰ ਨ ਕੋਈ ਰਾਜਾ; ਕਰਿ ਤੁਪਾਵਸੁ ਬਣਤੁ ਬਣਾਈ ॥

ਨਿਆਉਂ ਤਿਸੈ ਕਾ ਹੈ ਸਦ ਸਾਚ; ਬਿਰਲ ਹੁਕਮ ਮਨਾਈ ।' (ਅੰਗ ੯੧੨)

‘ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾ ਮਿਟਸਿ ਨਾਹਿ; ਓਇ ਅਪਣਾ ਬੀਜਿਆ ਆਪਿ ਖਾਹਿ ॥’

ਮੂੰਹ ਤੇ ਗਲਾ ਸਾਹਿਬਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਸਰਾਬੀ ਦੇ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਬੋਲੀ ਬਦਲ ਆਈ ਹੈ।
ਸਭ ਨੇ ਚੀਆ ਚੀਆ ਕੀਤੀਆਂ ਤੇ ਪਾਪ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤੇ ਹੀ ਭਗਤ ਵਿਦਿਆਸ ਜੀ
ਨੇ ਸਰ ਬਣਾ ਚਿੰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਯਥਾ :- ਸਰਸਪੀ ਸਲਲ 'ਮਤ' ਬਨੀ ਕੀ
ਨੇ ਸਰ ਬਣਾ ਚਿੰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। 'ਭਾਵ' ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਪੀਵਨੁ 'ਲ' ਦੀ ਵੀ ਸਰਾਬ
ਮਿਕ ਸਨ ਕਰਤ ਨਹੀਂ ਪਾਨੀ 'ਭਾਵ' ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਪੀਵਨੁ 'ਲ' ਦੀ ਵੀ ਸਰਾਬ
ਕਿਉਂ ਨ ਬਣੇ ਹੀ 'ਭਾਵ' ਮਿਕ ਮਹਾ-ਮਾਂ ਗ-ਮਬ ਕਦ ਭੀ ਪੀਣਾ ਨਹੀਂ
ਕਰਦੇ ਕਿਉਂਕਿ (ਸਰਾ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਅਵਰ ਜਲੁ ਹੈ) (੧੫੯੩ ਅੰਗ) ਸਰਾਬ
ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਰ ਕਈ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋਣਾ ਪਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਯਥਾ :- 'ਸਮੁੱਚੇ
ਮਰਦਾਨਾ' ੧। ਕਲ ਕਲਵਾਲੀ ਕਾਮ ਮਦੁ, ਮਨੁਆ ਪੀਵਣੁ ਹੁੰਦਾ ਕਦਰੀ
ਮੋਹਿ ਭਰੀ; ਪੀਯਾਵਾ ਅੰਗਾਰੀ (੧੫੩) ਮਧੋਕ ਮਾਂ ੧। ਮਾਣਸ ਭਰਿਆ
ਆਟਿਆ, ਮਾਣਸ ਭਰਿਆ ਆਇ। ਜਿਉ ਪੀਤੈ ਮਤਿ ਦੂਰਿ ਹੋਇ, ਦੁਰਲ ਪਵੈ
ਵਿਚ ਆਇ। ਆਪਣਾ ਪਰਾਇਆ ਨ ਪਛਾਣੈ, ਬਸਮੁ ਧਰੇ ਬਾਇ।
ਜਿਉ ਪੀਤੈ ਬਸਮੁ ਵਿਸਰੈ, ਦਰਹੁ ਮਿਲੈ ਸਜਾਇ। ਬੂਨਾ ਮਦੁ ਮੂਲਨ
ਪੀਯੈ, ਜਕਾ ਪਾਰਿ ਵਸਾਇ॥ ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਸਰੁ ਮਦੁ ਪਾਏਅੰ; ਸਤਿਗੁਰ
ਪੀਯੈ, ਜਕਾ ਪਾਰਿ ਵਸਾਇ॥ (ਅੰਗ ੫੫੪) ਸਰਾਬ ਦਾ ਚਿੰਨ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਵਿਚ ਇਹ
ਮਿਲੈ 'ਜਸੁ ਆਇ॥ (ਅੰਗ ੫੫੪) ਸਰਾਬ ਦਾ ਚਿੰਨ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਵਿਚ ਇਹ
ਕੀਤਾ ਹੈ 'ਵਕ ਮਦੀ ਦੂਜੇ ਦੁਨੀ ਜੀ ਅੰਤ ਧਨ ਧਾਮ॥ ਪਾਪ ਕਰੇ ਕਿਨ
ਕਰਾ ਬਚੇ ਬਚ ਬਰਾਵੇ ਧਾਮ॥੨੯॥੧॥ (ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ੧੭੭੭)

ਇਉਂ ਸਰਾਬ ਪੀਣ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀਮ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਥੇ
'ਸਰਾਬ' ਨੂੰ 'ਸਮੁੱਚੇ' ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਵਿਸਰਣਾ ਨਾਲ 'ਕੈਤੀ ਬਦਲ'ੁ
ਆਉਂਦਾ ਹੈ। 'ਸਮੁੱਚੇ' ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਪੁਲਕ ਵਿਚ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਬਣਾ
ਦਿੰਦਾ ਹੈ। 'ਸਮੁੱਚੇ' ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਹੀ 'ਸਮੁੱਚੇ' ਦਾ ਮਧੋ ਨਾਮ ਦੇਣ
ਦਾ ਦੇਸ਼ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਦਾ ਤਾਂ ਉਤਰਦਾ ਹੈ ਜੋ 'ਅਖ ਸਰਬਨ' ਮੰਤ੍ਰ ਨੂੰ
ਇਕ ਸੋ ਸਿਰ ਵਰ ਮਧ। 'ਚਰਨ ਪਰਿ ਸਿਸ਼ਯਾਨ' ਕ੍ਰਿਸ਼ ਵਿਚ ਵੇ
ਨਸਿਆ ਦਾ ਨਿਰੋਧੀ ਬਨੇ ਬੀਰ ਕਬ ਯਿ ਬਯਾ। 'ਯਥਾ' ਹੈ। ਤਮਾਕੂ
ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਸਰ ਦ ਪ੍ਰਾਚ ਰੰਗ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਸਭ ਸਪ ਤੇ
ਕੈਤੀ ਬਦਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਾਖੀ-ਅਜਮੇਰ ਸਾਹ ਦੀ ਲੜਕੀ ਦਾ
ਪੜਤ ਨਾਲ ਨਿਕਾਹ ਕਰਨ ਦੀ

ਜਿਸ ਅਜਮੇਰ ਸਾਹ ਬਾਬਾ ਦੀ ਯਾਦ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਲੜਕੀ ਦਾ

ਸ਼ੇਰ ਸਪ ਵਾਲੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਸਾਹਿਬਾ ਨਾਲ ਬੇਜ ਕੇ ਕਿਸ
ਤਰ੍ਹੇ ਦੀ ਪੁਤਰ ਨਾਲ ਨਿਕਾਹ ਕਰਾਉਣਾ ਚਾਹਿਆ। ਭਾਲਣ ਤੇ 'ਸਿਰ
ਬਾਹਮਣ' ਦਿਖਿਆ। ਜਿਸਨੇ ਬਹੁਤ ਦਿਨ 'ਨਿਸਰ' ਨਾਲ ਰੁਪ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਬੇਦ
ਮੰਤ੍ਰ ਸਿਧ ਕੀਤ ਹੋਇ ਸਨ, ਸ਼ਿਸ਼ਾ ਜੇਰ ਕ ਰਜਰਾ ਕਦਾ ਸੀ। ਬੇਦ ਦੇ
(ਬੇਦ) ਦੇ ਅੰਗ ਜਿਸਨ ਪੜੇ ਹੋਇ ਸਨ। ਸਿਸ਼ ਲੜਕੀ ਨ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ
ਅਜਮੇਰ ਸਾਹ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕੇ ਉਸ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨਾਲ ਨਿਕਾਹ ਕਰ ਲਿਆ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ
ਰਤੀ ਦੁੱਢਾਈ ਵਿਚ ਫਸ ਗਿਆ, ਸੋਚਣ ਲਗਾ ਜੇ ਮੰਬਨ ਕਰਦਾ
ਹਾਂ ਤਾਂ ਧਰਮ ਨਾਸ ਹੋਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਦੋੜ ਕੇ ਕਿਤੇ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਦਿਨਾਂ
ਦੀ ਪੀਚ ਬੀਤ ਦੂਰ ਤੌਰ ਹੈ ਪਕੜ ਲੈਣਗੇ। ਇਉਂ ਸੋਚਦੇ ਨੂੰ ਪਕੜ ਕੇ
ਮਲਕਾ ਨੇ ਉਸ ਲੜਕੀ ਦੇ ਕਲ ਘਰ ਵਿਚ ਸਵਾਂ ਕੇ, ਬਾਹਰੇ ਫੇਰਾ ਲਾ
ਦਿਤਾ। ਇਉਂ ਜਦੋਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਬੇਘਰ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਬੇਦ ਮੰਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਚੁਫੇਰੇ
ਲਹ ਦਾ ਕੋਟ ਬਣਾ ਲਿਆ ਇਉਂ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਬਚਾਇਆ। ਇਸੇ ਬਿਧ
ਦਿਸਾਇ ਬਬਾਸਿ ਕਾ ਜਬੈ, ਬਦ ਮੰਤ੍ਰ ਕੇ ਪਠਿ ਕਰਿ ਤਬੈ ੧੪੧, ਕੋਟ ਲਹ ਕੇ
ਚਹੁਦਿਸਿ ਰਚਯ, ਤਿਸ ਅੰਤਰ ਬਤ ਪੈ ਕਰਿ ਬਚਯੇ। (ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸੂਰਜ
ਅੰਸ ੨੪ ਰਿਤੁ ੫) ਜਦੋਂ ਲੜਕੀ ਨੇ ਕੋਲ ਆਉਣਾ ਚਾਹਿਆ ਤਾਂ ਚਾਰ ਚਫੇਰੇ
ਲੇਹ ਦਾ ਕਿਸਾ ਦੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਈ। ਬੜਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਪਰ ਕੋਈ ਜੋਰ
ਨ ਚਲਿਆ ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਦਿਆ ਕਈ ਦਿਨ ਗੁਜਰ ਗਏ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ
ਨਿਸਚਿਤ ਹੋ ਕੇ ਲੇਹ ਦਾ ਕਿਲ੍ਹਾ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਦਿਹਾ ਕਰੇ। ਇਹ ਗੱਲ ਹੋਲੀ ਹੋਲੀ
ਸਾਰਿ ਫੈਲ ਗਈ। ਜਦੋਂ ਅਜਮੇਰ ਸਾਹ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ ਤਾਂ ਬੜਾ ਦਬੀ ਹੋਇਆ।
ਯੋਗਾ ਉਪਾਅ ਸੋਚਣ ਲੇਹੇ ਹੋਰ ਮਲੇਛਾ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਇਸਦਾ
ਤਾਂ ਜ-ਨ ਹੀ ਬੜਾ ਸੁਖ ਲਾਹੈ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਤਮਾਕੂ ਇਸਨੂੰ ਪਿਲਾ ਦਹੁ।
ਤਾਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੰਤ੍ਰ ਤਮਾਕੂ ਨਾਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕਰਵਾ ਦਿਓ। ਜੇ ਇਹ ਥੋੜ੍ਹਾ
ਵੀ ਤਮਾਕੂ ਨੂੰ ਛੋਹੇਗਾ ਤਾਂ ਕਿਸ ਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗੀ। 'ਕਹਯੋ
ਮਯੇਛਨਿ ਸਾਭਿ ਸਮਝਾਇ। ਇਸ ਕੇ ਜਾਨੇ ਸਨਮ ਓਪਾਇ॥੪੬॥ ਤਨਕ
ਤਮਾਕੂ ਇਸ ਪਿਲਾਵਹੁ। ਸਭਿ ਹਿੰਦੂਨਿ ਕੇ ਮੰਤ੍ਰ ਨਸਾਵਹੁ। ਕਿਸੁ ਮੰਤ੍ਰ ਕੀ
ਸ਼ਕਤੀ ਨ ਰਹੈ। ਤਨਕ ਤਮਾਕੂ ਹਿੰਦੂ ਜਿਛੈ॥੪੭॥ (ਅੰਸ ੨੪ ਰਿਤੁ ੫)

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਲਾਹ ਕਰਕੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਸੜਾ ਵਿਚ ਬੁਲਾ ਲਿਆ। ਬੜੇ
ਸ਼ਨਿਕਾਰ ਨਾਲ ਕੋਲ ਬਿਠਾ ਲਿਆ। ਇਕ ਹੋਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਦਾ

ਵੇਰਾ ਮੈਂ।

ਸ੍ਰੀ ਨਾਮੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਬ੍ਰਹਮਚਰਿਤ੍ਰ ਮੁਖ-੩।
 ਅਧਿਆਇ-੧। ਭਗਵੰਤ੍ਰੀਮਾਨ੍ (ਸ੍ਰੀ) ਬ੍ਰਹਮਚਰਿਤ੍ਰ ਮੁਖ-੩।
 ਭਗਵੰਤ੍ਰੀਮਾਨ੍ (ਸ੍ਰੀ) ਬ੍ਰਹਮਚਰਿਤ੍ਰ ਮੁਖ-੩।
 ਭਗਵੰਤ੍ਰੀਮਾਨ੍ (ਸ੍ਰੀ) ਬ੍ਰਹਮਚਰਿਤ੍ਰ ਮੁਖ-੩।
 ਭਗਵੰਤ੍ਰੀਮਾਨ੍ (ਸ੍ਰੀ) ਬ੍ਰਹਮਚਰਿਤ੍ਰ ਮੁਖ-੩।
 ਭਗਵੰਤ੍ਰੀਮਾਨ੍ (ਸ੍ਰੀ) ਬ੍ਰਹਮਚਰਿਤ੍ਰ ਮੁਖ-੩।

ਕਰਨਾ ਹੈ, ਉਹੀ ਹੈ।
 ਦਾ ਸਾਮਰਾਜ ਹੈ।
 ਤੇ ਸਕੌਟ ਪੁਨ ਟੇ ਅਧਿਅਸਿ ੬੬ - 'ਯਸੁਖੀ' ਪਿਛੇਰ ਸੇ ਅਧਿ
 ਸੁਸਮਾਨਰਯ ਪੁਰੇ ਨਾਨਕਾਨਾ ਨ ਸਭਾਤੋ ਸਾਯ ਸ-ਯੋ ਮਸ਼ੋਰਮ।
 ਅਯਾਤ, 'ਤੇ ਨਾਰਾ'। ਜ ਪਰਸ - ਮਾਤੁ ਪੀਯੋਗ, 'ਓ' ਕੇਤੀ ਪਾਨ ਯਾਤ
 ਨਰਾ ਵਿਚ ਅਵੇਨੀ ਸੋਭੇ। ਇਹ ਮਹਾ ਕਹਿਣਾ ਸੋਚ ਹੈ, ਸੋਚ ਹੈ, 'ਸੋ
 ਵਿਚ ਜਦਾ ਵਾ ਸੋਦਹ ਨੀ'।
 ਵੇਸਯਾ: ਸੁਦਾਸੁ ਮੁਨਿ ਸੋਤਮ।

ਵਿਚ ਸਦਾ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਨ ਜਾਂ।
ਸੁਖਮਣੀਃ ਬਹੁ ਰੂਪਾ, ਵੇਸ਼ਜਾਃ ਸ੍ਰੁਤ੍ਰਿ ਮੁਨਿ ਸੋਭਮ।

ਸੁਪਰੰਤ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਗੰਗਾ ਸਮਾਜ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਕਾਮਧੇਨੀ ਦੇ ਹਨ। ਹੋ ਨਾਨਕ, ਬੰਦੀ, ਵੈਸ਼ ਅਤੇ ਇਹ
ਅਸਥਾਤ, ਭੁੱਖਮਾਜੀ ਕਾਮਧੇਨੀ ਦੇ ਹਨ। ਨਾਲ ਚੰਡਾਲ ਦੇ ਬਜਾਏ ਹੋ ਜਾਣੇ ਹਨ।

ਭਾਰਤੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋ ਜਾਣ ਹਨ।
ਭਾਰਤੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋ ਜਾਣ ਹਨ।

ਦਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਵਾਣ ਵਿਚ ਤੀਜੇ ਪੜਾਅ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਹਨ :-
ਲਿਪਿਮਾ ਪ੍ਰਵਾਣ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਤਾਂ ਦਰਜ ਕਰਦੇ ਹਾਂ :-

ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਨਾਲ ਚੰਦਰਮਾ ਦਾ ਖਿੱਚੋ-ਤਾਣਾ ਕਾਰਨ ਚੰਦਰਮਾ ਦੀ ਆਕ੍ਰਿਤੀ ਗੋਲੀ-ਗੋਲੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਚੰਦਰਮਾ ਦੀ ਆਕ੍ਰਿਤੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਫਲਾਤਨ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਚੰਦਰਮਾ ਦੀ ਆਕ੍ਰਿਤੀ ਗੋਲੀ-ਗੋਲੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਚੰਦਰਮਾ ਦੀ ਆਕ੍ਰਿਤੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਫਲਾਤਨ ਹੈ।

ਨਹੀਂ 'ਅਸ ਦਾ ਕਾਇਮਗ ਵਿਚ ਵਾਹਾਸਮ ਇਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਾ ਕੇ
ਮੁਕਾਮੀ ਦੁਆਰੀ ਪਾਤਰ ਨੇ।

ਨਰਿੰਦ ਮਸ (ਕਾਫ਼ੀ ਮਾਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ) ਖਾਣ ਨਾਲ, ਨ ਲੱਖਣ ਹੋਸੇ ਇਸ

(विमर्श. व. पत्र. १०००). विमर्श. व. पत्र. १०००. विमर्श. व. पत्र. १०००.

...
...
...

ਸ੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ
ਸ੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ

[illegible]

ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਤੇ ਅੰਦਰ ਹੋ-
ਵੇਲੇ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਇਕ ਰਹਿੰਦਾ।

[Faint, illegible handwritten notes]

ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਇਕ ਤਾਰਾਵਰ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ ਕਿ 'ਤਮਾਸ਼ ਸਿਰਫ਼ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਹੀ ਦੁਖਦਾਈ
ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਸਗੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਤੇ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਵਾਧੇ ਵਿੱਚ ਵੀ
ਰੋਕ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ।'

ਇਹ ਚੰਗਾ ਦੋ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗਾਕਾਰ ਸਰ ਪੀ. ਡਬਲਯੂ. ਰਿਚਨਰਡਸਨ ਸਾਹਿਬ
ਰਮਾਕੂ ਬਾਜੇ ਨਿਉ ਲਿਖਦੇ ਹਨ :—੧. ਜਿੰਦੇ ਦਾ ਰੂਪ ਲਗੂ ਹੈ ਤੇ ਤਮਾਕੂ ਉਸ
ਵਿਚ ਮਲੀਨਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ੨. ਮੇਹਦੇ ਨੂੰ ਨਿਰਬਲ ਕਰਕੇ ਪਾਚਕ ਸ਼ਕਤੀ
ਵਿਗਾੜ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ੩. ਦਿਲ ਨੂੰ ਆਲਸੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਵਿਗਾੜ
ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ੪. ਪੀਐ ਗਿਆਨ ਦਿੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸਸਤ ਤੇ ਨਿਕੰਮਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।
੫. ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦੁਖਦਾਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।
੬. ਨਾਤੀਆਂ ਤੇ ਪੱਠਿਆਂ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।
੭. ਗਲ ਤੇ ਨਾਸਾਂ ਵਿਚ ਗਰਮੀ ਖੂਬਕੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ੮. ਫੇਫੜਿਆਂ
ਵਿਚ ਅਜੇਹੀ ਪਾਉ ਪੈਂਦਾ ਕਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਬਲਗਮ ਦਾ ਰੋਗ
ਨਹਿਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਡਾ: ਰਸਬਰਨ :- ਤਮਾਕੂ ਦਾ ਬਹਿਰ ਵੇਦਾਂ ਨੂੰ ਹਾਣੀ ਪਹਿਚਾਂਦਾ ਹੈ।

ਡਾ: ਕੈਲਨ :- ਮੈਂ ਜਿੰਨੇ ਬਦਹਜ਼ਮੀ ਦੇ ਰੋਗੀ ਦੇਖੇ ਹਨ ਉਹ ਸਭ
ਜੁਮਾਕ-ਨਸ਼ ਸਨ ।

ਡਾ: ਫੋਰਬਸ ਇੰਜਨੇ (ਮਾਨਸਕ ਰੋਗਾਂ ਦੇ ਮਾਹਰ) :- ਮੈਂ ਪਾਗਲਪਨ ਦੇ
ਕਾਟਣ ਨੂੰ ਇਸ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ, ਸ਼ਰਾਬ, ਤਮਾਕੂ, ਮਾਨਸ਼ਾਨ।

ਇਸ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਮਜ਼ਮੂਨਾ ਨੂੰ ਫਾਂਟਨ ਤੇ ਚੰਗੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਸੀ।

ਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋਰ ਅਨੁਗਿਣਤ ਭਾਗਦਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਰਾਵਾਂ ਹਨ। ਜੋ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਵਧਣ ਦੇ ਭਰ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਲਿਖੀਆਂ।

ਮੇਂ ਇਹ ਨਸਵਾਰ, ਸਿਗਰਟ, ਬੀੜੀ, ਜ਼ਰਦਾ, ਬਤੀਆ, ਖੈਣੀ ਅਤੇ ਫਿਸਟ
ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਨਹੀਂ, ਉਹ
ਪਤਿਤ ਹੈ। ਚਉਥੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਸੀ ਮਖਵਾਕ ਹਨ :-

‘ਪਾਨ ਸੁਪਾਰੀ ਥਾੜੀਆ ਮੁਖਿ ਥੜੀਆ ਲਾਈਆ ॥

ਹਰਿ ਹਰਿ ਕਏ ਨ ਚੜਿਓ ਜਮਿ ਪਕੜਿ ਚਲਾਈਆ ॥' (ਅੰਗ ੭੨੬)

ਸਮੇਤ ਤਾਂ ਦੋ ਵਸ ਪਣਾ ਪਾ ਦਾ ਹ। ਇਸ ਦ ਛੁਟੇ ਤ ਸਰਾਰ ਅਪਵਿਤ੍ਰ

ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਤੇ ਸਿੱਖ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਫੜ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਣੇ ਕੇਸੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ।

ਸੰਤਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਿਸ ਦਾ (ਕਪੜ) ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਪੀ ਕਪੜਾ ਮੁੜ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਕਾਮਾਇਨਾਂ ਦੀ ਕਸੀਰਤ ਕਰਕੇ, ਵਿਕਚਾਰ ਆਦਿ ਕਰਨ ਨਾਲ, ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਤਮਾਜ਼ ਆਦਿ ਵਰਤਣ ਨਾਲ 'ਪਲੀ' ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋ ਜਾਣ ਦੀ ਆਮਿਤ ਫੋਕੇ ਰੂਪ ਸਾਬਤ ਲਾ ਕੇ ਉਹ ਪਲੀਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ 'ਮਾਨੁ ਪੀਤ ਦਾਲ ਕੁ ਸੀ ਦਾ' ਦੇ ਦਸਵੇਂ ਪਾ: ਜੀ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ ਜਗਤ ਨੂੰ ਥਾ ਕੇ ਭਾਈ ਦਾਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਬੀਰ ਬਾਲਸਾ ਸਮਾ ਦਿੱਤੇ।

(ਦੇ ਸਾਫ਼ਨ, ਲਾਘਾਓ ਉਹ ਹੋਇ)। ਉਹ ਸਾਧ ਮੰਗਰ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕਰਕੇ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਕੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਪੀ ਸਾਬਤ ਲਾ ਕੇ, ਸਾਂਝ ਮੇਰਤ ਨੂੰ ਪੀ ਘਾਟ ਤੇ ਫੈਨਕੇ, ਨਿਸ਼ਚੇ ਨੂੰ ਪੀ ਪਟੌਤੀ ਰਖ ਕਰਕੇ, ਜੁਗਤੀ ਰੂਪ ਸੋਕੀਆ ਲਾ ਲਾ ਕੇ, ਹੋਮ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਾ ਪਾ ਕੇ, ਉਸ ਮਨ ਨੂੰ ਪੀ ਜਾ ਵਹੀ ਨੂੰ ਪੀ ਜਸਤ ਦੇ ਤਾਈਂ ਦੇ ਲਈਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਕੇ ਨੂੰ ਪੀ ਫੋਕੇ ਤੇ ਚਾਨ੍ਹ ਕੇ ਭਰਾਸੀ ਨੂੰ ਪੀ ਧਪ ਵਿਚ ਸਕਾ ਲਈਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੋਗਾਨਾਨ ਦਾ ਮਸੀਤੀ ਹੋਗ ਚਾਨ੍ਹ ਲਈਦਾ ਹੈ। "ਕਵਨ ਬਨੀ ਦੀ ਤੋਲੀ ਲਾਲੀ ਕਵਨ ਰੀਗਾ ਨੂੰ ਭਰੀ ਰਾਲਾਲੀ।" (੩੯੮) ਅਤੇ ਅਭਾਸ ਇਨ੍ਹੀ ਪਹਿਰ ਕਰਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਸਿੰਗਾਰ ਸਾਹਿਬ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਫੇਰ ਅਰਿਆਨ ਨੂੰ ਪੀ ਸੁਰਜ ਦੀਆਂ ਟਾਗਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭ ਨੂੰ ਪੀ ਕਿਰਨਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾ ਸੁਪ ਧੁਪ ਸਿਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪੋਹਦੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੇਰ ਰੂਪ ਬਲਦਾ ਦੀ ਪਦਮ-ਰੂਪ ਬਾਟਸ, ਪਦਮ-ਬਾ ਦੀ ਚਿੱਛਾ ਫੁਰਨ ਰੂਪ, ਸਮੁੰਦਰ ਸਾਹਿਤ ਗਿੱਧਾ ਕਾ ਸੋਕੀ ਹੈ। ਨਾ ਹੀ ਪਾਪਾਂ ਰੂਪ ਪਾਲਾ ਜਤਨਾ ਸੁਤੀ ਪੇਟ ਰੂਪ, ਉਹ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਭ, ਹੋਰ ਦੇ ਮਨੋ ਵਿਚ ਏਸ ਰੂਪ ਨੇ ਲਗਾਏ ਹੈ। ਪ੍ਰਸਸਰ ਪ੍ਰਭ ਦੇ ਸਾਬ ਲੇਖੇ ਹੋਸੀ ਦਾ ਹੈ। ਅਨੇਕ ਦਾ ਨਾਲ ਮੀਦਨ ਬਜੀਤ ਹੋਦਾ ਹੈ।

(ਜੀਅ ਮੰਤ੍ਰ, ਪਾਪ ਕੇ ਸੰਗਾ॥) (ਮੰਤ੍ਰ) ਬੁਧੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਾਪੀਆਂ ਦੇ

ਜਾਨ ਕਰ ਕੇ ਪਾਪ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਦੇ ਨਾਮ ਨਵੇਂ ਹੋਗ, ਉਹ ਨਾਮ ਦਾ ਸਾਬਤ ਲਾ ਕੇ ਪ੍ਰਸ ਦਾ (ਹੋਰ)

ਜਾਨ ਕਰ ਕੇ ਪਾਪ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਜਾਨ ਕਰ ਕੇ ਪਾਪ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਉੱਤਰ:-(ਪੰਨੀ ਪਾਪੀ ਆਬਣ ਨਾਹਿ॥) ਉਹ ਪਾਪੀਆਂ ਤੇ ਪੁੰਨੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਬੇ ਜਾਂਦੇ। ਭਾਵ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਨੀ ਪੁਰਖ ਉਹਨ ਜੋ ਸਾਹਿਤ ਕਾਮਨਾ ਦੇ ਚੀਰੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਤਾਮੁਖ ਕਾਮਨਾ ਸਾਹਿਤ ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਸਨੇ ਦੀ ਬੇਤੀ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਸਦਾਗ ਦਾ ਵਸਣਾ ਸਮਝਦ ਹਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਪੁੰਨੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਕੀ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਅਤੇ ਜਿਹਨ ਨਖਿਧ ਕੰਮ, ਭੇਰ ਕੰਮ ਗੁਰੂ ਸਾਸਤਰ ਦੀ ਅਤਿਆ ਤੋਂ ਸਿਲਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਪਾਪੀ ਹੋਏ ਹਨ ਗੁਰਮਤ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਲਾਏ ਦੀ ਪਤੀ ਤਾ ਜਾਣ ਕੇ ਨਖਿਧ ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਏਸ ਕਰਕੇ ਪਾਪੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਕੀ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਰਹਿਤ ਹੋ ਗਏ ਹਨ।

'ਅੰ ਮੀ ਨਾ ਹਮ ਓਅ ਨੀਚ ਨ ਮਧਿਮ ਹਰ ਸਰਦਾਗਤਿ ਹਰ ਕੇ ਲੋਗ॥' ਉੱਤਮ ਸਕਾਮੀ ਨਹੀਂ। ਨੀਚ ਨਖਿਧ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

ਮਧਮ ਹੋਗਤਾ ਸਾਹਿਤ ਸਕਾਮ ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

'ਸੁਰ ਸੁਕਤਾ ਸਸੀ ਮੁਕਤਾ ਬੁਹਮ ਗਿਆਨੀ ਅਲਿਪਾਇ॥' (ਅੰਗ ੧੦੦੧)

ਅੰਸੇ ਪਵਤ੍ਰ ਗੁਰਮੁਖ ਭਾਓ ਬਗਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਾਪਾਂ ਪੁੰਨਾਂ ਦੇ ਰਸਤੇ ਤੋਂ ਸੁਰੇਤਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਉਹ ਪਾਪੀਆਂ ਤੇ ਪੁੰਨੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਆਬੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ। ਜੇ ਕਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਅਕਸ ਮਾਤ੍ਰ ਹੋ ਵੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੰਨੇ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਾਪ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।-(ਸਾਖੀ ਪੰਡਿਤ ਨਿੰਤਾ ਨੰਦ ਦੀ ੨੬੧ ਅੰਗ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹੋ ਜੀ)।

(ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਰਣਾ; ਲਿਖਿ ਲੈ ਜਾਹ) ਉਹ ਗੁਰਮੁਖ ਅੰਸੇ ਹਨ ਆਪਿ ਸਿਮਰਨ ਭਜਨ ਭਾਓ ਬਗਤੀ ਦੀ ਕਮਾਈ (ਕਰਿ) ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਤੇ (ਕਰਣਾ) ਕ੍ਰਿਪਾ ਦਿਸਦੀ (ਕਰਿ) ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਸੰਸਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਲਿਖ ਦਿੰਦੇ, ਦਿਤ ਕਰਵਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਜੀਵ ਜਿਹੜੇ ਲਿਖ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਜਿਵੇਂ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ

'ਦਾਗੇ ਹੋਹਿ ਸ ਰਨ ਮਹਿ ਜੂਥਹਿ, ਬਿਨੁ ਦਾਗੇ ਭਗਿ ਜਾਈ' (ਅੰਗ ੯੭੦)

ਜਿਵੇਂ ਫੇਸੀਆਂ ਦੇ ਬਿੱਲੇ ਲਗੇ ਹੋਏ ਹਨ ਕਿਸੇ ਦੇ ਕਰਨਲ ਦਾ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਜਨਰਲ ਦਾ, ਉਹ ਜੰਗ ਵਿਚ ਮੁਥਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਸੰਸਰ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਲਗੇ ਗਏ ਹਨ ਉਹ ਕਾਮ, ਰੋਧ ਆਦਿਕ ਨੂੰ ਨਿਵਰਤ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਸਿਤ ਪਾਪਤ ਕਰਕੇ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਚ 'ਲੈ' ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੇਮਣਾ ਤੇ ਮਰਣਾ (ਜਾਹ) ਚਲਿਆ

ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾ:- ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ (ਕਰਣ) ਕਿਧਾ ਕੀਤਾ
ਹੈ ਉਹ (ਕਾਰਿ) ਸੁਣ ਕਰਕੇ (ਕਰ) ਮੰਨਣ ਕਰਕੇ ('ਕਾਰਿ') ਨਿਧਿਆਸ਼ਣ
ਥਰਕੇ ਪ੍ਰਸੰਸਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਅੰਤਰਕਰਣ ਰੂਪੀ ਕਾਰਜ ਤੇ ਲਿਖ ਕੇ ਸਤ੍ਰਪ
ਵਿਚ ਜਾਂ ਪਹਿਚੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ (ਜਾਂ) ਗੁਣਾ ਵਿਚ ਜਣਾ (ਸ਼੍ਰੋ) ਨੇਮ
ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾ:- ਜੇ (ਕਾਰਿ) ਹਥਾ ਨਾਲ (ਕਾਰਿ) ਕੀਤਾ ਹੈ (ਕਰਣ) ਕਰਤ੍ਰ
ਉਹ ਸਿੱਧਾਰ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਅੰਤਰਕਰਣ ਰੂਪ ਕਾਰਜ । ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ
ਉਹ ਸਭ ਅੰਤਰਕਰਣ ਦਾ ਅਭਿਮਾਨ ਮਿਟਣ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ (ਜ) ਬਲਿਆ
ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਈ ਲੇਖ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ
ਹਿਸਾਬ ਦੇਣਾ ਪਵੇ। ਘਰਮਰਾਇ ਦਰਿ ਕਾਰਾਏ ਫ ਦ, ਜਨ ਨਾਨਕ ਲਖਾ ਸਮਝਾ ।
ਉਹ ਵਪਰਵਾਹ ਹੋ ਕੇ ਕੀਰੀਦੇ ਹਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰ ਕੇ ਦਾਨੀਆ; ਲਿਖਿ
ਲੇਹ ਆਲ ਪਤਾਲ ॥ ਮੋਹਿ ਜਮ ਤੇਰੁ ਨ ਲਾਗਈ, ਤਜੀਲ ਸਰਬ ਜੇਸਾਲ ?
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵਿਚਰ ਪਰਾਪਤਿ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

(ਆਪੋ ਬੀਜ ਆਪੋ ਹੀ ਖਾਓ) ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਪੋ ਹੀ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਣ
(ਬੀਜ) ਕਾਰਨ ਰੂਪ ਹੈ ਸਾਹਿਬਾ ਦਾ, ਇਉਂ ਜਾਣਕੇ ਉਹ (ਆਪੋ) ਹੰਗਾਰ ਨੂੰ
(ਹੀ) ਨਿਸ਼ਚੇ ਕਰਕੇ ਰਿੰਦੇ ਵਿਚੋਂ (ਖਾਓ) ਖਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਭਵ ਪੰਕਾਹ ਨਹੀਂ
ਕਰਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੱਲ ਦਾ, ਹਰਮੇ ਮੇਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ । ਵਾ :- ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਹਨ
ਕਿ ਆਪੋ ਹੀ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਣ ਮੰਸਾਰ ਦਾ (ਬੀਜ) ਕਾਰਨ ਰੂਪ ਹੈ ਮੰਸਾਰ ਨੂੰ ਰਚਣ
ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਆਪੋ ਹੀ ਮੰਸਾਰ ਨੂੰ (ਖਾਓ) ਅਭਾਵ ਕਰਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ।

ਵਾ :- ਇਹ ਆਪ ਹੀ (ਬੀ.ਜੀ. ਕਾਰਨ ਪੁਰ) ਹਨ ਉਹ ਆਸਨਾ ਦੇ, ਅਤੇ ਆਪ
ਹੀ ਉਸ ਆਸਨ ਦੇ ਨੂੰ, ਥੀ, ਥੀ ਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਕੇਸਰ ਹਨ। ਵਾ :- ਉਹ ਆਸਨ
ਹਨ 'ਕ' ਪ੍ਰਸਾਰ ਆਪ ਹੀ (ਬੀ.ਜੀ) ਕਾਰਨ, ਅਤੇ ਆਪ ਹੀ ਆਸਨ (ਬੀ.ਜੀ. ਆਪ
ਹੀ ਕੇਸਰ) ਪੁਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

[illegible]

ਚੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਾ: - ਸਿੰਗਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਉਹ
ਰਾਮਮੁਖ (੧੦ਸੀ) ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੧੮੫ ਵਿਚ ਚਲਦੇ ਹਨ ਤੇ ਪੁਸਤਿਕ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ
(੧੦ਸੀ ਦੇ ੧੮੫ ਵਿਚ 'ਮਨੁ ਕੀ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀ' ਜੋਰਟ ਕੀ ਨਹੀ' ਆਸਾ।
(ਅੰਗ ੨੮) ੧੮੫ ਭਾਵ ਵਿਚ ਰਾਮੀ ਰਹਿੰਦੇ ਰਾਮੀ ਉਨਾ ਦਾ ਜੋਆਉਣਾ
ਜਾਣਾ ਹੈ। ਸਿੰਗਰੂ ਵਿਚ ਉਹ (ਜਾਂ) ਚੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਸਮੁੱਚੇ ਵਿਚ ਜਾਂ
ਇਸ ਜਾਂਦੇ ਹਨ 'ਇਕਹਿ ਆਵਨ ਚਿਰ ਜੋਨ ਨ ਆਇਆ' ॥ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਕੀ
ਦਰਸ ਮਮਾਇਆ ॥' ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

❦ ਇੱਕੀਵੀਂ ਪਉੜੀ ਪ੍ਰਾਰਭ ❦

ਤੀਰਥੁ ਤਪੁ; ਦਇਆ ਦਤੁ ਦਾਨ॥ ਜੇ ਕੋ ਪਾਵੈ, ਤਿਲ ਕਾ ਮਾਨੁ॥
ਸੁਣਿਆ ਮੰਨਿਆ; ਮਨਿ ਕੀਤਾ ਭਾਉ ॥ ਅੰਤਰ ਗਤਿ; ਤੀਰਥਿ
ਮਲਿ ਨਾਉ ॥ ਸਭਿ ਗੁਣ ਤੇਰੇ, ਮੈ ਨਾਹੀ ਕੋਇ ॥ ਵਿਣੁ ਗੁਣ
ਕੀਤੇ; ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਇ ॥ ਸੁਆਸਤਿ ਆਇ; ਬਾਣੀ ਬਰਮਾਉ ॥
ਸਤਿ ਸੁਹਾਣੁ, ਸਦਾ ਮਨਿ ਚਾਉ ॥ ਕਵਣੁ ਸੁ ਵੇਲਾ, ਵਖਤੁ
ਕਵਣੁ; ਕਵਣੁ ਇਤਿ, ਕਵਣੁ ਵਾਰੁ ॥ ਕਵਣਿ ਸਿ ਰੁਤੀ, ਮਾਹੁ
ਕਵਣੁ; ਜਿਤੁ ਹੋਆ ਆਕਾਰੁ ॥ ਵੇਲ ਨ ਪਾਈਆ ਪੰਡਤੀ; ਜਿ
ਹੋਵੈ ਲੇਖੁ ਪੁਰਾਣੁ॥ ਵਖਤੁ ਨ ਪਾਇਓ ਕਾਦੀਆ; ਜਿ ਲਿਖਨਿ
ਲੇਖੁ ਕੁਰਾਣੁ ॥ ਬਿਤਿ ਵਾਰੁ ਨਾ ਜੋਗੀ ਜਾਣੈ; ਰੁਤਿ ਮਾਹੁ ਨਾ
ਕੋਈ ॥ ਜਾ ਕਰਤਾ ਸਿਰਨੀ ਕਉ ਸਾਜੇ; ਆਪੋ ਜਾਣੈ ਸੋਈ ॥
ਕਿਵ ਕਰਿ ਆਖਾ, ਕਿਵ ਸਾਲਾਹੀ; ਕਿਉ ਵਰਨੀ, ਕਿਵ
ਜਾਣਾ ॥ ਨਾਨਕ ਆਖਣਿ ਸਭੁ ਕੋ ਆਖੈ; ਇਕਦੂ ਇਕੁ,
ਸਿਆਣਾ ॥ ਵਡਾ ਸਾਹਿਬੁ, ਵਡੀ ਨਾਈ; ਕੀਤਾ ਜਾ ਕਾ ਹੋਵੈ॥
ਨਾਨਕ ਜੇ ਕੋ ਆਪੋ ਜਾਣੈ; ਅਗੈ ਗਇਆ ਨ ਸੋਹੈ ॥੨੧॥

ਸ੍ਰੀ ਸੁਪ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਅਰਥ ੧ :- ਪ੍ਰਸਨ :- ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ! ਆਪ ਨਾਮ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ
ਕਰਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਹੀ ਮਕਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਸਦੇ ਹੋ ਕੀ ਜੀਰਥ, ਤਪ,
ਦਇਆ, ਦਾਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮੁਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਧਨਾਂ ਆਪ ਜੀ ਦਾ
ਕੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ ?

ਤੀਰਥ ਤਪੁ ਦਇਆ ਦਤੁ ਨਾਨੁ :- ਹੇ ਸਿੱਖੇ !
ਗੁਰ ਚਿੰਤਰ :- ਤੀਰਥ ਤਪੁ ਦਇਆ ਦਤੁ ਨਾਨੁ :- (੧੫) ਜਾਮਸੀ ਤਾਮਸੀ
ਜ ਕੋਈ ਤੀਰਥ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਅਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਲਵੇ, (੧੫) ਜਾਮਸੀ ਤਾਮਸੀ
ਸਾਂਝੀ ਤਪੁ ਕਰ ਲਵੇ (ਦਇਆ) ਜੈਨੀਆਂ ਵਾਲੀ ਦਇਆ ਕਰ ਲਵੇ (ਸ੍ਰੀ) ਤੇ
ਪੌਣੀਆ ਬੰਨੀ ਵਿਚੋਂ ਕਿ ਜੀਵ ਨਾ ਮਰ ਜਾਣ (ਦਤੁ) ਦਾਨ ਕਰੇ ਬਾਹਰੋਂ
ਬਗਲੇ ਵਾਗ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦਾ, ਪਰ ਅੰਦਰੋਂ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਧਨ ਦੀ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ
(ਦਾਨ) ਕਿਸੇ ਕਾਮਨਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕਰ ਲਵੇ ਵਾ :- (ਦਤੁ, ਦੇਣਾ
ਕਰਦਾ ਹਨ।

ਜੇ ਕੋ ਪਾਵੈ ਤਿਲ ਕਾ ਮਾਨੁ :- (ਜੇ ਕੋ) ਜੇ ਕੋਈ ਇਹ ਸਾਧਨ
ਸਾਧਨ ਕਰ ਲਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਪਾਵੈ ਤਿਲ ਕਾ ਮਾਨੁ) ਤਿਲ ਕੁ ਜਿੰਨਾ ਹੀ (ਮਾਨੁ,
ਸਤਿਕਾਰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤਾ ਨਹੀਂ।

ਪ੍ਰਸਨ :- ਸਿਧਾਂ ਪੁਰਿਸ਼ਾ ਹਜ਼ੂਰ ਚਿੰਤਰ ਦਸੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦਾ ਫਲ ਬਾਸ਼ਕੁ
ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਆਪ ਵੀ ਦੱਸੋ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਕਿਤਨਾ ਕੁ ਮਹਾਤਮ ਹੈ ?

ਚਿੰਤਰ :- (ਜੇ ਕੋ ਪਾਵੈ ਤਿਲ ਕਾ ਮਾਨੁ) ਜੇ ਕੋਈ ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਦਾਨ
ਸਾਧਨ, ਸਹਿਜ ਕਾਮਨਾ ਦੇ ਕਰੇ ਤਾਂ ਤੀਰਥਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਹੋਣੇ ਕਰਕੇ
ਉਹ ਤਿਲ ਕਾ ਮਾਨੁ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਾਖੀ :- ਅਨੁਬਾਨ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਜਾਮ 'ਵਿਚ ਚਿੰਤਰੀ ਤੇ ਖਰਪਾ ਸੁਰ
ਗੁਰਿਟ ਵੇਲੇ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਰਸਿਸ ਦਾਨ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਦਾ ਫਲ, ਇਸ ਮਨ
ਵਿਚ ਬਾਹਰੀ ਬਣਿਆ। ਜਿਥੇ ਦਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਉਥੇ ਪਸ਼ੁਆਂ ਦੇ
ਅਸਤੀਵੇਤ ਤੇ ਸਨ ਸਨ ਕਰਕੇ ਜੁਲਭਾਂ ਦੇ ਘਰ ਮੰਮਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਜੋਤੀਆ
ਨੇ ਅਕਰਬਰ ਦਾ ਪੁਰਾਣ ਤੋਂ ਦੱਸਿਆ ਸੀ।

ਪ੍ਰਸਨ :- (੧੫) ਗੁੱਲ ਹੈ ਜੇ ਤਿਲ ਕਰ ਦਾ ਮਟ ਕਰ ਭੀ ਫਲ ਪਾਇਆ
ਵੇਹ ਵੇ ਮਾ (ਜਿਸਦਾ) ਜਿਸਰ ਸਾਣ ਵਾਲਾ ਹੀ ਮਾਣ ਹੈ ਗਵਾ ਨਾਸ ਹੋਣਾ
ਵਾਲਾ ਹੀ ਹੈ। ਸਦਾ ਗਾਇਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਅੰਤ੍ਰ
ਵਾਲਾ ਹੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਸੁਪ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਅਨੁਬਾਨ ਵੀ ਮਨ ਗਿਆ ਅਮ ਨੇਬ ਰਾਜੇ ਵਰਗੇ ਮਿਦ ਦੇ ਬਾ ਰਾਮ ਤੇ ਜੇਠ ਕੇ
ਵੀ ਅੰਤ੍ਰ ਨੂੰ ਮੱਧ ਬਣ ਕੇ ਤਿੰਗਾ। ਜੁਮਾਤੀ ਵਰਗਿਆਂ ਦੀ ਕੀ ਹਾਲਤ ਹੁੰਦੀ ?
ਪੁੰਨ ਨਾਸ ਹੋਣਾ।

ਸਾਖੀ ਰਾਜਾ ਜੁਮਾਤੀ ਦੀ

ਜਮਾ-ਜੀ ਰਾਜੇ ਨੇ ਮਿਦ ਪਾਵੀ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਨੇਬ ਕੇ ਜੀਮ ਜੀਰ ਦੇ ਰਾਸਲੇ ਪਰ
ਸ਼ਰਣ ਕੀਤੇ ਭਵ ਧਨਖ ਵਿਚੋਂ ਜੀਰ ਛੱਡਣਾ ਉਸ ਜੀਰ ਨੇ ਜਿਥੇ ਜਾ ਕੇ ਜਿੰਗਣਾ
ਉਤੇ ਹੀ ਯੋਗ ਦਾ ਪੋਸਾ ਰੱਖ ਕੇ ਯੋਗ ਕਰਨਾ। ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਸ ਨੇ
ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਯੋਗ ਕੀਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੰਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਰਕੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਇੰਦ੍ਰ ਪਦਵੀ
ਤੇ ਜਾ ਇਸਥਿਰ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਸਿੰਦਰ ਤੇ-ਭੀਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ
ਬਿਹਮਪਤਿ ਜੀ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਕਿ ਰਾਜਾ ਜੁਮਾਤੀ ਨੇ ਮੇਰਾ
ਸਿੰਘ ਸਨ ਮੱਲ ਲਿਆ ਹੈ, ਆਪ ਮੇਰੇ ਤੇ ਫਿਰਾ ਕਰੋ ਮੇਰਾ ਰਾਜ ਕਾਇਮ
ਰਹੇ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮਪਤਿ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਉਸ ਦੇ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ
ਉਸਦੀ ਮਹਿਮਾ ਕਰ, ਕਿ ਆਪ ਬੜੇ ਧਰਮਾਤਮਾ ਰਾਜੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਨੇ ਬੜੇ
ਪੁੰਨ ਕਰਮ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਆਪ ਇਸ ਤਖਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਬਣੇ ਹੋ।
ਰਾਜਾ ਜੁਮਾਤੀ ਸੁਣ ਕੇ ਹੰਕਾਰ ਦੇ ਸਹਿਤ ਆਪਣੇ ਮੱਥੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਪੁੰਨ ਵਰਨਣ
ਕਰਿਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪੁੰਨ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਤੂੰ ਕੋਈ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰ।
ਯਥਾ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ :- "ਤੀਰਥ ਚਰਤ ਅਰੁ ਦਾਨ ਕਰਿ ਮਨ ਮੈ ਧਰੈ ਗੁਮਾਨ।

ਨਾਨਕ ਨਿਹਫਲ ਜਾਤ ਚਿਹਿ ਚਿਉ ਉਚਰ ਬਿਸਨਾਨੁ॥" (ਅੰਗ ੧੪੨੮)
ਇੰਦਰ ਨੇ ਰਾਜੇ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਬੀਤਾ। ਜੁਮਾਤੀ ਆਪਣੀ
ਉਸਤਤਿ ਸੁਣ ਕੇ ਹੰਕਾਰ ਸਹਿਤ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਪੁੰਨਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਆਪ ਹੀ
ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਪੁੰਨ ਨਾਸ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਵਰਗ ਵਿਚੋਂ
ਫੇਰਾਂ ਮਾਤਲੋਕ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਸੁਟ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਨੀਮਥਾਰ ਤੀਰਥ ਤੇ ਡਿੱਗਾ।
ਏਥੇ ਇਸ ਦੇ ਦਿਹਤਰੇ ਪੇ ਪਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਨਾਨਾ ਜੀ ! ਆਪ
ਸਾਰੇ ਪੁੰਨ ਲੈ ਕੇ ਫਿਰ ਸਵਰਗ ਵਿਚ ਚਲੇ ਜਾਓ। ਜੁਮਾਤੀ ਨੇ ਕਿਹਾ,
ਦੇਹਤਿਆ ਪਾਸੋਂ ਲੈਣ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ, ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਹੁਣ ਦੇਖੋ ਹੀ
ਠੀਕ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਪੁੰਨਾਂ ਦਾ ਫਲ ਕਈ ਭਾਵਾਂ ਮਣ ਭਰ ਵੀ
ਪਾਲਦੇ ਪਰ ਅੰਤ ਨੂੰ ਪੁੰਨ ਨਾਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਦਾ
ਥਿਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਂਦਾ।

ਪ੍ਰਸਨ :- ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ! ਇਹਨਾਂ ਸਾਧਨਾਂ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਤੇ ਪਰਮੇਸਰ ਦੀ

ਵਾਸਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਜਿੰਨੇ ਕਿਸੇ ਨ ਤੋਰਥਾ ਦੇ
ਇਸ਼ਨਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਤਮਾ ਰੂਪੀ ਤੀਰਥ ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ
ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਹੋਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇਗਾ? ਤਾਂ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਕਿਹਾ: ਭਈ
ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇ ਉਹ ਤਾਂ ਇਥੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ:-

ਸਭਿ ਗੁਣ ਤੋਰੇ; ਮੈ ਨਾਹੀ ਕੋਇ :- ਹੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ! ਇਹ ਸਾਰੇ
ਗੁਣ ਤੋਰੇ) ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਹੀ ਵਿਚੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕੋਈ ਗੁਣ ਨਹੀਂ ਹੈ।
'ਮੈ' ਨਿਰਕਾਇਆਰੇ ਕੇ ਗੁਣ ਨਾਹੀ; ਆਪੇ ਰਹਸ ਪਇਓਲੀ ।' (੧੪੨੯)
ਅਤੇ ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਸਾਰੇ ਸੁਭ ਗੁਣ ਤੋਰੇ ਹੀ, ਹੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦਿਤੇ ਹੋਏ ਹਨ ਮੇਰੇ
ਵਿਚ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਗੁਣ ਜਾਂ ਬਕਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। 'ਸਭਿ ਅਵਗੁਣ ਮੈ ਗੁਣ ਨਹੀ
ਕੋਈ ।' * (ਅੰਗ ੭੫੦) ਅਤੇ ਨਿਮ੍ਰਤਾ ਨਾਲ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਵਿਣੁ ਗੁਣ ਕੀਤੇ, ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਇ :- ਹੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ! ਆਪ ਜੀ
ਦੇ (ਗੁਣ) ਉਪਕਾਰ ਕੀਤੇ ਤਾਂ ਬਗੈਰ ਸਾਡੇ ਪਾਸੋਂ ਭਗਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।
ਆਪ ਸਾਡੇ ਤ (ਗੁਣ) ਉਪਕਾਰ ਕਰੋ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਜਹਾਤੀ ਭਗਤੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।
ਵਾ :- ਉਹ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ !
ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਬਰਧਾ ਆਦਿਕ ਗੁਣ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ
ਕੀਤੇ। ਵਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਭਗਤੀ
ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਜੇ ਆਪ ਹੀ ਪ੍ਰਮ ਆਦਿ ਗੁਣ ਰਿਦੇ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਕਰੋ
ਤਾਂ ਹੀ ਆਪ ਦੀ ਭਗਤੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਵਾ :- ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਅਭਿਮਾਨ ਤੋਂ (ਵਿਣੁ)
ਰਹਿਤ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਭਗਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ :- ਸਿੱਧ ਸੰਕਾ, ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੇ ਸਿੱਧਣੀ ਕਿਵੇਂ ਰਚੀ ਹੈ? ਸਾਸਤ੍ਰਾਂ ਵਾਲੇ
ਤਾਂ ਵਖ ਵਖ ਦੇਗਾਂ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਨਿਆਇਕ ਪ੍ਰਮਾਣੁਆਂ ਤੋਂ, ਚਾਰਬਾਕੀਏ
ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੋਂ, ਸੀਖੀ ਪਰਧਾਨ ਤੋਂ, ਬਿਸੇਖਕ ਕਾਲ ਤੋਂ, ਪੂਰਬ ਮੀਮਾਂਸਾ ਵਾਲੇ ਕਰਮਾਂ
ਤੋਂ, ਵੈਸ਼ਨਵ ਸੰਕ੍ਰਮੁਨਿ ਤੇ ਸਤਨਾਮ ਤੋਂ, ਅਤੇ ਵਿਦਾਂਤੀ ਅੰਗਿਆਨ ਤੋਂ, ਵਾ

* ੧੪੨੯ ਅਤੇ ੧੪੩੦ ਸਾਰੇ ਪੜ੍ਹਤੀ ਇਕ ਹੀਨਾ ਮੇ ਰਤੇ ਟਗ ਰਸ ਉਹ ਏਸ
ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਮੇਸ਼ਾ ਰਾਜ ਜੀ ' ਇਕ ਹੀਨਾ ਮੇ ਇਕ ਹੀ ਹੀਤ ਏ। ਵਲਾ
ਹੀ ਮਸਤਾ ਕਰਕ ਅਤੇ ਰਤੇ, ਸਜਰ ਸਤ ਰਖਣ ਹੋ ਟਗੁ (ਟ) ਨਹੀਂ ਹਨ ਇਹ (ਗੁ)
ਗੁਣ ਮਰੇ ਵਿਚ। ਮਰੇ ਅਦਰ ਤਾਂ ਵਿਸਿਆ ਦੀ ਵਾਸਨਾ ਰੂਪੀ (ਭਸ) ਖਰ ਹੈ, ਸੁਆਹ ਹੈ।
ਉਹ ਇਸ ਪਰਕਾਰ ਜਾਣਕ ਬਨਤੀਆ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਅਰਥ ੧ :-ਪੁਸ਼ਨ :- ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ! ਆਪ ਨਾਮ ਦੀ ਸਲਾਘਾ ਕਰਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਹੀ ਮਕਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਸਦੇ ਹੋ । ਕੀ ਤੀਰਥ, ਤਪ, ਦਇਆ, ਦਾਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮਕਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਬਤ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਕੀ ਹੁਕਮ ਹੈ ?

ਗੁਰ ਉੱਤਰ :-ਤੀਰਥ ਤਪ ਦਇਆ ਜਤਨ ਜਾਨ :- ਹੇ ਸਿੱਖੇ ! ਜੇ ਕੋਈ ਤੀਰਥਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਅਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਲਵੇ, (ਤਪ) ਰਾਜਸੀ ਤਾਮਸੀ ਸਾਂਝੀ ਤਪ ਕਰ ਲਵੇ (ਦਇਆ) ਬੈਠੀਆਂ ਵਾਲੀ ਦਇਆ ਕਰ ਲਵੇ (ਮੂੰਹ ਤੇ ਪੌਣੀਆਂ ਬੰਨ੍ਹੇ) ਫਿਰ ਕਿ ਜੀਵ ਨਾ ਮਰ ਜਾਣ (ਦਤ) ਦਮਨ ਕਰੇ ਬਾਹਰ ਬਗਲੇ ਵਾਂਗ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦਾ, ਪਰ ਅੰਦਰੋਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੇ ਧਨ ਦੀ ਇਛਾ ਹੋਵੇ (ਦਾਨ) ਕਿਸੇ ਕਾਮਨਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕਰ ਲਵੇ। ਵਾ :- (ਦਤ) ਦੇਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਜੇ ਕੋ ਪਾਵੈ ਤਿਲ ਕਾ ਮਾਨੁ :- (ਜੇ ਕੋ) ਜੇ ਕੋਈ ਇਹ ਸਾਧੇ ਸਾਧਨ ਕਰ ਲਵੇ ਤਾਂ ਉਹ (ਪਾਵੈ ਤਿਲ ਕਾ ਮਾਨੁ) ਤਿਲ ਕੁ ਜਿੰਨਾ ਹੀ (ਮਾਨੁ) ਸਰਿਕਾਰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤਾ ਨਹੀਂ।

ਪੁਸ਼ਨ :- ਸਿੱਖਾਂ ਪੁਛਿਆ ਹਜ਼ੂਰ ਉੱਪਰ ਦਸੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦਾ ਫਲ ਸਾਸਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਆਪ ਵੀ ਦੱਸੋ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਕਿਤਨਾ ਕੁ ਮਹਾਤਮ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ :- (ਜੇ ਕੋ ਪਾਵੈ ਤਿਲ ਕਾ ਮਾਨੁ ॥) ਜੇ ਕੋਈ ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਸੇਹ ਸਾਧਨ, ਸਹਿਤ ਕਾਮਨਾ ਦੇ ਕਰੇ ਤਾਂ ਤੀਰਥਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਹੋਣੇ ਕਰਕੇ ਉਹ 'ਤਿਲ ਭਰ ਸਾਧਨ ਕੀਤੇ ਦਾ ਫਲ (ਮਾਨੁ) ਮਣ ਭਰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਸਾਖੀ :- ਅਕਬਰ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਬੁਰਧਾ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਹਿਣ ਵੇਲੇ ਕਰਨੁਫੇਜ਼ ਤੇ ਸਰੰਸ ਦਾਨ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਦਾ ਫਲ, ਇਸ ਮਨਮ ਵਿਚ ਬਾਧਸਾਹ ਬਣਿਆ। ਜਿਥੇ ਦਾਨ ਭੀਜਾ ਸੀ ਉਥੇ ਪੁਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅਸ਼੍ਰੂ ਦੱਬੇ ਹੋਏ ਸਨ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਰਤਾਂ ਦੇ ਘਰ ਜੰਮਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਜੰਤਰੀਆਂ ਨੇ ਅਕਬਰ ਦੇ ਪੁੱਛਣ ਤੋਂ ਦੱਸਿਆ ਸੀ।

ਪਰ ਨਾਸ ਸ੍ਰੀ ਗੁੱਸ ਹੈ ਜੇ ਤਿਲ ਭਰ ਦਾ ਮਣ ਭਰ ਭੀ ਫਲ ਪਾਲਿਆ ਵੇਰ ਵੀ ਸੇ। (ਸਾਧਾ, ਸਿਰਥ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਹੀ ਮਾਣ ਹੈ ਭਾਵ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਹੀ ਹੈ। ਸਦਾ ਕਾ ਸਿਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਅੰਤ ਨੂੰ

ਅਕਬਰ ਦੀ ਮਰ ਗਿਆ। ਅਤੇ ਨੇੜ ਰਾਜੇ ਵਰਗੇ ਸਿੰਦ੍ਰ ਦੇ ਬਾ ਰਾਜ ਤੇ ਏਨ ਕੇ ਦੀ ਅੰਤ ਨੂੰ ਸੰਪ ਬਣ ਕੇ ਤਿੱਕੇ। ਦੁਜਾਤੀ ਵਰਗਿਆਂ ਦੀ ਕੀ ਹਾਲਤ ਹੋਈ ?

ਸਾਖੀ ਰਾਜਾ ਜੁਜਾਤੀ ਦੀ

ਦੁਜਾਤੀ ਰਾਜੇ ਨੇ ਮਿੰਦ੍ਰ ਪਾਣੀ ਦੀ ਇਛਾ ਰੱਖਕੇ ਤੀਰ ਤੀਰ ਦੇ ਛਾਸਲੇ ਪਰ ਜੋਰ ਕੀਤੇ ਤਪ ਧਨੁਬ ਵਿਚੋਂ ਤੀਰ ਛੱਡਣ। ਉਸ ਤੀਰ ਨੇ ਜਿਥੇ ਜਾ ਕੇ ਛਿੱਗਣਾ ਉਥੇ ਹੀ ਯੱਗ ਦਾ ਧੰਮਾ ਰੱਡ ਕੇ ਯੱਗ ਕਰਨਾ। ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਯੱਗ ਕੀਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੰਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਰਕੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਇੰਦ੍ਰ ਪਦਵੀ ਤੇ ਜਾ ਇਸਥਿਤ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਇੰਦ੍ਰ ਭੈ-ਭੀਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਬ੍ਰਿਹਸਪਤਿ ਜੀ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਕਿ ਰਾਜਾ ਜੁਜਾਤੀ ਨੇ ਮੇਰਾ ਸਿੰਘਾਸਨ ਮੱਲ ਲਿਆ ਹੈ, ਆਪ ਮੇਰੇ ਤੇ ਛਿੱਪਾ ਕਰੋ ਮੇਰਾ ਰਾਜ ਕਾਇਮ ਰਹੇ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਬ੍ਰਹਸਪਤਿ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਉਸ ਦੇ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ ਉਸਦੀ ਮਹਿਮਾ ਕਰ, ਕਿ ਆਪ ਬੜੇ ਧਰਮਾਤਮਾ ਰਾਜੇ ਹੋ। ਤੁਸਾਂ ਨੇ ਬੜੇ ਪੁੰਨ ਕਰਮ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਆਪ ਇਸ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਬਣੇ ਹੋ। ਰਾਜਾ ਜੁਜਾਤੀ ਸੁਣ ਕੇ ਹੰਕਾਰ ਦੇ ਸਹਿਤ ਆਪਣੇ ਮੱਥੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਪੁੰਨ ਵਰਨਣ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪੰਨ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਤੂੰ ਕੋਈ ਡਿਕਰ ਨਾ ਕਰ।

ਯਥਾ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ :- "ਤੀਰਥ ਬਰਤ ਅਰੁ ਦਾਨ ਕਰਿ ਮਨ ਮੈ ਧਰੈ ਗੁਮਾਨੁ ॥ ਨਾਨਕ ਨਿਰਫਲ ਜਾਤ ਤਿਹਿ ਨਿਉ ਭੰਬਰ ਇਸਨਾਨੁ ॥" (ਅੰਗ ੧੪੨੮)

ਇੰਦ੍ਰ ਨੇ ਰਾਜੇ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕੀਤਾ। ਦੁਜਾਤੀ ਆਪਣੀ ਇਸਤਰਿ ਸੁਣ ਕੇ ਹੰਕਾਰ ਸਹਿਤ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਪੁੰਨਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਆਪ ਹੀ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਪੁੰਨ ਨਾਸ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਵਰਗ ਵਿਚੋਂ ਟੋਟਾਂ ਮਾਤਏਕ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਸੁਟ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਨੀਮਖਾਰ ਤੀਰਥ ਤੇ ਤਿੱਕਾ। ਉਥੇ ਇਸ ਦੇ ਦੋਹਰੇ ਤਪ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਨਾਨਾ ਜੀ ! ਆਪ ਸਾਥੇ ਪੁੰਨ ਲੈ ਕੇ ਫਿਰ ਸਵਰਗ ਵਿਚ ਚਲ ਜਾਓ। ਦੁਜਾਤੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਦੋਹਰਤਿਆ ਪਸੈ ਲੈਣ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ, ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਹੁਣ ਇਥੇ ਹੀ ਠੀਕ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਪੁੰਨਾਂ ਦਾ ਫਲ ਕੋਈ ਭਾਵੇਂ ਮਣ ਭਰ ਵੀ ਪਾਲਵੇ ਪਰ ਅੰਤ ਨੂੰ ਪੁੰਨ ਨਾਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਦਾ ਬਿਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਪੁਸ਼ਨ :- ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ! ਇਹਨਾ ਸਾਧਨਾਂ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਤੇ ਮਹਾਤਮ

ਅਰਥ ੧ :- ਪ੍ਰਸੰਨ :- ਹੋ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ! ਆਪ ਨਾਮ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਨਾਮ ਦੇ ਹੀ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਸਦੇ ਹੋ। ਕੀ ਤੀਰਥ, ਤਪ, ਦਇਆ, ਵਾਨ ਕਠਨ ਨਾਲ ਮੁਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਬਤ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਕੀ ਹੁਕਮ ਹੈ ?

ਗੁਰ ਉੱਤਰ :- ਤੀਰਥ ਤਪ; ਦਇਆ ਦਤੁ ਦਾਨ :- ਹੋ ਜਿਥੇ ਜੋ ਕੋਈ ਤੀਰਥਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਅਤੇ ਇਥਨਾਨ ਕਰ ਲਵੇ, (ਤਪ) ਰਾਜਸੀ ਤਾਮਸੀ ਸਾਂਝੀ ਤਪ ਕਰ ਲਵੇ (ਦਇਆ) ਜੈਨੀਆਂ ਵਾਲੀ ਦਇਆ ਕਰ ਲਵੇ (ਮੂਰਤੀ ਪੋਟੀਆਂ ਬੰਨ੍ਹੀ ਢਿੱਕੇ ਕਿ ਜੀਵ ਨਾ ਮਰ ਜਾਣ) (ਦਤੁ) ਦਮਨ ਕਰੇ ਬਾਹਰੋਂ ਬਗਲੇ ਵਾਂਗ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦਾ, ਪਰ ਅੰਦਰੋਂ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਧਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੋਵੇ (ਦਾਨ) ਕਿਸੇ ਕਾਮਨਾ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕਰ ਲਵੇ ਵਾ :- (ਦਤੁ) ਦੇਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਜੇ ਕੋ ਪਾਵੈ; ਤਿਲ ਕਾ ਮਾਨੁ :- (ਜੇ ਕੋ) ਜੋ ਕੋਈ ਇਹ ਸਾਰੇ ਸਾਧਨ ਕਰ ਲਵੇ ਤਾਂ ਉਹ (ਪਾਵੈ ਤਿਲ ਕਾ ਮਾਨੁ) ਤਿਲ ਕੁ ਮਿੰਨਾ ਹੀ (ਮਾਨੁ, ਸਤਿਕਾਰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤਾ ਨਹੀਂ।

ਪ੍ਰਸੰਨ :- ਸਿਧਾਂ ਪੁਛਿਆ ਹਜ਼ੂਰ ਉੱਪਰ ਦਸੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦਾ ਫਲ ਸਾਸਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਆਪ ਵੀ ਦੱਸੋ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਕਿਰਤਨਾ ਕੁ ਮਹਾਤਮ ਹੈ।

ਉੱਤਰ :- (ਜੇ ਕੋ ਪਾਵੈ; ਤਿਲ ਕਾ ਮਾਨੁ ॥) ਜੇ ਕੋਈ ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਜਪ ਸਾਧਨ, ਸਹਿਤ ਕਾਮਨਾ ਦੇ ਕਰੇ ਤਾਂ ਤੀਰਥਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਹੋਣੇ ਕਰਕੇ ਉਹ ਤਿਲ ਤਰ ਸਾਧਨ ਬੀਤੇ ਦਾ ਫਲ (ਮਾਨੁ) ਮਣ ਭਰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਸਾਖੀ :- ਅਰਥ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਤੰਗਤੀ ਤੇ ਖੁਰਪਾ ਸੁਰਕ ਗ੍ਰਹਿਣ ਵੇਲੇ ਕੁਟਰੁਹੌੜ ਤੇ ਸਰਬੰਸ ਦਾਨ ਕੀਤਾ। ਜਿਸ ਦਾ ਫਲ, ਏਸ ਅਨਮ ਵਿਚ ਬਾਵਸਾਹ ਬਣਿਆ। ਜਿਥੇ ਦਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਉਥੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਅਸਰ ਦੇ ਬੇ ਸੇ ਸਨ ਏਸ ਕਰਕੇ ਜੁਰਕਾਂ ਦੇ ਘਰ ਮੰਮਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਜੋਤਸੀਆ ਨੇ ਅਰਥ ਦਾ ਪਛਾਣ ਤਾਂ ਦੱਸਿਆ ਸੀ।

ਪਰ ਨਾਲ ਇਹ ਗੱਲ ਹੈ ਜੋ ਤਿਲ ਭਰ ਦਾ ਮਣ ਭਰ ਭੀ ਫਲ ਪਾਲਿਆ ਹੋਵੇ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਜਿਸਨੇ, ਜਿਸਨੇ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਹੀ ਮਾਣ ਹੈ ਭਾਵ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਹੀ ਹੈ। ਸਦਾ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਅੰਤ ਨੂੰ

ਅਰਥ ਦੀ ਮਰ ਗਿਆ। ਅਤੇ ਨੇਕ ਰਾਜੇ ਵਰਗੇ ਇੰਦ੍ਰ ਦੇ ਥਾਂ ਰਾਜ ਤੇ ਏਨ ਕੇ ਵੀ ਅੰਤ ਨੂੰ ਮੱਧ ਜਣ ਕੇ ਡਿੱਗੇ। ਦੁਸ਼ਾਂਤੀ ਵਰਗਿਆਂ ਦੀ ਕੀ ਹਾਲਤ ਹੋਈ ? ਪੁੰਨ ਭਾਸ ਹੋ ਗਏ।

ਸਾਖੀ ਰਾਜਾ ਜੁਜਾਤੀ ਦੀ

ਜੁਜਾਤੀ ਰਾਜੇ ਨੇ ਇੰਦ੍ਰ ਪੁੰਨ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਰੱਖਕੇ ਤੀਰ ਤੀਰ ਦੇ ਫਾਸਲੇ ਪਰ ਜੌਰ ਕੀਤੇ ਕੁਝ ਧਨਖ ਵਿਚੋਂ ਤੀਰ ਛੱਡਣਾ ਉਸ ਤੀਰ ਨੂੰ ਜਿਥੇ ਜਾ ਕੇ ਡਿੱਗਣਾ ਉਥੇ ਹੀ ਪੱਗ ਦਾ ਬੰਨਾ ਰੱਖ ਕੇ ਧੰਗ ਕਰਨਾ। ਇਸ ਚੰਗੇ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਯਗ ਕੀਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੰਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਰਕੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਇੰਦ੍ਰ ਪਦਵੀ ਤੇ ਜਾ ਇਸਥਿਤ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਇੰਦ੍ਰ ਭੇ-ਭੀਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਬ੍ਰਿਹਸਪਤਿ ਜੀ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਕਿ ਰਾਜਾ ਜੁਜਾਤੀ ਨੇ ਮੇਰਾ ਸ਼ਿੰਘਾਸਨ ਮਲ ਲਿਆ ਹੈ, ਆਪ ਮੇਰੇ ਤੇ ਡਿੱਪਾ ਕਰੋ ਮੇਰਾ ਰਾਜ ਕਾਇਮ ਰਹੇ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਬ੍ਰਹਸਪਤਿ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਉਸ ਦੇ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ ਉਸਦੀ ਮਹਿਮਾ ਕਰ, ਕਿ ਆਪ ਬੜੇ ਧਰਮਾਤਮਾ ਰਾਜੇ ਹੋ। ਤੁਸਾਂ ਨੇ ਬੜੇ ਪੁੰਨ ਕਰਮ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਆਪ ਇਸ ਤਖਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਬਣੇ ਹੋ। ਰਾਜਾ ਜੁਜਾਤੀ ਸੁਣ ਕੇ ਹੰਕਾਰ ਦੇ ਸਹਿਤ ਆਪਣੇ ਮੁਖੋਂ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਪੁੰਨ ਵਰਨਣ ਕਰੇਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪੁੰਨ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਤੂੰ ਕੋਈ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰ। ਯਥਾ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ :- “ਤੀਰਥ ਬਰਤ ਅਰੁ ਦਾਨ ਕਰਿ ਮਨ ਮੈ ਧਰੈ ਗੁਮਾਨ ॥

ਨਾਨਕ ਨਿਰਫਲ ਜਾਤ ਤਿਹਿ ਮਿਉ ਕੁੰਬਰ ਇਸਨਾਨੁ ॥” (ਅੰਗ ੧੪੨੮) ਇੰਦ੍ਰ ਨੇ ਰਾਜੇ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕੀਤਾ। ਦੁਸ਼ਾਂਤੀ ਆਪਣੀ ਉਸਤਤਿ ਸੁਣ ਕੇ ਹੰਕਾਰ ਸਹਿਤ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਪੁੰਨਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਆਪ ਹੀ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਪੁੰਨ ਨਾਸ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਵਰਗ ਵਿਚੋਂ ਹੇਠਾਂ ਮਾਤੁਲਿਕ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਸੁਟ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਨੀਮਖਾਰ ਤੀਰਥ ਤੇ ਡਿੱਗਾ। ਉਥੇ ਇਸ ਨੂੰ ਛੋਹਤਛੋਹ ਤਪ ਕਰ ਛੁਪ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਨਾਨਾ ਜੀ ! ਆਪ ਸਾਥੋਂ ਪੁੰਨ ਲੈ ਕੇ ਫਿਰ ਸਵਰਗ ਵਿਚ ਚਲੇ ਜਾਓ। ਜੁਜਾਤੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਦੇਹਤਿਆਂ ਪਾਸੋਂ ਲੈਣ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ, ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਹੁਣ ਉਥੇ ਹੀ ਠੀਕ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਪੁੰਨਾਂ ਦਾ ਫਲ ਕਈ ਭਾਵੇਂ ਮਣ ਭਰ ਵੀ ਪਾਲਵੇ ਪਰ ਅੰਤ ਨੂੰ ਪੁੰਨ ਨਾਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਦਾ ਬਿਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਮੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਪ੍ਰਸੰਨ :- ਹੋ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ! ਇਹਨਾਂ ਸਾਧਨਾਂ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਤੇ ਪਰਮੰਸਰ ਦੀ

ਅਰਥ ੧ :- ਪੁਸ਼ਨ :- ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ! ਆਪ ਨਾਮ ਦੀ ਸਲਾਹ

ਕਰਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਹੀ ਮਕਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਸਦੇ ਹੋ । ਕੀ ਤੀਰਥ, ਤਪ, ਦਇਆ, ਦਾਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮੁਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਦੀ ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਬਤ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਕੀ ਹੁਕਮ ਹੈ ?

ਗੁਰ ਉੱਤਰ :- ਤੀਰਥ ਤਪੁ: ਜਇਆ ਜਤੁ ਜਾਨੁ :- ਤੇ ਸਿੱਖੋ । ਜੇ ਕਦੀ ਤੀਰਥ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਅਤੇ ਇਸ਼ਤਾਨ ਕਰ ਲਵ, (੨੫) ਨਾਮਸੀ ਤਾਮਸੀ ਸਾਂਝੀ ਤਪ ਕਰ ਲਵੇ (ਸਇਆ) ਜੈਨੀਆ ਵਾਲੀ ਦਇਆ ਕਰ ਲਵੇ (ਮੁਹੁ ਤੇ ਪੌਣੀਆ ਬੰਨੀ ਜਿਹੇ ਕਿ ਜੀਵ ਨਾ ਮਰ ਜਾਣ) (ਦਾਤ) ਦਸਨ ਕਰੇ ਬਾਹਰੋਂ ਬਗਲੇ ਵਾਰੇ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦਾ, ਪਰ ਅੰਦਰੋਂ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੇ ਧਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੋਵੇ (ਦਾਨ) ਕਿਸੇ ਕਾਮਨਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕਰ ਲਵੇ । ਵਾ : (ਦਤੁ) ਦੇਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ।

ਜੇ ਕੋ ਪਾਵੈ: ਤਿਲ ਕਾ ਮਾਨੁ :- (ਜੇ ਕੋ) ਜੇ ਕੋਈ ਇਹ ਸਾਧਨ ਕਰ ਲਵੇ ਤਾਂ ਉਹ (ਪਾਵੈ ਤਿਲ ਕਾ ਮਾਨੁ) ਤਿਲ ਕੁ ਸਿੱਕਾ ਹੀ (ਮਾਨੁ) ਸਤਿਕਾਰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ । ਬਹੁਤਾ ਨਹੀਂ ।

ਪੁਸ਼ਨ :- ਸਿੱਖਾਂ ਪੁਛਿਆ ਹਜ਼ੂਰ ਉੱਪਰ ਦਸੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦਾ ਫਲ ਬਾਸਤਾ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਲਿਖਿਆ ਹੈ । ਆਪ ਵੀ ਦੱਸੋ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਕਿਰਤਾ ਕੁ ਮਹਾਤਮ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ :- (ਜੇ ਕੋ ਪਾਵੈ: ਤਿਲ ਕਾ ਮਾਨੁ) ਜੇ ਕੋਈ ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਉਹ ਸਾਧਨ, ਸਹਿਜ ਕਾਮਨਾ ਦੇ ਕਰੇ ਤਾਂ ਤੀਰਥਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਹੋਣੇ ਕਰਕੇ ਉਹ ਤਿਲ ਭਰ ਸਾਧਨ ਕੀਤੇ ਦਾ ਫਲ (ਮਾਨੁ) ਮਣ ਭਰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ।

ਸਾਖੀ :- ਅਕਸਰ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਤੀਰਥੀ ਤੇ ਖੁਰਪਾ ਸੂਰਮ ਗੁਹਿਣ ਵੇਲੇ ਕਰਕੇ ਤੇ ਸਰਲੇਸ ਦਨ ਕੀਤਾ । ਉਸ ਦਾ ਫਲ, ਦਸ ਜਨਮ ਵਿਚ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਣਿਆ । ਜਿਥੇ ਦਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਉਥੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਅਸਤ ਦੱਬੇ ਹੋਏ ਸਨ ਇਸ ਕਰਕੇ ਤੁਰਤਾਂ ਦੇ ਘਰ ਜੰਮਿਆ ਸੀ । ਇਹ ਜੰਮੇਰਸੀਆ ਨੇ ਅਕਸਰ ਨੇ ਪੜ੍ਹੇ ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ।

ਪਰ ਨਾਸ ਸੋ ਗੱਲ ਹੈ ਜੇ ਤਿਲ ਭਰ ਦਾ ਮਣ ਭਰ ਭੀ ਫਲ ਪਾਇਆ ਹੋਵੇ ਵੀ ਸੋ (ਸਿਸਾ) ਸਿਸਕ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਹੀ ਮਾਣ ਹੈ ਭਾਵ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਹੀ ਹੈ । ਸਦਾ ਕਾਸਿਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਜਿਵੇਂ ਅੰਤ ਨੂੰ

ਅਕਸਰ ਵੀ ਮਰ ਗਿਆ । ਅਤੇ ਨੇਖ ਰਾਜੇ ਵਰਗੇ ਇੰਦ੍ਰ ਦੇ ਬਾਂ ਰਾਸ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਵੀ ਅੰਤ ਨੂੰ ਮਧ ਬਣ ਕੇ ਤਿਰੇ । ਦੁਜਾਤੀ ਵਰਗਿਆਂ ਦੀ ਕੀ ਹਾਲਤ ਹੋਈ ? ਪੰਨ ਨਾਸ ਹੋ ਗਏ ।

ਸਾਖੀ ਰਾਜਾ ਜੁਜਾਤੀ ਦੀ

ਜੁਜਾਤੀ ਰਾਜੇ ਨੇ ਇੰਦ੍ਰ ਪ-ਵੀ ਦੀ ਚਿਫ਼ਾ ਲੱਖਕੇ ਤੀਰ ਚੀਰ ਦੇ ਫ਼ਾਸਲੇ ਪਰ ਜੰਗਲ ਕੀਤੇ ਭ ਵ ਧਨਖ ਵਿਚੋਂ ਚੀਰ ਫੌਂਟਣਾ ਉਸ ਤੀਰ ਨੇ ਸਿੱਧ ਜਾ ਕੇ ਭਿੱਰਣਾ ਉਥੇ ਹੀ ਯੱਗ ਦਾ ਧੰਮਾ ਰੱਤ ਕੇ ਯੱਗ ਕਰਨਾ । ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਯੱਗ ਕੀਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੰਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਵ ਕਰਕੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਇੰਦ੍ਰ ਪਦਵੀ ਤੇ ਜਾ ਇਸਥਿਤ ਹੋਇਆ । ਤਾਂ ਸਿੰਦਰ ਭੈ-ਭੀਤ ਹੋ ਗਿਆ । ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਬਿਰਾਮਪਤਿ ਜੀ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਕਿ ਰਾਜਾ ਜੁਜਾਤੀ ਨੇ ਮੇਰਾ ਸਿੰਘਸਨ ਮੱਲ ਲਿਆ ਹੈ, ਆਪ ਮੇਰੇ ਤੇ ਫ਼ਿਖਾ ਕਰੋ ਮੇਰਾ ਰਾਜ ਕਾਇਮ ਰਹੇ । ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮਪਤਿ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਉਸ ਦੇ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ ਦਸਦੀ ਮਹਿਮਾ ਕਰ, ਕਿ ਆਪ ਬੜੇ ਧਰਮਾਤਮਾ ਰਾਜੇ ਹੋ । ਤੁਸਾਂ ਨੇ ਬੜੇ ਪੰਨ ਕਰਮ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਆਪ ਇਸ ਤਲਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਬਣੇ ਹੋ । ਰਾਜਾ ਜੁਜਾਤੀ ਸਣ ਕੇ ਹੰਗਾਰ ਦੇ ਸਹਿਤ ਆਪਣੇ ਮਖੋਂ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਪੁੰਨ ਵਰਨਣ ਕਰੇਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪੰਨ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਣਗੇ । ਤੂੰ ਕੋਈ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰ ।

ਯਥਾ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ :- “ਤੀਰਥ ਬਰਤ ਅਰੁ ਦਾਨ ਕਰਿ ਮਨ ਮੈ ਧਰੈ ਗੁਮਾਨੁ ॥ ਨਾਨਕ ਨਿਰਫਲ ਜਾਤ ਤਿਹਿ ਨਿਓ ਕੁੰਚਰ ਇਸਨਾਨੁ ॥” (ਅੰਗ ੧੪੨੮) ਇੰਦਰ ਨੇ ਰਾਜੇ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਦੱਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕੀਤਾ । ਦੁਜਾਤੀ ਆਪਣੀ ਉਸਤਤਿ ਸੁਣ ਕੇ ਹੰਗਾਰ ਸਹਿਤ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਪੁੰਨਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਆਪ ਹੀ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਪੁੰਨ ਨਾਸ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਵਰਗ ਵਿਚੋਂ ਹੇਠਾਂ ਮਾਤਲੋਕ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਸੁਟ ਦਿਤਾ ਗਿਆ । ਨੀਮਖਾਰ ਤੀਰਥ ਤੇ ਭਿੱਗਾ । ਏਥੇ ਇਸ ਦੇ ਦੋਹਤਰੇ ਤੋਪ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਨਾਨਾ ਜੀ ! ਆਪ ਸਾਥੋਂ ਪੁੰਨ ਲੈ ਕੇ ਫਿਰ ਸਵਰਗ ਵਿਚ ਚਲੇ ਜਾਓ । ਦੁਜਾਤੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਦੋਹਤਰਿਆਂ ਪਾਸੋਂ ਲੈਣ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ, ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਹੁਣ ਏਥੇ ਹੀ ਠੀਕ ਹੈ । ਜੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਪੁੰਨਾਂ ਦਾ ਫਲ ਕੋਈ ਭਾਵੇਂ ਮਣ ਭਰ ਵੀ ਪਾਲਵੇ ਪਰ ਅੰਤ ਨੂੰ ਪੁੰਨ ਨਾਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਸਦਾ ਬਿਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ।

ਪੁਸ਼ਨ :- ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ! ਇਹਨਾਂ ਸਾਧਨਾਂ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਤੇ ਪਰਮੇਸਰ ਦੀ

ਪ੍ਰ ਪਤੀ ਦਾ ਮੁਖ ਸ ਧਨ ਆਪ ਦੋਸ ਜੀ ?

ਉੱਤਰ :- ਸੁਣਿਆ ਮੰਨਿਆ; ਮਨਿ ਕੀਤਾ ਭਾਉ :- ਜਿਨ੍ਹਾਂ

ਸਥਿਤੀ ਤੋਂ ਨਾਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਸਰਧਾ ਨਾਲ ਸਣ ਕੇ, ਮੰਨਣ ਕਰਕੇ, ਮਨਿ ਕੀਤਾ ਨੇ ਨਿਧਿਆਸਣ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦਾ (ਗਾਏ) ਗਿਆਨ ਦਾ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਾ :- ਪਰਮੇਸਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ (ਭਾਉ) ਪ੍ਰਮੇਸ਼ ਬਖਸ਼ ਦਿਤਾ ਹੈ। 'ਮਿਸ ਪ੍ਰਮ ਕੀਓ ਤਿਨ ਹੀ ਪ੍ਰ ਕੁ ਪਾਇਓ' (ਦਸਮ ਅੰਗ ੧੪) 'ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਿਨ ਪ੍ਰ ਪਾਨ ਨ ਅਏ ॥' (ਦਸਮ ਅੰਗ ੧੧੪) ਇਹਨਾਂ ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਰੇਗਾ ਜਾਣਿਆ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕੀਤਾ ਹਨ।

ਅੰਤਰਿ ਗਤਿ; ਤੀਰਥ ਮਲਿ ਨਾਉ :- ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਤਮਾ ਰੂਪ ਤੀਰਥ ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ (ਗਤਿ) ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਚਸ ਵਿਚ ਉਹ ਮਲ ਮਲ ਕੇ (ਨਾਉ) ਨੂੰ ਦੇ ਹਨ।

ਸੰਗ :- ਤੀਰਥ ਵਿਚ ਤਾਂ ਮਲ ਮਲ ਕੇ ਨਹੀਂ ਨਾਈਦਾ ?

ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ :- ਉਹ ਗੁਰਮੁਖ ਜੀਵ ਬੀਸ ਦਾ ਜੋ (ਅੰਤਰ) ਭੇਦ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ (ਗਤਿ) ਨਾਸ ਕਰਕੇ, ਮੰਟਕੇ (ਤੀਰਥ) ਸੁਧ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਉਸ ਕਰਕੇ ਅਵਿਦਿਆ ਦੀ (ਮਲਿ) ਮੈਲ (ਨਾ+ਉ) (ਨਾ) ਨਹੀਂ ਹੈ (ਉ) ਚਨਾ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਵਾ :- ਰਾਗ ਦੁਹ ਦੀ ਮੈਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ :- ਮੈਲ ਕੀ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਮਰੱਥਾ ਕੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ?

ਤਾਂ ਦਸਦੇ ਹਨ :- ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ (ਤੀਰਥ) ਪਵਿਤਰ ਪਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ (ਗਤਿ) ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਦੁਨੀਆ ਦੇ (ਮਲਿ) ਪਹਿਲਵਾਨ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਕਾਮ ਰੋਧ ਆਦਿਕਾਂ ਨੂੰ ਜਿਤ ਕਰਕੇ।

'ਹਉ ਗੁਸਾਈ ਦਾ ਪਹਿਲਵਾਨਤਾ ॥ ਮੈ ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਉਥ ਦੁਮਾਲਤਾ ॥'

ਮਿਨਹਤ ਪੰਜਿ ਜੁਆਨ ਮੈ, ਗੁਰ ਬਾਧੀ ਦਿਤੀ ਕੀਤੀ ਜੀਉ ॥ (ਅੰਗ ੧੪)

ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ (ਨਾਉ, ਨਉਕਾ ਬੋਝੀ ਦੀ ਨਿਆਈਂ) ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਬੜੀ ਪਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋਣੀ ਹੋ ਉਹ ਬੋਝੀ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਆਪ ਤਰੇ

ਹੁਣ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਚਾਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਭਈ ਮੰਥੇ ਭਰਾਂ, ਜਿਵੇਂ (ਮਾਲ, ਮਧਾ) ਤੇਰੀ ਦੇ ਉਹ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਪਾਰ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਹ ਭਰਤੀ ਰੂਪ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਤਾਰਾਂ ਦੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ :- ਹੇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ! ਬਾਹਰਲੇ ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ

ਵਾਸਿਆਂ ਨੂੰ ਕੀ ਹੀਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸਿੱਖੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਤਮਾ ਰੂਪੀ ਤੀਰਥ ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਤੀਰਥ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ? ਤਾਂ ਹਸਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਭਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੀਰਥ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਉਹ ਤਾਂ ਇਉਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ :-

ਸਭਿ ਗੁਣ ਤੇਰ; ਮੈ ਨਾਹੀ ਕੋਇ :- ਹੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ! ਇਹ ਸਾਰੇ

ਗੁਣ (ਤੇਰੇ) ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਹੀ ਦਿਤੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕੋਈ ਗੁਣ ਨਹੀਂ ਹੈ। 'ਮੈ ਨਿਰਕੁਣਿਆਰੇ ਕੋ ਗੁਣ ਨਾਹੀ; ਆਪੇ ਤਰਸ ਪਇਓਈ ॥' (੧੪੨੯) ਅਤੇ ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਸਾਰੇ ਸੁਭ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ਹੀ, ਹੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦਿਤੇ ਹੋਏ ਹਨ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਗੁਣ ਜਾਂ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। 'ਸਭਿ ਅਵਗਣ ਮੈ ਗੁਣ ਨਹੀ ਕੋਈ ॥' (ਅੰਗ ੧੫੦) ਅਤੇ ਨਿਮ੍ਰਤਾ ਨਾਲ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਵਿਣੁ ਗੁਣ ਕੀਤੇ; ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਇ :- ਹੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ! ਆਪ ਜੀ

ਦੇ (ਗੁਣ) ਉਪਕਾਰ ਕੀਤੇ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਸਾਡੇ ਪਾਸੋਂ ਭਗਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਆਪ ਸਾਡੇ ਤੇ (ਗੁਣ) ਉਪਕਾਰ ਕਰੋ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀ ਭਗਤੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਵਾ :- ਉਹ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ! ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਸਰਧਾ ਆਦਿਕ ਗੁਣ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੇ। ਵਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਭਗਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਜੇ ਆਪ ਹੀ ਪ੍ਰਮ ਆਦਿ ਗੁਣ ਰਿਵੇ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਕਰੋ ਤਾਂ ਹੀ ਅਪ ਦੀ ਭਗਤੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਵਾ :- ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਅਭਿਮਾਨ ਤੋਂ (ਵਿਣੁ) ਰਹਿਤ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਭਗਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ :- ਸਿੱਧ ਸੰਕਾ, ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੇ ਸੁਸ਼ਟੀ ਕਿਵੇਂ ਰਚੀ ਹੈ ? ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਵਾਲੇ ਤਾਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਰੇਗਾ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਨਿਆਇਕ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਤੋਂ, ਚਾਰਬਾਕੀਏ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੋਂ, ਸਾਖੀ ਪਰਧਾਨ ਤੋਂ, ਬਿਸੇਖਕ ਕਾਲ ਤੋਂ, ਪੁਰਬ ਮੀਮਾਂਸਾ ਵਾਲੇ ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ, ਵੈਸ਼ਨਵ ਸਿੰਧੂ ਮੁਨਿ ਤੇ ਸਤਨਾਮ ਤੋਂ, ਅਤੇ ਵਿਦਾਂਤੀ ਅੰਗਿਆਨ ਤੋਂ, ਵਾ

'ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੇ ਕਾਰ ਸਾਡੀ ਪਾਤੀ ਇਕ ਹੀਨਾ ਸੇ ਰਤ ਰਗ ਕੁਸ) ਉਹ ਬਸ ਪਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤੇ ਮਤਰ ਜੀ' ਇਕ ਹੀਨਾ ਸੇ ਮੈ ਇਕ ਹੀ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ਵਾਲੇ ਤੇ ਸਾਮਾਨਤਰਕ ਅਤੇ ਰਤ, ਜੇ ਮਤਰ ਰਖਣ ਹੋਣਗੇ, (੯) ਨਹੀਂ ਹਨ ਇਹ ਗੁ) ਹੋਣ ਮਤ ਵਿਚ। ਮਰ ਅੰਗਰ ਤਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾ ਦੀ ਵਸਣਾ ਰੂਪੀ (ਕੁਸ) ਬਹੁ ਹੀ ਸੁਆਹ ਹੀ। ਜੇ ਤੇਰੇ ਪਾਤਰ ਜਾਣਕ ਬਨਤੀਆ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਵੀਸਰ ਨਾ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਮੰਗ ਹਨ। ਕਿਧਾ ਕਰਕੇ ਆਪ ਜੀ ਵਸ ਸਿੰਧੂਤੀ ਕਿਵੇਂ
ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਹੈ ?

ਉਤਰ :- ਸੁਆਸਤਿ ਆਇ; ਬਾਣੀ ਬਰਮਾਉ :-

(ਸੁਆਸਤਿ) ਜੋ ਕਲਿਆਣ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਮੇਸਰ (ਆਇ) ਹੈ ਉਸ ਨੇ ਪਹਿਲ
(ਬਾਣੀ) ਬਚਨ ਵਾਕ ਰੂਪ (ਬਰਮਾਉ) ਉਚਾਰਨਾ ਕੀਤਾ।

‘ਸੁਆਸਤਿ’ ਉਪਾਤੀ ॥ ਕੀਆ। ਦਾਸ ਸਭ ਰਾਤੀ ॥’ (ਅੰਗ ੧੦੦੨)

ਇਸ ਦੇ ਫੁਰਮਾਉਣ ਕਰਕੇ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਅਮਿਤ (ਬ) ਤੇ ਬ੍ਰਹਮਾ
(ਰ) ਰਵ (ਸਿਵ ਜੀ) ਜੋ (ਉ) ਉਮਾ (ਪਾਰਬਰੀ) ਨਾ ਪ੍ਰਮਾ ਹੈ ਅਤੇ (ਮ,
ਮਾਇਆ) (ਲਛਮੀ) ਦਾ ਪਤਾ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਏ। ਵਾ :- (ਸੁਆਸਤਿ
ਕਲਿਆਣ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੇ (ਆਇ, ਮਾਇਆ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਭਾਵ ਮਾਇਆ
ਸਭਲ ਹੋ ਕੇ ਇਕ ਹੋ ਬ੍ਰਹਮਾ ਸਿਆਮਾ’ ਇਕ ਤੇ ਮੈਂ ਬਾਣੀ ਹੋਵਾ ਸਿਹ ਬਾਣੀ
(ਬਰਮਾਉ, ਉਚਾਰਨਾ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਆਮਿਕ ਹੋ ਗਏ। ਵਾ :-
(ਸੁਆਸਤਿ) ਕਲਿਆਣ ਸਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਜਦੋਂ (ਆਇ) ਮਾਇਆ ਵਿਚ
ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਪਿਆ ਤਾਂ ਮਾਇਆ ਰਜੇ, ਸਤ੍ਰੇ, ਤਮੇ, ਤ੍ਰਿਕਾਲ ਰੂਪ (ਬਾਣੀ) ਬਣ
ਗਈ ਅਤੇ ਅੱਗੇ (ਬਰਮਾਉ) ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਆਇਕ ਬਣ ਗਏ।

ਪ੍ਰਸਨ :- ਸਿੱਧ ਕਹਿਣ ਲਗੇ ਜੀ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੇ ਬਾਣੀ ਫੁਰਮਾਈ
ਫੇਰ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਵੇਂ ਦਧ ਤੋਂ ਦਹੀਂ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਚਰ ਲੱਗੇ ਕਣ
ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਫੇਰ ਦੁਧ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ, ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਪਤਰ ਤੋਂ ਮੇਸ਼ਣ ਤੋਂ ਪਿਆ ਬੂਟਾ
ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਬਦਲ ਕੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਉਂ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਮਗਤ ਰੂਪ
ਬਣਕੇ ਪ੍ਰਣਵਾਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਪਾਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਬ੍ਰਹਮ ਸੁਧ ਕਿਵੇਂ ਰਹਿ ਗਿਆ ?

ਉਤਰ :- ਇਕ ਪ੍ਰਣਵਾਦ ਦੂਜਾ ਬਿਵਰਤ ਵੇਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਣਵਾ
ਬਦਲਦਾ ਜਵਾ ਦਬ ਵੇਦੀ ਬਦਲਕੇ ਫੇਰ ਉਸ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਉਸ ਰੂਪ ਦਾ ਨ
ਬਣ। ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਪ੍ਰਣਵਾਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਬਿਵਰਤ ਵਾਦ
ਰੂਪ ਹੈ, ਭਾਵ ਜਿਵੇਂ ਸੋਨਾ ਗਾੜ੍ਹੇ ਬਣ ਕੇ ਫੇਰ ਭੀ ਸੋਨਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਤ੍ਰੇ
ਬ੍ਰਹਮਾ ਵਾਦ ਸੁਧ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਤੀਤ ਪਤਰ ਬਾਣੀ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ
ਹੈ, ਸਤ੍ਰੇ ਸਮੁੱਚੇ ਬਣ ਕੇ ਸੋਨਾ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਉਂ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਮਗਤ ਰੂਪ
ਬਣਕੇ ਪ੍ਰਣਵਾਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਪਾਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਵਾ :- (ਬਾਣੀ) ਬਣ ਗਈ ਹੈ ਸਤ੍ਰੇ
ਚੋਂ ਮਾਇਆ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਨਾ ਇਹ ਬਣੇ ਨਾ ਘਟੇਗਾ ਜਦੋਂ। ਅਕਾਲ

ਨਿਰੰਜਨ ਪਦ ਕਹਿੰਦਾ (੨੪੩) ‘ਸਾਹਿਬੁ ਮੇਰਾ ਨੀਤ ਨਵਾ’ (ਅੰਗ ੬੬੦)

ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਪਤੀ ਦੇ ਘਰਿਆਂ ਵਿਚ ਸੁਰਜ ਦਾ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਪੈਣ ਨਾਲ
ਸੁਰਜ ਕੋਈ ਮੇਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਇਉਂ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਣਵਾਦ
ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਨਾ ਮਿਲਦਾ ਨਾ ਜਾਂਦਾ ॥ ਘਟ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਸਦਹੀ ਜਾਂਦੀ।
ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਸਰੀਰ ਪ੍ਰਣਵਾਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਇਉਂ ਨਹੀਂ
ਹੁੰਦਾ। ਉਹ ਨਾ ‘ਨਾ’ ਇਹ ਬੂਝ ਨਾ ਇਹ ਬਾਲਾ ॥ ਨਾ ਇਸ ਦੂਖ ਨਹੀਂ
ਜਮਜਾਲਾ ॥ ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤਾਂ (ਸਤਿ ਸੁਹਾਣੁ; ਸਦਾ ਮਨਿ ਚਾਉ)

(ਸਤਿ) ਸਚ ਸਰੂਪ ਹੈ (ਸੁਹਾਣੁ) ਸੋਭਨੀਕ ਬਚਨ ਸਰੂਪ ਹੈ। (ਸਦਾ ਮਨਿ ਚਾਉ)
ਸਦਾ ਅਨੰਦ ਸਰੂਪ ਹੈ ਇਹ ਉਸਦੇ ਸਰੂਪ ਲਖਣ ਹਨ ਜੋ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦੇ।
ਸਤ੍ਰੇ, ਬਚਨ ਅਨੰਦ ਸਰੂਪ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਸਦੇ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਬਿਵਰਤ
ਦ ਮਗਤ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਵਿਗਿਤਿਆ ਕੂਬ ਨਹੀਂ ਹੋ ਉਹ ਉਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੀ ਜਿਉਂ
ਕਾ ਤਿਉਂ ਹੈ। ਮਗਤ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਵੀ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਹੈ। ਸੋਕਾ ॥ ਜਿਉਂ
ਹੋਆ ਆਕਾਣੁ, ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੇ ਸਿੰਧੂਤੀ ਦਾ ਆਕਾਰ ਰਚਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ

ਕਵਣੁ ਸੁ ਵੇਲਾ ਵਖਤ ਕਵਣੁ :- (ਵੇਲਾ) ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਅਨੁਸਾਰ,
ਉਹ ਕਿਹੜਾ ਵੇਲਾ ਸੀ ਅਤੇ (ਵਖਤ) ਫਾਰਸੀ ਦਾ ਲਵਜ਼ ਹੈ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ
ਮੱਤ ਅਨੁਸਾਰ, ਕਿਹੜਾ (ਵਖਤ) ਸਮਾਂ ਸੀ। ਵਾ :- (ਵੇਲਾ) ਦਿਨ ਦਾ ਤੇ (ਵਖਤ)
ਰਾਤ ਦਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਰਾਤ ਸੀ ਕਿ ਦਿਨ ਸੀ।

ਕਵਣੁ ਬਿਤਿ, ਕਵਣੁ ਵਾਰੁ :- (ਕਵਣੁ ਬਿਤਿ) ਉਹ ਕਿਹੜੀ ਬਿਤ
ਸੀ ? ਫੱਕਮ ਸੀ, ਦੂਜ ਸੀ, ਤੀਜ ਸੀ, ਚੌਥ ਸੀ ਕਿਹੜੀ ਸੀ ? ਅਤੇ ਉਹ (ਕਵਣੁ)
ਕਿਹੜਾ (ਵਾਰ) ਦਿਨ ਸੀ ? ਐਤਵਾਰ ਸੀ ਸੋਮਵਾਰ ਸੀ। ਇਥੇ ਵਿਆਕਰਣ ਦੀ
ਭਾਸ਼ਣ ਵੀ ਦਿਖਾ ਰਹੀ ਹਨ। ਇਥੇ (ਬਿਤਿ) ਨਾਮ ‘ਬਿਤੀ’ ਸ਼ਬਦ ਇਸਤੀ ਲਿੰਗ
ਹੈ ਇਸ ਕੇ ਕੇ ਸਿਸ ਦੀ ਰਿਆ ਵੀ (ਕਵਣੁ) ਸ਼ਬਦ ਟਾਟਾ ਮੁਕਤਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ
ਸਿਸਤੀ ਲਿੰਗ ਹੀ ਬਣਾਈ ਹੈ। ਅਤੇ (ਵਾਰੁ) ਸ਼ਬਦ ਪੁਲਿੰਗ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸਦੀ
ਰਿਆ (ਕਵਣੁ) ਸ਼ਬਦ ਟਾਟੇ ਨੂੰ ਆਕੁਲ ਲਾ ਕੇ ਪੁਲਿੰਗ ਹੀ ਬਣਾ ਦਿਤੀ ਹੈ।

ਕਵਣਿ ਸਿ ਰੁਤੀ, ਮਾਹੁ ਕਵਣੁ :- (ਕਵਣਿ ਸਿ ਰੁਤੀ) (ਸਿ)
ਉਹ (ਕਵਣਿ) ਕਿਹੜੀ (ਰੁਤੀ) ਰੁਤ ਸੀ ? ਬਸੰਤ ਰੁਤ ਸੀ, ਗ੍ਰੀਸਮ ਸੀ, ਪਾਵਸ

ਸ੍ਰੀ, ਸਰਦ ਸ੍ਰੀ, ਕਿਹੜੀ ਰਤ ਸ੍ਰੀ ਭੇਡੇ ਰਤਾਂ ਚੋਂ ਆਪ ਦਸੇ ?
(ਮਾਹ ਕਵਣ) ਉਹ (ਕਵਣ) ਕਿਹੜਾ (ਮਾਹ) ਮਹੀਨਾ ਸ੍ਰੀ ? ਰੇਤ ਸ੍ਰੀ,
ਵਿਸਾਖ ਸ੍ਰੀ, ਜੇਠ ਸ੍ਰੀ, ਹਤ ਸ੍ਰੀ, ਵੇਖ ਵੀ ਇਸ ਪੰਗਤੀ ਵਿਚ ਵਿਆਕਰਣ ਨੇ
ਬਲਕ ਦਿਖਾਈ ਹੈ। (ਰਤੀ) ਸਬਦ ਇਸਦੀ ਲਿੰਗ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸਦੀ
ਵਿਆ (ਕਵਣ) ਸਬਦ ਦੇ, ਟ ਦੇ ਨੂੰ ਸਿਹਾਰੀ ਲਾ ਕੇ ਇਸਦੀ ਲਿੰਗ ਬਣਾਈ
ਹੈ। ਅਤੇ (ਮਹੀ) ਸਬਦ ਪੁਲੰਗ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸਦੀ ਕ੍ਰਿਆ (ਕਵਣ)
ਸਬਦ ਟ ਦੇ ਨੂੰ ਐ ਕੁਝ ਲਾਕ ਪੁਲੰਗ ਹੀ ਬਣਾ ਦਿਤੀ ਹੈ।

ਜਿਵੇਂ ਹੋਆ ਆਕਾਰ :- ('ਸੁ) ਇਸ ਵੇਲੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦਾ
ਆਕਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਬਣਾਵਟ ਹੋਈ ਹੈ। ਅਤੇ (ਆ) ਵਿਸ਼ਨੂੰ (ਕਾ) ਕਰਤਾ
ਬ੍ਰਹਮਾ, (ਰ) ਰੁਦ੍ਰ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਆਦਿ ਸਦੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਅਪ ਦਸੇ ਸ੍ਰੀ !

ਗੁਰ ਉਤਰ-ਵੇਲ ਨ ਪਾਈਆ ਪੰਡਤੀ :- ਉਸ ਵੇਲੇ ਨੂੰ ਤਾਂ
ਬਿਆਸ ਆਦਿਕ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਪੰਡਤਾਂ ਨੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ। ਜਿਉਂ ਤੇ ਬਿਆਸ
ਵਰਗੇ ਗਿਆਨ ਗਿਆਨਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਵਰ੍ਹਾ ਕਾਰਕ ਬਣੇ ਰਹੇ ! ਉਹ ਵੀ ਉਸ
(ਵੇਲ) ਵੇਲੇ ਨੂੰ ਕਿ ਫਲ ਨੇ ਦਿਨ੍ਹਰਾਤ, ਮਹੀਨੇ, ਰੁਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੇ, ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ
ਰਚੀ ਹੈ ਇਉਂ ਨਹੀਂ ਜਣ ਸਕੇ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ :- ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਡਤਾਂ ਨੂੰ
ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ ਹੋਣਾ ਹੈ ? ਬਿਆਸ ਆਦਿਕ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਸਨ ?

ਉਤਰ-ਜੇ ਹਰੇ ਲੇਖ ਪੁਰਾਣ :- ਜੇ ਬਿਆਸ ਆਦਿਕਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ
ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਪੁਰਾਣ ਵਿਚ ਉਸਦੀ ਲਿਖਤ ਨਾ ਲਿਖੀ ਹੁੰਦੀ ? ਉਸਦੇ ਲਿਖੇ ਹੋਏ
ਆਟਾਗ ਪਟਟ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਿੱਧ (ਸ਼੍ਰੋਕ) ਬਿਤ, ਵਾਰ, ਰੁਤ,
ਮਹੀਨਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਵਧਾਨੇ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ
ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਿਆਸ ਆਦਿਕ
ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਸ਼ੰਕਾ :- 'ਬਿਆਸ ਅੰਤਰਜਾਮੀ' ਨੂੰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ, ਪਰ ਹੁਣ ਦੇ ਪੰਡਤਾਂ
ਜਨਮ ਜਾਣਦੇ ਹੋਣਗੇ ਕਿਉਂ ਕੇ ਜੇ-ਪੁਰਾਣ ਵਿਚ 'ਬਾ', 'ਵਾਰ', 'ਮਹੀਨਾ' ਦਾ

ਸ਼੍ਰੀ ਸਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਡਤਾਂ ਨੂੰ
ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ ਹੋਣਾ ਹੈ ? ਬਿਆਸ ਆਦਿਕ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਸਨ ?

ਹਿਆਸ ਲਿਖੀ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ?

ਉਤਰ :- 'ਟ ਦੇ ਪੰਡਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ' ਪਤਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਣ ਦੇ ਪੰਡਤਾਂ
ਨੂੰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਜੇ ਪੁਰਾਣਾਂ ਬਿਆਸ ਆਦਿਕਾਂ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਵਿਚ
ਲਿਖਿਆ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪਤਾ ਕੇ ਜਾਣ ਲੈਂਦੇ। ਜਦੋਂ ਪੁਰਾਣਾਂ
ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਤਾਂ ਹੁਣ ਦੇ ਪੰਡਤਾਂ ਨੇ ਕਿਥੇ ਜਾਣ ਲੈਣਾ ਸੀ ?
ਦਸ ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਦੇ ਪੰਡਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਾ ਨਹੀਂ ਪਤਾ, ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੇ
ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਰਚੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ :- ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਪੈਕਿਬਰ ਜਾਂ ਕਾਜੀ ਆਦਿ ਤਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋਣਗੇ ?

ਉਤਰ:- ਵਖਤੁ ਨ ਪਾਇਓ ਕਾਦੀਆ :- (ਕਾਦੀਆ) ਕਾਜੀਆਂ
ਜੋ ਸ਼ਰਾ ਦੀ ਬਿਵਸਥਾ ਦੇ ਗਿਆਤੇ ਅਥਵਾ ਜੋ ਪੈਕਿਬਰ ਆਦਿ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ
ਵੀ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਰਚਨ ਦੇ (ਵਖਤ) ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਕਿ ਫਲਾਨੇ
ਵਕਤ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੇ ਰਚਨਾ ਰਚੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ

'ਪੁੰਡ ਨ ਸਾਜੇ ਪੁੰਡ ਨ ਦ ਹੋ ਪੁੰਡ ਨ ਦੇਵੈ ਲੋਇ ॥

ਆਪਣੀ ਕੁਦਰਤਿ ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਆਪੇ ਕਵਣੁ ਕਰੇਇ ॥' (ਅੰਗ ਪੜ)

'ਬਵਸੀਰ ਬਡੇ ਧੀਰ ਧਰਮਅੰਗ ਅਲਖ ਅਗਮ ਖੋਲ੍ਹ ਕੀਆਪਣੈ ਉਡਾਹਿਸੀਉ।'

ਪ੍ਰਸ਼ਨ :- ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਜਾਣਿਆ
ਹੋਵੇਗਾ ?

ਉਤਰ-ਜਿ ਲਿਖਨਿ ਲੇਖੁ ਕੁਰਾਣ :- ਜੇ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ
ਉਤਪਤੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਪਾਇਆ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ (ਕੁਰਾਣ) ਸ਼ਰੀਫ ਦੇ ਅੰਦਰ
(ਸਖ) ਲੇਖ (ਲਿਖਨਿ) ਲਿਖਿਆ ਹੁੰਦਾ ? ਕਿ ਫਲਾਨੇ ਦਿਨ, ਮਹੀਨੇ ਰੁਤ ਵਿਚ
ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਕੁਰਾਣ ਵਿਚ ਲਿਖਤ ਨਹੀਂ
ਲਿਖੀ ਹੋਈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਵੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ
ਰਚਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ :- ਜਾਂ ਹੁਣ ਦੇ ਕਾਜੀ ਤਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋਣਗੇ ? ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ
ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੀ ਸਹ ! ਹੁਣ ਦੇ ਕਾਜੀਆਂ ਨੇ ਕੀ (ਵਖਤ) ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਜਾਣਾ ਸੀ ;
ਜਿਉਂ ਮੁਹੰਮਦ ਜੀ ਦੇ ਪੈਰਕਾਰ ਹਨ। ਉਹ ਤਾਂ ਹੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਸਕਦੇ
ਜੇ ਕੁਰਾਣ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਫਲਾਨੇ ਵਕਤ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਰਚੀ।

ਜਦ ਕਰਣ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਤੇ ਦਾ ਤਾਂ ਦਿਨਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਲਗ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਖਬਰ ਪਤਾ ਹੀ ਇਹ ਨਾ ਜਾਣਨਾ ਸੀ। ਵਾ ਮੇਰੇ ਜੀਆ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣ ਤਾਂ ਕਰਣ ਦੇ ਲੇਖ - ਹੁੰਦਾ ਉਹ ਸਿਸਟੀ ਦੀ ਉਪਤੀ ਦਾ ਸਮੇਂ ਦਾ ਲੇਖ ਹੀ ਲਿਖ ਦਾ। ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਸਿਧਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ ਹੋ ਸਿਧੇ।

ਬਿਤਿ ਵਾਰ ਨਾ ਜੋਗੀ ਜਾਣੇ :- ਤਾਂ ਤੇ ਜੋ (ਜੋਗੀ) ਗੋਰੁਖ ਨਾਥ ਆਦਿਕ ਸਿਧ ਤਨ ਉਹੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਕਿ ਸਿਸਟੀ ਦੀ ਜਚਨਾ ਕਿਹੜੀ (ਥੀ) ਵੇਕਰਮ, ਦੂਜਾ, ਤੀਜਾ ਅਦਿ ਵਿਚ ਹੋਈ ਹੈ ਅਮ ਕਿਹੜੀ (ਵਾਰ) ਦਿਨ ਅੰਤ ਵਾਰ ਸਮਵਾਰ ਆਦਿਕ ਕਿਹੜੇ ਦਿਨ ਵਿਚ ਹੋਈ ਹੈ।
ਪ੍ਰਸਨ :- ਫਰ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਜੋਗੀ ਤਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋਣਗੇ ?

ਰੁਤਿ ਮਾਹੁ ਨ ਕੋਈ :- ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਸਿਧੇ ! ਸਮੇਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜੋਗੀ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕਦੇ ਸਿਸਟੀ ਰਹੀ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਿਹੜੀ ਰੁਤ ਸੀ ਗ੍ਰੀਸਮ ਸੀ, ਸਰਦ ਸੀ, ਕਿਹੜੀ ਸੀ ਅਤੇ ਮਹੀਨਾ ਕਿਹੜਾ ਸੀ ਵੱਗਣ ਸੀ, ਚਤ ਸੀ, ਮਾਘ ਸੀ, ਕਿਹੜਾ ਸੀ।
ਪ੍ਰਸਨ :- ਫਰ ਹੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਕੋਈ ਜਾਣਦਾ ਵੀ ਹੈ ?
ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਹੋ ਸਿਧੇ ! ਸੁਣ :-

ਜਾ ਕਰਤਾ ਸਿਰਠੀ ਕਉ ਸਾਜੇ :- (ਜਾ) ਜਦੋਂ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ (ਸਿਰਠੀ) ਸਿਸਟੀ ਨੂੰ (ਸਾਜੇ) ਰਚਦਾ ਹੈ।

ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਸੋਈ :- ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਜਾਣ ਸਕਦਾ। ਯਥਾ ਸ੍ਰੀ ਮਥੁਰਾਕ :- 'ਜਦਹੁ ਆਪ ਥਾਣੁ ਕੀਆ ਰਹਿ ਕਰਣੈ ਸਦਾ ਪ੍ਰਾਣ ਨ ਸੋਵਰ ਬੀਆ ॥' ਜਦਹੁ ਕਿਆ ਕੋ ਲਿਖੈ ਕਿਆ ਕੋ ਦਰੇ ਜਾ ਅਣੁ ਨ ਦਰੇ ਕੀਆ ॥ (ਅੰਗ ੫੫੫) ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੂਜਾ ਬਣਾਇਆ ਹੋਵੇ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਉਹ ਆਪਣਾ ਕਰਤਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। (ਜਨਮ, ਜਚਨਾ, ਸਿਸਟੀ) ਸਿਸਟੀ ਨੂੰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਰਚਦਾ ਹੈ ਅਦਿਕ ਅਪ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਸਬਦ ਕਰਾ ਕੇ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਸਨ ਆਪਣੇ ਜਾਣਦਾ ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸਨ :- ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਆਪ ਫਿਰ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਤੇ ਜੋ, ਤਾਂ ਤੇ, ਤਾਂ ਤੇ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ?

ਕਿਵ ਕਰਿ ਆਖਾ :- ਤਾਂ ਸਬੇ ਪਾਸਾਹ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੋ ਸਿਧੇ ! ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਖ ਦਾਵਾ ਕਿ ਇਉਂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਸਿਸਟੀ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।
ਕਿਵ ਸਾਲਾਹੀ :- ਨੇਹ ਵੀ ਕਿਵੇਂ (ਸਾਲਾਹੀ) ਮਨ ਕਰ ਦੇਈਦੇ ਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਿਸਟੀ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਕਿਉ ਵਰਨੀ ਕਿਵ ਜਾਣਾ :- ਇਹ ਵੀ (ਕਿਉ) ਕਿਵੇਂ (ਵਰਨੀ) ਵਰਨਣ ਕਰੀਦੇ, ਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਿਵ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਲੇਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਮਿਨਾ ਦਵਾਇਆ ਦੀ ਪੁਲੇ ਕਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਵੀ (ਕਿਵ ਜਾਣਾ) ਹੋ ਸਿਧ ! ਤੁਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਜਾਣ ਸਕਦੇ ਹੋ ? ਉਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੀ ਅੰਤਰਗਤੀ ਨੂੰ ਗੋਈ ਵੀ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।
ਵਾ :- ਪ੍ਰਸਨ :- ਸਿਧ ਕਹਿੰਦੇ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ, ਸ਼ਿਵ ਇਹ ਤਿੰਨੋਂ ਮੇਰੀ ਦਵਾਤ ਹਨ ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਉਸ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹੋਣਗੇ ? ਤਾਂ ਹਜ਼ੂਰ ਸੁਣ ਕੇ ਫੁਟਮਾਉਂਦੇ ਹਨ।

(ਕਿਵ ਕਰਿ ਆਖਾ) ਹੋ ਸਿਧੇ ! ਬ੍ਰਹਮਾ ਕਿਵੇਂ ਆਖਦਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫਲਾਨੇ ਵਕਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੇ ਸਿਸਟੀ ਰਚੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਵੇਂ ਰਚਦਾ ਹੈ ? ਬ੍ਰਹਮਾ ਤਾਂ ਆਪ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਵਾਲੀ ਕਵਲ ਦੀ ਨਾਲੀ (ਮਾਇਆ) ਦਾ ਹੀ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਿਆ ਸੀ। ਯਥਾ :- ਨਾਭਿ ਕਮਲ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਉਪਜਿ ਵੇਦ ਪੜਹਿ ਮਖਿ ਕੰਠਿ ਸਵਰਿ ॥ ਤਾਂ ਕੇ ਅੰਤ ਨ ਜਾਈ ਲਖਣਾ ਆਵਤ ਜਾਤ ਰਹੈ ਗੁਥਾਰਿ । 'ਮਹਿਮਾ ਨ ਜਾਨਹਿ ਬੇਦ ॥ ਬ੍ਰਹਮੇ ਨਹੀ ਜਾਨਹਿ ਭੇਦ । ਅਵਤਾਰ ਨ ਜਾਨਹਿ ਅੰਤ । ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪਾਤਬ੍ਰਹਮ ਬੇਅੰਤ ॥ ਸੇਕਰਾ ਨਹੀ ਜਾਨਹਿ ਭੇਦ ॥ ਬੋਝਤ ਹਾਰੇ ਦਵ ॥ ਵੇਵੀਆ ਨਹੀ ਜ ਨੇ ਮਰਮ ॥ ਸਭ ਉਪਰਿ ਅਲਖ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ॥' (੮੯੪)

(ਕਿਵ ਸਾਲਾਹੀ) ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਵੀ ਕਿਵੇਂ (ਸਾਲਾਹ) ਸਿਫਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਿਸਟੀ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(ਕਿਉ ਵਰਨੀ) ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਵੀ ਕਿਵੇਂ ਵਰਨਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਫਲ ਨੇ ਵਕਤ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲੇਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(ਕਿਵ ਜਾਣਾ) ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਕਿਵੇਂ ਜਾਣ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਫਲ ਨੇ ਵਕਤ ਰਚਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਵਾ :- (ਕਿਵ ਕਰਿ ਆਖਾ) ਹੋ ਸਿਧ ! ਕਿਵੇਂ ਮਨ ਕਰਕੇ ਆਖੀਏ ਕਿ ਇਉਂ ਉਪਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(ਕਿਵ ਸਾਲਾਹੀ) ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਲਾਹੀਏ ਬਾਣੀ ਨਾਲ, ਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਾਠਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।
(ਕਿਉ ਵਰਨੀ) ਕਿਵੇਂ ਵਰਨਣ ਕਰੀਏ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਕਿ ਇਉਂ ਲੈਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(ਕਿਵ ਜਾਣੀ) ਅਤੇ ਬੁਧੀ ਕਰਕੇ ਵੀ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਣੀਏ ਜਾਂ ਕਿਵੇਂ ਜਾਣ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਉਸਦੇ ਅਨੰਤ ਕੰਮਕਾ ਨੂੰ।

ਵਾ:- (ਕਿਵ ਕਰਿ ਆਖਾ) ਹੇ ਸਿਧੋ! ਉਸਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਕਿਵੇਂ ਆਖੀਏ ਕਿ ਉਸਦੀ ਨੂੰ ਇਉਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ? 'ਮਿਹ ਅੰਤ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮੰਤ ਕੀਨ ਸ ਚੋਦਹ ਖੰਡ ॥'

(ਕਿਵ ਸਾਲਾਹੀ) ਉਸਦੀ ਪਾਠਨਾ ਸ਼ਕਤੀ ਵੀ ਕਿਵੇਂ ਸਲਾਹੀਏ ਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ਼ਕਤ ਖੋਰ ਕੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪੱਥਰ ਦੀਆਂ ਸਿਧਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਸ਼ਕਤ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਾਠਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

'ਸੈਲ ਪਥਰ ਮਹਿ ਜੰਮ ਉਪਾਏ ਤਾਕਾ ਰਿਜਕੁ ਆਗੈ ਕਰਿ ਧਰਿਆ ॥' (ਅੰਗ ੧੦)

'ਪਾਥਣਿ ਗੰਢ ਗਪਤੁ ਹੋਇ ਰਹਤਾ ਤਾ ਚੋ ਮਾਰਗ ਨਾਹੀ ॥' (ਅੰਗ ੪੮੮)

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਸ਼ਨੀ ਕਰ ਉਦਰ ਉਦਕ ਮਹਿ ਪਿੰਡੁ ਕੀਆ ਦਸ ਦੁਆਰਾ ॥' ਦੇਇ ਆਹਾਰ ਅਗਨਿ ਮਹਿ ਦਾਯੋ ਐਸਾ ਖਸਮੁ ਹਮਾਰਾ ॥੧॥ ਕੌਮੀ ਜਲ ਮਹਿ ਤਨ ਤਿਸੁ ਬਾਹਰਿ ਪੰਥ ਖੋਰੁ ਤਿਨ ਨਾਹੀ ॥ ਪੂਰਨ ਪਰਮਾਨੰਦ ਮਨੋਹਰ ਸਮਾਧਿ ਦੇਖੁ ਮਨੁ ਮਾਹੀ ॥' (ਅੰਗ ੪੮੮)

(ਕਿਉ ਵਰਨੀ) ਉਸਦੀ ਲੈਤਾ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਵਰਨਣ ਕਰੀਏ? ਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਲੋ ਕਰਦਾ ਹੈ। 'ਜਬ ਆਕਰਖ ਕਰਤ ਹੋ ਕਬਹੂ ॥ ਤੁਮ ਮੇ ਮਿਲਤ ਦੇਹ ਹਰ ਸਭਹੂ ॥'

(ਕਿਵ ਜਾਣੀ) (ਕਿਵ) ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਸੀਂ ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਕਰਤਬਾਂ ਦੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਜਾਣ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਹੇ ਸਿਧੋ! ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦਾ।

ਪ੍ਰਸਨ:- ਹੇ ਸਾਹਿਬ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਹੀ ਤਾਂ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ?

ਨਾਨਕ ਆਖਣਿ ਸਕੁ ਕੇ ਆਖੈ:- ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਹੇ ਸਿਧੋ! (ਆਖਣ) ਆਖਣ ਵਾਲੇ ਹੋ ਕ, ਭਾਵ ਕਥਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋ ਕ ਸਭ ਕੁਝ (ਆਖੈ) ਆਖਦੇ ਤਾਂ ਹਨ। ਕਹਿੰਦੇ ਤਾਂ ਹਨ।

ਇਕਨੁ ਇਕੁ ਸਿਆਣਾ:- (ਇਕਦੁ ਸਿਆਣਾ ਪਾਠ ਹੈ)। ਇਕ ਤੋਂ ਇਕ ਸਿਆਣਾ ਬਣ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਹਾਰਾਮਾ ਤੋਂ, ਲੀਡਰ ਤੋਂ, ਵਿਦਵਾਨ

ਤਾਂ ਸਿਹਤੀ ਹੋਕੇ ਨਹੀਂ ਕਹੀ ਗਈ, ਗੁਪਤ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ ਉਹ ਮੇਂ ਪ੍ਰਯਾਤ ਕਰਦਾ ਹੀ। ਕਿਉਂ ਇਕ ਤੋਂ ਇਕ ਸਿਆਣਾ ਬਣਕੇ ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਜਾ ਸਕ ਕੋਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ, ਉਸਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ, ਪਾਠਨਾ ਨੂੰ, ਉਪਤੀ ਨੂੰ, ਲੈਤਾ ਨੂੰ, ਜਾਂ 'ਜਾਣਨਾ' ਨੂੰ ਪੁੱਛੇ ਤੇਜ਼ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਹੈ।
ਪ੍ਰਸਨ:- ਤਾਂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ! ਕਿਵੇਂ ਉਸਨੂੰ ਜਾਣੀਏ?

ਉੱਤਰ:- ਵਤਾ ਸਾਹਿਬ ਵਡੀ ਨਾਈ:- ਹੋ ਭਾਈ! ਉਹ (ਵਡਾ) ਤੇਜ਼ ਕੇ ਕੁਝ ਅਥਾਹ ਰੂਪ ਹੈ (ਸਾਹਿਬ) ਮਾਇਆ ਬ੍ਰਹਮ ਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦਾ ਸੁਆਮੀ ਹੈ, ਮਾਸਕ ਹੈ ਅਤੇ (ਵਡੀ) ਵਡੀ ਉਸਦੀ (ਨਾਈ) ਮਹਿਮਾ ਹੈ। ਵਾ ਵਡੀ ਉਸਦੀ (ਨਾਈ) ਆਵਾਜ਼ ਹੈ ਉਐਕਾਰ ਰੂਪ ਵਾ ਸਤਿਨਾਮ ਰੂਪ।

ਵਾ:- (ਵਡੀ) ਵਡ ਦੀ (ਨਾਈ) ਨਿਆਈਂ ਉਸਦੀ ਕੁਦਰਤ ਹੈ।

ਵਾ:- ਉਸ ਦੀ ਸੱਤਾ ਦੇ ਆਸਰੇ ਜਨਮ ਮਾਇਆ ਵੀ ਉਸ ਵਡੇ ਦੀ (ਨਾਈ) ਨਿਆਈਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਹੀ ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਕਥਨ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸਿਹਤੀ ਨੇ ਜੁਗਤੀਆਂ ਨਾ ਸਹਾਰੇ ਉਸਨੂੰ ਅਨਰਥਚਨੀ ਮਾਇਆ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਅਸਾਮੇਕ ਲੋਹਤ ਸੁਕਲ ਭਿਸਨਾ ਹੈ। (ਅਜਾ) ਅਜਨਮੀ ਹੈ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਥੇ ਆਈ ਹੈ। ਤੇ (ਮੇਕ) ਇਕ ਹੈ। (ਲੋਹਤ) ਲਾਲ ਰੰਗ ਵਾਲੀ ਰਜੇ ਗੁਣ

'੧ ਨ ਸਾਤਿ ਹੋ ੨ ਨ ਅਸਤਿ ਹੋ ੩ ਨਾ ਸਤਿਅਸਤਿ ਉਭੈ ਹੈ। ੪ ਨਾ ਤਿਨੈ ਹੈ ੫ ਨਾ ਅਕਤਿ ਹੈ। ੬ ਨ ਕਿਨ ਅਭਿਨ ਉਤ ਹੈ। ੭ ਨਾ ਸੁਵੇਦ ਹੈ। ੮ ਨਾ ਨਿਰਵੇਦ ਹੈ। ੯ ਨ ਸਰਵ ਸਰਵੇਦ ਸਿਰਥ ਕਾਵ ਦਦਾ ਹੈ।

ਸਾਹਿਬ ਅਸੀਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਆਉਂਦੇ ਵਿਰਧ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਦਿਨ ਤੇ ਰਾਤ ਦਾ। ਜਦ ਰਾਤ ਹੋ ਤਾਂ ਦਿਨ ਨਹੀਂ ਜਾਂ ਦਿਨ ਹੋ ਤਾਂ ਰਾਤ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਜਿਥੇ ਸਤਿ ਹੈ ਉਥੇ ਅਸਤਿ ਨਹੀਂ। ਦਵ ਦਵਤ ਸਤਿ ਤ ਅਸਤਿ ਕਹ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਜਬਾਮ ਤਾਂ ਮਾਇਆ ਬਿਨ ਕੇ ਹੋਤਾ ਕਿਤ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਜ ਅਭਿਨ ਕਹੀਏ ਤਾਂ ਵੀ ਬਣਦੀ ਨਹੀਂ। ਬ੍ਰਹਮ ਤੇ ਅਨਾਨਕ ਸੁਹਿ ਸਾਇਆ ਅਸੀਸ ਸਤਿ ਦੁਖ ਰੂਪ ਹੈ। ਤੇ ਬਿਨ ਅਭਿਨੇ ਦਵਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਨਿਰਵੇਦ ਜ ਅਸਾ ਤਾਂ ਰਹਿਤ ਕਹੀਏ ਤਾਂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਤਾਂ ਜੋ ਅਸਾ ਵਿਸਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਿਰਵੇਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜ ਸਵੇਦੀ ਕਹੀਏ ਤਾਂ ਅਸਾ ਸੁਖ ਵਿਚ ਬੈਠ ਜਾਦੇ ਹਾਂ। ਦਵ ਤਾਂ ਕਹ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ ਆਪ ਵਿਚੀ ਜ ਸਾਹਿਬ ਤਾਂ ਕਹਦੇ। ਇਉਂ ਨੇ ਜੁਗਤੀਆਂ ਜਿਤੀ ਨ ਸਾਹਿਬ ਉਸਨੂੰ ਅਨਰਥਚਨੀ ਮਾਇਆ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।
ਇਹ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਪਨਿਸਦ ਦੀ ਸੁਰਤੀ ਹੈ।

ਰੂਪ ਹੈ। (ਸੁਕਲ) ਥਿਏ ਰੰਗ ਵਾਲੀ ਸਤ੍ਹਾ ਰੂਪ ਹੈ। (ਵਿਸ਼ਨਾ) ਥਾਲੇ ਰੰਗ ਵਾਲੀ ਤਮੇਂ ਰੂਪ ਰੂਪ ਹੈ। ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਗੋਰੇ ਰੰਗ ਦੇ ਚਹਰੇ ਤੇ ਤਿਸ ਹੋਵੇ ਓਸਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਹੀ ਕਵੀ ਨਾ ਕਹਿ ਸਕਣ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਸਰੂਪ ਦੀ ਸੋਝਾ ਓਨਾਂ ਨੇ ਕੀ ਕਹਿ ਸਕਣੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੀ ਮਾਇਆ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਵਿਚ ਤਿਸ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ। ਏਸ ਦਾ ਅੰਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦਾ ਅੰਤ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੀ ਜਾਨਣਾ ਹੈ। (ਸਾਖੀ ਪਾ: ੬ ਚਹਰੇ ਤੇ ਤਿਲ ਵਾਲੀ)

ਕੀਤਾ ਜਾ ਕਾ ਹੋਵੈ:—ਜਿਸ ਦਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਇਹ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਨਾਨਕ ਜੇ ਕੋ ਆਪੇ ਜਾਣੈ:—ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਹੇ ਸਿਧੋ! ਜੇ ਕੋਈ ਇਉਂ ਜਾਣ ਲਵੇ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਮੈਂ ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਣ ਲਿਆ ਹੈ।

ਅਗੇ ਗਇਆ ਨ ਸੋਹੈ:—ਅਗੇ ਵਰਗਾਹ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਉਹ ਸੋਹ ਨਹੀਂ ਪਾਵੇਗਾ ਐਸਾ ਪੁਰਖ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਅੰਤ ਨ ਪਾ ਸਕਿਆ ਤਾਂ ਸਰਮਿੰਦਾ ਹੋਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਜਾ:—ਅਗੇ ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਤਮਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਸੋਝਾ ਨਹੀਂ ਪਾਵੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਪੁਛਣਗੇ ਕਿ ਤੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਜਾਣ ਸਕਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਦਸਦਾ ਥਰ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੂਰਾ ਨਾ ਦਸ ਸਕਣ ਕਰਕੇ ਸਰਮਿੰਦਾ ਹੋਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਸਾਖੀ-ਨਾਨਕ ਜੇ ਕੋ ਆਪੇ ਜਾਣੈ

ਇਕ ਮਹਾਤਮਾ ਪਾਸ ਇਕ ਸਿਆਣਾ ਹਕੀਮ ਆਇਆ। ਬੈਠਿਆਂ ਬੈਠਿਆਂ ਰਚਨਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਜੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ਸਭ ਲਾਭਦਾਇਕ ਤੇ ਗੁਣਕਾਰੀ ਹੈ ਬਣਾਇਦਾ ਨਹੀਂ। ਉਥੇ ਹਕੀਮ ਦੇ ਪਾਸ ਹੀ ਇਕ ਭੇਡਾ ਜਿਹਾ ਭੀੜਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਵੇਖੇ ਗੰਧਗੀ ਦਾ ਕੀਤਾ, ਇਹਦਾ ਕੀ ਲਾਭ ਹੈ? ਐਵੇਂ ਨਿਕੰਮਾ ਹੈ। ਇਉਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਹਕੀਮ ਜੀ ਬੀਮਾਰ ਹੋ ਗਏ। ਮਿੱਠੀ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਲੱਗ ਗਈ। ਬੜੇ ਇਲਾਜ ਕੀਤੇ ਪਰ ਹਟੀ ਨਹੀਂ। ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਬੜਾ ਦੁਖੀ ਰਿਹਾ ਇਕ ਦਿਨ ਫਿਰਦਾ ਫਿਰਦਾ ਓਸ ਮਹਾਤਮਾ ਪਾਸ ਹੀ ਆ ਗਿਆ ਪਿਆਰਾ ਤੇ ਬੁਨਤੀ ਕੀਤੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਈ ਉਪਾਉ ਦੱਸੋ। ਤਾਂ ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਆਖਦੇ ਹੋਇਆ ਜਾਣਕੇ ਓਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਿਸਤੇ ਤਰਕ ਕੀਤੀ ਸੀ

ਨਿਕੰਮਪਣ ਦੀ, ਕੋਲ ਮਰਿਆ ਪਿਆ ਵੇਖਕੇ ਭਿਧਾ ਕਿ ਇਸ ਮਰੇ ਕੀਤੇ ਨੂੰ ਰਗੜ ਕੇ ਨੌਕ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹਾ ਲਉ। ਕਰਤਾਰ ਭਲਾ ਕਰੇਗਾ। ਹਕੀਮ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਰਗੜ ਕੇ, ਪਰ ਲਜਾ ਕੇ, ਨੌਕ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹਾ ਲਿਆ। ਮਿੱਠੀ ਹਟ ਗਈ ਤੇ ਆ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਂ ਤਾਂ ਏਸ ਤੇ ਤਰਕ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਪਰ ਪਰਮੇਸਰ ਦੀ ਲੀਲਾ ਅਸਥਰਜ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਰਚਨਾਂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦਾ। ਤਰਕ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਪਛਤਾਵਾ ਹੀ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਐਕੇ ਪਰਲੋਕ ਵਿੱਚ ਭੀ ਨਹੀਂ ਸੋਝਦਾ।

ਅਰਥ ੨:—ਗੁਰੂ ਤੇ ਸਿਖ ਦੇ ਸੰਬਾਦ ਦੁਆਰਾ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ:—ਬਾਬਾ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਤੀਰਥ ਕਿਹੜਾ ਹੈ? ਤਪ ਕਿਹੜਾ ਹੈ? ਦਇਆ ਕਿਹੜੀ ਹੈ? ਦਮਨ ਕਿਹੜਾ ਹੈ? ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋਵੇ?

ਗੁਰੂ ਉੱਤਰ:—(ਤੀਰਥ ਤਪ; ਦਇਆ ਦਤੁ ਦਾਨੁ) ਹੇ ਗੁਰ ਸਿਖ ਜੇ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੈ ਤਾਂ 'ਗੁਰ ਸਮਾਨਿ, ਤੀਰਥੁ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿ॥ ਸਰੂ ਸੰਤੋਖੁ, ਤਾਸੁ ਗੁਰੁ ਹੋਇ॥੧॥ ਰਹਾਉ॥ ਗੁਰੁ ਦਰੀਆਉ ਸਦਾ ਜਲੁ ਨਿਰਮਲੁ; ਮਿਲਿਆ ਦੁਰਮਤਿ ਮੇਲੁ ਹਰੈ॥ ਸਤਿਗੁਰਿ ਪਾਇਐ ਪੂਰਾ ਨਾਵਣੁ; ਪਸੁ ਪ੍ਰੇਤੁ ਦੇਵ ਕਰੈ॥' (ਅੰਗ ੧੩੨੯)

ਤੀਰਥ ਨਾਮ ਹੈ ਪਵਿਤ੍ਰ ਦਾ, ਪਵਿਤ੍ਰ ਰੂਪ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹਨ। ਜੇ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦੀ ਪਾਪੀ, ਵਿਕਾਰਾਂ, ਅਉਗਣਾਂ, ਦੁਰਮਤੀ ਦੀ ਮੇਲ ਲਾਹੁਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਪਸ਼ੂਆਂ ਤੇ ਪ੍ਰੇਤਾਂ ਤੋਂ ਦੇਵਤੇ ਬਨੇਵ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਜੇ, 'ਤੀਰਥ ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ' ਜਾਣ ਕੇ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਇਹ ਤੀਰਥ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਹੈ:

'ਸਤਿਗੁਰੁ ਤੀਰਥੁ ਜਾਣੀਐ, ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਸਰਣੀ ਆਵੈ॥' (ਵਾਰ ੧੫) (ਤਪ) ਤਪ ਨਾਮ ਚਿਤ ਕੀ ਇਕਾਗਰਤਾ ਕੇ ਜਾਨੀਏ॥ '(ਵੇਰਾਗ ਸਤਕ) ਚਿਤ ਦੀ ਇਕਾਗਰਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਤਪ ਹੈ। ਤਪਨ ਤਪੁ ਗੁਰ ਗਿਆਨ॥ (ਅੰਗ ੪੮੬) ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਗਿਆਨ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਤਪਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਰਮਣੀ ਤਪ ਹੈ। ਜਾਂ 'ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤਪਾਂ ਸਿਰਿ ਤਪੁ ਸਾਰੁ॥' (ਅੰਗ ੪੨੩) ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਦਹਿਲ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਇਹ ਤਪਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਰਮਣੀ ਤਪ ਸਮਝਨਾ ਥਰ। ਜਿਵੇਂ ਤਪ ਕਰਨਾ ਬੜਾ ਕਠਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਉਂ:—'ਗੁਰੁ ਪੀਰਾਂ ਕੀ ਚਾਕਰੀ ਮਹਾਂ ਕਰਤੀ ਸੁਖ ਸਾਗੁ॥' ਹੈ—ਸੇਵਾ ਇਉਂ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਯਥਾ: 'ਮੁਰਦਾ ਹੋਇ

ਮਰਦਾ ਹੋਇ ਮਰਦਾ, ਨ ਗੰਧੀ ਹੋਵਣਾ ਸਾਬਰੁ ਸਿਰਫਿ ਸਤੀ ਦਾ ਮਰਦੀ ਹੋਵਣਾ
ਗੰਧਾ ਮਲ ਬਰੀਦ ਕਰ ਜਵਣਾ, ਨ ਸਿਸੁ ਬਖ ਨ ਨੀਮ ਨ ਬਣਾ ਸੋਰਣਾ
ਪੀਹਣਿ ਹੋਇ ਮਰਦੀ ਪਾਣੀ ਚਵਣਾ, ਪਥੇ ਦੀ ਜਾਗਦ ਪਤਾ ਮਲਿ ਚੋਰਣਾ
ਸਵਯ ਹੋਇ ਸੋਰਣੀ ਹੋਇ ਰੋਣਾ, ਦਰ ਦਰਵਸ ਨਮੋਦ ਪਿਰਮ ਦਸ ਚਵਣਾ,
ਚੰਦ ਮੁਮਾਰਥ ਲੀਦ ਪੁਗ ਖਲੋਵਣਾ। (ਵਾਰ ੩, ਪ: ੧੮)

(ਦਇਆ) ਨਿਸ਼ੇ ਦੁਖੀ ਤੇ ਤਰਸ ਕਰਕੇ ਅਪਣੀ ਜਾਨ ਯੋਕ ਵਾਰ ਕੇ ਉਸਦੇ
ਸਹਾਇਨਾ ਕਰਨੀ, ਜੋਖ ਦੂਜ ਕਰਨਾ। ਨਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਪਤੀ ਦੇਖ ਕੇ ਉਸਦੇ
ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਚਿਤ ਦਲ ਪਾਣਾ। ਇਹ ਦਇਆ ਹੈ। ਜੇਕੀ ਸੋਰ
ਆਪਣੇ ਮੂੰਹ ਦੇ ਉੱਤਰ ਪਾਣੀਆਂ ਬੀਨੀ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪੈਰ
ਜਾਨਵਰ ਨਾ ਮਰ ਜਾਣ। ਇਹੋ 'ਜਹੀ ਦਇਆ' ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ
ਨਾਮ ਦਇਆ ਨਹੀਂ। ਦਇਆ ਉਸਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ:—ਜੇਕੀ ਸੋਰ
ਦਿਨਾ ਦੇ ਭੁੱਖੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਭਾਈ ਗੁਰੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਸ਼ੁ ਦੇ ਫੜ ਉਣ ਲੋਕਾਂ ਪੁ
ਉਹ ਪਸ਼ੁ ਦੇ ਵਰਤਾ ਕੇ ਹੋਥ ਬੰਨ ਕ ਸੋਧਾ ਦ ਅਤੀ ਬੰਨ ਰਾਤ ਤੇ ਬਨਤੀ ਕਾਉ
ਖਾਸਾ ਜ! ਅਜੇ ਹੋਇ ਦੀਆ ਬੰਨ ਆ ਨੂੰ ਜਾਵਾਣੇ ਗਿਰਜ ਫੜ ਕੇ ਸੁਣ
ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਸਪੁਰ ਰ ਸੇ, ਰਣੇ, ਰਸ ਕੀ ਸਰਬੰਨ ਨੇ ਬੰਨਾ
ਰੋਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕਾਤੀ। ਕਵਾਂ ਕਈ ਆਪਣੇ ਅਪ ਨੂੰ ਸੁ-ਮੇ ਕਾਉਚੇ ਹੋ
ਪਰ ਅਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰ ਖਆ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਆਪ ਜੋ ਬਿਨਾ ਤੇਜੀ ਨਹੀਂ ਹੈ
ਇਹ ਬਚਾਣ ਕ ਉਮੇ ਵੇਲੇ (ਭਾਵੇਂ ਮੀਂਹ ਹੋਵੇ ਵ ਖੋਸਣ) ਪਸ਼ੁ ਦੇ
ਵਪਸ ਭਈ ਤੇਜੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦ ਟਕਰੇ ਵਿਚ ਰੱਖ ਦਿਓ ਅਤੇ ਕਿਹਾ
ਹੋਵੇਂ ਹੋ ਜਾ ਫੜ ਗਾ। ਹੁਣ ਪੁਲਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਈਆ ਦੀ ਰੋਖਿਆ ਕਾਉ
ਸਾਧ ਸਿਰਤ ਜੀ! ਸਤਾਇਨਾ ਦੇ ਰੱਖ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਜੀਤ ਕਰਕੇ ਮਰਵਾਇਆ
ਰਿਸ਼ ਕਾਦ ਦੇ ਚੋਰਿਸ ਦੀਆ ਬੰਨੀਆਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਦਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ
ਮਰੇ ਅਜੀ ਪੁਰਾ ਕੇ ਫੜ ਪਸ਼ੁਦਾ ਫਾਂਸੀ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ
ਬੰਨੀਆ ਦੇ ਬਣਾਇਆ ਕਰਨ ਨੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲ ਮੈਸੀ ਨਿਗੂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ
ਦਾਖਿਆ। ਆਪਣੇ ਮਤ ਸਤਾ ਵਿਚ ਕਾਸਿਮ ਰਹਿ ਕ ਪਾਰੇ ਅਜੀ ਪੁਰ ਸਾਧ
ਇਸਦਾ ਨਾਮ ਦਇਆ ਹੈ। ਇਹੋ ਜਿਹੀ, ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਵਾਗ ਦਇਆ
ਕਰਨੇ ਦੁਆਰਾ ਨੂੰ ਮਤ ਭਾਇਆ, ਗਰੀਬਾਂ ਤੇ ਤਰਸ ਕਰਨਾ, ਆਪਣੇ
ਪੁਟ ਦਾ ਕੰਤਾ ਨਾਲ ਕਰਨੀ ਮਸਦਾ ਨਾਮ ਦਇਆ ਹੈ।

ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣੀਆਂ ਸਿਰ ਚੋਰਾਸ ਪੀਅਹਿ ਮਲ ਵਾਟੀ ਜੂਠਾ ਮੀਗਿ ਮੀਂਹ
ਬਾਹੀ ॥ ਰੋਸ ਵਾਟੀ ਹੋਤ ਮਹਿ ਸਿਨ ਭਗਸਾ ਪਾਣੀ ਦੇਖ ਸਰੀ ਹੀ। (੧੪੯)
ਇਸਦਾ ਨਾਮ ਦਇਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸ ਕਿ ਮਹਿਰਾਜ
ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਉਹ ਜੀਅ ਦੀ ਰ ਖਿਆ ਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ? ਤੀ ਪੁਰੁਸ਼
ਨੇ ਦਇਆ ਮਾ ਦਇਆ! 'ਜੀਆ ਮਾਰ ਜੀਵ ਨੇ ਮੈਸੀ, ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਈ
ਦਖੇ' ਦਾਨ, ਤੇ 'ਮਸਨਾਨ ਹੋਵੇ ਭਸੁ ਪਈ ਸਿਰਿ ਬਖੀ'। (ਅੰਗ ੧੫੦)
ਉਹ ਜਾਨ ਨੇ ਮਿਸਨਾਨ ਤੇ (ਵੇਲੇ) ਵਾਧੇ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰ
ਤੇ ਕਾਲਾਨਾ ਦੀ ਸੁਆਹ ਹੀ ਪਈ ਹੈ। ਭਾਈ ਇਸ ਕਰਕੇ 'ਨਠਸੰਠ
ਗੀਰਬ ਸਰਾ ਪੰਨ ਮੀਅ ਦਇਆ ਪਰਵਨ (ਅੰਗ ੧੫੬) ਜਿਉਤੀ ਜੀਆ ਤੇ
ਦਇਆ ਕਰਕੇ ਰ ਖਿਆ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੁੱਖ ਨਿਵਿਰਤ ਕਰਨਾ ਹੈ
ਇਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਾਣੀਕ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ:—

ਸਾਖੀ ਯੁਧਿਸ਼ਟਰ ਦੀ

ਯੁਧਿਸ਼ਟਰ ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਭਗਵਾਨ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਆਇਆ ਕਰੇ।
ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ, ਹੋ ਰਾਮਨ! ਕਹਿਕੇ ਬੁਲਾਇਆ ਕਰਨ। ਇਸਦਾ ਸਿਕਲਪ
ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਭਗਤ ਜੀ ਕਹਿਕੇ ਬੁਲਾਇਆ ਕਰਨ। ਇਕ ਦਿਨ ਦੀ ਰੱਲ ਹੈ
ਯੁਧਿਸ਼ਟਰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨ ਗਿਆ; ਓਥੇ ਠੀ ਦੇਖਿਆ? ਕਿ ਇਕ ਭੀਲਾਂ ਦੀ
ਲੜਕੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਪਈ ਰੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਸ ਨੇ ਦੁਖੀ ਦੇਖ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ,
ਹੋ ਬੱਧੀ!—ਨੂੰ ਕੀ ਤੁਲੀਫ਼ ਹੈ? ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਰੋ ਰਹੀ ਹੈ? ਇਹ ਕਹਿਣ
ਲਗੀ, ਜੀ ਮਾਤਾ ਪਸ਼ੁਆ ਵਾਲਾ ਸਭਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਬੱਚਾ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਸੀ।
ਮੈਂ ਰਹੀਬੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਬਾਹਰ ਬਾਲਣ ਚੁਗਣ ਵਸਤੇ ਆ ਗਈ ਹਾਂ। ਹੁਣ
ਬੱਚਾ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਦਾਈ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਇਸ ਨੇ
ਕਿਹਾ, ਹੋ ਬੱਧੀ! ਜੇਕਰ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਅੱਗ ਪੱਟੀ ਬੰਨ ਕੇ
ਜੇਟ ਪਟਨੁ ਮਲ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਦਾਈ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ
ਕਹਿਣੀ ਜੀ ਕਿਹਾ ਕਦ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੇ ਅੱਖਾਂ ਅੱਗ ਪੱਟੀ ਬੰਨ ਕੇ ਦਾਈ ਵਾਲੀ
ਸਵਾ ਕਰ ਦਿਤੀ ਤੇ ਬੱਚਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੇ ਕੱਲ
ਆਇਆ, ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ 'ਅ ਉ ਭਗਤ ਜੀ! ਤਾਂ ਯੁਧਿਸ਼ਟਰ ਕਾਹਿਦਾ ਮਹ ਰਾਜ
ਜੀ ਭਗਤ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਤਾਂ ਕਾਹਿਦੇ ਕਿ ਰ ਜਾ
ਦਾ ਹੋਇਆ ਜੀਆਂ ਤੇ ਤਰਸ ਕਰਕੇ ਦਾਈ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਆਇਆ ਹੈ'

ਸ੍ਰੀ ਸਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਵੇਸ ਕਰਕੇ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਭਗਤੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਭਗਤ ਜੀ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ
ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੁਖੀ ਦੇਖ ਕੇ ਉਸ ਤੇ ਤਰਸ ਕਰਕੇ ਉਸਦਾ ਦੁੱਖ ਨਿਵਿਰਤ ਕਰਨਾ
ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਦਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਦਇਆ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ
ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਪਰਵਾਣੀਕ ਹੈ। ਜੀਅ ਤੇ ਤਰਸ ਕਰਨੇ ਕਰਕੇ ਅਨਾਹਤ
ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਤੇ ਸਾਰੇ ਪੁੰਨ ਦਾ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ
ਘਰੇ ਬੰਨ੍ਹ ਪਸ਼ੂਆਂ ਤੇ ਤਰਸ ਕਰਕੇ ਵਲੇ ਸਿਰ ਪਾਣੀ, ਖੁਰਾਕ ਨਾਲ ਰਜਾਉਣਾ
ਰੋਜ਼ਾ ਆਦਿ ਹੋਨਾਂ ਵਿਛੋਣਾ, ਸਭਾਈ ਰੱਖਣੀ, ਨਹੋਣਾ, ਖਰਬਰਾ ਕਰਨਾ, ਪ੍ਰੀਤ
ਸੰਭਾਲ ਕਰਨੀ, ਵੱਡਾ ਭਾਰੀ ਪੁੰਨ ਤੇ ਫਲੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ। ਜੇ ਦਇਆਵਾਨ
ਪੁਰਖ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਤੇ ਕਰੋਂਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੀਰਵ
ਦਾ ਵਾਹਾ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਦੁੱਧ ਪਦਾਰਥ ਖਲ੍ਹੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਦੁੱਧ ਕੇ
ਵਾਹੁੰਦੇ ਤੇ ਰੋਸ ਕੇ ਖਾਂਦੇ ਹਨ। ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮਧਾਣੀਆਂ ਖੜਕਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ
ਹਨ। ਕਮਾਲੀ ਵਿੱਚ ਵਾਹਾ ਤੇ ਲੋਕ ਸੋਭਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਦਇਆਵਾਨ ਪੁਰਖ ਤੇ
ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਭੀ ਦਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਘਰੇ ਰੱਖੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਦੇਖ-
ਸੰਭਾਲ ਪੁੰਨ ਸਮਝ ਕੇ ਵੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

(ਦਤੁ) ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦਾ (ਦਤੁ) ਦਮਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅੱਖਾਂ ਮੀਚ
ਲੈਣੀਆਂ, ਕੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਉਂਗਲਾਂ ਦੇ ਲੈਣੀਆਂ ਇਸਦਾ ਨਾਮ ਦਮਨ ਨਹੀਂ ਹੈ।
ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਦਮਨ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ :-

ਅੰਤਰਿ ਗੁਰੁ ਆਰਾਧਣਾ ਜਿਹਵਾ ਜਪਿ ਗੁਰੁ ਨਾਉ ॥ (ਅੰਗ ੫੧੭)

ਨੇਤ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੋਖਣਾ ਸੁਣਨਾ ਗੁਰੁ ਨਾਉ ॥ (ਅੰਗ ੫੧੭)

ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਨਾਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸਨ ਦੇਖਣੇ ਅਤੇ ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਸਤਿਗੁਰੂ
ਦਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਨਾਮ ਸੁਣਨਾ। ਯਥਾ :- 'ਜੇਤਾ ਸਨਣਾ ਤੇਤਾ ਨਾਮੁ ॥ ਜੇਤਾ ਪੋਖਣੁ
ਤੇਤਾ ਧਿਆਨੁ ॥' (ਅੰਗ ੨੩੬) ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਿਹੜੇ ਇੰਦ੍ਰੀਏ ਹਰਿਆ ਪਸ਼ੂ
ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਚਲੇ ਹੋ ਕੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਰੂਪੀ ਚਾਰੇ ਨੂੰ ਚਰਦੇ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੇਰੇ
ਪਾਸੇ ਆਉਣ ਦਾ ਨਾਮ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਦਮਨ ਕਰਨਾ ਭਾਵ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਰੋਕਣਾ
ਹੈ। 'ਪਰ ਤ੍ਰਿਅ ਨਪ ਨ ਪੋਖੇ ਨੇਤ੍ਰੁ' ਸਾਧ ਕੀ ਟਹਲ, ਸੰਤ ਸੰਗਿ ਹੋਤੁ ॥ ਕਰਨ ਨ
ਸਨੈ; ਥਾਹੁ ਕੀ ਨਿੰਨਾ ॥ ਸਭ ਤੇ ਜਾਣੇ; ਆਪਸ ਕਉ ਮੰਦਾ ॥' 'ਦੇਖ ਪਰਾਈਆ
ਚੰਗੀਆਂ ਆਵਾਂ ਭੈਣੀ ਹੀਆਂ ਜਾਣੈ ॥' 'ਮੰਚਰ ਸਿਮਰਨ ਕਰਉ ਨੈਨ ਅਵਿਸੇਖਨੇ
ਸੁਵਨ ਬਾਣੀ ਸੁਸਰ ਪੁਜਿ ਰਾਖਉ ॥' ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਸੁਭ ਗੁਣ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ
(ਦਾਨੁ) ਧਰਮ ਦੀ ਕਿਤ ਕਰਕੇ ਵੰਡ ਕੇ ਖਾਣ ਦਾ ਨਾਮ, ਦਾਨ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਪਾਲ ਖਾਇ ਕਿਛੁ ਹਥਹੁ ਦੇਇ ॥ ਨਾਨਕ ਰਾਹੁ ਪਛਾਣੈ ਸੇਇ ॥ (ਅੰਗ ੧੨੪੫)
ਵਾ :- ਜੇ ਕੋਈ ਦਾਤਾ ਹੋ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦਾ ਦਾਨ ਦੇਣਾ ਕਰੇ ਤਾਂ ਬ੍ਰਹਮ
ਗਿਆਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਦਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵਾ :- ਜੇ ਕੀ ਵਸਤੂ ਆਪਣੇ
ਪਾਸ ਹੋਵੇ ਕਿੰਦਿਆ; ਧਨ, ਪਦਾਰਥ ਆਦਿਕ ਉਹ ਮਿੱਤ੍ਰ ਸੰਤੁ ਭਾਵ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ
ਸਭ ਨੂੰ ਇਕ ਸਮਾਨ ਦੇਣਾ ਕਰੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਿਰ ਤੱਕ ਭੀ ਦਾਨ ਦੇਣਾ ਕਰੇ।
ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਨਾ ਕਰੇ ਸਗੋਂ ॥ ਜੇ ਗਿਰਹੀ ਭੰਗਾ ਕਾ ਨੀਰੁ ॥ (ਅੰਗ ੯੫੨)
(ਜਿ ਕੋ ਪਾਵੈ ਤਿਲ ਕਾ ਮਾਨੁ) (ਜੇ ਕੋ) ਜੇ ਕੋਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਕਾਮੀ
ਹੋ ਕੇ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ (ਤਿਲਕਾ) ਤਿਲਕ ਰੂਪ ਟਿੱਕਾ ਰੂਪ ਜੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਪ੍ਰਮੇਸਰ
ਹੈ ਉਸਦਾ (ਮਾਨੁ) ਮੰਨਣ (ਪਾਵੈ) ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਵਾ ਉਸਦਾ (ਮਾਨੁ) ਗਿਆਨ
ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। (ਤਿਲਕਾ ਮਾਨ) ਤਿਲਕ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਕੋ ਕੋ ਦੇ ਕੋਨੇ ਚੋ ਆ
ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

(ਸੁਣਿਆ ਮੰਨਿਆ; ਮਨਿ ਕੀਤਾ ਭਾਉ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮ
ਦਾ ਸੁਣਨ ਮੰਨਣ (ਮਨਿ ਕੀਤਾ) ਨਿਧਿਆਸਣ ਕਰਕੇ (ਭਾਉ) ਗਿਆਨ ਦਾ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।

(ਅੰਤਰ ਗਤਿ; ਤੀਰਥਿ ਮਲਿ ਨਾਉ) ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੋ ਜੀਵ ਯੋਜ
ਦੇ ਤੇਦ ਦਾ (ਅੰਤਰ) ਅੰਤਰਾ ਫਰਕ ਹੈ ਭਾਵ ਪੜਦਾ ਹੈ ਉਹ (ਗਤਿ) ਨਾਸ ਹੋ
ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਸੇ ਉਹ (ਤੀਰਥ) ਪਵਿਤ੍ਰ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ
ਅੰਦਰ ਮਾਇਆ ਦੀ ਇਛਾ ਵਾ ਅਲਪਗਤਾ ਪੁਣਾ ਵਾ ਫਲੇਂਡਿਓਂ ਕੋਟਿ ਬਿਅਨੇ
ਅਪਰਾਧਿ ਕਿਲ ਬਿਖ ਮਲਿ ॥ ਵਾ ਅਵਿਦਿਆ ਦੀ ਮੈਲ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ
ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਅਗੇ ਉਸਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਇਉਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਾਂਦੇ।

(ਸਭਿ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ਮੈ ਨਾਹੀ ਕੋਇ) ਸਾਰੇ ਜਿਹੜੇ ਗੁਣ ਇਤੇ ਹਨ ਸੰਤਾਂ ਭਗਤਾਂ
ਨੂੰ ਉਹ ਸਤ, ਚੇਤਨ, ਅਨੰਦ ਸਰੂਪ ਦੀ ਸਾਖਿਆਤਤਾ ਵਾਲੇ, ਤੇਰੇ ਹੀ ਇਤੇ ਹਨ।
ਮੈ ਨਾਹੀ ਕੋਇ। ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਗੁਣ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਯਥਾ :- ਹਭ ਗੁਣ ਤੇਰੇ
ਨਾਨਕ ਜੀਉ ਮੈਰੁ ਬੀਏ; ਮੈ ਨਿਰਗੁਣ ਤੇ ਬਿਆ ਹੋਵੈ ॥ (ਅੰਗ ੯੬੪) ਵਾ :-
(ਮੈ) ਮਮਤਾ ਕਰਕੇ (ਨਾਹੀ ਕੋਇ) ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਭਗਤਾਂ
ਨੇ ਤੇਰੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਕਲਪ ਕੇ ਤੇਥੋਂ ਬਖਸ਼ਸ਼ ਲਈ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਹੀ ਕ੍ਰਿਪਾ
ਕੀਤੀ ਹੈ। (ਦ) ਰਜੇ, ਤਮੇ, ਸਤੇ ਸਭ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ਹੀ ਰਚੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇੰਦ੍ਰੀਏ
ਵਿਸ਼ੇ ਤੇਰੇ ਹੀ ਉਤਪਨ ਕੀਤੇ ਹਨ। (ਮੈ ਨਾਹੀ ਕੋਇ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੱਸ ਕਰਨ ਦੀ

ਸ੍ਰੀਮਦ ਅਦਿ ਗਾਥੀਆ ਨੇ ਭੀ ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਅਕਾਰ ਬਣਨ ਦੇ ਵਕਤ ਨੂੰ
ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜੇ ਪਾਇਆ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਕਰਾਣ ਦੇ ਵਿੱਚ ਲਿਖ ਨ ਲਿਖਿਆ
ਹੁੰਦਾ? ਕਿ ਫਲਾਨ ਵਕਤ ਆਕੇ ਅਗਿਆਨ ਚਿੰਬੜਿਆ ਹੈ ਹਟ ਦੇ ਕਾਜੀਆ
ਨੂੰ ਵਕਤ ਦਾ ਕੀ ਪਤਾ ਲਗਣਾ ਸੀ? ਜੇ ਕਰਾਣ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ
ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਕੇ ਪਤਾ ਲਗਣਾ।

(ਭਿਖਿ ਵਾਰੁ ਨਾ ਜਗੀ ਸਾਣ), ਜੋਗੀ (ਜਿਹੜੇ ਜੋਗੀ ਜੁਕਾਲ ਦਰਸੀ ਧਿਆਨ
ਲਾ ਕੇ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ਗੋਰਖਾਦੇਕ, ਉਹ ਵੀ, ਭਿਖਿ) ਇਕਮ ਜਾਂ ਦੂਜ ਅਤੇ ਇਨ
ਸੋਮਵਾਰ ਜਾਂ ਅੰਤਵਾਰ ਜਦੋਂ ਅਗਿਆਨ ਆ ਕੇ ਚਿੰਬੜਿਆ, ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ।

(ਗੁਰਿ ਮਾਹੁ ਨਾ ਕੋਈ) ਜੋਤਸੀ ਲੋਕ ਜਿਹੜੇ ਕਾਲ ਦੇ ਗਿਆਨੇ ਹਨ ਕਿ
ਫਲਾਨ ਵਕਤ ਮੀਂਹ ਪਵੇ, ਹਨੇਰੀ ਆਉ, ਜਵਾਨ ਆਉ, ਕਾਲ ਪਵੇਗਾ, ਸਮਾ
ਲਗਗਾ ਇਹ ਜਮਸੀ ਵੀ, ਕਿ ਉਹ ਕਿਹੜੀ ਗੁਤਿ ਗੁੰਧਮ ਸੀ ਕਿ ਸਰਦ? ਅਤੇ
(ਮਾਹੁ) ਮਹੀਨਾ ਚਰ ਸੀ ਜਾ ਵੇਸਾਖ ਉਸ ਅਗਿਆਨ ਦੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ
ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ।

ਪੁਸ਼ਨ :- ਫੇਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਿਵੇਂ ਪਤਾ ਲਗ ਸਕਦਾ
ਹੈ ਕਿ ਅਗਿਆਨ ਕਦੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ?

ਗੁਰ ਉਤਰ :- (ਜਾ ਕਰਤਾ ਸਿਰਠੀ ਕਉ ਸਾਜੇ, ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਸੋਈ) (ਜਾ
ਜਿਹੜਾ (ਸਿਰਠੀ) ਸਿਰਠੀ ਨੂੰ ਸਾਜਨ ਵਾਲਾ ਈਸਰ ਹੈ ਮਾਇਆ ਸਬਲ ਉਸਨੂੰ
(ਕਰਤਾ, ਜੋ ਜੀਵ ਹੈ) ਇਹ ਨਿਖਧ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, (ਆਪੇ ਜਾਣੈ
ਇਹ ਆਪਣਾ ਆਤਮਾ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਜਾਣੈ (ਸੋਈ) ਉਹ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ
ਅਗਿਆਨ ਕਦੋਂ ਹੋਇਆ ਹੈ? ਭਾਵ ਅਣਹੋਇਆ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਚਿੰਬੜਿਆ ਹੋਇਆ
ਸੀ। ਵਾ :- (ਸਿਹਤਾ, ਕਰਤਾ) ਜੀਵ ਅਤੇ (ਸਿਰਠੀ ਕਉ ਸਾਜੇ) ਈਸਰ ਦੇ
ਏਕਤਾ ਕਰਕੇ (ਆਪੇ ਜਾਣੈ) ਆਪਣਾ ਆਪ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦੁਆਰਾ
ਜਾਣ ਸੋ ਉਸਨੂੰ ਸਰਤ ਹੈ ਕਿ ਅਗਿਆਨ ਮੇਰੇ ਵਿੱਚ ਅਣਹੋਇਆ ਹੀ ਕਲਪਿਆ
ਹੋਇਆ ਸੀ ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਪੁਸ਼ਨ :- ਹੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ। ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਸਰੂਪ ਦੱਸ ਦਿਓ ਜਿਸਦੇ ਜਾਣਨੇ
ਕਰਕੇ ਅਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਚੋਰਤਦਾ?

ਉਤਰ :- ਤਾਂ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੋ ਸਿੱਖ! ਤੂੰ ਦੱਸ ਤੈਨੂੰ ਸਮਾਨ ਰੂਪ ਕਰਕੇ
ਕਹੀਂ 'ਰ' ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਕਹੀਂ? ਤਾਂ ਫੇਰ ਸਿੱਖ ਨੇ ਬਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਜੋ
ਸਮਾਨ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਹੀ ਕਬਨ ਕਰੀਦੇ?

ਗੁਰ ਉਤਰ :- (ਕਿਵ ਕਰਿ ਆਖੀ) ਹੋ ਸਿੱਖ! ਸਮਾਨ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਉਸ
ਸਰੂਪ ਦਾ ਕਿਵੇਂ ਕਬਨ ਕਰੀਂ? ਸਮਾਨ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਤਾਂ ਬਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ
ਗਿਆਨ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਜੇ ਬਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣੇ ਕਿ ਰੱਬ ਕਿਸ ਹੈ? ਤਾਂ ਆਖਾਓ
ਕਦੇ ਤੇਨੂੰ ਕੀ ਬੋਧ ਲਗੇ? ਹਨ ਕਿ ਦੇਧਰ ਰੱਬ ਹੈ। ਇਉਂ ਸਮਾਨ ਰੂਪ
ਆਖਣਾ ਕਰੀਓ? ਤੈਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗੀ।

ਪੁਸ਼ਨ :- ਫੇਰ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਕਬਨ
ਕਰੀਦੇ?

ਉਤਰ :- ਤਾਂ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੋ ਸਿੱਖ! ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਮਾਇਆ
ਸਬਲ ਸਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਕਰ ਕੇ ਕਬਨ ਕਰੀਓ ਕਿ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਨਿਰਗੁਣ
ਸਰੂਪ ਕਰਕੇ ਕਬਨ ਕਰੀਓ? ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਨੇ ਬਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜੀ! ਮਾਇਆ
ਸਬਲ ਸਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਕਰਕੇ ਕਬਨ ਕਰੋ? ਤਾਂ ਹਜ਼ੂਰਿ ਫੇਰ ਮਾਇਆ ਦੇ ਹਨ :

(ਕਿਵ ਸਾਲਾਹੀ) ਜੇ ਸਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਕਰਕੇ ਤੈਨੂੰ ਕਹਿ ਦੇਈਏ ਤਾਂ ਸਰਗੁਣ
ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦਾ ਯਥਾਰਥ ਸਰੂਪ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਆਪਣੇ
ਆਸਰੇ ਲੈਕੇ ਅਥਵਾ ਮਾਇਆ ਰੂਪੀ ਪ੍ਰਸਾਦ ਪਹਿਨ ਕੇ ਈਸਰ ਆਪਣੇ ਆਪ
ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਸਬਲ ਸਰਗੁਣ ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਦਾ
ਜੋ ਤੈਨੂੰ ਕਬਨ ਕਰ ਦਿਓ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਸੁੱਧ ਸਰੂਪ ਦਾ ਸਲਾਹੁਣਾ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇਗਾ।
ਉਹ ਕਬਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇਗਾ ਸਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਕਰਕੇ ਵੀ। ਸਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਤਾਂ
ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੈ :

'ਬਾਜੀਰਿ ਜੈਸੇ, ਬਾਜੀ ਪਾਈ ॥ ਨਾਨਾ ਰੂਪ, ਭੋਖ ਦਿਖਲਾਈ ॥ (ਅੰਗ ੭੩੬)

ਜਿਵੇਂ ਬਾਜੀਗਰ ਰਾਜਾ ਆਦਿ ਬਣ ਕੇ ਕਈ ਸੁਆਗ ਧਾਰਦਾ ਹੈ। ਪਰ
ਉਹ ਬਾਜੀਗਰ ਦਾ ਅਸਲੀ ਸਰੂਪ ਨਹੀਂ ਹੋਂਦਾ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸਰ
ਭਗਤਾ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਵਾਸਤੇ 'ਅਨਿਕ ਰੂਪ ਧਿਨ ਮਾਹਿ, ਕੁਦਰਤਿ ਧਾਰਦਾ ॥'
(ਅੰਗ ੭੧੯) ਪਰ ਉਹ ਉਮਦਾ ਅਸਲੀ ਸਰੂਪ ਨਹੀਂ ਹੋਂਦਾ।

ਜਿਵੇਂ ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ, ਗ਼ਰੀਬ ਨਿਵਾਸ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਦ ਤੇ, ਪੰਥ ਦੇ ਮਾਲਿਕ,
ਸਹਬੰਸ ਦਾਨੀ, ਧਰਮੀ ਪਿਤਾ, ਚੋਖੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਮਹਾਰਾਜ ਜਦੋਂ ਆਪ ਜਲਮ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਕੇ, ਸਹਬੰਸ ਵਾਰਕੇ, ਨਰੋਗੇ ਨੂੰ
ਚਫ਼ਰਨਾਮਾ ਭੇਜਕੇ ਮਾਰ ਕੇ, ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ
ਆਪਣੀ ਰਸਨਾਂ ਤੋਂ ਉਚਾਰਕੇ, ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥ ਆਪ ਪੜ੍ਹਾਏ,

ਸਾਹਿਬਾਨ ਬਰਕੇ ਵਿਚ ਆਪ ਦੱਖਣ ਦੇਸ ਵੱਖ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ
 ਚਾਲੇ ਪਾਏ। ਬਹਾਦਰ ਸਾਹ ਸਰਨੀ ਪਿਆ ਜਾਣਕੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਰਾਜ ਦਿਤਾ
 ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭਰਾ ਕੇ
 ਤਿਆਰ ਪੂਰੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਜਾਕਮ ਜਰਕਾਂ ਨੂੰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਹਿਬਸਾਹਿਬ
 ਸਰਹੰਦ ਵਿਖੇ ਨੀਹਾਂ ਵਿਚ ਬਿਟਕੇ ਬਹੀਦ ਕੀਤੇ, ਹੋਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਾਨ
 ਪਾਪ ਕੀਤੇ, ਉਹਨਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਤੈਨ ਦੇ ਕੇ ਸਮਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਭਾਜਾ ਬੰਦਾ
 ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਲੱਗੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਹਜ਼ੂਰ ਆਪਣੇ ਗਾੜ੍ਹੇ ਵਾਲੀ ਵੱਡੀ
 ਫ਼ਿਯਾਨ ਜਦੋਂ ਉਸਨੂੰ ਦੇਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਸਭ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਬਿਹਬਲ ਹੋ ਕੇ ਹੱਥ
 ਜੋੜ ਕੇ ਬਿਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਹਜ਼ੂਰ ਸਭ ਖਾਲਸਾ ਸੀਰੀ ਪੁੱਛੇ ਵਿੱਚ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ
 ਰਿਹਾ। ਹੁਣ ਘਰ ਬਾਰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਸ ਵਿੱਚ ਆਇਆ
 ਹੈ, ਕੀ ਆਪ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕੁਰਤਾ-ਗੋਦੀ ਦੇਣ ਲੱਗੇ ਹੋ ? ਜੇ ਇਹ ਵੱਡੀ
 ਫ਼ਿਯਾਨ ਦੇਣ ਲੱਗੇ ਹੋ ਜੀ ?

ਹੋਰਗਾ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਿਕਟ ਬਿਠਾਇ ਕਰਿ; ਕਰ ਤੇ ਖਤਰਾ ਸਿਤਾਰਿ ॥
 ਦੇਨਿ ਲਗੇ ਯੁਤ ਤੇਜ ਕੇ, ਕਰਨ ਹੋਤ ਸਰਦਾਰ ॥ ੧॥ ਚੌਪਈ ॥ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਆਹੁ
 ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਪੁਨ। ਇਨ ਤੇ ਆਇ ਖਾਲਸਾ ਢਿਗ ਰਾਨ। ਦੇਖਤ, ਹਾਥ ਜੋਰ
 ਹੋਇ ਬਰ। 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਅੰਧਕ ਕ੍ਰਿਪਾ ਢਰੇ ॥ ੨॥ ਜ ਕਰਿ ਖਤਰਾ ਸੇਹੁ ਹਿਨ
 ਪਰੇ। ਪੰਥ ਆਪ ਕੇ ਭਯਾ ਤਬਿ ਕਰੇ। ਰਹੇ ਆਇ ਤੇ ਸੰਗ ਤੁਮਾਰੇ। ਸ੍ਰੀ
 ਬਸਟ ਬਹੁ ਮਰ ਹਜ਼ਰੇ ॥ ੩॥ ਸਰਬ ਅਕਾਰਬ ਸਿੰਘਨ ਕੇਰਾ। ਦਿਯੋ ਸਭਾਸ
 ਆਪ ਇਸ ਬੇਰਾ। ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਬਿਨੈ ਉਗਰੇ। ਇਸ ਤੇ ਬਿਨ ਕਯਾ ਬਮੇ
 ਹਮਾਰੇ ॥ ੪॥ ਜੋ ਕਰਿ ਘਾਲ ਅਕਾਰਬ ਚੇਵਹੁ ॥ ਸਹੀ ਆਪਨੇ ਸਿਖ ਰਹੇ
 ਜੇਵਹੁ। ਸਭਿ ਕੇ ਦਿਹੁ ਸਭਾਬ ਇਸ ਕਾਲਾ। ਕਯਾ ਕਰਿ ਸਭੇ ਖਾਲਸਾ
 ਜਾਲਾ। ੫॥ ਇਸ ਕਹਿ ਸਭਿ ਕੇ ਦਿਕਾ ਭਜਿਆਏ। ਦੁਲਤਿ ਅਧਰ ਉਮ
 ਚਿਤ ਉਪਾਏ। ਜਿਯੋ ਸਹਾਇ, ਦਾਸੇ ਇਸ ਜੀਤ। ਦੁਰਗ ਖਾਲਸਾ ਕੇਰਾ
 ਤੀਰ ॥ ੬॥ ਸੁਨਿ ਪਿਛਕੇ ਗੁਰ 'ਰਾਪਾ ਉਪਾਏ। ਨਯੋ ਮੁਖ ਸੰਮੇ ਰਿਦੈ ਉਠਾਏ।
 ਜਾਣਹੁ ਜਿਸੇ ਕਮਾਇਕ (ਕਾਮ), ਨੌਕਰ, ਨੌਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ) ਮੇਰਾ। ਹੋਰ
 ਪ੍ਰਭੂ ਖਾਲਸਾ ਸੇਰਾ ॥ ੭॥ ਇਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਕੁਰਤਾ-ਗੋਦੀ ਨਹੀਂ ਦੇਣ ਲੱਗੇ
 ਸਗੋਂ ਸਿਰ ਦਸਮਾ ਨੂੰ ਤੈਨ ਦਾ ਕਮ ਨਟਨ ਵਾਲਾ ਬਣਾਣ ਲੱਗੇ ਹਾਂ ਇਹ
 ਫ਼ਿਯਾਨ ਕੁਰਤਾ-ਗੋਦੀ ਨੂੰ ਮੇਰਾ ਦੇਰਾਗੇ। ਜੇ ਪੰਥ ਮਾਰ ਇਸਨੂੰ ਦਿਤੇ ਕਿਸੇ
 ਤੇ ਘਮਸਾਣ ਦਾ ਮੁਹਾਵਰੇ ਤਾਂ ਇਹ ਮਿਨਦੇ, ਸ੍ਰੀਦੀ ਦਲ ਸਹਾਇਤਾ ਲਾਵੇ

ਆਇਆ ਬਰੇਗਾ। ਦੁਸਮਨ ਦੇ ਹਥਿਅ ਰਾਹੀਂ ਨਾਂ ਤੇ ਉਸਦੇ ਪੈਰਾਂ। ਕੁਰਤਾ
 ਗੋਦੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੁੰਝ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਤੇ ਕੁਰਤਾ ਗੋਦੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਾਇਆ
 ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਕੁਰਤਾ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੰਥੀ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ
 ਜੀ ਵਿਚ ਪੰਥੀ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕੁਰਤਾ-ਗੋਦੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ,
 ਕਾ ਕਰੋਦਾ ਬਾਪਿਆ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਪੰਥੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਮਾਤ੍ਰਹਿਤ (ਅਧੀਨ)
 ਰੱਖਿਆ। ਬਾਬਾ ਬਾਜ ਸਿੰਘ, ਬਾਬਾ ਬਿਨੋਦ ਸਿੰਘ, ਬਾਬਾ ਭਾਹਨ ਸਿੰਘ,
 ਬਿਸੇ ਸਿੰਘ ਤੇ ਰਾਮ ਸਿੰਘ (ਤਵਾ: ਖਾ: ਅਨੁਸਾਰ) ਤੇ ਭੰਗੂ ਜੀ ਨੇ ਨਾਲ ਮਾਥੇ
 ਦੇ ਸਿੰਘ ਦਲਾਏ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਬਿਨੋਦ ਸਿੰਘ, ਭਾਹਨ ਸਿੰਘ, ਦਇਆ
 ਸਿੰਘ, ਦਣ ਸਿੰਘ, ਬਾਜ ਸਿੰਘ ਆਦਿ। ਇਉਂ ਜਥੇਦਾਰੀ ਦੀ ਸੁਰੰਤਰ ਇਕੱਲੇ
 ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਨਾਲ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕਰਾਉਣਾ, ਮਾਣ ਵਿੱਚ
 ਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਕਰਾਉਣਾ, ਚੋਰ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਉਣਾ, ਵੇਖਰਾ ਪੰਥ ਨਹੀਂ
 ਬਣਾਉਣਾ; ਜੇ ਇਉਂ ਕਰੇਗਾ ਤਾਂ ਤੇਜ ਘਟਗ ਬਿਘਨ ਪੈਣਗੇ। ਆਗਿਆ ਮੰਨ ਕੇ
 ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਸਭ ਦੁਸਮਨ ਮਾਰਕੇ ਸਮਾਪਤ ਕੀਤੇ।
 ਵਜੀਦੇ ਆਦਿਕ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਮਾਰੀ ਸਰਹੰਦ ਢਾਹੀ, ਲਾਹੌਰ ਵਾਲਾ
 ਜਥਰਦਸਤ ਖਾਂ ਸੂਬਾ ਮਾਰਿਆ। ਮੁਭ ਦੁਰਕਾਨਾ ਗਰਕ ਕੀਤਾ, ਪਹਾੜੀਏ ਰਾਜੇ
 ਸਿਰੇ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬਚਨ ਮੰਤ੍ਰਿਆ ਭਾਵ ਸ਼ਾਲੀ ਕਰਵਾਈ, ਚੋਰ ਕਰੋਟ
 ਲੱਗਾ, ਦਰਸਨ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਦਰਸਨ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ; ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ
 ਗੁਰੂ ਪੁਣੇ ਦੀ ਬਦਬੂ ਪਈ ਤਾਂ ਚੱਟ ਤੋਤ ਖਾਲਸਾ ਵੱਖਰਾ ਹੋਇਆ। ਤੁਹਾਨੂੰ
 ਬੰਦ ਦੀ ਹਾਰ ਹੋਈ ਤੇ ਪਕੜਿਆ ਗਿਆ ਬੰਦਹਿਮੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ
 ਗਿਆ। ੧੭੬੫ ਬਿਰਮੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ
 ਸਮਾਉਣ ਦਾ ਮਮਾਂ ਨੇੜ ਜਾਣ ਕੇ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੀ ਜਦੋਂ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ
 ਕਿ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਸਚਬੰਤ ਨੂੰ ਜਾਵਾਂਗੇ ਤਾਂ ਵੇਰਾਗ ਵਿੱਚ ਆਕੇ ਖਾਲਸ ਨੇ
 ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ।

‘ਸੁਨਤਿ ਖਾਲਸੇ ਕੀਨਸਿ ਬਿਨਤੀ। ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ! ਹਮ ਸਭ ਕੇ ਮਨ ਗਿਨਤੀ।
 ਨੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਿ ਅੰਤ ਕੇ ਸਾਰੇ। ਸਿਰਤਿ ਲਰ ਪਕਰਾਇ ਉਦਾਰੇ ॥ ੭ ॥
 ਪੁਨ ਬੈਠੇ ਗਮਨ ਕੇ ਕਰੇ। ਹਮ ਕਿਸ ਕੇ ਪਰਾ ਪਰ ਸਿਰ ਧਰੇ ?
 ਕਿਹ ਕ ਕਰਿ ਅਲੰਬ ਕੇ ਚਲੇ ? ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਤੁਮਰੇ ਭਲੇ ? ॥ ੮ ॥’

ਸਵੇਰਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ! ਸਿੰਘ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ, ਕੋਨ ਅਲੋਚ ਇਹਾ ਹਮ ਕੋਰਾ
ਕੋਨ ਕੇ ਰੋਇ ਸਮੀਪ ਬਿਥੇ ਨਿਤ, ਕਾਹਿ ਪਿਥੇ ਸਭਿ ਸੇਬ ਸਵੇਰਾ।
ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਬਿਨਾ, ਬਾਹੁ ਗਿਰਾ, ਕਿਸ ਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਨੇ ਕਰਿ ਪੇਗ।
ਦੇਖਿ ਕਿਸੇ ਹਮ ਆਨੇਦ ਪਾਵਹਿ, ਲਕ ਦਹੀ ਵਿਬਵਾਸ ਵੇਰਾ ॥
ਪਾਸ ਅਲੋਚ ਅਭਿ ਗਰ ਹੇ ਰਾਸਾ। ਕਿਤ ਦਰਸਨ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਸਬ ਰਾਸਾ
ਕਰਹਿ ਕੋਨ ਹਮ ਕੇ ਉਪਦੇਸ਼। ਪਾਯੋ ਦੇਸ਼ ਨਿਮ, ਬੀਚ ਬਿਦੇਸ਼।
ਇੰਦਰਾਇਕ ਉਰ ਬਿਥੇ ਬਿਚਾਰੇ। ਹਾਥ ਸਾਬ ਸਭ ਕਾਮ ਸੁਧਾਰੇ।
ਰਦੋ ਬਾਲਸੇ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਸਣਿ ਕੋ 'ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਅਭਿ ਧੀਰਜ ਦੀਨ।
ਹਮ ਸਭਿ ਬਾਤ ਪ੍ਰਥਮ ਕਰਿ ਲੀਨਿ। ਗਵ ਅਕਾਲ ਪਰਬ ਸੇ ਪਾਯੋ
ਸੋਪਨ ਕਰਿ ਅੰਬਰ ਪਕਰਾਯੋ ॥ ਸਦਾ ਰਹੁ ਪ੍ਰਭ ਚਰਨਨਿ ਸੁਨੀ
ਅਪਨਨ ਕੀ ਆਸਾ ਨਹਿ ਕਰਨੀ। ਪਵੀਯਹਿ ਸਰਬ ਗੁਰਨਿ ਕੀ ਬਾਨੀ।
ਲਖੀਯਹਿ ਰਹਤ ਮੇ ਹਮਹੁ ਬਖਾਨੀ ॥

‘ਵੇਹੋ ਜੇਹ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਮੁਖਦਾਈ ਉਪਦੇਸ਼ ਟੁਟਕੇ, ਬਾਲਸੇ ਜੀ ਨੇ
ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਹੋ ਸਾਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ! ਪਿਛਲੇ ਨੌਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹੀ
ਆਪਣੇ ਰੋਲਾ ਫੋਟਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਗ੍ਹਾ ਹੋਰ ਗੁਰੂ ਬਾਪ ਦੇ
ਉਸਦੇ ਲੜ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਲਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਆਪ ਸਾਨੂੰ ਕਿਸ ਦੇ ਚਰਨਾਂ
ਲਾ ਕੇ ਸੰਚਰਤ ਨੂੰ ਚਾਲ ਦੇ ? ਕਿਉਂਕਿ ਜੀਵੀ ਇਕ ਬੰਨ੍ਹ ਬਿਨਾ ਬਹਾਗੋ
ਨਿਕਾਰੀ ਹੋ ਕੇ ਖੋਲ੍ਹਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਭਾਂਤ ਇਕ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰੂਪੀ ਬੰਨ੍ਹ
ਬਿਨਾ ਸਭ ਸੰਗਤ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਬਿੰਨ੍ਹ ਹੋ ਜਾਣੇ ਦਾ ਡਰ ਹੈ। ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਸਿੱਖਾਂ
ਦੀ ਸਟਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਭਾਈ ਸਿੱਖੋ ! ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇੱਕ ਅੰਗ
ਗੁਰੂ ਦੇ ਲਤਲ ਉਦੇ ਹਾ, ਜੋ ਕਦੇ ਵੀ ਕਾਯਾ ਨ ਬਦਲ। ਸਦਾ ਇੱਕ ਰਸ,
ਅਜੇਦ, ਅਮਰ ਬਾਣੀਆਂ ਰਹੇ ਅਤੇ ਪਰਪਾਤ ਬਿਨਾਂ ਸੱਚਾ ਅਬੋਭ ਉਪਦੇਸ਼
ਹਮਸ, ਕਲਸਕਾਟਕ, ਕਰਦਾ ਰਹ। ਅਸਾ ਸਮਦਰਸੀ, ਨਿਰਬਿਕਾਰ, ਅਗਾ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਪ ਹੋ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਸਰਬ ਕਾਮਨਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦਾ ਰਹੋ ਅਤੇ ਗੁਰੂ
ਭਟ ਕੀ ਹਰ ਕਛ ਨ ਮੋਰੇ।

[ਤਵਾਰੀਖ ਗੁਰੂ ਬਾਲਸਾ]

ਸ਼ਾਸਤਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਚਨ ਕਾਮੇ ਅਤੇ ੧੭੬੫ ਖਿਕਮੀ ਦੀ ਦੋਵਾਲੀ ਤੋਂ
ਦਿਨ ਮਰਾਏ ਸਭ ਬਾਲਸ ਦਾ ਸਿਕਤ ਵੱਖ ਸਾ ਹਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ
ਨੂੰ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ : ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਕਰਕੇ ਪੰਜ ਪੰਸੇ ਨਲਾਇਤ ਉਤਰੇ

ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਜੋ ਬਾਲਸ ਨ ਬੰਨ੍ਹਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਣ ਵਿੱਤੀ, ਤਾਬਿਆ
ਰੱਖਕੇ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ੧ ਭਾਈ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਹੀਦ ਹੀਜ
ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪਿਛੇ ਹੋ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ੩੦ ਹਜ਼ਾਰ ਅਬਦ ਲੀ
ਕੋਸ ਦਾ ਸਕਾਬਲਾ ਦੀ ਤਾ ਸੀ। ੨ ਭਾਈ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਹੀਦ ਤੇ ਪਿਆਰੇ
ਭਾਈ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ੪ ਭਾਈ ਸੰਤ ਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਹੀਦ ਤੇ ਪਿਆਰੇ
ਸਾਹਿਬ ਪ ਭਾਈ ਹਰਿ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਤਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਰੰਮ ਵੀ ਭਾਇਹੀ ਲਿਖਨ
ਸਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਬਿਆ ਬਤ ਕਰਕੇ ਪੰਜ ਪ੍ਰਕਰਮ ਕਰਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਦਿਤਾ।
ਸਦਾ ਵਾਸਤੇ ਮਗ ਜੁਗ ਅਟੱਲ ਸਭ ਸੇਵਾਰ ਦੀ ਗਰਤ-ਗੱਦੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ
ਮਾਲਸ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸਰਨੀ ਪਾਇਆ, ਤੇ ਉਪਦੇਸ਼
ਬਖਸ਼ਿਆ ਅੱਜ ਤੋਂ ਇਹ ਧਰਮ, ਅਰਥ, ਕਾਮ, ਮੋਖ, ਦੇਵਹਾਰਾ ਸਰਬ
ਸ਼ਕਤੀਵਾਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਾਡਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੋਇਆ।

“ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਕੇ ਗੁਰੂ ਬਪਿਓ, ਕੁਟਕਾ ਬਟਵਾਯੋ ॥ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਸਭ ਸਿਖਨ
ਕੇ ਇਮ ਹਕਮ ਸੁਨਾਯੋ। ਆਗਿਆ ਭਈ ਅਕਾਲ ਕੀ ਤਬੇ ਚਲਾਯੋ ਪੰਥ।
ਸਭ ਸਿਖਨ ਕੇ ਹੁਕਮ ਹੈ ਗੁਰੂ ਮਾਨੀਓ ਗ੍ਰੰਥ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਕੇ ਮਾਨੀਓ ਪ੍ਰਗਟ
ਗਰਾਕੀ ਦੇਹ। ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਮਲਬੇ ਚੋ ਖੋਜ ਸਬਦ ਮੈਂ ਲੋਹ। ਸਭ ਗੁਰੂ
ਪਰਗਟ ਭਏ ਪੂਰਨ ਹਰਿ ਅਵਤਾਰ। ਜਗਮਗ ਜੇਤਿ ਬਿਰਾਜਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ
ਮਥਾਰ। ਜੋ ਦਰਸਯੋ ਚਹਿ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸੋ ਦਰਸੈ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ। ਪਛੇ ਸੁਨੇ ਸਾਰਬ
ਲਹੈ ਪਰਮਾਰਥ ਕੇ ਪੰਥ। ਵਹਿਗੁਰੂ ਗਰ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਉਭੇ ਜਹਾਜ ਉਦਾਰ।
ਜੋ ਸਰਧਾ ਕਰ ਸਵਹੈ ਸੋ ਉਤਰੇ ਭਵ ਪਾਰ ॥”

[ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼]

ਗਰਤਾ ਗੱਦੀ ਦੇਣ ਬਾਰ ਤਵਾਰੀਖ ਬਾਲਸਾ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੁਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਗੁਰੂ
ਬਿਲਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦ (ਸੱਚਾ ਸਿੰਘ), ਗਰਮਤ ਮਾਰੇਡ, ਮਹਿਆ ਪ੍ਰਕਾਸ਼
ਆਦਿਕ ਗੁਰੂ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਣੀਕ ਸਭ ਗੁੰਬਾ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।
ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਖਸ਼ਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਵਸਾਂ ਹੀ ਸਨੁਪਾ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਕੀ ਬਾਣੀ
ਪੜ੍ਹਾ ਕੇ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ, ਗਰਮਤ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਾਕ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਆਗਾ ਸਭ
ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਹੋ ਹੀ ਪੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਸਦਾ ਵਾਸਤੇ
ਕਲਿਆਣ ਕਰੇਗੀ।

“ਜਿਸਦੇ ਸਬਦ ਰਿਦਾ ਹੈ ਮੇਰੇ। ਤਿਹ ਸੋ ਮਿਥੀਅਹਿ ਸੇਬ ਸਵੇਰੇ
ਹਰਿ ਗੁਰ ਗੁਨ ਮਹਿ ਮਨਹਿ ਪਰੇਵਹੁ। ਤਿਹ ਸੋ ਮਿਲ ਨਯਾਰੇ ਨਹਿ ਹੋਵਹੁ ॥੧॥

ਸ੍ਰੀ ਸਤੁ ॥

[illegible]

ਵਾਸਤਵ ਅਸੀਂ ਨਿਰਗਤ ਹਾਂ ਸਰਗਣ ਸਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਵਸੀ ਜਾਮਿਆਂ ਵਿੱਚ
ਵਸਦੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਇਹ ਮਾਤਾ ਵਾਸਤਵ ਸਰੂਪ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਦੋਹਾਂ ਨਾਸ਼ਵੀਰ ਹਨ।
ਜੇ ਇਸ ਸਰੂਪ ਦਾ ਅੰਗ ਵਾਸਤਵ ਹਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਇਹਨਾਂ ਸਰੀਰਾਂ ਦਾ
ਮਿਲਣਾ ਜੋ ਵਿਛੋੜਣਾ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਅੰਗੇ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਸਰੀਰ ਧਾਰੀ
ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਤਾਂਹੀਂ ਅੰਗੇ ਸਦਾ ਵਾਸਤਵ ਗਰਤਾ ਰਾਂਦੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ
ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ, ਜੋ ਦਸੇ ਹੀ ਸ਼ਿਰਗਰਾਂ ਦਾ ਆਤਮਕ ਸਰੂਪ ਹੈ।
ਇਹ ਨਿਸਚਾ ਸੁਨੇਣ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਅਸੀਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸਾਰਾ
ਸਰੂਪ ਆਪਣੇ ਕੰਨਾਂ ਸੰਪੂਰਨ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਸਿਸਨੇ ਵਸੀ ਹੀ ਸ਼ਿਰਗਰਾਂ
ਦਾ ਦਰਸਨ ਕਰਨੇ ਹਨ, ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸਨ ਕਰ। ਜੋ
ਬਚਨ ਬਿਲਾਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੇ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਕੀ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੇ। ਤਾਂਹੀਂ ਵਾਸੀ ਹੀ
ਸਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਅਵਧ ਆਪ ਕਰਦੇ ਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਤੋਂ ਕਰੋਂਦੇ ਆਏ
ਹਾਂ। ਇਸ ਪੰਜ ਭੂਤਕ ਨਾਸ਼ਵੀਰ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਕਦੇ ਨਿਸ਼ਕਾ, ਭਰੋਸਾ, ਸਰਧਾ ਨਹੀਂ
ਕਰਨੀ। ਇਸਦੀ ਤਾਂ ਇਹ ਹਾਲਤ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਉਚਾਰੇ । ਸੁਨਹੁ ਖਾਲਸਾ ! ਤਮ ਮਮ ਪਯਾਰੇ ।
ਨੇਤਿ ਰਚੀ ਪ੍ਰਮੇਸੁਰ ਜੇਸੇ । ਭੂਤ ਭਵਿਖ ਨ ਮਿਟੈ ਸੁ ਕੈਸੇ ॥੨੪॥
ਜੇ ਜਨਮੈ, ਹੁਇ ਹੈ ਤਿਨ ਮਰਨਾ । ਦ੍ਰਿਸਟਮਾਨ ਲਹਿ ਨਾਸ ਪ੍ਰਹਰਨਾ ।
ਨਿਸ ਦਿਨ ਸੂਰਜ ਚੰਦ ਉਪਾਏ । ਆਰਬਲਾ ਦਿਨ ਗਿਨਤਿ ਬਿਝਾਏ ॥੨੫॥
ਸਦਾ ਅਕਾਲ ਕਾਲ ਭਗਵਾਨਾ । ਪੁਜੈ ਅਉਧ ਸਭਿ ਕੇ ਕਰਿ ਖਾਨਾ ।
ਦਉਦਹਿ ਲੋਕ ਬਿਖੈ ਬਿਰ ਕੋਇ ਨ । ਕੋ ਅਸ, ਕਾਲ ਬਸੀ ਜੋ ਹੁਇ ਨ ॥੨੬॥
ਪੰਚ ਖੌਰ ਕ ਜਗ ਬਿਸਤਾਰਾ । ਤਿਨ ਭੀ ਭੱਖਹਿ ਕਾਲ ਕਰਾਰਾ ।
ਜਬਿ ਕਾਰਨ ਹੀ ਲਹਿਯੋ ਬਿਨਾਸਾ । ਕਾਰਜ ਬਿਰਥੇ ਕੀ ਕਿਤ ਆਸਾ ॥੨੭॥
ਸਭ ਕੇ ਰਚਨਹਾਰ ਕਾਮਲਾਸਨ । ਕਾਲ ਪੁਰਖ ਭਖਿ ਕਰਹਿ ਬਿਨਾਸਨ ।
ਤਿਸ ਹੀ ਬਿਸਨ ਸਿੰਭੁ ਬਝ ਵੇਉ । ਪਸੈ ਔਧ ਬਿਰ ਰਹੈ ਨ ਕੋਉ ॥੨੮॥
ਅਪਰਨ ਕੀ ਗਿਨਤੀ ਕਹੁ ਕੌਨ । ਜੋ ਬਿਰ ਰਹੈ ਚੋਦਹੂੰ ਭੋਨ ।
ਯਾਤੇ ਬੁਲ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਕੇ ਨਹੁ । ਨਹਿ ਆਛੇ ਦੇ ਕਸਟ ਅਛੇਹੁ ॥੨੯॥
ਸਤਿ ਚੇਤਨ ਅਨੰਦ ਜੋ ਕਹੀਯਤ । ਸੂਖਮ ਤੇ ਅਤਿ ਸੂਖਮ ਲਹੀਯਤਿ ।
ਤਿਸ ਢਿਗ ਕਾਲ ਨ ਪਹੁੰਚੈ ਖਾਇ । ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੋ ਨੀਤ ਰਹਾਇ ॥੩੦॥
ਸੇ ਸਰੂਪ ਅਪਨੇ ਪਹਿਚਾਨੈ । ਰਹੈ ਅਨੰਦ ਸ਼ੋਕ ਨਹਿ ਠਾਨੈ ।
ਇਕ ਸਮ ਸਦਾ, ਬਾਲ ਨਹਿ ਤਰਨਾ । ਬ੍ਰਿਧ ਨ ਜਨਮ ਹੁਇ ਕਬਿ ਮਰਨਾ ॥੩੧॥

ਦੁਖ ਦਾਰਿਦ੍ਰ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਮਾਂਹੀ । ਰੂਪ ਅਨੰਦ ਬਿਘਨ ਕੇ ਨਾਹੀਂ ।
ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਤਹਾ ਨਿਵਾਸ । ਜਿਹੁ ਨੀਂ ਹਰਖ ਨ ਸੋਕ ਨ ਨਾਸ ॥੩੨॥
ਪਰਮ ਦੁਖੀ ਲਖਿ ਜਗ ਕੇ ਸੀਵ । ਜਿਨ ਕੇ ਮਨ ਸੁਖ ਸਾਂਤਿ ਨ ਚੀਵ ।
ਦਹ ਅਹੰਤਾ ਧਰਿ ਧਰਿ ਗਾਵੇ । ਦਿਨ ਪ੍ਰਾਤਿ ਰਾਗ ਦੁਖ ਬਹੁ ਬਾਵੇ ॥੩੩॥
ਪੰਚ ਕਲੇਸਨ ਬਸੀ ਹਮੇਸ਼ । ਭਰਮਤਿ ਆਇਆ ਲਗ ਪਮੇਸ਼ ।
ਬਾਦ ਬਿਰੋਧੀ ਪਚਿ ਪਚਿ ਮਰੈ । ਸੰਕਟ ਸਹੈ ਨਰਕ ਮਹੁ ਪਰੈ ॥੩੪॥
ਤਿਨ ਜੀਵਨ ਕੇ ਹਿਰ ਕੇ ਕਹਿਓ । ਸਤਿਗੁਰ ਕਰੈ ਦੇਹ ਜਗ ਧਰਿਓ ।
ਅਪਨੀ ਸਭਤਿ ਸਹਿਤ ਉਪਦੇਸ਼ੈ । ਉਰ ਤੇ ਹਰਹਿ ਬਿਕਾਰ ਬਿਸੇਸੈ ॥੩੫॥
ਭਲੇ ਪੰਥ ਕੇ ਚਲਨ ਬਤਾਵੈ । ਸੁਯ ਲਹੈ, ਤਿਸ ਹੀਤਿ ਰਖਾਵੈ ।
ਕਸਟ ਨਰਕ ਤੇ ਲਿਖਿ ਬਚਾਇ । ਜਗੇ ਭਾਗ ਨਰ ਸੇ ਗਰ ਪਾਇ ॥੩੬॥
ਲੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਤਰੈ ਜਗ ਸਾਗਰ । ਅਪਰ ਤਰਾਵਹਿ ਹੋਤ ਉਜਾਗਰ ।
ਸੁਭ ਮਗ ਕੇ ਬਤਾਇ ਕਰਿ ਭਾਰਜ । ਅਪਨਿ ਥਾਨ ਪਹਿਰੇ ਗੁਰ ਆਰਜ ॥੩੭॥
ਜਿਮ ਛਿਤਿ ਪਰ ਦੁਰਭਿਛਿ ਕਰਾਲਾ । ਜਹਿ ਕਹਿ ਉਪਜਹਿ ਤਪਤ ਬਿਸਾਲਾ ।
ਜੀਵ ਦੁਖੀ ਪਿਪਿ ਕੈ ਤਤਕਾਲਾ । ਬਿਦਤਹਿ ਨਭ ਮਹਿ ਮੇਘਨਿ ਮਾਲਾ ॥੩੮॥
ਬਰਖਾ ਕਰਿ ਕੇ ਤਪਤ ਮਿਟਾਵੈ । ਅੰਨ ਉਪਾਵਨ ਤੇ ਤ੍ਰਿਪਤਾਵੈ ।
ਪਨੁ ਮੇਘ ਲੀਨ ਹੁਇ ਜਾਇ । ਜਹਿ ਤੇ ਆਵਹਿ ਤਹਾ ਸਮਾਇ ॥੩੯॥
ਜਿਸ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਲਬਹੁ ਸੁਖੀਯਾ । ਸੁਭ ਮਗ ਉਪਦੇਸ਼ਤਿ ਕਰਿ ਧੀਰਾ ।
ਨਿਸ ਸਥਾਨ ਮਹਿ ਪਹੁੰਚਹਿ ਜਾਇ । ਨਿਤ ਸਿਖਨ ਕੇ ਰਹੈ ਸਹਾਇ ॥੪੦॥
ਉਪਜਹਿ ਪੰਖ ਭਾਉ ਮਨ ਜਾਂ ਕੇ । ਅੰਗ ਸੰਗ ਸਤਿਗੁਰ ਹੈ ਤਾਂ ਕੇ ।
ਸਾਂਤਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕੇ ਦੋਨ । ਜਿਸ ਤੇ ਬਨਹੁ ਨਹੀਂ ਕਾਬ ਦੋਨ ॥੪੧॥
(ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਅੰਨ ੨ ਅੰਸੂ ੨੧)

ਦੇਸ ਬਰਕੇ ਕਿਸੇ ਸ੍ਰੀ ਸ੍ਰੀ ਤੇ ਨਿਸਚਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ, ਇਹ ਗੱਦੀ
ਦਾ ਥੋੜਾ ਹੈ ।

“ਬਿਸਟਾ ਅਸਤ ਰਾਤ ਪਰੇ ਰਾਮ ॥ ਇਸ ਉਪਰਿ ਲੇ ਰਾਖਿਓ ਕੁਮਾਨ ॥” (੩੭੪)

“ਤਨ ਸਨੇਹ ਨ ਟਿਕਿਓ ਰਮੈ ਪੈ । ਸਿਰਤਾ ਸਮਨ ਨਦਾ ਤਦ ਜਮੈ ਪੈ ॥”

ਤਾਂ ਬਾਲਸਾ ਜੀ, ਇਉਂ ਮਾਨਸ ਜੀ ਨੇ ਬੜੇ ਹੋਕ ਸਭ ਨੂੰ ਧੀਰਮ ਦੇਵ

ਇਹ ਗੱਦੀ ਦਿਖਾਏ ਕਿ ਸੁਖੀ ਦੇਹ ਸਾਬ ਸਨੇਹ ਨਾਹੀਂ, ਸਰਦ ਸਾਬ

ਪ੍ਰਯਾਨ ਬਦਲੇ ਨਦੀ ਕਿਨੇ ਨੇ ਸਿਫ਼ ਬਾਲਸਾ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਿਧ, ਕਾਗਜ਼ ਦੀ ਸੁਤੀ,

ਸੁਖੀ ਜਾਂ ਫਾਦਾ, ਇਹ ਬਿਰਾਜਾਣ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ । ਇਸੇ ਭਾਤ ਦੇਹ ਪਿਟਕੇਰੇ

ਹੈ । ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਭਟਕੇ ਸਵਾਹੀ ਤਸਾਫੇ ਅੰਗ ਸੰਗ ਹਾਂ । ਅਕਾਲ
ਪਾਖ ਸਮਝਾ ਜਮਕ ਹੈ । ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਰਾਬਣੀ ਦੇ ਪਸਾਰੇ ਅਰਦਾਸਾ
ਸੋਧਨਗ ਬਖ ਹੀ ਮੰਨੁ ਹਾਥਰ ਸਮਝ । ਸਭ ਕਾਰਜ ਸੁਸਾਭ ਸਿੰਘ ਹੀ
ਜਾਇਆ ਬਰਨਗ ।

(ਜਵਾਰੀਖ ਖਾਲਸਾ)

ਸੇ ਇਹ ਪੰਚ ਭੂਤਕ ਸਮੀਰ ਸਾਡਾ ਵਾਸਕਵ ਸਰੂਪ ਨਹੀਂ । ਸਾਡਾ ਨਿਰਗੁਣ
ਸਰੂਪ, ਰੂਪ ਨੇਖ ਅਕਾਰ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੈ । ਇਕ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਬਦ ਹੀ ਹੈ ਜੋ :-

“ਸਮਾਉ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਸਾਖ ਪਾਵਹਿ ਸਾਸ ਸਾਸ ਸਮਾਲੇ । ਇਹ ਲੋਕਿ
ਪਰਕੇਕਿ ਸੰਗ ਸਹਾਈ ਜਤ ਕਤ ਮੋਹਿ ਰਖਵਾਲੇ ॥੧॥” (ਅੰਗ ੬੭੯)

“ਸਬਦਿ ਮਿਲੇ ਸੇ ਵਿਛੋੜੇ ਨਾਹੀ ਨਦਰੀ ਸਹਜਿ ਮਿਲਾਈ ਹੋ ॥ (੧੦੪੬)

ਸਾਡਾ ਆਤਮਕ ਸਰੂਪ ਬਾਣੀ ਹੈ, ਇਹ ਪੰਜ ਭੂਤਕ ਸਮੀਰ ਨਹੀਂ ।

“ਸਬਦ ਗੁਰ ਪੀਰਾ ਰਹਿਰਿ ਗੰਢੀਰਾ ਬਿਨੁ ਸਬਦੇ ਜਗ ਬਉਰਾਨੀ ॥ (੬੩੫)

ਸੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲ ਸਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜੋ
ਉਪਦੇਸ਼ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ, ਦਸਮ ਸਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮੇਟ ਸਮਾ ਵੀ ਉਹੋ
ਹੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ ।

ਸੇ ਸਦੇ ਤੋਂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਤਾ ਗੱਦੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ
ਜੀ ਨੂੰ ਅਰਪੀ ਤਦੋਂ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਜਿਸ ਜਿਸ ਮਨੁਖ ਨੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਬਣਨ ਦੀ
ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਜਾਂ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਮੂੰਹ ਦੀ ਬਾਣੀ ਪਈ । ਬੜੀ ਭਾਰੀ
ਦੁਰਦਾਸਾ ਹੋਈ १. ਇਹ ਗਲਤੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੰਦੇ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੇ; ਆਪ
ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਚਲਿਆਂ ਬੰਦਈ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਗੁਰੂ ਬਨੇਣ ਦੀ
ਕੀਤੀ । ਭਾਹੀਏ ਉਸਨੂੰ ਹਾਰ ਹੋਈ । ਉਹੀ ਤੀਰ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਹੋਏ । ਤੌਤ
ਖਾਲਸਾ ਵੱਖਰਾ ਹੋਇਆ । ਬੰਦਾ ਕੈਦੀ ਬਰਕੇ ਬੇਰਹਿਮੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸਹੀਦ
ਕੀਤਾ ਗਿਆ । ੨. ਉਸ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਇਹੋ ਗਲਤੀ ਪਾਲਕ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਦੋਂ
ਕੀਤੀ । ਫੇਵੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਸਸਤਰਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਨ ਕੇ ਗੁਰੂ ਬਣਨਾ ਚਾਹਿਆ
ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਮ ਪ੍ਰਸੰਨ ਜਗਤ ਮਾਤਾ ਸ਼੍ਰੀਦਰ ਕੌਰ ਜੀ ਨੇ, ਰੋਕਿਆ
ਨ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਸਾਪ ਦਿਤਾ ਕਿ ਜਾਹ ਜਵਾਨੀ ਨ ਮਾਏ, ਤੇਰੀ ਦੁਰਦਾਸਾ ਹੋਵ,
ਬ-ਧਰਮਾ ਹਕ ਕੁਮੋਤ ਮਰੈ । ਇਹ ਹੀ ਹਾਲਤ ਹੋਈ ਪਾਲਕ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ
ਪਤਿਤ ਹੋ ਕੇ ਕੁਮੋਤੇ ਨਿਰਾਦਰੀ ਨਾਲ ਮਰਨਾ ਪਿਆ ।

੩. ਤੀਜੀ ਵਾਰੀ ਇਹ ਗਲਤੀ ਪਾਲਕ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਹਠੀ ਸਿੰਘ ਨੇ
ਕੀਤੀ । ਧੁਰਿ ਕੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਰਚਨੀ ਚਾਹੀ ਪਰ

ਹੀਰੋ ਕੇ ਹਟ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਇਕ ਅੱਖਰ ਵੀ ਨਾ ਮਿਲਿਆ। ਅਖੀਰ ਗੁਰੂ ਬਣਨ ਦਾ ਕਮਲ ਆਪਣੇ ਪਿਓ ਵਾਂਗ ਇਸ ਨੂੰ ਵੀ ਸਦੇ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਕੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਪਿਛੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਨਾ ਦੀ ਬਾਂ ਤੇ ਆਪਣਾ ਨਾ ਲਿਖਣ ਲੱਗਾ ਪੁਸ਼ ਪੁਸ਼ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਣ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੀ ਨਰਾਜ਼ ਹੋਏ। ਸਾਪ ਦੇ ਦਿਤਾ ਤੇ ਬਿਦਾਵਾ ਲਿਖ ਦਿਤਾ। ਤੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਹਠੀ ਸਿੰਘ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਥੀ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਬਿਨੁ ਕੇ ਸਾਰੇ ਦਿਲੀ ਸਾਹਿਰ ਵਿਚ ਫੇਰ ਕੇ ਘਸੀਟ ਕੇ ਹਾਥੀ ਤੋਂ ਮਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

(੪) ਗੁਲਾਬ ਰਾਇ ਤੇ ਸਿਆਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਭਾਈ ਸੇਵੀਆਂ ਚੋਂ ਜੋ ਸਨ। ਹਜ਼ੂਰ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮੇਟ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦ ਪਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਥਾਂ ਜੋ ਜੋਗ ਵਿਚ ਵਹਿ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਕਹਿਲੂਰੀ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਪਾਸੋਂ ੬੦,੦੦੦ ਸੌਣ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਨੂੰ ਸੌਣ ਘੁਮਾਂ ਜਗ੍ਹਾ ਸ਼ਰੀਓ। ਜਿਥੇ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਬੈਠਕੇ ਦੀਵਾਰ ਵਿਆ ਕਰਦੇ। ਇਹ ਵੀ ਬਿਸ ਤਰਾ ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ ਹੀ ਬਨ ਠਨ ਕੇ ਬੈਠਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। 'ਹਿਤ ਪੁਸ਼ਾ ਕੇ ਬਨਿ ਠਨਿ ਬੈਸੇ। ਦਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਬਿਦਾਸੇ ਜੈਸੇ।' ਦੋਖਾ ਦੋਖੀ ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਪੁਜਨ ਲਗੇ। ਗੁਰੂ ਕੇ ਥਾਂ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਹੀ ਪੁਸ਼ਾ ਕਰੋਣ ਲੱਗਾ। ਵਿਭੂਤੀ ਵਧੀ ਤੇ ਹੀਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਕ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਨਾਮੇ ਸਾਧ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਦਵੇਂ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਦੋਹਰੇ ਦੀ ਧੂਪ ਬੱਤੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ, ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਛੱਡਣ ਲੱਗਿਆਂ ਲਾਇਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਆਕੇ ਵੇਖਿਆ ਬੜਾ ਚਿੱਤ ਦੁਖਿਆ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਣਕੇ ਨ ਬੈਠ। ਗੁਲਾਬ ਰਾਇ ਹੀਕਾਰ ਨਾਲ ਕਹਿਤਾ ਬੋਲਿਆ ਤੇ ਧੌਕੇ ਦਿਵਾਕੇ ਸਾਧ ਨੂੰ ਬ ਹਰ ਕਢਾ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਾਧ ਨੇ ਸਾਪ ਦਿਤਾ। ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਗੁਰੂ ਬਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇਰੀ ਜਤਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿਗੀ। ਇਹ ਬਰਨ ਥੜੇ ਚਿਰ ਵਿਚ ਸਬੋ ਹੋਏ ਇਹ ਆਪ ਵੀ ਤੇ ਇਸਦੇ ਚਾਰ ਪੁਤ੍ਰ ਸਨ ਉਹ ਵੀ ਸਰ ਹੀ ਮਰ ਗਏ। ਇਸਦੀ ਭਲ ਹੀ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਜੋ ਅੰਨੀਆ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗਵਾਹੀਆ ਹਨ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਗਰਤਾ ਗੱਦੀ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਕਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਬਣਨਾ ਚਾਹਿਆ ਤਾਂ ਕਿੰਨੀ ਦਸਦਸਾ ਹੋਈ ਜੜ੍ਹਾ ਹੀ ਨ ਰਹੀਆਂ। ਸੋ ਤੁਝਕੇ ਵੀ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਬਾਲਮ ਦੇ ਗੁਰੂ ਬਣਣ ਦਾ ਪਾਪ ਨਾ ਕਰੇ, ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਗਾਇਬ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ, ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਕਾ ਨਾਮ ਲੇਵਾ ਸਿੱਖ, ਕਿਸੇ ਦੇਹ ਧਾਰੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮੰਨਣ ਦਾ ਅਧਾਰ ਕਰਕੇ, ਆਪਣਾ ਜਨਮ ਕੁਸ਼ਟ ਕਰੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ

ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮੇਟ ਕੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਪੰਜ ਗੁਰੂ ਸਰੀਰ ਸਾਥਾ ਅਸਲ ਸਰੂਪ ਨਹੀਂ। ਸ ਤਾਂ ਦਾਸਤਵ ਸਾਪ ਸਤ ਰਤਨ ਅਨੰਦ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਜੋਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਸਮੇਤ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਵਿਚ ਹੈ। (ਕਿਵ ਸਾਲਾਹੀ) ਸ ਸਮੇਟਣ ਸਾਧ ਕਰਕੇ ਵੀ ਬ੍ਰਹਮ ਸਰੂਪ ਵਾਸਤਵ ਸਰੂਪ ਦੀ ਸਿਫਤ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇਗੀ? ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ :- ਫੇਰ ਜੀ! ਨਿਰਰਣ ਸਰੂਪ ਕਰਕੇ ਹੀ ਕਥਨ ਕਰ ਦਿਓ? ਤਾਂ ਕਿਹਾ, ਹ ਸਿੱਖ! ਦਸ ਮੇਰੇ ਤਾਏ' ਲੋਕਿਕ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਥਨ ਕਰੀਏ ਕਿ ਵੇਦਕ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਦੁਆਰਾ? ਸਿੱਖ ਨ ਕਿਹਾ ਲੋਕਿਕ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਕਹੋ ਜੀ?

ਉਤਰ :- ਤਾਂ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਸਿੱਖ! ਲੋਕਿਕ ਪ੍ਰਮਾਣ ਤਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਦੇਖੀ ਹੋਈ ਪਰਤੋਚ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਯਥਾਰਥ ਬਚਤੇ ਦਾ ਕਥਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਪ੍ਰਮਸਰ ਦਿਸਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਚਿਹਨ ਆਦਿ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। 'ਚਕ੍ਰ ਚਿਹਨ ਅਰੁ ਬਰਨ ਜਾਤ ਅਰੁ ਪਾਤ ਨਹਿਨ ਜਿਹ॥' 'ਰੂਪ ਨ ਰੇਖ ਨ ਟੰਗੁ ਕਿਛੁ ਤ੍ਰਿਹੁ ਗੁਣ ਤੇ ਪ੍ਰਭੁ ਭਿੰਨ॥' (ਅੰਗ ੨੮੩) 'ਸਿੱਖ ਚਕ੍ਰ ਗਦਾ ਪਦਮ, ਆਪਿ ਆਪੁ ਕੀਚਿ ਛਦਮ; ਅਪਰੰਪਰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ, ਲਖੈ ਕਉਨੁ ਤਾਹਿ ਜੀਉ॥' (ਅੰਗ ੧੪੦੨) ਜਦ ਦਿਸਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਫੇਰ ਲੋਕਿਕ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿ ਦੇਵੀਏ?

ਪ੍ਰਸ਼ਨ :- ਫੇਰ ਜੀ ਵੇਦਿਕ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੁਆਰਾ ਕਹਿ ਦਿਓ? ਤਾਂ ਹਜ਼ੂਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਹੋ ਸਿੱਖ! ਦੱਸ ਗਿਆਨ ਗੁਣ ਕਰਕੇ ਕਥਨ ਕਰੀਏ ਕਿ ਗਿਆਨ ਸਰੂਪ ਕਰਕੇ? ਤਾਂ ਬੰਨਤੀ ਕੀ-ਕੀ; ਕਿ ਗਿਆਨ ਗੁਣ ਕਰਕੇ ਕਥਨ ਕਰੇ ਜੀ?

ਗੁਰ ਉਤਰ :- (ਕਿਉ ਵਰਨੀ) ਹੋ ਸਿੱਖ! ਗਿਆਨ ਗੁਣ ਕਰਕੇ ਕਿਵੇਂ ਵਰਨਣ ਕਰੀਏ? ਜਿਹੜਾ ਨਿਆਇਕ ਲੋਕ ਇੱਕ ਦੋਸੀ ਪ੍ਰਮਸਰ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ਉਹ ਭੀ ਆਤਮਾ ਵਿੱਚ ਗਿਆਨ ਗੁਣ ਦੱਸਦੇ ਹਨ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਸੁਖੋਪਤ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਪਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸੁਪਨ ਅਵਸਥਾ ਅਤੇ ਜਾਗਤ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਗੁਣ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸੁਪਨ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਜਾਗਤ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੱਸ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਦੋਸੀ ਈਸਰ ਨੂੰ ਮੰਨ ਕੇ ਨਿਆਇਕਾਂ ਨੇ ਆਤਮਾ ਵਿੱਚ ਗਿਆਨ ਗੁਣ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਦੱਸ ਕਰਕੇ ਤੇਨੂੰ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ

ਵਰਨਣ ਕਰਕੇ ਦੱਸੀਓ ? ਉਹ ਭੇਦ ਵਾਲੀ ਹਨ ਆਰਮਾ ਨੂੰ ਇਕ ਵੇਸੀ ਸਮਝਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਉਹ ਇਉਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਸੱਚਾ ਪਿਆ ਆਦਮੀ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸਨੂੰ ਪੰਛੀਓਂ ਕਿ ਅੰਜ ਦੱਸ ਕਿਵੇਂ ਸੱਚਾ ਹੈ ? ਤਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਮੈਂ ਸਹ ਰਿਹਾ ਸੁੱਚਾ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਸੁਪਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਮੈਨੂੰ ਸੁਪਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਕਿਸ ਪਿਆ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਸੁਪਨਾ ਨਾ ਆਇਣ ਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕੋਈ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ? ਉਹ ਹੈ ਆਰਮਾ। ਜਿਹੜਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅੰਜ ਮੈਂ ਐਸਾ ਅਰਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਸੁੱਚਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿਸ ਪੁਰਾਣ ਦੀ ਤਕਲੀਫ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਐਨਾ ਸੁੱਚ ਸੀ। ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਸੱਚ ਨੂੰ ਸੋ ਕੇ ਭੀ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹੀ ਆਰਮਾ ਚਤੁਰ ਰੂਪ ਹੈ। ਏਸ ਕਰਕੇ ਨਿਆਇਤਾ ਦੇ ਮੱਤ ਅਨੁਸਾਰ ਆਰਮਾ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਗੁਣ ਕਰਕੇ ਕਿਵੇਂ ਵਰਨਣ ਕਰੀਓ ? ਇਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਸ਼ਿਵ :- ਫੇਰ ਜੀ ! ਗਿਆਨ ਸਰੂਪ ਕਮਕ ਕਥਨ ਕਰੋ ? ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਬਕਤੀ ਬਿਤੀ ਕਰਕੇ ਕਹੀਏ ਜਾਂ ਲੋਕਣਾਂ ਬਿਤੀ ਕਰਕੇ ? ਸਿੱਖ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਜੀ ! ਬਕਤੀ ਬਿਤੀ ਕਰਕੇ ਹੀ ਕਹੋ ?

ਗੁਰ ਉੱਤਰ :- (ਕਿਵ ਜਾਣਾ) ਬਕਤੀ ਬਿਤੀ ਕਰਕੇ ਤੂੰ ਕਿਵੇਂ ਜਾਣੇਗਾ ? ਕਿਉਂਕਿ ਬਕਤੀ ਬਿਤੀ ਕਰਕੇ ਜੋ ਵਾਚ ਸਰੂਪ ਹੈ, ਖਟ ਗੁਣਾਂ ਸਾਹਿਤ ਦੋਸਰ ਦਾ ਸਰੂਪ, ਅਤੇ ਖਟ ਵਿਕਾਰਾਂ ਸਾਹਿਤ ਜੀਵ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੀ ਕਥਨ ਹੋਵੇਗਾ ਤੂੰ ਗਿਆਨ ਸਰੂਪ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕੇਂਗਾ। ਬਕਤੀ ਬਿਤੀ ਨਾਮ ਤੇ ਰੂਪ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਹੀ ਕਥਨ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਨਾਮ ਤੇ ਰੂਪ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈ ਉਸਦਾ ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ :- ਫੇਰ ਹੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ! ਲੱਖਣਾ ਬਿਤੀ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਕਥਨ ਕਰੋ ?

ਗੁਰ ਉੱਤਰ :- (ਨਾਨਕ ਅਖਣਿ ਸਭੁ ਕੋ ਆਖੈ) ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ (ਆਖਣਿ) ਜੇ ਆਖਣ ਜੋਗ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਸਭੁ ਭੇਦ, ਜਿਹੜੇ ਬ੍ਰਹਮ ਬੇਤੇ ਹਨ, ਉਹ ਲੱਖਣਾ ਬਿਤੀ ਦੁਆਰਾ ਆਖਦੇ ਹਨ।

(ਨਿਕਲ ਸਿਤ ਸਿਆਣਾ) ਸਿੱਖ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸਿਆਣਾ ਹੋ ਕੇ, ਇਕਦੂ ਇਕ ਚਤੁਰ ਅੰ। ਭਾਵ :- ਪੰਜਾਲੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵਾਲਾ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵਾਲਾ, ਤੀਜੀ ਵਾਲਾ ਤੋਂ ਚੌਥੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵਾਲਾ, ਚੌਥੀ ਤੋਂ ਪੰਜਵੀਂ ਵਾਲਾ, ਪੰਜਵੀਂ ਤੋਂ ਛੇਵੀਂ ਵਾਲਾ, ਛੇਵੀਂ ਤੋਂ ਸੱਤਵੀਂ ਵਾਲਾ, ਤੁਕੀਆ ਪਾ ਵਿਚ ਅਸੰਖਿਤ ਟੋ ਵਾਲਾ। ਇਉਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸਿਆਣਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਰੂਪ ਦੇ ਵਿਚ ਗੁਣਾਂ ਟਿਕਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ :- ਆਪ ਭੀ ਉਸ ਸਰੂਪ ਦਾ ਕਥਨ ਕਰੋ ?

ਉੱਤਰ :- (ਵਡਾ ਸਾਹਿਬ ਵਡੀ ਨਾਈ) ਉਹ (ਵਡਾ) ਤੇਈ ਕਾਲ ਅਥਾਹ ਰੂਪ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਇਆ ਬਿਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਭ ਦਾ (ਸਾਹਿਬ) ਮਾਲਕ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਵੱਡੀ (ਨਾਈ) ਮਹਿਮਾ ਹੈ। ਵਾ ਉਸਦੀ ਸਤਿਨਾਮ ਰੂਪੀ (ਨਾਈ) ਆਵਾਜ਼ ਵੀ ਵੱਡੀ ਹੈ।

(ਕੀਤਾ ਜਾ ਕਾ ਹਵੇ) ਜਿਸਦਾ ਭੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

(ਨਾਨਕ ਜੇ ਕੇ ਆਪੇ ਜਾਣੈ) ਹ ਸਿੱਖ ! ਜੇ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਆਪ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਗੁਣ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਜਾਣ ਲਵੇ।

(ਅਰੇ ਗਇਆ ਨ ਸੋਹੈ) ਫੇਰ ਅੱਗੇ ਪ੍ਰਲੋਕ ਵਿਚ ਉਸਦੇ ਪ੍ਰਾਣ ਕਿਸੇ ਦੇਸ ਨੂੰ ਗਵਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਨਾ ਉਹ ਦਾਨੀਆਂ ਵਿਚ ਜਨਮ ਪਾਵਦਾ ਹੈ। (ਸੋ-ਹੈ) 'ਹੈ' ਸੋ ਸੱਤ ਚਿੱਤ ਅਨੰਦ ਸਰੂਪ (ਸੋ) ਉਹ ਉਲਟ ਕੇ ਉਸਦਾ ਸਰੂਪ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਿੱਖ ਮਖ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਇੱਕੀਵੀਂ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

→ ਬਾਈਵੀਂ ਪਉੜੀ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ←

ਪਾਤਾਲਾ ਪਾਤਾਲ ਲਖ; ਆਗਾਸਾ ਆਗਾਸ ॥

ਉੜਕ ਉੜਕ ਭਾਲਿ ਥਕੇ; ਵੇਦ ਕਹਨਿ ਇਕ ਵਾਤ ॥

ਸਹਸ ਅਠਾਰਹ ਕਹਨਿ ਕਤੇਬਾ; ਅਸੁਲੂ ਇਕੁ, ਧਾਤੁ ॥

ਲੇਖਾ ਹੋਇ ਤ ਲਿਖੀਐ; ਲੇਖੇ ਹੋਇ ਵਿਣਾਸੁ ॥

ਨਾਨਕ ਵਡਾ ਆਖੀਐ; ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਆਪੁ ॥੨੨॥

ਅਰਥ ੧-ਪ੍ਰਸ਼ਨ :- ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਹੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀਉ ! ਕਈ ਨਿੰਨ ਹੀ ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਨਾ ਬੀਛ ਵਿਚ ਚੋਦਾ ਹੀ ਤਬਕ ਦੱਸੇ ਹਨ। ਆਪ ਜੀ ਫਿਰ ਕਰਕੇ ਦੱਸੋ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਹਨ ? ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਸਿੱਖੋ ! ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੀ ਅਗਮ ਅਪਾਰ ਗਤੀ ਹੈ।

ਵਾਲੇ ਹਨ। ਉਹ ਇਉਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਸੱਚਾ ਪਿਆਰ ਆਦਿ ਸਦੇ ਉਨਦਾ ਹੈ
ਉਸਨੂੰ ਪੁੱਛੋ ਕਿ ਅੱਜ ਦੱਸ ਕਿਵੇਂ ਸੱਚਾ ਹੈ? ਤਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ
ਸੱਚਾ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਸੁਪਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਮੈਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਕਿਥ
ਪਿਆਰਾਂ, ਜਿਹੜਾ ਸੁਪਨਾ ਆਉਣ ਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕੋਈ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ?
ਉਹ ਹੈ ਆਤਮਾ। ਜਿਹੜਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅੱਜ ਮੈਂ ਐਸਾ ਅਗਮ ਦੇ ਨਾਲ ਸੁੱਤਾ
ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿਸ ਪੁਰਾਣ ਦੀ ਤਰਲੀਫ਼ ਨਹੀਂ ਮੀ ਐਨਾ ਸੁੱਚ ਸੀ। ਜਿਹੜਾ
ਉਸ ਸੱਚ ਨੂੰ ਮੈਂ ਕੇ ਕੇ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹੀ ਆਤਮਾ ਚੇਤਨ ਰੂਪ ਹੈ। ਇਸ
ਕਰਕੇ ਨਿਆਇਕਾਂ ਦੇ ਮੱਤ ਅਨੁਸਾਰ ਆਤਮਾ ਵਿੱਚ ਗਿਆਨ ਗੁਣ ਕਰਕੇ
ਕਿਵੇਂ ਵਰਨਣ ਕਰੀਏ? ਇਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਸ਼ਿਸ਼ਾ:-ਫੇਰ ਜੀ! ਗਿਆਨ ਸਰੂਪ ਕਰਕੇ ਕਥਨ ਕਰੋ? ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ
ਸ਼ਕਤੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਕਰਕੇ ਕਹੀਏ ਜਾਂ ਲੱਖਣਾਂ ਬ੍ਰਿਤੀ ਕਰਕੇ? ਸਿੱਖ ਕਹਿੰਦੇ ਲੱਖਣਾਂ
ਜੀ! ਸ਼ਕਤੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਕਰਕੇ ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ?

ਗੁਰ ਉੱਤਰ:- (ਕਿਵ ਜਾਣਾ) ਸ਼ਕਤੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰੀ ਕਿਵੇਂ ਜਾਣੇਗਾ?
ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਕਤੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਕਰਕੇ ਜੋ ਵਾਚ ਸਰੂਪ ਹੈ, ਖਟ ਗੁਣਾਂ ਸਹਿਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਦਾ
ਸਰੂਪ, ਅਤ ਖਟ ਵਿਕਾਰਾਂ ਸਹਿਤ ਜੀਵ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੀ ਕਥਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਤੂੰ
ਗਿਆਨ ਸਰੂਪ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦਾ। ਸ਼ਕਤੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਨਾਮ ਤੇ ਰੂਪ ਵਾਲੀਆਂ
ਥੀਜਾਂ ਦਾ ਹੀ ਕਥਨ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਨਾਮ ਤੇ ਰੂਪ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈ ਉਸਦਾ
ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ:-ਫੇਰ ਤੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਲੱਖਣਾਂ ਬ੍ਰਿਤੀ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਕਥਨ ਕਰੋ?
ਗੁਰ ਉੱਤਰ:- (ਨਾਨਕ ਆਖਣਿ ਸਭੁ ਕੋ ਆਖੈ) ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ

ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ (ਆਖਣਿ) ਜੋ ਆਖਣੇ ਜੋਗ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਸਭ
ਕੋਈ, ਜਿਹੜੇ ਬੁਹਮ ਬੇਤ ਹਨ, ਉਹ ਲੱਖਣਾਂ ਬ੍ਰਿਤੀ ਦੁਆਰਾ ਆਖਦੇ ਹਨ।
(ਇਕਦੁ ਇਕ ਸਿਆਣਾ) ਇਕ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸਿਆਣਾ ਹੋ ਕੇ। 'ਇਕਦੁ ਇਕ

ਚੜ੍ਹਦਾਅ'। ਭਾਵ:-ਪਹਿਲੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵਾਲੇ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵਾਲਾ, ਦੂਜੀ
ਵਾਲੇ ਤੋਂ ਤੀਜੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵਾਲਾ, ਤੀਜੀ ਤੋਂ ਚੌਥੀ ਵਾਲਾ, ਚੌਥੀ ਤੋਂ ਪੰਜਵੀਂ
ਵਾਲਾ, ਪੰਜਵੀਂ ਤੋਂ ਛੇਵੀਂ ਵਾਲਾ, ਛੇਵੀਂ ਤੋਂ ਸੱਤਵੀਂ ਵਾਲਾ, ਤੁਰੀਆ ਪਦ
ਵਿਚ ਇਸਥਿਤ ਹੋਣ ਵਾਲਾ। ਇਉਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸਿਆਣਾ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਦਾ
ਸਰੂਪ ਦੇ ਵਿਚ ਗਾੜਾ ਟਿਕਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ:-ਆਪ ਭੀ ਉਸ ਸਰੂਪ ਦਾ ਕਥਨ ਕਰੋ?
ਉੱਤਰ:- (ਵਡਾ ਸਾਹਿਬੁ ਵਡੀ ਨਾਈ) ਉਹ (ਵਡਾ) ਤੇਈ ਕਾਲ ਅਚਾਹ ਰੂਪ ਹੈ

ਅਚੇ ਮਾਇਆ ਬ੍ਰਿਤੀ ਦੁਆਰਾ ਸਭ ਦਾ (ਸਾਹਿਬ, ਮਾਲਕ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਵੱਡੀ (ਨਾਈ)
ਮਹਿਮਾ ਹੈ। ਵਾ ਉਸਦੀ ਸਤਿਨਾਮ ਰੂਪੀ ਨਾਈ ਆਵਾਜ਼ ਵੀ ਵੱਡੀ ਹੈ।
(ਕੀਤਾ ਜਾ ਕਾ ਹੋਵੈ) ਜਿਸਦਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।
(ਨਾਨਕ ਜੋ ਕੋ ਆਪੋ ਜਾਣੈ) ਹੋ ਸਿਖ! ਜੋ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਆਪ ਰੂਪ ਕਰਕੇ
ਕੋਈ ਗੱਲ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਜਾਣ ਲਵੇ।

(ਅਗੈ ਗਿਆਨ ਨ ਸੋਹੈ) ਫੇਰ ਅੱਗੇ ਪ੍ਰਲੋਭ ਵਿਚ ਉਸਦੇ ਪ੍ਰਾਣ ਕਿਸੇ ਜੇਸ
ਨੂੰ ਰਾਵਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਨਾ ਉਹ ਦਾਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਨਮ ਚਾਰਦਾ ਹੈ।
(ਸੋ ਹੈ) 'ਹੈ' ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਨੰਦ ਸਰੂਪ (ਸ) ਉਹ ਉਲਟ ਕੇ ਉਸਦਾ ਸਰੂਪ ਹੀ
ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਿੱਖ ਮੁਖ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ
ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੀਵੀਂ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

❖ ਬਾਈਵੀਂ ਪਉੜੀ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ❖

ਪਾਤਾਲਾ ਪਾਤਾਲ ਲਖ; ਆਗਾਸਾ ਆਗਾਸ ॥
ਉੜਕ ਉੜਕ ਭਾਲਿ ਬਕੇ; ਵੇਦ ਕਹਨਿ ਇਕ ਵਾਤ ॥
ਸਹਸ ਅਠਾਰਹ ਕਹਨਿ ਕਤੇਬਾ; ਅਸੁਲੁ ਇਕੁ, ਧਾਤੁ ॥
ਲੇਖਾ ਹੋਇ ਤ ਲਿਖੀਐ; ਲੇਖੈ ਹੋਇ ਵਿਣਾਸੁ ॥
ਨਾਨਕ ਵਡਾ ਆਖੀਐ; ਆਪੋ ਜਾਣੈ ਆਪੁ ॥੨੨॥

ਅਰਥ ੧-ਪ੍ਰਸ਼ਨ:-ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਹੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀਉ! ਕਦੀ
ਤਿਨ ਹੀ ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹੁਰਾਨ ਬਹੀਲ ਵਿਚ ਚੋਦਾ ਹੀ ਤਬਕ ਦੱਸੇ
ਹਨ। ਆਪ ਜੀ ਫਿਰ ਕਰਕੇ ਦੱਸੋ ਕਿ ਨੌ ਕਹਨ? ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੋ
ਸਿੱਖੇ! ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੀ ਅਗਮ ਅਪਾਰ ਗਤੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਜਪ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਵਰਨਣ ਕਰਕੇ ਦੱਸੀਏ ? ਉਹ ਭਰ ਵਾਦੀ ਹਨ ਆਖਿਆ ਨੂੰ ਇਕ ਦੋਸੀ ਸਮਝਣ
ਵਾਲ ਹਨ . ਉਹ ਇਉਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਸੱਤਾ ਪਿਆ ਆਦਮੀ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ
ਉਸਨੂੰ ਪੱਛਮ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕਿਵੇਂ ਸੋਚਾ ਹੈ ? ਤਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਮੈਂ ਸਹ ਮਿਹਾ
ਸੁੱਤਾ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਸੁਪਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ । ਮੈਨੂੰ ਸੁਰਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਕਿਥੇ
ਪਿਆ ਹਾਂ . ਜਿਹੜਾ ਸੁਪਨਾ ਨਾ ਆਉਣ ਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕੋਈ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ?
ਉਹ ਹੈ ਆਤਮਾ । ਜਿਹੜਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਜਿਹਾ ਅਰਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਸੁੱਤਾ
ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਤਕਲੀਫ ਨਹੀਂ ਸੀ ਯੋਨਾ ਸੁੱਖ ਸੀ । ਜਿਹੜਾ
ਉਸ ਸੁੱਖ ਨੂੰ ਸੋ ਕ ਭੀ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹੀ ਆਤਮਾ ਚੇਤਨ ਰੂਪ ਹੈ । ਏਸ
ਕਰਕੇ ਨਿਆਇਕਾ ਦੇ ਮੱਤ ਅਨੁਸਾਰ ਆਤਮਾ ਵਿੱਚ ਗਿਆਨ ਕੁਦ ਕਰਕੇ
ਕਿਵੇਂ ਵਰਨਣ ਕਰੀਏ ? ਇਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ।

ਸ਼ਿਕਾ :- ਫੇਰ ਜੀ ! ਗਿਆਨ ਸਰੂਪ ਕਰਕੇ ਕਥਨ ਕਰੋ ? ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ
ਸ਼ਕਤੀ ਬ੍ਰਿਜੀ ਕਰਕੇ ਕਹੀਏ ਜਾਂ ਲੱਖਣੀ ਬ੍ਰਿਜੀ ਕਰਕੇ ? ਸਿੱਖ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ
ਜੀ ! ਸ਼ਕਤੀ ਬ੍ਰਿਜੀ ਕਰਕੇ ਹੀ ਕਹੋ ?

ਗੁਰ ਉੱਤਰ :- (ਕਿਵ ਜਾਣਾ) ਸ਼ਕਤੀ ਬ੍ਰਿਜੀ ਕਰਕੇ ਤੂੰ ਕਿਵੇਂ ਜਾਣੇਗਾ ?
ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਕਤੀ ਬ੍ਰਿਜੀ ਕਰਕੇ ਜੋ ਵਾਚ ਸਰੂਪ ਹੈ, ਖਟ ਗੁਣਾਂ ਸਹਿਤ ਈਸ਼ਰ ਦਾ
ਸਰੂਪ, ਅਤੇ ਖਟ ਵਿਕਾਰਾਂ ਸਹਿਤ ਜੀਵ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੀ ਕਥਨ ਹੋਵੇਗਾ ।
ਗਿਆਨ ਸਰੂਪ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕੇਗਾ । ਸ਼ਕਤੀ ਬ੍ਰਿਜੀ ਨਾਮ ਤੇ ਰੂਪ ਵਾਲੀਆਂ
ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਹੀ ਕਥਨ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਜੇ ਨਾਮ ਤੇ ਰੂਪ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈ ਉਸਦਾ
ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ :- ਫੇਰ ਤੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ! ਲੱਖਣੀ ਬ੍ਰਿਜੀ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਕਥਨ ਕਰੋ ?

ਗੁਰ ਉੱਤਰ :- (ਨਾਨਕ ਆਖਣਿ ਸਭੁ ਕੋ ਆਖੈ) ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ
ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ (ਆਖਣਿ) ਜੇ ਆਖਣੇ ਸੋਗ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਸਭ
ਕੋਈ, ਜਿਹੜੇ ਬ੍ਰਹਮ ਬਰੇ ਹਨ, ਉਹ ਲੱਖਣੀ ਬ੍ਰਿਜੀ ਦੁਆਰਾ ਆਖਦੇ ਹਨ ।

(ਇਕਦੂ ਇਕ ਸਿਆਣਾ) ਇਕ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸਿਆਣਾ ਹੋ ਕੇ । 'ਇਕਦੂ ਇਕ
ਬੰਦੀਆਂ' । ਭਾਵ :- ਪਹਿਲੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵਾਲੇ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵਾਲਾ, ਦੂਜੀ
ਵਾਲੇ ਤੋਂ ਤੀਜੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵਾਲਾ, ਤੀਜੀ ਤੋਂ ਚੌਥੀ ਵਾਲਾ, ਚੌਥੀ ਤੋਂ ਪੰਜਵੀਂ
ਵਾਲਾ, ਪੰਜਵੀਂ ਤੋਂ ਛੇਵੀਂ ਵਾਲਾ, ਛੇਵੀਂ ਤੋਂ ਸੱਤਵੀਂ ਵਾਲਾ, ਤੁਰੀਆ ਪਦ
ਵਾਲਾ, ਪੰਜਵੀਂ ਤੋਂ ਛੇਵੀਂ ਵਾਲਾ । ਇਉਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸਿਆਣਾ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਦਾ
ਸਰੂਪ ਦੇ ਵਿਚ ਗਾਢਾ ਟਿਕਾ ਹੈ ।

ਸ੍ਰੀ ਜਪ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ :- ਆਪ ਭੀ ਓਸ ਸਰੂਪ ਦਾ ਕਥਨ ਕਰੋ ?

ਉੱਤਰ :- (ਵਡਾ ਸਾਹਿਬ ਵਡੀ ਨਾਜੀ) ਉਹ (ਵਡਾ) ਤੇਜੀ ਬਾਲ ਅਚਾਹ ਰੂਪ ਹੈ
ਅਤਮਾਇਆ ਬ੍ਰਿਜੀ ਦੁਆਰਾ ਸਭ ਦਾ (ਸਾਹਿਬ) ਮਾਲਕ ਹੈ ਉਸਦੀ ਵੱਡੀ (ਨਾਈ)
ਮਹਿਮਾ ਹੈ । ਵਾ ਉਸਦੀ ਸਤਿਨਾਮ ਰੂਪੀ (ਨਾਈ) ਆਵਾਜ ਵੀ ਵੱਡੀ ਹੈ ।
(ਕੀਤਾ ਜਾ ਕਾ ਹੋਵੇ) ਜਿਸਦਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸਾਰਾ ਮੇਸਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ।

(ਨਾਨਕ ਜੋ ਕੇ ਆਪੇ ਜਾਣੈ) ਹ ਸਿੱਖ ! ਜੇ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਆਪ ਰੂਪ ਕਰਕੇ
ਕੋਈ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਜਾਣ ਲਵੇ ।

(ਅਗੇ ਗਇਆ ਨ ਸੋਹੈ) ਫੇਰ ਅੱਗੇ ਪ੍ਰਲੋਕ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਪ੍ਰਾਣ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼
ਨੂੰ ਗਵਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਨਾ ਉਹ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜਨਮ ਧਾਰਦਾ ਹੈ ।
(ਸੋ ਹੈ) 'ਹੈ' ਜੋ ਸੱਤ ਚਿੱਤ ਅਨੰਦ ਸਰੂਪ (ਸੋ) ਉਹ ਉਲਟ ਕੇ ਉਸਦਾ ਸਰੂਪ ਹੀ
ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਸਿੱਖ ਮੁਖ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ
ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਇੱਕੀਵੀਂ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ।

~*~*~

→ ਬਾਈਵੀਂ ਪਉੜੀ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ←

ਪਾਤਾਲਾ ਪਾਤਾਲ ਲਖ; ਆਗਾਸਾ ਆਗਾਸ ॥

ਓੜਕ ਓੜਕ ਭਾਲਿ ਬਕੇ; ਵੇਦ ਕਹਨਿ ਇਕ ਵਾਤ ॥

ਸਹਸ ਅਠਾਰਹ ਕਹਨਿ ਕਤੇਬਾ; ਅਸੁਲੁ ਇਕੁ, ਧਾਤੁ ॥

ਲੇਖਾ ਹੋਇ ਤ ਲਿਖੀਐ; ਲੇਖੇ ਹੋਇ ਵਿਣਾਸੁ ॥

ਨਾਨਕ ਵਡਾ ਆਖੀਐ; ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਆਪੁ ॥੨੨॥

ਅਰਥ ੧-ਪ੍ਰਸ਼ਨ :- ਸਿੱਧਾਂ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਹੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀਉ ! ਕਈ
ਜਿਨ ਹੀ ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਸ਼ਰੀਫ ਵਿਚ ਚੋਦਾ ਹੀ ਤਬਕ ਦੇਸੇ
ਹਨ । ਆਪ ਜੀ ਫਿਰ ਕਰਕੇ ਦੱਸੋ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਹਨ ? ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ
ਸਿੱਧੇ ! ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੀ ਅਗਮ ਅਪਾਰ ਗਤੀ ਹੈ ।

ਪੀਤਾਲ ਪਾਤਾਲ ਲਖ; :-ਪਾਤਾਲ ਦੇ ਬਲੇ ਲੱਖੀ ਹੀ ਪਾਤਾਲ ਹਨ ਅਤੇ
ਆਗਾਸ ਆਗਾਸ :-ਅਕਾਸ ਉਪਰ ਲੱਖੀ ਹੀ, ਭਾਵ ਬੇਅੰਤ ਹੀ
ਆਗਾਸ ਹਨ ਜੋ ਪ੍ਰਸੰਸਤ ਦੇ ਰੱਬ ਹਨ। ਲਖ ਅੰਬਰਾਂ ਦੇ ਪਾਤਾਲ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ
ਪਾਤਾਲ ਦੇ ਅਕਾਸ ਦੇ ਹੀ ਨਾਲ ਲੱਗਾ। ਅਥਵਾ ਬੀਪਸ ਅਲਿਖਤ ਹੈ। ਲੱਖ
ਕਹਿਣਾ ਭੀ ਗਿਣੀ ਹੀ ਉਹ ਬੇਅੰਤ ਹੈ।

ਉਕਤ ਉਤਰ ਕਾਲਿ ਬਰੇ ਵੇਲ ਕਹਨਿ ਇਹ ਵਾਤ :-

ਉਥੇ ਉਥੇ ਗੱਲਾਂ ਹੋਣੀਆਂ ਹਨ। (ਉਥੇ) ਅਖੀਰ ਅੰਤ ਸਿਰਾ ਪਤਾਲੀ ਤੇ ਅਕਾਸ਼ਾਂ ਦਾ (ਭਾਲ) ਤੇ ਲੜਕੇ ਹੋਏ (ਉਥੇ) ਅੰਤ ਹੀ ਸਭ ਬੰਦ ਹੋਏ, ਉਥੇ ਗਾਂਢੇ ਤਾਣ ਅੰਤ ਨਹੀਂ। ਸਕ, ਪਤਾਲੀ ਜੀਵਾਂ ਦਾ (ਉਥੇ) ਅਖੀਰ ਤੇ ਅਕਾਸ਼ੀ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਵੀ। (ਉਥੇ) ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬੇਮਾਣ ਵਾਲੇ ਤੇ ਚਾਰੇ ਵੇਦ ਵਿਚਾਰਨ ਵਾਲੇ ਵੀ, ਅਖੀਰ ਖੁਫ਼ ਕੇ (ਉਥੇ) ਵਾਤੇ) ਮੁੱਠੇ ਉਥੇ ਹੀ ਗਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਬੇਅੰਤ ਬੇਅੰਤ ਦੀ। ਨਿਤ ਨਿਤ ਬੰਦੀ ਬੰਦੀ ਪਰ ਅੰਤ ਨਹੀਂ। ਪਾ ਸਕਦੇ ਉਹ ਪਰਮੇਸਰ ਬੇਅੰਤ ਹੈ,

ਸਾਖੀ ਦਸਤਗੀਰ ਪੀਰ ਦੀ

“ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਗੋਬਿੰਦ ਬਕਸ਼ਾਦ ਨੇ ਬਾਹਰਿ ਜਾਇ ਕੀਆ ਅਸਥਾਨਾ ।
ਇਕ ਬਾਬਾ ਅਕਾਲ ਰੂਪ ਦੂਜਾ ਰਬਾਬੀ ਮਰਦਾਨਾ । ਵਿੱਤੀ ਬਾਗਿ ਨਿਵਾਜਿ
ਕਰਿ ਮੁੰਨਿ ਸਮਾਨਿ ਹੋਆ ਜਹਾਨਾ । ਮੁੰਨਿ ਮੁੰਨਿ ਨਗਰੀ ਭਈ ਦੁਖਿ ਪੀਰ
ਭਇਆ ਹੋਰਾਨਾ ॥ ਵਧੈ ਧਿਆਨੁ ਲਗਾਇ ਕਰਿ ਇਕੁ ਫਕੀਰੁ ਫਕਾ ਮਸਤਾਨਾ ।
ਪੁਛਿਆ ਫਿਰਿ ਕੈ ਦਸਤਗੀਰ ਕਉਣ ਫਕੀਰੁ ਕਿਸਕਾ ਘਰਿਹਾਨਾ ? ਨਾਨਕ
ਕਹਿ ਵਿਚਿ ਆਇਆ ਰਬੁ ਫਕੀਰੁ ਇਕੋ ਪਹਿਚਾਨਾ । ਧਰਤਿ ਆਕਾਸ਼
ਚਉਦਿਸ ਜਾਨਾ ॥੩੫॥ (ਵਾਰ ੧)

ਫੌਰ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਬਾਬਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਬਗਦਾਦ ਵਿਚ ਗਏ ਤੇ ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ ਫੇਰਾ ਕੀਤਾ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਤਾਈਵਾਂ ਦਸਤਗੀਰ ਨਾਮ ਪੀਰ ਸੀ। ਉਹੋ ਜਿਹੜਾ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬਹਿੰਦਾ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਦਸਤਗੀਰ ਪੀਰ ਹੀ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਲ ਇਬਨਾਨ ਕਰਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ, ਆਪੋ ਵਚ ਲੀਨ ਹੋ ਕੇ ਮਧੁਰੀ ਧੁਨੀ ਨਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਸ ਦਸਤਗੀਰ ਪੀਰ ਦਾ ਇਕ ਚੋਝਾ ਬਾਹਰ ਆਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਜਦੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭਰੀ ਰਸਨਾ ਤੋਂ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਮਨ

ਸੁਰ ਹੀ ਇਕਾਰਾਣ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਮ ਵਿਚ ਲੀਣ ਹੋ ਗਿਆ । ਜਦੋਂ 'ਪਾਤਾਲ ਪਾਤਾਲ' ਲਖ, ਅਰਾਸ਼ ਅਰਾਸ਼ ॥ ਇਤਕ ਉਤਕ ਭਾਲ ਧਕੇ ਵੇਚ ਕਹੁਨਿ ਇਕ ਵਾਰ ।' ਇਹ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਹੈਮਾਨ ਸਿੰਘ ਹੋ ਕੇ ਵੀਚਾਰਨ ਲੱਗਾ ਕਿ ਥਰਾਣ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਤਾਂ ਚੋਲਾਂ ਜਬਰ ਹੀ ਮੀਮਿਓ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖੇ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੱਖਾਂ ਹੀ ਪਾਤਾਲ ਅ ਅਕਾਸ਼ ਕਬਲ ਕੀਤੇ ਹਨ । ਇਹ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ? ਪਰ ਫਿਰ ਅਗੇ ਸਮਿਰਾਨੁ ਜੀ ਸਾਰਾ ਪਾਠ ਕਰਕੇ, ਰੋਗ ਪਾ ਕੇ, ਫੇਰ ਸੰਦਰ ਰਚਾਬ ਵਜਾ ਕੇ ਹਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਲਾਜੀਬ ਰਨ ਨਿਰਮਲਕ ਹੀਜਾਂ, ਮੈਸੀ ਮਿਨੀ ਧਨ ਨਾਲ ਭਾਇਆ, ਜਿਸਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਬੁਝਾ ਵਿਚ' ਰਸ ਚੋਣ ਲਗਾ, ਜਵਾਬੇ ਅੰਮਿਤ ਵਰਸਾਉਣ ਲਗਾ, ਵਿਠਾਓ ਪਸ਼ੂ ਮਿਥੈਣੇ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠੇ, ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਉਤਰੇ ਪੰਛੀ ਆ ਕੇ ਸੁਣਨ ਲੱਗੇ ਪੀਰੇ ਦ ਮਰੀਦ ਨੇ ਸੁਣ ਕੇ ਅਸਚਰਜ ਹੋ ਕੇ, ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪੀਰ ਪਾਸ ਵੱਸਿਆ ਕਿ ਇਥੇ ਬਗਦਾਦ ਦੇ ਅੰਜਰ ਜਿਥੇ ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ ਗੜ੍ਹ ਹੈ ਇਕ ਫਕੀਰ ਆਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਥਰਾਣ ਸਰੀਰ ਦੇ ਉਲਟ ਕੁਫਰ ਬੋਲਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਲਾਮ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਪਤਾਲਾਂ ਹੇਠਾਂ ਲੱਖਾਂ ਪਤਾਲ ਹਨ ਅਤੇ ਅਕਾਸ਼ਾਂ ਦੇ ਉੱਤੇ ਲੱਖਾਂ ਅਕਾਸ਼ ਹਨ ਪਰ ਫਿਰ ਭੀ ਉਤਕ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਚੋਲਾਂ ਜਬਰ ਹੀ ਵੇਸੇ ਹਨ । ਫਿਰ ਦੂਜੀ ਗਲ ਇਹ ਕਿ (ਸਰੋਦ) ਸਾਜ ਵਜਾ ਕੇ ਰਾਗ ਰੋਣਾ, ਜੋ ਮਨ ਨੂੰ ਚੰਚਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਜਾਣ ਕੇ, ਤੁਸੀਂ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਫਕੀਰ ਨੇ ਇਹ ਨਿਯਮ ਵੀ ਤੋੜ ਦਿਤਾ ਹੈ ਤੇ ਰਾਗ ਸਾਜ ਦੇ ਨਾਲ ਹਾ ਰਹੇ ਹਨ । ਮੈਨੂੰ (ਗੁਸਲ) ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਗਏ ਨੂੰ ਤਾਹੀਦੇਰ ਲਗ ਗਈ ਹੈ । ਮੈਂ ਇਹ ਆਪ ਕੋਨੀ ਸੁਣਕੇ ਅ ਇਆ ਹਾਂ ।

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਪੀਰ ਨੇ ਰਾਸੇ ਵਿਚ ਆਕੇ ਸਾਰੇ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ
ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇੱਕ ਇੱਕ ਪੱਥਰ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਫਕੀਰ ਨੂੰ ਮਾਰੋ। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ
ਅੰਦਰ ਇਹ ਵੀ ਇਕ ਸਜ਼ਾ ਹੋਈ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਹਜ਼ੂਰ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਮਾਰਨ
ਲਗੇ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ 'ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ॥ ਗੁਰਬਰ ਅਕਾਲ ॥'
ਨਿਰੰਕਾਰ ਦਾ ਜੈਗਾਹਾ ਛੱਡਿਆ। ਉਸ ਬਾਬਤ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ
ਹੈ 'ਸ਼੍ਰੀਨ ਮੁੰਨਿ ਨਗਰੀ ਭਈ ਦੋਖ ਪੀਰ ਭਇਆ ਹੈਰਾਨਾ॥' ਸਾਰੀ ਨਗਰੀ ਦੇ
ਸ਼੍ਰੀਨੇ ਲਕ ਸਨ ਸਭ ਦੇ ਸਰੀਰ (ਸ਼੍ਰੀਨ) ਛਾਵ ਜੜ੍ਹ ਹੋ ਗਏ (ਮੁੰਨਿ) ਸਭ ਦੁਖ
ਹੋ ਗਏ, ਮੂਰਛਾ ਹੋ ਗਏ। ਨਾ ਹੱਥ ਪੈਰ ਹਿਲਣ ਨਾ ਬੋਲਿਆ ਹੀ ਜਾਏ।
ਸ਼ਾਇਦ ਨ ਪੱਥਰ ਚੁਕੇ ਹੋਏ ਪਰ ਬਾਹਾਂ ਲਕੜ ਵਾਜ਼ੂ ਜੜ੍ਹ ਹੋ ਕੇ ਚਿਤਾਹ ਖੜੀਆਂ
ਹੀ ਰਹਿ ਗਈਆਂ। ਬੜਾ ਦੁੱਖ ਹੋਇਆ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਵੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਪੱਥਰ

ਨਾ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਵਕਤ ਪੀਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਕਤੀ ਨਾਮ ਪਾ " ਹੇਠਾਂ ਬਹਾਨੀਆਂ ਚ ਹੀਆਂ ਪਰ ਹੇਠਾਂ ਨ ਕਰ ਸੱਭਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਸਮਝ ਲਿਆ ਹੇਠਾਂ ਬਹਾਨੀਆਂ ਚ ਹੀਆਂ ਪਰ ਹੇਠਾਂ ਨ ਕਰ ਸੱਭਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਸਮਝ ਲਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਹਨ। ਹਾਰ ਮੰਨ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਆ ਕੇ ਘੁੱਟ ਲਗਾ ਕਿ 'ਇਥੇ ਵਿਚ ਬਹਾਨਾ ਦੇ ਵੱਡੀ ਕਰਾਮਾਤ ਦਿਖਲਾਈ, ' ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਆਪ ਨੇ ਵੱਡੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿਖਾਈ ਹੈ। ਹੱਥ ਮੋੜ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਾਡੀ ਗਲਤੀ ਮੁਆਫ਼ ਕਰੋ। ਆਪ ਕਿਹਾ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਚੌਲੇ ਹੋ ਜਾਣ। ਤਾਂ ਦੇ ਮੁਸਾਵਰ ਹੋ, ਕਿਹਾ ਕਰ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਚੌਲੇ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਤੇ ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤੀ, ਸਭ ਦੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਚੌਲੇ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਤੇ ਫਿਰ ਸਾਰੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਪਏ ਅਤੇ ਮੁਆਫ਼ੀ ਮੰਗੀ। ਫਿਰ ਦਸਤਗੀਰ ਪੀਰ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਹੋ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਥੇ ਸਾਡੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਸਰੋਦ ਵਜੋਂ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਵਿਚੋਂ ਪਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੋ ਪੀਰ ਜੀ ਭਾਵੇਂ ਮਿਟੀ ਦਾ ਬਰਤਨ ਹੋਵੇ ਜੋ ਉਸ ਵਿਚ ਜਾਹਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੋ ਪੀਰ ਜੀ ਭਾਵੇਂ ਮਿਟੀ ਦਾ ਬਰਤਨ ਹੋਵੇ ਜੋ ਉਸ ਵਿਚ ਜਾਹਰ ਪੀਰੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮਰਨਾ ਹੀ ਹੈ। ਜੇ ਪਾਤਰ ਵੀ ਸਦਿਨੇ ਦਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਪੀਤਾ ਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਦੁਨੀ ਸ਼ੁੱਭਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਅਮਰ ਹੋ ਜਾਈਦਾ। ਪੀਤਾ ਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਦੁਨੀ ਸ਼ੁੱਭਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਅਮਰ ਹੋ ਜਾਈਦਾ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਿਹੜਾ ਰਾਗ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ ਇਕ ਭਾਂਡਾ ਹੈ, ਜੇ ਇਸ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗੰਢੇ ਗੀਤ ਗਾਏ ਜਾਣ, ਤਾਂ ਇਹ ਜਹਿਰ ਪੀਣ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਹੈ। ਪਰ ਜੇ ਰਾਗ ਰੂਪੀ ਭਾਂਡੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੇ ਗੁਣ ਮਹਿਮਾ ਸਿਫਤ ਉਚਾਟਨ ਰੂਪ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾ ਕੇ ਪੀਤਾ ਜਾਵੇ ਯਥਾ :- 'ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਨਿਧਾਨ ਹੈ ਮਿਲ ਪੀਵਹੁ ਭਾਈ'। ਤਾਂ ਅਮਰ ਹੋ ਜਾਈਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਸੁਰਤ ਤਾਲ ਵਿਚ ਰਾਗ ਗੋਣਾ ਇਹ ਸੋਨੇ ਦਾ ਭਾਂਡਾ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਣੇ ਇਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀਣਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਪੈਰੀਬਰਾਂ ਨੇ ਸਰੋਦ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ ਪਠਾਣ ਆਦਿਕ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਚ ਮਸਤ ਹੋ ਜਾਣੇ ਸਨ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਰਾਗ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦਾ ਨਾਮ ਤੇ ਜਸ ਉਚਾਰਿਆ ਹੈ। ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਮਨ ਵੱਡੀ ਇਕਾਗਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾਮ ਮਨ ਵਿਚ ਵਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਨੰਦ ਠਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਮਕਤ ਹੋ ਜਾਈਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਡੇ ਵਰ ਤੇ ਰਾਗ ਵਿਚ ਦੋਬ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸੁਣਕੇ ਪੀਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਆ ਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਲੱਖਾਂ ਪਤਾਲ ਤੇ ਅਕਾਸ਼ ਦੱਸੇ ਹਨ। ਫੁਰਾਣ ਵਿਚ ਤਾਂ ਚੰਦਾ ਤਬਕ ਹੀ ਲਿਖੇ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਭੀ ਅਸੀਂ ਪੜ੍ਹੇ ਹੀ

ਹਨ, ਹੁਣ ਤੁੱਕ ਅੱਥਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਵੇਖ। ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਜਿਤਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਵੇ ਹੈ ਉਹ ਉਤਨਾ ਹੀ ਦੱਸਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਤਨੀ ਹੀ ਸਮਝ ਸੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਨੇ ਜਿੰਨੀ ਗਿਆਤ ਸਾਨੂੰ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਉਤਨੀ ਹੀ ਦੱਸੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਦਸਤਗੀਰ ਨੇ ਹੱਥ ਮੋੜ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਮੇਰਾ ਮਨ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ ਤਾਂ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਜੀ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਚੱਲ, ਤੇਨੂੰ ਅੱਥੀਂ ਦਿਖਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਪੀਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਜੀ ਮੈਂ ਰਾਹ ਵਿਚ ਰੁਕਦਾ ਰੁਕਦਾ ਮਰ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਇਹ ਮੰਨਾ ਪਰ ਨੌਜਵਾਨ ਹੈ ਇਸ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਭਰਸਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਤੇ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਮਸ ਨੂੰ ਹੀ ਨਾਲ ਲੈ ਜਵੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ "ਨਾਲ ਲੀਤਾ ਚੰਦਾ ਪੀਰ ਦਾ ਅੱਥੀਂ ਮੀਟ ਗਿਆ ਹਵਾਈ॥ ਲਖ ਅਕਾਸ਼ ਪਾਤਾਲ ਲਖ, ਅਖ ਫੁਰਕ ਵਿਚ ਸਭ ਦਿਖਲਾਈ॥" ਜਿਥੇ ਜਿਥੇ ਭੀ ਗਏ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਸ਼ਿਕਤਾਂ ਦੀਵਾਨ ਸਜਾ ਕੇ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਨ ਤੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਵਰਤਾਉਣ। ਹਜ਼ੂਰ ਪੀਰ ਦੇ ਬੇਟੇ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਲੈ ਚੱਲ। ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਥਾਂ ਥਾਂ ਤੋਂ ਕਿਨਕਾ ਕਿਨਕਾ ਵਰਤਾਏ ਲੈ ਕੇ ਕਾਠ ਦਾ ਕੋਲ ਭਰ ਲਿਆ, "ਭਰ ਕਰਕੋਲ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਦਾ ਧੁਰੋਂ ਪਤਾਲੋਂ ਲਈ ਕੜਾਹੀ॥" (ਪਉੜੀ ੩੬ ਵਾ: ੧) ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲੱਖਾਂ ਪਾਤਾਲ ਤੇ ਅਕਾਸ਼ ਇਕ ਅੱਖ ਫੁਰਕਣ ਵਿੱਚ ਵਿਖਾ ਕੇ, ਪੀਰ ਦੇ ਪਾਸ ਆਏ ਅਤੇ ਜੇ ਕਾਠ ਦਾ ਕੋਲ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਸੀ, ਲਿਆ ਕੇ ਪੀਰ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਦਿੱਤੀ। ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਪੀਰ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਵੇਖ ਕੇ ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਮੁਆਫ਼ੀ ਮੰਗ ਕੇ ਗੁਰਮਤ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ।

ਸਾਖੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੀ, ਕੰਵਲ ਦਾ ਅੰਤ ਪਾਉਣ ਦੀ,
ਤੇ ਮੁਹਿਮਦ ਜੀ ਦੀ

ਪੈਰੀਬਰ ਮੁਹਿਮਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਜਦੋਂ ਇਸ ਮਾਤ ਲੋਕ ਵਿਚ, ਆਪਣੇ ਪਰਵਿਰਤ ਕੀਤ ਮੱਤ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਇਕ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਹੋਰਾਰ ਹੋਇਆ ਕਿ ਜਾਂ ਤਾਂ ਇਕ ਮੈਂ ਹਾਂ ਜਾਂ ੧੪ ਤਬਕ ਹਨ ਹੋਰ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਵੀ ਮਾਣ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜਾਂ ਮੈਂ ਹਾਂ ਜਾਂ ਇਹ ਕੰਵਲ ਹੈ ਹੋਰ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਨੂੰ ਹੋਰਾਰ ਭਾਉਂਦਾ ਨਹੀਂ।

“ਹਰਿ ਜੀਉ ਅਹੰਕਾਰ ਨ ਭਾਵਈ ॥” (ਅੰਗ ੧੦੮੯) ਇਸ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਮਾ ਨੂੰ
 ਤਾਂ ਤਦੇ ਹਰਿ ਬੰਧਨ ਦੀ ਨਾਲੀ ਵਿਚ ਰਾਜਾਈ ਨੇ ਪਏ ਤੇ ਫਰ ਪ੍ਰਸੰਸਦ ਦੀ
 ਮਹਿਮਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਸੀ। ਯਥਾ: “ਨਾਭਿ ਕਮਲ ਤੇ ਸੁਹਮਾ
 ਉਪਜੇ ਬੇਦਿ ਪਰਹਿ ਮੁਖਿ ਭੇਨਿ ਸਵਾਰ ॥” (ਅੰਗ ੪੯੯) ਪੈਰੋਬਰ ਮਾਹਿਬ
 ਦਾ ਭੀ ਹੋਭਾਰ ਨਿਵਿਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਇਕ ਮਾਹਿਬੀ ਕੋਤਕ
 ਰਚਿਆ। ਮਹਿਮਦ ਸਾਹਿਬ ਇਕ ਦਿਨ ਤੁਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਕ ਰਸਤਾ ਪਾਰ
 ਕਰਿਆ। ਮਹਿਮਦ ਸਾਹਿਬ ਉਠਾ ਕੇ (ਲਾਜ) ਪੰਗਤੀ ਲੰਘ ਜਾਣੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ
 ਕਰਨ ਲੋਗੇ ਪ੍ਰੰਤੂ ਉਸ ਰਸਤੇ ਉਠਾ ਕੇ (ਲਾਜ) ਪੰਗਤੀ ਲੰਘ ਜਾਣੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ
 ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਉਠ ਲੰਘ ਜਾਏ ਹਨ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਰਸਤਾ ਪਾਰ ਬਣਾਂ। ਕਈ
 ਸਮਾਂ ਖੜੇ ਰਹੇ ਪਰ ਉਠਾ ਕੇ ਪੰਗਤੀ ਮੌਕੇ ਹੀ ਨਾ, ਦੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪੈਸਾਨ
 ਸਮਾਂ ਖੜੇ ਰਹੇ ਪਰ ਉਠਾ ਕੇ ਪੰਗਤੀ ਮੌਕੇ ਹੀ ਨਾ, ਦੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪੈਸਾਨ
 ਹੋਏ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਜਬਰਾਈਲ ਫਰਿਸ਼ਤਾ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਪੁਛਿਆ, ਮਹਿਮਦ
 ਸਾਹਿਬ! ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋਏ ਖੜੇ ਹੋ? ਮਹਿਮਦ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਮੈਂ
 ਇਸ ਸੜਕ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਨਾ ਸੀ ਪਰ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਹੋਇਆ ਹੈ ਸਿਰ ਉਠ ਤੁਰ
 ਹੀ ਤੁਰ ਜਾਏ ਹਨ, ਰਸਤਾ ਵਿਹਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਂਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਅਸਚਰਜ
 ਹੋਇਆ ਖੜਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਜਬਰਾਈਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਮਦਾ ਤੂੰ ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਹਾਂ ਤੇ ਹੋਸ਼
 ਸੰਭਾਲੀ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਉਠ ਤੁਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ
 ਉਪਰ ਸੰਦੂਕ ਲਾਏ ਹੋਏ ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਮਹਿਮਦ ਜੀ ਨੇ ਪੁਛਿਆ,
 ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੀ ਹੈ? ਤਾਂ ਜਬਰਾਈਲ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ
 ਆਪ ਵੇਖ ਲਓ। ਤਾਂ ਇਕ ਉਠ ਕਤਾਰ ‘ਭੇ’ ਪਾਸੇ ਕਰਕੇ ਬਿਨਾਂ ਕੇ ਸੰਦੂਕ ਲਾਹ ਕੇ
 ਸੈਰਾ ਬੋਲਿਆ, ਜਿਸਦੀ ਚਾਈ ਭੀ ਨਾਲ ਹੀ ਸੀ। ਕੀ ਵੱਖ ਆ ਕਿ ਸੰਦੂਕ
 ਅੰਡਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਕ ਅੰਡਾ ਜਦੋਂ ਤਿਨਿਆਂ ਤਾਂ ਕੀ
 ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਉਸ ਵਿਚ ੧੪ ਤਬਕ ਹਨ ਤੇ ਇਕ ਮੁਹਿਮਦ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋ
 ਤਿੰਨ ਅੰਡੇ ਭੇਨੇ ਤਾਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਭੀ ੧੪, ੧੪ ਤਬਕ ਤੇ ਇਕ ਇਕ
 ਮੁਹਿਮਦ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਇਕ ਇਕ ਅੰਡੇ ਵਿਚ ਸਾਰੀ
 ਸਿਸਟੀ ਹੈ ਤੇ ਇਕ ਸੰਦੂਕ ਵਿਚ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਅੰਡੇ ਹਨ। ਇਉਂ ਇਹ ਤਾਂ ਬੇਅੰਤ
 ਹੀ ਸਿਸਟੀਆਂ ਤੇ ਬਾਹਰ ਹੀ ਮਰੇ ਵਸਗੇ ਮਹਿਮਦ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ
 ਪਾਰਾਵਾਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਇਹ ਕੋਤਕ ਵੇਖ ਕੇ ਪੈਰੋਬਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ
 ਹੋਭਾਰ ਨਿਵਿਰਤ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਜੋੜ ਪ੍ਰਸੰਸਦ ਅਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ
 ਤੇਬਾ ਸਾਹਿਬ, ਤੁਹਾਡੀ ਮਾਇਆ ਦਾ ਹੀ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਤਾਂ ਤੁਹਾ ਅੰਤ ਕਿਵੇਂ
 ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਜੇ ਤੇਰਾ ਅੰਤ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਉਹ ਮੁਰਖ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ

ਮੈਂ ਜੋ ਹੋਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜਾਂ ੧੪ ਹੀ ਤਬਕ ਹਨ ਜਾਂ ਮੈਂ ਹਾਂ, ਇਹ ਮੇਰੀ
 ਕੁਲ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਸੀ! ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਉਠਾ ਕੇ ਪੰਗਤੀ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਲੰਘ ਗਏ।

ਸਹਸ ਅਠਾਰਹ ਕਹਨਿ ਕਤੇਬਾ :—(ਸਹਸ ਅਠਾਰਹ) ਅਠਾਰਹ
 ਹਜ਼ਾਰ ਅਲਮ ਵਿਦਵਾਨ ਮਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਤ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਮੰਨੇ ਹਨ
 ‘ਕੁਝ ਕੁਝ ਸਭਿਆਚਾਰ ਅਠਾਰਹ ਹਜ਼ਾਰ’ (ਮਨਾਜ਼ਾਹ ਸਫਾ ੧) ‘ਹਯਦਹ ਹਜ਼ਾਰ
 ਸਮਦਾ ਬਸਮ ੪ ਮ ਕਮੀਦ’। (ਭਾਈ ਨੀਦ ਨਾਲ) ਉਹ ਵੀ ਉਸ ਪ੍ਰਸੰਸਦ ਨੂੰ ਸਿੱਖ
 ਪੁਰਾਤ ਹੀ ਬੇਅੰਤ ਬੇਅੰਤ ਕਰਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਤੇਬਾ ਮਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀਆਂ
 ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਤਾ ਪੁਰਾਤ ਦਾ ਉਹ ਸਾਹਿਬ, ਤੇਰੇ ਕਰਤਾ ਹਜ਼ਾਰਤ ਮੁਸਾ ਸਾਹਿਬ
 (ਜ਼ਹੁਦੀਆਂ ਦੀ) ਅੰਜੀਲ ‘ਸਾਈਆ ਦੀ ਕਰਤਾ ਹਜ਼ਾਰਤ ਈਸਾ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ
 ਕਾਨਨ ਕਰਤਾ ਹਜ਼ਾਰਤ ਮਹਿਮਦ ਸਾਹਿਬ। ਦੇਹ ਚਾਰੇ ਕਤੇਬਾ ਵੀ ਉਸ ਪ੍ਰਸੰਸਦ
 ਨੂੰ ਬੇਅੰਤ ਬੇਅੰਤ ਕਰਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਵਾ :—(ਸਹਸ) ਹਜ਼ਾਰ ਮੂੰਹ ਵਾਲਾ
 ਸੋਬਨਾਗ ਵੀ, ਵਾ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਰਿਖੀ ਮਨੀ ਦੇਵਤ ਵੀ। (ਅਠਾਰਹ) ਅਠਾਰਹ ਪੁਰਾਣ
 ਵੀ, ਵਾ ਅਠਾਰਹ ਪੁਰਾਣ ਵਾਲਾ ਮਹਾ ਭਾਰਤ ਵੀ, ਵਾ ਅਠਾਰਹ ਗੰਤ ਵੀ ਅਤੇ
 (ਕਤੇਬਾ) ਕਿਤਾਬਾ ਸਿੱਖੀਆਂ ਆਦਿਕ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਸ ਪ੍ਰਸੰਸਦ ਨੂੰ ਬੇਅੰਤ
 ਬੇਅੰਤ ਕਰਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਅਸਲੁ ਇਕ ਧਾਤੁ :—(ਅਸਲੁ) ਅਸਲ ਵਿਚ (ਇਕ) ਇਕੋ ਪ੍ਰਸੰਸਦ
 ਹੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਜੋ ਕਥ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ (ਧਾਤੁ) ਮਾਇਆ ਹੀ ਹੈ। ਵਾ :—(ਧਾਤੁ)
 ਦਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਹੀ ਹੈ। ਵਾ : ਜਿਵੇਂ ਘੋੜੇ ਦਾ ਇਕ ਲੁੰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਉਂ
 ਮਾਇਆ ਉਸਦੇ ਵਿਚ, (ਅਸਲੁ) ਘੋੜੇ ਦੇ ਇਕ (ਲੁੰ) ਲੁੰ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਹੈ। ਥੋੜੀ
 ਜਿਹੀ ਅੰਸ ਵਿਚ ਗੁਰੁ ਗੰਧੀ ਹੈ। ਉਹ ਵੀ ਕਲਪਤ ਤਦਾਤਮ ਸਿੰਧ ਰੂਪ
 ਵਿਚ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਉਹ ਪ੍ਰਸੰਸਦ ਹੀ ਇਕ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਹੋਵੇਗਾ।

ਪ੍ਰਸਨ :—ਹੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਲਿਖਕੇ ਹੀ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ?

ਉੱਤਰ :—ਲੇਖਾ ਹੋਇ ਤ ਲਿਖੀਐ :—ਹੋ ਸਿਧੇ ! ਜੇ ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ
 (ਲੇਖਾ) ਹਿਸਾਬ (ਹੋਇ) ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ (ਲਿਖੀਐ) ਲਿਖ ਕੇ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ
 ਦੱਸਣ ਬੀਦੀ।

ਸੰਗ :—ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਲੇਖਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੀਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ?

ਲੇਖੇ ਹੋਇ ਵਿਦਾਸੁ :—ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਲੇਖਾ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਉਸਦੀ

ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਉਸਦਾ ਹੀ (ਵਿਦਾਸ) ਨਾਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਹੀ ਪੁੱਤ੍ਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਹੀ ਕੁੰਦਰਤਿ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਪਾਸੋਂ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ। ਵਾ: ਲੇਖੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੀ ਕੁੰਦਰਤਿ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਪਾਸੋਂ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ। ਵਾ: ਲੇਖੇ ਹਿਸਾਬ ਦਾ ਅਪਣਾ ਹੀ (ਵਿਦਾਸ) ਨਾਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ਿਬਾ:—ਫੇਰ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਿਵੇਂ ਆਖੀਏ?

ਉੱਤਰ:—ਨਾਨਕ ਵਡਾ ਆਖੀਐ:—ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਵੱਡਾ ਤੇਰੀ ਬਾਲ ਅਬਾਹ ਰੂਪ ਹੀ ਇਕ ਪ੍ਰਮੇਸਰ। ਉਸਦੇ ਤਾਈਂ ਵੱਡਾ ਬਾਅਦ ਬਾਅਦ ਹੀ (ਆਖੀਐ) ਉਚਾਰਨ ਕਰੀਏ।

ਆਪੇ ਜਾਣੇ ਆਪੁ:—ਹੁ ਸਿਹ! ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਜੈਸਾ ਵੱਡਾ ਹੈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਨਿਸ਼ਚਾ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਸੰਨ ਵਡਾ ਆਖੇ ਸਭ ਕੋਇ ॥ ਕੇਵਤ ਵਡਾ ਭੀਨਾ ਹੋਇ ॥ (ਅੰਗ ੯) ਵਾ:—ਉਹ (ਆਪੇ) ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਨੂੰ (ਆਪੁ) ਆਪ ਹੀ (ਜਾਣੇ) ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿਤਨੀ ਬੁਰੀ ਹੈ।

ਅਰਥ ੨:—ਹੁਣ ਸਰੂਪ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਥਾਇ ਉਚਾਰਦੇ ਹਨ।

(ਪਾਤਲਾ ਪਾਤਲ ਲਖ; ਆਗਾਸਾ ਆਗਾਸ ॥) ਹੋ ਸਿੱਖ ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਪਾਤਲਾ ਅੰਦਰ ਪਾਤਲ ਰੂਪ ਹੈ ਅਤੇ ਆਗਾਸਾਂ ਅੰਦਰ ਆਗਾਸ ਰੂਪ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਆਪਕ (ਲਖ) ਨੂੰ ਜਾਣਨਾ ਕਰ। ਵਾ:—ਪਾਤਲ ਜਿਵੇਂ ਨੀਵਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਉਂ ਜਿਹੜੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪਾਤਲ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਨਿਮ੍ਰਤਾ ਗਰੀਬੀ ਧਾਰਦੇ ਹਨ ਉਹ (ਪਾਤਲ) (ਪਾ) ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਉਸ (ਤਲ) ਲੱਖ ਸਰੂਪ ਦੇ ਤਾਈਂ ਅਤੇ (ਆਗਾਸਾ ਆਗਾਸ) ਆਗਾਸਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੋ ਵਿਆਪਕ ਹੈ, ਤੇ ਸਭ ਨੂੰ ਵਹਲ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਚਿਦਾਕਾਸ ਰੂਪ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮ ਚੇਤਨ ਲਖ ਸਰੂਪ ਹੈ, ਉਸਦਾ (ਆ) ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ (ਗਾਸ) ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(ਉਤਰ ਉਤਰ ਗਲਿ ਬਕੇ) ਜਗਿਆਸੁ ਬਹਿਣ ਲੱਗਾ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਬਲ ਸਰੀਰ ਦੀ (ਉਤਰ) ਹੱਥ ਜੋ ਹਿਰਨ ਗਰਭ ਹੈ ਅਤੇ ਹਿਰਨਗਰਭ ਦਾ ਉਤਰ ਜੋ ਵੀਰੁਰ ਹੈ, ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਭਾਲ ਭਾਲ ਕੇ ਮਿਰੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਬੰਦ ਰਵੀ ਹੈ।

ਵੇਦ ਕਹਿਨਿ ਸਿਤ ਵਾਤ) ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ (ਵੇਦ) ਰਿਸਾਨ ਦਾ (ਵਾਤ ਵਰਨ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਹੈ। ਵਾ: ਵੇਦ ਕਹਿੰਦੇ

ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

(੪੯੫)

ਪਉੜੀ ੨੨

ਹਨ ਕਿ (ਇਕ ਵਾਤ) ਬਾਤ, ਬਚਨ, ਉਪਦੇਸ਼, ਵਾ, “ਏਕੋ ਹੋ ਬਤ ਸਿਆਮਾ ਪਦਮਾ ਸਾਯਤ” ਇਕ ਤੇ ਮੈਂ ਬਹੁਤੇ ਹੋਵਾਂ, ਵਾਕ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਜੋ ਉਸਦੇ ਇਕ ਵਾਕ ਦਾ ਵੀ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ। ਵੇਦ ਵੀ ਇਹ ਵਾਕ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕੋ ਇਕੋ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ। “ਏਕਮਵਾਦ੍ਯਤੀ ਬ੍ਰਹਮ।”

(ਸਹਸ ਅਠਾਰਹ ਕਹਿਨਿ ਕਤਬਾ) (ਸਹਸ, ਨਾਮ ਹੈ ਹਜ਼ਾਰ ਦਾ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਗੰਢ, ਅਠਾਰਾਂ ਪਰਣਾ, ਅਠਾਰਾਂ ਪਰਬ ਮਹਾਂਭਾਰਤ, ਤੇ ਸਿੰਸੁਤੀਆਂ ਆਦਿਕ ਇਕੋ ਇਕਤਾ ਦੇ ਜਨੇਣ ਵਾਧ ਵਾਕ ਹਨ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕ ਹਨ।

(ਅਸਲੁ ਇਉ ਧਾਤ) ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਕੋ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਸਭ (ਧਾਤ) ਮਾਇਆ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਤੇ ਰੂਪ ਹਨ। ਜੋ ਧਾ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਰਾਵ ਨਾਸਦੇਤ ਹਨ। (ਵਾ) ਪ੍ਰਸਨ:—ਨਾਨਾ ਪੁਣਾ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਉੱਤਰ:—ਇਹ (ਧਾਤ) ਮਾਇਆ ਕਰਕੇ ਹੈ। ਮਾਇਆ ਨੇ ਹੀ ਇਹ ਨਾਨਾ ਰੂਪ ਧਾਰੇ ਹਨ। (ਇਉ ਧਾਤ) ਸੁਧ ਧਾਤ ਸਨਾ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਅਨੇਕਾਂ ਗਹਿਣੇ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਹਥਦਾ, ਪੈਰਾ ਦਾ, ਨੱਕ ਦਾ, ਨਾਨਾ ਰੂਪ ਤੇ ਨਾਮ (ਕਲਪੇ) ਰਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਜੋ ਵੀਚਾਰੀਏ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਇਕੋ ਸੋਨਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਹੋਰ ਗਹਿਣਿਆਂ ਦੀ ਕਲਪਣਾ ਮਿਥਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਰੱਸੀ ਵਿਚ ਸੋਪ, ਛੁੱਕਾਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ਜਾਂ ਤੇਜ ਅਇਕ ਦੀ ਕਲਪਣਾ, ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਕੋ ਰੱਸੀ ਹੀ ਅਸਲ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਸਾਰੇ ਗਹਿਣਿਆਂ ਨੂੰ ਕੁਠਾਲੀ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਵਾਲੀਏ ਤਾਂ ਇਕ ਸੋਨੇ ਦੀ ਭਣੀ (ਦੇਣੀ) ਹੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਨਾਨਾ ਪੁਣਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਤ ਦਾ ਪਾਹਾਰਾ, ਧੀਰਮ ਰੂਪ ਸੁਨਿਆਰਾ, ਭਾਓ ਦੀ ਖੋਲ ਨਾਲ ਤਪ ਰੂਪ ਅਗਨੀ ਬਾਲਕੇ ਪ੍ਰਮ ਦੀ ਕੁਠਾਲੀ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਜੀਵਨ ਢਾਲ ਦੇਈਏ, ਤਾਂ ਜਾਵ ਪੁਣਾ ਅਲਪਗ ਪੁਣਾ ਢਲਕੇ ਹੋਗਤਾ ਦੀ ਮੈਲ ਨਿਕਲਕੇ ੧੨ ਵੰਨੀ ਦੇ ਸੋਨੇ ਦੀ ਦੇਣੀ ਵਤ ਸਧ ਬ੍ਰਹਮ, ਇਕ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਯਥਾ:—

“ਅਲੰਕਾਰ ਮਿਲਿ ਬੋਲੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਕਨਿਕ ਵਖਾਨੀ ॥” (ਅੰਗ ੬੭੨)

(ਲਖਾ ਹੋਇ ਤੇ ਲਿਖੀਐ, ਹੋ ਸਿੱਖੇ! ਜੇ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਵਿਚ ਪੁੰਮ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ ਸਿਖਿਆ ਲੈ ਕੇ ਤਾਉ ਦੀ ਕਲਮ ਬਣਾ ਕੇ ਸਰਧਾ ਰੂਪ ਵਾਤ ਅਤੇ ਚਿੰਤ ਨੂੰ ਲਿਖਾਰੀ ਬਣਾ ਕੇ ਰਿਦੇ ਰੂਪ ਭਾਗਜ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਿਆ ਦਾ (ਲਿਖਾ) ਜੋ (ਲਿਖੀਐ) ਲਿਖ ਲਈਏ ਤਾਂ:—

(ਲੇਖੇ ਹੋਇ ਵਿਦਾਸੁ) ਫੇਰ ਉਹ ਜੰਮਣ ਮਰਣ ਦਾ (ਲੇਖੇ) ਲਿਖਾ ਨਾਸ ਹੋ

ਸ੍ਰੀ ਸ੍ਵਾਮੀ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਜਾਵੇ, ਸੰਮਤ ਮਰਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਜਾਵੇ।
 'ਨਹ ਕਿਛ ਸਨਮੈ ਨਹ ਕਿਛੁ ਮਰੈ। ਆਪਨ ਚਲਿਤੁ ਆਪ ਹੀ ਕਰੈ॥' (੨੮੧)
 'ਸੰਮਤ ਮਰਣੋਂ ਬਾਹਰੇ, ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਜਗ ਵਿਚ ਆਏ॥' ਇਹ ਦੋ ਤ ਪ੍ਰਾਪਤ
 ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋ।
 (ਨਾਨਕ ਵਡਾ ਆਖੀਐ) (ਵਰਾ) ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਕਾਲ ਅਥਾਹ ਰੂਪ ਪ੍ਰਸੰਸਤ ਨੂੰ
 ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਲੱਖਣਾਂ ਸ੍ਰਿਤੀ ਬਰਥ (ਆਖੀਐ) ਅਖੌ
 ਹਨ ਭਾਵ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਬਦੀ ਸ੍ਰਿਤੀ ਬਰਥ ਕਥਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤਾਂ
 ਨਾਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
 (ਆਪੋ ਜਾਣੇ ਆਪ) (ਆਪੋ) ਤਤ ਪਦ ਦਾ (ਆਪ) ਤ੍ਰਿਪਦ ਦਾ ਸੋਧ ਕੀਤਾ
 ਹੋਇਆ ਜੋ ਲੱਖਸ ਭਾਗ ਹੈ ਤਿਸਨੂੰ ਜਾਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਵਾ : ਜਿਹੇ ਜਿਹਾ
 ਆਪਣਾ ਆਪ ਤ੍ਰਿਪਦ ਦਾ ਲਖ ਅਰਥ ਰੂਪ ਹੈ। ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਤਤ ਪਦ ਦਾ
 ਲਖ ਅਰਥ ਰੂਪ ਹੈ। ਇਉਂ ਆਪਣੇ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਰਤਾ ਦ
 ਦਾ ਭਾਵ ਸੰਸਾਰ ਦਾ, ਮਾਇਆ ਦਾ ਵਾਰ ਅਰਥ ਫਤਹੇ। ਜੀਵ ਦਾ ਅਵਿਦਿਆ
 ਦਾ ਵਾਰ ਅਰਥ ਫਤਹੇ ਜੋ ਜੁਗ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਪ ਹੀ
 ਜਾਣਦਾ ਹੈ।

—o—

ॐ ਤੇਈਵੀਂ ਪਉੜੀ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ॐ

ਸਾਲਾਹੀ ਸਾਲਾਹਿ: ਏਤੀ ਸੁਰਤਿ ਨ ਪਾਈਆ॥
 ਨਦੀਆ ਅਤੇ ਵਾਹ: ਪਵਹਿ ਸਮੁੰਦਿ, ਨ ਜਾਣੀਅਹਿ॥
 ਸਮੁੰਦ ਸਾਹ ਸੁਲਤਾਨ: ਗਿਰਹਾ ਸੇਤੀ ਮਾਲੁ ਧਨੁ॥
 ਕੀੜੀ ਤੁਲਿ ਨ ਹੋਵਨੀ: ਜੇਤਿਸੁ ਮਨਹੁ ਨ ਵੀਸਰਹਿ॥੨੩॥

ਅਰਥ ੧—ਪ੍ਰਸੰਨ:—ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜੋ ਐਤਾ ਵੱਡਾ ਪ੍ਰਸੰਸਤ ਹੈ
 ਉਸਨੂੰ ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਇਉਂ ਨਹੀਂ ਸਲਾਹ ਦੇਂਦੇ।

ਉਤਰ—ਸਾਲਾਹੀ ਸਾਲਾਹਿ: ਏਤੀ ਸੁਰਤਿ ਨ ਪਾਈਆ॥
 (ਸਾਲਾਹੀ) ਸਲਾਹੁਣਾ ਜਿਹਾ ਜੋ ਪ੍ਰਸੰਸਤ ਹੈ ਉਸਨੂੰ (ਸਾਲਾਹਿ) ਸਲਾਹੁਣਾ ਕਰਦੇ

ਸ੍ਰੀ ਸ੍ਵਾਮੀ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

(ਸੇਤੀ) ਏਨੀ ਸਰਤਿ ਗਿਆਤ ਸਮਥ ਹੀ ਨ ਪਾਈਆ ਨਹੀਂ ਪਾਈ ਹੈ ਜੀਵਾਂ
 ਨ ਕਿ ਯਥਾ :

ਮਾਣਸ ਦਨਮਿ ਹਰਿ ਪਾਈਐ ਹਰਿ ਭਾਵਨ ਵਰਾ ਰਾਮ ॥ (੮੪੪) ਇਉਂ ਕਿ:-
 ਮਨੀਐ ਐਸਾ ਹਰਿ ਨਾਮ ਨ ਚੇਤਿਐ ਜਿ ਕਾ ਜਗਿ ਆਏ ਰਾਮਰਾਮੇ ॥

ਨਦੀਆ ਅਤੇ ਵਾਹ: ਪਵਹਿ ਸਮੁੰਦਿ, ਨ ਜਾਣੀਅਹਿ :-

ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਨਦੀਆਂ ਅਤੇ (ਵਾਹ) ਛੋਟੇ ਨਾਲੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਹੋ ਕੇ
 ਭਾਰਤ ਨਿਰਸ਼ਰਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ। ਪਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋ ਸਿੰਧੂ! (ਨਦੀਆਂ) ਦੀ
 ਨਿਆਈਂ ਧਾਰਾ ਲਾਗੂ ਹਨ ਅਤੇ (ਵਾਹ) ਛੋਟੇ ਨਾਲਿਆਂ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਗਰੀਬ
 ਲੋਕ ਹਨ। ਸਿੰਧੂ ਸਮੁੰਦਰ (ਪਵਹਿ ਸਮੁੰਦਿ) ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਸਮੁੰਦ ਵਿਚ ਹੋ
 ਰਹੇ ਹਨ ਇਸਲਾਮ ਨਾਮ ਵਿਚ ਗਲਤਾਨ ਹੋਏ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਰੂਪੀ
 ਪਾਣੀ ਤੋਂ (ਨ ਜਾਣੀਅਹਿ) ਨਿਰਲੇਣਾ, ਵੱਖਰਾ ਹੋਣਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਭਾਵ
 ਪਦਾਰਥਾਂ ਤੋਂ ਚਿਤ ਨੂੰ ਨਿਰਲੇਪ ਰੱਖ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਸਤ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ
 ਜਾਣਦੇ ਹਨ।

ਸਮੁੰਦ ਸਾਹ ਸੁਲਤਾਨ: ਗਿਰਹਾ ਸੇਤੀ ਮਾਲੁ ਧਨੁ :-

(ਸਮੁੰਦ) ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ (ਸਾਹ) ਸਾਹੁਕਾਰ ਅਤੇ (ਸੁਲਤਾਨ)
 ਚੌਕਦਰਤੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜਿਹੜੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ (ਗਿਰਹਾ) ਬਚਨ, ਵਾਕ
 ਰਹਿਣ (ਸੇਤੀ) ਨਾਲ ਹੀ ਜੋ ਚਾਹੁਣ ਮਾਲ ਧਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
 ਵਾ: ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ (ਗਿਰਹਾ) ਗੰਢ ਵਿਚ ਭਾਵ ਘਰ ਵਿਚ (ਮਾਲ) ਹਾਥੀ ਘੋੜੇ
 ਆਦਿਕ (ਧਨ) ਰੋਕੜੀ ਹੈ ਅਤੇ (ਸੇਤੀ) ਚਿੰਟੀਆਂ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪੁਸ਼ਾਕਾਂ ਹਨ
 ਵਾ: (ਸੇਤੀ) ਚਿੰਟੇ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚੂਨੇਗਚ ਸੰਦਰ ਕਲੀ ਵਾਲੇ ਮੰਦਰ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਕੀੜੀ ਤੁਲਿ ਨ ਹੋਵਨੀ: ਜੇਤਿਸੁ ਮਨਹੁ ਨ ਵੀਸਰਹਿ :-

ਉਹ ਪ੍ਰਸੰਸਤ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕੀੜੀ ਵਰਗੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਨ ਭਾਵ
 ਬਹੁਤ ਨੀਵੇਂ ਤੇ ਨੀਵੇਂ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨੋਂ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਨਹੀਂ
 ਭੁਲਦੇ। ਉਹ ਕੀੜੀ ਤੋਂ ਵੀ ਛੁਟੇ ਹਨ।

“ਹੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਾ ਗੁਸਟੇ ਗੰਧਿਦ ਸਿਮਰਨ ਤੁਇਅੰ ਧਨੇ॥ (ਅੰਗ ੧੩੫੯)

ਹੇ ਕੀੜੀਏ ਤੂੰ ਵੱਡੀ ਹੈਂ ਜੇ ਤੇਰੇ ਪਾਸ ਪ੍ਰਸੰਸਤ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਧਨ ਹੈ। ਉਹ
 (ਕੀੜੀ) ਗਰੀਬ, ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਦਾ, ‘ਬਸਤਾ ਤੁਟੀ ਬੁੱਧਤੀ ਚੀਰ ਸਭ
 ਫਿੰਨਾ॥ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬਹਾਬਰ ਹੰਕਾਰੀ ਲੋਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ, ਜੋ ਨਾਮ ਨਹੀਂ

ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਜਪਦੇ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਦਾਰਥ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇ ਨਹੀਂ ਭਖਦੇ । ਉਹ ਸਦਾ
ਵਾਨੀਆਂ ਦੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿਚ ਖੰਭਤ ਹੋ ਕੇ ਨਾਸ ਹੋਣ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਵਾ : ਜਿਸ
ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀਤੀ ਦਾਣੇ ਆਦਿ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਵਿਚ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ
ਜਿਹੜੇ ਸਾਹ ਤੇ ਰਾਜੇ ਆਦਿ ਪਦਾਰਥ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ
ਉਹ (ਕੀਤੀ ਤੁਲਿ) ਕੀਤੀ ਬਰਾਬਰ ਹੀ ਹਨ । (ਨ ਪਵਨੀ) ਓਨਾ ਨੂੰ
ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਪਦਾਰਥ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇ
ਨਹੀਂ ਭੁਲਦੇ ਹਨ ।

ਕੀਤੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਚੰਨ ਕਰਨ ਦੀ, ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਚੰਨ ਕਰਨ
ਨੂੰ ਨਰ ਨਰੋਟੀ ਦੇਹ ਮਿਲੀ ਹੈ । "ਇਸ ਦੇਹੀ ਕਉ ਸਿਮਰਹਿ ਮਥ (੧੧੫੯)
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਏਸ ਦੇਹੀ ਨਾਲ ਚੇਤੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਏਸ ਦੀ ਕਦਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਏਸ
ਕਰਕੇ ਉਹ ਕੀਤੀ ਦੇ ਤੁਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਨ । ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਹੋਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ
ਪਰ ਉਹ ਪਦਾਰਥਾਂ ਕਰਕੇ ਹੋਕਾਰੀ ਹਨ ।

ਜਥਾ :--"ਮਾਇਆ ਧਾਰੀ ਅੰਤਿ ਅੰਨ੍ਹਾ ਬੋਲਾ ॥" (ਅੰਗ ੩੧੩)
ਏਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਕੀਤੀ ਤੁਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਨ । ਸਭ ਤੋਂ ਭੈੜੇ ਹਨ । ਵਾ :--

ਕੀਤੀ ਤੁਲਿ ਨ ਹੋਵਨੀ :--ਕੀਤੀ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਸਮੇਤ
ਪਰਮੇਸਰ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ । ਜੋ ਮਾਲ ਧਨ ਦਾ ਹੋਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ
ਤਾਂ ਕੀਤੀ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਹਨ । ਜੋ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਫੇਰ ਕੀਤੀ ਦੇ ਤੁਲ ਨਹੀਂ
ਹੋਂਦੇ ਫੇਰ ਉਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵਡੇ ਹੋਏ ਹਨ ।

ਜੇ ਤਿਸੁ ਮਨਹੁ ਨ ਵੀਸਰਹਿ :--ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਪਰਮੇਸਰ ਨਾ
ਭੁਲੇ ਤਾਂ ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਦੇ ਤੁਲ ਨਾ ਸਮਝੇ ਫੇਰ ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਹ ਤੇ ਸੁਲਤਾਨ
ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਹਨ । ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਭੁਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਕੀਤੀ ਦੀ
ਨਿਆਈਂ ਸਮਝਣ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ । "ਖਸਮੈ ਨਦਰੀ ਕੀਤਾ ਆਵੈ ਜੇਤੇ ਚੁਗੇ
ਦਾਣੇ ॥" (ਅੰਗ ੩੬੦, ਮਿੰਨੇ ਭੋਗ ਭੋਗਦੇ ਹਨ ਖਸਮ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੀ ਨਿਰਾਹ ਵਿਚ
ਉਹ ਕੀਤੀਆਂ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਹਨ । ਜਿਹੜੇ ਦਾਣੇ ਭੋਗ ਭੋਗਦੇ ਹਨ ਕੀਤੇ
ਖਾਂਦੇ ਹਨ ।

ਅਰਥ ੨--ਪ੍ਰਸਨ :--ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਿੱਤ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦਾ ਅੰਤ ਪਾ
ਕੈਂਦੇ ਹੋਣਗੇ ?

ਉੱਤਰ :--(ਸਾਲਾਹੀ ਸਾਲਾਹਿ ਵੇਤੀ ਸੁਰਤਿ ਨ ਪਾਈਆ) (ਸਾਲਾਹੀ)

ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਸਲਾਹਣੇ ਵਾਲ ਜੋ ਸੰਤ, ਮਹਾਤਮਾ ਪੁਰਖ ਹਨ ਉਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੀ
(ਸਾਲਾਹੀ) ਫਿਰਤ ਤਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਸਲਾਹਣੇ ਤਾਂ ਹਨ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ (ਸਿਤੀ)
ਜਿਨ੍ਹਾਂ (ਸੁਰਤਿ) ਗਿਆਨ, ਸਮਝ ਅੰਤ ਪਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ ।
ਭਾਵ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕੇ ਦਾ ਖਥੇ ਅੰਤ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ (ਸੁਰਤਿ) ਗਿਆਨ,
(ਏਵੀ) ਇਤੀ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਜੋ ਬ੍ਰਹਮ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਰਹਿਣ ਤਾਂ ਅੰਤ
ਯੋਗ ਦਾ ਸਨਨ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਉਹ ਤਾਂ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਚ ਇਕ ਲੀਨ ਅਭੇਦ ਹੋ
ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ :-

(ਨਦੀਆਂ ਅਤੇ ਵਾਹ) ਨਦੀਆਂ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਜਿਹੜੇ ਵਡੇ ਮਹਾਤਮਾ ਤਤ
ਚੰਨ ਹਨ ਅਤੇ (ਵਾਹ) ਵਾਹਿਗਿਆਨ, ਫੇਰ ਨਾਲਿਆਂ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਜਿਹੜੇ ਫੇਰ
ਜਗਿਆਸੂ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹਨ ਉਹ :-

(ਪਵਾਹ ਸਮੇਸਿ ਨ ਜਾਣੀਅਹਿ) ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਰੂਪ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਸਿਮਰਨ
ਕਰਕੇ (ਪਵਹਿ, ਪੈ ਜਾਂ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਮਿਲ ਤਾਂ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ (ਨ ਜਾਣੀਅਹਿ)
ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦੇ । ਜਿਵੇਂ ਨਦੀਆਂ ਨਾਲੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ
ਮਿਲ ਤਾਂ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਰੂਪ ਹੀ ਹੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾ
ਸਕਦੇ । ਇਉਂ ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ ।

ਪ੍ਰਸਨ :--ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਵਿਚ ਅਭੇਦਤਾ ਦਾ ਅਨੰਦ ਸੰਤਾਂ
ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹ ਪਦਾਰਥ ਕੌਲ ਆਉਣ ਤੇ ਜਾਂ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿਚ
ਪਰਚਣ ਤੋਂ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੋਣਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ :--(ਸਮੁੰਦ ਸਾਹ ਸਲਤਾਨ) (ਸਮੁੰਦ) ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਪ੍ਰਮੇਸਰ
ਹੈ (ਸਾਹ) ਸਾਹ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਜਗਿਆਸੂ ਹਨ ਅਤੇ (ਸਲਤਾਨ) ਚੌਕਵਰਤੀ
ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਤਤ ਬੋਧੇ ਹਨ । ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਰੂਪ
ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਸੰਤ ਅਭੇਦ ਹੋਏ ਹਨ ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਸਾਹੁਕਾਰ ਬਣ ਜਾਣ ਤੇ ਭਾਵੇਂ
ਚੌਕਵਰਤੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਬਣ ਜਾਣ ।

(ਗਿਰਹਾ ਸੇਤੀ ਮਾਲ ਧਨੁ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਸ (ਗਿਰ) ਪਹਾੜਾਂ ਨੂੰ (ਹਾ) ਕਟਣ
ਵਾਲਾ ਜੋ ਇੰਦ੍ਰ ਹੈ । ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਖੰਭ ਇੰਦ੍ਰ ਨੇ ਕੱਟੇ ਸਨ । ਉਸ
ਵਰਗੇ (ਮਾਲ) ਹਾਥੀ ਐਰਾਪਤ ਤੇ ਘੋੜੇ ਅਤੇ (ਧਨੁ) ਖਜ਼ਾਨੇ ਹੋਣ, ਭਾਵ
(ਸੇਤੀ) (ਸੇ) ਸਚੀ ਵਰਗੀਆਂ (ਤੀ) ਤੀਆਂ ਗਾਣੀਆਂ ਹੋਣ । ਵਾ :--ਭਾਵੇਂ ਓਨਾਂ
ਦੀ (ਗਿਰਹਾ) ਗੰਢ ਦੇ (ਸੇਤੀ) ਸਹਿਤ ਮਾਲ ਧਨ ਹੋਵੇ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਚੌਕਵਰਤੀ
ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਬਣ ਜਾਣ ।

(ਕੀਤੀ ਤਲਿ ਨ ਹੋਵਨੀ ਜੇ ਤਿਸ ਮਨਹ ਨ ਵੀਸਰਹਿ) ਓਨਾਂ ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਦ
ਤੁਲ ਬਰਾਬਰ ਵੀ ਹੋਗਤਾ ਨਹੀਂ, ਭਾਵ ਬੋਝੀ ਹੋਗਤਾ ਵੀ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਨਹੀਂ
ਵਰਦੀ। ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਾਜ ਹਾਂ। ਜੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਮਸਰ
ਨਹੀਂ ਭੁਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਜਿਨੀ ਹੋਗਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਭੁਲਦੀ ਸਭ
ਪਦਾਰਥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸਮਝਕੇ ਵਰਤਦੇ ਵਰਤਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਅਰਥ ੨--ਪ੍ਰਸਨ :-ਹੋ ਸਰਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ! ਪ੍ਰਮਸਰ ਦਾ ਭਜਨ

ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਆਪ ਸਮਝੋ ?

ਉਤਰ :- (ਸਾਲਾਹੀ ਸਾਲਾਹਿ) ਸਿਫਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ
(ਸਾਲਾਹੀ) ਪ੍ਰਮਸਰ ਦੀ (ਸਾਲਾਹਿ) ਸਿਫਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ
ਜੋ ਸਿੱਧ ਮਹਾਤਮਾ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਉਸ ਪ੍ਰਮਸਰ ਨੂੰ (ਸਾਲਾਹੀ)
ਸਲਾਹੁਣਾ ਬੜੇ ਸਿਫਤ ਕਰੇ। ਵਾ :- ਸਲਾਹੁ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਮਸਰ ਦੀ ਸਲਾਹੁਣਾ
ਕਰ ਵਾ :- ਸਲਾਹੁਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਧਾਂ ਦੀ (ਸਾਲਾਹਿ) ਸਿਫਤ ਕਰੇ।

ਬੰਕਾ :- ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਜੀ ? (ਉਤੀ ਸੁਰਤਿ ਨ ਪਾਈਆ) ਟਲੀ (ਸੁਰਤਿ)

ਗਿਆਤ ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਪਾਈ ? ਭਾਵ ਹੁਣ ਤਾਈਂ ਤੁਸੀਂ ਟਲੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ

ਪਾਪਤ ਕੀਤੀ ? ਤਾਂ ਫਿਰ ਇੰਨਾ ਚਿਰ ਸਲਾਹੁਣਾ ਕਰ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਤੇਰੀ

(ਸੁਰਤਿ) ਬਿਰਤੀ ਬ੍ਰਹਮਾਕਾਰ ਨਾ ਹੋਣਾ ਪਾਵੇ। ਵਾ :- ਸਲਾਹੁਣੇ ਜੋਗ ਪ੍ਰਮਸਰ

ਨੂੰ ਉਤਨਾ ਚਿਰ ਸਲਾਹੁਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਮੈਂ ਤੂੰ ਦੀ (ਸੁਰਤਿ)

ਗਿਆਤ (ਉਤੀ) ਇਤੀ ਭਾਵ ਸਮਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ। ਭਾਵ ਜਿਤਨਾ ਚਿਰ

ਮੈਂ ਤੂੰ ਭੁਲਦੀ ਹੈ ਉਤਨਾ ਚਿਰ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਹੀਂ ਹਟਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਵਾ :- (ਸਾਲਾਹੀ) ਸਲਾਹੁਣੇ ਜੋਗ ਹੋ ਕੇ (ਚਾਰ ਸਾਧਨਾਂ ਸੰਮਤ ਹੋ ਕੇ) ਉਸਦੀ

(ਸਾਲਾਹਿ) ਸਲਾਹੁਣਾ ਕਰੋ (ਉਤੀ) ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਟਲੀ (ਸੁਰਤਿ) ਗਿਆਤ ਨਹੀਂ

ਪਾਈ ਵਾ ਪ੍ਰੀਤੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣੀ ? ਕਿ :-

(ਟਲੀ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਮੇਂ) ਦ ਨ ਜਾਣੀਆਹਿ) ਜਿਵੇਂ ਨਦੀਆਂ ਅਤੇ

(ਵਾਹਿਗੁਰੂ) ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਨਾਲ, ਜੋ ਪਾਣੀ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚੋਂ ਬ੍ਰਹਮਾਚਾਰ ਬਣ ਕੇ, ਉੱਡ ਕੇ,

ਬੱਦਲ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ, ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚ ਵਹ ਕੇ, ਫਿਰ ਨਦੀਆਂ ਨਾਲ ਬਣ ਕੇ ਮਿਸ਼

ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਵਿਛੁੜੇ ਸੀ, ਉਸਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਸਤੇ ਤੁਰ ਪੈਂਦੇ

ਹਨ। ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਪੈ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ, ਅਤੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜ ਵਰਦੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਮੁੰਦਰ ਵਲ ਨੂੰ ਤੁਰ ਹੀ

ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਵੇਰੋ ਪਹਾੜਾਂ ਨੂੰ ਚੀਰ ਚੀਰ ਕੇ; ਜੰਗਲਾਂ ਨੂੰ ਚੀਰ ਚੀਰ ਕੇ, ਕਈ

ਸੋਰ ਕੋਟ ਕਟ ਕੇ, ਪੱਥਰਾਂ ਨਾਲ ਟੱਕਰਾਂ ਖਾ ਖਾ ਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੀਵੇਂ ਡਿਗ ਡਿਗ ਕੇ,
ਬੋਰ ਨੇਲਾ ਪਾਉਂਦਾ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਪਾਸ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ
ਮਿਸ਼ਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਿਲ ਜਲ ਬੋਲ ਚਾਲ ਬੜੇ ਬੜਾ ਹਟ ਸਭ ਮਿਟ ਜਾਂਦੀ।
ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਸਮੁੰਦਰ ਰੂਪ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਅੰਤ ਅੰਤ ਨਹੀਂ
ਜਾਣ ਜਾਂਦੇ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਹ ਜੰਗਿਆਸੁਆ ਨੂੰ ਸਿਖਿਆ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ
ਮਥ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਵਿਛੁੜ ਕੇ ਮਥ ਪਾਇਆ, ਹੁਣ ਉਸ ਵਿਚ ਮਿਲਣ ਲਈ ਚਿਨ੍ਹ
ਰਾਤ ਚਲ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਜੰਗਿਆਸੁਆ ਜਿਸ ਪ੍ਰਮਸਰ ਰੂਪ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਉੱਭਰਿਆ
ਹੈ, ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਚਿਨ੍ਹ ਰਾਤ ਚਲਦਾ। ਆਗਾਹਾ ਕੁ ਰਾਖਿ ਪਿਛਾ ਫੇਰ ਨ
ਸੁਹਰਤਾ। (ਅੰਗ ੧੦੯੬) ਉਦਮ ਕਰੋ, ਤੁਸੀਂ ਭੀ ਚਿਨ੍ਹ ਰਾਤ ਭਜਨ ਕਰੋ,
ਜਦੋਂ ਤਕ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ, ਸਿਮਰਨ, ਭਜਨ,
ਭਗਤੀ ਵੱਲ ਤੁਰੇ ਵਧਦੇ ਹੀ ਚਲੋ।

ਵਾਸਨਾ ਸਹਿਤ ਹੋਣ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮਾਚਾਰ ਬਣਕੇ ਪੰਜਾਂ ਕੋਸ਼ਾਂ ਰੂਪ ਪਹਾੜਾਂ ਤੇ
ਪਹਿਰ ਕੇ ਸੰਮਤ ਮਰਣ ਦਾ ਬੰਨਾ ਦੁਖ ਪਾਇਆ। ਫਿਰ ਬਿਰਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ
ਪ੍ਰਮਸਰ ਵਲ ਨੂੰ ਪਿਆ ਪੰਜਾਂ ਕੋਸ਼ਾਂ ਰੂਪ ਪਹਾੜ ਹੈ, ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਮੋੜਾਂ ਨੂੰ
ਕੱਟਦਿਆਂ ਹੋਇਆ, ਕਠੋਰ ਚਿਤ ਨਾਸਤਕ ਰੂਪ ਪੱਥਰਾਂ ਨਾਲ ਮੋਢਾ ਮਾਰਦਿਆਂ,
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡਦਿਆਂ, ਫਿਰ ਸਿਮਰ ਉਜਾੜ ਵਿਚ ਦੀ ਤੇ ਮੰਕਲਪਾਂ ਵਿਕਲਪਾਂ
ਦੇ ਸੰਘਣੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਦੀ ਲੰਘਦਿਆਂ, ਨਸਰਧਕਾਂ ਤੇ ਭੂਤਾਂ, ਪ੍ਰੇਤਾਂ, ਕਬਰਾਂ,
ਮੜੀਆਂ, ਦੇਹਾਨੀਆਂ ਦੀ ਓਪਾਸਨਾਂ ਰੂਪ ਮਾਣੁਬਲਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ;
ਪੰਜ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਸਿੰਧ ਅਕਲ ਪੁਰਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਮੁੰਦਰ ਵੱਲ
ਤੁਰਿਆਂ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਅੰਤ ਨਹੀਂ
ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਇਉਂ ਚਲਦੇ ਚਲਦੇ ਅੰਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਜਿਉਂ ਜਲ ਮਹਿ ਜਲ ਆਇ ਬਟਾਨਾ। ਤਿਉਂ ਸੋਤੀ ਸੰਗਿ ਜੋਤਿ ਸਮਾਨਾ॥

ਮਿਟ ਗਏ ਗਵਨ ਪਾਏ ਬਿਸਰਾਮ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਸਦ ਫੁਰਬਾਨ॥ (੨੭੮)

ਜਿਵੇਂ ਨਦੀਆਂ ਤੇ ਨਾਲ, ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਪੈਣ ਤੋਂ ਬੜੇ ਬੜਾ ਹਟ, ਹਿਲ ਜਲ
ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇਉਂ ਨਦੀਆਂ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਰੋਤ ਬੋਤ, ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ
ਹਨ ਅਤੇ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ) ਨਾਲਿਆਂ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਜਿਹੜੇ ਛੋਟੇ ਉਪਾਸ਼ਕ ਜੰਗਿਆਸੁ
ਹਨ। ਉਹ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਪੈ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ ਅੰਤ ਨਹੀਂ
ਹੋ ਜਾਂਦੇ, ਉਤਨਾ ਚਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਪ ਤਪ ਰੂਪੀ ਸਾਧਨਾਂ ਰੂਪ ਬੜੇ ਬੜਾ ਹਟ

ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਭਾਵ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਸਾਧਨ ਮਿਲਦੇ ਨਹੀਂ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਮਿਲ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ ਅਭੇਦ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਸਾਧਨ ਜਰੂਰ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਭਾ:- ਇਹ ਜੋ ਨਦੀਆਂ ਅਤੇ ਨਾਲੇ ਹਨ ਉਹ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਸਮੇਂਦਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਉਹ ਬਤ੍ਰਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਰਾਤ ਦਿਨ ਰੋ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਆਰਾਮ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਬਹਿੰਦੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਤੈਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਨਦੀਆਂ ਨਿਆਈਂ ਜੋ ਈਸਰ ਹੈ ਅਤੇ ਵਾਹੜੇ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਜੋ ਜੀਵ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਵਾਚ ਅਰਥ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਚੇਤਨ ਭਾਗ ਵਿਚ ਏਕਤਾ ਪਾਥ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਰੂਪ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਆਪ ਨੂੰ ਅਰਦ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਸਾਧਨਾਂ ਚਲ ਜਿਵੇਂ ਫਰੀਦ ਜੀ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਸੀ:- "ਰਹੀਦਾ ਚਿੰਤ ਬਦੇਸਾ ਵਾਣ ਦੁਖ ਬਿਰਹ ਵਿਭਾਵਣ ਲਭ ॥ ਇਹੁ ਹਮਾਰਾ ਜੀਵਨਾ ਸਾਹਿਬ ਸਚੇ ਵੇਖ ॥"

ਪ੍ਰਸ਼ਨ:-ਸਮੁੰਦਰ ਆਪ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ
ਉੱਤਰ:- (ਸਮੁੰਦਰ ਸਾਹ ਸੁਲਤਾਨ) ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਸਮੁੰਦਰ ਅਕਾਲ ਪਰਬ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। (ਸੁਲਤਾਨ) ਪਾਤਿਸਾਹਾਂ ਦਾ ਭੋ (ਸਾਹ) ਜੋ ਪਾਤਿਸਾਹ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸਰ 'ਸੇ ਪਾਤਿਸਾਹ ਸਾਹ ਪਾਤਿਸਾਹਿਬ ਨਾਨਕ ਰਹਣੁ ਰਜਾਈ ॥' ਉਸਨੂੰ ਸਮੁੰਦਰ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਅਭੇਦ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਭਾਈ ਰਾਮ ਕਾਇਰ (ਗਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ) ਜੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ:-ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਿਤਨੀ ਕੁ ਬਰਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ?
ਉੱਤਰ:- (ਗਿਰਹਾ ਸੋਤੀ ਮਾਲੁ ਧਨੁ) ਜੋ ਅਕਾਲ ਪਰਬ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ (ਗਿਰਹਾ) ਬਾਣੀ ਬੋਲਣ ਨਾਲ ਭਾਵ ਵਰ ਦੇਣ ਨਾਲ ਹੀ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਨੂੰ ਮਾਲ, ਧਨ ਰੋਕੜੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਐਤੀ ਵੱਡੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ 'ਕੀਤਾ ਲਖਨ ਸੋਈ ਕਰਾਇਨਿ ਦਰਿ ਫੇਰੁ ਨ ਕੰਦੀ ਪਾਇਦਾ ॥' (ਅੰਗ ੧੦੭੬)

ਪ੍ਰਸ਼ਨ:-ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇਗਾ?
ਉੱਤਰ:- (ਕੀਤਾ ਜਲਿ ਨ ਹੋਵਨੀ) ਐਤੀ ਵੱਡੇ ਸਤਿਗੁਰ ਨੂੰ ਪਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਤਮਾ ਨੂੰ ਭੀੜੀ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਮਾਣ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਵੀ ਮਾਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਗੁਰਮੁਖ ਐਸੀ ਨਿਮਿਤ੍ਰਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਰਾਬ ਦਣ ਰੂਪ ਭਗ ਨਹੀਂ ਮਰਦੇ। ਸਾਰਿਆ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਧੂੜ ਬਣਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। (ਜੇਤਿਸ ਮਨੁ ਨ ਵੀਸਰਹਿ) ਜੋ ਉਹ ਤਿਸ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ

ਭੁਲਦੇ ਹੋਰ ਤਾਂ ਉਹ ਐਸੇ ਵਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਬੰਦਗੀ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। (ਜੇ) ਜਹਾਜ਼ ਐਸਾ (ਨ), ਪਰਬ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚੋਂ (ਤਿਸ) ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਵਿਸਰਜਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਟਵਿਰਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਅਰਥ ੪:-ਪ੍ਰਸ਼ਨ:-ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਸਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੀਵ ਈਸ ਦਾ ਭੇਦ ਤਾਂ ਹੋਣਾ ਹੋਵੇਗਾ?

ਉੱਤਰ:- (ਸਲਾਹੀ ਸਾਲਾਹੀ), ਖੇਤੀ ਸਰੀਤ ਨ ਪਾਈਆ (ਸਲਾਹੀ) ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਜੋ (ਸਾਲਾਹੀ) ਸਲਾਹੁਣੇ ਵਾਲੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੀਵ ਈਸ ਦੇ ਭੇਦ ਦੀ (ਸੁਲਤਾਨ) ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਪਾਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ (ਖੇਤੀ) ਇਤੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਮੁੱਕ ਗਈ, ਸਮ ਪਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਭਾਵ ਏਕਤਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

(ਨਦੀਆਂ ਅਤੇ ਵਾਹ, ਪਵਹਿ ਸਮੇਂਦਰ ਨ ਜਾਣੀਅਹਿ) ਉਹ ਨਦੀ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਜੋ ਈਸਟ ਹੈ ਅਤੇ (ਵਾਹ) ਨਾਲੇ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਜੋ ਜੀਵ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੇਦ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਭਾਵ ਤਤੁ ਦੋ ਵਾਚ ਅਰਥ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਜਾ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੀਵ ਈਸ ਦਾ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਜਾਣੀਦਾ। 'ਗੁਰੂ ਸਿਖੁ ਸਿਖੁ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਏਕੇ ਗੁਰ ਉਪਦੇਸੁ ਚਲਾਏ ॥' (ਅੰਗ ੪੪੪) ਇਹ ਵਚਨ ਹੋਣਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ॥ 'ਏਕ ਜੋਤਿ ਇਕਾ ਮਿਲੀ ਕਿੰਬਾ ਹਇ ਮਹੋਇ ॥' (ਅੰਗ ੩੩੫)

(ਸਮੁੰਦਰ ਸਾਹ ਸੁਲਤਾਨ; ਰਿਹਾ ਸੋਤੀ ਮਾਲੁ ਧਨੁ) (ਸਾਹ) ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਜਿਹੜੇ ਜੀਵ ਹਨ ਅਲਪਰ ਤਾਂ ਵੂਹੀ ਧਨ ਦੇ (ਸੋਤੀ) ਸਹਿਤ; ਅਤੇ (ਸੁਲਤਾਨ) ਈਸਰ ਸਰਬੱਗਤਾ ਵੂਹੀ ਮਾਲ ਦ ਸਹਿਤ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਜੀਵ ਤੇ ਈਸ ਦੀ ਅਲਪਗਤਾ ਤੇ ਸਰਬੱਗਤਾ ਵੂਹੀ (ਗਿਰ) ਗੀਵ ਨੂੰ (ਹਾ) ਨਾਸ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਰੂਪ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਸਾਥ ਮਿਲ ਕਰਕੇ।

(ਕੀਤੀ -ਲਿ ਨ ਹੋਵਨੀ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੀਤੀ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਅਭਿਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕੀਤੀ ਜਿੰਨਾ ਭੇਦ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(ਜੇ ਤਿਸੁ ਮਨੁ ਨ ਵੀਸਰਹਿ) ਜੋ ਕਰਕੇ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨ ਭੁਲੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਹ ਅਨੰਦ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਵਾ: ਜਿਹੜੇ ਤਿਸ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਭੁਲਾਉਂਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੀਤੀ ਦੇ ਤੁਲ ਵੀ ਭਾਵ ਕੀਤੀ ਜਿਤਨਾ ਵੀ ਜੀਵ ਈਸ ਦਾ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਅਰਥ ੫:-ਪ੍ਰਸ਼ਨ:-ਸਿੱਖ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਜੀ ਬੇਦ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸਰ

ਜਾਣੀ ਜਾਣੀ ਹੈ ਭਾਵ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਸਾਧਨ ਮਿਟਦੇ ਨਹੀਂ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਮਿਲ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਸਾਧਨ ਜਰੂਰ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਭਾਵ:-ਦੇਖ ਜੋ ਨਵੀਆਂ ਅਤ ਨਾਲ ਹਨ ਉਹ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਸਮਝਦੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਉਹ ਖਤਨਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਗੁਰੂ ਦਿਨੇ ਰੋ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਆਰਾਮ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਬਹਿੰਦੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਤੈਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਨਵੀਆਂ ਨਿਆਈਂ ਜੋ ਵੀਸਰ ਹੈ ਅਤੇ ਵਾਹੜੇ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਜੋ ਜੀਵ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਚ ਅਰਥ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਉਤਨ ਭਾਗ ਵਿਚ ਏਕਤਾ ਪਾ ਕੇ ਪ੍ਰਮੋਸਰ ਰੂਪ ਸਮਝਦੇ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਭੇਦ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਉਤਨਾ ਚਿਰ ਸਾਲਾਹੀ ਚਲ ਜਿਵੇਂ ਫਰੀਦ ਜੀ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਸੀ:-'ਫਰੀਦਾ ਚਿੰਤ ਖਟੋਲਾ ਵਾਣ ਦੁਖ ਚਿਰਹ ਵਿਛਾਵਣ ਲੋਭ॥ ਇਹੁ ਹਮਾਰਾ ਜੀਵਣਾ ਤੂੰ ਸਾਹਿਬ ਸਰੋ ਦੇਖ॥'

ਪ੍ਰਸ਼ਨ:-ਸਮਝਦ ਆਪ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ?
ਉੱਤਰ:-ਸਮਝਦ ਸਾਰ ਸੁਲਤਾਨ) ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਸਮਝਦ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। (ਸੁਲਤਾਨ) ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਦਾ ਭੀ (ਸਾਹ) ਜੋ ਪਾਤਿਸਾਹ ਹੈ ਪ੍ਰਮੋਸਰ 'ਸੇ ਪਾਤਿਸਾਹ ਸਾਹਾ ਪਾਤਿਸਾਹਿਬ ਨਾਨਕ ਰਹੁਣਾ ਜਾਈ॥' ਉਸਨੂੰ ਸਮਝਦ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਅਭੇਦ ਹੋਏ ਹਨ। ਭਾਈ ਰਾਮ ਕਵਿਰ (ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ) ਜੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ:-ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਿਤਨੀ ਕੁ ਬਰਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ?
ਉੱਤਰ:-(ਗਿਰਹਾ ਸੋਤੀ ਮਾਲੂ ਧਨੁ) ਜੋ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਸਮਝਦ ਵਿਚ ਭੇਦ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ (ਗਿਰਹਾ) ਬਾਣੀ ਬੋਲਣ ਲ ਭਾਵ ਵਰ ਦੇਣ ਨਾਲ ਹੀ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਨੂੰ ਮਾਲ, ਧਨ ਰੋਕੜੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਏ ਹਨ। ਐਤੀ ਵੱਡੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ 'ਕੀਤਾ ਲੜ ਨ ਕਰਾਇਨਿ ਵਰਿ ਫੇਰੁ ਨ ਕੋਈ ਪਾਇਦਾ॥' (ਅੰਗ ੧੦੭੬)

ਪ੍ਰਸ਼ਨ:-ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਸ਼ਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇਗਾ?
ਉੱਤਰ:-(ਕੀਤੀ ਮਲਿ ਨ ਹੋਵਨੀ) ਐਤੀ ਵੱਡੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨੂੰ ਪਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਮਾਣ ਨਹੀਂ ਹੋਦਾ। ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਤੇਗ ਵੀ ਮਾਰਦੀ ਉਹ ਗੁਰਮੁਖ ਅੰਮੀ ਨਿਸ਼ਿਰਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਗਾਫ਼ ਦਣ ਨਹੀਂ ਮਾਰਦੇ। ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਧੂੜ ਬਣਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਤਿਸੁ ਮਨਹੁ ਨ ਵੀਸਰਹਿ॥ ਜੇ ਉਹ ਤਿਸ ਪ੍ਰਮੋਸਰ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ

ਕੁਸਦੇ ਫੇਰ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਭੇਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਨ, ਬੇਦਗੀ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਮੋਸਰ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। (ਜੇ) ਜੋਗਤੀ ਐਸੇ (ਨ), ਪ੍ਰਮੋਸਰ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਿਟਦੇ ਵਿਚ (ਤਿਸੁ) ਤਿਸਨਾ ਵਿਸਰਮਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਨਿਰੰਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਅਰਥ ੪--ਪ੍ਰਸ਼ਨ:-ਸਮਝਦ ਜੀ ਜੋ ਪ੍ਰਮੋਸਰ ਨੂੰ ਸਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੀਵ ਈਸ਼ ਦਾ ਭੇਦ ਤਾਂ ਹੋਦਾ ਹੋਵੇਗਾ?
ਉੱਤਰ:-(ਮਾਨਾਹੀ ਸਮਝਾਹਿ, ਏਤੀ ਸਮਝਿ ਨ ਪਾਈਆ) (ਸਾਲਾਹੀ) ਪ੍ਰਮੋਸਰ ਨੂੰ, (ਸਾਲਾਹੀ) ਸਲਾਹ ਨਾਲੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੀਵ ਈਸ਼ ਦੇ ਭੇਦ ਦੀ (ਸੁਰਤਿ) ਰਿਆਜ ਨਹੀਂ ਪਾਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ (ਏਤੀ) ਇਤੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਮੁਕ ਰਾਜ, ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਭਾਵ ਏਕਤਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। (ਨਵੀਆਂ ਅਤੇ ਵਾਹੜੇ ਪਰਹਿ ਸਮਝਿ ਨ ਜਾਣੀਆਹਿ) ਉਹ ਨਵੀਂ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਜੋ ਵੀਸਰ ਹੈ ਅਤੇ (ਵਾਹੜੇ) ਨਾਲ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਉਹ ਨਵੀਂ ਦੀ ਦੇ ਭੇਦ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਭਾਵ ਰਤ ਤੂੰ ਦੇ ਵਾਚ ਅਰਥ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਸਮਝਦ ਵਿਚ ਜਾ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਨੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੀਵ ਈਸ਼ ਦਾ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਜਾਣੀਦਾ। 'ਗੁਰੂ ਸਿਖੁ ਸਿਖ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਏਕੇ ਭਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਚਲਾਏ॥' (ਅੰਗ ੪੪੪) ਇਹ ਵਖਰਾ ਹੋਣਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ॥ 'ਏਕ ਸੋਤਿ ਏਕਾ ਮਿਲੀ ਚਿੰਤਾ ਹੋਇ ਮਹੋਇ॥' (ਅੰਗ ੩੩੫)

(ਸਮਝਦ ਸਾਹ ਸੁਲਤਾਨ; 'ਰਹਾ ਸੋਤੀ ਮਾਲੂ ਧਨੁ) (ਸਾਹ) ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਜਿਹੜੇ ਜੀਵ ਹਨ ਅਲਪਗਤਾ ਰੂਪੀ ਧਨ (ਸੋਤੀ) ਸਹਿਤ; ਅਤੇ (ਸੁਲਤਾਨ) ਈਸਰ ਸਰਬੋਗਤਾ ਰੂਪੀ ਮਲ ਦ ਸਹਿਤ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਜੀਵ ਤੇ ਈਸ਼ ਦੀ ਅਲਪਗਤਾ ਤੇ ਸਰਬੋਗਤਾ ਰੂਪੀ (ਗਿਰ) ਰੀਝ ਨੂੰ (ਹਾ) ਨਾਸ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਪ੍ਰਮੋਸਰ ਰੂਪ ਸਮਝਦ ਦੇ ਸਾਥ ਮਿਲ ਕਰਕੇ।

(ਕੀਤੀ ਤੁਲਿ ਨ ਹੋਵਨੀ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੀਤੀ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਅਭਿਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਦਾ। ਕੀਤੀ ਜਿੰਨਾ ਭੇਦ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। (ਜੇ ਤਿਸੁ ਮਨਹੁ ਨ ਵੀਸਰਹਿ) ਜੇ ਕਰਕੇ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਮੋਸਰ ਨ ਭਲੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਹ ਅਨੰਦ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋਏ ਹਨ। ਵਾ: ਜਿਹੜੇ ਤਿਸ ਪ੍ਰਮੋਸਰ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਭੁਲਾਉਂਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੀਤੀ ਦੇ ਤੁਲ ਵੀ ਭਾਵ ਕੀਤੀ ਜਿਤਨਾ ਵੀ ਜੀਵ ਈਸ਼ ਦਾ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਹੋਦਾ।

ਅਰਥ ੫ :-ਪ੍ਰਸ਼ਨ :-ਸਿੱਖ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਜੀ ਬੇਦ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੋਸਰ

ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਭਾਵ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਸਾਧਨ ਮਿਟਦੇ ਨਹੀਂ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਮਿਲ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ ਅਭੇਦ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਉਤਨਾ ਚਿਰ ਸਾਧਨ ਜਰੂਰ ਬਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਵਾ:- ਦੇਖ ਜੋ ਨਦੀਆਂ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹਨ ਉਹ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਸਮੇਂਦਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੋਂਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਉਹ ਖੜਨਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਰਾਤ ਦਿਨ ਤੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਆਰਾਮ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਬਹਿੰਦੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਤੈਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਨਦੀਆਂ ਨਿਆਈਂ ਜੋ ਈਸਰ ਹੈ ਅਤੇ ਵਾਹੜੇ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਜੋ ਜੀਵ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਚ ਅਰਥ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਚਿਤਤ ਭਾਗ ਵਿਚ ਏਕਤਾ ਪਾ ਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਰੂਪ ਸਮੇਂਦਰ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਭੇਦ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। ਉਤਨਾ ਚਿਰ ਸਾਧਨਾ ਹੀ ਚਲ ਸਿਰਫ਼ ਫਰੀਦ ਜੀ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਸੀ:- 'ਫਰੀਦਾ ਚਿਤ ਬਟਾਲਾ ਵਾਟ ਦੁਖ ਬਿਰਹ ਵਿਛਾਵਣ ਲੋਭ ॥ ਇਹੁ ਹਮਾਰਾ ਜੀਵਣਾ ਸਾਹਿਬ ਸਚ ਦੇਖ ॥'

ਪ੍ਰਸ਼ਨ:-ਸਮੇਂਦਰ ਆਪ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ?

ਉੱਤਰ:- (ਸਮੇਂਦਰ ਸਾਹ ਸੁਲਤਾਨ) ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਸਮੇਂਦਰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। (ਸੁਲਤਾਨ) ਪਾਤਿਸਾਹਾਂ ਦਾ ਭੀ (ਸਾਹ) ਜੋ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸਰ 'ਸੋ ਪਾਤਿਸਾਹ ਸਾਹਾ ਪਾਤਿਸਾਹਿਬੁ ਨਾਨਕ ਰਹੁਣੁ ਰਜਾਈ ॥' ਉਸਨੂੰ ਸਮੇਂਦਰ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਅਭੇਦ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਭਾਈ ਰਾਮ ਕਵਿਰ (ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ) ਜੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ:-ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਿਤਨੀ ਕੁ ਬਰਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ?

ਉੱਤਰ:- (ਗਿਰਹਾ ਸੋਤੀ ਮਾਲੂ ਧਨ) ਜੋ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਸਮੇਂਦਰ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ (ਗਿਰਹਾ) ਬਾਣੀ ਬੋਲਣ ਨਾਲ ਭਾਵ ਵਰ ਦੇਣ ਨਾਲ ਹੀ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਨੂੰ ਮਾਲ, ਧਨ ਰੋਕੜੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਐਤੀ ਵੱਡੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ 'ਕੀਤਾ ਲਖਨ ਸੋਈ ਬਰਾਇਨਿ ਦਰਿ ਫਰਨ ਕੋਈ ਪਾਇਦਾ ॥' (ਅੰਗ ੧੦੭੬)

ਪ੍ਰਸ਼ਨ:-ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇਗਾ?

ਉੱਤਰ:- (ਕੀਤੀ ਤਲਿ ਨ ਹੋਵਨੀ) ਐਡੇ ਵੱਡੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨੂੰ ਪਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਮਾਣ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਤੋਗ ਵੀ ਮਾਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਗੁਰਮੁਖ ਐਸੀ ਨਿਮ੍ਰਿਤਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਰਾਬ ਦਣ ਰੂਪ ਭੇਡ ਨਹੀਂ ਮਾਰਦੇ। ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਪੂਜ ਬਣਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। (ਜੇ ਤਿਸੁ ਮਨਹੁ ਨ ਵੀਸਰਹਿ) ਜੇ ਉਹ ਤਿਸ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ

ਭੁਲਦੇ ਫੇਰ ਤਾਂ ਉਹ ਐਡੇ ਵਰੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਬੰਦਗੀ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। (ਜੇ ਮੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ ਨ, ਪਰਸ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚੋਂ) (ਤਿਸ) ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਵਿਸਰਜਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਨੀਵਰਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਅਰਥ ੪:-ਪ੍ਰਸ਼ਨ:-

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੀਵ ਈਸ ਦਾ ਭੇਦ ਤਾਂ ਹੋਣਾ ਹੋਵੇਗਾ?

ਉੱਤਰ:- (ਸਾਧਾਹੀ ਸਾਧਾਹੀ, ਇਹੀ ਸੁਰਤਿ ਨ ਪਾਈਆ) (ਸਾਧਾਹੀ) ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਜੋ (ਸਾਧਾਹੀ) ਸਾਧਾਹੀ ਦੇ ਵਾਸ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੀਵ ਈਸ ਦੇ ਭੇਦ ਦੀ (ਸੁਰਤਿ) ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਪਾਈਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ (ਏਤੀ) ਇਤੀ (ਨਦੀਆਂ ਅਤੇ ਵਾਹੜੇ ਪਵਤਿ ਸਮੇਂਦਰ ਨ ਜਾਣੀਅਹਿ) ਉਹ ਨਦੀ ਦੀ ਦੇ ਭੇਦ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਭਾਵ ਤਤ ਪ੍ਰੰ ਦੇ ਵਾਚ ਅਰਥ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਅੰਦਰ ਜੀਵ ਈਸ ਦਾ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਜਾਣੀਦਾ। 'ਗੁਰੂ ਸਿਖੁ ਸਿਖੁ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਏਕੇ ਰਾਹ ਉਪਦੇਸ ਚਲਾਏ ॥' (ਅੰਗ ੪੪੪) ਇਹ ਵਖਰਾ ਹੋਣਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ॥ 'ਏਕ ਮੋਤਿ ਏਕਾ ਮਿਲੀ ਚਿੰਬਾ ਹਇ ਮਹੋਇ ॥' (ਅੰਗ ੩੩੫)

(ਸਮੇਂਦਰ ਸਾਹ ਸੁਲਤਾਨ; ਰਿਰਹਾ ਸੋਤੀ ਮਾਲੂ ਧਨ) (ਸਾਹ) ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਜਿਹੜੇ ਜੀਵ ਹਨ ਅਲਪਰਤਾ ਰੂਪੀ ਧਨ ਦੇ (ਸੋਤੀ) ਸਹਿਤ; ਅਤੇ (ਸੁਲਤਾਨ) ਈਸਰ ਸਰਬੋਗਤਾ ਰੂਪੀ ਮਾਲ ਦ ਸਹਿਤ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਏਹ ਜੀਵ ਤੇ ਈਸ ਦੀ ਅਲਪਰਤਾ ਤੇ ਸਰਬੋਗਤਾ ਰੂਪੀ (ਗਿਰ) ਗੀਵ ਨੂੰ (ਹਾ) ਨਾਸ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਰੂਪ ਸਮੇਂਦਰ ਦੇ ਸਾਥ ਮਿਲ ਕਰਕੇ।

(ਕੀਤੀ ਤਲਿ ਨ ਹੋਵਨੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੀਤੀ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਅਭਿਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕੀਤੀ ਜਿੰਨਾ ਭੇਦ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। (ਜੇ ਤਿਸੁ ਮਨਹੁ ਨ ਵੀਸਰਹੀ) ਜੋ ਕਰਕੇ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨ ਭੁਲੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਹ ਅਨੰਦ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋਏ ਹਨ। ਵਾ: ਜਿਹੜੇ ਤਿਸ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਭੁਲਾਉਂਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੀਤੀ ਦੇ ਭੁਲ ਵੀ ਭਾਵ ਕੀਤੀ ਜਿਤਨਾ ਵੀ ਜੀਵ ਈਸ ਦਾ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਅਰਥ ੫:-ਪ੍ਰਸ਼ਨ:-

ਸਿੱਖ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਜੀ ਬੇਦ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸਰ

ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਭਾਵ ਦਨੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਸਾਹਨ ਮਿਲਦੇ ਨਹੀਂ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਮਿਲ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਉਤਨਾ ਚਿਰ ਸਾਹਨ ਸਰੂਰ ਭਰਨ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਏ:- ਦੇਖ ਜੋ ਨਦੀਆਂ ਅਤੇ ਨਾਲੇ ਹਨ ਉਹ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਸਮੇਂਦਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੋਂਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਉਹ ਖਤਨਾ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇ ਹਨ ਰਾਤ ਦਿਨ ਤੁਰੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਆਰਾਮ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਬਹਿੰਦੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਤੇਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਨਦੀਆਂ ਨਿਆਲੇ ਜੋ ਬਹਿੰਦੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਨਿਆਲੇ ਜੋ ਜੀਵ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਚ ਅਰਥ ਦਾ ਈਸਰ ਹੈ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੋ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਜੋ ਜੀਵ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਚ ਅਰਥ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਚੇਤਨ ਭਾਗ ਵਿਚ ਈਸਰਾ ਪਾ ਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਰੂਪ ਸਮੇਂਦਰ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਧਿਕ ਹੋਵਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। ਉਤਨਾ ਚਿਰ ਸਾਹਨਾ ਹਲ ਮਿਥੇ ਰਹੀਦੇ ਜੀ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਸੀ:- 'ਕਰੀਦਾ ਚਿੰਤ ਬਟਯਾ ਵਾਣ ਦੁਖ ਬਿਹਰ ਵਿਛਾਵਣ ਲੋਭ ॥ ਇਹ ਹਮਾਰਾ ਜੀਵਣਾ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਸਚ ਵੇਖ ॥'

ਪ੍ਰਸ਼ਨ:-ਸਮੇਂਦਰ ਆਪ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ?
ਉੱਤਰ:-ਸਮੇਂਦਰ ਸਾਹ ਸੁਲਤਾਨ) ਤੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਸਮੇਂਦਰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। (ਸੁਲਤਾਨ) ਪਾਤਿਸਾਹਾਂ ਦਾ ਤੀ (ਸਾਹ) ਜੋ ਪਾਤਿਸਾਹ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸਰ 'ਸੇ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਸਾਹਾ ਪਾਤਿਸਾਹਿਥੁ ਨਾਨਕ ਰਹੁ ਰਜਾਈ ॥' ਉਸਨੂੰ ਸਮੇਂਦਰ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚ ਬਹੁਮ ਗਿਆਨੀ ਅਭੇਦ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਭਾਈ ਰਾਮ ਕਾਇਰ (ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ) ਜੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ:-ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਿਤਨੀ ਕੁ ਬਰਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ?

ਉੱਤਰ:- (ਗਿਰਹਾ ਸੋਤੀ ਮਾਲੁ ਧਨੁ) ਜੋ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਸਮੇਂਦਰ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ (ਗਿਰਹਾ) ਬਾਣੀ ਬੋਲਣ ਨਾਲ ਭਾਵ ਵਰ ਦੇਣ ਨਾਲ ਹੀ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਨੂੰ ਮਾਲ, ਧਨ ਰੋਕੜੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਐਤੀ ਵੱਡੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ 'ਕੀਤਾ ਲਖਾਨ ਸੋਈ ਕਰਾਇਨਿ ਦਰਿ ਫਰੁ ਨ ਕੋਈ ਪਾਇਦਾ ॥' (ਅੰਗ ੧੦੭੬)

ਪ੍ਰਸ਼ਨ:-ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇਗਾ?

ਉੱਤਰ:- (ਕੀਤੀ ਰਲਿ ਨ ਹੋਵਨੀ) ਐਤੀ ਵੱਡੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨੂੰ ਪਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਤਮਾ ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਮਾਣ ਨਹੀਂ ਹੋਂਦਾ। ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਭੋਗ ਵੀ ਮਾਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਗੁਰਮਤ ਅੰਸੀ ਨਿਮਿਤ੍ਰਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਰਾਬ ਦੇਣ ਰੂਪ ਭੰਗ ਨਹੀਂ ਮਾਰਦੇ। ਸਾਰਿਆ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਧੂੜ ਬਣਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। (ਜੇ ਤਿਸ ਮਨੁ ਨ ਵੀਸਰਹਿ) ਜੋ ਉਹ ਤਿਸ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ

ਫਲਦੇ ਫਰ ਜਾ ਉਹ ਐਤ ਵਡੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਬੰਦਗੀ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। (ਜੇ, ਜੇਤੁ ਜੰਮੁ ਨ ਪਰਸ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚੋਂ (ਤਿਸ) ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਵਿਸਰਜਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਨਵਿਰਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਅਰਥ ੪:-ਪ੍ਰਸ਼ਨ:-ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਸਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੀਵ ਈਸ ਦਾ ਭੇਦ ਤਾਂ ਹੋਣਾ ਹੋਵੇਗਾ?

ਉੱਤਰ:- (ਸਾਸਾਹੀ ਸਾਲਾਹਿ, ਏਤੀ ਸੁਰਤਿ ਨ ਪਾਈਆ) (ਸਾਲਾਹੀ) ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਜੋ (ਸਾਸਾਹੀ) ਸਮਾਦਾਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੀਵ ਈਸ ਦੇ ਭੇਦ ਦੀ (ਸੁਰਤਿ) ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਪਾਈਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ (ਏਤੀ) ਇਤੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਮੁੜ ਗਈ, ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਭਾਵ ਈਸਤਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। (ਨਦੀਆਂ ਅਤੇ ਵਾਹ, ਪਵਹਿ ਸਮੇਂਦਿ ਨ ਜਾਣੀਅਹਿ) ਉਹ ਨਦੀ ਦੀ

ਨਿਆਈਂ ਜੋ ਈਸਰ ਹੈ ਅਤੇ (ਵਾਹ) ਨਾਲੇ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਜੋ ਜੀਵ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੇਦ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਭਾਵ ਤਤੁ ਜੋ ਦੇ ਵਾਚ ਅਰਥ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਬਹੁਮ ਰੂਪ ਸਮੇਂਦਰ ਵਿਚ ਜਾ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਫਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੀਵ ਈਸ ਦਾ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਜਾਣੀਦਾ। 'ਗੁਰੂ ਸਿਖੁ ਸਿਖੁ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਏਕੋ ਗੁਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਚਲਾਇ ॥' (ਅੰਗ ੪੪੪) ਇਹ ਵਖਰਾ ਹੋਣਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ॥ 'ਏਕ ਜੋਤਿ ਏਕਾ ਮਿਲੀ ਕਿਥਾ ਹੋਇ ਮਹਿਦਿ ॥' (ਅੰਗ ੩੩੫)

(ਸਮੇਂਦ ਸਾਹ ਸੁਲਤਾਨ; ਰਿਹਾ ਸੋਤੀ ਮਾਲੁ ਧਨੁ) (ਸਾਹ) ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਜਿਹੜੀ ਜੀਵ ਹਨ ਅਲਪਗਤਾ ਰੂਪੀ ਧਨ ਦੇ (ਸੋਤੀ) ਸਹਿਤ; ਅਤੇ (ਸੁਲਤਾਨ) ਈਸਰ ਸਰਬੋਗਤਾ ਰੂਪੀ ਮਲ ਦੇ ਸਹਿਤ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਜੀਵ ਤੇ ਈਸ ਦੀ ਅਲਪਗਤਾ ਤੇ ਸਰਬੋਗਤਾ ਰੂਪੀ (ਗਿਰ) ਭੀਛ ਨੂੰ (ਹਾ) ਨਾਸ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਰੂਪ ਸਮੇਂਦਰ ਦੇ ਸਾਥ ਮਿਲ ਕਰਕੇ।

(ਕੀਤੀ ਰਲਿ ਨ ਹੋਵਨੀ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੀਤੀ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਅਭਿਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਂਦਾ। ਕੀਤੀ ਜਿੰਨਾ ਭੇਦ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। (ਜੇ ਤਿਸ ਮਨੁ ਨ ਵੀਸਰਹਿ) ਜੋ ਕਰਕੇ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨ ਭੁੱਲੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਹ ਅਨੰਦ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋਂਦੇ ਹਨ। ਵਾ: ਜਿਹੜੇ ਤਿਸ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਾਉਂਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੀਤੀ ਦੇ ਤੁਲ ਵੀ ਭਾਵ ਕੀਤੀ ਜਿਤਨਾ ਵੀ ਜੀਵ ਈਸ ਦਾ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਹੋਂਦਾ।

ਅਰਥ ੫:-ਪ੍ਰਸ਼ਨ:-ਸਿੱਖ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਜੀ ਥੇਦ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸਰ

ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਭਾਵ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੀਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਸਾਧਨ ਮਿਟਦੇ ਨਹੀਂ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਮਿਲ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਉਤਨਾ ਚਿਰ ਨਹੀਂ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਮਿਲ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ। ਭਾਵ:-ਦੇਹ ਜੋ ਨਵੀਆਂ ਅਤ ਨਾਲ ਹਨ ਸਾਧਨ ਜਨਮ ਕਰਨ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਭਾਵ:-ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਉਹ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਉਹ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਆਰਾਮ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਦਿਨ ਰਾਤ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਨਵੀਆਂ ਨਿਆਈਂ ਜ ਬਹਿੰਦੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਤੇਰੇ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਨਵੀਆਂ ਨਿਆਈਂ ਜ ਈਸਰ ਹੈ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੋ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਜੋ ਜੀਵ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਹ ਅਰਥ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਚੇਤਨ ਭਾਗ ਵਿਚ ਈਸਰ ਪਾ ਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਰੂਪ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਰਦ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਉਤਨਾ ਚਿਰ ਮਾਯਾ ਦੀ ਚਲ ਸਿਵੇਂ ਫਰੀਦ ਜੀ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਸੀ:-'ਫਰੀਦਾ ਚਿਤ ਖਟੋਲਾ ਵਾਣ ਦੁਖ ਬਿਰਧ ਵਿਛਾਵਣ ਲੇਖ ॥ ਇਹ ਹਮਾਰਾ ਜੀਵਨਾ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਸਚੇ ਵੇਖ ॥'

ਪ੍ਰਸ਼ਨ:-ਸਮੇਂ ਆਪ ਬਿਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ?
ਉੱਤਰ:-ਸਮੇਂ ਸਾਹ ਸੁਲਤਾਨ) ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਸਮੇਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। (ਸੁਲਤਾਨ) ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਦਾ ਵੀ (ਸਾਹ) ਜੋ ਪਾਤਿਸਾਹ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸਰ 'ਸੋ ਪਾਤਿਸਾਹ ਸਾਹ ਪਾਤਿਸਾਹਿਬ ਨਾਨਕ ਰਹਣੁ ਰਜਾਈ ॥' ਉਸਨੂੰ ਸਮੇਂ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਅਭੇਦ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਭਾਈ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ (ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ) ਜੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ:-ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਿਤਨੀ ਕੁ ਬਰਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ?
ਉੱਤਰ:-ਗਿਰਹਾ ਸੋਤੀ ਮਾਲ ਧਨ) ਜੋ ਅਕਾਲ ਪਰਖ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ (ਗਿਰਹਾ) ਬਾਣੀ ਬੋਲਣ ਨਾਲ ਭਾਵ ਵਰ ਦੇਣ ਨਾਲ ਹੀ ਜਗਿਆਸੂਆ ਨੂੰ ਮਾਲ, ਧਨ ਰੋਕੜੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਐਤੀ ਵੱਡੀ ਬਰਕਤੀ ਦ ਮਾਲਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ 'ਕੀਤਾ ਲਜਨ ਸੋਈ ਕਰਾਇਨ ਦਰਿ ਭੇਡ ਨ ਕਈ ਪਾਇਦਾ ॥' (ਅੰਗ ੧੦੭੬)

ਪ੍ਰਸ਼ਨ:-ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ?
ਉੱਤਰ:-(ਕੀਤੀ ਤਲਿ ਨ ਹੋਵਨੀ) ਐਤੀ ਵੱਡੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨੂੰ ਪਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਮਾਣ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਤੰਗ ਵੀ ਮਾਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਗੁਰਮੁਖ ਐਸੀ ਨਿਮਿਤ੍ਰਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਰਾਬ ਦੇਣ ਰੂਪ ਭੇਡ ਨਹੀਂ ਮਾਰਦੇ। ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਧੂੜ ਬਣਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। (ਜਿਤਸੁ ਮਨੁ ਨ ਵੀਸਰਹਿ) ਜੋ ਉਹ ਤਿਸ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ

ਕੁਸਦੇ ਫੇਰ ਤਾਂ ਉਹ ਐਤੀ ਵੱਡੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਬੰਦਗੀ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। (ਜੋ) ਜੰਗਤ ਐਸੇ (ਨ) ਪਰਸ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ (ਤਿਸ) ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਵਿਸਰਜਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਨੀਵਰਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਅਰਥ ੪:-ਪ੍ਰਸ਼ਨ:-ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਸਲ ਹੋਂਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੀਵ ਈਸ ਦਾ ਭੇਦ ਤਾਂ ਹੋਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ?

ਉੱਤਰ:-(ਸਾਲਾਹੀ ਸਾਲਾਹੀ, ਏਤੀ ਸਰਤਿ ਨ ਪਾਈਆ) (ਸਾਲਾਹੀ) ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਜੋ (ਸਾਲਾਹੀ) ਸਲਾਹੁਣੇ ਵਾਲੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੀਵ ਈਸ ਦੇ ਭੇਦ ਦੀ (ਸੁਰਤਿ) ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਪਾਈਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ (ਏਤੀ) ਇਤੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਮੱਕ ਗਈ, ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਭਾਵ ਸੇਕਤਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

(ਨਵੀਆ ਅਤੇ ਵਾਹ; ਪਵਿਹ ਸਮੇਂ ਨ ਜਾਣੀਅਹਿ) ਉਹ ਨਵੀਂ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਜੋ ਈਸਟ ਹੈ ਅਨ (ਵਾ) ਨਾਲੇ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਜੋ ਜੀਵ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੇਦ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਭਾਵ ਤਤ ਜੋ ਦੇ ਵਾਹ ਅਰਥ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਜਾ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੀਵ ਈਸ ਦਾ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਜਾਣੀਦਾ। 'ਗੁਰੂ ਸਿਖੁ ਸਿਖੁ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਏਕੇ ਗੁਰ ਉਪਦੇਸ ਚਲਾਏ ॥' (ਅੰਗ ੪੪੪) ਇਹ ਵਖਰਾ ਹੋਣਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਮਾਂ 'ਏਕ ਜੋਤਿ ਵੇਕਾ ਮਿਲੀ ਚਿੰਤਾ ਹੋਇ ਮਹੋਇ ॥' (ਅੰਗ ੩੩੫)

(ਸਮੇਂ ਸਾਹ ਸੁਲਤਾਨ; ਰਿਹਾ ਸੋਤੀ ਮਾਲ ਧਨ) (ਸਾਹ) ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਜਿਹੜੇ ਜੀਵ ਹਨ ਅਲਪਤ ਤਾਂ ਰੂਪੀ ਧਨ ਦੇ (ਸੋਤੀ) ਸਹਿਤ; ਅਤੇ (ਸੁਲਤਾਨ) ਈਸਰ ਸਰਬੱਗਤਾ ਰੂਪੀ ਮਾਲ ਦੇ ਸਹਿਤ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਜੀਵ ਤੇ ਈਸ ਦੀ ਅਲਪਗਤਾ ਤੇ ਸਰਬੱਗਤਾ ਰੂਪੀ (ਗਿਰ) ਗੰਢ ਨੂੰ (ਹਾ) ਨਾਸ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਰੂਪ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਾਥ ਮਿਲ ਕਰਕੇ।

(ਕੀਤੀ ਤੁਲਿ ਨ ਹੋਵਨੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੀਤੀ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਅਭਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕੀਤੀ ਜਿੰਨਾ ਭੇਦ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। (ਜੋ) ਤਿਸੁ ਮਨੁ ਨ ਵੀਸਰਹਿ) ਜੋ ਕਰਕੇ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨ ਭੁਲੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਹ ਅਨੰਦ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋਂਦੇ ਹਨ। ਵਾ: ਜਿਹੜੇ ਤਿਸ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਭੁਲਾਉਂਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੀਤੀ ਦੇ ਮੂਲ ਵੀ ਭਾਵ ਕੀਤੀ ਜਿਤਨਾ ਵੀ ਜੀਵ ਈਸ ਦਾ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਅਰਥ ੫:-ਪ੍ਰਸ਼ਨ:-ਸਿੱਖ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਜੀ ਬੇਦ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸਰ

ਦਾ ਸਮੇਂਗਰ ਰੂਪ ਬਚਨ ਕਰਨ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਹਨ।
ਉਤਰ :- (ਸਾਲਾਹੀ ਸਾਲਾਹਿ) (ਸਾਲਾਹੀ) ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਤੂੰ ਮ (ਸਾਲਾਹੀ)
ਸਾਲਾਹ ਵਾਲੇ ਵੇਦ ਹਨ।
(ਦਤੀ ਸਰਤਿ ਨ ਪਾਲੀਆ) ਉਨਾਂ ਨੇ ਵੀ (ਦਤੀ) ਇਤਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸਿ ਤੇ
ਬਰਥੇ ਬਚਨ ਕਰਨ ਦੀ (ਸੁਰਤਿ) ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਪਾਲੀ ਹੈ।
(ਨਦੀਆ ਅਤੇ ਵਾਹ) ਨਦੀਆ ਵਧ ਕੇ ਦੀਸਰ ਹੋ ਅਤੇ (ਵਾਹ) ਨਾਂ ਵਧ
ਕੇ ਜੀਰ ਹੋ, ਏਸ ਏਨੀ ਦੇ ਵਾਹ ਅਰਥ ਦਾ ਹੀ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।
(ਪਵਿਤ੍ਰ ਸਮੁੰਦਿ ਨ ਜਾਣੀਆਹਿ) ਜਦ ਵਾਹ ਵਾਹ ਅਸਥਾ ਦਾ ਬਿਨਾਸ
ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਤੇ ਦੀਸ ਪੁਣਾ ਤਿਆਗ ਕੇ ਅਸਪਦ ਰੂਪ ਸਮੇਂਗਰ ਵਿਚ ਅਭਵ
ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਏਸ ਦੇ ਕਰਾਈ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਬਚਨ ਕਰਨਾ ਵੇਦ ਨਹੀਂ
ਜਾਣਦੇ। ਵੇਦ ਤੇ ਮੰਗਣ ਵਿਸ਼ਿਆ ਵੇਦਾਂ ਹੀ ਹੈ। ਇੰਨਾ ਜੁਆ ਦਾ ਹੀ
ਬਚਨ ਕਰਨਾ ਜਾਣਦੇ ਹਨ।

(ਸਮੁੰਦ ਸਾਹ ਸਲਤਾਨ; ਗਿਰਹਾ ਸੋਤੀ ਮਾਲ੍ਹ ਧਨੁ) ਜਿਹਦੇ ਗੁਰਮੁਖ
ਜੀਵ ਭਾਵ ਮੇਟ ਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਰੂਪ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ, ਅਭਵ ਹੋਏ
ਹਨ, ਉਹ (ਸਾਹ) ਬੁਝੇ ਅਤੇ (ਸਲਤਾਨ) ਬ੍ਰਹਮਾ ਨਾਲੋਂ (ਗਿਰਹਾ) ਵੱਡੇ
ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਕੁਬੇਰ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਆਪਦੇ ਮਾਲ ਤੇ ਧਨ ਦੀ ਹੰਗਾਮਾ ਦੇ (ਸੋਤੀ)
ਸਹਿਤ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡਾ ਪਾਸ ਬਾਅਤ ਸਮੇਂਗਰੀ ਹੈ। ਉਹ ਗੁਰਮੁਖ ਹੰਗਾਰ ਤੋਂ
ਰਹਿਤ ਹਨ।

ਪ੍ਰਸਨ :- ਜੇ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵੱਡੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਹੋਰ
ਵੱਡੀ ਹਉਮੈ ਹਵਾਈ ?

ਉਤਰ :- (ਕੀਤੀ ਤੁਲਿਨ ਹੋਵਨੀ; ਜੇ ਤਿਸੁ ਮਨਹੁ ਨ ਵੀਸਾਹੀ) ਜਿਹਦੇ ਤਿਸ
ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਭੁਯੋਂਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੀਤੀ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਹੰਗਾਮਾ
ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਕੁਬੇਰ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤੁਲਿਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਉਹ ਗੁਰਮੁਖ
ਵੱਡੇ ਹਨ।

ਸਾਖੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ

ਇਕ ਵਾਰੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਜਿਥੇ ਵਿਚ ਸਾ
ਰਹੇ ਸਨ, ਰਾਹ ਵਿਚ ਬੱਚੇ ਬੇਰੀ ਤੋਂ ਇੰਨੀ ਮਾਰ ਕੇ ਬੇਰ ਲਾਹ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਸ
ਵੇਲੇ ਇਕ ਇੰਦ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਾ ਵੱਸੀ। ਤਾਂ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੇ ਉਸ
ਬਚਿਆ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਮਿਟ

ਮਾਰੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਲੜਕਿਆਂ ਨੂੰ ਪੜਿਆ ਕਾਕਾ ਤੁਸਾਂ ਮੇਰੇ ਤਾਲੇ ਇੰਦ
ਕਿਉਂ ਮਾਰੀ ਹੈ ? ਤਾਂ ਲੜਕਿਆਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ! ਅਸੀਂ
ਤੁਹਾਡੇ ਤਾਂ ਇੰਦ ਨਹੀਂ ਮਾਰੀ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਬੇਰ ਲਾਹਣ ਵਾਸਤੇ ਬੇਰੀ ਨੂੰ ਇੰਦਾਂ
ਮਾਰਦੇ ਸਾਂ। ਮਾਲਤੀ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੇ ਵੱਜ ਗਈ ਹੈ। ਸੁਣ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ
ਨੇ ਵੀਚਾਰ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਕ ਜੜ੍ਹ ਬੇਰੀ ਤਾਂ ਇੰਦ ਮਾਰਨ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਰ
ਇੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੋ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੈਦ ਕਰਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਭਾਰੀ ਅਯਗ
ਗੱਲ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਕੁਝ ਦੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜਾ
ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਲੜਕਿਆਂ ਨੂੰ ਦੋ ਪਿੰਡ, ਇਕ ਬੱਢਣ ਪਿੰਡ ਤੇ ਇਕ ਹੋਰ
ਮਲਾਲਪਰ ਜੰਟਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਗੁਜਰਾਤ ਜਿਲੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੜਕਿਆਂ ਨੂੰ
ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਦਿਤੇ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ, ਉਹ ਗੁਰਮੁਖ ਇੰਦੀ
ਵਜਣ ਤੋਂ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਿੰਨਾ ਭੀ ਮਾਣ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਰਮੇਸਰ ਮਨ
ਵਿਚੋਂ ਵਿਸਰਦਾ ਨਹੀਂ। ਐਸੇ ਉਚੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

→ ਚਉਵੀਵੀਂ ਪਉੜੀ ਪ੍ਰਾਰਭ ←

ਅੰਤੁ ਨ ਸਿਫਤੀ; ਕਹਾਇ ਨ ਅੰਤੁ ॥ ਅੰਤੁ ਨ ਕਰਣੈ; ਦੇਇ ਨ
ਅੰਤੁ ॥ ਅੰਤੁ ਨ ਵੇਖਾਇ; ਸੁਣਾਇ ਨ ਅੰਤੁ ॥ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ;
ਕਿਆ ਮਨਿ ਮੰਤੁ ॥ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ; ਕੀਤਾ ਆਕਾਰੁ ॥ ਅੰਤੁ
ਨ ਜਾਪੈ; ਪਾਰਾਵਾਰੁ ॥ ਅੰਤੁ ਕਾਰਣਿ; ਕੇਤੇ ਬਿਲਲਾਹਿ ॥
ਤਾ ਕੇ ਅੰਤੁ; ਨ ਪਾਏ ਜਾਹਿ ॥ ਦੇਹੁ ਅੰਤੁ; ਨ ਜਾਣੈ ਕੋਇ ॥
ਬਹੁਤਾ ਕਹੀਐ ਬਹੁਤਾ ਹੋਇ ॥ ਵਡਾ ਸਾਹਿਬੁ; ਊਚਾ ਬਾਉ ॥
ਉਚੇ ਉਪਰਿ; ਊਚਾ ਨਾਉ ॥ ਦੇਵਡੁ ਊਚਾ; ਹੋਵੈ ਕੋਇ ॥ ਤਿਸੁ
ਉਚੇ ਕਉ; ਜਾਣੈ ਸੋਇ ॥ ਜੇਵਡੁ ਆਪਿ; ਜਾਣੈ ਆਪਿ ਆਪਿ ॥
ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ; ਕਰਮੀ ਦਾਤਿ ॥੨੪॥

ਪ੍ਰਸਨ :- ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਸਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ! ਪ੍ਰਮੇਸਰ

ਦਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸੰਸ਼ਤ ਦੀ ਸਿਫਤ ਦਾ ਅੰਤ, ਸਿਫਤ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਪਾ
ਲਿਆ ਹੋਣਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ-ਅੱਤਿ ਨ ਸਿਫਤੀ :- ਹੋ ਸਿੱਰ ! ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੀ ਸਿਫਤ
 ਦਾ ਵੀ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ (ਸਿਫਤੀ) ਜੋ ਸਿਫਤ ਦਾ ਮਾਸਕ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਹੈ ਉਸਦਾ
 ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਸਿਫਤ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਭੀ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ,
 'ਗਾਵਨਿ ਪੁਧਨੇ ਈਸਰ ਨੁਮਾ ਦੇਖੀ ਸੋਹਨਿ ਤੇਰੇ ਸਦਾ ਸਵਾਰੇ ॥' (ਅੰਗ ੮)
 ਸਿਫਤ ਕਰਨੇ ਕਰਕੇ ਤੇ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਵਾ : ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੀ ਸਿਫਤ ਕਰਨ
 ਵਾਲੇ ਕੀਥਾ ਦਾ ਵੀ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਆਂਦਾ ਹੈ । ਪਰੁ ਧਿਆਇਨਿ, ਜੇਦ ਕਰਬਾ
 ਸਟੁ ਖਤ੍ਰੇ ॥ ਗਣਤੀ ਗਣੀ ਨ ਜਾਇ ਤੇਰੇ ਦਰਿ ਪਰ ॥ ਬੂਮਿ ਪਰੁ ਧਿਆਇਨਿ
 ਇੰਦ੍ਰ ਇੰਦ੍ਰਾਸਣਾ ॥ ਸ਼ੇਰ ਬਿਸਨ ਅਵਤਾਰ ਹਰਿ ਜਸੁ ਮੁਖਿ ਭਣਾ ॥ ਪੀਰ
 ਪਿਰਾਬਰ ਸਬ ਮਸਾਇਕ ਅਉਲੀਏ ॥ ਉਤਿ ਪਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ ਘਟਿ ਘਟਿ
 ਮਉਲੀਏ ॥

ਪ੍ਰਸ਼ਨ :- ਕਹਿਣੇ ਲਗੇ ਅੰਤ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ?

ਉਤਰ-ਕਹਿਣ ਨ ਅੰਤੁ :- ਹੀ ਸਿੱਧੇ ! ਕਹਿਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ । ਇਸੇ ਹੀ ਕਹਿਣ ਵਾਲੇ ਹਨ । (ਕਹਿਣ) ਵਾਕਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣੇ ਬਰਕਾਂ ਤੇ ਉਸ ਪ੍ਰਸਿੱਧਤਾ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ।

‘ਰਸਨਾ ਧਰੇ ਕਈ ਜੋ ਬੰਦਾ ॥ ਤਦਪ ਗਣਤ ਸੋ ਪਰਤ ਸੋ ਭੰਦਾ ॥’
 ਬੰਦਨਾਗ ਦੇ ਹਥਾਰ ਰਸਨਾ ਦੁਆਰਾ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਨਵੇਂ ਨਾਮ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।
 ਬੰਦ ਵੀ ਨਾਮਾਂ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦੇ।
 ‘ਸਭਿ ਧਿਆਵਹਿ ਸਭਿ ਧਿਆਵਹਿ ਤੁਹ ਜੀ, ਹਰਿ ਸਚੇ ਸਿਰਜਣਹਾਰਾ ॥ (੧੦)

ਪਰ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦੇ।

‘ਅੰਤ ਨ ਪਾਵਤ ਦਵ ਪਥੈ ਮਨਿ ਇੰਦ੍ਰ ਮਹਾਂ ਸਿਵ ਜੋਗ ਕਰੀ ॥’ (ਅੰਗ ੧੪੦੮)

ਨਹੀਂ ਜੋ ਪਛ ਕੇ ਰਵ ਤਾ ਕੋਣ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੇਣ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਕਥ ਕਰਨਾ ਹੈ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਆਪ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਚਾਹੁ ਤਾਂ :
 'ਹਰਨ ਭਰਨ ਜ ਕਾ ਨੇਤ੍ਰ ਕੋਰ' ਤਿਸ ਕਾ ਮੰਤ੍ਰ ਨ ਜਾਨੈ ਤੋਨ ॥' (ਅੰਗ ੨੮੪)
 'ਸ਼ੀਰ ਪ੍ਰਭ ਨ ਮਸਲਿਓ ਧਰੇ' ਜ ਕਿਛ ਕਰੇ 'ਸੁ ਆਪਹਿ ਕਰੇ' ॥' (੧੬੩)
 'ਨਦਰਿ ਉਪਨੀ ਜ ਕਰ ਸਮਾਨਾ ਘਾਹੁ ਕਰਾਇਆ।
 ਦਰਿ ਮੰਗਿ 'ਭਖ ਨ ਪਾਇਦਾ ॥' (ਅੰਗ ੨੭੦)

'ਬੇਖਾਰੀ ੪ ਰਾਮ ਕਰਾਏ ਜਾਮਾ ੪ ਭਖਾਰੀ ॥' (ਅੰਗ ੧੨੫੨)
 'ਬਲ ਮੂਰਖ ਤੇ ਪਹਿ ਕਾਇਓ ਪਹਿ ਤੇ ਮੁਗਧਾਨੀ ॥' (ਅੰਗ ੧੨੫੨)
 'ਬਿਨ ਮਾਹ ਨੀਭ ਕੀਟ ਕਉ ਰਾਜਾ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਰਾਹੀਭ ਨਿਵਾਜਾ ॥' (ਅੰਗ ੨੭੮)
 'ਬ ਵਸੀਰ ਬਤ ਹੀਰ ਧਰਮ ਅੰਗ ਅਲਖ ਅਗਮ; ਬਲੁ ਕੀਆ ਆਪਣੇ ਉਛਾਹਿ ਜੀਉ ॥ ਅਕਥ ਰਬਾ ਰਬੀ ਨ ਜਾਇ ਤੀਨਿ ਲੇਖ ਰਹਿਆ ਸਮਾਇ; ਸੁਤਹ ਸਿਧ ਰੂਪ ਧਰਿਓ ਸਾਹਨ ਕੈ ਸਾਹਿ ਜੀਉ ॥ ਸਤਿ ਸਾਰੁ ਸ੍ਰੀ ਨਿਵਾਸ ਆਦਿ ਪੁਰਖੁ ਸਦਾ ਤੁਹੀ; ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿ ਜੀਉ ॥' (ਅੰਗ ੧੪੦੨)

ਵਾ:- (ਮਨਿ) ਜ ਬੁੱਧਣੀ ਪਰਮੇਸਰ ਹੈ ਉਸਦਾ (ਮੰਤ੍ਰ) ਮੰਤ੍ਰ ਕਰ ਕੇ ਵੀ ਅੰਤ ਨਹੀਂ (ਜਾਪੈ) ਜਾਣਿਆ ਜਾਵੇ।

ਵਾ:- ਉਸ ਦਾ (ਕਿਆ) ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ (ਮਨਿ) ਬੁੱਧਣੀ (ਮੰਤ੍ਰ) ਮੰਤ੍ਰ ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰੁ ਹੈ ਜਪ ਹਉਮੈ ਚੋਈ ॥' (ਭਾ. ਗੁ.) ਉਸ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ (ਜਾਪੈ) ਜਾਣਿਆ ਜਾਵੇ।

ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ; ਕੀਤਾ ਆਕਾਰੁ :- ਅੰਤੁ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸਿਸਟੀ ਦਾ ਆਕਾਰ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤਾ ਹੈ? ਕਈ ਵਾਰੀ ਪੰਛੇ ਤੋੜ ਕਰਕੇ ਰਚਨਾ ਰਚੀ, ਕਈ ਵਾਰੀ ਚੁਹੀ ਤੋੜ ਕਰਕੇ, ਕਈ ਵਾਰੀ ਤਿੰਨਾਂ ਤੋੜ ਕਰਕੇ, ਕਈ ਵਾਰੀ ਚਾਰ ਖਾਣੀਆਂ ਨਾਲ ਰਚਨਾ ਰਚੀ। ਕਦੇ ਸੂਖਮ ਸਿਸਟੀ ਰਚਦਾ ਹੈ, ਕਦੇ ਸਖਲ ਰਚਨਾ ਰੱਚ ਦਿੰਦੀ। ਇਉਂ ਪਰਮੇਸਰ ਦੇ ਕੀਤੇ ਆਕਾਰਾਂ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਅਓਂਦਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਰਗੁਨ ਸਰੂਪ ਦੇ ਧਾਰ ਆਕਾਰਾਂ ਦਾ ਵੀ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਅਓਂਦਾ ਹੈ। ਵਾ:- ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ ਦੇ ਆਕਾਰ ਜੋ ਕਦ ਬਾਵਨ ਮਛ ਕੋਛ ਬਰਾਹ ਆਦਿਕ ਬੇਅੰਤ ਆਕਾਰ ਧਾਰੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਆਓਂਦਾ। ਵਾ:- ਮਾਤਾ ਦੇ ਗਰਭ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਆਕਾਰਾਂ ਦਾ

ਭੀ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਕਿਵੇਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਹਨ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਗਰਭ ਵਿਚ ਧਰ ਦਿਤੇ ਹਨ ਯਥਾ: 'ਮਾ ਕੀ ਰਕਤ ਪਿਤਾ ਬਿਦ ਧਾਰਾ। ਸੂਰਤਿ ਸੁਰਤਿ ਕਰਿ ਆਪਾਰਾ ॥' (ਅੰਗ ੧੦੨੨) ਵਾ:- ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ (ਆ. ਕਾ. ਰੁ) ਅੰਤੋਂ ਵਿਚੋਂ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਲੈਣਾ (ਕਾ) ਕੌਰ ਵਿਚੋਂ ਕਰਤਾ ਸੁਹਮਾ ਲੈਣਾ ਅਮ (ਨ) ਰਾਰ ਵਿਚੋਂ ਰੁੱਦ ਬਿਦ ਜੀ ਲੈਣਾ। ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬੁੱਧਾ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ, ਸਿਵ ਜੀ ਆਦਿਕ ਦੇ ਆਕਾਰ ਕੀਤੇ ਹਨ ਇਹ ਵੀ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੇ ਸਭ ਆਕਾਰ ਕਿਵੇਂ ਬਣਾ ਦਿਤੇ। ਇਉਂ ਇਹ ਵੀ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦੇ।

'ਅਵਤਾਰ ਨ ਜਾਨੈ ਅੰਤੁ ॥ ਪਰਮੇਸਰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਬੇਅੰਤ ॥' (ਅੰਗ ੮੮੪)

ਵਾ:- ਅਭਿਆਕਿਰਤ, ਹਿਰਨ ਗਰਭ, ਤੇ ਵੇਹਾਟ ਆਦਿ ਵੀ ਉਸ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦੇ।

ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ, ਪਾਰਾਵਾਰੁ :- (ਪਾਰਾ ਵਾਰ) (ਪਾਰਾਵਾਰ) ਅੰਤ, ਓਤਕ, (ਪਾਰਾ) ਪੁਲਕ (ਵਾਰ) ਇਹ ਲੋਕ, ਵਾ (ਪਾਰਾਵਾਰ) ਨਾਮ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਓਰਾਰ ਪਾਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦਾ (ਪਾਰਾ) ਪੁਲਕ ਕਰਕੇ ਤੇ (ਵਾਰ) ਇਸ ਲੋਕ ਕਰਕੇ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਮੁੰਦਰ ਵਾਂਗ ਓਰਾਰ ਪਾਰ ਆਪ ਹੀ ਲੋਕ ਪੁਲਕ ਦੇ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। 'ਜਨ ਨਾਨਕ ਬਲਿ ਬਲਿ ਸਦ ਬਲਿ ਜਾਈਐ ਤੇਰਾ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਰਾਵਰਿਆ ॥' (ਅੰਗ ੧੦) 'ਅਤਿ ਉਰਾ ਤਾ ਕਾ ਦਰਬਾਰਾ। ਅੰਤੁ ਨਾਹੀ ਕਿਛੁ ਪਾਰਾਵਾਰਾ ॥' (ਅੰਗ ੫੬੨) (ਪਾਰਾਵਾਰ) ਨਾਮ ਹੈ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ, ਤਿਸ ਦੀ ਤੁੰ ਪਿਆਈ ਆਦਿਕ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਇਉਂ ਪਰਮੇਸਰ ਵੀ :-

'ਰੂਤੋ ਗੁਣੇ ਗਹਿਰ ਗੰਭ ਰ ਉਚੇ ਅਗਮ ਅਪਾਰੇ ॥' (ਅੰਗ ੬੧੪)

'ਉਸਤਿ ਕਰਹਿ ਅਨੇਕ ਜਨ, ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਰਾਵਾਰ ॥' (ਅੰਗ ੨੭੬)

'ਜਹ ਦੰਬਾ ਤਹ ਦੰਬ ਤੂ; ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਰਾਵਾਰੁ ॥' (ਅੰਗ ੮੩੪)

'ਨਾਲਿ ਕੁੰਝੁ ਸਾਬ ਵਰਦਾਤਾ ਬੁਹਮਾ ਭਾਲਣ ਸਿਸਟ ਗਇਆ ॥

ਅ ਰੇ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਇਓ ਤਾਕਾ ਕੰਝੁ ਛੇਦ ਕਿਆ ਵਡਾ ਭਇਆ ॥' (੩੫੦)

ਉਸ ਪਰਮੇਸਰ ਦੇ ਪਾਰਾਵਾਰ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।

ਪ੍ਰਸਨ :- ਸਿੱਧਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਅੰਤ ਪਾਉਣ ਦਾ

ਮਤਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੋਵਾ ?
ਉੱਤਰ:- ਅੰਤ ਕਾਰਣਿ; ਕੋਤੇ ਬਿਲਲਾਹਿ - ਹੋ ਜਿਹੋ ' ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦਾ
ਅੰਤ ਪਾਉਣ ਵਾਸਨ ਬੇਤੇ ਲੋਭ ਜਗੀ ਮੇਭ ਕਰਕੇ, ਵਿਦਵਾਨ ਵਿਦਿਆ, ਦਾ
ਨਿਆਇਕ ਆਦਿ ਕੇਦ ਵਾਲੀ, ਵਾ ਬਿਅੰਤ ਸਾਸਤ੍ਰ ਬਿਲਲਾਹਿ ਕਰਕੇ ਹਨ, ਤਰਲੇ
ਸੀਏ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅੰਤ ਪਾ ਲਈਏ।
ਯਥਾ:- 'ਕਈ ਮਤਨ ਜਗ ਬਿਦਿਆ ਬਿਚਾਰ ॥ ਸਾਹਿਤ ਮਦਪ, ਪਾਵਤ ਨ
ਪਰ ॥ ੯੧੨੯ ॥ ਕਈ ਉਪ ਬਾਹ ਦੇਸਨ ਮੁਖਿ ॥ ਕਈ ਉਰਧ ਮੱਧ
ਪਾਵਕ ਬਲਿਤ ॥ ਕਈ ਸਿਮ੍ਰਿਤ ਸਾਸਤ੍ਰ ਉਚਰਤ ਮ ॥ ਸਾਨੇ ਕੇਕ
ਬਾਬ ਕੰਬਤ ਕਾਬ ॥ ੨੦੧੧੩੦ ॥ ਕਈ ਅਗਾ १੨ ॥ ਕਈ ਪਉਨ
ਅਹਾਰ ॥ ਕਈ ਕਰਤ ਕੋਟ ਸ੍ਰਿਤਿਕੇ ਅਹਾਰ ॥ ਕਈ ਕਰਤ ਸਾਹ ਪੈ
ਪੜ੍ਹ ਕੰਛ ॥ ਨਹੀਂ ਮਦਪ ਦੇਵ ਹਵਨ ਪ੍ਰਤਫ ॥ ੧੧੧੧੧੧ ॥ ਕਈ ਗੀਤ
ਗਾਨ ਗੰਧਰਬ ਗੀਤ ॥ ਕਈ ਬੰਦ ਸਾਸਤ੍ਰ ਬਿਦਿਆ ਪੁਨੀਤ ॥ ਕਹੂੰ ਬੰਦ
ਗੀਤ ਜਗ ਆਦਿ ਕਰਮ ॥ ਕਹੂੰ ਅਗਨਹਤ ਕਹੂੰ ਤੀਰਥ ਧਰਮ ॥ ੧੨ ॥
ਗੀਤ ਜਗ ਆਦਿ ਕਰਮ ॥ ਕਹੂੰ ਭਾਖਾ ਰੰਭ ॥ ਕਈ ਦਸ ਦਸ ਬਿਦਿਆ
੧੩੨ ॥ ਕਈ ਦੇਸ ਦੇਸ ਭਾਖਾ ਰੰਭ ॥ ਨਹੀਂ ਨੈਕ ਤਾਸ ਪਾਯੋਤ ਨ
ਪੜ੍ਹਤ ॥ ਕਈ ਕਰਤ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਬਿਚਾਰ ॥ ਨਹੀਂ ਨੈਕ ਤਾਸ ਪਾਯੋਤ ਨ
ਪਾਰ ॥ ੧੩ ॥ ੧੩੩ ॥ ਕਈ ਤੀਰਥ ਤੀਰਥ ਭਰਮਤ ਸੁ ਭਰਮ ॥ ਕਈ
ਅਗਨਹਤ ਕਈ ਦੇਵ ਕਰਮ ॥ ਕਈ ਕਰਤ ਬੀਰ ਬਿਦਿਆ ਬਿਚਾਰ ॥
ਨਹੀਂ ਤਾਸ ਤਾਸ ਪਾਯੋਤ ਨ ਪਾਰ ॥ ੧੪ ॥ ੧੪੪ ॥ ਕਹੂੰ ਰਾਜ ਗੀਤ ਕਹੂੰ
ਜੇਗ ਧਰਮ ॥ ਕਈ ਸਿਮ੍ਰਿਤ ਸਾਸਤ੍ਰ ਉਚਰਤ ਸੁ ਕਰਮ ॥ ਨਿਉਲੋ
ਆਦਿ ਕਰਮ ਕਹੂੰ ਹਸਤ ਦਾਨ ॥ ਕਹੂੰ ਅਸੁਮਧ ਮਖ ਕੇ ਬਧਾਨ ॥ ੧੫ ॥
੧੩੫ ॥ ਕਹੂੰ ਕਰਤ ਬ੍ਰਹਮ ਬਿਦਿਆ ਬਿਚਾਰ ॥ ਕਹੂੰ ਜੇਗ ਗੀਤ
ਕਹੂੰ ਬਿਰਧ ਚਾਰ ॥ ਕਹੂੰ ਕਰਤ ਜਛ ਗੰਧਰਬ ਗਾਨ ॥ ਕਹੂੰ ਬ੍ਰਹ
ਦੀਪ ਕਹੂੰ ਅਰਧਦਾਨ ॥ ੧੬ ॥ ੧੩੬ ॥ ਕਹੂੰ ਪਿਤ੍ਰ ਕਰਮ ਕਹੂੰ
ਬਦ ਗੀਤ ॥ ਕਹੂੰ ਨਿਤ ਨਾਚ ਕਹੂੰ ਗਾਨ ਗੀਤ ॥ ਕਹੂੰ ਕਰਤ
ਸਾਸਤ੍ਰ ਸਿਮ੍ਰਿਤ ਉਚਾਰ ॥ ਕਈ ਭਜਤ ਏਕ ਪਗ ਨਿਰਾਧਾਰ ॥ ੧੭ ॥ ੧੩੭ ॥
ਕਈ ਨੇਹ ਦੇਹ ਕਈ ਗਹ ਵਾਸ ॥ ਕਈ ਕ੍ਰਮਤ ਦੇਸ ਦੇਸਨ ਉਦਾਸ ॥
ਕਈ ਜਲ ਨਿਵਾਸ ਕਈ ਅਗਨ ਤਾਪ ॥ ਕਈ ਜਪਤ ਉਰਧ ਲਟਕੰਤ
ਜਾਪ ॥ ੧੮ ॥ ੧੩੮ ॥ ਕਈ ਜਪਤ ਜੇਗ ਕਲਪ ਪ੍ਰਮੇਤ ॥ ਨਹੀਂ ਤਦਪ
ਤਾਸ ਪਾਯੋਤ ਨ ਅੰਤ ॥ ੧੯ ॥ ੧੩੯ ॥ (ਦਸਮ ਅੰਗ ੨੩)

ਤਾ ਕੇ ਅੰਤ; ਨ ਪਾਏ ਜਾਹਿ :- ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦਾ (ਅੰਤ) ਸਿਰਾ
ਕਿਸੇ ਦੇ ਹਾਂਸੇ ਪਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।
'ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਾ ਮਹੇਸ਼ੁ ਮਆਰੇ ॥ ਉਥੇ ਸੇਵਹਿ ਅਲਖ ਅਪਾਰੇ ॥
ਹੋਰ ਕਤੀ ਦਰਿ ਨੀਸਤਿ ਯਥਾਦੀ ਮੈ ਕਣਤ ਨ ਆਵੇ ਕਾਈ ਹੋ ॥' (੧੦੨੨)
'ਦੇਵਿਆ ਦਰਸਨ ਕੇ ਤਾਈ ਦੂਖ ਭੂਖ ਤੀਰਥ ਕੀਏ ॥
ਜੋਗੀ ਜਾਨੀ ਰਗਿ ਮਹਿ ਰੰਭ ਕਰਿ ਕਰਿ ਭਗਵੇ ਭੇਖ ਭਏ ॥੧॥
ਜਉ ਬਾਨਣ ਸਾਹਿਬਾ ਜੇਗ ਰੰਭ ॥ ਚੋਰ ਨਾਮ ਅਨੇਕਾ ਰੂਪ ਅਨੀਤਾ ਕਹਣੁ
ਨਾ ਜਾਮੀ ਤੇਰੇ ਰਾਣ ਕੋਤ ॥' (ਅੰਗ ੨੫੯)

ਏਹੁ ਅੰਤ; ਨ ਜਾਣੇ ਕੋਇ :- (ਏਹੁ ਅੰਤ) ਇਸ ਆਦਮੀ ਦਾ ਅੰਤ
ਹੋ ਜਾਵਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦਾ। ਉਸਦਾ
(ਏਹੁ ਅੰਤ) ਏਹੀ ਅੰਤ ਸਮਝੋ, ਜੋ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦਾ
ਉਹ ਅਕਬ ਤੋ ਬੇਅੰਤ ਹੈ। ਵਾ :- 'ਇਉਂ ਸਮਝ ਲਉ ਕਿ (ਏਹੁ) ਜਿਹੜਾ ਐਸਾ
ਅਸਚਰਜ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਹੈ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾ ਰੂਪ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਅੱਗਾਂ ਵਿਚ
ਬੈਠਕੇ ਵਖਟ ਵਾਲਾ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਰਸਨਾ ਵਿਚ ਬੈਠਕੇ ਰਸ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਤੇ
ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ ਪੁਰਕ ਹੋ ਕੇ ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਬੈਠਾ ਹੈ ਐਸੇ ਅਸਚਰਜ
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਅੰਤ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਜੀਵ ਰੂਪ
ਹੋ ਕੇ ਆਪ ਵਸ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹੇ ਹੀ ਸਾਖੀ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਵਾ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਏਹੇ ਹੀ ਅੰਤ ਹੈ ਉਸਦਾ, ਸਮਝ ਲਉ ਕਿ ਕੋਈ ਉਸਨੂੰ ਜਾਣ
ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਬੇਅੰਤ ਹੈ। ਵਾ :- (ਜਾਣੇ ਕੋਇ) ਜੋ ਕੋਈ ਪ੍ਰਮੇਸਰ
ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਵੇ (ਏਹੁ) ਉਸ ਦਾ ਭੀ (ਅੰਤ ਨ ਜਾਣੇ) ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾ
ਸਕਦਾ, ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਪ੍ਰਸਨ :- ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਜੇ ਉਸਨੂੰ ਬਹੁਤ ਤੋ ਬਹੁਤ, ਬਹੁਤ ਤੋ
ਬਹੁਤ ਕਹੀਏ ਤਾਂ ਤੇ ਅੰਤ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ?

ਉੱਤਰ-ਬਹੁਤਾ ਕਹੀਐ; ਬਹੁਤਾ ਹੋਇ :- ਜਿਵੇਂ ਅਨਲ ਮਨਲ ਪੰਛੀ
ਆਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਮਿਨਾ ਉੱਚਾ ਉੱਡਕੇ ਚੜ੍ਹਦਾ ਜਾਵੇ, ਉਨਾ ਹੀ ਹੋਰ ਆਕਾਸ਼ ਉੱਚਾ
ਵਿੱਸਦਾ ਹੈ। ਵਾ ਪ੍ਰਮੇਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਪੰਛੀ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ। ਇਸੇ
ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਰਥ :- ਬਹੁਤਾ ਕਹਿਣ ਕਰਕੇ, ਬਹੁਤ ਬਿਸਤਾਰ ਵਾਲਾ ਸਰੂਪ ਹੀ
ਹੈ। ਕੋਈ ਸਿਰਾ ਨਹੀਂ ਵਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਵਾ ਜਿੰਨਾ ਬਹੁਤਾ ਕਹੀਏ ਉਨਾ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਪਤੀ ਸਾਹਿਬ

ਭਗਵਾਨ ਨੂੰ ਪੜਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਬੇਕੰਨ ਵਿਚ ਵੀ ਗਿਆ ਹਾਂ, ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਥਾਈਂ
ਗਿਆ ਹਾਂ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਦਰਸਨ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਤੁਸੀਂ ਕਿਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ?
ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਰਾਵਾਨਾ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਹੋ ਨਾਰਦ! ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਬੇਕੰਨ ਵਿਚ
ਉਦਾਸ ਹੋਈਏ ਸਦਾ ਸਤਿਨਾਮੁ ਵਿਚ ਜਾ ਵਸਦੇ ਹਾਂ।
ਮੰਨਸ ਘਰ ਸਾਡਾ ਸੰਸਾਰ ਹੈ ਨਾਰਦ ਮਨਿ।
ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਕੇ ਪਰਿ ਵਸੇ ਮਕੈ ਸਭਾ ਸੋਇ। (ਅੰਗ ੪੪)
ਪੁਸ਼ਨ:-ਸਿਹ ਕਿਹਾ, ਜੀ! ਉਸ ਉਚ ਪੁੰਸਰ ਵਾ ਸਚਮੰਤ, ਤੁਰੀਆ ਤੇ
ਪਰਿਵਰ ਵਾਸਤੇ ਕੀ ਸਾਧਨ ਹੋਵੇਗਾ?
ਉੱਤਰ-ਉਚ ਉਪਰਿ: ਉਚਾ ਨਾਉ:-ਜਿੰਨੇ ਵੱਡੇ ਉਚਾ ਮਕਾਨ
ਹੋਏ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਸਤੇ ਉਨੇ ਹੀ ਵੱਡੇ ਪਉੜੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ
ਉਸ ਉਚ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਸਤੇ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਉਚਾ ਉਚਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਉਸਦੀ
ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਵਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਵਾ ਉਸ ਤੇ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਕੋਈ ਸਾਧਨ
ਕਰਮ, ਉਪਾਸਨਾ, ਜਦ ਗਿਆਨ ਆਇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਦਾ। ਸਭ
ਥੱਲੇ ਹੀ ਹੋਇ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਸਾਰੀਆਂ ਭੂਮਿਕਾ ਨਾਮ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸਫਲੀਆਂ
ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਨਾਮ ਦੇ ਸਰਾਬਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਹੈ।
ਨਾਮ ਤਲਿ ਕਛ ਅਵਤ ਨ ਹੋਇ। ਨਾਨਕ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮੁ ਪਾਵੈ ਜਨੁ ਕੋਇ॥
ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨ ਹਮਾਉ ਪੰਖੀ ਦੇ ਖੰਡਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਿਖਾ ਕੇ
ਸ਼ਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ, ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਹਮਾਉ ਪੰਖੀ ਦੇ ਖੰਡਾਂ ਨਾਲ ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼
ਬੰਨ੍ਹ ਦੇਈਏ, ਇਹ ਉਸਨੂੰ ਹਮਾਉ ਪੰਖੀ ਦੇ ਦੇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।
ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਉਸਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।
ਅਵਤਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਦਹਾਂ ਵੀ ਨਾਮ ਤੋਂ ਹੋਲੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਨਾਮ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਹੈ।
ਸਾਖੀ ਨਾਰਦ ਦੀ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁੰਨ ਕਰਾਉਣ
ਤੇ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਦੀ
ਇਕ ਵਾਰੀ ਨਾਰਦ ਜੀ ਦੁਆਰਕਾ ਪਰੀ ਵਿਚ ਗਏ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੀਆਂ
ਗੋਪੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ੜਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਨਾਰਦ ਜੀ ਨੇ ਪੁੰਸਨ ਹੋ ਕੇ
ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦਿੱਤੀ। ਉਪਰੰਤ ਪਟਰਾਣੀ ਸਤਭਾਮਾ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਾਨੂੰ
ਸਦਾ ਹੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਪਤੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ। ਨਾਰਦ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ
ਕਿ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੂੰ ਦਾਨ ਕਰ ਦਿਓ, ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਗਲੇ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਪਤੀ ਸਾਹਿਬ

ਭਗਵਾਨ ਨੂੰ ਪੜਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਬੇਕੰਨ ਵਿਚ ਵੀ ਗਿਆ ਹਾਂ, ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਥਾਈਂ
ਗਿਆ ਹਾਂ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਦਰਸਨ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਤੁਸੀਂ ਕਿਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ?
ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਰਾਵਾਨਾ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਹੋ ਨਾਰਦ! ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਬੇਕੰਨ ਵਿਚ
ਉਦਾਸ ਹੋਈਏ ਸਦਾ ਸਤਿਨਾਮੁ ਵਿਚ ਜਾ ਵਸਦੇ ਹਾਂ।
ਮੰਨਸ ਘਰ ਸਾਡਾ ਸੰਸਾਰ ਹੈ ਨਾਰਦ ਮਨਿ।
ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਕੇ ਪਰਿ ਵਸੇ ਮਕੈ ਸਭਾ ਸੋਇ। (ਅੰਗ ੪੪)
ਪੁਸ਼ਨ:-ਸਿਹ ਕਿਹਾ, ਜੀ! ਉਸ ਉਚ ਪੁੰਸਰ ਵਾ ਸਚਮੰਤ, ਤੁਰੀਆ ਤੇ
ਪਰਿਵਰ ਵਾਸਤੇ ਕੀ ਸਾਧਨ ਹੋਵੇਗਾ?
ਉੱਤਰ-ਉਚ ਉਪਰਿ: ਉਚਾ ਨਾਉ:-ਜਿੰਨੇ ਵੱਡੇ ਉਚਾ ਮਕਾਨ
ਹੋਏ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਸਤੇ ਉਨੇ ਹੀ ਵੱਡੇ ਪਉੜੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ
ਉਸ ਉਚ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਸਤੇ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਉਚਾ ਉਚਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਉਸਦੀ
ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਵਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਵਾ ਉਸ ਤੇ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਕੋਈ ਸਾਧਨ
ਕਰਮ, ਉਪਾਸਨਾ, ਜਦ ਗਿਆਨ ਆਇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਦਾ। ਸਭ
ਥੱਲੇ ਹੀ ਹੋਇ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਸਾਰੀਆਂ ਭੂਮਿਕਾ ਨਾਮ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸਫਲੀਆਂ
ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਨਾਮ ਦੇ ਸਰਾਬਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਹੈ।
ਨਾਮ ਤਲਿ ਕਛ ਅਵਤ ਨ ਹੋਇ। ਨਾਨਕ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮੁ ਪਾਵੈ ਜਨੁ ਕੋਇ॥
ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨ ਹਮਾਉ ਪੰਖੀ ਦੇ ਖੰਡਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਿਖਾ ਕੇ
ਸ਼ਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ, ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਹਮਾਉ ਪੰਖੀ ਦੇ ਖੰਡਾਂ ਨਾਲ ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼
ਬੰਨ੍ਹ ਦੇਈਏ, ਇਹ ਉਸਨੂੰ ਹਮਾਉ ਪੰਖੀ ਦੇ ਦੇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।
ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਉਸਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।
ਅਵਤਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਦਹਾਂ ਵੀ ਨਾਮ ਤੋਂ ਹੋਲੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਨਾਮ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਹੈ।
ਸਾਖੀ ਨਾਰਦ ਦੀ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁੰਨ ਕਰਾਉਣ
ਤੇ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਦੀ
ਇਕ ਵਾਰੀ ਨਾਰਦ ਜੀ ਦੁਆਰਕਾ ਪਰੀ ਵਿਚ ਗਏ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੀਆਂ
ਗੋਪੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ੜਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਨਾਰਦ ਜੀ ਨੇ ਪੁੰਸਨ ਹੋ ਕੇ
ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦਿੱਤੀ। ਉਪਰੰਤ ਪਟਰਾਣੀ ਸਤਭਾਮਾ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਾਨੂੰ
ਸਦਾ ਹੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਪਤੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ। ਨਾਰਦ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ
ਕਿ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੂੰ ਦਾਨ ਕਰ ਦਿਓ, ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਗਲੇ

ਜਨਮ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਦਾਨ, ਭਿਸ਼ਨ ਜੀ ਪਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ।
ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਸਤਸੰਗ ਨੇ ਭਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੂੰ ਦਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਪਰੰਤ
ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਸਤਸੰਗ ਨੇ ਭਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੂੰ ਦਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਪਰੰਤ
ਜਦ ਭਿਸ਼ਨ ਜੀ ਮਹਿਮਾ ਵਿਚ ਆਏ ਤਾਂ ਨਾਰਦ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਚਲ ਮਹਾਰਾਜ।
ਮੇਰੇ ਪਾਲ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਪਦਗਾਣੀ ਪਾਸੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਾਨ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ।
ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਭਿਸ਼ਨ ਜੀ ਉਠ ਕੇ ਨਾਰਦ ਨਾਲ ਤੁਰ ਪਏ। ਜਦੋਂ ਇਹ
ਗੱਲ ਦੂਸਰੀਆਂ ਗਾਈਆਂ ਨੇ ਸੁਣੀ ਤਾਂ ਸਭ ਨਾਰਦ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਆਕੇ ਤੁਰੇ
ਕੀਲ ਦੂਸਰੀਆਂ ਗਾਈਆਂ ਨੇ ਸੁਣੀ ਤਾਂ ਸਭ ਨਾਰਦ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਆਕੇ ਤੁਰੇ
ਮਿੰਨਤਾਂ ਕਰਨ ਲਗੀਆਂ, ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਦਲੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਖਾਣਾ ਹੈ ਲੈ ਲਵੋ ਤ
ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਦਿਓ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਭਿਸ਼ਨ ਜੀ ਅਸੀਂ ਮਿਉਂਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿ
ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਦਿਓ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਬਿਹਬਲ ਹਾਲਤ ਵੇਖਕੇ ਨਾਰਦ ਜੀ ਨੇ
ਸਕਦੀਆਂ। ਗੋਪੀਆਂ ਦੀ ਇਹ ਬਿਹਬਲ ਹਾਲਤ ਵੇਖਕੇ ਨਾਰਦ ਜੀ ਨੇ
ਭਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਦੇਣ ਲਈ ਭਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨਾਲ ਤੁਲ ਕੇ ਧਨ ਦੇ ਦਿਉ, ਤਾਂ ਭਿਸ਼ਨ
ਜੀ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਦਿਓ। ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਗੋਪੀਆਂ ਬੜੀਆਂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਈਆਂ। ਤੇ
ਜਦੋਂ ਭਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਦੇ ਇਕ ਛਾਬੇ ਵਿਚ ਬਿਠਾਇਆ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ
ਦੁਆਰਕਾ ਦਾ ਸਾਰਾ ਧਨ, ਗੋਪੀਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਗਹਿਣੇ ਪਾਏ ਤਾਂ ਭਿਸ਼ਨ ਜੀ
ਵਾਲਾ ਪਾਸਾ ਰਤਾ ਭਰ ਤੋਂ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਅਵਤਾਰ ਹੀ
ਨਹੀਂ ਜੇ ਬੁਠੀ ਤੇ ਜੜ੍ਹ ਮਾਇਆ ਨਾਲ ਤੁਲ ਜਾਵੇ। ਗੋਪੀਆਂ ਫੇਰ ਬਹੁਤ
ਘਬਰਾਈਆਂ ਕਿ ਹੁਣ ਕੀ ਜਤਨ ਕਰੀਏ? ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਨਾਰਦ ਭਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੂੰ
ਲੈ ਚਲਿਆ ਤਾਂ ਗੋਪੀਆਂ ਰੋਣ ਲੱਗੀਆਂ ਤਾਂ ਭਿਸ਼ਨ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ
ਤੁਲਸੀ ਪੱਤ੍ਰ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਸੰਸਰ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਖ ਕੇ ਰਹਿਣਿਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਪਓ। ਜਦੋਂ
ਰਾਮ ਨਮ ਤੁਲਸੀ ਦੇ ਪੱਤ੍ਰ ਉੱਤੇ ਲਿਖ ਕੇ ਛਾਬੇ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਤਾਂ ਭਿਸ਼ਨ
ਜੀ ਵਾਲਾ ਪਾਸਾ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਨਾਮ ਵਾਲਾ ਪਾਸਾ ਹੋਣਾ
ਧਰਤੀ ਤੇ ਲਗ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਹੋਲੀ ਹੋਲੀ ਸਾਰਾ ਧਨ ਗਹਿਣੇ ਭੀ ਛਾਬੇ ਤੋਂ
ਲਾਹ ਲਏ ਅਤੇ ਨਾਮ ਵਾਲਾ ਪੱਤ੍ਰ ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਪਰ ਇਹ ਪਾਸਾ
ਫਿਰ ਭੀ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਕੌਤੁਬ ਵੇਖਕੇ ਨਾਰਦ ਜੀ ਰਾਮ
ਨਾਮ ਵਾਲਾ ਤੁਲਸੀ ਦਾ ਪੱਤ੍ਰ ਚੁੱਕ ਕੇ, ਬੀਨ ਵਜਾਉਂਦੇ ਤੇ ਨਿਤਤਕਾਰੀ ਕਰਦੇ,
ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਤੁਰ ਗਏ, 'ਕ ਮੈਂ' ਭਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੂੰ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ,
ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲੋਂ ਨਮ ਉੱਚਾ ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਉਹੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਤਾਪੀਏਂ ਹੀ ਪ੍ਰਸੰਸਰ
ਦੇ ਨਾਮ, ਧਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਲੜ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਲਾ ਕੇ, ਮਨੁੱਖੀ ਦੇਹ
ਦੀ ਪੂਜਾ ਤੋਂ ਵਰਜਿਆ ਹੈ।

ਵੇਖੋ ਬਾਵਸਾਹ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਹੀ ਬਾਵਸਾਹੀ ਸਿਲਸਲੇ ਚਲਦੇ ਹਨ, ਜੇ

ਉਸਨੂੰ ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸਾਰ ਕੰਮ ਬਣਨੇ ਪੈਣ ਤਾਂ ਕਦੀ ਕੰਮ ਨਾ ਚਲ ਸਕੇ।
ਉਸ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲੋਂ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਵੱਡਾ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ
ਜਦ 'ਨਾਮ' ਲਈ ਤਾਂ ਉਸ ਨਾਮ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਸਰੂਪ ਬੰਦ ਸਾਹਮਣੇ
ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਸਭ ਕਾਰਜ ਸੋਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ
ਨਾਮ ਨਾਲੋਂ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਵੱਡਾ ਹੈ।

ਉਚੇ ਉਪਰਿ; ਉਚਾ ਨਾਉ :-

ਜਦੋਂ ਲੰਕਾ ਤੇ ਜਥਾਏ ਭਰਕੇ ਸ੍ਰੀ
ਰਾਮਚੰਦਰ ਜੀ ਜਾਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਖਸਕੀ ਤੇ ਲੰਕਾ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਸਮੁੰਦ ਉੱਪਰ
ਪੁਲ ਏਨ੍ਹਣ ਲੱਗਿਆ, ਸਾਰ ਪਥਰਾਂ ਤੇ ਨਾਮ ਲਿਖ ਕੇ ਤਾਰੇ ਸਨ। ਉਸ ਦੇ
ਉਪਰੋਂ ਦੀ ਲੰਕਾ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦ ਜੀ ਗਏ, ਪਰ ਹਨੁਮਾਨ ਪੁਲ ਦੇ ਉਪਰ ਦੀ
ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੰਘਿਆ, ਸਗੋਂ ਛਾਲ ਮਾਰ ਕੇ ਲੰਕਾ ਪਹੁੰਚਾ ਸੀ। ਤਾਂ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ
ਕਿ ਹੋ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਪਲ ਰਾਹੀਂ ਲੰਕੇ ਹੋ ਤੇ ਹਨੁਮਾਨ ਛਾਲ ਮਾਰ ਕੇ ਹੀ
ਟੁਪ ਗਿਆ ਹੈ ਇਹ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ? ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਨੁਮਾਨ
ਦੇ ਹਿੰਦ ਵਿਚ ਨਾਮ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ ਉਹ ਲੰਘਿਆ ਹੈ। ਤੇ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ
ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਆਪ ਤੁਰਨ ਨੂੰ, ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਉਪਰੋਂ ਦੀ ਲੰਘਾਉਣ ਨੂੰ
ਸਮਰੱਥ ਹੋਏ।

'ਨਿਜ ਤੇ ਅੰਧਕ ਹੋਤ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮੁ। ਜਗਹਿ ਲਖਾਯੇ ਲਿਖ ਕਰ ਨਾਮੁ॥'

'ਸਰੁਵਰ ਪਰ ਗਿਰਵਰ ਧਰਿ ਭਾਰੇ। ਤਰਵਰ ਕੇ ਪਾਤਨਿ ਸਮ ਤਾਰੇ॥'

(ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼)

ਤੁਲਸੀ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ, 'ਕਹੋ ਕਹਾਂ ਲਗ ਨਾਮ ਵਢਾਈ। ਰਾਮ ਨਾ
ਸਕੇ ਨਾਮ ਗੁਨ ਗਾਈ॥' ਨਿਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਤੇ ਸਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਦੋਹਾਂ ਤੋਂ
ਪ੍ਰਸੰਸਰ ਦਾ ਨਾਮ ਵੱਡਾ ਹੈ।

'ਹਰਿਨਾਮੈ ਜੇਵਰੁ ਕੋਈ ਅਵਰੁ ਨ ਸੁਖੈ ਹਰਿ ਨਾਮੈ ਅੰਤਿ ਫਛਾਤਾ॥' (੫੯੨)

ਯਹਾ : ਸ੍ਰੇਯਾ : 'ਨਾਗੁਨ ਤੇ ਇਮ ਜਾਨ ਬਡੇ ਪਰਮਾਤਮ ਦਹਿਨ ਮੈ ਸਭਿ ਸੋਊ।

ਚੇਤਨ ਕੇ ਅਵਲੰਬਿਤ ਹੁੰਨਰ ਨਾਰਿ ਬਿਰਾਜਤਿ ਸੰਗਮ ਜੋਊ।

ਹੋਵਤਿ ਹੀ ਤਿਹ ਕੇ ਘਟ ਮੈ, ਨਰ ਜੀਵ ਦੁਖੀ ਭਵ ਮੈ ਸਭਿ ਕੋਊ।

ਨਾਮ ਜਪੈ ਜਬ ਹੀ ਸੁਖ ਸਾਗਰ, ਚੇਤਨ ਚੀਤ ਉਦਤਿ ਸੁ ਹੋਊ॥੫੯੩॥

(ਸ੍ਰੀ : ਨਾ : ਪ੍ਰ :)

ਜੇ ਰਸ ਜਾਤ ਮੇਲੀਨ ਵਿਸਾਲਾ।
ਸ੍ਰੇਯਾ, ਸ੍ਰਿਗਨ ਤੇ ਵਹਿ ਜਾਨਤਿ ਹੈ ਇਥੇ, ਜੇ ਰਸ ਜਾਤ ਮੇਲੀਨ ਵਿਸਾਲਾ।
ਪ੍ਰਮ ਮੇਂ ਨਾਮ ਵਸਤੈ ਮਥ ਹੀ ਰਸ ਰਾਗਰ ਹੋਤਿ ਸਰੂਪ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ।
ਜਾਹੀ ਤੇ ਨਾਮ ਅਧੀਨ ਸਰੂਪ ਲਖਿਓ, ਭਗੀਨ ਭਲੀ ਮਤ ਸਾਲਾ।
ਧਾਰਿ ਰਿਦੇ ਤਜਿਓ ਨ ਕਰੈ ਨਿਸਚਾਸਰ, ਜੀਹ ਮੇਂ ਮਨੋ ਗਲ ਮਾਲਾ। (ਸ੍ਰੀ: ਨਾ: ਪ੍ਰ:)

ਭਾਵ:- ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ, ਪਾਲਨਾ, ਮਾਰਨਾ, ਰੱਖਿਆ, ਚਿਧਾਨ, ਮਿਹਰ,
ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਆਦਿ ਗਣ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਹੀ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਣਾਂ ਸਮੇਤ ਹਿੰਦੂ ਸਰੂਪ
ਨੂੰ ਸਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਕਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਸੇ ਨਿਰਾਕਾਰ ਦਾ ਹੀ ਸਰੂਪ ਅਰੂਪ
ਰੂਪ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹੀ ਸਾਕਾਰ ਪ੍ਰਮਸਰ ਹੈ ਉਹੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲ
ਸਰੂਪ ਜੋ ਸਰਗੁਣ ਹੈ, ਜੋ ਆਪੋ ਕਿਸ ਅੰਗੇ ਆਪਣਾ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ
ਕਰਦਾ। ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਰਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਲੀਟ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਮਾਪਦਰਸ਼ੀ ਤੁ
ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮ ਜਪਦਿਆਂ ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਹਿਰਦ ਵਿਚ ਵਸ ਜਾਵੇ, ਇਹ
ਹੋ ਜਾਵੇ, ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਵਿਸਰੇ ਹੀ ਨਾ, ਅਰ ਜਪਣ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਮ ਦ ਰੋਗ ਵਿਚ
ਰੀਗਿਆ ਜਾਵੇ ਤਦੋਂ ਹੀ ਨਾਮੀ ਦਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
ਸਰਗੁਣ, ਨਿਰਗੁਣ ਦੀ ਹੀ (ਸਰੂਪ) ਧਾਰੀ ਹਸਤੀ ਮੰਨੀ ਗਈ ਹੈ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਉਹ
ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਭਾਵੇਂ ਹੈ ਉਹ ਸਾਰੇ ਬਿਆਪਕ ਪਰ ਜਦੋਂ ਹੀ ਕਿ ਨਾਮ
ਜਪ ਕੇ ਉਸਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਕਰੇ ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਖਿਆਤਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਨਾਮ
ਉਸ ਦਾ ਸਾਖਿਆਤ ਕਰਾਉਣ ਕਰਕੇ, ਉਸਦੇ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸੁਭਾਵ ਨੂੰ ਸਫਲ ਕਰਦਾ
ਹੈ, ਜੋ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਮਨੋ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਦਸਸਨ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਜੋ
ਸਰਗੁਣ ਤੇ ਨਿਰਗੁਣ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਨਾਮ ਜਪਣ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ ਹਨ। ਨਾਮ
ਦਹਾਂ ਤੇ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਤਾਹੀਏ ਨਾਮ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਸਤਿਗੁਰੂ
ਜੀ ਨੇ ਦਿਤੀ ਹੈ।

ਪੁਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਅਰਜਨ ਗਤਿਦਾਈ। ਨਿਸ ਤੇ ਮਹਿਮਾ ਅਧਿਕ ਲਖਾਈ।
ਸ੍ਰੀ ਸ੍ਰ ਗੁਰ ਮਹਿ ਲਿਖ ਜਸੁ ਨਾਮੁ। ਤਿਹ ਤੇ ਅਧੋ ਭਏ ਸੁਖ ਧਾਮੁ ਗਪਈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ ਮਹ ਰਾਜ ਨੇ ਜਦੋਂ ਮੇਹਨ
ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪੋਥੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ
ਹਕਮ ਕਰਕੇ, ਪੋਥੀਆਂ ਪਾਲਕੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸਥਾਪਨ ਕਰਾਏ, ਆਪ ਨਾਲ ਚਲਣ
ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਬਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਆਪ ਵੀ ਇਸੇ ਪਾਲਕੀ ਵਿਚ ਅਸਵਾਰ
ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਬੈਠਣਾ, ਅਵਰ

ਕਰਨਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਹੋਰ ਪਾਲਕੀ ਲਿਆਕੇ ਸਰਧਾ ਸਹਿਤ ਬੈਠੀ ਕੀਤੀ,
ਜੀ! ਨਿਰ ਆਪ ਇਸ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਬੈਠੇ। ਪਰ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਅਸੀਂ ਦਸਰੀ
ਪਾਲਕੀ ਤੇ ਵੀ ਪੋਥੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਨਹੀਂ ਬੈਠਣਾ ਪੈਨ ਸਤਿਗੁਰ
ਜੀ ਮੁਝਾਦਾ ਪ੍ਰਮੇਸਰ, ਆਪ ਹੋਥੇ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹ ਲੈ ਕੇ ਨੀਕੇ ਬਰਨਾਂ ਪਾਲਕੀ ਦੇ
ਬੋਥੇ ਪਾਸੇ ਚਲਦੇ ਹਮ। ਸ੍ਰੀ ਬਾਹਰ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਉਥੋਂ ਸ੍ਰੀ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਤੋਂ ਹੋਏ
ਹੋਏ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿ-ਸਰ ਸਾਹਿਬ ਕ ਚ ਰਸਮੇ ਪਾਟੇ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਦੀ ਚਲਦੇ ਹੋਏ
ਪਹੁੰਚੇ। ਇਸ ਬਚਨ ਕੀਤਾ: "ਪੋਥੀ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨਾ ਬਾਨ।" (ਅੰਗ ੧੨੨੬)
ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਰੂਪ ਰਚ ਕੇ ਆਪ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ
ਧਰਤੀ ਤੇ ਸਿਰਾਜਦ ਰਾਜਾ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ
ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਉਚ ਪਲੇਯ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸੁਖਆਸਨ ਤੇ ਆਪ
ਧਰਤੀ ਤੇ ਉਸ ਪਲੇਯ ਦ ਬਲ ਬਿਰਾਜਦੇ ਰਹੇ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਉਹੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ
ਗਾਇਮ ਹੈ ਜੋ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਦੇ ਸੁਖਾਸਨ ਵਾਲੇ ਪਲੇਯ ਬੱਲੇ ਚਿੱਟਾ ਚਾਦਰਾ
ਵਿਛਾਇਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ,
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕੇਰ ਸ੍ਰੀ ਮਊ: ਸਤਿ ਬਾਨ, ਸਮੇਂ ਸਤਿ, ਨ ਦਰਸੈ ਹੈ।
ਗ੍ਰੰਥ ਰਿਦਾ ਗੁਰ ਕੇ ਇਹ ਜਾਨਉ ਉਨਮ ਹੈ ਸਤਿ ਕਾਲ ਰਹੈ ਹੈ।
ਮੇਰੇ ਸਰੂਪ ਤੇ ਜਾਂ ਤੇ ਹੋ ਦੀਰਘ ਸਾਹਿਬ ਜਾਨਿ ਅਦਾਇਬ ਕੈ ਹੈ।
ਪੂਜਹੁ ਚੈਦਨ ਕੇਸਰ ਕੇ ਅਸਿ ਧੂਪ ਧੁਖਾਇ ਕੈ ਫੁਲ ਚਵੈ ਹੈ॥੫॥
(ਸ੍ਰੀ: ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਸ੍ਰ:)

ਦੇਵਡੂ ਉਚਾ; ਹੋਵੈ ਕੋਇ:- ਜਿੰਡਾ ਵੱਡਾ ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਆਪ ਹੈ
ਭੰਡਾ ਵੱਡਾ ਉਚਾ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਜੈਸਾ ਹੀ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਤਿਸ ਉਚੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਸੋਈ
ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਤਿਸ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਜਿੰਡਾ ਵੱਡਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਇਸ
ਵਾਸਤੇ ਉਸ ਉਚੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੱਖਰਾ ਬਣ ਕੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦਾ। 'ਜੇਵਡੂ
ਆਪਿ ਜਾਣੈ ਆਪਿ ਆਪਿ।' ਜਿੰਡਾ ਵੱਡਾ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਆਪ ਹੈ ਉਹ ਆਪਣੇ
ਆਪ ਨੂੰ ਆਪ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। 'ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਕਰਮੀ ਦਾਤਿ॥' ਪ੍ਰਮੇਸਰ
ਦੀ (ਨਦਰੀ) ਕ੍ਰਿਪਾ ਦਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ (ਕਰਮੀ) ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦੀ ਦਾਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।
ਉਸ ਨਾਮ ਤੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦੀ ਦਾਤ ਕਰਕੇ ਜਿੰਡਾ ਵੱਡਾ ਆਪਣਾ ਸ੍ਰੇ-ਸਰੂਪ ਹੈ।
ਤਸ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਆਪ ਜਾਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਵਾ: ਜਿਵੇਂ ਜਿੰਡਾ ਵੱਡਾ ਬਿੰਦੂ ਹੋਦਾ ਹੈ ਉਨੀ ਵੱਡੀ ਬੋਲ ਉਸ ਤੇ ਫੈਲ ਜਾਂਦੀ
ਹੈ। ਪਰ ਬੋਲ ਬਿਨਾਂ ਆਸਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੀ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬੋਲ ਦੀ

ਸ੍ਰੀ ਸਪਤਮੀ ਸਾਹਿਬ
 'ਸਭੁ ਗੋਬਿੰਦ ਤੇ ਸਭੁ ਗੋਬਿੰਦੁ ਹੈ ਗੋਬਿੰਦੁ ਬਿਨੁ ਨਹੀ ਕੋਈ ॥' (ਅੰਗ ੪੮੫)
 ਅਸੀਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਕ ਨਿਵਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
 ਵਾ :- ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ (ਨਦਰੀ) ਦਿੱਤਾ ਦਿਸ਼ਟੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰਮਸਰ, ਉਹ (ਕਰਮੀ)
 ਕਮਾਈ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਮਾਈ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ (ਨਦਰੀ) ਦਿੱਤਾ
 ਦਿਸ਼ਟੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਦਿੱਤਾ ਦਿਸ਼ਟੀ ਕਰਕੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਨਦਰੀ
 ਹੋਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ (ਕਰਮੀ) ਨਿਸ਼ਕਾਮੀ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਭਾਈ ਸਹਾਜਾਂ ਜੀ
 ਸ਼ੁੱਧ ਵਿਦਿਆ ਜਾਂ ਸ਼ੁੱਧ ਗਿਆਨ ਜੀ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤਿ ਮਿਲੇ ਜਨ ਤੇ
 ਉਸ ਵਹਿਗੁਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਤਿਸ ਵੇਲੇ ਜਿੰਨਾ ਵੱਡਾ ਆਪਣਾ
 ਸ੍ਰੇਸ਼ਠ ਹੋ ਤਿਸ ਆਪਣੇ ਸਰਪ ਨੂੰ ਆਪ ਜਾਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।
 ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਵਹਿਗੁਰ ਦੇ ਗੁਣ ਕਰਮ ਆਦਿ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਤਾ ਦਾ
 ਵਰਣਨ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਵਤਾਰ, ਪ੍ਰੀਤਬਰ, ਦਿਹ-ਦਾਰੀ ਕੱਚ ਗੁਰ ਅਤੇ
 ਬੇਦਾਂ ਤੇ ਕਤੇਬਾਂ ਦੇ ਕਥਨ ਤੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅਗੋਚਰ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਤ ਨੂੰ
 ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਗਿਆਨੀਆਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਤੇ ਉਸਦੀ ਆਪਣੀ ਨਦਰ ਤੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼
 ਦੀ 'ਦਾਤ' ਸਿੱਧ ਕਰਕੇ, ਅੰਤ ਨੂੰ ਉਸੇ ਦੇ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਨੂੰ ਹੀ ਆਪਣੇ
 ਆਪ ਦਾ ਇੰਨ ਬਿੰਨ ਗਿਆਨਾ ਦੱਸ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਅਵਤਾਰ ਅਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ
 ਅਭੇਦਤਾ ਸਿੱਧ ਕੀਤੀ ਹੈ। 'ਇਵਡੁ ਉਚਾ ਹੋਵੇ ਕਵਿ॥ ਤਿਸੁ ਉਚੇ ਕਵਿ ਜਾਣੈ ਸੋਢੇ॥'
 ਜੇਵਡੁ ਆਪਿ ਜਾਣੈ ਆਪਿ ਆਪਿ ॥' ਇਸ ਵਾਕ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਜਟਾਇਆ
 ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਟਾਉਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭੇਜਦਾ,
 ਕਿੰਤੂ 'ਸਾਹ ਰੂਪ ਅਪਨਾ ਤਨੁ ਧਾਰਿਆ ॥ ਮਹਾ ਅਗਨਿ ਤੇ ਆਪਿ ਉਥਾਰਿਆ ॥'
 ਆਦਿ ਅਨਸਾਰ ਆਪ ਹੀ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਵਤਰਿਆ ਹੈ।
 ਯਥਾ :- 'ਜੋਤਿ ਰੂਪਿ ਹਰਿ ਆਪਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਾਇਯਉ ॥
 ਤਾਤੇ ਅੰਗਦੁ ਭਯਉ ਤਰ ਸਿਉ ਤਰ ਮਿਲਾਯਉ ॥' (ਅੰਗ ੧੪੦੮)
 'ਆਪਿ ਨਰਾਇਣ ਕਲਾਧਾਰ ਜਗ ਮਹਿ ਪਰਵੀਨਉ ॥
 ਨਿਰੰਕਾਰਿ ਆਕਾਰੁ ਜੋਤਿ ਜਗ ਮੰਡਲਿ ਕਾਇਉ ॥
 ਜਹ ਕਹ ਜਹ ਭਰਪੂਰੁ ਸਬਦੁ ਦੀਪਕਿ ਦੀਪ ਯਉ ॥
 ਜਹ ਸਿਧਹ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਤਤੁ ਹਰਿ ਚਰਨ ਮਿਲ ਯਉ ॥' (ਅੰਗ ੧੩੬੫)
 ਅਰਥ :- (ਨਦਰ) ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਉਸ ਪ੍ਰਮੋਸਰ ਵਿਚ ਭੇਦ ਪ੍ਰਫੇਰ
 ਪਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।
 ਭੇਦ :- ਉਹ ਸਰਬੋਗ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਅਲਪਗ ਹਾਂ, ਉਹ ਉੱਚਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਨੀਵੇਂ

ਹਾਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਭੇਦ ਹੈ।
 ਪ੍ਰਫੇਰ :- ਅਸੀਂ ਅੰਗ ਵਾਲੇ ਹਾਂ ਉਹ ਅੰਗ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਕ
 ਦਸੀ ਹਾਂ ਉਹ ਸਾਰੇ ਵਿਆਪਕ ਹੈ।
 ਇਉਂ ਭੇਦ ਪ੍ਰਫੇਰ ਸਿੱਧ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਉਸਦਾ ਭੇਦ ਪ੍ਰਫੇਰ
 ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਤੇ ਸਰਬੋਗ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮਿੱਥਾ ਦੇ ਪ੍ਰਸਨਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋ
 ਉਪਦੇਸ਼ ਬਖਸ਼ਦੇ ਹਨ।
 ਸੋਚ :- ਸਹਾਜਾਂ ਜੀ ! ਉਸ ਪ੍ਰਮੋਸਰ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਆਇਆ,
 ਬੇਅੰਤ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਸਿਦ੍ਧ ਕਰਕੇ ਕੀ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ
 ਨੀਵੇਂ ਉਸਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦੇ। ਇਉਂ ਉਸਦਾ ਭੇਦ ਸਿੱਧ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ
 ਉਹ ਵੱਡਾ ਹੈ ਤੇ ਨੀਵੇਂ ਵੱਖਰੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਪਰਫੇਰ, (ਪਰ)
 ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ (ਭੇਦ) ਦਿਖਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਕੱਟਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਰੂਪਾਂ
 ਕਰਕੇ। ਇਉਂ ਭੇਦ ਪ੍ਰਫੇਰ ਸਿੱਧ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।
 ਉੱਤਰ :- ਹੇ ਭਾਈ ! ਉਹ ਦੋਨੋਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਾ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਵਿਚ
 ਫਰਕ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ (ਪ੍ਰਫੇਰ) ਕੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ
 ਰਸ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।
 ਬੋਲ :- ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ! ਭੇਦ ਤਾਂ ਸਿੱਧ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਕ ਸਿਫਤ ਹੈ,
 ਇਕ ਸਿਫਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕ ਸਿਫਤੀ ਹੈ ?
 ਉੱਤਰ :- (ਅੰਤੁ ਨ ਸਿਫਤੀ) ਹੋ ਸਿਧੇ ! ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵੀ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਕਰਕੇ
 ਉਸਦਾ (ਅੰਤੁ) ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਿਫਤੀ ਦੀ ਸਿਫਤੀ ਸਿਫਤ ਕਰਨੀ
 ਹੈ ਇਹ ਜੇ ਪ੍ਰਮੋਸਰ ਦੀ ਅੰਦਰ ਸੱਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੋਸਰ ਦੀ
 ਸੱਤਾ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਦੇ ਪਾਸ ਕੁਝ ਵਰਣਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜਿਵੇਂ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ :-
 'ਜਿਥਰੁ ਰੋਗੀ ਜੋਤਿ ਜਿਥਰੁ ਜੋਤੀ ਵਿਚਿ ਤੂੰ ਬੋਲਹਿ; ਵਿਣੁ ਜੋਤੀ ਕੋਈ
 ਕਿਛੁ ਕਰਿਹੁ ਦਿਖਾ ਸਿਆਣੀਐ ॥' (ਅੰਗ ੧੩੮)
 ਹੇ ਪ੍ਰਮੋਸਰ ! ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤੇਰੀ ਸੱਤਾ ਹੈ। ਉਸੇ ਦੇ ਆਸਰੇ ਹੀ ਬੋਲ
 ਰਾਲ ਆਦਿਕ ਦੀ ਸਭ ਕੁਝ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਤੇ ਜਿਸ ਦੀ ਸੱਤਾ ਬਿਨਾਂ ਢੇਰ ਹੀ
 ਇਹ ਹਾਲਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
 'ਵਹੁ ਬੀਦਾ ਚਲਿਆ ਚਹ ਜਟਿਆ ਹੈ ਕੰਨ੍ਹ ॥' (ਅੰਗ ੧੩੮੩)
 ਕੀ ਉਹ ਜੇਵ ਆਪੋ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ? ਵਹਿਗੁਰ ਦੀ ਸੱਤਾ ਹੀ
 ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੋਲਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ

ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਸਿਫਤ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਆਪ ਹੀ ਸਿਫਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਆਪ ਹੀ ਸਿਫਤ ਰੂਪ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਭੇਦ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਚੇਤਨ ਦੇ ਆਸਰ ਹੀ ਸਿਫਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਵਾ:- (ਸਿਫਤ) ਸਿਫਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਿਫਤ ਤਾਂ ਵੱਖਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਿਫਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਉਸਦਾ ਰੂਪ ਹੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ। 'ਜਿਨ ਜਾਤਾ ਸੋ ਜਿਸਹੀ ਜੇਹਾ' (ਅੰਗ ੯੩੨) ਇਸ ਕਰਕੇ ਭੇਦ ਕਿਵੇਂ ਸਿੱਧ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਸਿਫਤੀ ਦਾ ਰੂਪ ਸਿਫਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਫਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਿਫਤ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਨਹੀਂ, ਉਸੇ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਭੇਦ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਇਉਂ ਸੰਸਾ ਛੱਡ ਕੇ ਉਸਦੇ ਵਿਚ ਜਤਨਾ ਕਰ। ਇਹ ਭੇਦ ਵਿਚ ਵਿਚ ਨ ਰਖ। ਤੇ (ਪ੍ਰਭੂ) ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਹ ਕਾਟਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਖੰਡਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਰੂਪ ਰੇਖ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਤੇ ਬਿਆਪਕ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸ਼ਿਕਾ:- ਹੋ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਇਕ ਕਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੋਆ, ਇਕ ਜਿਸਨੂੰ ਸੁਨਾਉਣਾ ਹੈ ਉਹ ਹੋਇਆ। ਇਕ 'ਕਹਿਣ' ਵਾਕ ਹੋਆ। ਇਉਂ ਭੇਦ ਸਿੱਧ ਹੋ ਗਿਆ।

ਉੱਤਰ:- (ਕਹਿਣ ਨ ਅੰਤ) ਜਿਹੜਾ ਕਹਿਣ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਚਰ ਹੈ ਉਹ ਆਪ ਸੁਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ? ਅਤੇ ਜਿਹੜਾ ਵਾਕ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ 'ਹੋਆ' ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ? ਮੈਂ ਇਹ ਵਾਕ ਬੋਲਦਾ ਹਾਂ ਇਹ ਮੈਂ ਸੁਣਦਾ ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਇਉਂ ਚੇਤਨ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਭੰਨਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਸੁਣਦਾ ਹੈ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। 'ਕਬਤਾ ਬਕਤਾ ਸੁਣਤਾ ਸੋਈ॥' (ਅੰਗ ੧੫੨)

'ਪੋਖਨ ਸੁਨਨ ਸੁਨਾਵਨ ਮਨ ਮਹਿ ਦ੍ਰਿੜੀਐ ਸਾਚ' (ਅੰਗ ੧੦੫)

ਅਤੇ ਆਪ ਹੀ ਵਾਕ ਰੂਪ ਹੈ। ਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਭੀ ਭੇਦ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਫੇਦਨ ਕਰੋਗੇ? ਕਿਵੇਂ ਖਿੰਨ ਭਿੰਨ ਕਰੋਗੇ? ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਵਾ:- ਸਭ ਵਾਕ ਓਅੰਕਾਰ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹਨ। ਅਤੇ ਵਾਕ ਓਅੰਕਾਰ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਅੰਦਰੋਂ ਫੁਰਨਾ ਉਠਦਾ ਹੈ ਕਹਿਣ ਦਾ, ਇਹ ਭੀ ਉਸਦੇ ਆਸਰ ਹੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਅਗਲੀ ਵਸਤੂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਉਹ ਭੀ ਉਸਦਾ ਰੂਪ ਹੀ ਹੈ, ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਸਮਾਇਆ ਹੋਣ ਕਰਕੇ। ਸੋ ਭੇਦ ਪ੍ਰਭੂ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਵਾ:- ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਹੋ ਸਿੱਧੇ। ਇਹ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਹਿਣ ਵਾਲਾ ਭੀ ਸਿੱਧੇ। ਇਹ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਵੀ ਮਨ ਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਹੀ ਹੈ, ਸੁਨਣ ਵਾਲਾ ਵੀ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ (ਅੰਤ) ਫਰਕ ਭੇਦ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਰੂਪ ਬਣਕੇ ਸੁਣਦਾ ਪ੍ਰਸਨ:- ਹੋ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਇਕ (ਕਰਣੈ) ਸੰਸਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕ ਉਸਦੇ ਭਰਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਇਉਂ ਤਦ ਸਿੱਧ ਹੋ ਗਿਆ?

ਉੱਤਰ:- ਹੋ ਸਿੱਧ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜਾ ਸੰਸਾਰ ਹੈ ਇਹ ਪ੍ਰਸਬਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਜਲ ਤੋਂ ਲਹਿਰ ਉੱਠਦੀ ਹੈ। ਦੁਲਬਲਾ ਪੈਦਾ ਹੋਆ ਹੈ:

'ਜਲ ਵਿਚੋਂ ਇੰਨ ਜੀਨਾਲਿਓ ਜਲ ਮਾਹਿ ਸਮਾਇਆ॥' (ਅੰਗ ੧੦੯੬)

ਜਲ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਸਮਾਇਆ ਪੈਦਾ ਹੋਆ ਹੈ, ਜਲ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਇਸਥਿਤ ਹੋਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜਲ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਸਮਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਗਤ ਉਸਦਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਕਰਤਾ ਪਰਚ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਦੇ ਫੁਰਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਕਲਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ 'ਮੇਸ ਜਲ ਤੇ ਬੁਦਬੁਦਾ, ਉਪਜੇ ਬਿਨੈ ਨੀਤ॥' ਜਗ ਰਚਨਾ ਤੇਸੇ ਰਚੀ ਕਹ ਨਾਨਕ ਸੁਨ ਮੀਤ॥' (ਅੰਗ ੧੪੨੭)

ਇਸ ਕਰਕੇ (ਕਰਣੈ, ਸੰਸਾਰ ਕਰਕ ਵੀ ਭੇਦ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। 'ਆਪਨੇ ਕਾਰਜ ਮਹਿ ਆਪ ਸਮਾਇਆ॥' (ਅੰਗ ੨੮੧) ਹੋਣੇ ਕਰਕੇ। 'ਇਹੁ ਜਗ ਸਭੈ ਕੀ ਹੈ ਕੋਠੜੀ ਸਬੈ ਕਾ ਵਿਚਿ ਵਾਸ॥' (ਅੰਗ ੪੬੩)

(ਵਾ) ਪ੍ਰਸਨ:- ਫੇਰ ਹੋ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਇਕ (ਕਰਣੈ) ਕਰਤਬ ਹੋਏ ਅਤੇ ਇਕ ਜੀਵ ਕਰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋਏ ਇਉਂ ਫਰਕ ਪੈ ਗਿਆ ਭੇਦ ਸਿੱਧ ਹੋ ਗਿਆ?

ਉੱਤਰ:- (ਅੰਤ ਨ ਕਰਣੈ) ਤਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ ਸਿੱਧੇ! ਉਹਦੇ (ਕਰਣੈ) ਕਰਤਬਾਂ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਉਹ ਚੇਤਨ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਚੇਤਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨ ਮਰਦਾ ਕੁਝ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨ ਕਾਲ ਕੁਝ ਕਰਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨਾ ਮਾਇਆ ਜਤੁ ਹੀ ਕੁਝ ਕਰਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਚਤਨ ਦੀ ਸੋਤਾ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਰੇ ਕਰਤਬ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਇਸ ਕਰਕੇ ਭੇਦ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋਆ।

ਪ੍ਰਸਨ:- ਹੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਇਕ ਦਾਤਾ ਵੰਟ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਇਕ

ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਮੰਗਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਕ ਵਾਰ ਹੈ ਇਹ ਤਿੰਨ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੇ ਗਈਆਂ, ਇਉਂ ਭੇਦ
ਸਿੱਧ ਹੋ ਗਿਆ ?
ਉਤਰ :- (ਅੰਤ ਨ ਅੰਤ) ਹੋ ਸਿੱਧ ! ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਵੀ ਉਹ ਆਪ ਹੈ ਤੇ ਦਾਤਾ
ਕਿੰਨ ਵਾਲਾ ਵੀ ਆਪ ਹੀ ਹੈ।
ਕਿੰਨ ਵਾਲਾ ਵੀ ਇਕ ਵਾਲੀ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਤੇਰੇ ਜੋਸ਼ ਵਿਗਾਣਾ ॥
ਪ੍ਰਸਨ :- ਇਕ ਵਾਲੀ ਜੀ ਹੀ ਹੋਈ ਸਭ ਬਿਨ ਅਵਰੁ ਨ ਜਾਣਾ ॥ (ਅੰਗ ੧੧)
ਉ ਆਪ ਦਾਨਾ ਆਪ ਤੇਰਾ ਜੀ ਹੋਈ ਸਭ ਬਿਨ ਅਵਰੁ ਨ ਜਾਣਾ ॥ (ਅੰਗ ੧੧)
ਇਹ ਉਸ ਦੇ ਕੇਰੇ ਹਨ ਕਿਤੇ ਅਪ੍ਰ ਬਚ ਚਰਨ ਤੇਰੇ ਭਿਖਾਰੀ ਸਿੱਖ ਬਣਿਆ
ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਪ੍ਰ ਬਚ ਚੇਤਨ ਤੇਰੇ ਦਾਨਾ ਮਿਤਗਨ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ
ਦੇਵੇ ਪਾਸੇ ਅਪੇ ਆਪ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਉਂ ਭੇਦ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।
ਪ੍ਰਸਨ :- ਤੇ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ! ਇਕ ਵਚਣ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕ
ਵਿਸ਼ਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਇਉਂ ਕੇਵਲ ਸਿੱਧ ਹੈ ?
ਉਤਰ :- (ਅੰਤ ਨ ਵੇਰਣ) ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵੀ (ਅੰਤ) ਅੰਤ ਭੇਦ ਸਿੱਧ
ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਵੇਂ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਵਿਚ ਅੱਧਾਂ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬਪਣੇ ਨੂੰ
ਬਚ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਚਿੰਬੀ ਰੂਪ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਰੂਪ ਕਰਕੇ ਵਖਰੀਆਂ ਹਨ।
ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਦੋਂ ਮਹਾਂ ਪਰਬ ਅੰਤਹਕਰਣ ਰੂਪ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਨੂੰ ਵੇਰਾਗ ਦਾ
ਮਸਾਲਾ ਲਾਏ ਤਿੰਨਾਂ ਗਣਾਂ ਦੀ ਤ੍ਰਿਤੀ ਤੇ ਵਾਸਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਹੀਆਂ ਮੋਟੇ
ਗਿਆਨ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬਪਣੇ ਨੂੰ ਬਾਧ ਕਰਕੇ, ਚਿੰਬੀ
ਰੂਪ ਕਰਕੇ, ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਆਪਣਾ ਆਪ ਰੂਪ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਖਰੇ ਹਨ।
ਪ੍ਰਸਨ :- ਦਰਪਣ ਮਾਹਿ ਬਦਨ ਪਰਵਾਨੀ ॥ (ਅੰਗ ੧੩੧੮)
ਪਾਤੀ ਮਾਹਿ ਦਥ ਮੁਖ ਜੇਸ ਨਾਮ ਕੇ ਸਆਮੀ ਬੀਨਲ ਅੰਸਾ ॥
ਪ੍ਰਹੁ ਮਹਿ ਜਿਉ ਬਾਸ ਬਸਰ ਹੈ ਮਤਰ ਮਾਹਿ ਜੇਸੇ ਛਾਈ ॥ (ਅੰਗ ੬੮੯)
ਇਉਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਭੀ ਜਦ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਮੂੰਹ ਵੇਖ
ਸਮੀਦਾ ਹੈ ਪਰ ਗਿੱਲਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਪਾਣੀ ਭਰੇ ਗਿੱਲਾ ਹੈ। ਇਵੇਂ ਕਿਰਾਨੀ
ਜਾਵੇ ਗਿੱਲੀ ਹੈ ਮਾਇਆ ਕਰਕੇ। ਪਰ ਬ੍ਰਹਮ ਨਿਰਲਯ ਹੈ। ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ
ਨੂੰ ਬਾਧ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਸਰੂਪ ਵੇਰੀਦਾ ਹੈ। ਇਉਂ ਵਖਰੇ ਕਰਕੇ ਵੀ (ਅੰਤ)
ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਦੂਸਰਾ ਇਕ ਹੀ ਹਨ।
ਪ੍ਰਸਨ :- ਤੇ ਮਹਾਂਦਾਸ ਜੀ ! ਇਕ ਸੁਨਣ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕ
ਵੀ ਵਾਲੀ ਹੈ ਇਉਂ ਕੇਵਲ ਹੈ ?
ਉਤਰ :- (ਅੰਤ ਨ ਅੰਤ) ਸੁਨਣੇ ਕਰਕੇ ਭੀ (ਅੰਤ) ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉ:

ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

(੫੨੭)

ਪਉਤੀ ੨੪

ਆਪ ਹੀ ਸੁਣਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪ ਹੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਉਂ ਭੀ ਭੇਦ
ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜੇ ਸੁਣਨੇ ਕਰਕੇ ਭੇਦ ਸਿੱਧ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਗਿਆਨ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇ
ਦੂਸਰੇ ਦੋਸ਼ੇ ਤਾਂ ਵੀ ਸਾਨੀ ਪੈਰਾ ਹੀ ਦਾ ਇਕੱਠਾ ਅਰਥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵੀ ਹੈ।
ਪ੍ਰਸਨ :- ਇਕ ਵਚਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਇਕ ਵਚਣ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕ
ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਇਉਂ ਕਿ ਕੇਵਲ ਸਿੱਧ ਹੈ ?
ਉਤਰ :- (ਅੰਤ ਨ ਵੇਰਣ, ਸੁਣਨ ਨ ਅੰਤ) ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭੀ (ਅੰਤ) ਭੇਦ
ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਵਚਣ ਵਾਲਾ ਵੀ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਪ ਹੀ
ਹੈ ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ ਵੀ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਪ ਹੀ ਹੈ। ਜੇ ਵੇਖਦਾ ਤੇ ਸੁਣਦਾ
ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਤਾਂ ਹੀ ਜਦ ਸਿੱਧ ਹੋਵੇ ਉਹ ਜਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਦੀ ਜਾਨਣ ਵਾਲਾ
ਵੀ ਆਪ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਵਿਚ ਭੇਦ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।
ਪ੍ਰਸਨ :- ਭੇਦ ਸਿੱਧ ਸਭ ਆਪਣੇ ਸਦਾ ਸੋਗਿ ਤਾਕਓ ਮਨ ਜਾਪਿ ॥ (ਅੰਗ ੧੮੩)
ਜਿਵੇਂ ਪਾਤਲ ਆਤ ਤੇ ਕਿਆਰ ਵਿਚ ਇਕੋ ਹੀ ਪਾਣੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਨਣ
ਵਾਲਾ ਵੀ, ਸੁਣ ਕਨ ਰੂਪ ਵੀ ਤੇ ਸਬਦ ਰੂਪ ਵੀ ਇਕੋ ਚੇਤਨ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ
ਭੇਦ ਪ੍ਰਫਟ ਨਹੀਂ ਹੈ।
ਪ੍ਰਸਨ :- ਤੇ ਮਹਾਂਦਾਸ ਜੀ ! (ਅੰਤ) ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਕਿ
ਉਸਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੀ (ਅੰਤ) ਸਲਾਹ ਹੈ। ਇਉਂ ਭੇਦ ਸਿੱਧ ਹੋ ਗਿਆ ?
ਉਤਰ :- (ਅੰਤ ਨ ਜਾਪੇ; ਕਿਆ ਮਨਿ ਮੰਤ੍ਰ) ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ (ਮੰਤ੍ਰ)
ਮੰਤ੍ਰ ਰੂਪ ਆਪ ਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਮਨ ਅੰਦਰ ਰਾਇ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਵੀ
ਮੰਤ੍ਰ ਰੂਪ ਆਪ ਹੀ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਓਸ ਦਾ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।
ਵਾ :- ਸਰੋਮਣੀ ਮੰਤ੍ਰ ਰੂਪ ਤੇ ਮਤਾ ਰੂਪ ਵੀ ਇਕੋ ਚੇਤਨ ਆਪ ਹੀ ਹੈ,
ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਹੈ।
ਪ੍ਰਸਨ :- ਤੇ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ! ਇਕ ਆਕਾਰ ਹੈ ਤੇ ਇਕ ਆਕਾਰ ਤੇ
ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਇਉਂ ਕੇਵਲ ਸਿੱਧ ਹੋ ਗਿਆ ?
ਉਤਰ :- (ਅੰਤ ਨ ਜਾਪੇ; ਕੀਤਾ ਅ ਕਾਰੁ) ਇਉਂ ਵੀ ਉਸ ਵਿਚ (ਅੰਤ) ਭੇਦ
ਨਹੀਂ (ਮਾਪੇ) ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਜਿਵੇਂ ਸੁਪਨਾ ਵੀ ਜੀਵ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਆਪ ਦੇ
ਸੰਕਲਪ ਨਾਮ ਸਾਏ-ਪਣਾ ਹੀ ਰਚਦਾ ਹੈ। ਆਪ ਹੀ ਪ੍ਰਤਿਤ ਨਾਮੀ ਜਿਹੜੀ
ਵਾਲ ਨਾਮੋ ਮੋਦਾ ਹਿੰਸਾ ਬਰੀਕ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ, ਰਹਿਆ, ਬ੍ਰਹਮੰਡ,

ਨਹੀਂ ? ਉਹ ਆਤਮਾ ਹੈ । ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸੇ ਨੇ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ।
 ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅੰਤੀ ਤੇ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਆਇਕ ਲੋਕ (ਕੋਟੀਆਂ)
 ਦੁਸ਼ਮਣੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਬਿਰਲਾਪ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਪਾਣੀ ਦੇ ਭਰੇ
 ਉੱਚੇ ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਣਾ ਹੈ । ਜਾਗ੍ਰਤ, ਸੁਪਨ, ਸੁਖਪਤਿ ਤਿੰਨਾਂ ਦਾ ਉਹ
 ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਣ ਹੈ ।
 (੫) ਕੇ ਅੰਤ, ਨ ਯਾਮਿ ਜਾਹਿ) ਉਸ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਵਿਚ (ਅੰਤ) ਭੇਦ ਨਿਸ਼ੇ
 ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ
 ਵਾ :- ਜਿਹੜਾ ਸੁਖ ਤੇ ਮਾਨਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਕਰ ਕੇ ਸਰੂਪ ਦੀ
 ਸਾਖਿਆਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, (੫) ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦਿਆਂ ਅੰਦਰ ਉਹ ਭੇਦ ਪ੍ਰਫੁੱਟ
 ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤਾਂ ਸਦਾ ਵਕਤਾ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ
 ਸੇਤ ਵਿਚ ।
 'ਅਬ ਤਉ ਮਾਮਿ ਚਢੇ ਸਿੰਘਸਨਿ ਮਿਲੈ ਹੈ ਸਾਹਿਗੁਪਾਨੀ ।
 ਰਾਮ ਕਬੀਰਾ ਖੋਕ ਭਾ ਹੈ ਕਹਿ ਨ ਸਕੈ ਪਛਨੀ ॥' (ਅੰਗ ੯੬੯)
 (ਉਹ ਅੰਤੁ: ਨ ਸਕੈ ਕਹਿ) (ਉਹ) ਅੰਤੁ: ਜੋ ਜੀਵ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ (ਅੰਤੁ)
 ਭੇਦ ਰੂਪ ਉਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਕੋ ਹੀ ਰੂਪ ਹੈ । ਉਹ ਹੀ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਸਾਖੀ ਰੂਪ ਹੈ ।
 ਯਥਾ :- 'ਇਹ ਅਰੁ ਉਹੁ ਜਬ ਮਿਲੈ ਤਬ ਮਿਲਤ ਨ ਜਾਨੈ ਕੋਇ ॥' (ਅੰਗ ੩੪੨)
 ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਹ ਸਿੱਧਾ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਹੈ ਅਤੇ (ਜਾਣੈ) ਜਿਹੜਾ ਸਾਰਿਆਂ
 ਦੇ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ ਈਸ਼ਰ ਹੈ ਇਹਨਾਂ ਅੰਦਰ ਭੇਦ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਜਾਣੀਦਾ । ਉਹੀ
 ਦੇ ਅੰਦਰ ਚੜ੍ਹਨ ਹੀ ਹੈ । ਜਿਵੇਂ ਪਾਣੀ ਵਾਂਗ ਪਾਣੀ ਦੀ ਬੂੰਦ ਵਿਚ ਵੀ ਢਲਣ
 ਸ਼ਕਤੀ, ਗਿੱਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਅਤੇ ਤੇਹ ਲਾਹੁਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ।
 ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਸ ਵਿਚ ਭੇਦ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ । ਸੋ (ਉਹ) ਜਿਹੜਾ
 ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਸਾਖੀ ਰੂਪ ਹੈ, ਉਹ ਹੀ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਆਤਮਾ ਰੂਪ ਹੈ । ਸੋ ਇਸ
 ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ (ਅੰਤੁ) ਭੇਦ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਜਾਣਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ।
 (ਬਹੁਤਾ ਕਹੀਐ, ਬਹੁਤਾ ਹਇ) ਜਿੰਨਾ ਬਹੁਤਾ ਉਸ ਦੇ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਕਥਨ
 ਕਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦਾ ਫਲ ਸਰੂਪ ਦੀ ਸਾਖਿਆਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ।
 ਵਾ :- ਬਹੁਲਤਾ ਨਾਲ ਬ੍ਰਹਮ ਬੋਝੇ ਉਸਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਬਹੁਲਤਾ ਰੂਪ
 ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਬਿਆਪਕ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ।
 ਵਾ :- ਜਿੰਨਾ ਬਹੁਤਾ ਜੱਸ ਉਸ ਦਾ ਕਹਿੰਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਹੁਤਾ ਉਸ ਦਾ ਗਿਆਨ,

ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਉਹ ਰਚ ਲੈਂਦਾ ਹੈ । ਇਉਂ ਇਹ ਉਸਨੇ ਸੁਖਮ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ
 ਰਚੀ ਹੈ । ਇਹ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਆਕਾਰ ਉਸਦੇ ਫੁਰਨੇ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ ਇਸ
 ਕਰਕੇ ਭੇਦ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ।
 ਵਾ :- ਜਿਹੜਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਆਕਾਰ ਹੈ ਇਹ ਵੀ ਕੀਤਾ ਉਸੇ ਨੇ ਹੀ ਹੈ ।
 ਅਤੇ ਆਪ ਹੀ ਆਪਣੇ ਰਚੇ ਹੋਏ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਉਂ ਵੀ ਭੇਦ
 ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ । ਪ੍ਰਫੁੱਟ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ।
 ਪਸਨ :- ਹੋ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ! ਉਗਰ ਪਾਰ ਲੋਕ ਪੁਲੋਕ ਕਰਕੇ ਉਸਦਾ
 ਭੇਦ ਸਿੱਧ ਹੈ ?
 ਉਤਰ :- (ਅੰਤਿ ਨ ਜਾਹੇ ਪਾਰਾਵਾਰ) (ਪਾਰਾ) ਪੁਲੋਕ ਨੂੰ ਵੀ (ਵਾਨ) ਸੇਸ ਲੋਕ ਨੂੰ
 ਵੀ ਆਪ ਹੀ (ਜਾਪੈ) ਜਾਣਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਕਰਕੇ ਭੇਦ ਪ੍ਰਫੁੱਟ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ।
 'ਉਰਵਾਸਿ ਪਾਰਿ ਮੇਰਾ ਸਹੁ ਵਸੈ, ਹਉ ਮਿਲਉਗੀ ਬਾਹੁ ਪਸਾਰੈ ॥' (੧੫੭)
 (ਅੰਤਿ ਕਾਰਣਿ; ਕੋਧੇ ਬਿਲਲਾਹਿ) ਉਸ ਦੇ ਭੇਦ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕਿਤਨੇ
 ਹੀ ਨਿਆਇਕ ਆਇਕ ਭੇਦਵਾਦੀ ਬਿਰਲਾਪ ਕਰਦੇ, ਜਰਲੇ ਲੈ ਦੇ ਹਨ, ਕਿ
 ਜੀਵ ਦੀਸ ਦੀ ਏਕਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਬ੍ਰਹਮ ਵੱਖਰਾ ਹੈ, ਜੀਵ ਵੱਖਰਾ ਹੈ । ਜੀਵ
 ਅਲਪਗ ਹੈ ਉਹ ਸਰਬਗ ਹੈ । ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਆਤਮਾ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਗੁਣ
 ਹੈ, ਗਿਆਨ ਸਰੂਪ ਨਹੀਂ । ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਜਾਗ੍ਰਤ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਜਾਂ ਸੁਪਨ
 ਹੈ, ਗਿਆਨ ਸਰੂਪ ਨਹੀਂ । ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਆਤਮਾ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਜਦੋਂ
 ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਤਮਾ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ
 ਸੁਖਪਤਿ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਅੰਤੁ: ਜਤੁ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ
 ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਇੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਟਟਿਆਣੇ ਦਾ ਅੰਧਾ ਹਿੱਸਾ ਚਾਨਣ ਤੋਂ ਬਗੈਰ
 ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਧਾ ਚਮਕਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਤਮਾ ਵਿਚ ਅੰਧਾ ਗਿਆਨ ਮੰਨਦੇ
 ਹਨ । ਸੁਪਨ ਤੇ ਜਾਗ੍ਰਤ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੁਖਪਤਿ ਵਿਚ ਸੁਪਨ
 ਮੰਨਦੇ ਹਨ । ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਦ ਮਨ ਦਾ ਚਮੜੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ
 ਵੇਲੇ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਪਰ ਜਦੋਂ ਸੁਖਪਤਿ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਚਮੜੀ
 ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ
 ਇਸ ਦੇ ਉਤਰ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਜੀਵ ਜਾਗ ਕੇ ਉਠਦਾ ਹੈ ਉਸ
 ਵੇਲੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਛੀਦੇ ਜਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅੰਜ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਸੁਪਨਾ ਨਹੀਂ ਆਇਆ
 ਉਸ ਨੇ ਸੁਪਨਾ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਸਾਖੀ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ?
 ਕਹਿੰਦਾ ਅਸ ਮੈਂ ਬੜਾ ਆਰਾਮ ਵਿਚ ਸੌਤਾ ਪਿਆ ਸੀ । ਉਸ ਆਰਾਮ ਨੂੰ
 ਅਨੁਭਵ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵੀ ਕੋਈ ਹੋਗਾ ਕਿ ਨਹੀਂ ? ਉਸ ਵਕਤ ਸਾਖੀ ਹੈ ।

ਮਿਨਿ ਕਨ ਕੀਰ ਅਖੀ ਨਾਕ । ਮਿਨਿ ਜਿਰਵਾ ਦਿਤੀ ਬੇਧ ਤ ਤੁ ਤੀ । (ਅੰਗ ੫੬੫)
 'ਦੀਨ ਹਸਤ ਪਾਵ ਕਰਨ ਨਾ ਰਸਨਾ ।' (ਅੰਗ ੫੬੬)
 ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਸ਼ਾ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ । ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸੰਸ਼ਾ ਦਾ
 ਸਿਮਰਨ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਾ ਰਸ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ।
 ਸਾਖੀ 'ਜਸੀ' ਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਸੰਸ਼ਾ ਨੂੰ ਗਾਯਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਸਬੰਧੀ
 ਕਿਉਂ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ? ਹਜ਼ੂਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ।
 'ਸਭ ਕੁਝ ਹੀਰੋ ਨੇ ਦੀਆ, ਮੇਰੇ ਦੀਨੀ ਮਾਨਥ ਦੇਹ ।'
 ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਹਰਿ ਭਜਨ ਕਰ, ਮਨਮ ਸਭਲ ਕਰ ਸੇਹ । (ਮਨਮ ਸਾਖੀ)
 ਇਕ ਇਕ ਸੁਆਸ ਸੁਆਸ ਹੀਰੋ ਦੇ ਵੀਰੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ।

ਸਾਖੀ-ਸੁਆਸ ਬੇ-ਕੀਮਤੋ

ਇਕ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨਾਮ ਰਸੀਏ ਸਲੀਰ ਵਿਆਹਾਣ ਲੱਗੇ । ਸਿਰ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ
 ਸੇਵਕਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਈ ਆਖੀਰੀ ਸੁਭ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਖਸ਼ੋ । ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨੇ ਕਿਹਾ
 ਸਾਡੇ ਸੁਆਸ ਬੜੀ ਹੀ ਬਾਕੀ ਹਨ । ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਧਨ ਬਹੁਤ ਹੈ, ਸਮਾਨ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ
 ਸੁਆਸ ਮੁਲ ਲੈ ਆਉ । ਜਿਸ ਰੁਕੋ ਚੰਗੀ ਰੂਪ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਸੁਣਾਏ । ਉਲਝਾਏ
 ਚਲੇ ਧਨ ਦੀਆਂ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਲੈ ਕੇ ਬਾਣੀਆਂ, ਬਜਾਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਮਕਾਨਾਂ ਤੇ ਗਏ
 ਅਤੇ ਸੁਨਿਆਰਿਆਂ ਤੇ ਸਟਾਰਾਂ ਪਾਸ ਭੀ ਗਏ ਪਰ ਕਿਤੇ ਭੀ ਇਕ ਸੁਆਸ
 ਮੁਲ ਨਾ ਮਿਲਿਆ । ਸਗੋਂ ਸਾਰਿਆਂ ਕਿਹਾ, ਕੋਲੋਂ ! ਕਦੇ ਸੁਆਸ ਭੀ ਕਿਤੇ
 ਮਿਲ ਸਕਦੇ ਹਨ ? ਤਸੀਂ ਵਾਪਸ ਆਉ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਪੁੱਤ ਉਪਦੇਸ਼ ਲਓ,
 ਸੁਆਸ ਕਿਤੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ । ਵਾਪਸ ਆ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਜੀ ! ਬਹੁਤ
 ਧਨ ਬਰਬਾਦ ਤੋਂ ਭੀ ਦੇ ਰਾਹ ਸੁਆਸ ਭੀ ਮਿਲ ਨਹੀਂ ਸਕੇ । ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ,
 ਜਿੰਨਾ ਕੁ ਸਮਾ ਹੈ ਇੰਨੇ ਵਿਚ ਹੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਓ । ਪ-ਉਪਕਾਰੀ ਮਹਾਰਾਜਾ
 ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਹਾਰਮੁਖ ! ਭੱਸ ਇਹੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਮਨਚਾ ਜਨਮ ਤੇ ਸੁਆਸ
 ਪ੍ਰਸੰਸ਼ਾ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦੀ ਬੜੀ ਅਮੋਲਕ ਦਾਤ ਹੈ । ਇਸ ਨਾਲ ਸਾਧ ਸੇਵਕ
 ਦਾ ਸੇਵਾ, ਪਰਉਪਕਾਰ, ਸੁਆਸ ਸੁਆਸ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਸਫਲ ਕਰੇ, ਇਹ
 ਮੁੜ ਮੁੜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ।

'ਸਾਸ ਸਾਸ ਹਰਿ ਨਾਮ ਜਪ, ਬਿਰਥਾ ਸਾਸ ਮਖ ਬੋਧਿ ॥
 ਕਿਆ ਜਾਨਉ ਕਿ ਅੰਤ ਕੇ, ਇਹੀ ਸੁਆਸ ਮਖ ਭੋਧ । (ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ)
 ਯਥਾ :- 'ਹਰਿ ਜਪਦਿਆਂ ਜਿਨੁ ਦਿਲ ਨ ਕੀਜਈ ਮਨਾ ਭੀ ਹੋਇ ॥

ਮਨ ਕਿ ਜਾਏ ਸਾਹ ਆਵੇ ਕਿ ਨ ਆਵੇ ਰਾਮ ॥' (ਅੰਗ ੫੬੦)
 ਅਥਵਾ :- ਸਿਖਾਂ ਦਾ ਵਿਕਾਰ, ਚੁਪਾ ਦਾ ਤੇ, ਅਰਿਆਨ ਤੇ ਭਲਮ ਮਿਟ ਕੇ,
 ਸਿਸਾਰ ਕਥਾ ਦੀ ਨਿਵਿਰਤੀ, ਪ੍ਰਸੰਸ਼ਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰੇਣੀ । ਭਗਤ ਵੱਡਲ,
 ਯਥਾ : ਸ੍ਰੀ ਮਨਮ ਕਾ :- 'ਅਧਿਕਾਰ ਨੇ ਪਾਲਦਾ ਪ੍ਰਭ ਨਾਨਕ ਸਦ ਬਖਸਿੰਦੁ ॥'
 'ਸੰਨਿਆਸ ਸਿਖ ਕੀ ਕਮੇ ਪ੍ਰਤਪਾਲ ।'
 'ਸੰਨਿਆਸ ਸਿਖ ਕ ਬੇਪਲ ਕਾ ॥'
 'ਸੰਨਿਆਸ ਸਿਖ ਕਾ ਪਲਤੁ ਪਲਤੁ ਸਵਾਰੇ । (ਅੰਗ ੨੮੬)
 ਨਾਨਕ ਸਿਖ :- 'ਸਬ ਕਉ ਜੀਅ ਨਾਲਿ ਸਮਾਏ ॥'
 'ਸਬ ਕੀ ਰਾਜ ਰਾਮਜਿ ਮਲ ਹਿਰੇ ॥'

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੰਨਿਆਸੀ ਦੀ (ਕਰਮ) ਕਰਮ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਬਹੁਤ ਹੈ,
 ਲਿਖੀ ਨਹੀਂ ਜ ਸਕਦੀ ।

ਵਡਾ ਦਾਤਾ, ਤਿਲੁ ਨ ਤਮਾਇ :- (ਵਡਾ ਦਾਤਾ) ਉਹ ਪ੍ਰਸੰਸ਼ਾ
 ਸਭ ਤੋਂ ਵਡਾ ਹੈ । ਦਾਤਾ ਹੈ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦਾਤਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ । ਮਹਾਰਾਜ
 ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਦਾਤਾ ਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਹ
 ਵਡਾ ਦਾਤਾ ਹੈ । ਮੇਸਾਹੀ ਦਾਤਿਆਂ ਅੰਦਰ ਇੱਛਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕਾਮਨਾ ਦੇ ਬੱਧੇ
 ਹੋਏ ਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਯਥਾ :- 'ਆਸਾ ਬੰਧੇ ਦਾਨੁ ਕਰਾਏ ॥' (ਅੰਗ ੧੦੨੪)

(ਤਿਲੁ ਨ ਤਮਾਇ) ਪ੍ਰਸੰਸ਼ਾ ਨੂੰ (ਤਿਲੁ) ਤਿਲ ਜਿੰਨੀ ਵੀ (ਤਮਾਇ)
 ਤਮਾ ਸਾਹਸ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦਾਤ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਇਵਜ
 (ਬਦਲੇ ਵਿਚ) ਕੁਛ ਮਿਲੇ, ਸਾਨੂੰ ਇੰਨੇ ਸਾਧਨ ਦੇਵੇ, ਇੰਨਾ ਧਨ ਪਦਾਰਥ
 ਮੇਰਾ ਦੇਵੇ ।

ਵਾ :- ਤਿਲ ਜਿੰਨੀ ਵੀ (ਤਮਾਇ) ਤਮੇ ਗੁਣ ਭਾਵ ਰੋਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ
 ਦਾਨੀ ਦਾਨ ਕਰਕੇ ਪਿਛੋਂ ਗੁੱਸਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਕਿ ਮੈਂ ਕਾਹਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ
 ਦਾਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਇਉਂ ਤਮੇ ਗੁਣ ਭੀ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਗੁੱਸੇ ਹੋ ਕੇ
 ਦਾਨ ਕਰਨਾ ਰਾਮਸੀ ਦਾਨ ਹੈ । ਜਿਹੜਾ ਸਿਕਲਪ ਕਰਕੇ ਦਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ ਮੈਨੂੰ
 ਬਦਲੇ ਵਿਚ ਇਹ ਚੰਜ ਮਿਲੇ ਇਹ ਰਾਜਸੀ ਦਾਨ ਹੈ । ਅਤੇ ਕਈ ਸਾਂਤਕੀ
 ਪੁਰਸ਼ ਹਨ ਜੋ ਨਿਮ੍ਰਤਾ ਸਹਿਤ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਜਾ ਭਾਈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ

'ਹਰਿ ਪੂਰਬ ਦ ਦਾਤ ੩੮੭ ਅਗ ਤ ਹਨਲ ਕਰੇ ਨਟੀਵਿਥ ੫੩ ।

ਸ੍ਰੀ ਜਪ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜਦ ਬਰਨਾ ਹੀ ਕੀ ਕੇਵਲ ਭਿਸਨ ਜੀ ਨਾਲ ਹੋਰ ਕਿਸ
ਨਾਲ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ? ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਸ ਨੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਭਿਸਨ ਜੀ ਨੂੰ ਕੇਸ਼
ਤੋਂ ਪਕੜ ਕੇ ਰੱਖ ਕੇ ਬੱਲੇ ਸਣੇ ਦਿੱਤਾ। ਫੇਰ ਤੁਰਸ਼ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਭਿਸਨ ਜੀ
ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ, ਜੇ ਤੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਸਿੰਗ ਕਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕਰੇਗਾ? ਇਸ
ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਜੋਧ (ਮਿਹਿਰ) ਜੋਧ ਅਪਾਰ) ਜੋਧ ਪਣਾ ਨੂੰ ਸੁਰਮਤਾਈ ਨੂੰ (ਅਪਾਰ)
ਪਾਰਾਵਾਰ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਮੰਗਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੱਮੀ ਜਿੰਨਾ ਨਾ ਸਚ ਭਾਈ
ਉਏ ਮਿੱਥਾ ਵਰਗੇ ਜਿਹੀ ਨੇ ਸੁਰਮਾਂ ਨਾਲ ਸਿੰਗ ਬਰਨਾ ਦਰਸੇਸ਼ ਜੀ ਤੇ
ਮੰਗਿਆ। ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਆਗਿਆ ਦੇ ਕੇ ਦਸ ਲੱਖ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ। ਹੀ ਸੁਰਮਾ
ਲਗਾ ਕੇ ਮਹਾਨ ਜੋਧ ਕਰਵਾਇਆ।

(ਜੋਧ) ਇਕ ਹੱਥੀ ਹੋਂਦ ਹਨ, ਇਕ ਮਹਾਰਥੀ, ਇਕ ਅਤਿਰਥੀ ਅਤੇ ਇਕ
ਸੁਰਮੇ ਹੋਂਦ ਹਨ। ਸੁਰਮੇ ਉਹ ਹੋਂਦ ਹਨ ਜੋ ਆਪਣੇ ਮੁਕਾਬਲ ਦੇ ਆਦਮੀ ਨਾਲ
ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕੀਰਕ ਤੇ ਭੀਮਸੇਨ ਸੀ। ਦਬੀ ਉਹ ਹੈ
ਜੋ ੧੦੦ ਨਾਲ ਜੀ ੧੦੦੦ ਨਾਲ ਸਿੰਗ ਕਰਕੇ ਫਤਹਿ ਪਾਏ ਅਤਿਰਥੀ
ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਅਣਗਿਣਤ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਕੇ ਫਤਹਿ ਪਾਏ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ
ਜੋਧ ਹਨ।

ਅਥਵਾ :- ਕਿਤਨੇ ਹੀ (ਅਪਾਰ) ਪਾਰਾਵਾਰ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋਣ ਦੀ ਸਰੀਰ
ਨੂੰ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਰੋਕਣਾ ਮੰਗਦੇ ਹਨ, ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਮਹਾਰਥੀ ਜੋਧ ਦਿੱਤੀਆਂ ਨੂੰ
ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਰੋਕਣਾ ਮੰਗਦੇ ਹਨ, ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਅਤਿਰਥੀ ਜੋਧ ਸਾਹੀਆ
ਵਾਸਨਾਵਾਂ ਤੇ ਵਰਨ ਹੋਕੇ ਕੇ ਮਨ ਤੇ ਫਤਹਿ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸੁਰਮਤਾਈ
ਮੰਗਦੇ ਹਨ। ਅਥਵਾ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਜੋਧ ਹੁੰਦੇ ਹਨ :-

੧ ਸੁਵਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੁਰਮੇ। ੨. ਮੰਨਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਰਥੀ
੩. ਨਿਪਿਆਸਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਹਾਰਥੀ। ੪. ਸਰੂਪ ਦੀ ਸਾਖਿਆਤਾ ਵਾਲੇ
ਅਤਿਰਥੀ ਹਨ।

(ਅਪਾਰ) ਪਾਰਾਵਾਰ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਜੋਧ ਮਨ ਨਾਲ ਸਿੰਗ ਕਰਨਾ
ਭਾਵ ਮਨ ਦੇ ਫੁਰਨਿਆ ਨੂੰ ਰੋਕ ਕੇ ਜਿੱਤਣਾ, ਮੰਗਦੇ ਹਨ। ਯਥਾ :-

"ਮਨ ਹੀ ਨ ਲਿ ਥਰਾਤਾ, ਮਨ ਹੀ ਨਾਲਿ ਸਬ, ਮਨ ਹੀ ਮੀ 'ਥ ਸਮਾਏ॥' (੮੭)

ਵਾ :- ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ (ਜੋਧ) ਜਪਤੀਆਂ, ਘਾਲਣਾ,
ਸੇਵਾ, ਮੁਸੱਕਤਾਂ, ਮਿਹਨਤਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਮੰਗਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਸ਼ੇਖ ਫਰੀਦ ਦੀ
ਨੇ ਜੋਧਤੀ ਮਿਹਨਤ ੪੮ ਸਾਲ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਉਂ ਮਿਹਨਤਾਂ ਕਰਨੀਆਂ

ਸ੍ਰੀ ਜਪ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਪਉੜੀ ੨੫

ਆਗਿਆ ਮੇਂ ਬਸ ਮੋਧੀ ਕਰਿ ਸੁਖਾ; ਸੋਗ ਹਰਖ ਨਹੀਂ ਸਾਨਿਓ॥
ਜੇ ਜੋ ਹਕਮ ਭੀਤਮ ਸਾਹਿਬ ਕਾ, ਸਾਖੀ ਲੇ ਸਾਨਿਓ॥' (ਅੰਗ ੧੦੦੦)

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਨ ਦੇ ਜਕਣ ਵਾਸਤੇ, ਵਾਸਨਾਂ ਰੋਕਣ ਵਾਸਤੇ, ਤਤਿਖਿਆ

ਨਪ ਜੋਧਤੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ ਮੰਗਦੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜੋ (ਅਪਾਰ)

ਪ੍ਰਮਸਰ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋਣਾ ਮੰਗਦੇ ਹਨ। ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ

ਵਾਂ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਮਨ ਦੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ (ਜੋਧ) ਸੁਰਮਾਪੁਣਾ ਅਤੇ ਅਗਿਆਨ ਰੂਪੀ

ਸ਼ੌਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਗ ਕਰਨ ਦਾ ਬਲ ਬਖਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਸਿਸ਼ਿਪਾਲੂ ਹਨ।

ਕਤਿਆ ਗਣਤ, ਨਹੀਂ ਵੀਚਾਰ :- ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੰਗਤੇ

ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਵੀਚਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਭਾਵ ਬੇਅੰਤ ਹਨ।

(ਸਕ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਸਰ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿਸ ਕਰਕੇ ਵਡਾ ਦਾਤਾ ਹੈ।)

ਵਾ :- ਕਿਤਨੇ ਵੀਚਾਰ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ।

(ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀਚਾਰ ਤੇ ਵੀਚਾਰ ਦੀ ਦਾਤ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ।)

(ਨੋਟ :- ਮੂਲ ਵਿਚ 'ਵਸਨਾਮ ਕਤਿਆ' ਤੇ ਹੈ ਪਰ ਅਰਥ ਲਈ ਕਤਿਆ ਗਣਤ ਤੋਂ)

ਵਾ :- ਕਿਤਨੇ (ਗਣਤ) ਜੋਤਿਸ਼ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਹੀ ਮੰਗਦੇ ਹਨ ਕਿ

ਮਹਾਰਾਜ ਸੀ! ਸ ਨੂੰ ਜੋਤਿਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਕਿ ਫਲਾਨੇ ਵੱਕਤ

ਮੀਂਹ ਪੈਣਾ ਹੈ, ਹਨ੍ਹਰੀ ਆਉਣੀ ਹੈ, ਰੂਫਾਨ ਆਉਣਾ ਹੈ ਆਦਿ। ਉਹ ਆਲੇ

(ਮੰਤ੍ਰ) ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਬਣਾ ਬਣਾ ਕੇ ਦੇਖਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ—ਕਿ ਅੱਜ ਬੱਦਲ ਆਉਣਾ

ਹੈ, ਅੱਜ ਗਰਮੀ ਅੱਜੀ ਪੈਣੀ ਹੈ, ਅੱਜ ਦਰਜ ਦੀ ਠੰਡ ਪੈਣੀ ਹੈ, ਇਉਂ

ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ।

ਵਾ :- ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਗਿਣਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ (ਗਣਤ) ਜੋਤਿਸ਼ੀ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ

ਪ੍ਰਮਸਰ ਦਾ ਵੀਚਾਰ ਨਹੀਂ ਆਂਦਾ।

ਵਾ :- ਕਿਤਨੇ (ਨਹੀਂ ਵੀਚਾਰ) ਵੀਚਾਰ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਸੁਰਮਤਾਈ ਨਾਲ ਹੀ

ਮੰਗਦੇ ਹਨ। ਸਮਝ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹਦਾ ਫਲ ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਮਿਲੇਗਾ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ

ਗਣਤ ਨਹੀਂ, ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ।

ਸਾਖੀ ਜੁਲਾਹੇ ਦੀ ਮੂਰਖਤਾਈ ਨਾਲ ਮੰਗਣ ਦੀ

ਇਕ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਇਕ ਨਗਰ ਸੀ ਤੇ ਦੂਜੇ ਕਿਨਾਰੇ ਸ਼ਿਵ

ਜੀ ਦਾ ਮੰਦਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਨਗਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਇਕ

ਪੰਡਿਤ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਜਾ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਤੇ ਪੂਜਾ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਤੇ ਇਕ

ਜਲਾਹਾ ਹਰ ਨਬ ਇਕ ਇਕ ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਮਾਰਦਾ ਤੇਰਾ ਸੀ। ਇਸ ਨਾਮ ਕਾਵੀ
ਸਮਾਂ ਬੀਤੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਵਰਬਾ ਦੀ ਰੋਜ਼ ਆਈ ਇਕ ਦਿਨ ਬਾਨਸ ਬਹੁਤ
ਹੋਣ ਤੋਂ ਨਵੀਂ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਬਹੁਤ ਆ ਗਿਆ ਨਦੀ ਦਾ ਚੜ੍ਹ ਅਤੇ
ਉਪਰੋਂ ਬਾਰਸ਼ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕੇ ਪੁਜਾ ਬਣਨ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਤਿਮ ਅਨਸਰ ਨਾਮ ਰਾਜਸ ਤ
ਪੁਜਾ ਬਣਨ ਨਾ ਗਿਆ ਪਰ ਜਲ ਹੀ ਆਪਣੇ ਨਿਰਨਾਮ ਅਨਸਰ ਨਾ ਰਾਜਸ ਤ
ਨਦੀ ਦੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਨਾ ਪਰਵਾਹ ਬਣਦਾ ਹੋਇਆ ਪਰ ਬਸਾ ਨਾਮ ਰਾਜਸ ਨੂੰ
ਮਿਟ ਮਾਰੀ। ਉਸਦਾ ਨਿਰਾਸ਼ ਵੇਖ ਕੇ ਸਿਵ ਜੀ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਗਏ ਪਰ ਉਹ
ਬਿਹਾ, ਕਿ ਪੁਜਾ ਬਣਨ ਵਾਲਾ ਤਾਂ ਅਜ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਪਰ ਨਾ ਆਇਆ
ਨਿਰਾਸ਼ ਪੁਰਾ ਨਿਰਾਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਤੇ ਪੁਸ਼ਪ ਨਾਮ ਰੋਜ਼ੀ
ਇਕਾ ਹੈ, ਵਰ ਮੰਗ।

ਜਲਾਹਾ ਨੇ ਸੋਚ ਕੇ ਕਿਹਾ, ਕਿ ਮੈਂ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਜਾਣੀ ਸੁਣਾ, ਜਾਂ, ਗੁਜਰਾ
ਮੁਸਕਲ ਚਲਦਾ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਦੇ ਸਿਰ, ਚਾਨ ਸੇ ਹੀ ਤੇ ਚਾਰ
ਲੱਤਾਂ ਬਣਾ ਦਿਉ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਦੇ ਗਾਣੀਆਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋ ਸਕਾਂਗਾ।
ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਿਵ ਜੀ 'ਬਥਾ ਅਸਤੁ' ਕਹਿ ਕੇ ਗੁਪਤ ਹੋ ਗਏ ਅਜਾਹੇ ਦੇ
ਸਿਰ, ਚਾਰ ਬਾਹਾਂ ਤੇ ਚਾਰ ਲੱਤਾਂ ਬਣ ਗਈਆਂ। ਜਲਾਹਾ ਮੁਸ ਹੋ ਕੇ ਘਰ ਨੂੰ
ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਹੁਣ ਬਹੁਤੀਆਂ ਗਾਣੀਆਂ ਬੁਣਾਗਾ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਨਗਰ
ਵਿਚ ਵੜਿਆ ਤੇ ਨਗਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਕੋਈ ਬਲਾ ਆ
ਗਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੰਨਾਂ ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਹੀ ਮਾਰ ਦਿਤਾ।

ਸੋ ਕਿਤਨੇ ਅਨਗਿਣਤ ਹੀ ਐਸੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਮੰਗਣ ਲੱਗਿਆਂ ਵੀਚਾਰ
ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਮੁਰਖਤਾਈ ਵਿਚ ਉਲਟ ਵੀ ਮੰਗ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।
ਅਥਵਾ:- ਕਿਤਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪਰਥ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਗਿਣਤੀਆਂ ਗਿਣਦੇ
ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਤਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਐਨੇ ਸਾਧਨ
ਕੀਤੇ ਹਨ, ਐਨੀਆਂ ਮਾਲਾਂ ਫੇਰੀਆਂ ਹਨ, ਐਨੇ ਮਾਲ ਮੌਨ ਰੱਖਿਆ ਹੈ,
ਐਨੀਆਂ ਗੁਣੀਆਂ ਤਾਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਹਨਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਜਿਹੇ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ
(ਨਹੀਂ ਵੀਚਾਰ) ਸਰੂਪ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਵਾ:- (ਕਿਤਨੇ
ਗਣਤ ਨਹੀਂ) ਬੰਨ੍ਹੇ ਹਨ ਜੇਹੜੇ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ
ਜਾਣਦੇ, ਜੋਕਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰੂਪ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਣੀ
ਵਾ:- ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਂਗਾ ਹੀ ਸੰਸਾਰ
(ਗਣਤ) ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਿੱਤ ਅੰਸਾ ਮੰਸਰ ਵਲੋਂ ਦੁੱਟਿਆ

ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਂਗਾ ਹੀ ਸੰਸਾਰ, ਹੋ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ। ਸਾਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਦਾ
ਨਿਰਵਿਤਰਾਪ ਮਨ ਹੀ ਬਖਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਿ ਲਈ! ਹੁਣ ਜਹਾਨੂੰ ਕਿਸੇ
ਅੰਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀ ਜੇ ਮੇਰੇ (ਗਰਬਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ) ਜੀ ਵਰਗਿਆਂ ਨੂੰ ਅਤੇ
ਸ੍ਰੀ ਦਸਰਾਮ ਮਾਃ ਆਪਣੀ ਸਿੰਘ ਜ ਅਰਬਾਂ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ
ਅਵਸਥਾ ਅੰਸੀ ਵਾ:- ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਐਸੀ ਵਿਚਾਰ ਮੰਗਦੇ ਹਨ ਜਿਸ
ਵਾ:- ਕਿਤਨੇ ਮਨ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਜੀਵ ਈਸ਼ ਦੀ ਈਸ਼ਤਾ ਦੀ ਵਿਚਾਰ
ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ
ਨਹੀਂ ਹੈ। ਲਾਭ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲ ਹਨ।

ਕੋਤੇ; ਖਪਿ ਤਟਹਿ ਵੇਕਾਰ:- (ਕੋਤੇ) ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੀ ਐਸੇ ਹਨ ਵਿਕਾਰਾਂ
ਵਿਚ ਖਪ ਕੇ (ਤਟਹਿ) ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਤੜ ਲੈਂਦੇ ਭਾਵ ਨਾਸ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।
ਵਾ:- ਕਿਤਨੇ ਅੰਸੀ ਐਸੇ ਹਨ ਜ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਤੋਗਣਾ ਮੰਗਦੇ ਹਨ। ਉਹ
ਖਪ ਖਪ ਕੇ ਮਨ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜਿੰਦਗੀਆਂ ਰੁਪੀ ਤੋਰਾਂ (ਵੇਕਾਰ)
[ਜੀਆਂ ਦੀ ਕਰਨੀ ਅਨਸਾਰ ਸਿਹ ਕੀ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੀ ਦਾਤ ਹੈ।]
ਵਾ:- ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਅਸ ਸਿੱਖ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ
ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਕਿ ਹ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ! ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਵਿਕਾਰ ਸਰੀਰ
ਨੂੰ ਖਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਨ:-

‘ਚਾਰਿ ਬਰਨ ਚਚਾ ਕੇ ਮਰਦਨ ਬਟ ਦਰਸਨ ਕਰ ਤਲੀ ਰੇ॥
ਸੰਦਰ ਸਘਰ ਸਰੂਪ ਸਿਆਨੇ ਪੰਚ ਹੀ ਮਹਿ ਫਲੀ ਰੇ’ (ਅੰਗ ੪੦੪)
ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਖਪ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ ਸਾਡਾ ਮਨ ਵੇਗਾ ਦੇ
ਸਹਿਤ ਹਵੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਦੁੱਟ ਜਾਵੇ। ਉਹ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ
ਜਾਬਕ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਖਪਣ ਤੋਂ ਦੁੱਟ
ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਵੱਖਰੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਵਾ:- ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਖਪਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ
(ਵੇਕਾਰ) ਬੰਨ੍ਹੀਆਂ ਕਾਰਾਂ ਵਲੋਂ (ਦੁੱਟ) ਹਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
ਵਾ:- ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਖਪਿਆਂ (ਵਿਕਾਰੀਆਂ) ਤੋਂ ਦੁੱਟਣਾ
ਚਾਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਸੰਗਤ ਵਲੋਂ

ਸ੍ਰੀ ਸ੍ਰਮ ਨੀ ਸਾਹਿਬ

ਦੁਣ ਜਾਣੇ ਹਨ ਤੇ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਵਾ - ਬਣਾ ਵਿਕਾਰ :- ਹਰਬ ਸੰਗਤ ਮਨ ਦਾ, ਜਨਮ ਮਰਨ ਸਰੀਰ ਦਾ, ਬੰਦ
ਵਾ - ਬਣਾ ਵਿਕਾਰ :- ਹਰਬ ਸੰਗਤ ਮਨ ਦਾ, ਜਨਮ ਮਰਨ ਸਰੀਰ ਦਾ, ਬੰਦ
ਵਾ - ਬਣਾ ਵਿਕਾਰ :- ਹਰਬ ਸੰਗਤ ਮਨ ਦਾ, ਜਨਮ ਮਰਨ ਸਰੀਰ ਦਾ, ਬੰਦ
ਵਾ - ਬਣਾ ਵਿਕਾਰ :- ਹਰਬ ਸੰਗਤ ਮਨ ਦਾ, ਜਨਮ ਮਰਨ ਸਰੀਰ ਦਾ, ਬੰਦ

ਕੋਤੇ; ਲੈ ਲੈ ਮੁਕਤ ਪਾਹਿ :- ਕਿਸੇ ਨੇ ਅੰਸ ਹਨ ਜੋ ਪਦਾਰਥ ਲੈ ਕੇ
ਮੁਕਤ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤੇਰਾ ਕੀ ਦੇਣਾ ਹੈ ?

੧-ਸਾਖੀ ਸੁਥਰ ਸਾਹ ਦੀ

ਜਿਵੇਂ ਸੁਥਰੇ ਸਾਹ ਸੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵ ਰਹਿੰਦਾ
ਸੀ। ਉਹ ਇਕ ਹਲਵਾਈ ਪਾਸੋਂ ਪਦਾਰਥ ਖਾ ਖਾ ਕੇ ਸੰਤੋਸ਼ ਹੁੰਦਾ
ਦੇ ਨਾਉਂ ਲਿਖਾਈ ਗਿਆ ਕਿ ਸੰਤੋਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਪੈਸੇ ਦੇਣਗੇ। ਜਦੋਂ ਪੈਸੇ ਬਹੁਤ
ਹੋ ਗਏ, ਤਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਹਲਵਾਈ ਨੇ ਸੁਥਰ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਸੰਗਤ ਪਰ ਉਹ
ਮੁਕਤ ਗਿਆ। ਹਲਵਾਈ ਨੇ ਸੰਤੋਸ਼ ਨੂੰ ਦੇ ਰਹੀ ਵਿਚ ਸਨ ਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ
ਇਹ ਸੁਥਰਾ ਤੁਹਾਡਾ ਸੁਥਰਾ, ਮੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਦਾ, ਪੈਸੇ ਤੇ ਮਿਠਾਈ
ਹਰ ਰੋਜ਼ ਖਾ ਖਾ ਆਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੁਕਾਨ ਦਾ ਉਧਾਰ ਸਤਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।
ਹੁਣ ਇਹ ਮੁਕਤ ਗਿਆ ਹੈ। ਅੱਗੋਂ ਜੋ ਹੁਜ਼ੂਰ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ ? ਤਾਂ ਸੰਤੋਸ਼
ਜੀ ਨੇ ਬੁਲਾ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ-ਕਿਉਂ ਸੁਥਰੇ ਸਾਹ ! ਇਹ ਹਲਵਾਈ ਕੀ ਕਹਿੰਦਾ
ਹੈ ? ਤਾਂ ਸੁਥਰੇ ਨੇ ਤੁਕ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਈ। 'ਕੋਤੇ ਲੈ ਲੈ ਮੁਕਤ ਪਾਹਿ।' ਕਿੰਨੇ
ਹੀ ਲੈ ਲੈ ਕੇ ਮੁਕਤ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਤੁਹਾਡੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਹੁਜ਼ੂਰ
ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਗਲੀ ਤੁਕ ਪੜ੍ਹ। ਕਹਿੰਦਾ, ਜੀ ! ਹੋਰ ਅੰਸ ਸਿੱਖ ਤੁਹਾਡੇ ਬੰਦ
ਹਨ, ਇਹ ਪੜ੍ਹ ਲੈਣ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਇਕੋ ਤੁਕ ਹੀ ਮੁਆਫ਼ਕ ਹੈ। ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ
ਬਹੁਤ ਹੀ ਹੱਸੇ। ਹਲਵਾਈ ਦੇ ਪੈਸੇ ਦੇ ਦਿਤੇ ਤੇ ਅਗੋਂ ਲਸੀ ਸੁਥਰੇ ਨੂੰ ਤਾੜਾ
ਕੀਤੀ, ਕਿ ਉਹ ਜੇਹੀ ਗਲਤੀ ਕਰੇ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਕਈ ਆਪਣੇ
ਮਕਲਬ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਿਆ ਕਰਨਗੇ ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਮੁਕਤ ਮਾਇਆ ਕਰਨਗੇ
ਹੋਰ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਚਨ ਹਨ। 'ਕੁੜ ਬੋਲਿ ਮੁਰਦਾ
ਖਾਇ।' ਤੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਿਤਨੇ ਉਧਾਰ ਲੈ ਲੈ ਕੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਖਾਈ ਪੀਏ ਜਾਂਦੇ
ਹਨ। ਮਗਰੋਂ ਜਦੋਂ ਕਰਜ਼ਾ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੁਕਤ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ
ਤੇਰਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਜਾਂ ਦੇਸ ਨਿਕਾਲਾ ਲੈ ਕੇ ਹਰ ਪਾਸੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸ੍ਰੀ ਸ੍ਰਮ ਨੀ ਸਾਹਿਬ

੨-ਸਾਖੀ ਕਾਈ ਮਾਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਕਾਈ ਲਹੌਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ

ਸ੍ਰੀ ਕਲੀਧਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕਰ
ਰਾ ਸਨ। ਵਰਥਾ ਦੀ ਜਾਤ ਨੇ ਕਿਸੇ ਧਰੀ ਹੋਰ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਸਹਿਤ ਸੰਗਤਾਂ ਪਾ ਰਹੀ
ਸੀ। ਸੁਲਤਾਨ ਵਿਚ ਕਾਈ ਲਹੌਰਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਤੇ ਉਥਾ ਤੇ ਸਿੰਘ
ਮੰਦਰ ਸੀ। ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਗਾਰ ਨੇ ਰਿਜਾਜ਼ਤ ਦਾਸ਼ਕ ਉਸ ਉੱਪਰ ਚੜ੍ਹੇ ਸਿੰਘ
ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਕਾਈ ਲਹੌਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਜ਼ੂਰ ਸੰਗਤ ਤੇ ਸੰਗ
ਸਨ, ਜੋ ਕਿ 'ਲ' ਮ' ਮ' ਨਾਲ ਮੁਕਤੀ ਤੇ ਸੰਗਤ ਤੇ ਰਹੀ ਸੀ। ਤੇ
ਜੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਪਰ ਮਨ ਸੀ, ਜੋ ਬਚਨ ਬਿਲਾਸ ਉਸ ਦੀ ਸਟਦ ਸਨ। ਕਾਈ
ਲਹੌਰਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੈਸੇ ਸੀ ਕਿ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦਾ ਖਿਤਾਵਾ ਸੀ ਅਤੇ
ਕਾਈ ਮਾਲਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੈਸੇ ਦੀ ਨੀ ਹੀ ਸੀ ਜੋ ਬੜਾ ਨਰਮ ਚਿੱਤ, ਲੋਧਾ
ਦਾਲਾ, ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਗਾਰ ਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਸੀ। ਲੋਧੇਵਾਂ ਨੂੰ ਉਧਾਰ
ਦੇ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਮ ਮੰਗਦਾ, ਕੀਤੇ ਹੋਰ ਵਿਕਾਰ ਤੇ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਸੀ।
ਕਾਈ ਲਹੌਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਇਕ ਮੈਂ ਰੁਪਏ ਲੈ ਕੇ ਵਰਤੇ ਸਨ
ਪਰ ਵਾਪਸ ਨਾ ਦਿਤੇ। ਪੁਨਸਰ ਦੀ ਨੀਤ ਨਾਲ ਮਾਲਾ ਸਿੰਘ ਕੁਝ ਗਰੀਬ ਹੋ
ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੈਸੇ ਮੰਗੇ, ਤਾਂ ਲਹੌਰਾ ਸਿੰਘ ਮੁਕਤ ਗਿਆ। ਕਹਿਣ
ਲੱਗਾ ਕਿ 'ਸਿੱਖ ਹਾਸ' ਸਿੱਖ ਲੈ ਕੇ ਖਾ ਲਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ
ਰਾਹੀਵੀ ਕਿ ਕਿਉਂ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ?' ਉਸ ਦਾ ਚਿੱਤ ਦੁਖੋਂ ਵਾਸਤੇ
ਕਿਹਾ ਕਿ ਰੁਪਏ ਵੱਸ ਦੇ ਚਲਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਫੇਰ ਉੱਚੀ ਸੁਣਾ ਕੇ ਇਹ ਤੁਕ ਕਹੀ
ਕਿ :- 'ਜੈਸਾ ਜਿਸ ਕਾ ਲੇਖ ਹੈ ਤੈਸੀ ਬਿਧ ਬਣਿ ਆਇ।' (ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਅੰਸ ੮੮)

ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਕਿਸ ਦੇ ਮੱਥ ਤੇ ਲੇਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹੋ ਜਿਹੀ ਬਿਧੀ ਉਸ ਨੂੰ
ਪਾਪਤੀ ਦੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਸੀ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਲੈ ਕੇ ਵਰਤ
ਲੈ ਹਨ, ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਕਿਉਂ ? ਅੱਗੋਂ 'ਮਾਲਾ ਸਿੰਘ' ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਧਨ ਲੈ ਕੇ
ਹਟ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਾਈ ਦਾ ਹੈ। ਵਧ ! ਪੱਕਾ ਨਾ ਕਰ ਧਰਮੀ ਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਇਹ ਗੱਤੀ
ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਧਾਰ ਲੈ ਕੇ ਮੁਕਤ ਜਾਵੇ। ਜੇ ਇਉਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ
ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਸਜਾਵਾ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਮ ਦੁਖ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਫੇਰ
ਪਛਤਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।' ਤਾਂ ਅੱਗੋਂ ਉਸ ਨੇ ਉੱਤਰ ਦਿਤਾ :-

'ਸੁਨਯੋ ਲਹੌਰਾ ਸਿੰਘ ਇਮ, ਪੁਨ ਬਾਕ ਬਹਿਦਾ।

ਲੇਖਾ ਕਹਿ ਨ ਪਛਈ ਜਾ ਗੁਰ ਬਖਸ਼ੈਦਾ।' (ਹਤ ੩ ਅੰਗ ੮੮)

ਭਾਵ ਸਦਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਖਸ਼ਣ ਵਾਲੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਕੋਈ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ
ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪੱਛ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਵਾਰਤਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਸੁਣੀ
ਤੇ ਵਿਚਾਰੀ ਕਿ ਸ ਤੇ ਸਿੰਘ ਹਨ ਤੇ ਲਹੌਰਾ ਸਿੰਘ ਹਨ ਲੇ ਕ ਦੱਸਾ ਕਰਦਾ ਹੈ,
ਕਰਜਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਲੋਭ ਕਰਕੇ ਸਾਡੇ ਤੇ ਭਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਣਾ ਕੇ ਕਿਹਾ :-

“ਭਾਵੇਂ ਬਰਥ ਨ ਦੇਹ ਕਰਿ ਰਹੀਐ ਬੰਦ ਹਸੁਰ।
ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਨਿਜੇ ਫਿਰਾ ਸਰੁ ਜਿਸ ਤੇ ਧਰਮ ਨਾ ਦੁਰਿ।” (ਗਾ. ਪ੍ਰ. ੨:)

ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਚਨ ਕਿਹਾ :- “ਜੇਕਰ ਕਰਮ ਕਰੇ ਤੇਸਾ ਗਰ ਭੁਗਤਾਇ।
ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਵਾਲ ਉਚਾਰ ਹੋਇ ਸੁਣਾਏ।
ਯਥਾ :- ਮ: ੧। ਹਰੁ ਪਰਾਇਆ ਨਾਨਕਾ, ਉਸ ਸੁਅਰ ਉਸ ਗਾਇ
ਗਰ ਪੀਰੁ ਹਾਮਾ ਤਾ ਤੇਰੇ ਜਾ ਮੁਰਦਾਰ ਨ ਖਾਇ॥” (ਅੰਗ ੧੫੧)

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ, ਲਹੌਰਾ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬੁਠਾ ਜਾਣ ਕੇ, ਚੁੱਪ ਕਰ
ਗਿਆ ਅਤੇ ਭਾਈ ਮਾਲਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸ਼ਿਦਰ ਤੇ ਕੰਮਲ ਬਚਨ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਪਿਆ,
ਕਿ ਸਵੇਰੇ ਆ ਜਾਈਐ ਮੈਂ ਹਨ ਦੇ ਵਿਆਗਾ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਹੋਸਦਾ ਸੀ,
ਮੈਨੂੰ ਮਜ਼ਾਫ ਕਰੀ, ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰਨਾ। ਇਉਂ ਕਹਿ ਕੇ
ਲਹੌਰਾ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਆਸਣ ਤੇ ਬਿਰਾਜ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮਾਲਾ ਸਿੰਘ
ਆਪਣੇ ਘਰ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਸਵੇਰੇ ਤੜਕੇ ਹੀ ਉਠ ਕੇ ਪਹਿਲਾ ਉਸਦਾ
ਧਨ ਵਾਪਸ ਕੀਤਾ। ਫਿਰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ੧੦ ਵੇਂ ਪਾ: ਜੀ ਦੇ
ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਾਉਣ ਲੱਗੇ
ਵੇਨਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ।

“ਗਰ ਤੇ ਵਿਛੜਿਆ ਸਿਖ, ਲੋਭੀ ਕਾਮ ਕਹੁ।
ਬਖਸੈ ਗੁਰ ਬਖਸਿੰਦ ਮੇਲੈ ਛਾਡ ਰੁਹ।
ਅੰਗਣਹਾਰੇ ਨੀਤ, ਚਲੈ ਨਹਿ ਸਾਚ ਮਗ।
ਲੰਪਟ ਤੇ ਕਟੇਬ ਨ ਮਿਥਿਆ ਲਖਿਯੋ ਜਗ॥” (ਰਿਤ ੩ ਅੰਸੂ ੪੮)

ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੇ ਹੋਸ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਦ ਉਲਟੀ ਹੀਤ ਨਹੀਂ ਕਰਸੀ
ਪੰਜਾ ਵਿਕਾਰ ਦੇ ਵੰਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਕਦ ਗੁਨਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਫਲ ਤੇ ਕਾਟ
ਫੌਤ ਕੇ ਪੁਸ਼ੇਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਰਾਹ ਚਲਣਾ ਕਰੇ।
ਅਥਵਾ :- (ਸੁਕਰ) ਨਾਮ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ :-
“ਪ੍ਰਹਪ ਮਹਿ ਮਿਥੈ ਰਾਸੁ ਬਸਤੁ ਹੈ, ਸੁਕਰ ਮਾਹਿ ਜੈਸ ਛਾਮੀ॥” (ਅੰਗ ੬੮੪)

ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਮਖ ਵੱਲ ਨੂੰ ਉਲਟ ਦਿਸਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਸ ਦਾ
ਬਾਧ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਆਪ ਸਰੂਪ ਜਾਣੀਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਕਿਤਨੇ
ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ (ਮਕਰ) ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਲੈ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬਪਣਾ ਤੇ
ਅਵਿਵੇਕਾ ਬਰਕੇ ਜੀਵ ਭਾਵ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਬਾਧ ਕਰਕੇ
ਆਪਣੇ (ਬਿੰਬੀ) ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਵਿਚ (ਲੋ) ਲੀਟ ਹੋਣਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਸੰਤਰਤਨ
ਅਨੰਦ ਸਰੂਪ ਵਿਚ।

ਕੋਤੇ ਮੂਰਖ: ਖਾਹੀ ਖਾਹਿ :- (ਕੋਤੇ) ਕਿਤਨ ਬਾਹਿਰ ਹੀ (ਮੂਰਖ)
ਬੇਸਮਝ ਲੋਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਖਾਈ ਹੀ ਖਾਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪੁਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਭਲੇ
ਕਰਕੇ ਮਾਰ ਹੀ ਖਾਏ ਹਨ। ਵਾ :- (ਖਾਹੀ) ਖਾਹਸ਼, ਲਾਭ, ਲੋਭ ਕਰਕੇ ਖਾਈ
ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

“ਹੋਤੀ ਬੋਲਿ ਵਿਵਾਏ ਹੋਨ॥ ਗਰਬਧ ਵਾਂਗੁ ਲਾਹੇ ਪੋਟਿ।” (ਅੰਗ ੨੦੧)

ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਭੀਆਂ ਨੂੰ (ਖਾਹੀ) ਖਾਹਸ਼ ਹੀ ਖਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਤੇ ਜੇ ਖੋਹ
ਖਿਸ ਕੇ ਖਾਏ ਹਨ, ਉਹ ਦੋਖੇ ਵੀ ਕੱਟ ਖਾਏ ਹਨ ਤੇ ਪੁਲੋਕ ਵਿਚ ਵੀ ਜਮਾਂ
ਦੀਆਂ ਹੋਣਾਂ ਖਾਏ ਹਨ।

ਅਥਵਾ :- (ਕੋਤੇ) ਕਿਤਨ ਹੀ (ਮੂਰਖ) (ਮੂ) ਮੂੰਹ ਆਦਿਕ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ
ਵਿਸਿਆਂ ਵਲੋਂ (ਰਖ) ਰਖ ਕਰਕੇ ਭਾਵ ਰੋਕ ਕਰਕੇ (ਖਾਹੀ) ਜੇ ਖਾਣੇ ਜਗ
ਬ੍ਰਹਮਾਨੰਦ ਹੈ। “ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕਾ ਭੋਜਨੁ ਗਿਆਨ।” (ਅੰਗ ੨੭੨)

ਉਸ ਨੂੰ (ਖਾਹਿ) ਖਾ ਕੇ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਭਾਵ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸਿਆਂ
ਦੇ ਪਰਾਇਣ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਤ ਰੋਕ ਕੇ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਵਿਸਿਆਂ
ਵੱਲ, ਖਾਣ ਪੀਣ ਵੱਲ, ਦੋਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਹਰ ਵਕਤ ਖਾਣੇ ਜੇਕਰ ਜੇ
ਪੁਸ਼ੇਰ ਦਾ ਨਿਰਉਪਾਧਕ ਅਨੰਦ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਪੰਜਾ ਵਿਸਿਆਂ ਤੇ ਸੁਤੇਤਰ
ਅਨੰਦ ਹੈ, ਅੰਤਰ-ਮੁਖ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਬ੍ਰਹਮਾਨੰਦ ਰੂਪੀ ਬੁਰਾਕ ਨੂੰ ਖਾਣ ਵਲੋਂ
ਹੋ ਕੇ ਖਾਏ ਹਨ।

ਕੋਤਿਆ; ਦੂਖ ਭੁਖ ਸਦ ਮਾਰਿ :- ਕਿਤਨ ਹੀ ਐਸੇ ਪਰਖ ਹਨ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਵਕਤ ਦੁੱਖ ਹੀ ਚੇਤਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਭੁਖ ਦੀ ਸਦਾ
ਮਾਰ ਪਈ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਪਲੀਸ ਆਦਿਕਾ ਦੀ (ਮਾਰ) ਕੱਟ ਹੀ
ਹੋਵੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

(ਕੋਤਿਆ ਦੂਖ) ਜਿਹੜਾ ਅੰਸਿਜ ਵੇਲੇ ਦਾ ਓਂਠਣਾ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ ਤੇ

ਜਸਨ ਕਰਨਾ, ਇਸਨੂੰ ਸਾਰ ਆਲਸੀ ਲੋਕ ਦੁੱਖ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਪਰ (ਕੋਰਿਆ,
ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਗੁਣਮਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ
ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 'ਦੁਖ ਦਾਰੁ ਸੁਖ ਰਹੁ ਭਇਆ' (ਅੰਗ ੪੬੯)
ਇਸ ਵਾਕ ਨੂੰ, ਪੁਲਕ ਦੇ ਸੁਧਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਜਿਹੜਾ ਜਪ ਰੱਖ ਕਰਨਾ ਹੈ ਦਾ
ਸਮਝਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਦਸ ਵਾਕ ਨੂੰ, ਸੁਖ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਮੰਨਦੇ ਹਨ।

ਵਾ:-ਜਿਹੜਾ ਦਸੀਆਂ ਨੇ ਮਰਨਾ ਦਸ ਸਮਝਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਮਰਨ ਨੂੰ
ਗੁਣਮਥ ਸੁਖ ਸਮਝਕੇ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਧਰਮ ਵਾਸਤੇ, ਪਰਉਪਕਾਰ ਵਾਸਤੇ ਦੁੱਖ
ਰੋਗ ਮੇਰੇ ਕੇ ਸਹੀਦੀਆ ਪਾਉਂਦੇ, ਜ਼ਿੰਦਗੀਆ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

(ਬੁੱਧ) ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਰੁੱਖ ਹਨ।
'ਸਾਰ ਨਾਮ ਕੀ ਲਗੀ ਰੁਖ। ਉਸ ਰੁਖੇ ਥਾਇ ਚਲੀਅਹਿ ਦੁਖ।' (ਅੰਗ ੯)
ਵਾ:-ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਭੋਗਣ ਵਾਲੇ ਰੁਖੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਭਾਵ

ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਉਪਰਾਮ ਹੋ ਕੇ ਚਿੰਤ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ
ਜੋਤਦ, ਇਹ ਵਰਤ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।

ਵਾ:-ਕਿਤਨੇ ਹੀ (ਦੁੱਖ) ਅਗਿਆਨ (ਬੁੱਧ) ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਤਿਸ ਨੂੰ ਅਭਾਵ
ਕਰਨਾ ਮੰਗਦੇ ਹਨ।

(ਸਦ ਮਾਰ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਦਾ ਵਾਸਤੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੀ (ਮਾਰ) ਵਾਸਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ
ਲਿਆ ਹੈ। ਵਾ:-(ਮਾਰ) ਸੱਪ ਕਾਮ ਆਦਿਕ ਨੂੰ ਮਾਰ ਲਿਆ ਹੈ।

(ਏਹਿ ਭਿ ਦਾਤਿ ਤੇਰੀ; ਦਾਤਾਰ।) ਹੋ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ! ਜੀਆ ਦੀ ਕਰਨੀ
ਅਨੁਸਾਰ ਦੁਖ ਸੁਖ ਦਹ ਭੀ ਤੇਰੀ ਦਾਤ ਹੈ।

ਸੰਕਾ:-ਦਾਤ ਕਿਵੇਂ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ:-ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੁਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਰੁਖ ਹੋਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕੱਟਾਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ
ਉਹ ਤੈਨੂੰ ਇਕ ਚਿਤ ਹਕ ਚੱਤੇ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ
ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੇ ਸਦਾ ਮਾਰਾਂ ਪੈਣੀਆਂ ਅਤੇ ਦੁਖ ਰੁਖ ਸਹਾਰਨੀ ਹੈ, ਇਹ
ਤੇਰੀ ਦਾਤ ਹੈ। ਤੂੰ ਸਿਆ ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ ਉਹ ਬਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਦੁਨੀਆਂ
ਦੇ ਚਿੰਤੇ ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੁਖ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਰੁਖ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਕੁਝ ਯਤਨ ਨਹੀਂ
ਕਰਦਾ, ਆਲਸੀ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ, ਹੋ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ! ਇਹ
ਤੇਰਾ ਦਾਤ ਦੇਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਹੈ।

(ਕੋਰਿਆ; ਦੁਖ ਰੁਖ ਸਦ ਮਾਰ॥ ਏਹਿ ਭਿ ਦਾਤਿ ਤੇਰੀ, ਦਾਤਾਰ॥):-
ਜਿਹੜੇਆ ਕੋਮਾ ਦੁਖ ਉਠਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਭੁੱਖਾਂ ਕੱਟਦੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਰੁਖ

ਭਲਾਂ ਵਿਚ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਜਿਵੇਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਅੱਠ ਅੱਠ ਮਹੀਨੇ ਭੁੱਖਾਂ ਸਹਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਸੀਗਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ
ਬਿਰਛਾਂ ਦੀਆਂ ਛਿੱਲਾਂ ਲਾਹ ਕੇ ਖਾਧੀਆਂ ਸਨ। ਦੁਖੀ ਰਹਿ ਰਹਿ ਕੇ, ਪਲਸ
ਦੀਆਂ ਮਾਰਾਂ ਕੁੱਟਾ ਖਾ ਖਾ ਕੇ ਬੇਅੰਤ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਦੁਖ ਉਠਾ ਕੇ,
ਭਟਾਂ ਖਾ ਕੇ, ਭੁੱਖੇ ਰਹਿ ਕੇ, ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ
ਓਸਕਦੇ ਸਿਤਾਰੇ ਵਾਂਗ ਬਣ ਗਏ। ਮੁਗ਼ਲਾਂ ਦੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਨੂੰ ਜਗ੍ਹਾਂ ਤੋਂ
ਪੱਟ ਕੇ ਖਾਰੇ ਸਮੰਦਰ ਵਿਚ ਸੱਟ ਦਿਤਾ। ਅੰਨੀ ਵੱਡੀ ਭਾਰੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕੀਤੀ।
੩੫,੦੦੦ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਕੇਸਰੀ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ
ਦਸੀਆਂ ਵਿਚ ਬਲਾ ਦਿਤਾ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਸੀਗਤ ਜੀ ! ਜਿਹੜੇ ਦੁਖ ਅਤੇ
ਸਦਾ ਮਾਰਾਂ ਸਹਾਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਸੁਣ ਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ
ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸਾਖੀ:-ਜਿਵੇਂ ਭਰਮੰਦ ਫਕੀਰ ਨੂੰ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੀ ਕੈਦ ਵਿਚ ਭੁੱਖਾ
ਤੇ ਦੁਖੀ ਰਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਲੂਣ ਦਾ ਪਿਆਲਾ ਪੀਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਤੇ ਹਰ
ਰੋਜ਼ ਕੁੱਟ ਪੈਂਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਵਕਤ ਰੂਮ ਵਲੋਂ ਦੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਇਕ ਵਜ਼ੀਰ
ਆਇਆ। ਨੌਰੰਗੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਤੇਰੇ ਪਾਸ ਚੌਦਾ ਸੌ ਵਿਦਵਾਨ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਸਬਰ
ਤੇ ਸੁਕਰ ਦਾ ਅਰਥ ਦੱਸ ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ
ਤੋਂ ਕਰਾਏ। ਪਰ ਉਸਦੀ ਤਸੱਲੀ ਨਾ ਹੋਈ। ਫਿਰ ਉਸ ਰੂਮ ਵਲੋਂ ਦੇ ਵਜ਼ੀਰ
ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਸੁਣਿਆਂ ਤੇਰੀ ਕੈਦ ਵਿਚ ਇਕ ਸਰਮੰਦ ਨਾਮੇ ਫਕੀਰ ਹੈ,
ਉਹਦੇ ਦਰਸਨ ਕਰਾ। ਨੌਰੰਗੇ ਨੇ ਆਗਿਆ ਦਿਤੀ, ਫੇਰ ਇਸ ਵਜ਼ੀਰ ਨੇ ਜੱਲੂ
ਦੇ ਵਿਚ ਸਰਮੰਦ ਫਕੀਰ ਦੇ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ ਦਰਸਨ ਕੀਤੇ ਤੇ ਪੁਛਿਆ : 'ਸਬਰ ਤੇ
ਸੁਕਰ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ ?' ਫਕੀਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਂ ਮੈਨੂੰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤੇ ਨੂੰ
ਬਾਹਲਾ ਰਿਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾ ਤੇ ਨਵਾਂ ਚ ਦਰਾ
ਸਮੇਟ ਨੂੰ ਦੇਹ।' ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਵਜ਼ੀਰ ਨੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਇਆ ਤੇ ਨਵਾਂ
ਬਸਤਰ ਪਹਿਨਣ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਪਹਿਨ ਕੇ ਦਰ ਮਿਸ਼ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੁਣ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ
ਉੱਤਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਸੁਣ ਸਾਧ ਸੀਗਤ ਜੀ ! ਇਸ ਨੂੰ ਲੂਣ ਦਾ ਪਿਆਲਾ ਪੀਣ
ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਇਸ ਨੇ ਪੀਣ ਤੇ ਕੱਟ ਭੀ ਖਾਧੀ ਤੇ ਸਬਰ ਕੀਤਾ। ਹੋਰ
ਪਦਾਰਥ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਖੀ। ਵਾਰਿਗੁਰੂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਤਾਕਤ
ਬਖਸ਼ੀ ਸੀ। ਇਸ ਨੇ ਉਸ ਵਜ਼ੀਰ ਨੂੰ ਵਰਿਸਤ ਤੇ ਹੋਰ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਾਲਾ ਸਾਰੇ
ਸਾਧ ਅਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾ ਦਿਤੇ। ਉਹ ਇਉਂ ਬਨਤੀਆਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ

ਜੇ ਸਰਮੋਦ ! ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਕੇਹੇ ਵਿਚ ਪਿਆ ਬੁੱਟ ਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ? ਤੂੰ ਬ੍ਰਾਮ
 ਰਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈਂ ਸਾਨੂੰ ਆਗਿਆ ਦੇ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ਬੋਝਾ ਨਾ ਰੱਖ ਕਰ ਦਲੇਰੀ।
 ਉਸ ਦੇ ਸਰਮੋਦ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਚਾ ਸੁਭਰ ਹੈ ਉਸ ਪ੍ਰਸਿਦਾਂ ਦੀ ਵਰਗਾਹ
 ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਅੰਗੀ ਵੱਜੀ ਤਾਰਨ ਦਿ-ਰੀ ਹੈ। ਪਰ ਵਿਰ ਵੀ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ
 ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਉਸ ਦੇ ਸੁਭਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੀ ਤੇ ਲੁਣ ਦਾ
 ਪਿਆਲਾ ਪੀ ਕੇ ਸਬਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਨੌਬ ਦੀ ਵੱਡੀ ਭਾਰੀ ਦਾਤ ਦਿ-ਰੀ ਹੋਏ
 ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸਬਰ ਤੇ ਸੁਭਰ ਦੇ ਮਾਇਨੇ ਹਨ। ਸੁਣ ਕੇ ਵਜੀਰ ਨੇ ਸਰਮੋਦ
 ਸ਼ਰੀਰ ਅੰਗ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ।
 ਵਾ : ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਅਸੇ ਹਨ ਜੋ ਦੱਖ ਤੇ ਭੁੱਖ ਨੂੰ ਸਦਾ ਵਾਸਤੇ (ਮਰ
 ਮਾਰਨਾ ਮੰਗਦੇ ਹਨ। ਵਾ : ਕਿਤਨੇ ਅਸੇ ਵੀ ਹਨ ਜੋ ਦੱਖ ਤੇ ਭੁੱਖ ਦੀ ਮਾਰ ਹੀ
 ਸਦਾ ਮੰਗਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ :-

ਸਾਖੀ :--ਇਕ ਹੋਤੀ ਨੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ
 ਮਾਰਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਰਿਖੀ ਇਸ ਬਨ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸਨੇ
 ਬਿਰਮਾਸੀਤ ਤੇ ਰੰਨ ਲਿਆ ਤੇ ਜੇਹਲ ਵਿਚ ਪਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਿਆਮ
 ਹੈ ਜੋ ਕੁਝ ਵੇਲੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਿਦਾਂ ਦੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਸੁਖੀ ਤੇ ਰੰਨੇ
 ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਘੱਟ ਰੋਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।
 ਮੰਦਰੇ ਰੰਨੇ ਤੇ ਅੰਧੇਰਾ ਕਾਰੀ ॥ ਦੁਖਿ ਲਾਗੇ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਚਿਤਾਰੀ ॥ (੧੬੬)
 ਤਾਂ ਹੀ ਸਰੇ ਭਗਤ ਨੇ ਗੰਗੀ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ ਸੀ : ਯਥਾ :-

ਮੰਦਰੇ ਬਿ-ਤਿ ਪਟਲ ਮਾਇਆ ਧਨੁ ॥ (ਅੰਗ ੪੮੬) ਕਿਹਾ ਹੈ
 ਜਾਂ ਮਹਿ ਮਗਨ ਹੋਮ ਨ ਤੇਰੇ ਜਨੁ ॥ (ਅੰਗ ੪੮੬) ਕਿਹਾ ਹੈ
 ਜਿਸ ਗ੍ਰਿਹ ਬੁਝੇ ਤਿਸੇ ਗ੍ਰਿਹ ਚਿੰਨਾ ॥ ਜਿਸ ਗ੍ਰਿਹ ਬੋਝੀ ਸਨਿਹੈ ਕੁੰਮਤਾ ॥
 ਦੂਰ ਬਿਰਮਾ ਤੇ ਜੇ ਮੁਕਤਾ ਮੋਈ ਸੁਯੋਧਾ ਭਾਲੀਐ ॥ (ਅੰਗ ੧੦੧੯)

ਬੰਨਿ ਖਲਾਸੀ : ਭਾਣੇ ਹੋਇ :- (ਬੰਦਿ) ਬੰਦੀਖਾਨੇ ਭਾਵ ਕੇਹੇ
 ਵਿਚ ਪਣਾ ਤੇ (ਖਲਾਸੀ) ਫੁਟਕਾਰਾ ਹੋਣਾ ਪ੍ਰਸਿਦਾਂ ਦੇ (ਭਾਣੇ) ਰਜਾ, ਹੁਕਮ
 ਵਿਚ ਹੀ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਵਾ :--ਹੋ ਪ੍ਰਸਿਦਾਂ ! ਜੇਹੜੇ ਗੁਰਮੁਖ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਭਾਣਾ
 ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਮੰਗਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬੰਦੀ ਤੇ ਫੁਟਕਾਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
 ਵਾ :--ਦਾਅਵਾ ਹੀ ਤਿਨ ਹੋਰ ਰਹਿੰਦਾ ; ਬੰਦਨ ਤੇ ਸੋਝੀ ਰਹਿੰਦਾ ॥ (੧੭)
 ਜਾਂ ਤਾਂ ਮੰਦਰੇ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਿਸਟ ਮਰਨ ਦੇ ਸਰਮੋਦ ਦੇ, ਅਸੇ

ਅਗਿਆਨ ਦੇ, ਰੋਗਸੀ ਦੇ, ਮਾਤਾ ਦੇ ਭਰਤ ਦੇ ਬੰਦੀਖਾਨੇ ਤੇ (ਖਲਾਸੀ)
 ਫੁਟਕਾਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਵਾ :--ਹੋਮੋਂ ਦੇਈ ਬੰਧਨਾ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜੋਨੀ ਪਾਇ ॥ (ਅੰਗ ੪੮੬)
 ਹੋਗਤਾ ਮਮਤਾ ਦਾ ਜਾਂ ਨਰਕ ਦੇ ਬੰਦੀਖਾਨੇ ਤੇ ਪ੍ਰਸਿਦਾਂ ਦੇ ਭਾਣੇ ਵਿਚ
 ਫਲਟ ਕਰਕੇ (ਖਲਾਸੀ) ਫੁਟਕਾਰਾ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਯਥਾ :-
 'ਗੁਰਸਿਖੀ ਭਾਣਾ ਮੰਨਿਆ; ਗੁਰੂ ਪੂਰਾ ਪਾਰਿ ਲੇਖਾਇ ॥' (ਅੰਗ ੧੪੨੪)
 ਆਪ ਮੁਕਤ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਜਨਕ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਟਕਾਰਿ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਯਥਾ :-
 'ਧਰਮਦਾਇ ਨ ਆਖਿਓਨ; ਸਭਨਾ ਦੀ ਕਰਿ ਬੰਦ ਖਲਾਸੀ ।'
 (ਵਾਰ ੧੦ ਪਉੜੀ ੫ ਭਾ : ਗ :)

ਹੋਰ; ਆਖਿ ਨ ਸਕੈ ਕੋਇ :- ਹੋਰ ਕੋਈ ਵਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿ
 ਸਕਦਾ ਕਿ ਭਾਣਾ ਮੰਨ ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਵੀ ਮੁਕਤ ਹੋ ਸਕੀਦਾ ਹੈ ਜਿਤਨਾ ਕੋਈ
 ਅਗਿਆਨੀ ਭੇਦਵਾਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੁਵੈਰ ਹੈ। ਉਹ ਵਿਉਂ ਕਹੇ ਕਿ
 ਪ੍ਰਸਿਦਾਂ ਦਾ ਭਾਣਾ ਮੰਨੇ ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਵੀ ਮੁਕਤ ਮਰਨ, ਮਾਇਆ ਦੇ ਬੰਦੀਖਾਨੇ
 ਤੇ ਖਲਾਸੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਹੋਕਾਰ ਸਹਿਤ ਕਹਿਣਾ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਸ
 ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੀ ਹੈ। ਯਥਾ :-

ਆਪ ਛੁਟੇ ਨਹ ਫੁਟੀਐ; ਨਾਨਕ ਬਚਨ ਵਿਣਾਸ ॥ (ਅੰਗ ੧੨੮੯)
 ਆਪਣੇ ਆਪ ਛੁਟਣਾ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਛੁਟੇ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਉਸਦੇ ਬਚਨ : ਮੈਂ
 ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੋਹ ਤੇ ਵਿਣਿਆ ਬੁਦ ਬਖਸ਼ ਸੁਤੰਤਰ ਹਾਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ
 ਵਾਲ ਹਨ। ਹੋਰ ਜੋ ਅਗਿਆਨੀ ਪ੍ਰਮਾਦੀ ਲੋਕ ਹਨ, ਉਹ ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ
 ਕਿ ਅਸੀਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗੇ।

ਜੇ ਕੋ ਖਾਇਕੁ; ਆਖਣਿ ਪਾਇ : ਜੇ ਕੋਈ (ਖਾਇਕ) ਮੁਰਖ ਕਹੇ
 ਕਿ ਮੈਂ ਸੁਤੰਤਰ ਹਾਂ, ਮੁਕਤ ਹਾਂ, ਅੰਗ੍ਰਿਮਸਮੀ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਬੁਦ ਬੁਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ

ਨਾਮੁ ਨਾਮੁ ਨਾਮੁ ॥ (ਅੰਗ ੧੦੧੯) ਜੇ ਕੋ ਖਾਇਕੁ ਹੀ ਹੈ।
 ਅਤੇ ਇਹੋ ਹੀ ਪਾਠ ਨੀਕ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪਹਿਲੇ ਪਾਤਿਸਾਹ ਜੀ ਨੇ । ਰਾਗ ਦੀ ਚਾਰ
 ਵਿਚ ਉਚਾਰਿਆ ਹੈ, 'ਬਾਇ' ॥ (ਅੰਗ ੧੦੧੯) ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਇਸ ਦਾ
 ਅਰਥ ਮੁਰਖ ਹੈ। ਇਹ (ਖਾਇਕ) ਪਾ ਹੀ ਸੁਧ ਹੀ ਜੀ।

ਸ੍ਰੀ ਸਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਸ੍ਰੀ ਸਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ
ਆਪ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਆਪ ਹੀ ਅਗਿਆਨ ਨੂੰ ਮੇਰੇ
ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਆਪ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਇਉਂ ਆਪਣਾ
(ਪਾਇ) ਪਵੇ।

ਵਾ :- (ਮੇਰੇ) ਜੋ ਕੋਈ (ਪਾਇ) ਵਿਸ਼ੇ ਅਨੰਦੀ ਪਰਸ ਆਪਣਾ ਵੀ ਕਰੇ ਤਾਂ
ਉਹ ਜਾਣੇ ਜੋਤੀਆ ਮਹਿ ਖਾਇ :- (ਦੋਹਰੀਆ) ਜਿਤਨੀਆਂ

ਤਰਥਾਂ ਰੂਪੀ, ਲਾਨੁਤੀ ਰੂਪੀ, ਜਮੀ ਦੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਵਾਂਗ (ਮੁਹਿ) ਮੇਰੇ ਵਾਂਗ
ਸੱਟਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਉਹ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਵਾ :- ਪੁਲੋਕ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਜਾਣੇਗਾ।

ਵਾ :- ਉਹ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜੀ ਤੱਤ ਰੋਤਿਆਂ ਦੀ ਸਭਾ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ
ਉਹ ਜਾਣੇਗਾ ਜਿਤਨੀਆਂ ਮੁਹਿ ਤੇ ਲਾਨੁਤੀ ਰੂਪੀ ਮਹਾਰਾਜੀ ਦੀਆਂ ਤਰਥਾਂ ਰੂਪੀ
ਥੋਟਾਂ ਥਾਵੇਗਾ। ਜਥਾ :-

‘ਮਾਨਸ ਜਨਮੁ ਦੀਓ ਸਿਹ ਨਾਹਰ ਸੇ ਤੇ ਕਿਉ ਬਿਸਰਾਇਓ ॥’ (ਅੰਗ ੯੦੨)
ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਰੂਪੀ ਤਰਥਾਂ ਦੀਆਂ ਥੋਟਾਂ ਥਾਵੇਗਾ ਕਿ ਦੱਸ ਤੇ

ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਰੋਕ ਲਿਆ ਹੈ? ਵਿਸ਼ੇ ਰੋਕ ਲਏ ਹਨ? ਇਉਂ ਦੀਆਂ ਦਾ ਦਮਨ
ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ? ਜੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਲਾਹਨਤ ਹੋ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਧਾਰੇ

ਨੂੰ ਤੋਂ ਕੀ ਖਾਟਿਆ ਹੈ? ਐਵੇਂ ਹੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ? ਆਪ ਹੀ ‘ਸਟਾਏਪੀ
ਸਟ ਕਪੜੀ’ ਦੱਤੇ ਸਟੇ ਪੁਣੇ ਬਣਿਆ ਵਿਰਦਾ ਹੈ। ਫਰ ਜਾਣੇਗਾ ਕਿ ਮੈਂ
ਮੁਰਖਤਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਆਪੋ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦ ਭਾਣੇ ਵਿਚ
ਚਲ ਕੇ ਸਿੰਗਾਰੂ ਜੀ ਦੀ ਡਿਘਾ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ

(ਉਹ ਜਾਣੇ ਜੋਤੀਆ ਮਹਿ ਖਾਇ ॥)

ਸਾਖੀ ਜੈਮਨਿ ਮੁਨੀ ਦੀ

ਜੈਮਨਿ ਮੁਨੀ ਬਿਆਸ ਜੀ ਦਾ ਚੇਲਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਥਾਣੀ ਵਿਦਿਆ
ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਵੇਦ ਅਦਿ ਪੜ੍ਹੇ। ਅਹੰਕਾਰਮਈ ਦੇ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿਚ
ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ। ਜੀਵ ਨੇ ਵੀਸਰ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹਨ। ਭਾਵ ਮੈਂ ਉਹੀ ਬ੍ਰਹਮ

ਹਾਂ। ਵੇਦਾਂਤ ਭਾਗ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ, ਸਮਝ ਕੇ ਮਨ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ।
ਜੈਮਨਿ ਮੁਨੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗ੍ਰੰਥ ‘ਪੂਰਬ ਮੀਮਾਸਾ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ’ ਵਿਚ ਲਿਖ ਦਿਤਾ
ਕਿ ਗਿਆਨਵਾਨ ਨੂੰ ਮਾਯਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਹਨ ਇਹ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ

ਨੂੰ ਸਟਾਏਆ ਕਿ ਇਹ ਮੈਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਬਿਆਸ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ
‘ਸਿਖ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਬਚਨਾ ਸੁਭਕਲ ਹੋ ਗਿਆਨਵਾਨ’

ਸ੍ਰੀ ਸਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਨੂੰ ਤੀ ਮੇਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਹਨ ਕੀਤਾ ਤ ਰੀਬ ਵਿਚ ਇਹ ਨਾ
ਹੀ ਕੱਟਿਆ।

ਬਿਆਸ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਇਸ ਦੀ ਪਰਖ ਕਰਨ ਦੀ ਜੁਗਤੀ ਰਚੀ।
ਇਕ ਰਾਜਪੂਤ ਦੀ ਸ਼ਾਈ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਰਚਿਆ। ਆਪ ਲੜਕੀ ਦਾ ਰੂਪ
ਬਣਿਆ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਕੇ ਭੇਲ ਤ ਜੇਧ ਦੇ ਸਮੇਤ ਆ
ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਮ ਦਾ ਵਕਤ ਹੈ, ਜੈਮਨਿ ਮੁਨੀ ਦੀ ਕੱਟੀਆ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆਉਣ ਤੇ
ਇਕ ਸ਼ਰ ਨਿਕਲਿਆ, ਜਿਸ ਦੇ ਭਰ ਤੋਂ ਸਾਰੀ ਜੰਦ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਦ ਸਮਤ
ਭੱਜ ਗਈ। ਚਾਕੀ ਸਿਵਲ ਭੇਲ ਵਿਚ ਇਕ ਲਾੜੀ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈ ਤੇ ਉਸ ਨੇ
ਭੇਟਾ ਸਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਰਿਖੀ ਪਾਸ ਆਇਆ ਤੇ
ਭੇਟ ਦਾ ਬਾਰਨ ਪੁਛਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸ਼ੇਰ ਦੇ
ਨਿਕਲਣ ਕਰਕੇ ਸਾਰ ਭੱਜ ਗਏ ਹਨ ਮੈਂ ਇਕੋਲੀ ਰਹਿ ਗਈ ਹਾਂ। ਰਿਖੀ ਨੇ
ਦਿਲਾਸਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ ਸਵੇਰ ਹੋਵੇ ਤੂੰ ਚਲੀ ਜਾਈ, ਹੁਣ ਇਥੇ ਮੱਟ ਵਿਚ ਤੂੰ
ਆਰਾਮ ਕਰ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਵਿਚ ਮਰਾ ਆਸਣ ਹੈ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਸ਼ੇਰ ਤੇ ਏਤ ਆਇ
ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਬੂਹਾ ਬੰਦ ਰੱਖਣਾ ਤੇ ਜੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕੁਝ, ਭਾਵੇਂ
ਮੈਂ ਵੀ ਕਹਾ, ਬੂਹਾ ਨਹੀਂ ਖੋਲ੍ਹਣਾ।

ਸੋ ਉਸ ਲਾੜੀ ਨੇ ਮੱਟ ਵਿਚ ਅਰਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਬੂਹਾ ਬੰਦ ਕਰ ਲਿਆ। ਜਦ
ਕੁਝ ਰਾਤ ਚਲੀ ਗਈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਬੜੀ ਸ਼ੰਦਰ, ਕੇਮਲ, ਮੋਹਣੀ ਸੁਰ ਨਾਲ ਵੇਦ
ਵੀਆਂ ਰਿਚਾਂ ਪੜ੍ਹਨੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਰਿਖੀ ਦਾ ਮਨ
ਮੋਹਿਆ ਗਿਆ। ਆਪਣਾ ਮੱਟ ਛੱਡ ਕੇ ਇਸ ਦੇ ਮੱਟ ਪਾਸ ਆ ਗਿਆ। ਮਨ
ਵਿਚ ਵਿਕਾਰ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਬੂਹਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿਹਾ। ਪਰ ਉਸ ਨੇ
ਨਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਿਚਾਂ ਪੜ੍ਹਦੀ ਰਹੀ। ਜੈਮਨਿ ਮੁਨੀ ਅਤੀ
ਕਾਮਾਤੁਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਨੇ ਮੱਟ ਦੇ ਤਖਤੇ ਖੇਤਨ ਚਾਹ ਪਰ ਨਾ ਹੀ ਟਟਾ।
ਅਖੀਰ ਉਹ ਮੱਟ ਭੀਨ ਕੇ ਛੱਤ ਪੱਟ ਕੇ ਵਿਚ ਲਸਕ ਪਿਆ ਜਦੋਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ
ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਅੱਗੇ ਬਿਆਸ ਜਿਥੀ ਬੈਠਾ ਹੈ ਸਿਰ ਵੇਖੀਆ ਵੇਖੀਆ ਜਟਾ
ਹਨ ਤੇ ਰਿਚਾਂ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੈਮਨਿ ਮੁਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ‘ਜੇ ਕੀ ਹੋਜਾ ਸੀ ਗਿਆਨਵਾਨ
ਨੂੰ ਮਾਏਆ ਮੇਰੇ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ ਹਨ।’ ਰਿਚਾਂ ਮੋਹਿਆ ਗਿਆ? ਇਹ
ਸੁਣ ਕੇ ਬੜਾ ਸਰਮੰਦਾ ਹੋ ਜਾਣਾ ਤੇ ਹਰ ਦੂਹ ਪੜ੍ਹਨੀਆਂ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਰੱਬ
ਰੱਬ ਵਿਚੋਂ ਕੱਟੀਆਂ। ਜੈਮਨਿ ਮੁਨੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਿਹਾ ‘ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ
ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਤਰਥਾਂ ਰੂਪ ਚੰ। ਜਿਤਨੀਆਂ ਉਹ ਖਾਧਾ ਹੈ ਉਹ ਆਪ ਹੀ

ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਨਾਰਦ ਨ ਮਾਣ ਲੀਗ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਕਾਮ ਤੋਂ ਵਰਤਾਰਾ ਪ
ਲਿਆ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ ਨ ਪਰਖ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਬਾਂਦਰ ਦਾ ਮੂੰਹ
ਲਗਾਉਣਾ ਪਿਆ ਸੀ। 'ਬ੍ਰਹਮਚਰਿਤ' ਕਰ ਨਾਰਦ ਹਿਰਾਨੀ ਹੈ। (ਭਾ. ਗ.)
ਵਾ :— ਹੋਰਾਂ ਤਪਸਵੀ ਤੇ, ਮਾਇਆ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਕ ਕੇਹਾ ਤਿਆ
ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਅੰਤੀਆ ਮਾਰਦੀ ਸੀ, ਕਹਿੰਦੀ ਤੇਰੇ ਵਰਤਿਆਂ ਤ ਬਿਨਾਂ ਕੇਹਾ ਤਿਆ
ਤੇ ਮਾਰਦੀ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਆਪੇ ਜਾਣੈ, ਆਪੇ ਦੇਇ :— ਆਪ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ (ਜਾਣੈ)
ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਹਨ ਜੋਸ਼ਿਲੀ ਦੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮੋੜਣਾ (ਜਾਣੈ) ਜਾਣਦੇ ਹਨ।
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿਤ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿਚ ਗੁਸੇ ਹੋਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਬਥਾਮ ਸੇਵਾ ਵਿਚ
ਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਯਥਾ :—
'ਸੇਵਾ ਕਰਤ ਹੋਇ ਨਿਰਕਾਮੀ ॥ ਤਿਸਕਉ ਹੋਤ ਪ੍ਰਾਪਤਿ 'ਆਮੀ' ॥' (੨੯੬)
ਚੰਦਲ ਚਿਤ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਭਗਤੀ ਵਿਚ ਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ
ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਭਾਣੇ ਵਿਚ ਚਲਾਕੇ ਦੁਹਮ ਗਿਆਨ ਦਾ
ਦਾਤ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਇਉਂ ਅੰਤਰਜਾਮਤਾ ਨਾਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਹਿਰਦਿਆਂ ਦੀ ਆਪ
ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਭਾਣੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੰਤ ਤੇ ਆਪ ਹੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰ
ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਵਾ :— (ਆਪੇ ਜਾਣੈ) ਆਪ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਤੂੰ ਪਦ ਦੇ ਲੱਖ ਅਰਥ ਨੂੰ ਅਤੇ
(ਆਪੇ ਦੇਇ) ਆਪ ਹੀ ਤੇਰੇ ਪਦ ਦੇ ਲੱਖ ਅਰਥ ਦਾ ਬੋਧ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਵਾ :— (ਆਪੇ ਜਾਣੈ) ਆਪ ਹੀ ਪ੍ਰਬੁੱਧ ਚੇਤਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਸਰੂਪ
ਤਾਈਂ ਜਾਨਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਆਪ ਹੀ ਅਪ੍ਰਬੁੱਧ ਚੇਤਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ
ਗਿਆਨ ਦਿੰਦੇ ਹੋ।

ਵਾ :— ਆਪਣਾ ਆਪ ਹੀ ਤੇਰੇ ਪਦ ਦਾ ਲੱਖ ਅਰਥ ਰੂਪ ਹੈ, ਯਥਾ :—
'ਪਦ ਪਦਕੇ ਅੰਤਰ ਕੀ ਜਾਨੈ ॥' (ਗੋਪਾਲੀ) ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਹਿਰਦਿਆਂ ਦੀ ਜਾਣ
ਵਾਲਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਆਪ ਹੀ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਆਤਮਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮਾਖੀ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ
ਸ੍ਰੀ ਸਮਤ ਮੋਟ ਵਾਲਾ ਤੇ ਪਦ ਦਾ ਲੱਖ ਅਰਥ ਰੂਪ ਹੈ।

ਆਖਹਿ ਸਿ; ਭਿ ਕੇਈ ਕੇਇ : ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੀ ਰਜਾ ਨਿ
ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਕਰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਦੁੱਖ ਸੁੱਖ ਦਿੰਦੇ

ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਹੈ (ਸਿ) ਉਹ ਪਰਖ (ਭਿ) ਬਹੁਤੇ (ਕਈ ਕੇਇ) ਕਈ ਕਈ ਹਨ ਕਈ ਵਿਚ।
ਵਾ :— ਜਿਹੜੇ ਦਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ (ਸਿ) ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਜੀ ਪਦ ਦਾ
ਲੱਖ ਅਰਥ ਰੂਪ ਆਪ ਹੈ ਅਤੇ (ਭਿ) ਬਹੁਤੇ ਤੇਰੇ ਪਦ ਲੱਖ ਅਰਥ ਰੂਪ ਕੀ
ਆਪ ਹੈ। ਉਹ (ਕਈ ਕੇਇ) ਕਈ ਕਈ ਹਨ ਕਈ ਵਿਚ।
ਯਥਾ : 'ਬੋਟਨ ਮੈ ਨਾਨਕ ਕਉ, ਨਾਰਾਇਨ ਜਿਹ ਚੀਤਿ ॥' (ਅੰਗ ੧੪੨੭)

ਜਿਸਨੋ ਬਖਸ; ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ :— ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਆਪਣੀ
(ਸਿਫਤਿ) ਭਗਤੀ ਇਕੱਲੇ ਮੈਨਕ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨੀ (ਸਾਲਾਹ) ਸਿਰਫ਼ ਵਿਚ
ਮਿਲਕ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦਾ ਜਸ ਕਰਨਾ ਦਵੇ, ਵਾ :— (ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ) ਕੀਰਤਨ ਭਗਤੀ
ਬਖਸ਼ ਦੇਵੇ। 'ਮਿਲ ਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਬਖਸਾ ਨੂੰ ਸਾਲੀ ਨਾਲ ਗਾਉਣਾ
ਕੀਰਤਨ ਹੈ।' 'ਵਾਹ ਵਾਹ ਮਿਫਤਿ ਸਲਾਹ ਹੈ ਗਰਮੁਖਿ ਸਬ ਕੇਇ ॥' (੫੧੪)

ਵਾ : ਸਿਫਤੀ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ (ਸਾਲਾਹ) ਮੰਦਗੀ ਬਖਸ਼ ਦੇਵੇ।
ਅਥਵਾ : ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਜੇ ਸਿਫਤੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ ਆਪਣੀ (ਸਾਲਾਹ)
ਤੇਰੇ ਪਦ ਦਾ ਲੱਖ ਅਰਥ ਰੂਪ ਅਤੇ ਤੂੰ ਪਦ ਦਾ ਲੱਖ ਅਰਥ ਦਾ ਨਿਰਨਾ ਰੂਪ
(ਸਿਫਤਿ) ਬਖਸ਼ ਦੇਵਾ ਹੈ। ਵਾ :— ਜਿਸ ਨੂੰ ਭਗਤੀ ਰੂਪੀ ਸਿਫਤ ਬਖਸ਼ ਦਿੰਦੇ
ਹੋ ਉਹ ਅਗ (ਸਾਲਾਹ) ਭਗਤੀ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ 'ਅਰਬੀ ਪਦ'
(ਸਾਲਾਹ) ਕਲਿਆਣ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਦੀ ਹੈ। ਵਾ :— ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਰੂਪ, ਭੂਤ ਲੱਖਣਾਂ
ਦਾ ਨਿਰਨਾ ਕਰਨ ਰੂਪ ਸਿਫਤ ਤੇ ਰਤਸਬੀ ਲੱਖਣਾਂ ਦਾ ਨਿਰਨਾ ਕਰਨ ਰੂਪ
ਸਾਲਾਹ ਬਖਸ਼ਦਾ ਹੈ। ਉਹ :—

ਨਾਨਕ; ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਪਾਤਿਸਾਹ :— ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ
ਵਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਵ ਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰਕੇ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਦਾ ਪਾਤਿਸਾਹ
ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। (ਪ੍ਰਭਾਇ ਵਾਂਗ) ਯਥਾ :—

'ਨਾਨਕ ਹੋਰਿ ਪਾਤਿਸਾਹੀਆ ਕੂੜੀਆ ਨਾਮਿ ਰਖੇ ਪਾਤਿਸਾਹ ॥' (੧੪੧੩)
ਅਥਵਾ :— ਉਹ ਗੁਰਮੁਖ ਸਰੂਪ ਰੂਪ (ਪਾਤਿ) ਭਖਤ ਦੀ (ਸਾਹੀ) ਮਾਲਕੀ
ਪਾ ਕੇ (ਪਾਤਿਸਾਹੀ) ਸਰੂਪ ਰੂਪੀ (ਪਾਤਿ) ਭਖਤ ਦਾ (ਸਾਹੀ) ਮਾਲਕ ਜੋ
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ ਉਸਦਾ ਸਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਯਥਾ :

'ਅਬ ਤਉ ਗਾਇ ਚਢੇ ਸਿੰਘਾਸਨਿ ਮਿਲੈ ਹੈ ਸਾਰੰਗ ਪਾਨੀ ॥
ਗਮ ਬਥੀਰਾ ਏਕ ਭਏ ਹੈ ਕੋਇ ਨ ਸਕੈ ਪਛਾਨੀ ॥' (ਅੰਗ ੯੬੯)
ਵਾ : ਉਹ ਗੁਰਮੁਖ (ਪਾਤਿਸਾਹੀ) ਸਰੂਪ ਰੂਪੀ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਨੂੰ ਪਾ ਕੇ
ਬ੍ਰਹਮਾ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਪਾਤਿਸਾਹੀਆਂ ਦੇ ਭੀ ਪਾਤਿਸਾਹ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

→ ਛੱਬੀਵੀਂ ਪਉੜੀ ਪ੍ਰਾਰਭ ←

ਅਮੁਲ ਗੁਣ; ਅਮੁਲ ਵਾਪਾਰ॥ ਅਮੁਲ ਵਾਪਾਰੀਏ;
ਅਮੁਲ ਭੰਡਾਰ॥ ਅਮੁਲ ਆਵਹਿ; ਅਮੁਲ ਲੈ ਜਾਹਿ॥
ਅਮੁਲ ਭਾਇ; ਅਮੁਲ ਸਮਾਹਿ॥ ਅਮੁਲ ਧਰਮੁ;
ਅਮੁਲ ਦੀਬਾਣੁ॥ ਅਮੁਲ ਤੁਲੁ; ਅਮੁਲ ਪਰਵਾਣੁ॥
ਅਮੁਲ ਬਖਸੀਸ; ਅਮੁਲ ਨੀਸਾਣੁ॥ ਅਮੁਲ ਕਰਮੁ;
ਅਮੁਲ ਫੁਰਮਾਣੁ॥ ਅਮੁਲ ਅਮੁਲ; ਆਖਿਆ ਨ
ਜਾਇ॥ ਆਖਿ ਆਖਿ, ਰਹੇ ਲਿਵ ਲਾਇ॥
ਆਖਹਿ; ਵੇਦ ਪਾਠ ਪੁਰਾਣੁ॥ ਆਖਹਿ; ਪੜੇ ਕਰਹਿ
ਵਖਿਆਣੁ॥ ਆਖਹਿ ਬਰਮੇ; ਆਖਹਿ ਇੰਦੁ॥
ਆਖਹਿ ਗੋਪੀ; ਤੈ ਗੋਵਿੰਦੁ॥ ਆਖਹਿ ਦੀਸਰੁ;
ਆਖਹਿ ਸਿਧ॥ ਆਖਹਿ; ਕੇਤੇ ਕੀਤੇ ਬੁਧ॥
ਆਖਹਿ ਦਾਨਵ; ਆਖਹਿ ਦੇਵ॥ ਆਖਹਿ ਸੂਰਿ
ਨਰ; ਮੁਨਿ ਜਨ ਸੇਵਿ॥ ਕੇਤੇ ਆਖਹਿ; ਆਖਣਿ
ਪਾਹਿ॥ ਕੇਤੇ ਕਹਿ ਕਹਿ; ਉਠਿ ਉਠਿ ਜਾਹਿ॥
ਦੇਤੇ ਕੀਤੇ; ਹੋਰਿ ਕਰਹਿ॥ ਤਾ ਆਖਿ ਨ ਸਕਹਿ;
ਕੋਈ ਕੋਇ॥ ਜੇਵਡੁ ਭਾਵੈ; ਤੇਵਡੁ ਹੋਇ॥ ਨਾਨਕ
ਜਾਣੈ; ਸਾਰਾ ਸੋਇ॥ ਜੇ ਕੋ ਆਖੈ; ਬੋਲੁ ਵਿਗਾੜੁ॥
ਤਾ ਲਿਖੀਐ; ਸਿਰਿ ਗਾਵਾਰਾ ਗਾਵਾਰੁ॥ ੨੬॥

ਅਰਥ ੧-ਪ੍ਰਸੰਨ :- ਮਿੱਥਾਂ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰਾ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਉਹ

ਸਮੁੱਚੇ ਗੁਣ ਅਤੇ ਵਾਪਾਰ ਦਸੋ ਜੀ ?

ਉਂਤਰ :- ਅਮੁਲ ਗੁਣ :- ਹੇ ਜਿਹੜੇ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਲੇ

ਸੁਭ ਗੁਣ ਬਰ ਹੀ (ਅਮੁਲ) ਅਮੋਲਕ ਭਾਵ ਕੀਮਤੀ ਹਨ।

ਯਥਾ : 'ਮੋਲਿ ਨ ਹਾਸੀਐ ਗੁਣਹ ਅਮੋਲ ॥' (ਅੰਗ ੨੯੪)

'ਗੁਣ ਅਮੋਲਕ ਪਾਇ ਨ ਜਾਹਿ ॥' (ਅੰਗ ੩੬੧)

'ਲਾਖ ਕਰੋਰੀ ਮਿਲੈ ਨ ਕੋਹ ॥ ਸਿਸਾਹਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਤਿਸ ਹੀ ਵੇਹਿ ।' (੩੭੭)

ਅਮੁਲ ਵਾਪਾਰ :- ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਰੂਪੀ ਨਿ ਵਿਚੋਂ ਬੁਲ ਜੋਕੇ ਮੱਥ,

ਕਾਮ ਨਿਆਗ ਕੇ ਵਸਤ ਵਿਚਾਮ, ਕੰਧ ਨੀ ਕੇ ਸਾਹੀ, ਲਭ ਦੇ ਕੇ ਸਿਖ, ਮਹ
ਦੇ ਕੇ ਸਿਰੇਕ, ਹੋਰਾ ਤੇ ਕੇ ਮਿਸਰਾ ਲੋਟੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਧਾਰਨਾ
ਕਰਨ ਰੂਪ ਵਾਪਾਰ ਕੀ ਅਮੋਲਕ ਹੈ।

ਅਮਲ ਵਸਤੁ ਤਿਨ ਤਰਾਂ ਦੀ ਹੋਦੀ ਹੈ :-

੧. ਜੋ ਵਸਤੁ ਬਿਨਾ ਮੱਲ ਤੋਂ ਮਫਤ ਹੀ ਮਿਲ ਜਾਵੇ।

੨. ਜੋ ਵਸਤੁ ਵਿੰਦਿਆ, ਬੁਧ ਅਤੇ ਧਨ ਨਾਲ ਭੀ ਨਾ ਮਿਲ ਸਕੇ।

੩. ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ ਮਿਲੇ, ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਾ
ਹੋਦੀ ਹੋਵੇ ਉਹ ਵੀ ਅਮਲ ਹੈ।

ਅਮੁਲ ਵਾਪਾਰੀਏ; ਅਮੁਲ ਭੰਡਾਰ :- ਉਸ ਦੇ ਸਿਖ ਜਗਤਾਸ

ਸੁਭ ਗੁਣ ਸਰੀਦਣ ਵਾਲੇ ਵਾਪਾਰੀਏ ਅਥਵਾ ਬ੍ਰਹਮ ਰਿਆਨੀ ਵਾਪਾਰ ਕਰਾਉਣ
ਵਾਲ ਵਾਪਾਰੀਏ ਭੀ ਅਮੋਲਕ ਹਨ ਅਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਭੰਡਾਰਾ ਸਤਿਸੰਗਤ
ਵਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਭੀ ਅਮੋਲਕ ਹੈ।

ਅਮੁਲ ਆਵਹਿ; ਅਮੁਲ ਲੈ ਜਾਹਿ :- ਜੋ ਗੁਰਮੁਖਿ ਮਾਤਲੋਕ

ਵਿਚ ਮਨੁਖਾ ਜਨਮ ਧਾਰ ਕੇ (ਆਵਹਿ) ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਉਣਾ
ਵੀ ਅਮੋਲਕ ਹੈ। ਅਤੇ ਜਿਹੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਸਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਕੇ ਅਤੇ
ਮੁਕਤਿ ਆਦਿਕਾਂ ਨੂੰ (ਲੈ ਜਾਹਿ) ਲੈ ਕੇ ਸੱਚ ਖੇਤ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਹੈ ਇਹ ਵੀ
ਅਮੋਲਕ ਹੈ।

ਅਮੁਲ ਭਾਇ; ਅਮੁਲਾ ਸਮਾਹਿ :- ਉਸ ਪ੍ਰਸੰਸਰ ਦਾ (ਭਾਇ)

ਭਾਣਾ ਮੰਨਣਾ ਵੀ ਅਮੋਲਕ ਹੈ। ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ (ਸਮਾਹਿ) ਸਮਾਉਣਾ ਭਾਵ
ਅੰਤਰ ਹੋਣਾ ਵੀ ਅਮੋਲਕ ਹੈ।

ਅਮੁਲ ਧਰਮੁ; ਅਮੁਲ ਦੀਬਾਣੁ :- ਉਸਦਾ ਧਰਮ ਜੋ ਸੱਤ, ਚਿੱਤ

ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਸੀ ਸਾਹਿਬ

ਅੰਦਰ ਸਰੂਪ ਹੈ ਇਹ ਵੀ ਅਮੋਲਕ ਹੈ। ਅਤੇ ਉਸਦੀ (ਦੀਬਾਣ) ਸਤਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰੂਪੀ ਭੀ ਅਮੋਲਕ ਹੈ। ਵਾ:-ਉਸਦਾ (ਦੀਬਾਣ) ਆਸਰਾ ਵੀ ਅਮੋਲਕ ਹੈ।

ਅਮੁਲੁ ਤੁਲੁ; ਅਮੁਲੁ ਪਰਵਾਣੁ :-ਅਮੋਲਕ ਹੀ ਉਸਦਾ (ਤੁਲ) ਵੀਬਾਰ ਰੂਪੀ ਵੱਟਾ ਹੈ। ਵਾ:- (ਤੁਲ) ਸਿਰ ਦੇ ਵੱਟੇ ਪ੍ਰਮਸਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ

ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ :-
'ਮਨ ਗੰਢਗੀ ਦੀ ਕਠੜੀ ਹਰਿ ਹੀਰਿਆ ਦੀ ਖਾਣ ॥
'ਮਨ ਗੰਢਗੀ ਦੀ ਕਠੜੀ ਹਰਿ ਹੀਰਿਆ ਦੀ ਖਾਣ ॥'
ਜੋ ਸਿਰ ਦਿਤਿਆ ਹਰਿ ਮਿਲੇ ਤੋਂ ਵੀ ਸਸਤਾ ਜਾਣ ॥'
(ਬਹੀਦ ਬਿਲਾਸ ਕਿਆਨੀ ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡ)

ਪੰਜਾ ਪਿਆਰਿਆ ਨੇ ਸਿਰ ਦੇ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਹ (ਤੁਲ) ਵੱਟਾ ਪਰਬਨ ਰੂਪ ਵੀ ਅਮੋਲਕ ਹੈ।

(ਅਮੁਲੁ ਪਰਵਾਣ) (ਪਰਵਾਣ) ਪਰਵਾਣੀਕ ਹੋਣਾ, ਬਰਾਬਰ ਹਾਤੇ ਜਾਣਾ ਇਹ ਵੀ ਅਮੋਲਕ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਸਿੱਖ ਨੇ ਹਉਮੈ ਛੱਡ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਕਮਾਉਣਾ ਹੈ ਇਹ ਵੀ ਅਮੋਲਕ ਹੈ। ਵਾ:- (ਪਰਵਾਣ) ਸਾਸਤ੍ਰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੁਆਰਾ ਜਿਹੜਾ ਉਸਦਾ ਕਥਨ ਕਰਨਾ ਹੈ ਭੇਦ ਦੀਆਂ ਬਾਧਤ ਜੁਗਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਅਭੇਦ ਦੀਆਂ ਸਾਧਕ ਜਗਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਵੀ ਅਮੋਲਕ ਹੈ। ਵਾ:- ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਭੋਲਨ ਰੂਪ ਪਰਬਨ ਰੂਪ ਵੱਟਾ ਭੀ ਅਮੋਲਕ ਹੈ।

ਅਮੁਲੁ ਬਖਸੀਸ; ਅਮੁਲੁ ਨੀਸਾਣ :-ਪਰਮੇਸਰ ਨੇ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਿਆ ਦੀ ਸੋ ਬਖਸੀਸ ਕਰਨੀ ਹੈ ਇਹ ਭੀ ਅਮੋਲਕ ਹੈ ਅਤੇ (ਨੀਸਾਣ) ਲੇਖ, ਮੋਚੇ ਦਾ ਲੇਖ ਭੀ ਅਮੋਲਕ ਹੈ (ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਨਿਬੰਧਨ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਲਗਦਾ ਹੈ) 'ਜਿਸ ਫੈ ਮਸਤਕਿ ਕਰਮੁ ਹੋਇ ਸ ਸੇਵਾ ਲਾਗਾ ॥' (ਅੰਗ ੧੦੧)

ਵਾ:- ਮਨੁ ਬਹੁ, ਚਿੰਤੀਆ ਤੇ ਪ੍ਰਣਾਂ ਆਦਿਕ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ ਭੀ ਅਮੋਲਕ ਹੈ।

ਅਮੁਲੁ ਕਰਮ :-ਪ੍ਰਮਸਰ ਦੀ ਜੀਆਂ ਤੇ (ਅਮੁਲੁ) ਅਮੋਲਕ ਹੈ

ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਹੈ, ਬਖਸ਼ਿਸ ਹੈ

ਮਸਤਕਿ ਕਰਮੁ ਹੋਇ ਸ ਸੇਵਾ ਲਾਗਾ ॥ (ਅੰਗ ੧੦੧)

ਜੋ ਕਰਮੁ ਲਿਖਿਆ ਨ ਜਾਇ

ਅਮੁਲੁ ਫਰਮਾਣੁ :-ਪਰਮੇਸਰ ਦਾ ਗਰਬਾਣੀ ਰੂਪ (ਫਰਮਾਣ) ਹੁਕਮ ਭੀ ਅਮੋਲਕ ਹੈ। 'ਫਰਮਾਣੁ ਤਰਾ ਸਿਰੇ ਉਪਰਿ ਚਿਰਿ ਨ ਕਰਤ ਬੀਬਾਰ ॥' (੧੩੮)
ਪ੍ਰਸਨ :- ਹ ਸਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਇਹ ਜੋ ਆਪ ਨੇ ਅਮੋਲਕ ਵਸਤੂਆਂ ਕਹੀਆਂ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਪਾ ਦੇਵੀਓ, ਫਿਰ ਤਾਂ ਉਸ ਪਰਮੇਸਰ ਦਾ ਕਥਨ ਹੋ ਜਾਉਂਦਾ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ :-

ਅਮੁਲੁ ਅਮੁਲੁ, ਆਖਿਆ ਨ ਜਾਇ :-ਉਪਰੋਕਤ ਅਮੋਲਕ ਤੋਂ ਅਮੋਲਕ ਵਸਤੂਆਂ ਕਹਿ ਕੇ (ਆਖਿਆ) ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ। ਵਾ:- ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਅਮੋਲਕ ਵਸਤੂਆਂ ਤੋਂ ਭੀ ਅਮੋਲਕ ਹੈ, ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ।
ਪ੍ਰਸਨ :- ਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਉਸ ਦੇ ਕਥਨ ਕਰਨ ਦਾ ਢਲ ਕੀ ਹੈ?

ਉਤਰ :- ਆਖਿ ਆਖਿ; ਰਹੇ ਲਿਵ ਲਾਇ :- ਚੇਅੰਤ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ (ਆਖਿ) ਮਖ ਕਰਕੇ (ਆਖਿ) ਅਖਾਣਾ ਦੁਆਰਾ ਆਖਦਿਆਂ ਆਖਦਿਆਂ (ਲਿਵ) ਬ੍ਰਿਤੀ ਜਤ ਜਾਂਦੀ ਹੈ

ਅਰਥ ੨ :- (ਅਮੁਲੁ ਗੁਣ) ਸਿੱਤਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਤ, ਸੰਤੋਖ, ਦਇਆ, ਧਰਮ, ਵੀਰਾਭ, ਸ਼ਾਂਤੀ, ਧੀਰਜ ਨਿਮ੍ਰਤਾ ਆਦਿ ਜੋ ਇਹ ਗੁਣ ਹਨ ਅਮੋਲਕ ਹਨ।

(ਅਮਲ ਵਾਪਾਰ) ਸੰਤ ਸਤ, ਸੰਤੋਖਾਦਿ ਸੁਭ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਵਾਪਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਜੋ ਗਣ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਸਰਧਾ ਸੇਵਾ ਵਧੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਤਾਂ ਦਾ ਇਹ ਵਾਪਾਰ ਭੀ ਅਮੋਲਕ ਹੈ।

(ਅਮਲ ਵਾਪਾਰੀਏ) ਸਿੱਤਾਂ ਦੇ ਵਾਪਾਰੀਏ ਜਗਿਆਸੂ ਅਮੋਲਕ ਹਨ। 'ਸੰਤਨ ਸਿਧਿ ਮੇਰੀ ਲੇਵਾ ਦੇਵੀ ਸਿੰਤਨ ਸਿਧਿ ਬਿਓਹਾਰਾ ॥' (ਅੰਗ ੬੧੪)

(ਅਮਲ ਕੇਰਾਰ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਤਾਂ ਦਾ ਤੇ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਰੂਪ ਭੇਰਾਰ ਸਰਧਾ ਆਦਿ ਗੁਣਾਂ ਸਹਿਤ ਅਮੋਲਕ ਹੈ

ਵਾ:- ਸਿੱਤਾਂ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਹਿਰਦਾ ਅੰਤਰਕਰਣ ਹੈ ਮਲ ਵਿਖੇਪ ਆਦਿਕ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਵਰਨ ਆਦਿਕਾ ਤੋਂ ਰੀਤ ਹੈ ਅਤੇ ਵੀਰਗਣ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਸਮੇਤ ਹੋ ਲਿਵ ਲੋਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਿਰਦ ਅੰਤਰਕਰਣ ਰੂਪੀ ਭੇਰਾਰ (ਸਿੱਤ ਰਿਦਾ ਕੇਰਾਰ) ਭੀ ਅਮੋਲਕ ਹੈ।

(ਅਮਲ ਆਵਹਿ) ਅਮੋਲਕ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਤਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦਾ ਆਉਣਾ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਸਾਧੂ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

‘ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਜਨਮ ਪ੍ਰੀਤ ਸੇਵਾ ਉਪਰਨਹਾਰ।’ (ਅੰਗ ੨੭੯)
(ਅਮਲ ਲੇਖਾ) ਅਤੇ ਅਮੋਲਕ ਹੀ ਉਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਰੂਪ ਰਤਨ ਲੇਖੇ
ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

(ਅਮਲ ਗਾਇ.) ਜਗਿਆਸੂਆ ਦਾ ਸ਼ੇਰਾਂ ਨਾਲ ਜੋ ਤਾਇ ਪ੍ਰੇਮ ਹੋ ਇਹ ਕੀ
ਅਮੋਲਕ ਹੈ।
ਜਿਸ ਸੰਬੰਧ ਵਾਸੀ ਮਹੀ ਪੁਰਖ ਸ੍ਰੀ ਗਿਆਨੀ ਰਾਮਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ
‘ਚਾਲਸਾ’ ਭਿੰਨਰੀ ਵਾਸੀਆਂ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਭਾਈ ਗੁਰਮਤ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਉਹੀਸਾ ਨੇ ੧੩ ਸਾਲ ਜੀਓ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਇਕ-ਰਸ ਮਹੀ ਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਤੇ
ਸੰਗਮ ਦੀ ਇਲੈ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਮਹੀ ਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਜਾਣ ਤੋਂ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਛੋੜਾ ਨਾ ਸਹਾਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਲਦੀ ਚਿਖਾ ਵਿਚ ਮਿਹ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਛੋੜਾ ਨਾ ਸਹਾਰਦਿਆਂ ਪਿਆਰੇ ਸਿਉ ਨਹੀਂ ਰਿਸ ਆਗੇ ਮਰਿ ਚਲੀਐ।
ਪੰਗਤੀਆ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਪਿਆਰੇ ਸਿਉ ਨਹੀਂ ਰਿਸ ਆਗੇ ਮਰਿ ਚਲੀਐ।
ਪ੍ਰਿਥਾ ਜੀਵਣ ਸੰਸਾਰਿ ਤਾਕੇ ਪਾਛੇ ਜੀਵਣਾ।
ਭਾਸ ਮਾਰ ਕੇ ਪਰਿਥਾ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਸਭ ਕੇ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਨਹੀਂ ਸੀ
ਕੀਤੀ, ਨਹੀਂ ਹਾਇ ਕੀਤੀ, ਨਹੀਂ ਤੁੜਿਆ।

(ਅਮਲ ਸਮਾਹਿ) ਸੇਤਾ ਦੇ ਕਰਕੇ ਪਰਮੇਸਰ ਵਿਚ ਜੋ ਲੀਨ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਇਹ
ਭੀ ਅਮੋਲਕ ਹੈ।

‘ਸ੍ਰੀ ਸਹਾਈ ਰਾਮ ਕੇ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਦੀਆ ਮਿਲਾਇ॥’ (ਅੰਗ ੧੩੬)

‘ਸ੍ਰੀ ਸਹਾਈ ਪ੍ਰੇਮ ਕੇ ਹਉ ਤਿਨ ਕੇ ਲਾਗਾ ਪਾਇ॥’ (ਅੰਗ ੧੩੭)

(ਅਮਲ ਪਰਮਸ) ਸੇਤਾ ਨੇ ਜੋ ਸਤ ਚੜਨ ਅਨੰਦ ਸਰੂਪ ਪਰਮੇਸਰ ਪਰ

ਨਿਸਰੇ ਦਾ ਪਰਮ ਪਾਰਿਆ ਹੈ ਇਹ ਭੀ ਅਮੋਲਕ ਹੈ।

(ਅਮਲ ਦੀਬਾਣ) ਸਿਹਤਾ ਸੇਤਾ ਦਾ (ਦੀਬਾਣ) ਆਸਰਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸੇਤਾ ਦਾ

(ਦੀਬਾਣ) ਸੇਤਾ ਹੈ ਇਹ ਭੀ ਅਮੋਲਕ ਹੈ।

‘ਅਕਰਾ ਸੇਤਾ ਸੇਗਿ ਹੈ ਸਾਧਾ।’ (ਅੰਗ ੧੯੩)

ਅਮਲ (ਲੇਖਾ) ਸੇਤਾ ਦਾ (ਤੁਲ) ਵੀਚਾਰ ਭੀ ਅਮੋਲਕ ਹੈ। ਜਾਂ (ਤੁਲ) ਦੁਆ

ਰਾਹੀ ਭੀ ਅਮੋਲਕ ਹੈ।

ਅਮਲ ਪਰਵਾਣ, ਸੇਤਾ ਦਾ (ਪਰਵਾਣ) ਜੋ ਪਰਮੇਸਰ ਤੇ ਨਿਸਰਾ ਹੈ;

ਪ੍ਰੇਮ ਜੋ ਵੀਚਾਰ ਨਹੀਂ (ਪਰਵਾਣ) ਹੋਣਾ ਹੈ ਸਭੀ ਅਮੋਲਕ ਹੈ। ਵਾ. ਸਿ.

ਪ੍ਰੇਮ ਸੇਤਾ ਪਰਵਾਣ ਦੁਆ ਭੀ ਅਮੋਲਕ ਹੈ। ਵਾ. ਸਿ. ਪਰਮੇਸਰ

ਪ੍ਰੇਮ ਸੇਤਾ ਪਰਵਾਣ ਦੁਆ ਭੀ ਅਮੋਲਕ ਹੈ। ਵਾ. ਸਿ. ਪਰਮੇਸਰ

ਪ੍ਰੇਮ ਸੇਤਾ ਪਰਵਾਣ ਦੁਆ ਭੀ ਅਮੋਲਕ ਹੈ। ਵਾ. ਸਿ. ਪਰਮੇਸਰ

ਪ੍ਰੇਮ ਸੇਤਾ ਪਰਵਾਣ ਦੁਆ ਭੀ ਅਮੋਲਕ ਹੈ। ਵਾ. ਸਿ. ਪਰਮੇਸਰ

ਪ੍ਰੇਮ ਸੇਤਾ ਪਰਵਾਣ ਦੁਆ ਭੀ ਅਮੋਲਕ ਹੈ। ਵਾ. ਸਿ. ਪਰਮੇਸਰ

(ਅਮਲ ਬਖਸੀਸ) ਸੇਤਾ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਭਾਉ ਭਗਤੀ ਦੀ ਭੀ ਅਮੋਲਕ ਹੈ।

(ਅਮਲ ਨੀਸਾਣ) ਸੇਤਾ ਮਹੀ ਪੁਰਖ ਜੋ (ਨੀਸਾਣ) ਮਖ ਦੇ ਲਖਾ ਨੂੰ ਸਿੱਟ ਕੇ
ਓਠੇ ਬਣਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਭੀ ਅਮੋਲਕ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ:

ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਸਾਹਬਾਜ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ

ਸ਼ਹੀਦ ਭਾਈ ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਾਸੀ ਸਾਹਬਾਜ
ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੋ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਹਾਜ਼ ਦੇ ਅੰਤਮ ਸਮੇਂ ਹੋਏ ਹਨ। ਸਾਹਬਾਜ ਸਿੰਘ
ਜੀ ਵਿਦਿਆ ਵਿੱਚ ਬੜਾ ਤਿਪੋਨ ਸੀ, ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸੀ
ਕਾਜੀਆਂ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, ਸੇਮਾ ਬਹੁਤ ਪੁਰਖ ਸਿੱਖ ਪਰਮ
ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕਈ
ਸਿਆਣੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਵੱਲ ਆਪੇ ਹੀ ਪਰੋਸ ਜਾਣਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤ੍ਰਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਨੂੰ
ਪਕੜ ਕੇ ਏਕੀਆਂ ਲਾ ਕੇ ਬੰਦੀ ਬਾਨ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਬੜਾ ਲਾਭ
ਦਿੰਦੇ ਪਰ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੇ ਦੀਨ ਨ ਮੰਨੇ। ਇਕ ਦਿਨ ਸਾਹਬਾਜ ਸਿੰਘ ਨੂੰ
ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣਨਾ ਹੈ ਯਾ ਨਹੀਂ? ਉਹ ਉੱਪਰਿਹਾ, ਮਰਕਾ ਨੇ
ਅਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਸਿਹਤਾ ਬੇਲਿਆ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਮੰਨ ਗਿਆ
ਹੈ। ਸ਼ਹੀਦ ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਾ ਆਖਿਆ, ਬਾਬਾ! ਤੂੰ ਸਿੱਖ ਸੁਣਕੇ ਕੀ
ਕਹੇਂਗਾ? ਤੇਰੇ ਪੱਤਰ ਨੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣਨਾ ਮੰਨ ਲਿਆ ਹੈ। ਭਾਈ ਸੁਬੇਗ
ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾ ਤੇ ਤੇ ਸਿਤਾਰਾ ਨਹੀਂ। ਕਸੀ ਬੂਠ ਬਲਦੇ ਹੋ,
ਉਸਨੂੰ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉ। ਸਾਹਬਾਜ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ।
ਤਾਂ ਭਾਈ ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਪੱਤਰ ਦੇ ਮੱਥੇ ਤੇ ਨਿਗ ਪ ਮ ਰੀ ਕਿ ਕੀ ਕਾਜਨ
ਹੈ? ਇਹ ਢਿੱਲਾ ਹੋ ਕੇ ਬੇਲਿਆ, ਰੱਜ ਕੇ ਉੱਤਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ
ਹਿਰਾ? ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਮੱਥੇ ਤੇ ਲੇਖ ਲਿਖਿਆ ਪਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰੀ
ਇਹ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣੇਗਾ। ਕਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਲੱਭ ਮਦਣ ਵ ਸਾਹਬਾਜੀਆ
ਸਮੇਤ ਪੈਰਾ ਦਾ ਪੰਜਾ ਮਥ ਵਿਚ ਮਾਰ ਕੇ ਲਾ ਕੇ ਲਖਾ ਹੀ ਮਦ ਦਿਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ
ਕਉਂ ਹੋਣ ਤਸੀਂ ਸਾਰਾ ਜੇਰ ਲਾ ਲਓ ਤਾਂ ਕੀ ਇਹ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨਹੀਂ ਬਣੇਗਾ।
ਸਾਰ ਕਾਜੀ ਮੁਲਾਣ ਜਰ ਲਾ ਕੇ ਤਾਂ ਤਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣੇਗਾ। ਚਰਖੀ ਤੇ
ਗੁਰੂ ਕੇ ਪੰਥਾ ਪੁੱਛਾ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਤਾਂ ਤਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ
ਗਏ ਪਰ ਪਰਮ ਨਹੀਂ ਹਾਰੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪੁਰਖ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ
ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਅਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਮਥੇ ਲੇਖ ਲਖਾ ਨੂੰ ਮਦਾ

ਸ੍ਰੀ ਜਪ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਹੋ ਸਾਖੀਓ ਧਰਮੀ ਸਿੱਖ ਦੀ ਸ਼ਰਤੀ ਵੇਖ ਕੇ ਕਿਹਾ, ਹੋ ਖੜਾ ! ਇਹਨਾਂ ਮਰਿਆ
ਪਿਆ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਜੀਨੀ ਤਾਕਤ ਹੈ, ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਹਿਬਾਨੀ
ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੋ ਪਿਤਾ ਜੀ ! ਮੈਂ ਜਾਣਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਧਰਮੀ ਸਿੱਖ ਨੇ ਮੈਨੂੰ
ਨਹੀਂ ਕਬੂਲਿਆ ਤੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਾਲਈ ਹੈ, ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਦਾ ਧਰਮ ਖੁਦਾ ਆਪ ਰੱਖ
ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਅਪਵਿੱਤ੍ਰ ਹੋਇਆ ਇਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਛੋਟਾ ਦੇਂਦਾ।
ਮੇਂ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਚੜ੍ਹਦੀਆਂ ਥਲਾਂ ਵਾਲੇ ਧਰਮੀ ਸਿੱਖ
ਹੁਣ ਸਨ ਤੇ ਹੋਣ ਬਾਹੀਰ ਹਨ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ :-
'ਸੂਧ ਜਬ ਤੇ ਹੋਹਿ ਪ੍ਰਾਨ ਮਬ ਲਗ ਪਟ ਥਾਰੇ ॥
ਪੁਤ੍ਰ ਇਹੈ ਪੁਣ ਤੋਹਿ ਪ੍ਰਾਨ ਮਬ ਨਿਤ ਬਯੋਧ ॥
ਨਿਜ ਨਾਰੀ ਕੇ ਸਾਬ ਨਹੁ ਤੁਮ ਨਿਤ ਬਯੋਧ ॥
ਪਰ ਨਾਰੀ ਕੀ ਸੇਜ ਭੁਲ ਸੁਪਨੈ ਹੂੰ ਨ ਜੋਧ ॥'
'ਪਰ ਧਨ ਪਾਤਨ ਭੁਲ ਤਿਆ ਪਰ ਮਾਤ ਹਮਾਰੇ ॥' (ਦਸਮ ਦਸਤ)

ਪ੍ਰਾਇਆ ਧਨ ਪੱਥਰ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਈਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ, ਬੱਚਿਆਂ
ਸਾਥੀਆਂ ਮਾਵਾਂ ਹਨ, ਬਰਾਬਰ ਦੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਤੇ ਛੋਟੀਆਂ ਧੀਆਂ ਦੀ
ਨਿਆਈਂ ਹਨ।

'ਏਗਾ ਨਾਰੀ ਜਤੀ ਹੁਇ ਪਰ ਨਾਰੀ ਧੀ ਕੈਣ ਵਖਾਣੈ ॥'
'ਵੇਖ ਪਰਾਈਆਂ ਬੰਗੀਆਂ ਮਾਵਾਂ ਭੈਣਾਂ ਧੀਆਂ ਜਾਣੈ ॥' (ਭਾ: ਕ੍ਰਮ: ਜੀ)
'ਸਰਬ ਧਰਮ ਮਹਿ ਸੇਸਟ ਧਰਮ ॥ ਹਰਿ ਕੋ ਨਾਮੁ ਜਪਿ ਨਿਰਮਲ ਕਰਮ ॥'
ਸੇਸਟ ਧਰਮ ਜੋ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦ ਸੰਤ ਰਾਮ ਜੀ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਸੀ, ਇਹ
ਅਮਲਕ ਹੈ।

(ਅਮਲ ਧਰਮ) ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਂ ਕਥਾਰਾਂ ਦੀ ਰਹਿਤ ਰੱਖਣ ਦਾ ਜੋ ਧਨੁ
ਦਿਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਵੀ ਅਮਲਕ ਹੈ। ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਕਛੇਹਰਾ ਬਖਸ਼ ਕੇ
ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਤੇ ਮਰਿਆ ਦਾ ਪੜਦਾ ਛਕਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ :-

ਸਾਖੀ ੨ :- ਅੰਗਰੇਜ਼ ਰਾਜ ਵੇਲੇ ਇੱਕ ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋਥ ਨਹਿਰ ਵਿਚ
ਜੀ ਜਾਈ ਸੀ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੇ ਲੋਥ ਬਾਹਰ ਕੱਢੀ। ਬਾਣਦਾਰ ਜੋ ਪਠਾਣ ਸਨ
ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਮਸਲਬ ਤੇ ਬਸਤ੍ਰ ਪਾ ਦਿਉ ਗਾਂ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ
ਜਿਸ ਦਾ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੜਦਾ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ
ਜਿਸ ਦਾ ਸਾਖੀ ਦੇ ਕਛੇਹਰਾ ਪਹਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਪਠਾਣ
ਜੀਤੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਹੋਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਕਛੇਹਰਾ

ਸ੍ਰੀ ਜਪ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਜੋ ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਜਤ ਸਤ ਵਿੱਚ ਕਾਇਮ ਰੱਖ ਕੇ ਪੜਦਾ ਛਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ
ਮਰਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਦਾ ਵੀ ਪੜਦਾ ਛਕਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਨੇ ਸਰਧਾ ਸਾਹਿਤ ਆ ਕੇ
ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪਰਵਾਰ ਸਮੇਤ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ।
ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਅਮੋਲਕ ਧਰਮ ਹੈ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼
ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਭੀ ਅਮੋਲਕ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ :-

ਸਾਖੀ ੩ :- ਇਕ ਲੜਕੀ ਜਿਸ ਨੇ ਖੇਡੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਗਾਤਰੇ
ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਧਾਰੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਲ ਉਸ ਦਾ ਸਭ ਪ੍ਰਵਾਰ ਮਾਰਿਆ
ਗਿਆ, ਉਹ ਵਿਛਾਰੀ ਇਕੱਲੀ ਉਸਤ ਵਿਚ ਤੁਰੀ ਆਉਂਦੀ ਸੀ ਮਸਲਮਾਨ
ਮਿਲਟਰੀ ਅਫਸਰ ਨੇ ਦੇਖੀ, ਵਿਛਾਰੀ ਹੋ ਕੇ ਮਗਰ ਲੱਗਾ। ਇਦਤ ਬਚਣ
ਵਾਸਤੇ ਬੀਬੀ ਬੁਛਾਂ ਦੇ ਚੱਲ ਵਿਚ ਜਾ ਲੁਕੀ। ਬਾਕੀ ਦੇ ਛੋਟੀ ਤਾਂ ਹੋਰ ਪਾਸੇ
ਚਲੇ ਗਏ। ਜਿਹੜਾ ਅਫਸਰ ਸੀ ਵਿਛਾਰ ਦਾ ਮਾਰਿਆ ਉਸ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਪਕੜਨ
ਵਾਸਤੇ, ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਖੜਾ ਕਰ ਕੇ, ਰਾਈਫਲ ਕਾਠੀ ਦੇ ਹੇਠ ਨਾਲ ਲਮਕਾ ਕੇ,
ਉਸ ਨੂੰ ਹੱਥੀਂ ਪੈਣ ਲੱਗਾ।

ਜਦੋਂ ਨੇੜੇ ਗਿਆ ਤਾਂ ਬੀਬੀ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੂੰ ਅਰਾਧ ਕੇ ਬੈਂਟ
ਹੀ ਗਾਤਰੇ ਵਾਲੀ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਕੱਢੀ ਤੇ ਉਸਦੇ ਪੈਟ ਵਿਚ ਮਾਰ ਕੇ ਉਥੇ ਹੀ ਵਰੀ
ਕਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਉਸੇ ਦਾ ਘੋੜਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਰਾਈਫਲ ਤੇ ਵਰਦੀ ਪਾ ਕੇ,
ਘੋੜੇ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਅੱਗੇ ਚੱਲੀ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮੋਹਰ ਹੋਈ ਤੇ
ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਮਿਲਟਰੀ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆਈ। ਪਹਿਲਾਂ
ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਮੱਥਾ ਟਕਿਆ ਉਪਰੰਤ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ
ਭਰ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਖੜੇ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਿੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਨ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਖਸ਼ੀ ਹੋਈ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਨੇ ਮੇਰੀ ਪੱਤ ਰੱਖੀ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ
ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ! 'ਸਾਬਤ ਸੂਰਤਿ ਦਸਤਾਰ ਸਿਰਾ ॥' (ਅੰਗ ੧੦੮੪)

ਕੇਸ ਭੀ ਅਮੋਲਕ ਦਾਜ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੀ ਵੱਡੇ ਅਮਲਕ ਗਣ ਹਨ। ਗਰੀਬਾਂ
ਅਨਾਥਾਂ ਦੀ ਅਤੇ ਸੁਆਮੀ ਰੱਖਿਆ ਵਾਸਤੇ ਮਾਨਵਰਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਮੋਲਕ ਧਰਮ
ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ, 'ਧਰਿ ਧਰਮੁ ਧਨ ਧਰਮਾਪਰਿ ਰਾਣ ਕਾਰੀ ਮਨ ਧੀਰਾ' (੯੩੦)
ਸਰ ਧਰਮਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਨ ਪ੍ਰਮਸਟ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਦਿਤ ਹੋਇਆ ਧਰਮ ਹੈ,
ਸਾਬਤ ਸੂਰਤ ਰਖਣੀ, ਪਰਥਿ ਪਾਤਰ ਕਰਨਾ, ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਜਤ ਰਹਿਣਾ,
ਆਪਣਾ ਆਪ ਵਾਰ ਕੇ ਮਲਕ ਜੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨਾ। ਜਿਹ ਜੋ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ
ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਧਰਮ ਹੈ ਜੋ (ਗਣਕਾਰੀ, ਉਪਕਾਰੀ, ਹੋਵੇ ਧੀਰਾ, ਵਿਸਿਆ

ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਜਿਹ ਭੀ ਪੁਰਾ ਕੇ, ਭੇਖ ਭੀ ਪੁਰਾ ਬੋਲੇ, ਸਦਾ ਸੋਚ
ਵਿਚ ਰਲੇ ਨਾ, ਧੀਰਜ ਰ ਕੇ, ਭਲ ਭੀ ਪੁਰਾ ਕੇ, ਸਦਾ ਸੋਚ
ਬਲ, ਜਿਸ ਨੇ ਸਭ ਗੁਣ ਹਨ। ਇਹ ਧਰਮ ਏਹਿਨੇ 'ਸਾਠਣਤਾਵਲੀ' ਵਿਚ ਹਨ:-
'ਚਿਮ', ਅਹਿਮ, ਦਇਆ, ਮਿਥ, ਸਤ ਬਚਨ, ਰੂਪ, ਦਾਨ,
ਸੀਲ, ਸੋਚ, ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾ ਬਿਨਾ, ਧਰਮ ਲਿੰਗ ਦਸ ਆਨਾ,
ਇਹ ਧਰਮ ਦੇ ਦਸ ਚਿੰਨ ਹਨ ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਛਿਪਾ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ
ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਇਹ ਭੀ ਅਮੋਲਕ ਹਨ।
(ਅਮਲ ਵੀਭਣ) ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜੋ (ਦੀਬਾਣ) ਆਸਰਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ਸਿੱਖ ਦੇ
ਤਾਈ' ਕਿ ਹਰ ਵਕਤ ਨਿਸਚੈ ਕਰੇ, ਨਾਨਕ ਤਾ ਕੇ ਕਾਰਮ ਪੁਰਾ ॥' (੨੯੩)
'ਸਿਰ ਉਪਰਿ ਨਾਥਾ ਗੁਰੂ ਸੁਰਾ ॥ ਨਾਨਕ ਤਾ ਕੇ ਕਾਰਮ ਪੁਰਾ ॥' (੨੯੩)
ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੁਰਮੇ ਲਕ ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਆਸਰਾ ਹਨ,
'ਸਮ ਰੇ ਰਾਖੇ ਦੇ ਕਰਿ ਹਾਥ ॥' (ਅੰਗ ੧੧੪੯)
'ਸਮ ਰੇ ਰਾਖੇ ਦੇ ਕਰਿ ਹਾਥ ॥' (ਅੰਗ ੧੧੪੯)
ਇਹ ਭੀ ਅਮੋਲਕ ਹੈ। ਵਾ:-ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਜੋ (ਦੀਬਾਣ) ਆਸਰਾ ਦਿਤਾ ਹੈ
ਪਦ ਦਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਇਹ ਭੀ ਅਮੋਲਕ ਹੈ।
(ਅਮਲ ਕੁਲ) ਆਤਮਾ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਰੂਪੀ ਤੱਥਤਾ ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ
ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਇਹ ਭੀ ਅਮੋਲਕ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਨਾਤਮਾ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗਣਾ ਹੈ
ਵਾ:-ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਿਆ ਸਹਿਤ ਬੁਧੀ ਰੂਪ ਤਰਾਜੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਜੋ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਨੂੰ
ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਇਹ ਭੀ ਅਮੋਲਕ ਹੈ।
(ਅਮਲ ਪਰਵਾਣ) ਜਿਹੜਾ ਪਰਵਾਣ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰ
ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਨੇ। ਇਹ ਪਵਾਣੀਕਤਾ ਰੂਪੀ ਵੱਟਾ ਭੀ ਅਮੋਲਕ ਹੈ। ਵਾ:-ਸਿੱਖੇ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਅਪ੍ਰੋਧ ਗਿਆਨ ਹੈ। ਉਥੇ ਸੁਐ ਅਨੁਭਵ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੀ ਹੈ, ਉਥੇ
ਬਟ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਜੋ ਸੁ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਰੂਪ ਅਪ੍ਰੋਧ ਗਿਆਨ ਹੈ,
'ਅਪਨੀ ਵਸਤੁ ਤੂੰ ਆਪਿ ਪਛਾਨੁ ॥' (ਅੰਗ ੮੯੨)
ਰੂਪ ਵੱਟਾ ਭੀ ਅਮੋਲਕ ਹੈ।
(ਅਮਲ ਬਖਸ਼ੀਸ਼) ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦੀ ਜੋ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ
ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਸੇ ਮੁਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ, ਅਮੋਲਕ ਹੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ।
'ਅਮਲ ਨੀਸਾਣ, ਜਿਹੜਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ
ਵਿਚ (ਨੀਸਾਣ) ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦੇਣਾ ਹੈ ਇਹ ਭੀ ਅਮੋਲਕ ਹੈ।
'ਜੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ (ਨੀਸਾਣ) ਲੱਖ ਅਰਬ ਰੂਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ
ਕਰ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਇਹ ਭੀ ਅਮੋਲਕ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਯਥਾ :- 'ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਜੇ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰੇ ਦਇ ਸਭਾ ਨੀਸਾਨਾ ॥' (੪੭੭)
(ਵਾ) ਜੋ ਧਰਮ ਦੀ (ਨੀਸਾਣ) ਨੀਸਾਣੀ ਹੈ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ, ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ,
ਭਾਣਾ ਮੰਣਾ, ਨਾਮ ਜਪਣਾ, ਜਪਾਉਣਾ, ਭਾਓ ਭਗਤੀ ਕਰਨੀ, ਸਾਧ ਸੰਗਤ
ਕਰਨੀ, ਲਿਵ ਲਾਉਣੀ, ਇਹ ਧਰਮ ਦੇ (ਨੀਸਾਣ) ਚਿੰਨ੍ਹ ਭੀ ਅਮੋਲਕ ਹਨ
(ਅਮਲ ਕਰਮ) ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਜੋ ਨਾਮ ਜਪਾਉਣ ਰੂਪ ਜਾਂ
ਨਿਸਕਾਮ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਰੂਪ ਕਰਮ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਇਹ ਭੀ ਅਮੋਲਕ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਘਰ
ਦੀ ਸੇਵਾ ਬਾਰੇ ਭਾਖੀ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਯਥਾ :-
'ਇੰਦ੍ਰ ਪੁਰੀ ਲਖ ਰਾਜ ਨੀਰ ਰਹਾਵਣੀ
ਲਖ ਸਰਗ ਸਿਰਤਾਜ ਰਾਲਾ ਪੀਹਾਵਣੀ।
ਰਿਹਿ ਸਿਹਿ ਨਿਧ ਲਖ ਸਮ ਚੁਲ੍ਹਿ ਬੁਕਾਵਣੀ।
ਸਾਧ ਗੁਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਗੁਰੀਬੀ ਆਵਣੀ।
ਅਣਹਦ ਸਭਦ ਅਗ ਜ ਬਣੀ ਗਾਵਣੀ ॥' (ਵਾ: ੧੪, ਪ: ੧੮)
(ਅਮਲ ਕੁਰਮਾਣ) ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਜੋ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਕੁਰਮਾਣ
ਕਰਨਾ ਕਿ ਸਿੱਖ! ਇਹ ਸੇਵਾ ਕਰ, ਇਸ ਕਰਕੇ, ਤੇਰੀ ਕਲਿਆਣ ਹੋਵੇਗੀ,
ਜੋ ਨਿਹਾਲ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਹ ਅਮੋਲਕ ਹੈ।
'ਸੇਵਾ ਕਰਤ ਹਇ ਨਿਹਕਾਮੀ। ਤਿਸ ਕਉ ਹੋਤ ਪਰਾਪਤਿ ਸੁਆਮੀ ॥' (੨੯੬)
(ਅਮਲ ਅਮਲ; ਆਖਿਆ ਨ ਜਾਇ ॥) ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ
ਬਖਸ਼ਿਆ ਨਾਮ ਭੀ ਅਮੋਲਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮੋਸਰ ਦਾ ਸਰੂਪ ਭੀ ਅਮੋਲਕ ਹੈ
'ਕੰਚਨ ਸਿਉ ਪਾਈਐ ਨਹੀਂ ਤੇਲਿ। ਮਨ ਦੇ ਰਾਮੁ ਲੀਐ ਹੈ ਮਲਿ ॥' (੩੨੭)
(ਆਖਿਆ ਨ ਜਾਇ) ਬਕਤੀ ਬਿਖੀ ਕਰਕੇ ਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ।
(ਵਾ) ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਸਰੂਪ ਅੰਨਾ ਅਮੋਲਕ ਤੇ ਅਮੋਲਕ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ
ਭੀ ਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ।
(ਆਖਿਆ ਆਖਿ; ਰਹੇ ਲਿਵ ਲਾਇ ॥) ਗੁਰਸਿਖ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਆਗਾ ਨਾਮ ਨੂੰ
ਆਖ ਆਖ ਕੇ ਲਿਵ ਲਾ ਰਹੇ ਹਨ। (ਵਾ) (ਆਖਿ) ਆਖਣ ਯੋਗ ਪ੍ਰਮੋਸਰ ਦੇ
ਨਾਮ ਨੂੰ ਲੱਖਣਾ ਬ੍ਰਿਤੀ ਦੁਆਰਾ ਆਖ ਕੇ ਲਿਵ ਲਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਲਿਵ ਲਾਉਂਦੇ
ਸੀ, ਅੰਗੇ ਨੂੰ ਭੀ ਲਿਵ ਲਾਉਣਗੇ।
ਪ੍ਰਸ਼ਨ :- ਚਿਸ ਦੇ ਜੋਸ ਨੂੰ ਕੌਣ ਕੌਣ ਆਖਦੇ ਹਨ ?
ਉੱਤਰ :- ਆਖਹਿ; ਵਜ੍ਹਾ ਪਾਠ ਪੁਰਾਣ :- 'ਚਾਰੇ ਦੇਦ ਜੇ
ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਨੇ ਰਚੇ ਹਨ ਉਹ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਆਪ ਭੀ (ਪੁਰਾਣ) ਅਠਾਰ

ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਪਰਾਣੀ ਨੂੰ ਜੋ ਬਿਆਸ ਰਿਖੀ ਨ ਰਚੇ ਹਨ ਉਹ ਅਤੇ ਬਿਆਸ ਰਿਖੀ ਆਪ ਭੀ
ਅਤੇ ਪਾਠ ਵਿਆਕਰਣ ਵਾਲੇ ਪਾਠਨੀ ਮਨੀ ਆਇ ਵੇਦ (ਪਾਠ) ਮੰਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹਨ
ਵਾਲੇ ਪਾਠੀ ਪੀ ਤੇ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਵਿਦਵਾਨ ਕਪਲ ਮਨੀ,
ਜੈਮਨ ਮਨੀ ਆਇ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਯਥਾ :-
'ਬੇਦ ਪਰਾਣ ਜਾਸ ਗੁਨ ਗਾਵਤ ਤਾਂ ਕੋ ਨਾਮੁ ਹੋਮੇ ਮੋ ਧਰੁ ਰੇ ॥' (੨੨੦)
ਨੇਟ :- (ਪਾਠ) ਦਾ ਅਰਥ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਵਿਆਕਰਣ ਦੀ ਬਹੁਲਤਾ
ਨਾਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪੜ੍ਹਣ ਦਾ ਵਾਰਥ ਨਹੀਂ। ਯਥਾ :-
'ਪਾਠੁ ਪਤਿਥ ਅਰ ਬਦੁ ਬੀਚਾਰੀਥ ਨਿਵਲਿ ਭੁਭਿਗੁਮ ਸਾਧੇ ॥' (ਅੰਗ ੬੧੪)
ਵਾ :- ਜੋ ਖਸ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਲਖਣਾ ਬ੍ਰਿਤੀ ਦੁਆਰਾ (ਆਖਹਿ) ਆਖਦੇ ਹਨ,
ਉਹ (ਪ੍ਰਗਟ) ਪ੍ਰਗਟਾ ਜੋ ਅਗਿਆਨ ਹੈ ਸਨਮਾ ਜਨਮਤਰੀ ਦਾ, ਉਸ ਨੂੰ
(ਪਾਠ) ਪਾਠ ਇੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੇ (ਵੇਦ) ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ
ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

(ਆਖਹਿ ਪੜ੍ਹੇ ਕਰਹਿ ਵਖਿਆਣ ॥) ਪੜ੍ਹੇ ਤੋਂ ਬਿਆਸ, ਵਸਿਸਟ, ਜੈਮਨ
ਮਨੀ ਆਦਿਕ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਤੇ
ਵਖਿਆਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗਿਆਨੀ ਭੀ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੇ ਜੱਸ ਨੂੰ ਲਖਣਾ ਬ੍ਰਿਤੀ
ਦੁਆਰਾ (ਆਖਹਿ) ਆਖਣਾ (ਕਰਹਿ) ਕਰਦੇ ਹਨ।
(ਆਖਹਿ ਬਰਮੇ) ਬ੍ਰਹਮੇ ਭੀ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੇ ਜੱਸ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ।

ਸਾਖੀ ਇੰਦ੍ਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਦਸ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੀ

ਇੰਦ੍ਰ ਨਾਮੇ ਬ੍ਰਹਮਣ ਦੇ ਦਸ ਪੁੱਤਰ ਸਨ। ਜੋ ਵਾਸਨਾ ਲੈ ਕੇ ਤਪ ਕਰਨ
ਥੇਨ ਗਏ ਕਿ ਅਸੀਂ ਵੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਵਾਂਗੂੰ ਬਕਤੀ ਵਾਲੇ ਹੋ ਕੇ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਰਚੀਏ।
ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਪ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਵਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ
ਬ੍ਰਹਮੇ ਹੋ ਜਾਓ। ਇਹ ਚਾਰ ਚਾਰ ਮੂੰਹਾਂ ਵਾਲੇ ਹੋ ਕੇ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਰਚਣ ਲੱਗੇ
ਪਰ ਜਦੋਂ ਪਹਿਲਾ ਬ੍ਰਹਮਾ ਸਮਾਧੀ ਤੋਂ ਉਠਿਆ ਤਾਂ ਵੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ
ਜਾਇਆ। ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਕੀ ਹੋਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਹ ਕੀ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ? ਮੇਰੇ ਤੋਂ
ਮੇਰਾ ਤਿਸ ਨੇ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਰਚੀ ਹੈ? ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੇ ਅਥਾਸ ਬਾਣੀ ਦੁਆਰਾ ਬਿਰਾਜ
ਮਾਇਆ ਪਣੀ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਰਚੀ ਮਾ, ਇਹ ਆਪਣੀ ਮਿਕਲਪ ਨਾਲ ਨਹੀਂ
ਰਚੀ ਹੈ? ਤੇਰਾ ਕੀ ਹਰਮ ਹੈ? (ਵਸਿਸਟ ਪਰਾਣ)
ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਸ੍ਰਿਸਟੀਆ ਨੂੰ ਰਚਣ ਵਾਲੇ ਬਾਅਦ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਹਨ।

'ਸਹੱਸ ਮਖਨ ਕੋ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇਖਾ ॥ ਤਉ ਨ ਤੁਮਰਾ ਅੰਤ ਬਿਸਥਾ,' (ਦਾ: ੭੦੮)
'ਕੋਟਿ ਬ੍ਰਹਮੇ ਜਗੁ ਸਾਜਣ ਲਾਏ।' ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ
ਕਿ ਹਨ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸਰ, ਜਿਸਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਰਚਣ ਦੀ ਤਾਰਥ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ।

ਆਖਹਿ ਇੰਦ੍ਰ :- ਕੋਟਿ ਇੰਦ੍ਰ ਠਾਢੇ ਹੈ ਵਾਅਹ ॥ (ਅੰਗ ੧੧੫੬)
ਭਵੇਤਾਂ ਹੀ ਇੰਦ੍ਰ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੇ ਸੁਹਿ ਤੇ ਇਸਥਿਤ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਜੱਸ ਨੂੰ ਆਖਦੇ
ਹਨ। (ਵਾ) (ਆਖਹਿ ਇੰਦ੍ਰ) ਇੰਦ੍ਰ, ਮਾਨਧਾਰਾ ਤੇ ਬਿਰੋਚਨ ਤਿੰਨ ਬ੍ਰਹਮਾ
ਜੀ ਪਾਸ ਆਏ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਵੇ। ਤਿੰਨਾਂ ਨੂੰ 'ਦਾ, ਦਾ, ਦਾ' ਉਪਦੇਸ਼
ਦਿਤਾ। ਇੰਦ੍ਰ ਸਵਰਗ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ (ਦਾ) ਗਾਵ ਤੂੰ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦਾ
ਦਮਨ ਕਰ। ਮਾਨਧਾਰਾ ਮਾਤ ਲੋਕ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਤੂੰ (ਦਾ) ਗਾਵ ਦਾਨ
ਕਰਿਆ ਕਰ। ਅਤੇ ਬਿਰੋਚਨ ਪਾਤਾਲ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਤੂੰ (ਦਾ) ਗਾਵ
ਵਖਿਆ ਕਰਿਆ ਕਰ ਇਹ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਨੇ ਤਿੰਨਾਂ ਦੋਵਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਤਿੰਨਾਂ
ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਖਸ਼ਿਆ ਸੀ। (ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਬੈਬਰਤ ਪ੍ਰਗਟ)

ਇੰਦ੍ਰ ਲੱਖਣਾ ਬ੍ਰਿਤੀ ਦੁਆਰਾ ਬ੍ਰਹਮੇ ਭੀ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਜਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ
(ਆਖਹਿ ਇੰਦ੍ਰ) ਇੰਦ੍ਰ ਦਵਤਾ ਵੀ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦਾ ਜਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ
ਵਕਤ ਇੰਦ੍ਰ ਨੇ ਗੋਤਮ ਰਿਖੀ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਅਹਿ ਲਿਆ ਦਾ ਸਤ ਤੋਰਿਆ
ਸੀ ਤਾਂ ਰਿਖੀ ਦੇ ਸਰਾਪ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇੰਦ੍ਰ ਦੇ ਸਰੀਰ ਤੇ ਹਜ਼ਾਰ ਬਿਆਈਆਂ ਫੱਟ
ਗਈਆਂ ਸਨ। ਅਤੇ ਫਰ ਜਦੋਂ ਬ੍ਰਿਹਸਪਤ ਤੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦਾ ਨਾਮ ਸੁਣਨ
ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਨੇਤ੍ਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਵਲੋਂ ਇੰਦ੍ਰ ਨੇ ਦਵਤਿਆਂ ਦੀ
ਸਭਾ ਵਿਚ ਬੈਠਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਜਸ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਸੀ।

(ਵਾ) ਇੰਦ੍ਰ ਨੇ ਅਗਨ ਦੇਵਤੇ ਨੂੰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤਰਾਜਨ ਨੂੰ ਕੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਖਸ਼ਿਆ ਸੀ।
ਵਾ :- (ਇੰਦ੍ਰ) ਨਾਮ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦਾ ਭੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੇ ਜਸ ਨੂੰ
(ਆਖਹਿ) ਆਖਿਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ (ਵਾ) ਵਰਗ ਰੂਪੀ ਚੰਦ੍ਰਮ
ਚਤੁ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਤੇਰੇ ਬੇਤ ਉਮ (ਬਰਮ) ਬ੍ਰਹਮ ਦੇ ਤਾਈਂ ਲੱਖਣਾ ਬ੍ਰਿਤੀ
ਦੁਆਰਾ (ਆਖਹਿ) ਆਖਦੇ ਹਨ। (ਵਾ) (ਬਰਮੇ) ਬਿਆਪਕ ਰੂਪ ਤੇ (ਇੰਦ੍ਰ)
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ ਉਸ ਦਾ (ਆਖਹਿ) ਆਖਣਾ ਲੱਖਣਾ ਬ੍ਰਿਤੀ ਦੁਆਰਾ
(ਆਖਹਿ) ਆਖਕੇ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਆਖਹਿ ਗੋਪੀ; ਤੈ ਗੋਵਿੰਦ :- ਗੋਪੀਆਂ ਤੇ (ਗੋਵਿੰਦ) ਜਿਸਨੇ,
ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਵਾ :- ਆਖਦੇ ਹਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਗੋਪੀਆਂ

ਸ੍ਰੀ ਕਪ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਜਦੋਂ ਗੁਪੀਆਂ ਬਿਰਧ ਹੋ ਗਈਆਂ ਤਾਂ (ਗੋ) ਦੇ ਗੋਈ (ਗਵਿੰਦ) ਤਿਸਨ ਜੀ, ਜਦੋਂ ਗੁਪੀਆਂ ਬਿਰਧ ਹੋ ਗਈਆਂ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਤਾਰ ਵਿਚ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜਗ ਬਖਰਾ ਬਮਾ ਮਿਲਾ ਹੈ ਤੇ ਰਿਸ਼ਮਾਨ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰੋ, ਨਾਮ ਅਤੇ ਰੂਪ ਸਭ ਮਿਲਿਆ ਹਨ ਆਰਮਾ ਮ ਤਿਸਰੂਪ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਚਿੰਤ ਲਾ ਕੇ ਰੱਖੋ ਸਭ ਮਿਲਿਆ ਹਨ ਆਰਮਾ ਮ ਤਿਸਰੂਪ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਚਿੰਤ ਲਾ ਕੇ ਰੱਖੋ ਦਹ ਵਿਚ ਚਿੰਤ ਨ ਰੱਖੋ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਕਰਮਾਰ ਦੀ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਇਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :

ਮਾਸਨ ਇਕਾਰ ਕੀਰ ਤਿਹ ਹੀ ਫਿਨ, ਕਹਯੋ ਗਿਆਨ ਸਿਖ ਲਹੁ ।
ਮਿਲ ਬਿਛਰਨ ਦਊ ਇਹ ਜਗ ਮੈ; ਮਿਥਿਆ ਤਨੁ ਅਸਨਹੁ ਹੀ (ਦਾ. ਅੰ. ੫੬੭,
ਇਉਂ ਪ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਗੁਪੀਆਂ, ਅਰਜਨ, ਉਧਵ, ਅਤਰੁਰ ਆਦਿਕ ਆਪਣੇ

ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਬਿਰਧੀ ਦਆਰਾ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ।
ਵਾ :- (ਗੋਪੀ) ਇਸਤੀਆ ਅਤੇ (ਗਵਿੰਦ) ਪਾਸ ਸਭ ਉਸ ਦੇ ਜਸ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ ਵਾ :- (ਗੋਪੀ) ਇੰਦੀਆ ਅਤੇ (ਗਵਿੰਦ) ਅੰਤਹਕਰਣ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੇ ਜਸ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ । ਵਾ :- (ਗੋਪੀ) ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦਾ ਪਤੀ ਅਤੇ (ਗੋ. ਵਿੰਦ), ਇੰਦੀਆ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੇ ਜਸ ਨੂੰ, ਸਭ ਆਖਦੇ ਹਨ ।

ਆਖਹਿ ਈਸਰ; ਆਖਹਿ ਸਿਧ :- ਉਸ ਦੇ ਜਸ ਤੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ (ਈਸਰ) ਸਿਵਜੀ ਭੀ ਆਖਦਾ ਹੈ, (ਸਿਧ) ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਾਲੇ ਅਥਵਾ ਚੇਰਾਸੀ ਸਿੱਧ ਜਗਤ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਆਖਦੇ ਹਨ । ਵਾ :- (ਆਖਹਿ ਈਸਰ) ਸਿਵਜੀ ਨੇ 'ਅਧਿਆਤਮ ਰਮਾਇਣ' (ਰਾਮ ਰਿਦੇ) ਵਿਚ ਪਾਰਬਤੀ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਹੈ 'ਰਾਮ ਹੈ ਜਾ ਸੀਤਾ ਹੈ' ਜਿਸ ਵਿਚ ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਸੀਤਾ ਤੇ ਰਾਮ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਇਉਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਸੀਤਾ ਨੂੰ ਪਾ ਕੇ ਮਾਇਆ ਨੇ ਸਰ ਅਕਾਰ ਧਾਰ ਹਨ । ਪਾਰਬਤੀ ਨੂੰ ਤੇ ਆਪਣੇ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੋਚਣਾ ਚਿੰਤੀ ਦਆਰਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ।

(ਆਖਹਿ ਸਿਧ) ਕਪਲ ਮੁਨੀ ਜੋ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਇਸ ਨੇ ਅਪਣੀ ਮਾ 'ਦਵਅਹੁਰੀ' ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਸੀ । ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਗਰਾਤ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਰਿਖੀ ਹੁੰਦੇ ਗਏ ਸਨ । ਗਾਰੁਡੇ ਨੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਬਾਲ ਬਿਲ ਆਦਿਕ ਹੁੰਦੇ ਗਏ ਸਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਿਉਂ ਦਿਤਾ ਹੈ ? ਇਹ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੇ ਜਸ ਤੇ ਗੁਣਾਂ ਵਾ :- (ਈਸਰ) ਸੂਰਮ, ਸ਼ਕਤੀ, ਗਣੇਸ਼, ਸਿਵਜੀ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਇਹ

ਸ੍ਰੀ ਕਪ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਪੰਨਾ ੨੬

ਪੰਜੇ ਈਸਰ ਉਸ ਦੇ ਜਸ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ । ਮਕਤ ਪਰਸ ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ ।
ਵਾ :- ਜੋ ਉਸ ਦੇ (ਆਖਹਿ) ਨਾਮ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ ਉਹ (ਈਸਰ) ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ (ਸਿਧ) ਸ਼ਕਤ ਆਖਦੇ ਹਨ ।

ਆਖਹਿ; ਕੇਤੇ ਕੀਤੇ ਬੁਧਿ :- ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੇ ਕੀਤੇ ਹੁੰਦੇ ਬੁਧੀ ਵਾਲੇ ਵਸਿਸਟ ਮੁਨੀ ਆਦਿਕ ਚੰਤਵੇਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ । ਵਾ :- ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਮਿਨ੍ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ (ਕੀਤੇ ਬੁਧਿ) ਬੋਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਥਵਾ ਸੁੱਧ ਨਵੇਂ ਆਦਿਕ ਆਖਦੇ ਹਨ । ਵਾ :- ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੇ ਕੀਤੇ ਹੁੰਦੇ ਬੋਧਾ ਅਵਤਾਰ ਆਦਿਕ ਵੀ ਆਖਦੇ ਹਨ ।

ਆਖਹਿ ਦਾਨਵ; ਆਖਹਿ ਦੇਵ :- ਉਸ ਦੇ ਜਸ ਨੂੰ (ਦਾਨਵ) ਦੇਵ ਦੇਵਲਮ, ਭਭੀਖਨ ਤੇ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਆਦਿਕ ਆਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ (ਦੇਵ) ਦੇਵਤੇ ਤੇਜੀ ਕੇਤ, ਇੰਦ੍ਰ ਬ੍ਰਿਹਸਪਤ ਆਦਿਕ ਭੀ ਉਸ ਦੇ ਜਸ ਤਾਈਂ ਲੱਖਣਾ ਬਿਰਧੀ ਦਆਰਾ ਆਖਦੇ ਹਨ । ਵਾ :- ਭਾਵੇਂ (ਦਾਨਵ) ਦੇਵਾਂ ਵਾਲਾ ਤਾਮਸੀ ਸਭਾ ਹੋਵੇ ਪਰ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ ਉਹ (ਆਖਹਿ) ਨਾਮ ਦੇ ਆਖਦੇ ਕਰਕੇ (ਦੇਵ) ਦੇਵੀ ਸੰਪਦਾ ਵਾਲੇ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।

ਆਖਹਿ ਸੁਰਿ ਨਰ; ਨਿ ਜਨ ਸੇਵ :- ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੇ ਜਸ ਤੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ (ਸੁਰਿ) ਦਵਤੇ ਦੇਵੀ ਸੰਪਦਾ ਵਾਲੇ ਵਾ (ਸੁਰਿ) ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਪੁਰਸ਼, (ਨਰ) ਮਿਨ੍ਹਾਂ ਨ ਜੋ ਵਿਚ ਬਹੀਦੀ ਪਾ ਕੇ ਦਵ ਪਦਵੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ । (ਮੁਨਿ) ਰਿਖੀ ਮੰਨਣ ਸੀਲ ਪੁਰਖ, ਈਸਰ ਤੇ ਸਤ ਅਸ਼ੋਤ ਦਾ ਵੀਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜੋ ਕਥ ਸਮਾਂ ਨੰਗਰਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਕਥ ਸਮਾਂ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਤਪਸਿਆ ਕਰਨ ਜਿਵੇਂ ਵਸਿਸਟ, ਅੰਗਰਾ, ਪ੍ਰਯੋਤ ਆਦਿ (ਮਨ) ਭਗਤ, ਕਬੀਰ ਆਦਿਕ (ਸੇਵ) ਸੇਵੀ ਮੱਤ ਵਾਲੇ ਸਿਵ ਜੀ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕ ਵਾ (ਸੇਵ) ਸੇਵਕ ਭਾਵ ਵਲ ਹਨੁਮਾਨ ਆਦਿਕ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦਾ ਜਸ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ।

ਕੇਤੇ ਆਖਹਿ; ਆਖਣਿ ਪਾਹਿ :- ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਹੁਣ ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਵਿਚ (ਆਖਹਿ) ਆਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਅੱਗੇ ਭਵਿੱਖਤ ਕਲ ਵਿਚ (ਆਖਣਿ ਪਾਹਿ) ਆਖਣਾ ਪਾਉਣਗੇ । ਵਾ :- ਆਖਣ ਨੂੰ (ਪਾਹਿ) ਹੋਂਦ ਹਨ ਭਵ ਜਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ।

ਕੇਤੇ ਕਹਿ ਕਹਿ; ਉਠਿ ਉਠਿ ਜਾਹਿ :- ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੇ

ਸ੍ਰੀ ਨਾਮੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਉਂਠ ਕੇ ਉਂਠ ਉਂਠ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਵਾ ਚਲੇ ਗਏ
 ਜਸ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕਹਿ ਕੇ ਉਂਠ ਉਂਠ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਵਾ ਚਲੇ ਗਏ
 ਹਨ। ਵਾ :- ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਜਾਣਗੇ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਕਹਿ
 ਵਾਲ ਸਮੀਰ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ। ਵਾ :- ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਕਹਿ ਕਹਿ ਕੇ (ਉਂਠ
 ਉਂਠ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਵਲੋਂ ਉਪਰਾਮ ਹੋ ਕੇ (ਉਂਠ) ਦੇਹ ਅਭਿਮਾਨ ਵਲੋਂ ਉਂਠ ਕੇ
 ਸਮਾਹੀ ਵਿਚ (ਜਾਹਿ) ਜਾ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਰਹੀਆਪਦ ਵਿਚ ਇਸਤਿਤ ਹੋਏ ਹਨ।
 ਵਾ :- ਹੁਣ ਤੋਂ ਜਾਂ ਹਨ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਹੋਣਗੇ। ਵਾ :- ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਆ
 ਰਹੀਆਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸੰਸਰ ਦੇ ਜਸ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕਹਿ ਕੇ ਬਹਰ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਕੇ
 ਜਗਤ ਤੋਂ ਉਂਠ ਉਂਠ ਗਏ ਹੋ, ਭਾਵ ਜਗਤ ਤੋਂ ਉਂਠ ਕੇ ਅਵਸਲ ਸਰੂਪ ਵਿਚ
 ਜਾ ਵਸਦੇ ਹਨ।

ਏਤੋ ਕੀਤੇ, ਹੋਰਿ ਕਰਹਿ :- ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੇ ਇਹ ਕਥਨ ਕਰਨ ਵਾਸ
 ਉਪਰੋਕਤ (ਏਤੋ) ਜਿੰਨ ਕੀਤ ਹਨ, ਜੋ ਇਨ੍ਹੇ ਹੋਰ ਕਰ ਦੇਵੇ।

ਤਾ ਆਖਿ ਨ ਸਕਹਿ; ਕੋਈ ਕੋਇ :- ਤਾਂ ਵੀ (ਕਸੀ) ਕੋਈ
 (ਕੋਇ) ਨਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵੀ ਕਿਤਨੇ ਜਤਨ ਕਰਕੇ ਵੀ ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾ
 ਪਰਮਾਤਮਾ ਜਗਤੀਆ ਦੁਆਰਾ ਆਖ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ।

(ਏਤੋ ਕੀਤੇ, ਹੋਰਿ ਕਰਹਿ) (ਏਤੋ) ਇਤਨੇ ਜਿਨ ਕਥਨ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਇਹ
 ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਲਖਣਾ ਬਿਰਤੀ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ,
 (ਹੋਰਿ ਕਰਹਿ) ਜਿਤਨ ਹੋਰ ਕਰਨਗੇ, ਉਹ ਵੀ ਲਖਣਾ ਬਿਰਤੀ ਦੁਆਰਾ
 ਕਹਿਣਗੇ।

(ਤਾ ਆਖਿ ਨ ਸਕਹਿ, ਕੋਈ ਕੋਇ) ਜੋ ਕਹੇ ਸ਼ਕਤੀ ਬਿਰਤੀ ਨਾਲ ਕੋਈ
 ਕਹਿ ਸਕੇਗਾ ਜਾਂ ਨਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨ ਕੋਈ ਪਿਛ ਆਖ ਸਕਿਆ ਹੈ ਨਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰ
 ਆਖ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਨ ਕੋਈ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਆਖ ਸਕੇਗਾ।
 (ਜਵਤੁ ਭਾਵੈ; ਤੇਵਡੁ ਹਾਇ ॥) ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਰਥ ਨਿਰ
 ਸਰੂਪ ਬਰਕਤਾ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਸਰਗੁਨ ਸਰੂਪ ਬਾਬਤ ਇਉਂ ਆਖਦੇ :-
 ਮਇਆ ਸਬਲ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਜਿਹਨਾ ਵਡਾ ਸਰੂਪ ਧਾਰਨਾ ਭਾਉਂਦਾ ਹੈ (ਏਤੋ
 ਤਿਤਨਾ ਵਡਾ ਹੀ ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵ:-

ਸਾਖੀ ਬਾਵਨ ਅਵਤਾਰ ਦੀ

ਬਲ ਰਾਜਾ ਪਹਿਲਾਂ ਭਰਤ ਦਾ ਪਤਰਾ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਚ ਬੈਠਾ
 ਧਰਮਾਤਮਾ ਰਾਜਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਾਨ ਦੇ ਬਲ ਕਰਕੇ

ਲੈਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਧਾਰ ਲਈ ਸੀ। ਇੰਨਰ ਇਸ ਖਬਰ ਨਾਲ ਬੜਾ ਘਬਰਾਇਆ
 ਅਤੇ ਕਿਸਨੂੰ ਭਗਵਾਨ ਅੱਗੇ ਅਪਣੀ ਰੱਖਿਆ ਵਾਸਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਕਿਸਨੂੰ
 ਜੀ ਨੇ 'ਦੇਵਰ' ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਪ੍ਰਤਨ ਕਰ ਕੇ ਇਕ ਵੇਰ ਪਾਠੀ ਬ੍ਰਹਮਣ ਦਾ ਹੋਣਾ
 ਰੂਪ ਧਾਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਬਲ ਦੇ ਭਵਨ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਰੱਜ ਨੂੰ ਅਸੀਰਵਾਦ
 ਦਿਤੀ। ਫਿਰ ਰਾਜ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਬਹੀ ਵੇਲੇ ਦੀਆਂ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਦੀਆਂ ਰਿਚੀ
 ਬਤੀ ਮਿੱਠੀ ਸੁਰ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਈ। ਵੇਦ ਬਾਣੀ ਸੁਣ ਕੇ ਸ੍ਰਹਮਣ ਉਤ ਰਾਜਾ
 ਬੜਾ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਦਾਨ ਮੰਗਣ ਵਾਸਤ ਕਿਹਾ। ਬਾਵਨ ਨ ਕਿਹਾ,
 'ਰਾਜਾ! ਤੇਰਾ ਦਾਨ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ? ਪਰ ਜੇ ਤੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਦਣਾ ਹੈ ਤਾਂ
 ਵਾਈ ਕਰਮਾਂ ਧਰਤੀ ਦਾਨ ਕਰ ਦੇ। ਤੂੰ ਧਰਮੀ ਰਾਜਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਦੁਆਰੇ
 ਅੱਗੇ ਕੁਟੀਆ ਬਣਾ ਕੇ ਤੁਹਾ ਸਿਆ ਕਰਾਂਗਾ। ਰਾਜੇ ਨ ਕਿਹਾ ਪੰਡਿਤ ਜੀ!
 'ਸਸੀ' ਇਹ ਕੀ ਮੰਗਿਆ ਹੈ, ਕੜਾ ਹੋਰ ਮੰਗ ਲਵ? ਪੰਡਿਤ ਰੂਪ ਵੇਦ
 ਭਗਵਾਨ ਨ ਕਿਹਾ, ਨਹੀਂ ਰਾਜਾ! ਅਸੀਂ ਵਿਰੱਥਤੀ ਧਰਨ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ,
 ਵਾਈ ਕਰਮਾਂ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਦਿੱਛਿਆ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਦੇਣਾ
 ਚਾਹੁ ਤਾਂ ਧਰਤੀ ਦੇ ਦੇ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਚਲਦੇ ਹਾਂ। ਬ੍ਰਹਮਣ ਦੀ ਇਹ ਗੱਲ
 ਸੁਣ ਕੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਚੰਗਾ! ਵਾਈ ਕਰਮਾਂ ਧਰਤੀ ਮਿਣ ਲਵੇ।

ਬੱਸ, 'ਜੇਵਡੁ ਭਾਵੈ; ਤੇਵਡੁ ਹੋਇ।' ਅਨੁਸਾਰ ਬਾਵਨ ਭਗਵਾਨ ਨੇ
 ਬਾਤ ਵੱਡਾ ਸਰੂਪ ਧਾਰ ਕ ਦ ਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਮਿਣ ਲਈ।
 ਜਦ ਬਾਣੀ ਅੱਗੇ ਕਰਮ ਦੇਣ ਵਾਸਤ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਬਲ ਨੇ ਆਪਣਾ
 ਸਰੀਰ ਅੱਗੇ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਯਥਾ :-

'ਕਰਹਿ ਅਵਾਈ ਧਰਤੀ ਮਾਂਗੀ ਬਾਵਨ ਰੂਪ ਬਹਾਨੈ।
 ਕਿਉ ਪਇਆਲ ਜਾਇ ਕਿਛ ਛਲੀਅੈ ਜੇ ਬੋਲ ਰੂਪ ਪਛਾਨੈ॥' (ਪ੍ਰ: ਮ: ੧)
 ਅੱਗੇ ਕਰਮ ਵਾਸਤ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਮਿਣਨ ਲੱਗਿਆ ਬਾਵਨ ਨ ਉਸ ਦੀ ਪਿੱਠ
 ਉੱਤੇ ਪੈਰ ਰਖਕੇ ਪਾਤਾਲ ਵਿਚ ਧਸਤ ਦਿਤਾ। ਜੋ ਅਜੇ ਤਕ ਪਾਤਾਲ ਵਿਚ ਹੀ
 ਰਾਜ ਕਰਦਾ ਦਸੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਵਨ ਉਸਦੇ ਬੂਹੇ ਅੱਗੇ ਚੋਂਕੀਦਾਰ ਦੇ ਰੂਪ
 ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਹੈ।

'ਨਾਮਾ ਕਹੈ ਭਗਤਿ ਬਸ ਕੰਸਵ ਅਜਹੈ ਬਲਿ ਕੇ ਦੁਆਰ ਖਰੇ।' (੧੧੦੫)
 'ਤੂੰ ਭਗਤਾ ਕੇ ਵਸਿ ਭਗਤਾ ਤਾਣੁ ਤੇਰਾ॥' (ਮ: ੫)
 ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਲ ਪਾ: ਜੀ ਦੀ ਸਾਖੀ ਭੀ ਲਗਦੀ ਹੈ 'ਦੇਤ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿਚ
 ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਸਰੂਪ ਵਧਾ ਕੇ ਪੇਟ ਪਾਤ ਕੇ ਸਰਦਾਨ ਜੀ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕੀਤੀ ਤੇ

ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਜੀ ਸਾਹਿਬ (ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰ. ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਪਿ. ੮੫ ਵਿਚ ਦੱਸੇ ਜੀ)
 ਏਤ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕੀਤਾ। (ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰ. ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਕਿਤਾਬ ਵੱਡਾ ਹੈ?)

ਪ੍ਰਸੰਨ:-ਤਾਂ ਕਿਰਪਾਪ ਸ੍ਰੀ ਦੇ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਿਤਾਬ ਵੱਡਾ ਹੈ?

ਉਤਰ:-ਜੇਵੇਂ ਭਾਵੇਂ, ਤੇਵੇਂ ਹੋਇ:-ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵੱਡਾ ਸਰੂਪ ਉਸ

ਪ੍ਰਸੰਨ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਡਾ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸੰਨ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਡਾ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। (ਅੰਕ ੯)

ਜੇ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪਾਹਿ ॥ ਵੱਡਾ ਨ ਹੋਏ ਘਾਇ ਨ ਜਾਇ ॥ (ਅੰਕ ੯)

ਜੇ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪਾਹਿ ॥ ਵੱਡਾ ਨ ਹੋਏ ਘਾਇ ਨ ਜਾਇ ॥ (ਅੰਕ ੯)

ਜੇ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪਾਹਿ ॥ ਵੱਡਾ ਨ ਹੋਏ ਘਾਇ ਨ ਜਾਇ ॥ (ਅੰਕ ੯)

ਜੇ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪਾਹਿ ॥ ਵੱਡਾ ਨ ਹੋਏ ਘਾਇ ਨ ਜਾਇ ॥ (ਅੰਕ ੯)

ਜੇ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪਾਹਿ ॥ ਵੱਡਾ ਨ ਹੋਏ ਘਾਇ ਨ ਜਾਇ ॥ (ਅੰਕ ੯)

ਜੇ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪਾਹਿ ॥ ਵੱਡਾ ਨ ਹੋਏ ਘਾਇ ਨ ਜਾਇ ॥ (ਅੰਕ ੯)

ਜੇ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪਾਹਿ ॥ ਵੱਡਾ ਨ ਹੋਏ ਘਾਇ ਨ ਜਾਇ ॥ (ਅੰਕ ੯)

ਜੇ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪਾਹਿ ॥ ਵੱਡਾ ਨ ਹੋਏ ਘਾਇ ਨ ਜਾਇ ॥ (ਅੰਕ ੯)

ਜੇ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪਾਹਿ ॥ ਵੱਡਾ ਨ ਹੋਏ ਘਾਇ ਨ ਜਾਇ ॥ (ਅੰਕ ੯)

ਜੇ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪਾਹਿ ॥ ਵੱਡਾ ਨ ਹੋਏ ਘਾਇ ਨ ਜਾਇ ॥ (ਅੰਕ ੯)

ਜੇ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪਾਹਿ ॥ ਵੱਡਾ ਨ ਹੋਏ ਘਾਇ ਨ ਜਾਇ ॥ (ਅੰਕ ੯)

ਜੇ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪਾਹਿ ॥ ਵੱਡਾ ਨ ਹੋਏ ਘਾਇ ਨ ਜਾਇ ॥ (ਅੰਕ ੯)

ਜੇ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪਾਹਿ ॥ ਵੱਡਾ ਨ ਹੋਏ ਘਾਇ ਨ ਜਾਇ ॥ (ਅੰਕ ੯)

ਜੇ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪਾਹਿ ॥ ਵੱਡਾ ਨ ਹੋਏ ਘਾਇ ਨ ਜਾਇ ॥ (ਅੰਕ ੯)

ਜੇ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪਾਹਿ ॥ ਵੱਡਾ ਨ ਹੋਏ ਘਾਇ ਨ ਜਾਇ ॥ (ਅੰਕ ੯)

ਜੇ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪਾਹਿ ॥ ਵੱਡਾ ਨ ਹੋਏ ਘਾਇ ਨ ਜਾਇ ॥ (ਅੰਕ ੯)

ਜੇ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪਾਹਿ ॥ ਵੱਡਾ ਨ ਹੋਏ ਘਾਇ ਨ ਜਾਇ ॥ (ਅੰਕ ੯)

ਜੇ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪਾਹਿ ॥ ਵੱਡਾ ਨ ਹੋਏ ਘਾਇ ਨ ਜਾਇ ॥ (ਅੰਕ ੯)

ਜੇ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪਾਹਿ ॥ ਵੱਡਾ ਨ ਹੋਏ ਘਾਇ ਨ ਜਾਇ ॥ (ਅੰਕ ੯)

ਜੇ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪਾਹਿ ॥ ਵੱਡਾ ਨ ਹੋਏ ਘਾਇ ਨ ਜਾਇ ॥ (ਅੰਕ ੯)

ਜੇ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪਾਹਿ ॥ ਵੱਡਾ ਨ ਹੋਏ ਘਾਇ ਨ ਜਾਇ ॥ (ਅੰਕ ੯)

ਜੇ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪਾਹਿ ॥ ਵੱਡਾ ਨ ਹੋਏ ਘਾਇ ਨ ਜਾਇ ॥ (ਅੰਕ ੯)

ਜੇ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪਾਹਿ ॥ ਵੱਡਾ ਨ ਹੋਏ ਘਾਇ ਨ ਜਾਇ ॥ (ਅੰਕ ੯)

ਜੇ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪਾਹਿ ॥ ਵੱਡਾ ਨ ਹੋਏ ਘਾਇ ਨ ਜਾਇ ॥ (ਅੰਕ ੯)

ਜੇ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪਾਹਿ ॥ ਵੱਡਾ ਨ ਹੋਏ ਘਾਇ ਨ ਜਾਇ ॥ (ਅੰਕ ੯)

ਜੇ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪਾਹਿ ॥ ਵੱਡਾ ਨ ਹੋਏ ਘਾਇ ਨ ਜਾਇ ॥ (ਅੰਕ ੯)

ਜੇ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪਾਹਿ ॥ ਵੱਡਾ ਨ ਹੋਏ ਘਾਇ ਨ ਜਾਇ ॥ (ਅੰਕ ੯)

ਜੇ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪਾਹਿ ॥ ਵੱਡਾ ਨ ਹੋਏ ਘਾਇ ਨ ਜਾਇ ॥ (ਅੰਕ ੯)

ਜੇ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪਾਹਿ ॥ ਵੱਡਾ ਨ ਹੋਏ ਘਾਇ ਨ ਜਾਇ ॥ (ਅੰਕ ੯)

ਜੇ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪਾਹਿ ॥ ਵੱਡਾ ਨ ਹੋਏ ਘਾਇ ਨ ਜਾਇ ॥ (ਅੰਕ ੯)

ਜੇ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪਾਹਿ ॥ ਵੱਡਾ ਨ ਹੋਏ ਘਾਇ ਨ ਜਾਇ ॥ (ਅੰਕ ੯)

ਜੇ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪਾਹਿ ॥ ਵੱਡਾ ਨ ਹੋਏ ਘਾਇ ਨ ਜਾਇ ॥ (ਅੰਕ ੯)

ਜੇ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪਾਹਿ ॥ ਵੱਡਾ ਨ ਹੋਏ ਘਾਇ ਨ ਜਾਇ ॥ (ਅੰਕ ੯)

ਜੇ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪਾਹਿ ॥ ਵੱਡਾ ਨ ਹੋਏ ਘਾਇ ਨ ਜਾਇ ॥ (ਅੰਕ ੯)

ਜੇ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪਾਹਿ ॥ ਵੱਡਾ ਨ ਹੋਏ ਘਾਇ ਨ ਜਾਇ ॥ (ਅੰਕ ੯)

ਜੇ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪਾਹਿ ॥ ਵੱਡਾ ਨ ਹੋਏ ਘਾਇ ਨ ਜਾਇ ॥ (ਅੰਕ ੯)

ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਤੇ ਜਾਇਗਾ। ਓਥੇ ਵੱਡੇ ਅਨੰਦ ਵਾਲਾ ਹੋ ਜਾਇਗਾ।

(ਨਾਨਕ ਜੀ, ਸਾਚਾ ਸੋਇ।) ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਜਾਨਮਾਸੀ

ਹਨ। ਜੇ (ਸਾਚਾ, ਤੇਈ ਕਾਲ ਅਥਾਹ ਸਰੂਪ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ (ਜਾਣੀ) ਗਿਆਨ ਸਰੂਪ

ਜਾਣ ਕ (ਸੋਇ) ਉਹ ਸਿਖ ਉਸ ਦੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਅੰਦਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਵਾ:- (ਸੋਇ) ਉਹ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਆਪਣਾ ਸਰੂਪ ਕਰਕੇ ਜਾਣ ਲਵੇਗਾ।

(ਜੇ ਕੀ ਆਖੇ, ਜੇਕਰ ਵਿਗਾੜ) ਜੇ ਕੋਈ (ਸੋਇ) ਚੋਲ ਕੇ ਵਿਗਾੜ ਲੈਣ

ਵਾਲਾ ਮੁਖ ਆਖੇ ਕਿ ਮੈਂ ਸਸਤੀ ਧਿਰਤੀ ਜਾਨਾਰਾ ਕੀਤਾ ਸਕਦਾ ਹਾਂ? ਪਰ

ਨਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਰੂਪ ਮਨ ਬਾਣੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਲਖਣਾ

ਬਿਰਤੀ ਬਿਨੀ, ਸਕਤੀ ਬਿਰਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇਗਾ।

ਤਾਂ ਬਿਅਰਥ ਹੋਗਤਾ ਕਰਦਾ ਕਰਕੇ -

(ਤਾਂ ਲਿਖੀਐ; ਸਿਰਿ ਗਾਵਾਰਾ ਗਾਵਾਰੁ ॥) ਤਾਂ ਉਹ (ਗਾਵਾਰਾ) ਮੁਰਖੀ ਦਾ

(ਸਿਰਿ) ਸਰੋਮਣੀ ਮੁਰਖ ਲਿਖਿਆ ਜਾਇਗਾ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਸੰਤਾਂ ਅਤੇ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਲੱਛਣ,

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਉਪਕਾਰ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਲੱਖਣ ਕਥਨ ਕੀਤੇ ਹਨ।

ਸਤਾਈਵੀ ਪਉੜੀ ਪ੍ਰਾਰਭ <

ਸੇ ਦੁਰੁ ਕੇਹਾ, ਸੇ ਘਰੁ ਕੇਹਾ; ਜਿਤੁ ਬਹਿ ਸਰਬ ਸਮਾਲੇ ॥
 ਵਾਜੇ ਨਾਏ ਅਨੰਕ ਅਸੇਖਾ; ਕੇਤੇ ਵਾਵਣਹਾਰੇ ॥ ਕੇਤੇ ਰਾਗ
 ਪਰੀ ਸਿਉ ਕਹੀਅਨਿ; ਕੇਤੇ ਗਾਵਣਹਾਰੇ ॥ ਗਾਵਹਿ ਤੁਹਨੇ,
 ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਬਸੇਤਰ; ਗਾਵੇ 'ਰਾਜਾਧਰਮ' ਦੁਆਰੇ ॥ ਗਾਵਹਿ
 ਚਿਤੁ ਗੁਪਤੁ, ਲਿਖਿ ਜਾਣਹਿ; ਲਿਖਿ ਲਿਖਿ ਧਰਮ ਵੀਚਾਰੇ ॥
 ਗਾਵਹਿ ਬੀਸਰੁ ਬਰਮਾ ਦੇਵੀ; ਸੋਹਨਿ ਸਦਾ ਸਵਾਰ ॥ ਗਾਵਹਿ
 ਇੰਦ੍ਰ, ਇਲਾਸਣਿ ਬੈਠੇ; ਦੇਵਤਿਆ ਦਰਿ ਨਾਲੇ ॥ ਗਾਵਹਿ
 ਸਿਧ, ਸਮਾਧੀ ਅੰਦਰਿ; ਗਾਵਨਿ ਸਾਧ ਵਿਚਾਰੇ ॥ ਗਾਵਨਿ
 ਜਤੀ ਸਤੀ ਸੰਤੋਖੀ; ਗਾਵਹਿ ਵੀਰ ਕਰਾਰੇ ॥ ਗਾਵਨਿ ਪੰਡਿਤ
 ਪੜਨਿ ਰਖੀਸਰ; ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਵੇਦਾ ਨਾਲੇ ॥ ਗਾਵਹਿ ਮੋਹਣੀਆ
 ਮਨੁ ਮੋਹਨਿ; ਸੁਰਗਾ ਮਛ ਪਇਆਲੇ ॥ ਗਾਵਨਿ ਰਤਨ ਓਪਾਏ
 ਤੇਰੇ; ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਨਾਲੇ ॥ ਗਾਵਹਿ ਜੋਧ ਮਹਾਬਲ ਸੂਰਾ;
 ਗਾਵਹਿ ਖਾਣੀ ਚਾਰੇ ॥ ਗਾਵਹਿ ਖੰਡ ਮੰਡਲ ਵਰਭੰਡਾ; ਕਰਿ
 ਕਰਿ ਰਖੇ ਧਾਰੇ ॥ ਸੇਈ ਤੁਧੁਨੇ ਗਾਵਹਿ, ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵਨਿ;
 ਰਤੇ ਤੇਰੇ ਭਗਤ ਰਸਾਲੇ ॥ ਹਰਿ ਕੇਤੇ ਗਾਵਨਿ, ਸੇ ਮੈ ਚਿਤਿ ਨ
 ਆਵਨਿ; ਨਾਨਕ ਕਿਆ ਵੀਚਾਰ ॥ ਸੇਈ ਸੇਈ ਸਦਾ ਸਚੁ ਸਾਹਿਬੁ
 ਸਾਚਾ ਸਾਚੀ ਨਾਈ ॥ ਹੋ ਭੀ ਹੋਸੀ, ਜਾਇਨ ਜਾਸੀ; ਰਚਨਾ ਜਿਨਿ
 ਰਚਾਈ ॥ ਰੰਗੀ ਰੰਗੀ ਭਾਤੀ, ਕਰਿ ਕਰਿ ਜਿਨਸੀ; ਮਾਇਆ ਜਿਨਿ
 ਉਪਾਈ ॥ ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੇ, ਕੀਤਾ ਆਪਣਾ; ਜਿਵ ਤਿਸਦਾ
 ਵਡਿਆਈ ॥ ਜੋਤਿਸੁਭਾਵੇ ਸੇਈ ਕਰਸੀ; ਹੁਕਮੁ ਨਾ ਕਰਣਾ ਸਾਈ
 ਸੋਪਾਤਿਸਾਹ ਸਾਹਾ ਪਾਤਿ ਸਾਹਿਬੁ; ਨਾਨਕ ਰਹਣੁ ਰਜਾਈ

ਉਥਾਨਕਾ :—

ਸ਼ਿਵਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਲੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਸੇਦਰ ਹਨ।
 ਸ਼ਿਵਾ ਦੇ, ਪ੍ਰਮਸਰ ਦਾ ਦਰ ਤੇ ਘਰ ਪਛਣ ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਇਹ ਸੇਦਰ
 ਉਥਾਨਕਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਦੂਜਾ ਸ੍ਰੀ ਨਹਿਰਾਸ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਲ ਅਥਾਲ ਪਰਬ ਦੇ
 ਸਮੁੱਚੇ ਸਰਬਤ ਵਿਚ ਉਥਾਨਕਾ ਸੀ। ਤੇਜਾ ਸਾਹਿਬ ਗ ਵਿਚ ਤੀਜਾ ਸੇਦਰ ਹੈ
 ਉਹ ਬੇਬ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਦੇ ਸਰਬਤ ਦਾ ਦਰ ਤੇ ਘਰ ਪਛਣ ਤੇ ਉਪਦਾਸ
 ਬਖਸ਼ਿਆ ਸੀ ਇਉਂ ਤਿੰਨ ਸੇਦਰ ਦੀਆਂ ਇਹ ਤਿੰਨ ਉਥਾਨਕਾ ਵੇਖੇ ਵੇਖੀਆਂ
 ਹਨ। (ਤਿੰਨ ਸੇਦਰਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਿਵਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜਾਣ ਬਥ ਕੇ ਗਾਏ ਰਚਿਆ ਹੈ)
 ਪ੍ਰਸਨ : ਸ਼ਿਵਾ ਕਿਹਾ, ਪੇਸ਼ੀਤਰ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਪਿਛਲੀ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮਸਰ ਦੇ
 ਅਮੁੱਚਾ ਗਣ ਅਰ ਸਿਸ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਵਦ ਪਾਠ ਆਖਦੇ ਹਨ ਇਹ ਕਿਹਾ ਹੈ,
 ਹੁਣ ਉਸ ਪ੍ਰਮਸਰ ਦਾ ਦਰ ਤੇ ਘਰ ਤਾਂ ਦੱਸ ਜੀ ?

ਯਥਾ :—ਸਿਤ ਦਰ ਵਸਹਿ ਕਵਨ ਦਰ ਕਹੀਐ ।

ਉੱਤਰ :—ਸੇ ਦੁਰੁ ਕੇਹਾ; ਸੇ ਘਰੁ ਕੇਹਾ; ਜਿਤੁ ਬਹਿ ਸਰਬ ਸਮਾਲੇ :—

ਹੋ ਸਿਧਾਂ ! ਉਸ ਪ੍ਰਮਸਰ ਦਾ ਦਰ ਤੁਹਾਨੂੰ (ਕੇਹਾ) ਕਹਾ ਜਿਹਾ ਦੱਸੀਏ ?

ਉੱਚੇ ਤਾਂ :—ਸਿਤ ਦਰ ਲਖ ਮੁੰਮਦਾ ਲਖ ਬੁੱਧੇ ਬਿਸਨ ਮਹੇਸ ।

ਲਖ ਲਖ ਟਾਮ ਵਰੀਨੀਅਹਿ ਲਖ ਰਾਹੀ ਲਖ ਵਸ ।

ਅੰ; ਉਸ ਦਾ ਘਰ (ਕੇਹਾ) ਕਹੇ ਜੋਹਾ ਦੱਸੀਏ, ਕਹਿਣ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ,
 ਅਰੰਭ ਤੇ ਅਵਰਤਮ ਹੈ।

ਸ਼ਿਵਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਲੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਸੇਦਰ ਹਨ।
 ਸ਼ਿਵਾ ਦੇ, ਪ੍ਰਮਸਰ ਦਾ ਦਰ ਤੇ ਘਰ ਪਛਣ ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਇਹ ਸੇਦਰ

ਉਥਾਨਕਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਦੂਜਾ ਸ੍ਰੀ ਨਹਿਰਾਸ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਲ ਅਥਾਲ ਪਰਬ ਦੇ
 ਸਮੁੱਚੇ ਸਰਬਤ ਵਿਚ ਉਥਾਨਕਾ ਸੀ। ਤੇਜਾ ਸਾਹਿਬ ਗ ਵਿਚ ਤੀਜਾ ਸੇਦਰ ਹੈ

ਉਹ ਬੇਬ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਦੇ ਸਰਬਤ ਦਾ ਦਰ ਤੇ ਘਰ ਪਛਣ ਤੇ ਉਪਦਾਸ
 ਬਖਸ਼ਿਆ ਸੀ ਇਉਂ ਤਿੰਨ ਸੇਦਰ ਦੀਆਂ ਇਹ ਤਿੰਨ ਉਥਾਨਕਾ ਵੇਖੇ ਵੇਖੀਆਂ

ਹਨ। (ਤਿੰਨ ਸੇਦਰਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਿਵਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜਾਣ ਬਥ ਕੇ ਗਾਏ ਰਚਿਆ ਹੈ)
 ਪ੍ਰਸਨ : ਸ਼ਿਵਾ ਕਿਹਾ, ਪੇਸ਼ੀਤਰ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਪਿਛਲੀ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮਸਰ ਦੇ

ਅਮੁੱਚਾ ਗਣ ਅਰ ਸਿਸ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਵਦ ਪਾਠ ਆਖਦੇ ਹਨ ਇਹ ਕਿਹਾ ਹੈ,
 ਹੁਣ ਉਸ ਪ੍ਰਮਸਰ ਦਾ ਦਰ ਤੇ ਘਰ ਤਾਂ ਦੱਸ ਜੀ ?

ਯਥਾ :—ਸਿਤ ਦਰ ਵਸਹਿ ਕਵਨ ਦਰ ਕਹੀਐ ।

ਉੱਤਰ :—ਸੇ ਦੁਰੁ ਕੇਹਾ; ਸੇ ਘਰੁ ਕੇਹਾ; ਜਿਤੁ ਬਹਿ ਸਰਬ ਸਮਾਲੇ :—

ਹੋ ਸਿਧਾਂ ! ਉਸ ਪ੍ਰਮਸਰ ਦਾ ਦਰ ਤੁਹਾਨੂੰ (ਕੇਹਾ) ਕਹਾ ਜਿਹਾ ਦੱਸੀਏ ?

ਉੱਚੇ ਤਾਂ :—ਸਿਤ ਦਰ ਲਖ ਮੁੰਮਦਾ ਲਖ ਬੁੱਧੇ ਬਿਸਨ ਮਹੇਸ ।

ਲਖ ਲਖ ਟਾਮ ਵਰੀਨੀਅਹਿ ਲਖ ਰਾਹੀ ਲਖ ਵਸ ।

ਅੰ; ਉਸ ਦਾ ਘਰ (ਕੇਹਾ) ਕਹੇ ਜੋਹਾ ਦੱਸੀਏ, ਕਹਿਣ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ,
 ਅਰੰਭ ਤੇ ਅਵਰਤਮ ਹੈ।

(ਜਿਤੁ ਬਹਿ ਸਰਬ ਸਮਾਲੇ) ਜਿਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ੀ
ਆਇਦਾ ਹੋ ਕੇ (ਸਮਾਲੇ) ਸੰਭਾਲਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਉਸ ਦਾ ਦਰ ਸੰਸਾਰ ਹੀ
ਕਹੀਦਾ ਹੈ। (ਸੋ) ਉਸ ਦਾ (ਦਰ) ਸੰਸਾਰ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ (ਕਹਾ) ਕਿਹਾ ਹੈ।
ਯਥਾ:- ਉਪਰਿ ਦਰਿ ਅਸਮਾਨਿ ਪਇਆਲਿ ॥ (ਅੰਗ ੧੧੫੬)
ਉਪਰ ਜਿਹੜੇ ਅਸਮਾਨ ਆਦਿਕ ਹਨ ਤੇ ਬਲੇ ਜੋ ਪਤਲ ਆਦਿਕ ਹਨ,
ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ (ਦਰ) ਦਰਸਿਆਨ ਜੋ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਹੋ ਇਹੁ ਹੀ ਉਸ ਦਾ

ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਹੈ।
(ਜਿਤੁ ਬਹਿ ਸਰਬ ਸਮਾਲੇ) ਜਿਸ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਸਾਰੇ ਉਸ ਨੂੰ (ਸਮਾਲੇ,
ਜਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਪੁਸ਼ਟ ਰੂਪੀ ਉਸ ਦਾ ਘਰ ਹੋ ਜਿਥੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕ
ਸਰੀਰ ਵਿਆਗ ਕੇ ਸੰਭਾਲ ਕੇ (ਬਹਿ) ਟਿਕਦੇ ਹਨ।

ਪੁਸ਼ਟ:- ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਰਕ ਕਰੇ ?
ਉਤਰ:- (ਸਦਰ ਕਹਾ) ਹੇ ਸਿੱਧੇ! ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦਾ ਦਰ ਤਾਨੂੰ ਹੋਣ
ਕਰੇ ਜੇਹਾ ਦੱਸੀਏ ? ਸਤਿਸੰਗਤ ਹੀ ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦਾ (ਦਰ) ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਹੈ।
ਜਿਹੜਾ ਸਤਿਸੰਗਤ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਪੁਸ਼ਟ:- ਉਹ ਸਤਿਸੰਗਤ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਹੈ ?
ਉਤਰ:- (ਜਿਤੁ ਬਹਿ ਸਰਬ ਸਮਾਲੇ) ਜਿਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਸਾਰੇ ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ
(ਸਮਾਲੇ) ਚੇਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।

(ਜੋ ਘਰੁ ਕਹਾ) ਉਸ ਦਾ ਘਰ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੱਸੀਏ ? ਸੋਚੀਓ ਹੀ
ਉਸ ਦਾ ਘਰ ਹੋ ਭਾਵ ਬੈਠੀਓ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਸਮਾਲਣ ਵਾਲੇ, ਬਹਿ
ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਣ ਹਨ, ਇਸ ਬਤ ਹੋ ਜਾਣ ਹਨ।

ਪੁਸ਼ਟ:- ਹੇ ਸਤਗੁਰੂ ਜੀ! ਸਰਕਣ ਦਾ ਦਰ ਘਰ ਦੱਸੋ ਜੀ ?

ਉਤਰ:- (ਸਦਰ ਕਹਾ) ਹੇ ਸਿੱਧੇ! ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਜਿਹੜੇ ਮਖ ਹਨ (ਸੋ)
ਉਹ ਸਤਗੁਰੂ ਸਰੂਪ ਦਾ (ਦਰ) ਦਰਵਾਜ਼ਾ (ਕਹਾ) ਕਹੀਦਾ ਹੈ।

(ਜਿਤੁ ਬਹਿ ਸਰਬ ਸਮਾਲੇ) ਜਿਸ ਮਖ ਰੂਪੀ ਦਰ ਵਿਚ (ਬਹਿ) ਪ੍ਰਾਪਤ
ਹੋ ਕੇ, ਭਾਵ ਮਖ ਦਾ ਆਨਾ ਸਾਨ ਉਸ ਨੂੰ (ਸਮਾਲੇ) ਚੇਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।

(ਜੋ ਘਰੁ ਕਹਾ) ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਜਿਹੜੇ ਜਿਹੜੇ ਹਨ (ਸੋ) ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦਾ
ਘਰ ਸਤਗੁਰੂ ਸਰੂਪ ਦਾ (ਕਹਾ) ਕਹੀਦਾ ਹੈ।

ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਜਿਹੜੇ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰਕੇ ਸੰਮਲਦੇ ਹਨ। ਹੇ ਸਿੱਧੇ!
ਤੋ ਜਾਹੀਓ ਦਾ ਦਰ ਤੇ ਘਰ ਹੋ ਹਰ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਕਹਿ ਦੱਸੀਏ ? ਕਥਨ
ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਇਆ।

ਪੁਸ਼ਟ:- ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੇ ਨਿਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਦਾ ਵੀ ਦਰ ਤੇ
ਘਰ ਦੱਸ ਕੇ ਜਾਹੀਏ ?

ਉਤਰ:- (ਸੋ ਦਰ ਕਹਾ) (ਸੋ) ਉਹ ਅਧੋਬ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਨਿਰਗੁਣ
ਦਾ (ਦਰ) ਦਰਵਾਜ਼ਾ (ਕਹਾ) ਕਹਾ ਅਸਚਰਜ ਹੈ ?

(ਜਿਤੁ ਬਹਿ ਸਰਬ ਸਮਾਲੇ) (ਜਿਸ ਵਿਚ (ਸਰਬ) ਸਾਰੇ (ਸਮਾਲੇ)
ਸੰਮਲਣ ਵਾਲੇ, ਚੇਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ, (ਬਹਿ) ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਹਨ।

(ਜੋ ਘਰੁ ਕਹਾ) (ਸੋ) ਉਹ ਨਿਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਦਾ ਘਰ ਸੰਤ, ਚੇਤਨ, ਅਨੰਦ
ਸਰੂਪ (ਕਹਾ) ਕਹੀਦਾ ਹੈ। ਦਾ (ਕਹਾ) ਕਹਾ ਅਸਚਰਜ ਰੂਪ ਉਸ ਦਾ ਘਰ ਹੈ ?

(ਜਿਤੁ ਬਹਿ ਸਰਬ ਸਮਾਲੇ) ਜੋ ਸਰਬ ਨੂੰ (ਸਮਾਲੇ) ਸੰਭਾਲਣ ਵਾਲਾ ਹੈ
ਅਤੇ (ਜਿਤੁ) ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਚੇਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ (ਬਹਿ) ਪ੍ਰਾਪਤ
ਹੋਣ ਹਨ।

ਭਾਵ:- ਜਿਵੇਂ ਸਮੁੰਦਰ ਨਦੀਆਂ ਨਾਲਿਆ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਮਿਲਾ ਕੇ
ਅਪਣਾ ਸਰੂਪ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਜਿਹਿਆ ਸਾਰੇ ਰੂਪੀ
ਨਦੀਆਂ ਅਤੇ ਜੀਵਾਂ ਰੂਪੀ ਨਾਲਿਆ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਮਿਲਾ ਕੇ ਆਪਣਾ
ਸਰੂਪ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਪੁਸ਼ਟ:- ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਪਾਸਿ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਹਿਜੇ ਅੰਗੇ ਹੋ ਜਾਣੇ
ਹੋਣ ਹਨ, ਤੇ ਉਹੀ ਦਾ (ਦਰ) ਸਰਬ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਦਰ, ਦਾ ਸਮਾਲਣ ਵਾਲਾ
ਹੋਣ ਹਨ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਸਮਝ ?

ਉਤਰ:- (ਦਾਸ ਨਾਦ ਅੰਗ ਅਸਥ) ਮਨ ਕੇ (ਦਾਸ) ਦਾਸੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ
(ਦਾਦ, ਸਰਬ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ) ਸਾਰੇ ਦਾਸ ਸਮਾਜੀ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਅਰਥ ੧ :- ਵਾਸੇ ਨਾਦ ਅਨੇਕ ਅਸੰਖਾ :- ਜਿਹੇ ! ਉਸ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਰਾਗਮਾਯਾ ਘਣ ਰਾਗੀ ਕਾ ਜਾਨ ॥
ਜਿਹੇ ਸਬਦ ਘਣ ਕੇ ਰਾਗ ਸੁਆਸ ਸੁਖਤ ਪੀ, ਚਾ ॥
ਜੀ ਵਾਸੇ ਨਾਦ, ਅਨੇਕ ਹਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ (ਨਾਦ) ਸਬਦ ਵੀ (ਅਸੰਖ)
ਅਨੰਤ ਹਨ ।

ਕੋਤੇ ਵਾਵਣਹਾਰ :- ਜਿਹੇ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਸੰਟ ਵਾਲ ਨਾਦ, ਕਿੰਨੇ, ਸੁਰ ਰੇ ਰਾਗ, ਗੁ, ਗੰਧ ਬ ਆਦਿਕ ਹਨ ।

ਅਰਥ ੨ :- ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਰਾਗੀਆਂ ਦੇ ਸਾਥੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸ੍ਰੀਮ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਦੇ ਵਾਸੇ ਦੇ ਅਨੰਤ ਵਾਸੇ ਹਨ । ਜਿਸ :-
ਨਾਦ ਦੇ ਸੰਨ ਵਾਸੇ ਵਾਸੇ ਹਨ । ਜਿਹੇ ਵਾਸੇ ਰਾਗੀਆਂ । (ਅੰ, ੧੩੨)
ਜਿਹੇ ਵਾਸੇ ਵਾਸੇ ਹਨ । (ਅੰਗ ੧੩੩)
ਅੰਗ ੧੩੪ : ਸ੍ਰੀਮ ਜੀ ਦੇ ਸਾਥੇ ਵਾਸੇ ਵਾਸੇ ਹਨ । (ਅੰਗ ੧੩੪)
ਗਾਥਾ, ਕਾਵਿਤਾ ਦੇ ਨਾਮ ਹਨ । ਕਾਵਿਤਾ ਦੇ ਨਾਮ ਹਨ । (ਅੰਗ ੧੩੫)
ਜਿਹੇ ਵਾਸੇ ਵਾਸੇ ਹਨ । ਇਕ ਵਾਸੇ ਕਾਵਿਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ੧੦੭੮
ਕਾਵਿਤਾ ਦੇ ਨਾਮ ਹਨ । ਜਿਹੇ ਵਾਸੇ ਵਾਸੇ ਹਨ । (ਅੰਗ ੧੩੬)
ਜਿਹੇ ਵਾਸੇ ਵਾਸੇ ਹਨ । ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਦੇ ਸਾਥੇ ਵਾਸੇ
ਜਿਹੇ ਵਾਸੇ ਵਾਸੇ ਹਨ । (ਅੰਗ ੧੩੭)
(ਨਾਦ ਸਬਦ ੧੩)

ਜਿਹੇ ਵਾਸੇ ਵਾਸੇ ਹਨ । (ਅੰਗ ੧੩੮)
ਜਿਹੇ ਵਾਸੇ ਵਾਸੇ ਹਨ । (ਅੰਗ ੧੩੯)
ਜਿਹੇ ਵਾਸੇ ਵਾਸੇ ਹਨ । (ਅੰਗ ੧੪੦)
ਜਿਹੇ ਵਾਸੇ ਵਾਸੇ ਹਨ । (ਅੰਗ ੧੪੧)
ਜਿਹੇ ਵਾਸੇ ਵਾਸੇ ਹਨ । (ਅੰਗ ੧੪੨)

ਕੋਤੇ ਰਾਗ ਪਰਿਸਿਉ ਕਹੀਅਨਿ :- ਜਿਹੇ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਗ ਪਰਿਸਿਉ ਕਹੀਅਨਿ :-

ਜਿਹੇ ਵਾਸੇ ਵਾਸੇ ਹਨ । (ਅੰਗ ੧੪੩)
ਜਿਹੇ ਵਾਸੇ ਵਾਸੇ ਹਨ । (ਅੰਗ ੧੪੪)
ਜਿਹੇ ਵਾਸੇ ਵਾਸੇ ਹਨ । (ਅੰਗ ੧੪੫)
ਜਿਹੇ ਵਾਸੇ ਵਾਸੇ ਹਨ । (ਅੰਗ ੧੪੬)
ਜਿਹੇ ਵਾਸੇ ਵਾਸੇ ਹਨ । (ਅੰਗ ੧੪੭)

ਕੋਤੇ ਗਾਵਣਹਾਰ :- ਜਿਹੇ ਵਾਸੇ ਵਾਸੇ ਹਨ । (ਅੰਗ ੧੪੮)

ਜਿਹੇ ਵਾਸੇ ਵਾਸੇ ਹਨ । (ਅੰਗ ੧੪੯)

ਜਿਹੇ ਵਾਸੇ ਵਾਸੇ ਹਨ । (ਅੰਗ ੧੫੦)
ਜਿਹੇ ਵਾਸੇ ਵਾਸੇ ਹਨ । (ਅੰਗ ੧੫੧)
ਜਿਹੇ ਵਾਸੇ ਵਾਸੇ ਹਨ । (ਅੰਗ ੧੫੨)
ਜਿਹੇ ਵਾਸੇ ਵਾਸੇ ਹਨ । (ਅੰਗ ੧੫੩)
ਜਿਹੇ ਵਾਸੇ ਵਾਸੇ ਹਨ । (ਅੰਗ ੧੫੪)

ਕੋਤੇ ਗਾਵਣਹਾਰ :- ਜਿਹੇ ਵਾਸੇ ਵਾਸੇ ਹਨ । (ਅੰਗ ੧੫੫)

ਜਿਹੇ ਵਾਸੇ ਵਾਸੇ ਹਨ । (ਅੰਗ ੧੫੬)
ਜਿਹੇ ਵਾਸੇ ਵਾਸੇ ਹਨ । (ਅੰਗ ੧੫੭)
ਜਿਹੇ ਵਾਸੇ ਵਾਸੇ ਹਨ । (ਅੰਗ ੧੫੮)
ਜਿਹੇ ਵਾਸੇ ਵਾਸੇ ਹਨ । (ਅੰਗ ੧੫੯)
ਜਿਹੇ ਵਾਸੇ ਵਾਸੇ ਹਨ । (ਅੰਗ ੧੬੦)

ਗਾਵਣਹਾਰ :- ਜਿਹੇ ਵਾਸੇ ਵਾਸੇ ਹਨ । (ਅੰਗ ੧੬੧)

ਜਿਹੇ ਵਾਸੇ ਵਾਸੇ ਹਨ । (ਅੰਗ ੧੬੨)

[illegible][illegible]

ਗਾਵ ਹ ਚਿਤ ਗੁਪਤ, ਲਿਖਿ ਜਾਣਹਿ : ਇਸ ਨੂੰ ਚਿਤ੍ਰ ਗੁਪਤ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਗੁਪਤ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗਤੀਆਂ ਦਰਜ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਗੁਪਤ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗਤੀਆਂ ਦਰਜ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

(Faint handwritten notes in Devanagari script)

Syntherisma *syntherisma*

ਸ਼ਾਇਦੀ ਬਾਬ ਸਾਹਿਬੀ ਕਾਸ਼ੀਵੀ ਕਿਹੋ ਹਨ ਇਸਿ ਜੀਅਾਂ ਦੇ ਕਾਪਰ ਰੋਮਾਂ ਦੇ
ਪ੍ਰਿਸਤਾਤ ਸਿਖ ਕਾਨਕੇ ਜਾਣਕਾ ਕਿ ਇਸਤ ਸਿਖਾਂ ਪੰਨੇ ਕੀਨੇ ਹਨ, ਸਿਖਤ
ਹਨ ਕੀਨੇ ਹਨ । ਸੇ ਇਹ ਕੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਨੂੰ ਕੋਏ ਹਨ ।
ਇਸਿ ਇਸਿ ਹਨ ।

ਲਿਖਿ ਲਿਖਿ ਧਰਮੁ ਵੀਚਾਰੈ : ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿ ਧਰਮੁ, ਜੋ ਲਿਖਿ
 ਤੇ ਸਚ ਦਾ ਅੰਤ ਸਭ ਮਾਨਸਾ ਵੇਚਾਰ : ਲਾਗਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿ ਕੇ
 ਧਿਆਇ ਨਹੀਂ ਬਠੀ ਲਿਖਿ ਲਿਖਾਏ ਤੇ ਲਾਗਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿ ਕੇ
 ਦੂਸਰਾ ਕੇ ਲਾਗੇ ਕਿ ਇਸ ਸੀਰਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕਰੇ, ਜਿਸਦੇ ਅੰਤਰ
 ਨੇ ਨੇ ਅੰਤਰਿ ਨੇ ਮਿਸ਼ਨ ਕੇ ਮਾਨਸਾ ਤੇ ਲਾਗਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿ ਕੇ

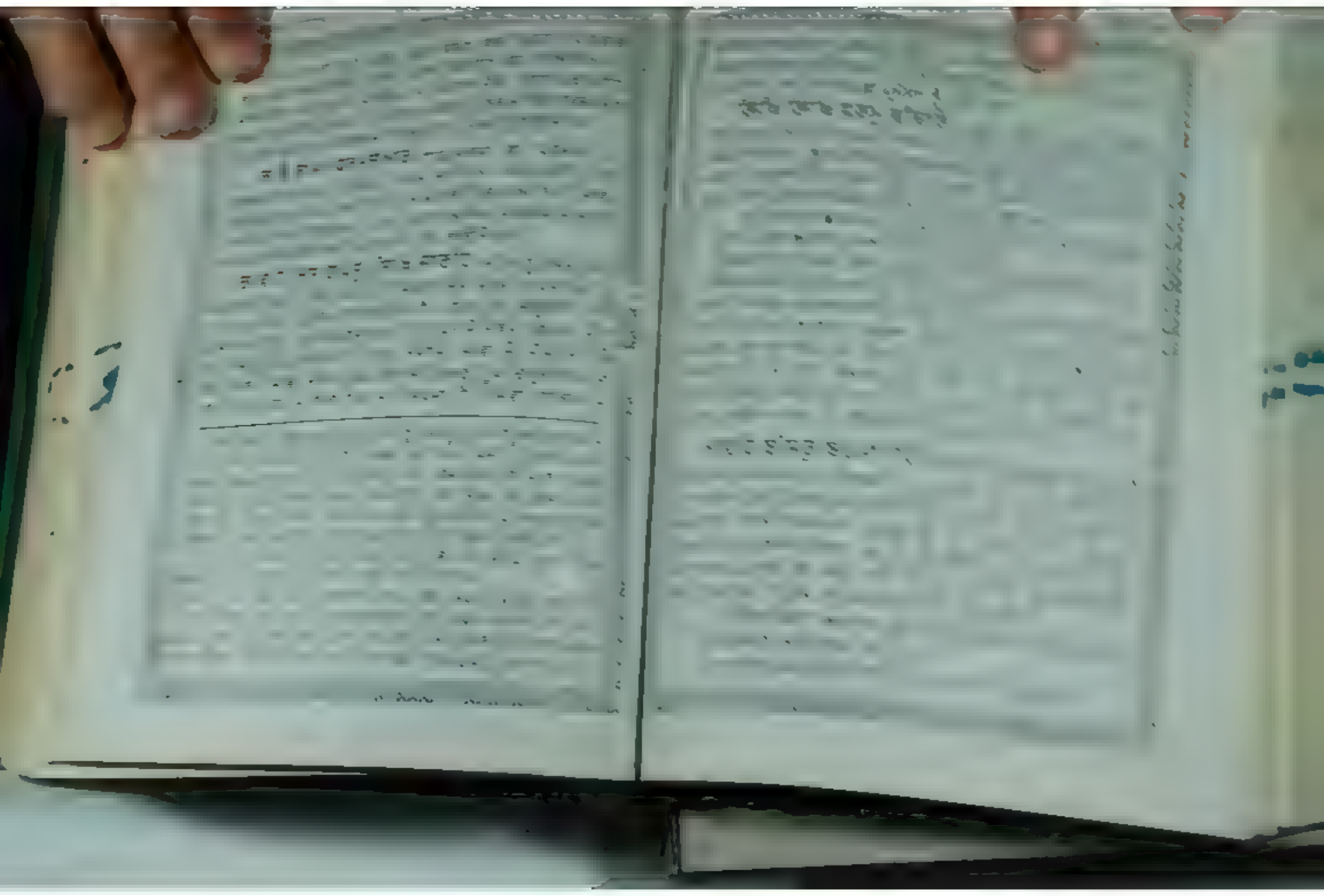
(1) $\frac{1}{2}$ (2) $\frac{1}{3}$ (3) $\frac{1}{4}$ (4) $\frac{1}{5}$ (5) $\frac{1}{6}$ (6) $\frac{1}{7}$ (7) $\frac{1}{8}$ (8) $\frac{1}{9}$ (9) $\frac{1}{10}$ (10) $\frac{1}{11}$ (11) $\frac{1}{12}$ (12) $\frac{1}{13}$ (13) $\frac{1}{14}$ (14) $\frac{1}{15}$ (15) $\frac{1}{16}$ (16) $\frac{1}{17}$ (17) $\frac{1}{18}$ (18) $\frac{1}{19}$ (19) $\frac{1}{20}$ (20) $\frac{1}{21}$ (21) $\frac{1}{22}$ (22) $\frac{1}{23}$ (23) $\frac{1}{24}$ (24) $\frac{1}{25}$ (25) $\frac{1}{26}$ (26) $\frac{1}{27}$ (27) $\frac{1}{28}$ (28) $\frac{1}{29}$ (29) $\frac{1}{30}$ (30) $\frac{1}{31}$ (31) $\frac{1}{32}$ (32) $\frac{1}{33}$ (33) $\frac{1}{34}$ (34) $\frac{1}{35}$ (35) $\frac{1}{36}$ (36) $\frac{1}{37}$ (37) $\frac{1}{38}$ (38) $\frac{1}{39}$ (39) $\frac{1}{40}$ (40) $\frac{1}{41}$ (41) $\frac{1}{42}$ (42) $\frac{1}{43}$ (43) $\frac{1}{44}$ (44) $\frac{1}{45}$ (45) $\frac{1}{46}$ (46) $\frac{1}{47}$ (47) $\frac{1}{48}$ (48) $\frac{1}{49}$ (49) $\frac{1}{50}$ (50) $\frac{1}{51}$ (51) $\frac{1}{52}$ (52) $\frac{1}{53}$ (53) $\frac{1}{54}$ (54) $\frac{1}{55}$ (55) $\frac{1}{56}$ (56) $\frac{1}{57}$ (57) $\frac{1}{58}$ (58) $\frac{1}{59}$ (59) $\frac{1}{60}$ (60) $\frac{1}{61}$ (61) $\frac{1}{62}$ (62) $\frac{1}{63}$ (63) $\frac{1}{64}$ (64) $\frac{1}{65}$ (65) $\frac{1}{66}$ (66) $\frac{1}{67}$ (67) $\frac{1}{68}$ (68) $\frac{1}{69}$ (69) $\frac{1}{70}$ (70) $\frac{1}{71}$ (71) $\frac{1}{72}$ (72) $\frac{1}{73}$ (73) $\frac{1}{74}$ (74) $\frac{1}{75}$ (75) $\frac{1}{76}$ (76) $\frac{1}{77}$ (77) $\frac{1}{78}$ (78) $\frac{1}{79}$ (79) $\frac{1}{80}$ (80) $\frac{1}{81}$ (81) $\frac{1}{82}$ (82) $\frac{1}{83}$ (83) $\frac{1}{84}$ (84) $\frac{1}{85}$ (85) $\frac{1}{86}$ (86) $\frac{1}{87}$ (87) $\frac{1}{88}$ (88) $\frac{1}{89}$ (89) $\frac{1}{90}$ (90) $\frac{1}{91}$ (91) $\frac{1}{92}$ (92) $\frac{1}{93}$ (93) $\frac{1}{94}$ (94) $\frac{1}{95}$ (95) $\frac{1}{96}$ (96) $\frac{1}{97}$ (97) $\frac{1}{98}$ (98) $\frac{1}{99}$ (99) $\frac{1}{100}$ (100) $\frac{1}{101}$ (101) $\frac{1}{102}$ (102) $\frac{1}{103}$ (103) $\frac{1}{104}$ (104) $\frac{1}{105}$ (105) $\frac{1}{106}$ (106) $\frac{1}{107}$ (107) $\frac{1}{108}$ (108) $\frac{1}{109}$ (109) $\frac{1}{110}$ (110) $\frac{1}{111}$ (111) $\frac{1}{112}$ (112) $\frac{1}{113}$ (113) $\frac{1}{114}$ (114) $\frac{1}{115}$ (115) $\frac{1}{116}$ (116) $\frac{1}{117}$ (117) $\frac{1}{118}$ (118) $\frac{1}{119}$ (119) $\frac{1}{120}$ (120) $\frac{1}{121}$ (121) $\frac{1}{122}$ (122) $\frac{1}{123}$ (123) $\frac{1}{124}$ (124) $\frac{1}{125}$ (125) $\frac{1}{126}$ (126) $\frac{1}{127}$ (127) $\frac{1}{128}$ (128) $\frac{1}{129}$ (129) $\frac{1}{130}$ (130) $\frac{1}{131}$ (131) $\frac{1}{132}$ (132) $\frac{1}{133}$ (133) $\frac{1}{134}$ (134) $\frac{1}{135}$ (135) $\frac{1}{136}$ (136) $\frac{1}{137}$ (137) $\frac{1}{138}$ (138) $\frac{1}{139}$ (139) $\frac{1}{140}$ (140) $\frac{1}{141}$ (141) $\frac{1}{142}$ (142) $\frac{1}{143}$ (143) $\frac{1}{144}$ (144) $\frac{1}{145}$ (145) $\frac{1}{146}$ (146) $\frac{1}{147}$ (147) $\frac{1}{148}$ (148) $\frac{1}{149}$ (149) $\frac{1}{150}$ (150) $\frac{1}{151}$ (151) $\frac{1}{152}$ (152) $\frac{1}{153}$ (153) $\frac{1}{154}$ (154) $\frac{1}{155}$ (155) $\frac{1}{156}$ (156) $\frac{1}{157}$ (157) $\frac{1}{158}$ (158) $\frac{1}{159}$ (159) $\frac{1}{160}$ (160) $\frac{1}{161}$ (161) $\frac{1}{162}$ (162) $\frac{1}{163}$ (163) $\frac{1}{164}$ (164) $\frac{1}{165}$ (165) $\frac{1}{166}$ (166) $\frac{1}{167}$ (167) $\frac{1}{168}$ (168) $\frac{1}{169}$ (169) $\frac{1}{170}$ (170) $\frac{1}{171}$ (171) $\frac{1}{172}$ (172) $\frac{1}{173}$ (173) $\frac{1}{174}$ (174) $\frac{1}{175}$ (175) $\frac{1}{176}$ (176) $\frac{1}{177}$ (177) $\frac{1}{178}$ (178) $\frac{1}{179}$ (179) $\frac{1}{180}$ (180) $\frac{1}{181}$ (181) $\frac{1}{182}$ (182) $\frac{1}{183}$ (183) $\frac{1}{184}$ (184) $\frac{1}{185}$ (185) $\frac{1}{186}$ (186) $\frac{1}{187}$ (187) $\frac{1}{188}$ (188) $\frac{1}{189}$ (189) $\frac{1}{190}$ (190) $\frac{1}{191}$ (191) $\frac{1}{192}$ (192) $\frac{1}{193}$ (193) $\frac{1}{194}$ (194) $\frac{1}{195}$ (195) $\frac{1}{196}$ (196) $\frac{1}{197}$ (197) $\frac{1}{198}$ (198) $\frac{1}{199}$ (199) $\frac{1}{200}$ (200) $\frac{1}{201}$ (201) $\frac{1}{202}$ (202) $\frac{1}{203}$ (203) $\frac{1}{204}$ (204) $\frac{1}{205}$ (205) $\frac{1}{206}$ (206) $\frac{1}{207}$ (207) $\frac{1}{208}$ (208) $\frac{1}{209}$ (209) $\frac{1}{210}$ (210) $\frac{1}{211}$ (211) $\frac{1}{212}$ (212) $\frac{1}{213}$ (213) $\frac{1}{214}$ (214) $\frac{1}{215}$ (215) $\frac{1}{216}$ (216) $\frac{1}{217}$ (217) $\frac{1}{218}$ (218) $\frac{1}{219}$ (219) $\frac{1}{220}$ (220) $\frac{1}{221}$ (221) $\frac{1}{222}$ (222) $\frac{1}{223}$ (223) $\frac{1}{224}$ (224) $\frac{1}{225}$ (225) $\frac{1}{226}$ (226) $\frac{1}{227}$ (227) $\frac{1}{228}$ (228) $\frac{1}{229}$ (229) $\frac{1}{230}$ (230) $\frac{1}{231}$ (231) $\frac{1}{232}$ (232) $\frac{1}{233}$ (233) $\frac{1}{234}$ (234) $\frac{1}{235}$ (235) $\frac{1}{236}$ (236) $\frac{1}{237}$ (237) $\frac{1}{238}$ (238) $\frac{1}{239}$ (239) $\frac{1}{240}$ (240

ਜਿਸ ਨੇ ਹੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਹੀ ਨਾਮ ਹੈ। (ਅੰਗ ੧੯੯੦)

ਗਾਵਹਿ ਈਸਰੁ ਬਰਮਾ ਦੇਵੀ :- (ਸਮਾ. ਆਦਿ : ਦੇ ਨਾਅ ਹੈ
ਸਮਾ. ਕਰਕੇ ਏਕ ਬਚਨ ਹੈ। ਸਿਵਜੀ ਤੇ, 'ਬਰਮਾ' ਨੂੰ ਮਾ ਗੀ ਅਤੇ (ਦੇਵੀ,
ਦਾ ਈਆ, 'ਦੇਵੀ') ਇਸ 'ਮਾ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਦੁਪੁਰਾਣੀ ਮਾਤਾ ਦੀ ਸ਼ਬਦ,
ਵੇਦਿਯਾ ਦੀਆ ਸ਼ਬਦ 'ਮਾ' : 'ਮਾ' ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ 'ਮਾ' ਦੀ ਸ਼ਬਦ,
ਅਤੇ 'ਦੇਵੀ' ਦੀਆ 'ਮਾ' : 'ਮਾ' ਦੀ ਸ਼ਬਦ 'ਮਾ' : 'ਮਾ' ਦੀ ਸ਼ਬਦ,
ਅਤੇ 'ਮਾ' ਦੀ ਸ਼ਬਦ 'ਮਾ' : 'ਮਾ' ਦੀ ਸ਼ਬਦ 'ਮਾ' : 'ਮਾ' ਦੀ ਸ਼ਬਦ,
ਅਤੇ 'ਮਾ' ਦੀ ਸ਼ਬਦ 'ਮਾ' : 'ਮਾ' ਦੀ ਸ਼ਬਦ 'ਮਾ' : 'ਮਾ' ਦੀ ਸ਼ਬਦ,
ਅਤੇ 'ਮਾ' ਦੀ ਸ਼ਬਦ 'ਮਾ' : 'ਮਾ' ਦੀ ਸ਼ਬਦ 'ਮਾ' : 'ਮਾ' ਦੀ ਸ਼ਬਦ,
ਅਤੇ 'ਮਾ' ਦੀ ਸ਼ਬਦ 'ਮਾ' : 'ਮਾ' ਦੀ ਸ਼ਬਦ 'ਮਾ' : 'ਮਾ' ਦੀ ਸ਼ਬਦ,

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

$\frac{1}{2} + \frac{1}{2} = 1$

ਗਾਵਹਿ ਚਿਤੁ ਗੁਪਤੁ, ਲਿਖਿ ਜਾਣਹਿ :- ਉਸ ਨੂੰ ਜਿਸ ਰੂਪ
ਮਿਲੇਗਾ। ਚਿੰਤਾ ਕੌਣ ਹੈ ? ਸਿਹਤਾ ਚਿੰਤਾ ਦੀਆਂ ਗੁਪਤ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ
ਗੁਪਤ ਰੱਖਣਾ ਹੀ ਸਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਗੁਪਤ ਹੀ ਚਿੰਤਕਾਂ ਦੀ ਖਾ-
ਸ਼ੀ ਗੁਣ ਹੈ। 'ਵਸੰਤ-ਰਾਗ' ਨੂੰ ਗੁਪਤ ਦੇ ਦਵਾਰ ਲਿਖਾਈ ਮਿਲੇ
'ਚੰਦ੍ਰ-ਰਾਗ' ਲਿਖੀਆਂ ॥ (ਅੰਗ ੧੨੯੨) ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਸੱਚੇ ਤੇ ਖੋਖੇ
ਚਿੰਤਕ ਜਦੋਂ ਦੀਆਂ ਗੁਪਤ ਗੱਲਾਂ ਦੀ ਲਿਖਣ ਰੂਪ ਚਿਤ੍ਰਕਾਰੀ ਕਰਦੇ
ਹੋਣ ਤਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਦੀ ਲਿਖਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ

ਗਾਇਤਰੀ ਈਸਰੁ ਬਰਮਾ ਦੇਵੀ :

[illegible]

ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ

ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ (ਅੰਤ ੨੮੬)
 ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ (ਅੰਤ ੨੮੬)
 ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ (ਅੰਤ ੨੮੬)
 ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ (ਅੰਤ ੨੮੬)

ਗਾਵਨਿ ਜਤੀ ਸਤੀ* ਮਿਤੀ :-

ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ (ਅੰਤ ੨੮੬)
 ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ (ਅੰਤ ੨੮੬)
 ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ (ਅੰਤ ੨੮੬)
 ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ (ਅੰਤ ੨੮੬)

ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ (ਅੰਤ ੨੮੬)
 ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ (ਅੰਤ ੨੮੬)
 ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ (ਅੰਤ ੨੮੬)
 ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ (ਅੰਤ ੨੮੬)

ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ

ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ (ਅੰਤ ੨੮੭)
 ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ (ਅੰਤ ੨੮੭)

ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ (ਅੰਤ ੨੮੭)
 ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ (ਅੰਤ ੨੮੭)
 ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ (ਅੰਤ ੨੮੭)
 ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ (ਅੰਤ ੨੮੭)

ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ (ਅੰਤ ੨੮੭)
 ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ (ਅੰਤ ੨੮੭)
 ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ (ਅੰਤ ੨੮੭)
 ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ (ਅੰਤ ੨੮੭)

ਸਾਚਾ ਸਾਚੀ ਨਾਈ :— (੧) ਜਿਹੜਾ ਪਾਪਮਾਨ ਨਿਮਾਣੀ ਮੌਚੀ (ਤਾਮੀ)

ਸਾਚਾ ਸਾਰੀ ਨਾਈ :—

[illegible]

ਮੇਰਾ ਮਾਂ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਬਾਰੇ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੱਸ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਬਾਰੇ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੱਸ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਬਾਰੇ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੱਸ ਦਿੱਤੀਆਂ।

[illegible][illegible]

... ॥ बला पादि निनि मगली मँगी ॥ (२८७)

ਭੀ ਹਸੀ :- (ਜਾਇ) ਪੈਰਾ ਨਹੀਂ
ਭੀ ਨ ਜਾਸੀ :- (ਜਾਇ) ਪੈਰਾ ਨਹੀਂ

ਮਨਾ ਜਿਨਿ ਰਜਾਈ :-- ੧੫, ੧੬ ਤੇ ੧੭ ਨੂੰ

1. ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਮਹਿਲਾ ?
 2. ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਮਹਿਲਾ ?
 3. ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਮਹਿਲਾ ?

$\frac{1}{2} \frac{d}{dt} \left(\frac{1}{2} \frac{d^2}{dt^2} \right) = \frac{1}{2} \frac{d^3}{dt^3}$

ਮੇਰਾ ਮਨ ਮੁਸੱਟੀ ਦੀ ਪੁਲੇ ਸਮਾਂ ਓਸ ਦੀ ਪੁਰ ਕੀ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇਗਾ।
 ਮੇਰਾ ਮਨ ਮੁਸੱਟੀ ਦੀ ਪੁਲੇ ਸਮਾਂ ਓਸ ਦੀ ਪੁਰ ਕੀ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇਗਾ।
 ਮੇਰਾ ਮਨ ਮੁਸੱਟੀ ਦੀ ਪੁਲੇ ਸਮਾਂ ਓਸ ਦੀ ਪੁਰ ਕੀ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇਗਾ।

ਉੱਤਰ-ਰੋਗੀ ਰੋਗੀ ਭਾਤੀ:--

ਗੁਣ। ਇਉਂ ਅਨਭ ਪ੍ਰਕਾਰ : ਜਿਸ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ

ਗਣੀ ਹਨ ਬਾਈ ਮਿਸਰਤ ਨੁ ਭਾਵਾਂ ਦੇ ਹਨ
ਗਣੀ ਹਨ। ਇਉਂ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਦੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੈ।

ਕਰਿ ਕਰਿ ਜਿਨਸੀ :- ਹੋਮ ਜਿਨਸੀ ਹੋਮ ਨੀਆਂ ਨ ਖੋਲ੍ਹੀ +
 (ਕਰਿ) ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪਤਿਆਂ ਦੀ ਹੋਮ 'ਹੋਮ' (ਕਰਿ) ਕੀਤੀ
 ਹੈ ਅਤੇ ਵੱਖਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨਾਜ ਦੀ। ਕੀ ਕਿਸ ਕਿਸ ਜਿਨਸੀ +

[illegible]

ਉਤਰ-ਮਾਇਆ ਜਿਨਿ ਉਪਾਈ :- (ਜਿਸ, ਜਿਸ ਪ੍ਰਸਾਰ)

(ਅਇਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ)

... 1) 1922

ਰੱਬ ਕਰ ਦੇਖ ਕੀਤਾ ਆਪਣਾ

ਜਿਵ ਹਿਸ ਦੀ ਵਡਿਆਈ :

$\frac{1}{2} \left(\frac{1}{2} + \frac{1}{2} \right) = \frac{1}{2}$

ਜੇ ਤਿਸ ਭਾਵੇ ਸੋਈ ਕਰਸੀ - ਜੇ (ਹਿੰਗ) ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਫਿਰ

ਹੁਕਮ ਨ ਕਰਣਾ ਜਾਈ :- ਕਿਸ ਪਾਸ ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਤੇ ਹੁਕਮ

ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਾਹ ਪਾਤਸ਼ਾਹਿਬ :- ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ

ਨਾਨਕ ਰਹਣੁ ਰਜਾਈ :- ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇਵ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ

ਜੀ ਰਜਾ ਆਗਿਆ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ

ਗਿਆ ਵਿਚ ਰਹੇਗਾ, ਉਹ ਪਾਤਸ਼ਾਹਾਂ ਦਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ

ਆਂ ਦਾ ਪਤਿ (ਸਾਹਿਬ) ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ

ਸਾਰੇ ਹੀ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਦੀ

ਗਲ ਹੋਵਾਂਗੇ। ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ

ਉਸ ਦੇ ਗਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ

ਅਠਾਈਵੀਂ ਪਉੜੀ ਪ੍ਰਾਰਥ

ਮੇਰਾ ਸੰਤੋਖੁ, ਸਰਮੁ ਪਤੁ ਝੋਲੀ; ਧਿਆਨ ਕੀ ਕਰਹਿ ਬਿਬੁਤਿ ॥

ਖਿੰਬਾ, ਕਾਲੁ ਕੁਆਰੀ ਕਾਇਆ; ਜੁਗਤਿ ਡੰਡਾ ਪਰਤੀਤਿ ॥

ਆਈ ਪੰਥੀ ਸਗਲ ਜਮਾਤੀ; ਮਨਿ ਜੀਤੈ ਸਗੁ ਜੀਤੁ ॥

ਆਦੇਸੁ; ਤਿਸੈ ਆਦੇਸੁ ॥ ਆਦਿ ਅਨੀਲੁ ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ;

ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੈ ਵੇਸੁ ॥੨੮॥

ਉਥਾਨਕਾ :- ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਪਿਛੇ ਸਤਾਈਵੀਂ ਪਉੜੀ

ਵਿਚ ਵੀਰਗੁਰੂ ਪਰਮੇਸਰ ਦੇ ਦਰ ਤੇ ਘਾਜ ਬਾਜੇ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜਦੋਂ

ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੇ ਗਏ, ਸਿੱਧਾਂ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਹੋਈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਆਪਣੇ

ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਮੇਵਾ, ਝੋਲੀ, ਖਿੰਬਾ ਆਦਿ ਕਲ ਲਿਆ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਜੀ!

ਹਾਟਕ ਕਰੋ ਤੇ ਸਰੀਰ ਤੇ ਬਿਬੂਖੀ ਮਲ ਲਵ ਅਤੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਡੰਡਾ ਪਕੜ ਕੇ

ਜੀਤ ਜਾਵੋ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ, ਹੇ ਸਿੱਧ! ਤਸਾ ਜ

ਰਾਖੋ, ਇਹ ਜੋਗ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਸਾਸਨ ਵਿਚ

ਲਿਖ ਹੋਏ। ਸਾਸਨਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਯਮ, ਨੇਮ, ਅਸਤ, ਪ੍ਰਾਣਾਸਮ,

ਧਿਆਨ, ਸਮਾਧ, ਪੁਨਿਆ ਆਦਿ ਇਹ ਜੋਗ ਦੇ ਅੰਠ ਅੰਗ ਲਿਖੇ ਹਨ,

ਜਦੋਂ ਤੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਡੰਡਾ ਲੈ ਕੇ ਮੰਗਦਾ ਫਿਰੇ। ਪਰ ਤੇ ਬਿਬੂਖੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ

ਸਾਸਨੀ ਹੋਵੇ ਮੰਗ ਕਰਾ ਪਰਿਯਤਿ ਭੋਖਿਆ ਲੇਖਾ। (ਅੰਗ ੨੮੯)

ਜੁਗਾ ਜੋਗ ਦਾ ਇਉਂ ਹੈ :

ਭੰਡ ਕਮੰਡਲ ਮੋਢੇ ਭਾਰ। ਜੋਗ ਨਹੀਂ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਮਾਰ।

ਤੇ ਜੇ ਦੁਖਨ ਰੂਪ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹਨ, ਅਗੇ ਤੇ ਪਿੱਛੇ ਤੇ ਸਾਜੇ ਪਾਏ ਹਨ।

ਅਰਥ ੧:- ਮੇਰਾ ਸੰਤੋਖੁ :- ਅਸੀਂ ਜੋਗੀ ਸੀਮਾ ਸੰਤਾਂ ਪਾਸੀ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮੁਖੀ ਜੀ

ਜਿਸ ਵਲਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਏ ਜਾਂ ਜਿਨੇ ਜੋ ਮਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ
ਜੇ ਵਲਤ ਆਪਸ ਵਿਚ ਬਰਾਤਾ ਪਾਇਆ। ਜਿਨੇ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਮਸਿਹਿ ਨ ਜੀ ਦੇ
ਜੇ ਮਸੀਹੀ ਦੇ ਸਮਕਾਲ ਜੀ ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਅਪਣੇ ਜੀਵੇਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ
ਅਪਣੇ ਜੀਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਮਸਲ ਵਿਚ ਪਹਿਚਾਣਿਓਂ ਤੇ ਜਿਸ ਦੇ ਜੀ
ਜਿਸ ਦੇ ਵਲੋਂ ਮਸਿਹੀ ਜੀ ਮਸਲੇ ਦੀ ਜੀ ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਏ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਸੀਹੀ
(ਜਿਸੀਆ) ਜੀ ਜਿਸ ਦੀ ਕਾਲ ਨੂੰ ਕਲਾਸੀ ਨਾਖਤੀ ਹੈ, ਜਿਸੇ ਜੀ ਸਾਡੀ ਖਤਰੀ
ਜਿਸੇ ਜੀ ਕਾਲ ਨਹੀਂ ਵਿਆਪ ਮੜਦਾ।

ਜਿਸ ਪੁਰਾਣ ਮੇਂ ਕਲਗੇਧਨ ਜੀਵੀ ਮਝਲਾਂ, ਜੀ ਮਝਲੇਤੁ ਨੂੰ ਆਦਿ ਮਝ ।

ਵਾ. ਜੀ. ਸੇਵਾ ਦਾ ਨੂੰ ਕਾਲ ਦੀ (ਕਮਾਈ) ਸਮਝਾਈ ਸਮਝਣੀ ਹੈ।
ਪ੍ਰਤੀ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਵਾ. :- ਕਾਲ ਦੀ ਕਮਾਈ ਪਤਨੀ ਦੇ ਜਾਣਾ ਅਵਸਥਾ ਹੈ।
ਜੇ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਹ ਸਿਥਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਇਸ-
ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰੀਰ ਦੇ ਮਾਮਲਾ ਹੋਇਆਂ ਹੀ ਆਤਮਿਕ ਬਲ ਨਾਲ ਇਸ ਆ-
ਵਸਥਾ ਵਲੋਂ ਸਿਥਲ ਕਰਨ ਰੂਪ ਦੇ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੇ ਹੈ।
ਜੇ ਸਭੋਂ ਖਿੱਚਾ ਹੈ ਜਾਂ ਖਿੱਚਾ ਖਿੱਚਾ ਹੋਵੇ। ॥ ਖਿੱਚਾ ਰੂਪੀ ਖੜਕੀ ਹੀ
ਘਰਿਨੀ ਯੋਗ ਹੈ ਜਾਂ ਖਿੱਚਾ ਕਰਿ ਤੂ ਦਇਆ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ
ਦਇਆ ਨੂੰ ਭੀ ਖਿੱਚਾ ਕਿਹਾ ਹੈ।

ਜੁਗਤਿ ਡੰਡਾ ਪਰਤੀਤਿ :- ਕਾਮ ਨਾਲ ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਵਿਚ (ਜੁਗਤਿ, ਡੰਡਾ ਪਕੜਿਆ ਹੈ। ਵਾ :-(ਪਰਤੀਤਿ) ਪ੍ਰਮ ਅਤੀਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਉੱਤਰ- *ਆਈ ਪੰਥੀ ਸਗਲ ਜਮਾਤੀ :-ਹੋ ਸਿ 1! ੨੦੦੦

ਮ ਇਕ ਮਾਣੀ ਗੋਰਖ ਨਾਥ .

ਕਰਨੇ ਹੈ । ਗੰਢ ਨਾ

੨ ਮਰੀ ਤੀਕਰ ਇੰਛਾ ਹੀ ਪੰਤਰ

ਮਾਈ। ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਹੈ ਮੈਂ ਪੰਥ ਤੋਂ ਹੈ।

3. ਤਰਿਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਿੱਧ

...

ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ! ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ! ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ !

מאמר ודקדוקי ומונחים

$\frac{1}{2} \times \frac{1}{2} = \frac{1}{4}$

ਸਰਮ ਪਤੁ ਚੋਲੀ :- ਆਪੀ ਸਿਰਮ

ਉਤਰ: ਮੁਕਾ ਸਤਿਕ, ਮੁਕਾ ਸਤਿਕ ਤੇ (ਮੁਕਾ) ਲਿਖਿਓ, ਮੁਕਾ ਸਤਿਕ

... ..

ਮਿਸਤਰੀ ਦੀ ਚਾਕਰੀ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ

... (कृष्ण) मरणा ...
... मरणा ...

ਮਿਥੇ ਕੰਮਨੀ ਧਾਰੀ

[illegible]

ਇਤਿਹਾਸ - ਏਨੇ ਗੋਰਿਆਂ ਦੀ ਸੁਆਹ ਕਪੜ-

ਪਿਆਨ ਕੀ ਕਰਹਿ ਬਿਭੂ ਤ : ਹਰਿ ਦੇ ਹੋ, ਇਸਨਾਨ ਕਰਕ ਮਰੀਚ :

ਦਾ ਜੀਸੋਂ ਤੇਰੇ ਉਸ ਨੂੰ ਖਿਠ੍ਹਾ ਜਾਵੇ।

[illegible]

... ਭੀ ਇਸ ਨਾਲ ਹੋ ਮਗਰੋਂ ਖੋਲ੍ਹ ਖੋਲ੍ਹ

ਪਰ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਜਿਤਣਾ ਹਮ ਹਮ ਵਿਚ
ਜਿਤਣਾ ਸੋਚਾ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਇਹ ਹੀ ਬਿਬੁਤੀ ਲਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ।
 'ਤਰਿ ਹਿਆਵੈ ॥' (ਅੰਗ ੯੪੧)

... ૧૨૩૪૫૬૭૮૯૧૦૧૧૧૨૧૩૧૪૧૫૧૬૧૭૧૮૧૯૨૦૨૧૨૨૨૩૨૪૨૫૨૬૨૭૨૮૨૯૩૦૩૧૩૨૩૩૩૪૩૫૩૬૩૭૩૮૩૯૪૦૪૧૪૨૪૩૪૪૪૫૪૬૪૭૪૮૪૯૫૦૫૧૫૨૫૩૫૪૫૫૫૬૫૭૫૮૫૯૬૦૬૧૬૨૬૩૬૪૬૫૬૬૬૬૭૬૮૬૯૭૦૭૧૭૨૭૩૭૪૭૫૭૬૭૭૭૮૭૯૮૦૮૧૮૨૮૩૮૪૮૫૮૬૮૭૮૮૮૯૯૦૯૧૯૨૯૩૯૪૯૫૯૬૯૭૯૮૯૯૧૦૦૧૦૧૦૨૧૦૩૧૦૪૧૦૫૧૦૬૧૦૭૧૦૮૧૦૯૧૧૦૧૧૧૧૨૧૧૩૧૧૪૧૧૫૧૧૬૧૧૭૧૧૮૧૧૯૧૨૦૧૨૧૨૨૧૨૩૧૨૪૧૨૫૧૨૬૧૨૭૧૨૮૧૨૯૧૩૦૧૩૧૩૨૧૩૩૧૩૪૧૩૫૧૩૬૧૩૭૧૩૮૧૩૯૧૪૦૧૪૧૪૨૧૪૩૧૪૪૧૪૫૧૪૬૧૪૭૧૪૮૧૪૯૧૫૦૧૫૧૫૨૧૫૩૧૫૪૧૫૫૧૫૬૧૫૭૧૫૮૧૫૯૧૬૦૧૬૧૬૨૧૬૩૧૬૪૧૬૫૧૬૬૧૬૭૧૬૮૧૬૯૧૭૦૧૭૧૭૨૧૭૩૧૭૪૧૭૫૧૭૬૧૭૭૧૭૮૧૭૯૧૮૦૧૮૧૮૨૧૮૩૧૮૪૧૮૫૧૮૬૧૮૭૧૮૮૧૮૯૧૯૦૧૯૧૯૨૧૯૩૧૯૪૧૯૫૧૯૬૧૯૭૧૯૮૧૯૯૨૦૦૨૦૧૨૦૨૨૦૩૨૦૪૨૦૫૨૦૬૨૦૭૨૦૮૨૦૯૨૧૦૨૧૧૨૧૨૨૧૨૩૨૧૪૨૧૫૨૧૬૨૧૭૨૧૮૨૧૯૨૨૦૨૨૧૨૨૨૨૨૩૨૨૪૨૨૫૨૨૬૨૨૭૨૨૮૨૨૯૨૩૦૨૩૧૨૩૨૨૩૩૨૩૪૨૩૫૨૩૬૨૩૭૨૩૮૨૩૯૨૪૦૨૪૧૨૪૨૨૪૩૨૪૪૨૪૫૨૪૬૨૪૭૨૪૮૨૪૯૨૫૦૨૫૧૨૫૨૨૫૩૨૫૪૨૫૫૨૫૬૨૫૭૨૫૮૨૫૯૨૬૦૨૬૧૨૬૨૨૬૩૨૬૪૨૬૫૨૬૬૨૬૭૨૬૮૨૬૯૨૭૦૨૭૧૨૭૨૨૭૩૨૭૪૨૭૫૨૭૬૨૭૭૨૭૮૨૭૯૨૮૦૨૮૧૨૮૨૨૮૩૨૮૪૨૮૫૨૮૬૨૮૭૨૮૮૨૮૯૨૯૦૨૯૧૨૯૨૨૯૩૨૯૪૨૯૫૨૯૬૨૯૭૨૯૮૨૯૯૩૦૦૩૦૧૩૦૨૩૦૩૩૦૪૩૦૫૩૦૬૩૦૭૩૦૮૩૦૯૩૧૦૩૧૧૩૧૨૩૧૩૩૧૪૩૧૫૩૧૬૩૧૭૩૧૮૩૧૯૩૨૦૩૨૧૩૨૨૩૨૩૩૨૪૩૨૫૩૨૬૩૨૭૩૨૮૩૨૯૩૩૦૩૩૧૩૩૨૩૩૩૩૩૪૩૩૫૩૩૬૩૩૭૩૩૮૩૩૯૩૪૦૩૪૧૩૪૨૩૪૩૩૪૪૩૪૫૩૪૬૩૪૭૩૪૮૩૪૯૩૫૦૩૫૧૩૫૨૩૫૩૩૫૪૩૫૫૩૫૬૩૫૭૩૫૮૩૫૯૩૬૦૩૬૧૩૬૨૩૬૩૩૬૪૩૬૫૩૬૬૩૬૭૩૬૮૩૬૯૩૭૦૩૭૧૩૭૨૩૭૩૩૭૪૩૭૫૩૭૬૩૭૭૩૭૮૩૭૯૩૮૦૩૮૧૩૮૨૩૮૩૩૮૪૩૮૫૩૮૬૩૮૭૩૮૮૩૮૯૩૯૦૩૯૧૩૯૨૩૯૩૩૯૪૩૯૫૩૯૬૩૯૭૩૯૮૩૯૯૪૦૦૪૦૧૪૦૨૪૦૩૪૦૪૪૦૫૪૦૬૪૦૭૪૦૮૪૦૯૪૧૦૪૧૧૪૧૨૪૧૩૪૧૪૪૧૫૪૧૬૪૧૭૪૧૮૪૧૯૪૨૦૪૨૧૪૨૨૪૨૩૪૨૪૪૨૫૪૨૬૪૨૭૪૨૮૪૨૯૪૩૦૪૩૧૪૩૨૪૩૩૪૩૪૪૪૩૫૪૩૬૪૩૭૪૩૮૪૩૯૪૪૦૪૪૧૪૪૨૪૪૩૪૪૪૪૪૫૪૪૬૪૪૭૪૪૮૪૪૯૪૫૦૪૫૧૪૫૨૪૫૩૪૫૪૪૫૫૪૫૬૪૫૭૪૫૮૪૫૯૪૬૦૪૬૧૪૬૨૪૬૩૪૬૪૪૬૫૪૬૬૪૬૭૪૬૮૪૬૯૪૭૦૪૭૧૪૭૨૪૭૩૪૭૪૪૭૫૪૭૬૪૭૭૪૭૮૪૭૯૪૮૦૪૮૧૪૮૨૪૮૩૪૮૪૪૮૫૪૮૬૪૮૭૪૮૮૪૮૯૪૯૦૪૯૧૪૯૨૪૯૩૪૯૪૪૯૫૪૯૬૪૯૭૪૯૮૪૯૯૫૦૦૫૦૧૫૦૨૫૦૩૫૦૪૫૦૫૫૦૬૫૦૭૫૦૮૫૦૯૫૦૧૦૫૦૧૧૫૦૧૨૫૦૧૩૫૦૧૪૫૦૧૫૫૦૧૬૫૦૧૭૫૦૧૮૫૦૧૯૫૦૨૦૫૦૨૧૫૦૨૨૫૦૨૩૫૦૨૪૫૦૨૫૫૦૨૬૫૦૨૭૫૦૨૮૫૦૨૯૫૦૩૦૫૦૩૧૫૦૩૨૫૦૩૩૫૦૩૪૫૦૩૫૫૦૩૬૫૦૩૭૫૦૩૮૫૦૩૯૫૦૪૦૫૦૪૧૫૦૪૨૫૦૪૩૫૦૪૪૫૦૪૫૫૦૪૬૫૦૪૭૫૦૪૮૫૦૪૯૫૦૫૦૫૦૫૧૫૦૫૨૫૦૫૩૫૦૫૪૫૦૫૫૫૦૫૬૫૦૫૭૫૦૫૮૫૦૫૯૫૦૬૦૫૦૬૧૫૦૬૨૫૦૬૩૫૦૬૪૫૦૬૫૫૦૬૬૫૦૬૭૫૦૬૮૫૦૬૯૫૦૭૦૫૦૭૧૫૦૭૨૫૦૭૩૫૦૭૪૫૦૭૫૫૦૭૬૫૦૭૭૫૦૭૮૫૦૭૯૫૦૮૦૫૦૮૧૫૦૮૨૫૦૮૩૫૦૮૪૫૦૮૫૫૦૮૬૫૦૮૭૫૦૮૮૫૦૮૯૫૦૯૦૫૦૯૧૫૦૯૨૫૦૯૩૫૦૯૪૫૦૯૫૫૦૯૬૫૦૯૭૫૦૯૮૫૦૯૯૫૦૧૦૦૫૦૧૦૧૫૦૧૦૨૫૦૧૦૩૫૦૧૦૪૫૦૧૦૫૫૦૧૦૬૫૦૧૦૭૫૦૧૦૮૫૦૧૦૯૫૦૧૧૦૫૦૧૧૧૫૦૧૧૨૫૦૧૧૩૫૦૧૧૪૫૦૧૧૫૫૦૧૧૬૫૦૧૧૭૫૦૧૧૮૫૦૧૧૯૫૦૧૨૦૫૦૧૨૧૫૦૧૨૨૫૦૧૨૩૫૦૧૨૪૫૦૧૨૫૫૦૧૨૬૫૦૧૨૭૫૦૧૨૮૫૦૧૨૯૫૦૧૩૦૫૦૧૩૧૫૦૧૩૨૫૦૧૩૩૫૦૧૩૪૫૦૧૩૫૫૦૧૩૬૫૦૧૩૭૫૦૧૩૮૫૦૧૩૯૫૦૧૪૦૫૦૧૪૧૫૦૧૪૨૫૦૧૪૩૫૦૧૪૪૫૦૧૪૫૫૦૧૪૬૫૦૧૪૭૫૦૧૪૮૫૦૧૪૯૫૦૧૫૦૫૦૧૫૧૫૦૧૫૨૫૦૧૫૩૫૦૧૫

੨੩. ਸਿਖਾ ਕਾਲ ਕਆਰੀ ਕਾਇਆ :- ਜੋ ਸਿਖੇ ! ਸਾਕੇ

1. ਮੰ (ਆਇਆ) ਦੇਹ ਕਾਸ਼ ਤੇ ਕਾਸ਼

[illegible]

... ॥

ਪ੍ਰਾ. ਮੁ. ਸੀ. ਸਾਹਿਬ

(६०४)

ਪੰਨਾ ੨੮

ਗੁਰਮਤਿ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਈ ਮਿਤ ਹੋਈ ਉਸ ਵਕਤ ਰਕਮਣੀ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਕਰ ਲਿਆ।

ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਡੀ ਸਫਲਤਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਰਸਮੀ ਰੀਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਦ ਸਭ ਵਿਚ ਕਲਮ ਮਾਰਨ ਦੀ ਰੀਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਮਦਦ ਵਜੋਂ ਸਾਡੀ ਮਦਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

... (1) ...

... १३९९)

ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਸਾਡੀ ਸਿਰ ਮੁੜ ਠਾਢੇ ਜਨਮ ਜਨਮ ਦੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਮੇਰੀ ਇਹ ਸ਼ਾਇਰੀ ਸਿਰਫ਼ ਉਹੀ ਠਾਢੇ ਜਨਮ ਜਨਮ ਦੇ ਲਈ ਹੈ (ਮੈਂ) Low
ਮੇਰੀ ਇਹ ਸ਼ਾਇਰੀ ਸਿਰਫ਼ ਉਹੀ ਜਨਮ ਦੇ ਲਈ ਹੈ (ਮੈਂ) Low

[illegible]

ਦੇ ਮੁਖੀ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਮੁਖੀ ਦਾ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵਾਸੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਅਭਾਸ ਵਿੱਚੋਂ ਨਾ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਨ ਨਾਸ

ਮਰਦਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੰਬਰ ੧੦੪੦) (ਨਿਰਦੇਸ਼: ੧੦੪੦) (ਕਾਨੂੰਨ ੧੦੪੦)

ਮਾਸ਼ੂਕੀ (ਅੰਗ ੧੦੪੦) (ਤਿਰਜਨ) ਮੁੱਢ ਪ੍ਰਮਾਣਤਾ ਮਾਸ਼ੂਕੀ

ਜੇ ਕਾਲ ਦੀ ਬਣਕੀ ਕਰ ਲਵੇ

ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਖਾਰਾਮ ਸਮਥਾਲ ਦੇ ਪੱਥ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰ ਸਮਾਪਤ ਦੇ ਹੋਏ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ।

ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਖਰਚ ਕਰਨ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਮੇਰਾ ਹੀ। ਉਹ ਇਕ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਪਾਸੇ ਪਾਸੇ ਜਿਵੇਂ ਸਮਝਾ ਲਿਆ ਸੀ।

[illegible]

ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਇਸ ਨਿਯਮ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰੇਗਾ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਖਾਤੇ ਵਿਚੋਂ ਪੈਸੇ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ।

1. The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions.

אשר יצאנו ממצרים ונעלה אל הרי סיני

१. ...
२. ...

ମୂଲ୍ୟ : ଟଙ୍କା ୧୦୦/-

જાણીએ છીએ કે, જો આપણે આપણા જીવનમાં આવા પ્રકારના કાર્યો કરીએ તો આપણને આપણા જીવનમાં આવા પ્રકારના ફેરફારો આવશે.

ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਾਥ ਸਾਡੀ ਜਾਨ ਬਾਝ
ਜਿਸ ਦੇ ਸਾਥ ਹੋਵੇ ॥ ਅਫਿਰ ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ अथ श्री...

And the same is true for the other two cases.

ਅਸ ਪ੍ਰਭਾਤ ਸਿਹਤਾ (ਕਾਇਆ) ਚਰੀ ਨੂੰ ਕਾਸ ਤੋਂ ਰਾਖੀ ਰੱਖਣਾ ਹੈ
ਨੂੰ, ਪ੍ਰਾਣਵਰ ਤੋਂ ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲ ਦੀ ਗੰਢਾਸ ਤੋਂ ਰਾਖੀ ਰੱਖਣਾ ਹੈ
ਭਾਵ ਇਸ ਵਿਚ ਵਿਚਰਣ ਨੂੰ ਚੁੱਕਣਾ, ਅਕਾਸ ਪ੍ਰਾਣ ਵਿਚ ਜਰੇ ਦੇਣਾ ਹੈ।
ਇਹ (ਮਿਥੀ) ਖੜਕੀ ਪਹਿਰਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮਿਥੀ ਕਰਕੇ ਪਾਪਾ ਨੂੰ ਪੀ
ਕਰਨਾ ਨੂੰ ਪੀ ਪਾਪਾ ਨੂੰ ਪੀ ਕਰਕੇ, ਅਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਣ ਮੂਲ ਜੀਆਂ ਨਾਲ
ਦੇਖ ਨੂੰ ਪੀ ਕਿਰਨਾ ਕਾਲ ਮਿਥੀ ਪ੍ਰਾਣ ਪ੍ਰਾਣ ਨੂੰ ਲੰਗਦੀ ਅਤੇ ਜੋ ਮੇਰਾ ਪੀ
ਬੰਦਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਣੀ ਸ਼ਬਦ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ
ਹੈ। ਅਸ ਵਿਚ ਜੋ ਮੇਰਾ ਚਰੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਭੁੱਕਣਾ ਇਹ ਭਿਖਦਾ ਨਹੀਂ
ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖਿੱਚ ਨੂੰ ਪੀ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।
ਵਾ:- (ਖਿ) ਆਕਾਸ (ਸ਼) ਸ਼ਬਦੀ ਆਕਾਸ ਪ੍ਰਾਣੀ ਜੋ ਅਖੰਡ ਚੇਤਨ ਦੇ
ਦੇਹ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਅਭਿਮਾਨ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ, (ਕਾਇਆ) ਜੋ ਅਖੰਡ ਚੇਤਨ ਦੇ
ਹੈ ਕਾਲ ਤੋਂ ਰਾਖੀ, ਭਾਵ ਕਾਲ ਤੋਂ ਗੀਤ। ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ (ਖੜਕੀ)
ਗੋਦੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ।

ਜਗਤਿ ਰੰਗਾ ਪਟਕੀਤਿ॥ (ਜਗਤਿ) ਜਗਤੀਆਂ ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦਸੀਆ
ਹਨ ਕਦੇ ਦੀਆਂ ਬਾਧਕ ਅਤੇ ਅਕੇਦੇ ਦੀਆਂ ਸਾਧਕ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਹਿਤ ਹੋ ਕੇ
ਜੋ, ਪਟਕੀਤਿ) ਕਰੋਸਾ ਜਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ:-

ਸਿਹਤਿ ਭੰਗਾ ਹੋਇ ਵਿਚ ਪਕਾੜਨਾ ਕਰ। ਮਿਥੀ ਭੰਗਾ ਸਿਹਤ ਤੇ ਖੰਭੀਆ
ਸਾਧਕ ਸਾਧਕ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਸ਼ੁਆ ਤੇ ਕੀਤੀਆਂ ਤੋਂ ਜਖਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ
ਜਿਸ ਤੋਂ ਮਨ ਪ੍ਰਾਣੀ ਤੇ ਸਮ ਦੇਸ ਸਾਧਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਣੀ ਵਿਚ ਪਤਾ ਤਿਆ
ਮਨ ਦੇਸ ਸਾਧਕਾਂ ਤੋਂ ਮਨ ਮਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਿਹਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ
ਨੂੰ ਮਨ ਦੇਸ ਸਾਧਕਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਆਪਣੇ ਸਵ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਮਨ
ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਧਕਾਂ ਤੋਂ ਮਨ ਦੇਸ ਸਾਧਕਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਆਪਣੇ ਸਵ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਜਸਮ ਕਰਕੇ ਮਨ ਮਨ ਦੇਸ ਸਾਧਕਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਆਪਣੇ ਸਵ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਜਸਮ ਕਰਕੇ ਮਨ ਮਨ ਦੇਸ ਸਾਧਕਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਆਪਣੇ ਸਵ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਜਸਮ ਕਰਕੇ ਮਨ ਮਨ ਦੇਸ ਸਾਧਕਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਆਪਣੇ ਸਵ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਕਾਲੀ) (ਆ) ਸਰਬ ਚਰ ਸੇ (ਖੀ) ਜੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰੂਪ ਹੈ ਚੇਤਨ ਸੋਭਾ, ਜੋ ਸਾਹਿਬਾ
ਵਿਚ ਆਈ ਹੋਈ ਹੈ।

ਅਗਾਮਿ ਗਗਨ ਪਾਤਾਲਿ ਗਗਨ ਹੈ ਚਹੁ ਦਿਸਿ ਗਗਨ ਰਹਸਿ॥ (੮੭੦)

ਅਸ ਵਿਚ ਭੀ ਉਹ ਚਿਦਾਕਾਸ਼ ਵਾਪਸ ਹੈ, ਪਾਤਾਲ ਵਿਚ ਭੀ ਅਸ

ਗਗਨ ਉਹ ਤਰ, ਲੰਬਤ, ਪਰਬ ਤੇ ਪੱਛਮ ਵਿਚ ਭੀ ਉਹ ਵਾਪਸ ਚਿਦਾਕਾਸ਼

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਰਬ ਬਿਆਪੀ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਜੋ ਪ੍ਰਸੰਸਤ ਹੈ ਉਹ

ਅਨੰਦ ਮੂਲ ਸਦਾ ਪੁਰਖੇਤਮ ਘਟ ਬਿਨਸੈ ਗਗਨ ਨ ਜਾਇ॥ (੮੭੦)

ਜੋ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਮ ਹੋਣ ਨਾਲ ਉਹ ਚਿਦਾਕਾਸ਼ ਨਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਇਸ

ਭਾਵ ਨਾਲ ਹੋਰ ਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਮਿਥੀ ਸਾਧਕ ਆਪਣੀ ਸਿਹਤ

ਸਾਹਿਬਾ ਪਾਸਿਆ ਵਿਚ ਭਾਵ ਸਭ ਚਾਕਾ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਹੋਈ ਸਿਹਤ

ਜੋ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਮ ਹੋਣ ਨਾਲ ਉਹ ਚਿਦਾਕਾਸ਼ ਨਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਇਸ

ਭਾਵ ਨਾਲ ਹੋਰ ਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਮਿਥੀ ਸਾਧਕ ਆਪਣੀ ਸਿਹਤ

ਸਾਹਿਬਾ ਪਾਸਿਆ ਵਿਚ ਭਾਵ ਸਭ ਚਾਕਾ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਹੋਈ ਸਿਹਤ

ਜੋ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਮ ਹੋਣ ਨਾਲ ਉਹ ਚਿਦਾਕਾਸ਼ ਨਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਇਸ

ਭਾਵ ਨਾਲ ਹੋਰ ਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਮਿਥੀ ਸਾਧਕ ਆਪਣੀ ਸਿਹਤ

ਸਾਹਿਬਾ ਪਾਸਿਆ ਵਿਚ ਭਾਵ ਸਭ ਚਾਕਾ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਹੋਈ ਸਿਹਤ

ਜੋ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਮ ਹੋਣ ਨਾਲ ਉਹ ਚਿਦਾਕਾਸ਼ ਨਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਇਸ

ਭਾਵ ਨਾਲ ਹੋਰ ਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਮਿਥੀ ਸਾਧਕ ਆਪਣੀ ਸਿਹਤ

ਸਾਹਿਬਾ ਪਾਸਿਆ ਵਿਚ ਭਾਵ ਸਭ ਚਾਕਾ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਹੋਈ ਸਿਹਤ

ਜੋ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਮ ਹੋਣ ਨਾਲ ਉਹ ਚਿਦਾਕਾਸ਼ ਨਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਇਸ

ਭਾਵ ਨਾਲ ਹੋਰ ਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਮਿਥੀ ਸਾਧਕ ਆਪਣੀ ਸਿਹਤ

ਸਾਹਿਬਾ ਪਾਸਿਆ ਵਿਚ ਭਾਵ ਸਭ ਚਾਕਾ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਹੋਈ ਸਿਹਤ

ਜੋ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਮ ਹੋਣ ਨਾਲ ਉਹ ਚਿਦਾਕਾਸ਼ ਨਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਇਸ

ਭਾਵ ਨਾਲ ਹੋਰ ਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਮਿਥੀ ਸਾਧਕ ਆਪਣੀ ਸਿਹਤ

ਸਾਹਿਬਾ ਪਾਸਿਆ ਵਿਚ ਭਾਵ ਸਭ ਚਾਕਾ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਹੋਈ ਸਿਹਤ

ਜੋ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਮ ਹੋਣ ਨਾਲ ਉਹ ਚਿਦਾਕਾਸ਼ ਨਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਇਸ

ਪੰਨਾ ੨੨
 ਗੁਰਮਤਿ ਗਿਆਨੁ, ਦਇਆ ਭੰਡਾਰਣਿ; ਘਟਿ ਘਟਿ ਵਾਜਹਿ
 ਆਪਿ ਨਾਥੁ, ਨਾਥੀ ਸਭ ਜਾ ਕੀ; ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ
 ਆਵਹਿ ਸਾਦੁ ॥ ਸੰਜੋਗੁ ਵਿਜੋਗੁ ਦੁਇ, ਕਾਰ ਚਲਾਵਹਿ; ਲੇਖੇ
 ਆਵਹਿ ਭਾਗੁ ॥ ਆਦੇਸੁ; ਤਿਸ ਆਦੇਸੁ ॥ ਆਦਿ ਅਨੀਲੁ
 ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ; ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੇ ਵੇਸੁ ॥੨੯॥

ਅਰਥ ੧-ਪ੍ਰਸੰਨ:-ਸਿਧਾਂ ਤੇ ਸੰਜੋਗੁ ਵਿਜੋਗੁ
 ਆਪਿ ਨਾਥੁ, ਨਾਥੀ ਸਭ ਜਾ ਕੀ; ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ
 ਆਵਹਿ ਸਾਦੁ ॥ ਸੰਜੋਗੁ ਵਿਜੋਗੁ ਦੁਇ, ਕਾਰ ਚਲਾਵਹਿ; ਲੇਖੇ
 ਆਵਹਿ ਭਾਗੁ ॥ ਆਦੇਸੁ; ਤਿਸ ਆਦੇਸੁ ॥ ਆਦਿ ਅਨੀਲੁ
 ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ; ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੇ ਵੇਸੁ ॥੨੯॥

ਗੁਰਮਤਿ ਗਿਆਨੁ, ਦਇਆ ਭੰਡਾਰਣਿ; ਘਟਿ ਘਟਿ ਵਾਜਹਿ
 ਆਪਿ ਨਾਥੁ, ਨਾਥੀ ਸਭ ਜਾ ਕੀ; ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ
 ਆਵਹਿ ਸਾਦੁ ॥ ਸੰਜੋਗੁ ਵਿਜੋਗੁ ਦੁਇ, ਕਾਰ ਚਲਾਵਹਿ; ਲੇਖੇ
 ਆਵਹਿ ਭਾਗੁ ॥ ਆਦੇਸੁ; ਤਿਸ ਆਦੇਸੁ ॥ ਆਦਿ ਅਨੀਲੁ
 ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ; ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੇ ਵੇਸੁ ॥੨੯॥

ਗੁਰਮਤਿ ਗਿਆਨੁ, ਦਇਆ ਭੰਡਾਰਣਿ; ਘਟਿ ਘਟਿ ਵਾਜਹਿ
 ਆਪਿ ਨਾਥੁ, ਨਾਥੀ ਸਭ ਜਾ ਕੀ; ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ
 ਆਵਹਿ ਸਾਦੁ ॥ ਸੰਜੋਗੁ ਵਿਜੋਗੁ ਦੁਇ, ਕਾਰ ਚਲਾਵਹਿ; ਲੇਖੇ
 ਆਵਹਿ ਭਾਗੁ ॥ ਆਦੇਸੁ; ਤਿਸ ਆਦੇਸੁ ॥ ਆਦਿ ਅਨੀਲੁ
 ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ; ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੇ ਵੇਸੁ ॥੨੯॥

ਉਨਤੀਵੀਂ ਪਉੜੀ ਪ੍ਰਾਰਥ

ਗੁਰਮਤਿ ਗਿਆਨੁ, ਦਇਆ ਭੰਡਾਰਣਿ; ਘਟਿ ਘਟਿ ਵਾਜਹਿ
 ਆਪਿ ਨਾਥੁ, ਨਾਥੀ ਸਭ ਜਾ ਕੀ; ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ
 ਆਵਹਿ ਸਾਦੁ ॥ ਸੰਜੋਗੁ ਵਿਜੋਗੁ ਦੁਇ, ਕਾਰ ਚਲਾਵਹਿ; ਲੇਖੇ
 ਆਵਹਿ ਭਾਗੁ ॥ ਆਦੇਸੁ; ਤਿਸ ਆਦੇਸੁ ॥ ਆਦਿ ਅਨੀਲੁ
 ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ; ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੇ ਵੇਸੁ ॥੨੯॥

ਅਰਥ ੧-ਪ੍ਰਸੰਨ:-ਸਿਧਾਂ ਤੇ ਸੰਜੋਗੁ ਵਿਜੋਗੁ
 ਆਪਿ ਨਾਥੁ, ਨਾਥੀ ਸਭ ਜਾ ਕੀ; ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ
 ਆਵਹਿ ਸਾਦੁ ॥ ਸੰਜੋਗੁ ਵਿਜੋਗੁ ਦੁਇ, ਕਾਰ ਚਲਾਵਹਿ; ਲੇਖੇ
 ਆਵਹਿ ਭਾਗੁ ॥ ਆਦੇਸੁ; ਤਿਸ ਆਦੇਸੁ ॥ ਆਦਿ ਅਨੀਲੁ
 ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ; ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੇ ਵੇਸੁ ॥੨੯॥

ਉਤਰ-ਗੁਰਮਤਿ ਗਿਆਨੁ, ਦਇਆ
 ਗਿਆਨੁ ਹੈ ਇਹੁ ਹੀ ਆ
 ਹੈ। ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ
 ਹੀ ਫਿਰਾ
 ਯਥਾ:
 ਆਪਿ ਨਾਥੁ, ਨਾਥੀ ਸਭ ਜਾ ਕੀ; ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ
 ਆਵਹਿ ਸਾਦੁ ॥ ਸੰਜੋਗੁ ਵਿਜੋਗੁ ਦੁਇ, ਕਾਰ ਚਲਾਵਹਿ; ਲੇਖੇ
 ਆਵਹਿ ਭਾਗੁ ॥ ਆਦੇਸੁ; ਤਿਸ ਆਦੇਸੁ ॥ ਆਦਿ ਅਨੀਲੁ
 ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ; ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੇ ਵੇਸੁ ॥੨੯॥

ਗੁਰਮਤਿ ਗਿਆਨੁ, ਦਇਆ ਭੰਡਾਰਣਿ; ਘਟਿ ਘਟਿ ਵਾਜਹਿ
 ਆਪਿ ਨਾਥੁ, ਨਾਥੀ ਸਭ ਜਾ ਕੀ; ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ
 ਆਵਹਿ ਸਾਦੁ ॥ ਸੰਜੋਗੁ ਵਿਜੋਗੁ ਦੁਇ, ਕਾਰ ਚਲਾਵਹਿ; ਲੇਖੇ
 ਆਵਹਿ ਭਾਗੁ ॥ ਆਦੇਸੁ; ਤਿਸ ਆਦੇਸੁ ॥ ਆਦਿ ਅਨੀਲੁ
 ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ; ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੇ ਵੇਸੁ ॥੨੯॥

ਸ੍ਰੀ ਸਪਤੀ ਸਾਹਿਬ

ਸ੍ਰੀ ਸਪਤੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਚ (ਨਾਦ) ਸ਼ਬਦ ਭਾਵ ਬ੍ਰਹਮ ਚਰਨ ਦਾ ਜੋ
 ਉਚਾਰਨ ਹੈ (੧) ਜਿਹ ਰਸ ਪਾਦ ਵਿੱਚ ਹੈ।
 (ਅਪਿ) (੨) ਸਾਹਿਬ ਸਭ ਜਾ ਕੀ। ਉਥੇ ਸ੍ਰਾਮ ਬਸਾ ਆਪ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ
 ਬਣ ਜਾਣਾ ਹੈ (੩) ਸਾਹਿਬਾ ਵਿਦੁਆ ਨੂੰ (ਨਾਬ) ਨਬ ਲੇਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਤੀ
 ਸਿੰਧੀਆ ਦੇ ਅਤੀਤ। ਜਾਣੀ ਹੈ।
 (੪) ਸਾਹਿਬ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ, ਮਾਲਕ ਹੈ। ਸਾਹਿਬਾਂ ਸਿੰਧੀਆ
 ਵਾ (੫) ਸਾਹਿਬ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ ਹਰੀਆ ਹਨ।
 ਜਿਸ ਦੀਆਂ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ ਹਰੀਆ ਹਨ।
 (੬) ਸਿੰਧੀ ਸਿੰਧੀ ਅਵਤਾਰ ਸਾਹਿਬ। ਸਿੰਧੀਆਂ ਸਿੰਧੀਆਂ ਜਿ (੭) ਤੀਆ
 ਹਨ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਅਵਤਾਰ ਨਾਮਾਦ ਹੈ।
 ਵਾ:- ਇਹ ਸਿੰਧੀਆ ਸਿੰਧੀਆ ਆਪਣੇ ਆਤਮਾਨੰਦ ਰੂਪੀ ਸਮਾਦ ਨੂੰ
 ਅਵਤਾਰ ਵਾਲੀਆ ਚੰਦ ਵਾਲੀਆ ਪਤੰਦਾ ਰੂਪ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਦੇ
 ਵੀ ਪਰਚਣਾ ਨਾ ਕਰ।

ਪੁਸ਼ਤ:- ਗਿਆਨਵਾਨ ਨੂੰ ਆਤਮਾਨੰਦ ਦੇ ਸੁਆਦ ਦੇ ਤੁੱਲ ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ?
 ਉ:- ਉਹ ਤਾਂ,

ਗਿਰਿ ਸਿੰਧ ਸਭ ਮੋਹ ਹੈ: ਨਾਮ ਨ ਵਸੈ ਮਨਿ ਆਇ ॥ (ਅੰਗ ਪੜੜ)
 ਇਥੇ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਉਹ ਜਾਣ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗਿਰੀਆ ਸਿੰਧੀਆ
 ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਆਸ਼ਟ ਸਮਾਦ ਹੈ
 ਆਵਤਾਰ ਕੀਤਾ ਕੀਤਾ ਪ੍ਰਭ ਯੋਗਨ ਕਹ ਆਵਤ ਲਾਜਾ ॥ (ਬਚਿਤ ਨਾਟਕ)
 ਵਾ:- ਗੁਰਮੱਖ! ਜੋ ਬ੍ਰਾਹਮ ਸਭ ਤੋਂ (ਅਵਤਾਰ) ਅਛਾਦਨ। ਸਿੰਧੀਆ
 ਸਿੰਧੀਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਿੰਧੀ (ਅਵਤਾਰ) ਅਵਤਾਰ ਭਾਵ ਵੀ ਹੋਂਦ ਹਨ।
 ਉਹੀ ਗੁਰਮੱਖ ਪ੍ਰਭ ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਦਾ (ਸਮਾ ਅਨੰਦ
 ਹੋ ਸਿੰਧੀਆ ਦੀਆਂ ਜਾਣਾ ਹੈ।

ਸਮੇਂ ਵਿਚ (੧) ਸਾਹਿਬ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ (੨) ਸਾਹਿਬ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ
 (੩) ਸਾਹਿਬ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ (੪) ਸਾਹਿਬ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ
 (੫) ਸਾਹਿਬ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ (੬) ਸਾਹਿਬ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ
 (੭) ਸਾਹਿਬ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ (੮) ਸਾਹਿਬ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ
 (੯) ਸਾਹਿਬ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ (੧੦) ਸਾਹਿਬ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ
 (੧੧) ਸਾਹਿਬ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ (੧੨) ਸਾਹਿਬ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ
 (੧੩) ਸਾਹਿਬ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ (੧੪) ਸਾਹਿਬ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ
 (੧੫) ਸਾਹਿਬ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ (੧੬) ਸਾਹਿਬ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ
 (੧੭) ਸਾਹਿਬ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ (੧੮) ਸਾਹਿਬ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ
 (੧੯) ਸਾਹਿਬ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ (੨੦) ਸਾਹਿਬ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ

ਸ੍ਰੀ ਸਪਤੀ ਸਾਹਿਬ

ਪਉੜੀ ੨੯

ਸ੍ਰੀ ਸਪਤੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਚ (ਨਾਦ) ਸ਼ਬਦ ਭਾਵ ਬ੍ਰਹਮ ਚਰਨ ਦਾ ਜੋ
 ਉਚਾਰਨ ਹੈ (੧) ਜਿਹ ਰਸ ਪਾਦ ਵਿੱਚ ਹੈ।
 (ਅਪਿ) (੨) ਸਾਹਿਬ ਸਭ ਜਾ ਕੀ। ਉਥੇ ਸ੍ਰਾਮ ਬਸਾ ਆਪ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ
 ਬਣ ਜਾਣਾ ਹੈ (੩) ਸਾਹਿਬਾ ਵਿਦੁਆ ਨੂੰ (ਨਾਬ) ਨਬ ਲੇਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਤੀ
 ਸਿੰਧੀਆ ਦੇ ਅਤੀਤ। ਜਾਣੀ ਹੈ।
 (੪) ਸਾਹਿਬ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ, ਮਾਲਕ ਹੈ। ਸਾਹਿਬਾਂ ਸਿੰਧੀਆ
 ਵਾ (੫) ਸਾਹਿਬ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ ਹਰੀਆ ਹਨ।
 ਜਿਸ ਦੀਆਂ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ ਹਰੀਆ ਹਨ।
 (੬) ਸਿੰਧੀ ਸਿੰਧੀ ਅਵਤਾਰ ਸਾਹਿਬ। ਸਿੰਧੀਆਂ ਸਿੰਧੀਆਂ ਜਿ (੭) ਤੀਆ
 ਹਨ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਅਵਤਾਰ ਨਾਮਾਦ ਹੈ।
 ਵਾ:- ਇਹ ਸਿੰਧੀਆ ਸਿੰਧੀਆ ਆਪਣੇ ਆਤਮਾਨੰਦ ਰੂਪੀ ਸਮਾਦ ਨੂੰ
 ਅਵਤਾਰ ਵਾਲੀਆ ਚੰਦ ਵਾਲੀਆ ਪਤੰਦਾ ਰੂਪ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਦੇ
 ਵੀ ਪਰਚਣਾ ਨਾ ਕਰ।

ਪੁਸ਼ਤ:- ਗਿਆਨਵਾਨ ਨੂੰ ਆਤਮਾਨੰਦ ਦੇ ਸੁਆਦ ਦੇ ਤੁੱਲ ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ?
 ਉ:- ਉਹ ਤਾਂ,
 ਗਿਰਿ ਸਿੰਧ ਸਭ ਮੋਹ ਹੈ: ਨਾਮ ਨ ਵਸੈ ਮਨਿ ਆਇ ॥ (ਅੰਗ ਪੜੜ)
 ਇਥੇ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਉਹ ਜਾਣ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗਿਰੀਆ ਸਿੰਧੀਆ
 ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਆਸ਼ਟ ਸਮਾਦ ਹੈ
 ਆਵਤਾਰ ਕੀਤਾ ਕੀਤਾ ਪ੍ਰਭ ਯੋਗਨ ਕਹ ਆਵਤ ਲਾਜਾ ॥ (ਬਚਿਤ ਨਾਟਕ)
 ਵਾ:- ਗੁਰਮੱਖ! ਜੋ ਬ੍ਰਾਹਮ ਸਭ ਤੋਂ (ਅਵਤਾਰ) ਅਛਾਦਨ। ਸਿੰਧੀਆ
 ਸਿੰਧੀਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਿੰਧੀ (ਅਵਤਾਰ) ਅਵਤਾਰ ਭਾਵ ਵੀ ਹੋਂਦ ਹਨ।
 ਉਹੀ ਗੁਰਮੱਖ ਪ੍ਰਭ ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਦਾ (ਸਮਾ ਅਨੰਦ
 ਹੋ ਸਿੰਧੀਆ ਦੀਆਂ ਜਾਣਾ ਹੈ।

ਸਮੇਂ ਵਿਚ (੧) ਸਾਹਿਬ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ (੨) ਸਾਹਿਬ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ
 (੩) ਸਾਹਿਬ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ (੪) ਸਾਹਿਬ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ
 (੫) ਸਾਹਿਬ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ (੬) ਸਾਹਿਬ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ
 (੭) ਸਾਹਿਬ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ (੮) ਸਾਹਿਬ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ
 (੯) ਸਾਹਿਬ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ (੧੦) ਸਾਹਿਬ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ
 (੧੧) ਸਾਹਿਬ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ (੧੨) ਸਾਹਿਬ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ
 (੧੩) ਸਾਹਿਬ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ (੧੪) ਸਾਹਿਬ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ
 (੧੫) ਸਾਹਿਬ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ (੧੬) ਸਾਹਿਬ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ
 (੧੭) ਸਾਹਿਬ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ (੧੮) ਸਾਹਿਬ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ
 (੧੯) ਸਾਹਿਬ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ (੨੦) ਸਾਹਿਬ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ

ਸਮੇਂ ਵਿਚ (੧) ਸਾਹਿਬ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ (੨) ਸਾਹਿਬ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ
 (੩) ਸਾਹਿਬ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ (੪) ਸਾਹਿਬ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ
 (੫) ਸਾਹਿਬ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ (੬) ਸਾਹਿਬ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ
 (੭) ਸਾਹਿਬ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ (੮) ਸਾਹਿਬ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ
 (੯) ਸਾਹਿਬ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ (੧੦) ਸਾਹਿਬ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ
 (੧੧) ਸਾਹਿਬ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ (੧੨) ਸਾਹਿਬ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ
 (੧੩) ਸਾਹਿਬ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ (੧੪) ਸਾਹਿਬ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ
 (੧੫) ਸਾਹਿਬ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ (੧੬) ਸਾਹਿਬ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ
 (੧੭) ਸਾਹਿਬ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ (੧੮) ਸਾਹਿਬ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ
 (੧੯) ਸਾਹਿਬ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ (੨੦) ਸਾਹਿਬ (ਨਾਬ) ਸਮਾਮੀ

ਸ੍ਰੀ ਮ. ਜੀ ਸਾਹਿਬ

(੬੨੫)

ਪਉੜੀ ੩੦

ਇਕੁ ਸੰਸਾਰੀ :- ਜੋ (ਸਿ) ਕਥੀ ਪ੍ਰਭਾਤ 'ਸਾਹੀ' ਤਾਨ ਸਾਹੀ ਦੇ ਖਾਣੇ
ਜਿਹਾ ਭਾਵੇ, ਤਿਵੇ ਚਲਾਵੇ; ਜਿਵੇ ਹੋਵੇ ਫਰਮਾਣੁ ॥
ਓਹੁ ਵੇਖੇ, ਓਨਾ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵੇ; ਬਹੁਤਾ ਏਹੁ ਵਿਭਾਣੁ ॥
ਆਸਾਸੁ; ਤਿਸੇ ਆਸਾਸ ॥ ਆਇ ਅਨੀਲੁ ਅਨਾਦਿ

ਇਕੁ ਭੰਡਾਰੀ :- ਜਿਹਾ ਭਾਵੇ, ਤਿਵੇ ਚਲਾਵੇ; ਜਿਵੇ ਹੋਵੇ ਫਰਮਾਣੁ ॥
ਓਹੁ ਵੇਖੇ, ਓਨਾ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵੇ; ਬਹੁਤਾ ਏਹੁ ਵਿਭਾਣੁ ॥
ਆਸਾਸੁ; ਤਿਸੇ ਆਸਾਸ ॥ ਆਇ ਅਨੀਲੁ ਅਨਾਦਿ

ਜਿਵੇ ਤਿਸੁ ਭਾਵੇ ਤਿਵੇ ਚਲਾਵੇ :- ਜਿਹਾ ਭਾਵੇ, ਤਿਵੇ ਚਲਾਵੇ; ਜਿਵੇ ਹੋਵੇ ਫਰਮਾਣੁ ॥
ਓਹੁ ਵੇਖੇ, ਓਨਾ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵੇ; ਬਹੁਤਾ ਏਹੁ ਵਿਭਾਣੁ ॥
ਆਸਾਸੁ; ਤਿਸੇ ਆਸਾਸ ॥ ਆਇ ਅਨੀਲੁ ਅਨਾਦਿ

ਓਹੁ ਵੇਖੇ, ਓਨਾ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵੇ :- ਜਿਹਾ ਭਾਵੇ, ਤਿਵੇ ਚਲਾਵੇ; ਜਿਵੇ ਹੋਵੇ ਫਰਮਾਣੁ ॥
ਓਹੁ ਵੇਖੇ, ਓਨਾ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵੇ; ਬਹੁਤਾ ਏਹੁ ਵਿਭਾਣੁ ॥
ਆਸਾਸੁ; ਤਿਸੇ ਆਸਾਸ ॥ ਆਇ ਅਨੀਲੁ ਅਨਾਦਿ

ਪਉੜੀ ੩੦

(੬੨੫)

ਸ੍ਰੀ ਮ. ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਤੀਹਵੀਂ ਪਉੜੀ ਪ੍ਰਾਰੰਭ

ਏਕਾ ਮਾਈ, ਜੁਗਤਿ ਵਿਆਈ; ਤਿਨਿ ਚੇਲੇ ਪਰਵਾਣੁ ॥
ਇਕੁ ਸੰਸਾਰੀ, ਇਕੁ ਭੰਡਾਰੀ; ਇਕੁ, ਲਾਏ ਦੀ ਬਾਣੁ ॥
ਜਿਵੇ ਤਿਸੁ ਭਾਵੇ, ਤਿਵੇ ਚਲਾਵੇ; ਜਿਵੇ ਹੋਵੇ ਫਰਮਾਣੁ ॥
ਓਹੁ ਵੇਖੇ, ਓਨਾ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵੇ; ਬਹੁਤਾ ਏਹੁ ਵਿਭਾਣੁ ॥
ਆਸਾਸੁ; ਤਿਸੇ ਆਸਾਸ ॥ ਆਇ ਅਨੀਲੁ ਅਨਾਦਿ

ਅਰਥ :- ਸ਼੍ਰੀ ਮ. ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਇਕ ਮਾਈ
ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਤੇ ਮਾਈ ਹੀ ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ।

ਉਤਰ :- ਏਕਾ ਮਾਈ, ਜੁਗਤਿ ਵਿਆਈ :- ਇਕ (ਮਾਈ)
ਮਾਈਆ ਹੀ ਮਾਤਾ ਹੀ ਵਾ, ਜਿਕ ਪਸਰਾ ਹੀ ਮਾਈਆ ਦਾ ਪਤੀ 'ਮਾਈਦ'
ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਮਾਈਆ ਹੀ। ਏਹੀ ਮਾਈਆ ਦਾ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਰੂਪ ਹੈ।
ਜਿਕ ਪਸਰਾ ਦੇ ਨਾਲ ਜਦ ਮਾਈਆ (ਮਾਈ) ਜੁਗਤਿ ਮਾਈ
ਮਾਈਆ ਦੇ ਮਾਈਆ ਹੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਮ. ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਾਈ ਪਤੀ ਤੇ ਮਾਈ
ਮਾਈਆ ਦੇ ਮਾਈਆ ਹੀ ਮਾਈਆ ਦੇ ਮਾਈਆ ਤੇ ਮਾਈਆ ਦੇ ਮਾਈਆ

ਤਿਨਿ ਚੇਲੇ ਪਰਵਾਣ :- ਜਿਹਾ ਭਾਵੇ, ਤਿਵੇ ਚਲਾਵੇ; ਜਿਵੇ ਹੋਵੇ ਫਰਮਾਣੁ ॥

ਓਹੁ ਵੇਖੇ, ਓਨਾ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵੇ :- ਜਿਹਾ ਭਾਵੇ, ਤਿਵੇ ਚਲਾਵੇ; ਜਿਵੇ ਹੋਵੇ ਫਰਮਾਣੁ ॥
ਓਹੁ ਵੇਖੇ, ਓਨਾ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵੇ; ਬਹੁਤਾ ਏਹੁ ਵਿਭਾਣੁ ॥
ਆਸਾਸੁ; ਤਿਸੇ ਆਸਾਸ ॥ ਆਇ ਅਨੀਲੁ ਅਨਾਦਿ

ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਬਹੁਤਾ ਏਹੁ ਵਿਭਾਣ :- ਜਿਹ ਬੜਾ (ਵਿਭਾਣ) ਅਸਚਰਜ ਹੈ ਕਿ
ਜਿਨ ਬਾਣੀਆਂ ਪ੍ਰਭੂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸੰਸਕ ਵਿਸ਼ਵਾ ਰੂਪ ਹੈ।

ਆਦੇਸ਼ ਤਿਸੇ ਆਦੇਸ਼ :- ਹੋ ਸਿਧੋ ! (ਆਦੇਸ਼) (ਆ. ਦੇਸ਼) ਆਦੀ
ਜੇ ਸੀਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ।

ਆਦਿ ਅਨੀਲੁ ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਿਤ :- ਓਹ ਸਾਥੇ ਜਗਤ ਦਾ
(ਆਦਿ) ਅਥ ਰੂਪ ਹੈ। (ਅਨੀਲ) (ਨੀਲ) ਕਾਲੇ ਅਗਿਆਨ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ।
(ਆਨਾਦਿ) ਆਦਿ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਅਨਾਹਿਤ ਨਾਮ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ।

ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੋ ਵੇਸੁ :- ਜੋਗੁ ਜੋਗੁ ਵਿਚ ਇਕੋ ਹੀ (ਵੇਸੁ) ਸਰੂਪ
ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਯਥਾ :-
“ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਸਾਰਾ ਹੈ ਭੀ ਹੋਸੀ।” (ਅੰਗ ੧੦੨੨)

ਅਰਥ ੨ :- ਪ੍ਰਸੰਨ :- ਹੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ! ਪ੍ਰਸੰਸਕ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ
ਤਿਨ ਦੇਵਤੋਂ ਤੇ ਸਾਲੀ ਰਚਨਾ ਕਿਵੇਂ ਰਚੀ ?

ਉੱਤਰ :- (ਏਕਾ) ਮਾਈ, ਜਗਤਿ ਵਿਆਈ; ਤਿਨਿ ਚੋਲੇ ਪਰਵਾਣੁ । (ਸੋਕਾ)
ਇਕ ਜੇ ਪ੍ਰਸੰਸਕ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਜਦੋਂ (ਮਾਈ) ਮਾਇਆ (ਜਗਤਿ) ਜੁੜੀ ਭਾਵ
ਕਲਪਨਿਕਾ ਅਸਚਰਜ ਹੋਇਆ ਤੇ (ਵਿਆਈ) ਪ੍ਰਸੰਸਕਾ ਭਾਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੋਈ

ਤਾਂ ਤਿਨ ਚੋਲੇ ਸਪਰਸ਼ (ਪਰਵਾਣੁ) ਪਰਵਾਣੁ ਪੈਦਾ ਹੋਇ।
*ਕਲਪਾ ਦਾ ਅਸੰਬਧ :- ਜੇ ਸਦਾ ਸੰਬੰਧ ਨ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਕਲਪਿਆ ਹੋਵੇ
ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅੰਗ ਦਾ ਨਾਲ ਜੋ ਵਿਚ ਤਿਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

ਪਹਿਲੀ ਪ੍ਰਸੰਸਕ ਸਾਡੀ ਆਈ ਹੀ ਹੈ ਲਾਲ ਹੋ ਕੇ ਚਮਕਦਾ ਹੈ, ਦੂਜੀ ਸਾਡੀ
ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਤੀਜੀ ਸਾਡੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਤਾਂ ਸ੍ਰੀਸ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਅੰਗ ੩

ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅੰਗ ਦਾ ਨਾਲ ਜੋ ਵਿਚ ਤਿਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।
ਪਹਿਲੀ ਪ੍ਰਸੰਸਕ ਸਾਡੀ ਆਈ ਹੀ ਹੈ ਲਾਲ ਹੋ ਕੇ ਚਮਕਦਾ ਹੈ, ਦੂਜੀ ਸਾਡੀ
ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਤੀਜੀ ਸਾਡੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਤਾਂ ਸ੍ਰੀਸ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਅੰਗ ੩

ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅੰਗ ਦਾ ਨਾਲ ਜੋ ਵਿਚ ਤਿਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।
ਪਹਿਲੀ ਪ੍ਰਸੰਸਕ ਸਾਡੀ ਆਈ ਹੀ ਹੈ ਲਾਲ ਹੋ ਕੇ ਚਮਕਦਾ ਹੈ, ਦੂਜੀ ਸਾਡੀ
ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਤੀਜੀ ਸਾਡੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਤਾਂ ਸ੍ਰੀਸ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਅੰਗ ੩

ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਜਿਨ ਦੇ ਰਚਕ ਤਿਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ।

ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸਭ ਮਾਇਆ ਹਕਤ ਵਿਚ
ਆਈ। ਜਿਹਨੇ ਰੂਪ ਹੋਈ ਅਤੇ ਗੁਣਾਂ ਕਰਕੇ ਜੀਵ, ਸੋਸ਼ਰ ਹੋ ਕੇ ਸਿਸਟੀ
ਹੋਈ। ਸਭ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰੂਪ ਜਿਹੜੀ ਮਾਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਰਸੇ ਤੇ ਰਸੇ ਘੋਟ
ਅਤੇ ਸਭ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚ ਚਤਨ ਦਾ ਰਾਸ ਪੈਦਾ ਹੋਇ ਤੇ ਰਸੇ ਘੋਟ
ਹੋਈ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਰਸੇ ਤੇ ਰਸੇ ਸਮਾਨ ਅਤੇ ਰਸੇ ਗੁਣ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ, ਅਵਿਦਿਆ

ਜਿਸ ਵਿਚ ਚਤਨ ਦਾ ਰਾਸ ਪਿਆ ਤੇ ਉਹ ਜੀਵ ਕਹਾਈ। ਜਦੋਂ ਚਤਨ ਦਾ
ਰਾਸ ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਪਿਆ ਤਾਂ ਬਿਨ ਗੁਣ ਹੋਇ। ਜਿਵੇਂ ਭਾਸਵਾਈਆ ਦਾ
ਰਸੇ ਜਿਹਨਾ ਬਿਨ ਘੜਾ ਪਾਲੀ ਦਾ ਕਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸਾਹਮਣੇ ਰਹੇ ਉਹਨਾ

ਚਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਘੜੇ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇ। ਜਦੋਂ ਬੋਲਲ ਆਇਆ ਜਾਣ
ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਪੈਦਾ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਚਤਨ ਦਾ ਰਾਸ ਪੈਦਾ ਹੈ ਤਾਂ
ਉਹ ਚਤਨ ਰਚਦੀ ਹੈ। ਅੰਸਾ ਸਮਾਂ ਦੋਸਟਾ ਤਾਂ ਮਸ਼ਕਲ ਹੈ ਕਿ ਫਲਾਣੇ ਸਮਾਂ

ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਤੋਂ ਪਾਸੇ ਓਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਰਬ ਵਿਆਪੀ
ਹੈ। ਵਿਚ ਮਾਇਆ ਲਾਭੇ ਕਿੰਨੇ ਬੇਲੁਕ ਜਾਵੇਗੀ? ਨਾ ਮਾਇਆ ਮਰਦੀ ਹੈ, ਕਿ
ਮਰਨ ਤੋਂ ਸਿਸਟੀ ਲੈ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਅਜਨੀ ਨਾਈ ਹੈ, ਸੱਤ ਅਨਾਈ

ਨੂੰ ਹੋਰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਗਦੇ ਆਦਮੀ ਦੀਆ ਅਥਾ ਦਾ
ਰਾਸ ਅੰਗੇ ਪੈਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸੋ ਮਾਏ, ਤਾਂ ਅਥਾ ਮਿਚ ਜਾਈਆ ਤੇ ਅਥਾ
ਅਥਾ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਈ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਰੂਪ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਜਿਸ

ਰਾਸ ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਸਕ ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲੀਜ਼ ਹੋਇ, ਕਿ ਮਸ਼ਕਤ ਦੀ
ਰਾਸ ਤੇ ਸਮਾਪਤ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਅਥਾ ਦੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼
ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇ ਤੇ ਕਲਪ ਦਾ ਰਾਸ ਪੈਦਾ ਹੋਇ।

ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅੰਗ ਦਾ ਨਾਲ ਜੋ ਵਿਚ ਤਿਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।
ਪਹਿਲੀ ਪ੍ਰਸੰਸਕ ਸਾਡੀ ਆਈ ਹੀ ਹੈ ਲਾਲ ਹੋ ਕੇ ਚਮਕਦਾ ਹੈ, ਦੂਜੀ ਸਾਡੀ
ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਤੀਜੀ ਸਾਡੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਤਾਂ ਸ੍ਰੀਸ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਅੰਗ ੩

ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅੰਗ ਦਾ ਨਾਲ ਜੋ ਵਿਚ ਤਿਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।
ਪਹਿਲੀ ਪ੍ਰਸੰਸਕ ਸਾਡੀ ਆਈ ਹੀ ਹੈ ਲਾਲ ਹੋ ਕੇ ਚਮਕਦਾ ਹੈ, ਦੂਜੀ ਸਾਡੀ
ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਤੀਜੀ ਸਾਡੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਤਾਂ ਸ੍ਰੀਸ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਅੰਗ ੩

ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅੰਗ ਦਾ ਨਾਲ ਜੋ ਵਿਚ ਤਿਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।
ਪਹਿਲੀ ਪ੍ਰਸੰਸਕ ਸਾਡੀ ਆਈ ਹੀ ਹੈ ਲਾਲ ਹੋ ਕੇ ਚਮਕਦਾ ਹੈ, ਦੂਜੀ ਸਾਡੀ
ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਤੀਜੀ ਸਾਡੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਤਾਂ ਸ੍ਰੀਸ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਅੰਗ ੩

ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅੰਗ ਦਾ ਨਾਲ ਜੋ ਵਿਚ ਤਿਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।
ਪਹਿਲੀ ਪ੍ਰਸੰਸਕ ਸਾਡੀ ਆਈ ਹੀ ਹੈ ਲਾਲ ਹੋ ਕੇ ਚਮਕਦਾ ਹੈ, ਦੂਜੀ ਸਾਡੀ
ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਤੀਜੀ ਸਾਡੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਤਾਂ ਸ੍ਰੀਸ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਅੰਗ ੩

ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅੰਗ ਦਾ ਨਾਲ ਜੋ ਵਿਚ ਤਿਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।
ਪਹਿਲੀ ਪ੍ਰਸੰਸਕ ਸਾਡੀ ਆਈ ਹੀ ਹੈ ਲਾਲ ਹੋ ਕੇ ਚਮਕਦਾ ਹੈ, ਦੂਜੀ ਸਾਡੀ
ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਤੀਜੀ ਸਾਡੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਤਾਂ ਸ੍ਰੀਸ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਅੰਗ ੩

ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅੰਗ ਦਾ ਨਾਲ ਜੋ ਵਿਚ ਤਿਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।
ਪਹਿਲੀ ਪ੍ਰਸੰਸਕ ਸਾਡੀ ਆਈ ਹੀ ਹੈ ਲਾਲ ਹੋ ਕੇ ਚਮਕਦਾ ਹੈ, ਦੂਜੀ ਸਾਡੀ
ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਤੀਜੀ ਸਾਡੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਤਾਂ ਸ੍ਰੀਸ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਅੰਗ ੩

ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅੰਗ ਦਾ ਨਾਲ ਜੋ ਵਿਚ ਤਿਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।
ਪਹਿਲੀ ਪ੍ਰਸੰਸਕ ਸਾਡੀ ਆਈ ਹੀ ਹੈ ਲਾਲ ਹੋ ਕੇ ਚਮਕਦਾ ਹੈ, ਦੂਜੀ ਸਾਡੀ
ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਤੀਜੀ ਸਾਡੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਤਾਂ ਸ੍ਰੀਸ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਅੰਗ ੩

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਕ (ਭੋਜ) ਭੋਜੀ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ, ਜੋ ਵਿਪਰੀਤ ਬੰਧੀ ਹੈ, ਇਸਦਾ (ਅਰੀ) ਦਸਮਣ ਜੋ ਨਿਧਿਆਸਟ ਹੈ, ਇਹ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਦਾ, ਨਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਵਿਪਰੀਤ ਭਾਵਨਾ ਸੇਸਾ ਇਹ ਵੇਦ ਸਾਸਤ੍ਰ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਕਹੇ ਤੇ ਉਸਦਾ ਚਲਣਾ। ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਵਿਪਰੀਤ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ।
 ਨਿਵਿਰਤੀ:- ਨਾ ਦਿਸਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੇ ਬੇਅੰਤ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਵੇਖਣ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਆਪ ਪਾਇਆ ਸੁਰਮਾ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ। ਸੁਰਮਾ ਵੇਖ ਕੇ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਭੈ, ਰੋਹ ਆਦਿਕ ਬੇਅੰਤ ਵਸਦੇ ਹਨ। ਕੀ ਉਹ ਕਦੇ ਸੁਰਮੇ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖੇ ਹਨ? ਦੇਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਧੌਰੀਆਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦੀਆਂ। ਕੀ ਕਹਾਤੀ ਕਿ ਸਾਡੀਆਂ ਧੌਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ? ਇਹ ਗੁਣਾਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ 'ਮੋਖਸ ਪੰਥ' ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹੋਈਆਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦੀਆਂ।
 ਦੂਜਾ ਸਮੀਪ ਦਿੰਦੇ ਕੀ ਹਨ॥ ਮਨ ਚੰਚਲ ਸੂਖਮ ਬਿਬਧਾਨ।
 ਨਿਰਸਕਾਰ ਸਜਾਤੀ ਸਿੰਗ॥ ਇਹ ਅਠ ਦੋਖ ਜਾਨ ਚਿਤ ਅੰਗ॥
 ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਪਿਛੇ ਰੱਬ ਕੋਈ ਰਾਜਾ। ਜੋ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਹੋਰ ਹੈ।
 ਵਾਲੀ ਹਾਲਤ ਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ ਸਰਜ ਪ੍ਰਸੰਦ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ।
 'ਉੱਲੂ' ਦੇਣ ਉਗਾਹੀਆਂ ਸਾਡੀ ਚਾਮਚਾਨ।
 ਸੂਰਜ ਚੰਦ ਨ ਕੁਲ ਵਿਖੇ ਚਾਤ ਕੀਤਾ ਸਕਾਤ।
 ਨਾ ਵੇਰੇ ਵੇਰੇ ਸਾਇੰਸਦਾਨ ਵੀ ਮੰਨਣ ਸਕਾ।
 ਦੱਤ ਪ੍ਰਥਮ ਜੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਸਮੇਸਿਧ ਹੀ ਸੁਖ ਸਮਾਦਾ।
 ਫਿਰ ਵੀ, ਰਜੀ ਮਾਤ੍ਰ ਵੀ ਫਾਕ ਨ ਪਾ।
 ਜੇ ਸਮੇਸਿਧ ਬੰਦਲ ਪੈ ਕੇ ਹੋਣ ਮਾਨ ਆ।
 ਜੇ ਕਮ ਕਰ ਜਹੀ ਹੈ। ਉਹੀ ਚਾਮਚਾਨ।
 ਨੇਕੀ ਦਿਹਾ ਹੈ।
 ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਿ ਜਨ ਉਪ ਮੇਰਾ।
 ਵੇਦ ਸਾਸਤ੍ਰ ਹੋਣ ਸਾਜ ਮਾਗ ਦਾ।
 ਸਮੇਸਿਧ ਸਕੀਆਂ ਦਾ ਸਿਰਮ।
 ਜੇ ਤੇ ਸਿੰਘ ਹੋ ਚੁਕੇ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਕ (ਭੋਜ) ਭੋਜੀ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ, ਜੋ ਵਿਪਰੀਤ ਬੰਧੀ ਹੈ, ਇਸਦਾ (ਅਰੀ) ਦਸਮਣ ਜੋ ਨਿਧਿਆਸਟ ਹੈ, ਇਹ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਦਾ, ਨਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਵਿਪਰੀਤ ਭਾਵਨਾ ਸੇਸਾ ਇਹ ਵੇਦ ਸਾਸਤ੍ਰ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਕਹੇ ਤੇ ਉਸਦਾ ਚਲਣਾ। ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਵਿਪਰੀਤ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ।
 ਨਿਵਿਰਤੀ:- ਨਾ ਦਿਸਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੇ ਬੇਅੰਤ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਵੇਖਣ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਆਪ ਪਾਇਆ ਸੁਰਮਾ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ। ਸੁਰਮਾ ਵੇਖ ਕੇ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਭੈ, ਰੋਹ ਆਦਿਕ ਬੇਅੰਤ ਵਸਦੇ ਹਨ। ਕੀ ਉਹ ਕਦੇ ਸੁਰਮੇ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖੇ ਹਨ? ਦੇਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਧੌਰੀਆਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦੀਆਂ। ਕੀ ਕਹਾਤੀ ਕਿ ਸਾਡੀਆਂ ਧੌਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ? ਇਹ ਗੁਣਾਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ 'ਮੋਖਸ ਪੰਥ' ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹੋਈਆਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦੀਆਂ।
 ਦੂਜਾ ਸਮੀਪ ਦਿੰਦੇ ਕੀ ਹਨ॥ ਮਨ ਚੰਚਲ ਸੂਖਮ ਬਿਬਧਾਨ।
 ਨਿਰਸਕਾਰ ਸਜਾਤੀ ਸਿੰਗ॥ ਇਹ ਅਠ ਦੋਖ ਜਾਨ ਚਿਤ ਅੰਗ॥
 ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਪਿਛੇ ਰੱਬ ਕੋਈ ਰਾਜਾ। ਜੋ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਹੋਰ ਹੈ।
 ਵਾਲੀ ਹਾਲਤ ਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ ਸਰਜ ਪ੍ਰਸੰਦ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ।
 'ਉੱਲੂ' ਦੇਣ ਉਗਾਹੀਆਂ ਸਾਡੀ ਚਾਮਚਾਨ।
 ਸੂਰਜ ਚੰਦ ਨ ਕੁਲ ਵਿਖੇ ਚਾਤ ਕੀਤਾ ਸਕਾਤ।
 ਨਾ ਵੇਰੇ ਵੇਰੇ ਸਾਇੰਸਦਾਨ ਵੀ ਮੰਨਣ ਸਕਾ।
 ਦੱਤ ਪ੍ਰਥਮ ਜੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਸਮੇਸਿਧ ਹੀ ਸੁਖ ਸਮਾਦਾ।
 ਫਿਰ ਵੀ, ਰਜੀ ਮਾਤ੍ਰ ਵੀ ਫਾਕ ਨ ਪਾ।
 ਜੇ ਸਮੇਸਿਧ ਬੰਦਲ ਪੈ ਕੇ ਹੋਣ ਮਾਨ ਆ।
 ਜੇ ਕਮ ਕਰ ਜਹੀ ਹੈ। ਉਹੀ ਚਾਮਚਾਨ।
 ਨੇਕੀ ਦਿਹਾ ਹੈ।
 ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਿ ਜਨ ਉਪ ਮੇਰਾ।
 ਵੇਦ ਸਾਸਤ੍ਰ ਹੋਣ ਸਾਜ ਮਾਗ ਦਾ।
 ਸਮੇਸਿਧ ਸਕੀਆਂ ਦਾ ਸਿਰਮ।
 ਜੇ ਤੇ ਸਿੰਘ ਹੋ ਚੁਕੇ।

...ਦੀ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਸੀਸਰ ਦੀ ਸਰਬਗਤਾ ਛੱਡ ਦਿਓ। ਬਾਕੀ ਸੰਤ, ਚੇਤਨ,
 ...ਦੇ ਸੁਧ ਦੇ ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਕੋ ਹੀ ਹੈ।
 ...ਪ੍ਰਕਾਸ ਮੰਤਰ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਗਤਿ ਸਿੰਧੇ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਨਾ ਹੈ
 ...ਘਰ, ਘਾਏ ਦੀ ਬਾਣ ॥) ਸਿੱਖ ਨਿਰਿਆਸਣ ਤੋਲਿਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਿਪਰੇ
 ...ਵਿਪਰੀਤ ਕਾਵਨਾ ਨੂੰ (ਲਾਏ) ਨੂੰ ਕਰਨ ਦੀ (ਬਾਣ) ਆਪਣੀ ਹੈ।
 ...ਵਿਪਰੇ ਬਧੀ ਦਾ ਵਿਪਰੀਤ ਕਾਵਨਾ ਇਹੀ ਸੋਚੀ ਆਪਣੇ ਨੂੰ ਮੌਰ
 ...ਦਾ ਅਤੇ ਸੀਵੀਸ ਦਾ ਚੇਤ ਮੌਰ ਮੰਤਰਾਂ।
 ...ਜਿਹੜਾ ਕਾਵ ਵਿਚ ਬਾਣ ਹੈ, ਫਰ ਉਹ ਵੱਡੇ ਸੋਚੀ ਸਿਸ ਸਨ। ਨੂੰ ਪਾ ਕ
 ...ਦੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਉਂਦਾ ਹੈ ਉਸੇ ਰਸ ਆਪਣੀਆ ਸਿੱਖਿਆ, ਮਨ ਅਤੇ
 ...ਪ੍ਰਕਾਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਆਗਿਆ ਅਨਸਾਰ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ।
 ...ਵਾ:-ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਨੂੰ ਕਾਉਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਪ੍ਰਕਾਸ ਸਿਸਟੀ ਨੂੰ
 ...ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ।
 ...ਵਾ: ਜਿਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮੀ ਨੂੰ ਕਾਉਂਦਾ ਹੈ ਉਸੇ ਪ੍ਰਕਾਸ ਬ੍ਰਹਮ ਬੋਲੇ,
 ...ਪ੍ਰਕਾਸ ਨੂੰ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹਨ।
 ...ਵਾ:-ਜਿਵੇਂ ਤਿਸ ਬ੍ਰਹਮ ਬੋਲੇ ਨੂੰ ਭਾਵੇ, ਜਗਿਆਸੂ ਉਸੇ ਰਸ ਆਪਣੇ ਆਪ
 ...ਚਲਾਉਂਦਾ ਵਿਚ ਚਲਾਵ।
 ...ਜਿਹੜੇ ਫਰਮਾਉ ॥) ਜਿਵੇਂ ਇੰਨਿਆਂ ਦੇ ਚੇਤਾ
 ...ਮੇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਵਿਕਾਸ ਵੱਲ ਰਹੀ
 ...ਮੇਸੇ, ਚੇਤਾ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵੇ, ਉਹ
 ...ਵੇਖਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇੰਨਿਆਂ ਅਤੇ ਮੇਸੇ
 ...ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਉਹ ਅੰਸਾ ਅਸਾਧਿਕ ਸਿਸਟੀ
 ...ਮੇਸੇ ਹੈ।
 ...ਵਾ:-ਸੋ ਬ੍ਰਾਮ ਬੋਲਾ ਸਾਂ ਮਨ, ਜਿਵੇਂ
 ...ਪ੍ਰਕਾਸ ਚੇਤਾ ਦਾ ਸਰਬ ਸਨ ਆਪਣੇ
 ...ਮੇਸੇ, ਮੇਸੇ ਆਪਣਾ ਆਪਣਾ
 ...ਮੇਸੇ (ਵ) ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ
 ...ਮੇਸੇ ਹੈ।
 ...ਵਾ:-ਜਿਹੜੇ ਸਨ, ਸਨ, ਤੇ ਮੇਸੇ
 ...ਮੇਸੇ ਦੀ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਵਿਚ

...ਦੀ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਸੀਸਰ ਦੀ ਸਰਬਗਤਾ ਛੱਡ ਦਿਓ। ਬਾਕੀ ਸੰਤ, ਚੇਤਨ,
 ...ਦੇ ਸੁਧ ਦੇ ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਕੋ ਹੀ ਹੈ।
 ...ਪ੍ਰਕਾਸ ਮੰਤਰ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਗਤਿ ਸਿੰਧੇ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਨਾ ਹੈ
 ...ਘਰ, ਘਾਏ ਦੀ ਬਾਣ ॥) ਸਿੱਖ ਨਿਰਿਆਸਣ ਤੋਲਿਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਿਪਰੇ
 ...ਵਿਪਰੀਤ ਕਾਵਨਾ ਨੂੰ (ਲਾਏ) ਨੂੰ ਕਰਨ ਦੀ (ਬਾਣ) ਆਪਣੀ ਹੈ।
 ...ਵਿਪਰੇ ਬਧੀ ਦਾ ਵਿਪਰੀਤ ਕਾਵਨਾ ਇਹੀ ਸੋਚੀ ਆਪਣੇ ਨੂੰ ਮੌਰ
 ...ਦਾ ਅਤੇ ਸੀਵੀਸ ਦਾ ਚੇਤ ਮੌਰ ਮੰਤਰਾਂ।
 ...ਜਿਹੜਾ ਕਾਵ ਵਿਚ ਬਾਣ ਹੈ, ਫਰ ਉਹ ਵੱਡੇ ਸੋਚੀ ਸਿਸ ਸਨ। ਨੂੰ ਪਾ ਕ
 ...ਦੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਉਂਦਾ ਹੈ ਉਸੇ ਰਸ ਆਪਣੀਆ ਸਿੱਖਿਆ, ਮਨ ਅਤੇ
 ...ਪ੍ਰਕਾਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਆਗਿਆ ਅਨਸਾਰ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ।
 ...ਵਾ:-ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਨੂੰ ਕਾਉਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਪ੍ਰਕਾਸ ਸਿਸਟੀ ਨੂੰ
 ...ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ।
 ...ਵਾ: ਜਿਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮੀ ਨੂੰ ਕਾਉਂਦਾ ਹੈ ਉਸੇ ਪ੍ਰਕਾਸ ਬ੍ਰਹਮ ਬੋਲੇ,
 ...ਪ੍ਰਕਾਸ ਨੂੰ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹਨ।
 ...ਵਾ:-ਜਿਵੇਂ ਤਿਸ ਬ੍ਰਹਮ ਬੋਲੇ ਨੂੰ ਭਾਵੇ, ਜਗਿਆਸੂ ਉਸੇ ਰਸ ਆਪਣੇ ਆਪ
 ...ਚਲਾਉਂਦਾ ਵਿਚ ਚਲਾਵ।
 ...ਜਿਹੜੇ ਫਰਮਾਉ ॥) ਜਿਵੇਂ ਇੰਨਿਆਂ ਦੇ ਚੇਤਾ
 ...ਮੇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਵਿਕਾਸ ਵੱਲ ਰਹੀ
 ...ਮੇਸੇ, ਚੇਤਾ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵੇ, ਉਹ
 ...ਵੇਖਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇੰਨਿਆਂ ਅਤੇ ਮੇਸੇ
 ...ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਉਹ ਅੰਸਾ ਅਸਾਧਿਕ ਸਿਸਟੀ
 ...ਮੇਸੇ ਹੈ।
 ...ਵਾ:-ਸੋ ਬ੍ਰਾਮ ਬੋਲਾ ਸਾਂ ਮਨ, ਜਿਵੇਂ
 ...ਪ੍ਰਕਾਸ ਚੇਤਾ ਦਾ ਸਰਬ ਸਨ ਆਪਣੇ
 ...ਮੇਸੇ, ਮੇਸੇ ਆਪਣਾ ਆਪਣਾ
 ...ਮੇਸੇ (ਵ) ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ
 ...ਮੇਸੇ ਹੈ।
 ...ਵਾ:-ਜਿਹੜੇ ਸਨ, ਸਨ, ਤੇ ਮੇਸੇ
 ...ਮੇਸੇ ਦੀ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਵਿਚ

(੬੩੫)

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੇ ਭਾਗੀ ਸਾਧੂ ਜੀ ! ਅਸਥਾ ਲੋਇ ਲੋਇ, ਭੰਡਾਰ ॥ ਜੋ ਕਿਵੇਂ ਪਾਇਆ; ਸੁ
 ਏਕਾ ਵਾਰ ॥ ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੈ; ਸਿਰਜਣਹਾਰ ॥
 ਨਾਨਕ ਸਚੇ ਕੀ; ਸਾਚੀ ਕਾਰ ॥ ਆਪੇਸੁ; ਤਿਸੇ
 ਆਪੇਸੁ ॥ ਆਪਿ ਅਨੀਲੁ ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ;
 ਜਗੁ ਜਗੁ ਏਕੋ ਵੇਸੁ ॥ ੩੧ ॥

ਇਕੱਤੀਵੀਂ ਪਉੜੀ ਪ੍ਰਾਰੰਭ

ਆਸਣ ਲੋਇ ਲੋਇ, ਭੰਡਾਰ ॥ ਜੋ ਕਿਵੇਂ ਪਾਇਆ; ਸੁ
 ਏਕਾ ਵਾਰ ॥ ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੈ; ਸਿਰਜਣਹਾਰ ॥
 ਨਾਨਕ ਸਚੇ ਕੀ; ਸਾਚੀ ਕਾਰ ॥ ਆਪੇਸੁ; ਤਿਸੇ
 ਆਪੇਸੁ ॥ ਆਪਿ ਅਨੀਲੁ ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ;
 ਜਗੁ ਜਗੁ ਏਕੋ ਵੇਸੁ ॥ ੩੧ ॥

ਉਤਾਰਨਾ :-

(੬੩੫)

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੇ ਭਾਗੀ ਸਾਧੂ ਜੀ ! ਅਸਥਾ ਲੋਇ ਲੋਇ, ਭੰਡਾਰ ॥ ਜੋ ਕਿਵੇਂ ਪਾਇਆ; ਸੁ
 ਏਕਾ ਵਾਰ ॥ ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੈ; ਸਿਰਜਣਹਾਰ ॥
 ਨਾਨਕ ਸਚੇ ਕੀ; ਸਾਚੀ ਕਾਰ ॥ ਆਪੇਸੁ; ਤਿਸੇ
 ਆਪੇਸੁ ॥ ਆਪਿ ਅਨੀਲੁ ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ;
 ਜਗੁ ਜਗੁ ਏਕੋ ਵੇਸੁ ॥ ੩੧ ॥

ਅਰਥ ੧:- ਉੱਤਰ :- ਆਸਣ ਲੋਇ ਲੋਇ, ਭੰਡਾਰ :-

ਕਰ, ਬੁਧਮ ਲੋਕ, ਸਿੰਧ ਪਾਨੀ, ਕਸਨ ਪੁਨੀ, ਬੇਕੋਨ, ਸਿੰਧ ਪਾਨੀ, ਪਾਸਾ
 ਆਦਿ ਸਾਧਿਕਾਂ ਲੋਕਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਉਮ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਦਾ ਆਸਣ ਲੋਇ ਲੋਇ, ਭੰਡਾਰ
 ਸਾਚੇ ਹੋਰ ਵੇਖਣਾ ਆਸਣ ਲੋਇ ਲੋਇ, ਭੰਡਾਰ ਦੀ ਕੀ ਲੋਇ ਲੋਇ ? ਸਾਧਿਕਾਂ ਦੀਵਾ ਨੂੰ
 ਸਾਚੇ ਹੋਰ ਵੇਖਣਾ ਆਸਣ ਲੋਇ ਲੋਇ, ਭੰਡਾਰ ਦੀ ਕੀ ਲੋਇ ਲੋਇ ? ਸਾਧਿਕਾਂ ਦੀਵਾ ਨੂੰ

ਜੋ ਕਿਵੇਂ ਪਾਇਆ; ਸੁ ਏਕਾ ਵਾਰ :-

ਜੀਆ ਨੂੰ, ਜੋ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਪਤ
 ਇਕ ਵਾਰੀ ਹੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਆਸਾਨ ਸੋਚੇ ਪਾਸਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਲੋਇ
 ਪਾਸਾਹ ਜੀ ਨੂੰ, ਜੋ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਪਤ
 ਇਕ ਵਾਰੀ ਹੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਆਸਾਨ ਸੋਚੇ ਪਾਸਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਲੋਇ
 ਪਾਸਾਹ ਜੀ ਨੂੰ, ਜੋ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਪਤ
 ਇਕ ਵਾਰੀ ਹੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਆਸਾਨ ਸੋਚੇ ਪਾਸਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਲੋਇ

ਮਣਿ ਮਰਦਾਨੇ ! ਲੋ ਸਦਾ, ਸਭ ਕੀ ਸੁਧ ਕਰਜਾਰ

ਹੋ ਬਨੀ ਪਸਚਾਤ ਹੈ, ਪੂਰਬ ਬਣਾ ਆ ਹਾਰ, (ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਾਸਾ)

ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੈ; ਸਿਰਜਣਹਾਰ :-

ਜੋ ਕਿਵੇਂ ਪਾਇਆ ਉਹ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਦਾ ਆਸਣ ਲੋਇ ਲੋਇ, ਭੰਡਾਰ
 ਨਾਨਕ ਸਚੇ ਕੀ; ਸਾਚੀ ਕਾਰ ॥ ਆਪੇਸੁ; ਤਿਸੇ
 ਆਪੇਸੁ ॥ ਆਪਿ ਅਨੀਲੁ ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ;
 ਜਗੁ ਜਗੁ ਏਕੋ ਵੇਸੁ ॥ ੩੧ ॥

ਨਾਨਕ ਸਚੇ ਕੀ; ਸਾਚੀ ਕਾਰ :-

ਸਾਚੇ ਹੋਰ ਵੇਖਣਾ ਆਸਣ ਲੋਇ ਲੋਇ, ਭੰਡਾਰ
 ਸਾਚੇ ਹੋਰ ਵੇਖਣਾ ਆਸਣ ਲੋਇ ਲੋਇ, ਭੰਡਾਰ
 ਸਾਚੇ ਹੋਰ ਵੇਖਣਾ ਆਸਣ ਲੋਇ ਲੋਇ, ਭੰਡਾਰ
 ਸਾਚੇ ਹੋਰ ਵੇਖਣਾ ਆਸਣ ਲੋਇ ਲੋਇ, ਭੰਡਾਰ

ਅਰਥ ੨ :- ਪ੍ਰਸੰਸਾ :-

ਸਾਚੇ ਹੋਰ ਵੇਖਣਾ ਆਸਣ ਲੋਇ ਲੋਇ, ਭੰਡਾਰ
 ਸਾਚੇ ਹੋਰ ਵੇਖਣਾ ਆਸਣ ਲੋਇ ਲੋਇ, ਭੰਡਾਰ
 ਸਾਚੇ ਹੋਰ ਵੇਖਣਾ ਆਸਣ ਲੋਇ ਲੋਇ, ਭੰਡਾਰ
 ਸਾਚੇ ਹੋਰ ਵੇਖਣਾ ਆਸਣ ਲੋਇ ਲੋਇ, ਭੰਡਾਰ

ਸ੍ਰੀ ਸ੍ਰੀ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ

(੬੩੭)

ਪੰਨਾ ੩੭

ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਤੋਰ ਮਹਾਂ ਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਦਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਜਨ
ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ
ਜਿਸਨੇ ਸਾਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਬਾਰੇ 'ਮਾਥ ਕੀ ਵਾਰ' ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਕੀ
ਦਿਤੀ ਵਿਚ ਦੱਸੇ ਹਨ :-

ਦੁਬੀ ॥ ਹਰਿ ਚਾਲੀ ਵੇਕਾਨੁ ਕਾਨੈ ਸਾਦਿਆ ॥
ਜਾਤਿ ਜਿਹੈ ਕੇ ਵਾਰਿ ਧਨੁ ਵਰਜਾ ਲਾਗਾ ॥
ਚਾਲੀ ਸਚੈ ਮਲਿ ਬਸਮਿ ਸੁਲਾਇਆ ॥
ਸਚੈ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹਿ ਕਪੜਾ ਪਾਇਆ ॥
ਸਚਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਨਾਮੁ ਭੋਜਨੁ ਆਇਆ ॥
ਗੁਨਮਤੀ ਬਾਧਾ ਰਹਿ ਨਿਨਿ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ॥
ਚਾਲੀ ਕਰੈ ਹਸਾਉ ਸਬਦੁ ਵਸਾਇਆ ॥
ਨਾਨਕ ਸਚੁ ਸਾਲਾਹਿ ਪੂਰਾ ਪਾਇਆ ॥ ੨੭ ॥ ਸੁਧ ॥

ਖਸਮੈ ਕੈ ਦਰਬਾਰਿ ਚਾਲੀ ਵਸਿਆ ॥
ਸਚਾ ਬਸਮ ਕਲਾਇ ਕਮਲੁ ਵਿਗਸਿਆ ॥
ਖਸਮਹ ਪੂਰਾ ਪਾਇ ਮਨਾ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ (ਅੰਗ ੧੫੦)

ਪੰਨਾ ੩੭

(੬੩੬)

ਸ੍ਰੀ ਸ੍ਰੀ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ

ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਤੋਰ ਮਹਾਂ ਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਦਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਜਨ
ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ
ਜਿਸਨੇ ਸਾਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਬਾਰੇ 'ਮਾਥ ਕੀ ਵਾਰ' ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਕੀ
ਦਿਤੀ ਵਿਚ ਦੱਸੇ ਹਨ :-

ਸਚੈ ਦਸ-ਗ੍ਰਾਂਥ ਪੀਰ ਦੇ ਲੜਕੇ ਕੁ ਭਾਖ ਆਗਾਸ ਪਾਤਾਲ ਲਖ, ਅਮ
ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਭੁ ਰਿਖਾਈ। (ਕਾਗ) ਲੱਖਾਂ ਆਗਾਸ ਤੇ ਪਾਤਾਲ ਰਿਖਾ
ਸਾ ਜਿਹੈ ਵੀ ਸਾਦ ਸਨ। ਸਾਕਾ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ
ਮੋਗ ਸੀ ਅਤੇ ਸਭ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਪਸਾਰ ਦੇ ਸਨ। ਕੜਾ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਦੇ
ਗੇ ਅਤੇ ਸਭ ਮਨੁੱਖ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਣ ਲੜਾ ਕੇ ਵਰਤਾਉ ਦੇ ਸਨ।
ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੀਰ ਦੇ ਸਾਥੀ ਪੀਰ ਨੂੰ ਭਾਖਾ ਦਿਵ ਬੁਝ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ -
ਕੁਝ ਲਿਖਦਾ ਸੀ।

ਕਰ ਕਰ ਲਿਖਦੇ ਦਾ ਧਰਮ ਪ੍ਰਾਪਤੋ ਲਈ ਕਰਾਹੀ ॥
ਨਿਰਾਪਣੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਾਇਮ ਆਸਣ ਅਨਾ ॥
ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਦਾਤ ਦੀਆਂ ਦੇ ਰਿਖਿਆ ਵਿਚ ॥ ਪੁਨ
ਅਸੀਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਾਏ ਨਿਰਾਹ ॥ ਅਸੀਂ
ਅਸੀਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਾਏ ਨਿਰਾਹ ॥ ਪੁਨ

ਅਸੀਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਾਏ ਨਿਰਾਹ ॥
ਅਸੀਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਾਏ ਨਿਰਾਹ ॥
ਅਸੀਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਾਏ ਨਿਰਾਹ ॥

ਪ੍ਰਸੰਨ ਨਾਮ ਦੇਖਣਾ ॥ ਹਿਰਦ ਨਾਮ ਸਾਧਣਾ ॥ ੧ ਮਨ ਵਿਚ ਚਿਤ ਵਸੀ ॥

੨ ਭਗ। ਇਨ੍ਹੀ ਅੰਤ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੋਇ ਜਤ ਰੱਬੇ।

(੫) ਪੀਤਸ :- ਦੱਖ ਸਬ ਵਿਚ ਸਮ ਬਿਨੀ।

(੬) ਬਿਮਾ :- ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਗੇ ਦੇਖ ਕੇ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨੇ, ਚੇਤ ਨਾ ਕਰਨਾ।

(੭) ਦਇਆ :- ਦੱਖੀ ਦੱਖ ਕੇ ਦੇਸ ਦੀ ਸਾਇਤਾ ਕਰਨੀ।

(੮) ਕੰਮਲ ਹਿਰਦਾ, ਚੰਗਾ ਸੁੰਦਰ ਸਬ ਨੂੰ ਦੇਣਾ।

(੯) ਮੁਕਾਦਾ ਦਾ ਮੁਕਨ ਛੱਡਣਾ, ਅੱਖ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਹੋਸਾ ਘੱਟ ਬਾਣਾ।

(੧੦) ਜਲ ਨਾਮ ਸਰੀਰ ਦਾ ਇਸ਼ਨ ਨ ਕਰਨਾ ਤੇ ਰਾਗ ਦੱਖ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨ ਰੂਪ ਮਨ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ। ਇਹ ਦਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ, ਯਮ ਯੋਗ ਦਾ ਇਕ ਅੰਗ ਹੈ।

੩. ਨੇਮ :- ਇਹ ਵੀ ਦਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਹੈ :-

(੧) ਰੂਪ :- ਇਹ ਤਿੰਨ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੈ :- (ੳ) ਤਾਮਸੀ ਰੂਪ :- ਭੌਂਕੇ ਤਿਆਵੇ ਰਹਿਣਾ, ਅਗਨ ਤਾਵਣੀ, ਜਾਧ ਧਾਰਾ ਕਰਨਾ, ਇਹ ਤਾਮਸੀ ਰੂਪ ਹੈ।

(ਅ) ਰਾਜਸੀ ਰੂਪ :- ਕੁਕਰਮਾਂ ਵਲੋਂ ਇੰਦ੍ਰੀਆ ਰੋਕਣੀਆਂ, ਸੁਨਟ ਸੰਵਾ ਆਦਿ ਕਰਨੀ ਰਾਜਸੀ ਰੂਪ ਹੈ। (ੲ) ਸਾਤਵੀ ਰੂਪ :- ਬਿਰਤੀ ਨੂੰ ਨਾਮ ਵਿਚ ਟਿਕਾਉਣਾ।

(੨) ਸੰਤੋਖ :- (ੳ) ਸੱਚਾ ਸੰਤੋਖ :- ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਰਜਾ ਦੇ ਵਿਚ ਜੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮਿਲੇ, ਦੱਖ ਅਥਵਾ ਸੁੱਖ ਉਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸੰਨ ਰਹਿਣਾ, ਇਹ ਸੱਚਾ ਸੰਤੋਖ ਹੈ।

(ਅ) ਕੱਚਾ ਸੰਤੋਖ :- ਪਦਾਰਥ ਜੋਬ ਨਾ ਅਧਿਕਾਰ, ਕਹਿਣਾ ਮੈਂ ਸੰਤੋਖੀ ਹਾਂ।

(੩) ਆਸਨ :- ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਤੇ ਬੁੱਝੀ ਅਦਾ।

੪. ਧਿਆਨ :- ਉਹ ਤਾਮਸੀ ਦਾ :- ਰੋਧ ਸਹਿਤ ਦਾਨ ਦੇਣਾ, ਜੇਕਰ ਮਨ ਤੇ।

੫. ਸਮਾਧਿ :- ਆਤਮਿਕ ਸਮ ਵਾਸਤੇ ਦਾਨ ਦੇਣਾ ਰਾਜਸੀ ਦਾਨ।

੬. ਸਮਾਧਿ :- ਸਾਤਵੀ ਸਹਿਤ ਧਿਆਨ, ਦਿਮ ਸਾਤਵੀ ਸਮਾਧੀ ਹੈ।

੭. ਸਮਾਧਿ :- ਸੁਕਰੀ ਰਹਿਤ।

੮. ਸਮਾਧਿ :- ਸੁਕਰੀ ਰਹਿਤ ਜੋਗ ਦੇ ਅੰਤ ਅੰਗ :-

੯. ਸਮਾਧਿ :- ਸੁਕਰੀ ਰਹਿਤ ਜੋਗ ਦੇ ਅੰਤ ਅੰਗ :-

ਮਨ ਕਰਨਾ ਹੈ।

(੬) ਪਾਠ :- ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਬਦ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸਨਾਣਾ, ਗੁਰੂ ਸਿਧਾਂਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਗੁਰੂ ਗੱਥ ਕੋਈ ਨਾ ਪਾਉਣੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਰਨੀ।

(੭) ਦਰਬਿਨਾਂ :- ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਬਦ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰੇ ਤੇ ਮਨ ਬਾਣੀ ਸਰੀਰ ਸਬ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਰਹੇ। ਗੁਰ ਸਬਦ ਦਾ ਅਨੁਸਾਰੀ ਹੋ ਕੇ ਵਰਤੇ।

(੮) ਸਾਤੁਕੀ ਬਿਤ :- ਨੀਵਾਂ ਚਲੇ, ਮਿੱਠਾ ਬੋਲੇ।

(੯) ਅਬਲ :- ਜਿਤਨਾ ਚਿਰ ਨਿਤ ਨੇਮ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰੇ, ਉਤਨਾ ਚਿਰ ਉਸ ਵਰ ਹੋਰ ਵਚਨ ਨਾ ਬੋਲੇ।

(੧੦) ਹੋਮ :- ਗੁੱਧੇ ਦੇ ਮੁਖ ਵਿਚ ਮੰਨ ਜਲ ਪਾਉਣਾ ਇਹ ਬ੍ਰਹਮ ਹੋਮ ਅਗਨ ਹੋਮ ਕੇਵਲ ਅਗਨ ਅਗੂਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਦਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਨੇਮ ਹੈ।

੩. ਆਸਟ :- ਪਦਮ ਆਸਨ, ਸਿੱਧ ਆਸਨ ਆਦਿਕ।

੪. ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ :- ਸੁਆਸਾਂ ਦਾ ਵਧਾਉਣਾ, ਠਹਿਰਾਉਣਾ, ਉਤਾਰਨਾ।

੫. ਪ੍ਰਤਿਆਹਾਰ :- ਪੰਜ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਇੰਦ੍ਰੀਆ ਦੇ ਸਗ ਨੂੰ ਰੋਕੇ, ਨਦੀਆਂ ਵਾਸਨਾਂ ਸੇਟ ਕੇ, ਆਤਮ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚ ਜੋੜਨਾ। ਅਬ, ਨਾਮ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਹਿੰਮ ਜਿਸ ਦਾ ਅਵਾਜ਼ ਦਾ ਸੁਣੇ, ਤਿੱਥੇ ਰਹਿਣਾ।

੬. ਧਾਰਨਾ :- ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰਨਾ, ਜਿਸ ਬਾਸ ਨਾਮਾਤਮਾ ਜੋ ਸੱਚੇ ਵਸਤੂ ਵਿਚ ਜੋੜਨਾ।

੭. ਧਿਆਨ :- ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਬਦ ਵਿਚ, ਪ੍ਰਵਾਹਿਕਾਰ ਬਿਤੀ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣਾ, ਜੋਗ।

੮. ਸਮਾਧਿ :- ਸੁਕਰੀ ਰਹਿਤ।

੯. ਸਮਾਧਿ :- ਸੁਕਰੀ ਰਹਿਤ ਜੋਗ ਦੇ ਅੰਤ ਅੰਗ :-

੧੦. ਸਮਾਧਿ :- ਸੁਕਰੀ ਰਹਿਤ ਜੋਗ ਦੇ ਅੰਤ ਅੰਗ :-

੧੧. ਸਮਾਧਿ :- ਸੁਕਰੀ ਰਹਿਤ ਜੋਗ ਦੇ ਅੰਤ ਅੰਗ :-

੧੨. ਸਮਾਧਿ :- ਸੁਕਰੀ ਰਹਿਤ ਜੋਗ ਦੇ ਅੰਤ ਅੰਗ :-

੧੩. ਸਮਾਧਿ :- ਸੁਕਰੀ ਰਹਿਤ ਜੋਗ ਦੇ ਅੰਤ ਅੰਗ :-

੧੪. ਸਮਾਧਿ :- ਸੁਕਰੀ ਰਹਿਤ ਜੋਗ ਦੇ ਅੰਤ ਅੰਗ :-

੧੫. ਸਮਾਧਿ :- ਸੁਕਰੀ ਰਹਿਤ ਜੋਗ ਦੇ ਅੰਤ ਅੰਗ :-

ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਜਿਵੇਂ ਸਾਹਿਬੁ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨ ਰਾਖੀ ਪਾਰੇ ਤ ਬਖਸਿਸ ਕੀਤੀ ਸੀ।
ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਅਮਰ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ।
ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੀ ਸਿਰਾਸਾ ਨੂੰ ਸੇਖਰ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਕਰਿ ਦੇ ਹਨ। 'ਸੁਭ ਵਿਣੁ'
ਕੁਮਿਕਾ ਕੀ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ
ਸੇਖਰ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਸੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਇਉਂ ਬੇਨਤੀ
ਕਰੀਏ।

ਅਰਥ ੧ :- ਇਕਦੂ ਜੀਭੇ ਲਖ ਹੋਹਿ :- (੯) ਏਥੇ ਦੂ ਦਾ
ਅਰਥ ਦੋ ਰੂਪਿਕਤਾ ਜਿਵੇਂ ਪਿਛੇ ਆਇਆ ਹੈ 'ਇਕਦੂ ਇਕ ਸਿਆਣਾ।'
ਇਕ ਤੇ ਇਕ ਸਿਆਣਾ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਥੇ ਤੋਂ 'ਦੂ' ਦਾ ਅਰਥ 'ਤੋਂ'
ਜੋ (ਪਾਠ ਇਕੋਨਾ 'ਇਕਦੂ' ਹੈ)
(ਇਕਦੂ ਜੀਭੇ) ਜੋ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ! ਇਕ ਜਬਾਨ ਤੋਂ ਸਾਡੀਆਂ ਲੱਖਾਂ ਜਬਾਨਾਂ
ਜੋ ਜਾਣ। ਯਥਾ :-

'ਲਾਖ ਜਿਹਵਾ ਦੋਹੁ ਮੋਰੇ ਪਿਆਰੇ ਮੁਖੁ ਹਰਿ ਆਗਏ ਮੇਰਾ ਰਾਮ ॥'
'ਹਰਿ ਗੁਨ ਗਾਵਹੁ ਜਗਦੀਸ਼। ਏਕਾ ਜੀਹ ਕੀਰੇ ਲਖ ਬੀਸ ॥' (੧੨੯੬)

ਲਖ ਹੋਵਹਿ ਲਖ ਵੀਸ :- ਫੇਰ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਲੱਖ ਜਬਾਨ ਹੈ,
ਜਿਹੜੀ 'ਇਕ ਜਬਾਨ ਤੋਂ' ਵੀਹ ਵੀਹ ਲੱਖ ਜਬਾਨਾਂ ਹੋ ਜਾਣ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ
ਜਿਹੜੀ 'ਲਖ ਜਬਾਨ' ਕਹਾਈਆਂ ਹਨ। (ਵਾ) ਇਕ ਜੀਭ ਤੋਂ ਲੱਖ
ਜੀਭਾਂ ਹੋ ਜਾਣ। ਇਹ ਇਕ ਜਬਾਨ ਲੱਖ ਲੱਖ ਹੋ ਜਾਣ
ਅਤੇ ਵੀਹ ਵੀਹ ਲੱਖ ਹੋ ਜਾਣੇ ਭਾਵ ਅਨੰਤ ਹੋ ਜਾਣ
ਜਿਹੜੀ ਹੋ ਜਾਣ, ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧ ਹੋ ਜਾਣ ਸਾਰੇ

ਲਖ ਗੁਣ ਗੀਤ ਆਰੀਅਹਿ; ਏਕੁ ਨਾਮੁ ਜਗਦੀਸ :-

ਜਿਹੜੀ ਵਾਰੀ ਇਕ ਜਗਤ ਦੇ... ਦਾ
... ੨੦ ਪਦਮ ਜਾਪ ਹੋਇਆ
... ਕਰੀ ਕਰਿ ਪਿਆਵੇਗਾ। (੧੨੯੭)
ਚੜੀਐ :- ਜਿਤਨੇ ਛੇ... ਸੁਣੇ।

ਗਾਵੇ, ਗਾਰ ਵਰਨਾਂ, ਆਸ਼੍ਰਮਾਂ, ਰਿਖੀਆਂ, ਮਨੀਆਂ ਨ (ਪਤਿ) ਪਤੀ
ਪ੍ਰਸਿਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਰਾਹ ਦੱਸੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਨਾਲੋਂ (੧੩) ਇਹ
ਅਭਿਮਾਨ (ਜਬਾਨ ਨਾਲ ਸਿਮਰਨ ਰੂਪ) ਰਸਤੇ ਦੁਆਰਾ, ਅਵਸਥਾ ਰੂਪੀ ਪ੍ਰਤੀਆ
ਦੁਆਰਾ, ਬੁਧ ਵਿਚ (ਚੜੀਐ) ਚੜੀਏ ਭਾਵ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਵਾ:- ਸਭ
ਜਾਨਨੀ ਰੂਪ ਰਾਹਾਂ ਦਾ ਪਤੀ, ਜੋ (ਏਤੁ) ਮਿਹੁ ਬੁਧ ਰਾਸ਼ਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ
... ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਮਿਕਾ ਰੂਪੀ ਪਉੜੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਚੜੀਏ।
ਯਥਾ:- 'ਸਿੱਧ ਕਾ ਮਾਨਗ ਧਰਮ ਕੀ ਪਉੜੀ; ਕੇ ਵਰਭਾਗਾ ਪਾਸ' ਅੰਗੇ ਏਕਾ
ਵਾ:- (ਏਤੁ) ਇਸ ਰਸਤੇ ਦੀਆਂ (ਪਤਿ, ਪਤਿਸਦਾ ਰੂਪੀ ਪਉੜੀਆਂ
... ਚੜੀਏ। ਵਾ:- ਸਿਸ ਰਸਤੇ ਦਾ (ਪਤਿ) ਪਤੀ ਜੋ ਬੁਧ ਹੈ 'ਬਸ
ਜੀਆਂ ਜਗਤੀ ਰੂਪੀ, ਧਰਮ ਰੂਪੀ ਪਉੜੀਆਂ ਤੇ ਚੜੀਏ :-

ਹੋਇ ਇਕੀਸ :- ਇਕ ਈਸਰ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਵੀਦਾ ਹੈ।
ਯਥਾ: 'ਜੈ ਸਿਉ ਰਾਤਾ ਤੈਸੇ ਹਵੈ ॥'
'ਪ੍ਰਰਸਿਖ ਸੋਧਿ ਮਿਲੇ ਬੀਸ ਇਕੀਸ ਸੀਸ
ਵਿਤ ਤੇ ਉਲੇਖਿ ਉਤ ਜਾਇ ਠਹਿਰਾਵਈ ॥' (ਕ: ਸ੍ਰੋਯੇ)
ਇਹੋ ਤੁਲਾਸ ਜੀ ਨੇ ਇਕੀਸ ਦਾ ਅਰਥ ਤਰੀਖਾ ਦਿੱਤਾ।
ਵਾ:- ਜਦੋਂ ਹੋਇ ਇਕੀਸ ॥ (ਇਕੀਸ, ਪੰਜ ਤਿਅਸਰ ਦੇ...
... ਪੰਜ ਵਿਕਾਰ ਕਾਮ ਇਕ, ਪੰਜ ਵਿਸੇ ਮਨੁਸ਼ ਦੇ... ਮਾਨਸ...

... ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਨਾਮ ਕਹਾਈ ॥
... ਰੂਪ
... ਜੀਹ ਜੀਹ ਸਾਹਿਬ ਜੀਹ
... ਵਰਾ ਅੰਨੀ ਮਸਤੀ ਆ ਜਾਈ
... ਸਾਹਿਬ ਮਨੁ ਸੁਖੀ ਫੂਲ ਗੰਮਿ
... ਇਹ ਅਰਹਿ ਅਵਸਥਾ
... ਦਾ ਵਰਮਾਇਆ ਹੈ।
... ਮਾਹਿ ਨ ਤ੍ਰਿਪਤਿਆ
... ਜਿਹ ਨ ਤ੍ਰਿਪਤਿਆ
... ॥

ਪੰਨਾ ੨੦
ਨਾਨਕ ਨਾਨਕੀ ਪਾਠੀਐ

੨੨੨
ਨਾਨਕ ਨਾਨਕੀ ਪਾਠੀਐ

ਪੰਨਾ ੨੦
(੬੫)
ਨਾਨਕ ਨਾਨਕੀ ਪਾਠੀਐ

ਸ੍ਰੀ ਸ੍ਰੀ ਸ੍ਰੀ ਸ੍ਰੀ

ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੇ
ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੇ
ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੇ
ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੇ
ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੇ

ਸਾਖੀ - ਜੱਟ ਦੇ ਕਬੀਰ ਬਣਨ ਦੀ

ਸਾਖੀ - ਜੱਟ ਦੇ ਕਬੀਰ ਬਣਨ ਦੀ
ਸਾਖੀ - ਜੱਟ ਦੇ ਕਬੀਰ ਬਣਨ ਦੀ
ਸਾਖੀ - ਜੱਟ ਦੇ ਕਬੀਰ ਬਣਨ ਦੀ
ਸਾਖੀ - ਜੱਟ ਦੇ ਕਬੀਰ ਬਣਨ ਦੀ
ਸਾਖੀ - ਜੱਟ ਦੇ ਕਬੀਰ ਬਣਨ ਦੀ
ਸਾਖੀ - ਜੱਟ ਦੇ ਕਬੀਰ ਬਣਨ ਦੀ
ਸਾਖੀ - ਜੱਟ ਦੇ ਕਬੀਰ ਬਣਨ ਦੀ
ਸਾਖੀ - ਜੱਟ ਦੇ ਕਬੀਰ ਬਣਨ ਦੀ

ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੇ
ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੇ
ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੇ
ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੇ
ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੇ

ਤੇਤੀਵੀਂ ਪਉੜੀ ਪ੍ਰਾਰਭ

ਆਖਣਿ ਜੋਰੁ; ਚੁਪੈ ਨਹ ਜੋਰੁ ॥ ਜੋਰੁ ਨ ਮੰਗਣਿ; ਦੇਣਿ ਨ
ਜੋਰੁ ॥ ਜੋਰੁ ਨ ਜੀਵਣਿ; ਮਰਣਿ ਨਹ ਜੋਰੁ ॥ ਜੋਰੁ ਨ
ਰਾਜਿ ਮਾਲਿ; ਮਨਿ ਸੋਰੁ ॥ ਜੋਰੁ ਨ ਸੁਰਤੀ; ਗਿਆਨਿ
ਵੀਚਾਰਿ ॥ ਜੋਰੁ ਨ ਜੁਗਤੀ; ਛੁਟੈ ਸੰਸਾਰੁ ॥ ਜਿਸੁ ਹਥਿ
ਜੋਰੁ; ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਸੋਇ ॥ ਨਾਨਕ, ਜਿਤਮੁ ਨੀਚੁ ਨ
ਗੋਇ ॥ ੨੩ ॥

ਅਰਥ ੧ :-

ਸ੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਜੀ

ਮਾਤਾ ਜੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਭਰਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਭਰਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਾਣੀ ਕਰ ਲਵਾਉਂਦਾ ਹੈ।
 ਮਾਤਾ ਜੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਭਰਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਭਰਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਾਣੀ ਕਰ ਲਵਾਉਂਦਾ ਹੈ।
 ਮਾਤਾ ਜੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਭਰਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਭਰਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਾਣੀ ਕਰ ਲਵਾਉਂਦਾ ਹੈ।
 ਮਾਤਾ ਜੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਭਰਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਭਰਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਾਣੀ ਕਰ ਲਵਾਉਂਦਾ ਹੈ।
 ਮਾਤਾ ਜੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਭਰਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਭਰਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਾਣੀ ਕਰ ਲਵਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਸਾਖੀ - ਜਟ ਸੰ ਕਬੀਰ ਬਣਨ ਦੀ

ਮਾਤਾ ਜੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਭਰਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਭਰਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਾਣੀ ਕਰ ਲਵਾਉਂਦਾ ਹੈ।
 ਮਾਤਾ ਜੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਭਰਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਭਰਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਾਣੀ ਕਰ ਲਵਾਉਂਦਾ ਹੈ।
 ਮਾਤਾ ਜੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਭਰਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਭਰਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਾਣੀ ਕਰ ਲਵਾਉਂਦਾ ਹੈ।
 ਮਾਤਾ ਜੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਭਰਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਭਰਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਾਣੀ ਕਰ ਲਵਾਉਂਦਾ ਹੈ।
 ਮਾਤਾ ਜੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਭਰਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਭਰਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਾਣੀ ਕਰ ਲਵਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਮਾਤਾ ਜੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਭਰਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਭਰਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਾਣੀ ਕਰ ਲਵਾਉਂਦਾ ਹੈ।
 ਮਾਤਾ ਜੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਭਰਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਭਰਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਾਣੀ ਕਰ ਲਵਾਉਂਦਾ ਹੈ।
 ਮਾਤਾ ਜੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਭਰਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਭਰਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਾਣੀ ਕਰ ਲਵਾਉਂਦਾ ਹੈ।
 ਮਾਤਾ ਜੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਭਰਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਭਰਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਾਣੀ ਕਰ ਲਵਾਉਂਦਾ ਹੈ।
 ਮਾਤਾ ਜੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਭਰਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਭਰਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਾਣੀ ਕਰ ਲਵਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਤੇਤੀਵੀਂ ਪਉੜੀ ਪ੍ਰਾਰਥ

ਅਖਣਿ ਜੋਰੁ; ਚੁਪੈ ਨਹ ਜੋਰੁ॥ ਜੋਰੁ ਨ ਮਗਣਿ; ਦੰਟਿ ਨ
 ਜੋਰੁ॥ ਜੋਰੁ ਨ ਜੀਵਣਿ; ਮਗਣਿ ਨਹ ਜੋਰੁ॥ ਜੋਰੁ ਨ
 ਗਾਜਿ ਮਾਲਿ; ਮਨਿ ਸੋਰੁ॥ ਜੋਰੁ ਨ ਸੁਰਤੀ; ਗਿਆਨਿ
 ਵਾਚਾਰਿ॥ ਜੋਰੁ ਨ ਜੁਗਤੀ; ਫਟ ਮੇਸਾਰੁ॥ ਜਿਸ ਹਥਿ
 ਜੋਰੁ; ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਸੋਇ॥ ਨਾਨਕ, ਚਿਕਮ ਨੀਚੁ ਨ
 ਹੋਇ॥ ੩੩॥

ਅਰਥ ੧ :-

ਸ੍ਰੀ ਮੁਖੀ ਸਾਹਿਬ

ਉਤਰ :- ਆਖਣਿ ਜੇਰੁ... ਜਿਹੇ ਨੀਵੇਰੇ ਹੋਇਸ ਕਰਕੇ
ਇਉਂ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਾਲ ਅਰਥ ਲੇਣਾ।

(੧) ਪ੍ਰਮਸਰ ਦੇ ਗੁਣ ਆਖਣ ਦਾ ਭਾ। ਕਿਸ ਦਾ ਬਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਯਥਾ -
ਆਪਿ ਬਪਾਏ ਜਪੈ ਸੁ ਨਾਉ ॥ ਆਪਿ ਗਾਵਾਏ ਸਹਜਿ ਗਾ ਗਾਉ ॥ (੨੭੦)

ਅਤੇ ਨਾ ਕੋਈ ਜੇਰ ਨਾਲ ਆਖਕੇ ਪ੍ਰਮਸਰ ਵੀ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ
(ਇਉਂ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਾਲ ਅਰਥ ਲੇਣਾ।)

(੨) ਪ੍ਰਮਸਰ ਦੇ ਗੁਣ ਆਖਣ ਦਾ ਭਾ। ਕਿਸ ਦਾ ਬਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਯਥਾ -
ਆਪਿ ਬਪਾਏ ਜਪੈ ਸੁ ਨਾਉ ॥ ਆਪਿ ਗਾਵਾਏ ਸਹਜਿ ਗਾ ਗਾਉ ॥ (੨੭੦)

ਰੁਪੈ ਨਹ ਜੇਰੁ :- ਕਦੀ ਅਜਮੀ ਮਾ ਧਾਨਕ ਤੇ...

ਨਹ ਜੇਰੁ ਅਰਥਾਤ ਕਦੀ ਮੇਰੇ ਤੇਰੇ ਦਾ ਮਥ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਹੇ
ਜਨਕੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਮਸਰ ਦੇ ਗੁਣ ਆਖਣ ਦਾ ਭਾ।
ਕਿਸ ਦਾ ਬਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਯਥਾ - ਆਪਿ ਬਪਾਏ ਜਪੈ ਸੁ ਨਾਉ ॥ ਆਪਿ ਗਾਵਾਏ
ਸਹਜਿ ਗਾ ਗਾਉ ॥ (੨੭੦)

ਸਾਖੀ ਕ੍ਰੋਡਕਰਨ ਦੀ

ਕ੍ਰੋਡਕਰਨ ਦੀ ਰੂਪ... ਇਹ ਅਖੀ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੰਨੇ ਦਾ ਅਰਥ...
ਕ੍ਰੋਡਕਰਨ ਦੀ ਰੂਪ... ਇਹ ਅਖੀ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੰਨੇ ਦਾ ਅਰਥ...
ਕ੍ਰੋਡਕਰਨ ਦੀ ਰੂਪ... ਇਹ ਅਖੀ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੰਨੇ ਦਾ ਅਰਥ...

ਸਾਖੀ

ਇਹ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਦਰਸ਼ੀ ਮਾਤਮਾ... ਇਹ ਅਖੀ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੰਨੇ ਦਾ ਅਰਥ...
ਇਹ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਦਰਸ਼ੀ ਮਾਤਮਾ... ਇਹ ਅਖੀ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੰਨੇ ਦਾ ਅਰਥ...
ਇਹ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਦਰਸ਼ੀ ਮਾਤਮਾ... ਇਹ ਅਖੀ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੰਨੇ ਦਾ ਅਰਥ...

ਇਹ ਮਾਤਮਾ ਦਾ ਬਰ... ਇਹ ਅਖੀ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੰਨੇ ਦਾ ਅਰਥ...
ਇਹ ਮਾਤਮਾ ਦਾ ਬਰ... ਇਹ ਅਖੀ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੰਨੇ ਦਾ ਅਰਥ...
ਇਹ ਮਾਤਮਾ ਦਾ ਬਰ... ਇਹ ਅਖੀ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੰਨੇ ਦਾ ਅਰਥ...

ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਵੇ ਮੁਰਤੀ ਵਰਗੇ ਭਾਵੇਂ ਤੇਰੇ ਸਿਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ
ਦਾ, ਨਿਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ। ਜਿਵੇਂ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਧਾਰਮਿਕ
ਅਵਸਥਾ ਧਾਰਮਿਕ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਰਨਾ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਸਨ
ਨਹੀਂ ਵਾ (ਸੁਲਾਹੀ) ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ (ਸੁਲਾਹੀ) ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਵੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਵੀ
ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਵੀ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਦਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਗਿਆਨ
ਵਿਚਾਰਨ ਦਾ, ਤੇ ਪਤਿਸਲੀ ਜਿਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੁਰਤੀ ਵਿਚੋਂ ਹੋਣ, ਇਉਂ ਸੁਲਾਹੀ
ਵਿਚੋਂ ਦਾ ਵੀ ਸੋਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਵੀ ਵੀਆਂ ਸੁਗਤੀਆਂ ਵੀ ਵੀਚ
ਕਰਨ ਦਾ (ਵੀ) ਵਿਸ਼ੇਖ ਕਾਲ ਵਾਲੀ ਕਰਨ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਕਰਨੇ ਵੀ ਦੇ ਤੌਰ
ਇਹ ਵੀਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਵੀ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ

ਜੇਹੁ ਨ ਜੁਗਤੀ; ਫਾਟ ਮੇਸਾਰ ॥- ਕਾ ਵਿਸ਼ੇਖ ਕਾਲ ਵਾਲੀ
ਸੁਲਾਹੀ) ਸੁਲਾਹੀਆਂ ਸਿੱਖਾਂ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਦਾ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਨਾਲ
ਸੁਲਾਹੀ) ਸੁਲਾਹੀਆਂ ਸਿੱਖਾਂ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਦਾ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਨਾਲ
ਵੀ) ਇਸ ਕਾਰਨ ਨਾਲ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਦੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ
ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਜਿਸੁ ਹਥਿ ਜੇਰੁ; - ਜਿਹੜੇ ਸਿੱਖਾਂ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ
ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ
ਅਥਵਾ ਨੇ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ
ਦੇ ਹੀ

ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਸੋਇ ॥-
ਨਾਨਕ; ਉਤਮੁ ਨੀਚੁ ਨ ਕੋਇ ॥੩੩॥-ਸਿੱਖਾਂ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ
ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ
ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ
ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ

ਅਰਥ :-
ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ
ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ
ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ

ਜੇਹੁ ਨ ਜੁਗਤੀ ॥-
ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ
ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ
ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ
ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ

ਜੇਹੁ ਨ ਗਜਿ ਮਲਿ; ਮਨਿ ਜੇਰੁ ॥-ਗਜ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ
ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ
ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ
ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ

ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।
ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ
ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ
ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ

ਆਪਣੇ ਜਨਮੇ ਗਾਏ ਸੇ ਸਥਾਨੇ ਨੇ

11) ਰੇ ਸਿਖ !
ਰੇ ਈ ਮਰਤ ਦੇ ਨਾ (ਨਾ: ਉਸਤਤ)
ਮੇਰੇ ਸੇਵਕ ਨਾਮ ।
ਜੀ ਆਪੇ ਵਿਚੀ ਹੋ

ਏ ਹਨ । ਸਤਿਗੁਰੀ ਨੇ

(ਮੰਗ ੧੧੧)

ਮੁਖੀ ੩੩

[illegible][illegible]

[illegible]

ਕਰਮੀ ਕਰਮੀ; ਹੋਇ ਵੀਰਾਰੁ ॥੧੫॥

[illegible]

ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਦਫ਼ਤਰ ॥-੧੩ ਪੁਸ਼ਪਾ

1944

ਤਿਥੇ ਸੋਹਨਿ; ਪੰਚ ਪਰਵਾਣੁ ॥ - ਨਮੋ ਰਿਸ਼

[illegible]

ਨਜਰੀ ਕਰਮਿ; ਪਵੇ ਨੀਸਾਫ ॥

[illegible]

ਕਚ ਪਕਾਈ; ਉਥ ਪਾਇ ॥ -

[illegible]

... 1941 ...

$\frac{d}{dt} \left(\frac{1}{2} m v^2 \right) = \frac{1}{2} m \frac{dv^2}{dt}$

$\frac{1}{2} \left(H_1 + H_2 \right) = \frac{1}{2} \left(H_1 + H_2 \right)$

$$H^1(X, \mathbb{Z}) \cong H^1(X, \mathbb{R}) \oplus H^1(X, \mathbb{C})$$

$\frac{1}{2} \times \frac{1}{2} = \frac{1}{4}$

५३४:- ਨਾਨਕ ਗੀਤ ੧੩੫

at 1000 ft. ...

11. 3. 2014

ਮੁੱਲਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ

1. $\frac{1}{x^2} = x^{-2}$
 $\frac{d}{dx} x^{-2} = -2x^{-3} = -\frac{2}{x^3}$
 2. $\frac{1}{x^3} = x^{-3}$
 $\frac{d}{dx} x^{-3} = -3x^{-4} = -\frac{3}{x^4}$
 3. $\frac{1}{x^4} = x^{-4}$
 $\frac{d}{dx} x^{-4} = -4x^{-5} = -\frac{4}{x^5}$
 4. $\frac{1}{x^5} = x^{-5}$
 $\frac{d}{dx} x^{-5} = -5x^{-6} = -\frac{5}{x^6}$
 5. $\frac{1}{x^6} = x^{-6}$
 $\frac{d}{dx} x^{-6} = -6x^{-7} = -\frac{6}{x^7}$
 6. $\frac{1}{x^7} = x^{-7}$
 $\frac{d}{dx} x^{-7} = -7x^{-8} = -\frac{7}{x^8}$
 7. $\frac{1}{x^8} = x^{-8}$
 $\frac{d}{dx} x^{-8} = -8x^{-9} = -\frac{8}{x^9}$
 8. $\frac{1}{x^9} = x^{-9}$
 $\frac{d}{dx} x^{-9} = -9x^{-10} = -\frac{9}{x^{10}}$
 9. $\frac{1}{x^{10}} = x^{-10}$
 $\frac{d}{dx} x^{-10} = -10x^{-11} = -\frac{10}{x^{11}}$
 10. $\frac{1}{x^{11}} = x^{-11}$
 $\frac{d}{dx} x^{-11} = -11x^{-12} = -\frac{11}{x^{12}}$
 11. $\frac{1}{x^{12}} = x^{-12}$
 $\frac{d}{dx} x^{-12} = -12x^{-13} = -\frac{12}{x^{13}}$
 12. $\frac{1}{x^{13}} = x^{-13}$
 $\frac{d}{dx} x^{-13} = -13x^{-14} = -\frac{13}{x^{14}}$
 13. $\frac{1}{x^{14}} = x^{-14}$
 $\frac{d}{dx} x^{-14} = -14x^{-15} = -\frac{14}{x^{15}}$
 14. $\frac{1}{x^{15}} = x^{-15}$
 $\frac{d}{dx} x^{-15} = -15x^{-16} = -\frac{15}{x^{16}}$
 15. $\frac{1}{x^{16}} = x^{-16}$
 $\frac{d}{dx} x^{-16} = -16x^{-17} = -\frac{16}{x^{17}}$
 16. $\frac{1}{x^{17}} = x^{-17}$
 $\frac{d}{dx} x^{-17} = -17x^{-18} = -\frac{17}{x^{18}}$
 17. $\frac{1}{x^{18}} = x^{-18}$
 $\frac{d}{dx} x^{-18} = -18x^{-19} = -\frac{18}{x^{19}}$
 18. $\frac{1}{x^{19}} = x^{-19}$
 $\frac{d}{dx} x^{-19} = -19x^{-20} = -\frac{19}{x^{20}}$
 19. $\frac{1}{x^{20}} = x^{-20}$
 $\frac{d}{dx} x^{-20} = -20x^{-21} = -\frac{20}{x^{21}}$
 20. $\frac{1}{x^{21}} = x^{-21}$
 $\frac{d}{dx} x^{-21} = -21x^{-22} = -\frac{21}{x^{22}}$
 21. $\frac{1}{x^{22}} = x^{-22}$
 $\frac{d}{dx} x^{-22} = -22x^{-23} = -\frac{22}{x^{23}}$
 22. $\frac{1}{x^{23}} = x^{-23}$
 $\frac{d}{dx} x^{-23} = -23x^{-24} = -\frac{23}{x^{24}}$
 23. $\frac{1}{x^{24}} = x^{-24}$
 $\frac{d}{dx} x^{-24} = -24x^{-25} = -\frac{24}{x^{25}}$
 24. $\frac{1}{x^{25}} = x^{-25}$
 $\frac{d}{dx} x^{-25} = -25x^{-26} = -\frac{25}{x^{26}}$
 25. $\frac{1}{x^{26}} = x^{-26}$
 $\frac{d}{dx} x^{-26} = -26x^{-27} = -\frac{26}{x^{27}}$
 26. $\frac{1}{x^{27}} = x^{-27}$
 $\frac{d}{dx} x^{-27} = -27x^{-28} = -\frac{27}{x^{28}}$
 27. $\frac{1}{x^{28}} = x^{-28}$
 $\frac{d}{dx} x^{-28} = -28x^{-29} = -\frac{28}{x^{29}}$
 28. $\frac{1}{x^{29}} = x^{-29}$
 $\frac{d}{dx} x^{-29} = -29x^{-30} = -\frac{29}{x^{30}}$
 29. $\frac{1}{x^{30}} = x^{-30}$
 $\frac{d}{dx} x^{-30} = -30x^{-31} = -\frac{30}{x^{31}}$
 30. $\frac{1}{x^{31}} = x^{-31}$
 $\frac{d}{dx} x^{-31} = -31x^{-32} = -\frac{31}{x^{32}}$
 31. $\frac{1}{x^{32}} = x^{-32}$
 $\frac{d}{dx} x^{-32} = -32x^{-33} = -\frac{32}{x^{33}}$
 32. $\frac{1}{x^{33}} = x^{-33}$
 $\frac{d}{dx} x^{-33} = -33x^{-34} = -\frac{33}{x^{34}}$
 33. $\frac{1}{x^{34}} = x^{-34}$
 $\frac{d}{dx} x^{-34} = -34x^{-35} = -\frac{34}{x^{35}}$
 34. $\frac{1}{x^{35}} = x^{-35}$
 $\frac{d}{dx} x^{-35} = -35x^{-36} = -\frac{35}{x^{36}}$
 35. $\frac{1}{x^{36}} = x^{-36}$
 $\frac{d}{dx} x^{-36} = -36x^{-37} = -\frac{36}{x^{37}}$
 36. $\frac{1}{x^{37}} = x^{-37}$
 $\frac{d}{dx} x^{-37} = -37x^{-38} = -\frac{37}{x^{38}}$
 37. $\frac{1}{x^{38}} = x^{-38}$
 $\frac{d}{dx} x^{-38} = -38x^{-39} = -\frac{38}{x^{39}}$
 38. $\frac{1}{x^{39}} = x^{-39}$
 $\frac{d}{dx} x^{-39} = -39x^{-40} = -\frac{39}{x^{40}}$
 39. $\frac{1}{x^{40}} = x^{-40}$
 $\frac{d}{dx} x^{-40} = -40x^{-41} = -\frac{40}{x^{41}}$
 40. $\frac{1}{x^{41}} = x^{-41}$
 $\frac{d}{dx} x^{-41} = -41x^{-42} = -\frac{41}{x^{42}}$
 41. $\frac{1}{x^{42}} = x^{-42}$
 $\frac{d}{dx} x^{-42} = -42x^{-43} = -\frac{42}{x^{43}}$
 42. $\frac{1}{x^{43}} = x^{-43}$
 $\frac{d}{dx} x^{-43} = -43x^{-44} = -\frac{43}{x^{44}}$
 43. $\frac{1}{x^{44}} = x^{-44}$
 $\frac{d}{dx} x^{-44} = -44x^{-45} = -\frac{44}{x^{45}}$
 44. $\frac{1}{x^{45}} = x^{-45}$
 $\frac{d}{dx} x^{-45} = -45x^{-46} = -\frac{45}{x^{46}}$
 45. $\frac{1}{x^{46}} = x^{-46}$
 $\frac{d}{dx} x^{-46} = -46x^{-47} = -\frac{46}{x^{47}}$
 46. $\frac{1}{x^{47}} = x^{-47}$
 $\frac{d}{dx} x^{-47} = -47x^{-48} = -\frac{47}{x^{48}}$
 47. $\frac{1}{x^{48}} = x^{-48}$
 $\frac{d}{dx} x^{-48} = -48x^{-49} = -\frac{48}{x^{49}}$
 48. $\frac{1}{x^{49}} = x^{-49}$
 $\frac{d}{dx} x^{-49} = -49x^{-50} = -\frac{49}{x^{50}}$
 49. $\frac{1}{x^{50}} = x^{-50}$
 $\frac{d}{dx} x^{-50} = -50x^{-51} = -\frac{50}{x^{51}}$
 50. $\frac{1}{x^{51}} = x^{-51}$
 $\frac{d}{dx} x^{-51} = -51x^{-52} = -\frac{51}{x^{52}}$
 51. $\frac{1}{x^{52}} = x^{-52}$
 $\frac{d}{dx} x^{-52} = -52x^{-53} = -\frac{52}{x^{53}}$
 52. $\frac{1}{x^{53}} = x^{-53}$
 $\frac{d}{dx} x^{-53} = -53x^{-54} = -\frac{53}{x^{54}}$
 53. $\frac{1}{x^{54}} = x^{-54}$
 $\frac{d}{dx} x^{-54} = -54x^{-55} = -\frac{54}{x^{55}}$
 54. $\frac{1}{x^{55}} = x^{-55}$
 $\frac{d}{dx} x^{-55} = -55x^{-56} = -\frac{55}{x^{56}}$
 55. $\frac{1}{x^{56}} = x^{-56}$
 $\frac{d}{dx} x^{-56} = -56x^{-57} = -\frac{56}{x^{57}}$
 56. $\frac{1}{x^{57}} = x^{-57}$
 $\frac{d}{dx} x^{-57} = -57x^{-58} = -\frac{57}{x^{58}}$
 57. $\frac{1}{x^{58}} = x^{-58}$
 $\frac{d}{dx} x^{-58} = -58x^{-59} = -\frac{58}{x^{59}}$
 58. $\frac{1}{x^{59}} = x^{-59}$
 $\frac{d}{dx} x^{-59} = -59x^{-60} = -\frac{59}{x^{60}}$
 59. $\frac{1}{x^{60}} = x^{-60}$
 $\frac{d}{dx} x^{-60} = -60x^{-61} = -\frac{60}{x^{61}}$
 60. $\frac{1}{x^{61}} = x^{-61}$
 $\frac{d}{dx} x^{-61} = -61x^{-62} = -\frac{61}{x^{62}}$
 61. $\frac{1}{x^{62$

[illegible][illegible]

ਵਿਚ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਪਾਸਿਆਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ। ਇਸ ਦੇ ਮਦਦ ਨਾਲ
ਪਾਸਿਆਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ। ਪਾਸਿਆਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ। ਪਾਸਿਆਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ।
ਪਾਸਿਆਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ। ਪਾਸਿਆਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ। ਪਾਸਿਆਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ।
ਪਾਸਿਆਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ। ਪਾਸਿਆਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ। ਪਾਸਿਆਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ।
ਪਾਸਿਆਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ। ਪਾਸਿਆਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ। ਪਾਸਿਆਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ।

[illegible]

ਮਰਦਾਨਾ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਪੁੱਤਰ ਸੀ।

[Faint handwritten notes]

महाराष्ट्र शासन

55

१०. ११. १२. १३. १४. १५. १६. १७. १८. १९. २०. २१. २२. २३. २४. २५. २६. २७. २८. २९. ३०. ३१. ३२. ३३. ३४. ३५. ३६. ३७. ३८. ३९. ४०. ४१. ४२. ४३. ४४. ४५. ४६. ४७. ४८. ४९. ५०. ५१. ५२. ५३. ५४. ५५. ५६. ५७. ५८. ५९. ६०. ६१. ६२. ६३. ६४. ६५. ६६. ६७. ६८. ६९. ७०. ७१. ७२. ७३. ७४. ७५. ७६. ७७. ७८. ७९. ८०. ८१. ८२. ८३. ८४. ८५. ८६. ८७. ८८. ८९. ९०. ९१. ९२. ९३. ९४. ९५. ९६. ९७. ९८. ९९. १००.

[illegible]

१. निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर दीजिए -
 (क) भारत का राष्ट्रीय फल क्या है?
 (ख) भारत का राष्ट्रीय पेय क्या है?
 (ग) भारत का राष्ट्रीय पक्षी क्या है?
 (घ) भारत का राष्ट्रीय वन्य जीव क्या है?
 (ङ) भारत का राष्ट्रीय जलजन्तु क्या है?

ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਪੱਤਰ ਹੈ।

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ ਨਾਮ ਸਾਡੀ ਇਸਤਰੀ, ਜਿਸ ਦੀ
ਤਸੀਹ ਹੀ ਹੈ। ਅਨੇਕਾਂ ਚੰਗੇ ਨਾਮ
ਹੈ, ਇਹ ਨੀ ਹੈ, ਇਹ ਘਾਮੀ ਹੈ, ਇਹ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ ਨਾਮ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ

(ਕਰਮੀ ਕਰਮੀ; ਹੋਇ ਵਾਚਾਰ...)

[illegible]

ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੀ ਸਮਝਦਾਰੀ
ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੀ ਸਮਝਦਾਰੀ
ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੀ ਸਮਝਦਾਰੀ
ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੀ ਸਮਝਦਾਰੀ

1. $\frac{1}{x^2} = x^{-2}$
 $\frac{d}{dx} x^{-2} = -2x^{-3} = -\frac{2}{x^3}$

ਇਹ ਪਉੜੀ ਅਰਥ ਸਮਝਿ ਗੀ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਹੀਮਲੀ ਕੁਮਾਰੀ ਰਮਿਆਸਾ ਵਰ
 ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਸਦਾ ਤੱਕ ਅਰਥ ਕਰਨਾ ਵਾਸਤੇ ਪਉੜੀ ਨਾਲ ਮਗਰੋਂ
 ਕਰਾਹਤਮ ਖੀਰੀਆ ਜਾ ਪਿਓ ਧਾਮ ਹੈ ਜੋ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ
 ਅੰਤ ਉਪਰੋਂ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਦੀ ਹੀਮਲੀ ਦੀ ਅਵਸਥਾ, ਖਬਰ ਮਰ ਜਾ
 ਮਿਥਾ ਮਾਨ ਅਕਿਆਨ ਤੋਂ ਨਾ, ਰਮਿਕ ਦੀ ਅਵਸਥਾ, ਖਬਰ ਮਰ ਜਾ
 ਪੁਸ਼ਤ:- ਸਿਧਾ ਕਿਹਾ, ਜੀ! ਕਾਮ ਕਾਹੀਆ, ਜਾ ਕਾਮ ਕਾਹੀਆ
 ਕਾਹੀਆ, ਜੇ ਗਿਆਨ ਪਤਿ ਵਾਸਿਆ ਜਾ ਕਾਮ ਕਾਹੀਆ

❖ ਪੈਂਤੀਵੀਂ ਪਉੜੀ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ❖

ਧਰਮ ਖੰਡ ਕਾ; ਇਹ ਧਰਮੁ ॥ ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਕਾ; ਆਖਹੁ
 ਕਰਮੁ ॥ ਕੇਤੇ ਪਵਣ ਪਾਣੀ ਵੇਸਿਤਰ; ਕੇਤੇ ਕਾਨ ਮਹੇਸ ॥
 ਕੇਤੇ ਬਰਮੇ ਘਾਤਿਤ ਘੜੀਆਹਿ; ਰੂਪ ਚੰਗ ਕੇ ਵੇਸ ॥
 ਕੇਤੀਆ ਕਰਮਕੁਮੀ, ਮੇਰ ਕੇਤੇ; ਕੇਤੇ ਧੂ, ਉਪਾਸ ॥
 ਕੇਤੇ ਇੰਦ ਚੰਦ, ਸੁਰ ਕੇਤੇ; ਕੇਤੇ ਮੰਡਲ ਦੇਸ ॥ ਕੇਤੇ ਸਿਧ
 ਬੁਧ, ਨਾਥ ਕੇਤੇ; ਕੇਤੇ ਦੇਵੀ ਵੇਸ ॥ ਕੇਤੇ ਦੇਵ ਜਾਨਵ,
 ਮਨਿ ਕੇਤੇ; ਕੇਤੇ ਰਤਨ ਸਮੁੰਦ ॥ ਕੇਤੀਆ ਬਾਣੀ, ਕੇਤੀਆ
 ਬਾਣੀ; ਕੇਤੇ ਪਾਤ ਨਰਿੰਦ ॥ ਕੇਤੀਆ ਸੁਰਤੀ, ਮੇਵਕ ਕੇਤੇ;
 ਨਾਨਕ ਅੰਤੁ ਨ, ਅੰਤੁ ॥੨੫॥

ਅਰਥ ੧ :- ਧਰਮ ਖੰਡ ਕਾ; ਏਹੋ ਧਰਮੁ ॥-ਕਾਮ, ਦੇਵ

ਗਿਆਨ ਧਰਮ ਸਿਸ ਵਾਸਤੇ ਧਰਮ ਖੰਡ ਕਾ; ਏਹੋ ਧਰਮੁ ॥ ਕਾਮ, ਦੇਵ
 ਧਰਮ ਖੰਡ ਕਾ ਪਾਣੀ ਵੇਸਿਤਰ ਕਹਾ ਹੈ।
 (੧) ਧਰਮ ਖੰਡ ਕਾ ਪਾਣੀ ਵੇਸਿਤਰ ਕਹਾ ਹੈ।
 (੨) ਧਰਮ ਖੰਡ ਕਾ ਪਾਣੀ ਵੇਸਿਤਰ ਕਹਾ ਹੈ।
 (੩) ਧਰਮ ਖੰਡ ਕਾ ਪਾਣੀ ਵੇਸਿਤਰ ਕਹਾ ਹੈ।
 (੪) ਧਰਮ ਖੰਡ ਕਾ ਪਾਣੀ ਵੇਸਿਤਰ ਕਹਾ ਹੈ।
 (੫) ਧਰਮ ਖੰਡ ਕਾ ਪਾਣੀ ਵੇਸਿਤਰ ਕਹਾ ਹੈ।
 (੬) ਧਰਮ ਖੰਡ ਕਾ ਪਾਣੀ ਵੇਸਿਤਰ ਕਹਾ ਹੈ।
 (੭) ਧਰਮ ਖੰਡ ਕਾ ਪਾਣੀ ਵੇਸਿਤਰ ਕਹਾ ਹੈ।
 (੮) ਧਰਮ ਖੰਡ ਕਾ ਪਾਣੀ ਵੇਸਿਤਰ ਕਹਾ ਹੈ।
 (੯) ਧਰਮ ਖੰਡ ਕਾ ਪਾਣੀ ਵੇਸਿਤਰ ਕਹਾ ਹੈ।
 (੧੦) ਧਰਮ ਖੰਡ ਕਾ ਪਾਣੀ ਵੇਸਿਤਰ ਕਹਾ ਹੈ।

ਇਹ ਪਉੜੀ ਅਰਥ ਸਮਝਿ ਗੀ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਹੀਮਲੀ ਕੁਮਾਰੀ ਰਮਿਆਸਾ ਵਰ
 ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਸਦਾ ਤੱਕ ਅਰਥ ਕਰਨਾ ਵਾਸਤੇ ਪਉੜੀ ਨਾਲ ਮਗਰੋਂ
 ਕਰਾਹਤਮ ਖੀਰੀਆ ਜਾ ਪਿਓ ਧਾਮ ਹੈ ਜੋ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ
 ਅੰਤ ਉਪਰੋਂ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਦੀ ਹੀਮਲੀ ਦੀ ਅਵਸਥਾ, ਖਬਰ ਮਰ ਜਾ
 ਮਿਥਾ ਮਾਨ ਅਕਿਆਨ ਤੋਂ ਨਾ, ਰਮਿਕ ਦੀ ਅਵਸਥਾ, ਖਬਰ ਮਰ ਜਾ
 ਪੁਸ਼ਤ:- ਸਿਧਾ ਕਿਹਾ, ਜੀ! ਕਾਮ ਕਾਹੀਆ, ਜਾ ਕਾਮ ਕਾਹੀਆ
 ਕਾਹੀਆ, ਜੇ ਗਿਆਨ ਪਤਿ ਵਾਸਿਆ ਜਾ ਕਾਮ ਕਾਹੀਆ

ਉਤਰ:- ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਕਾ; ਆਖਹੁ ਕਰਮੁ ॥-੩ ਸਿਧ ॥

ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਕਾ (ਕਰਮ) ਕਰਮੇਸ਼, ਮੇਰਾ ॥ ੩ ਸਿਧ ॥
 ਸਦਾ ਹੋਸੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਪਤਿ ਦੀ ਮਹਾਨੀ ਹੈ।
 ਜਿਸ ਕੀਰਤ ਦੇਵੇ ਪਰਗਾਸ ॥ ਗਿਆਨ ਅੰਤਰ ਮਾਨਾਤ 'ਬਰਮ' (ਬਰਮਾ,
 ਦੇਵ) ਹੈ। ਇਹ ਅਰਥ ਅੰਤਰ ਮਾਨਾਤ 'ਬਰਮ' (ਬਰਮਾ, ਦੇਵ) ਹੈ।

ਕੇਤੇ ਪਵਣ ਪਾਣੀ ਵੇਸਿਤਰ; - (੧) ਕਿਸੇ ਦੇਵ ਬਰਮਾ ਦੀ

ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਪਵਿਤ ਹੈ, ਉਸਦਾ ਪਾਣੀ ਵੇਸਿਤਰ ਕਹਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਦੇਵ ਬਰਮਾ ਦੀ
 ਅੰਤਰ ਮਾਨਾਤ 'ਬਰਮ' (ਬਰਮਾ, ਦੇਵ) ਹੈ। ਇਹ ਅਰਥ ਅੰਤਰ ਮਾਨਾਤ 'ਬਰਮ'
 (ਬਰਮਾ, ਦੇਵ) ਹੈ। ਇਹ ਅਰਥ ਅੰਤਰ ਮਾਨਾਤ 'ਬਰਮ' (ਬਰਮਾ, ਦੇਵ) ਹੈ।
 ਪਾਣੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਾਲਾ, ਨੀਲਾ, ਘੋਲਿਆ, ਮੱਧ, ਬਾਹਰ, ਸਿਥੀ, ਫਿਰਕਾ,
 ਸੁਧਾ, ਠੰਢਾ, ਰਾਮ, ਕੋਲਰਾ, ਬਕਰਾ, ਕੇਤੀ ਪਾਣੀ ਅੰਤਰ ਮਾਨਾਤ 'ਬਰਮ'
 (ਬਰਮਾ, ਦੇਵ) ਹੈ। ਇਹ ਅਰਥ ਅੰਤਰ ਮਾਨਾਤ 'ਬਰਮ' (ਬਰਮਾ, ਦੇਵ) ਹੈ।

ਕਾਸਪਤੀ ਵਿਚ ਹੈ, ਬੁਲਿਆ ਦਾ ਅੰਤ 'ਮ' ਜਾਂ 'ਨ' ਪਦ ਦੀ ਹੋਈ ਹੋਸਮ
 ਜਾਂ ਵਾਲੀ, ਬੜਵਾਲ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੈ। ਮਰਾ ਮਰ ਪਦ ਦਾ ਹੋਈ ਹੋਸਮ
 ਦੀ ਹੈ, ਕੇ ਅਣਨੀ ਕਿਛਾ ਮਰਾ ਮਰ ਪਦ ਦਾ ਹੋਈ ਹੋਸਮ
 ਮਰਾ ਮਰ ਦੀ ਅਰਾਨੀ ਹੈ।
 ਕੇ ਪੈਣ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਹੈ, 'ਕ' ਪਦ ਦੀ ਅਰਾਨੀ ਹੈ।

ਅਨਿਕ ਪਵਨ ਪਾਵਕ ਅ
 ਜੀਰਥਾ ਦੀ ਹੋਸ ॥੨॥
 ਅਰਾਨੀ ਬਾਹਰਿ
 ਦੀ ਅਗ ਅਦਿ ਮਕਾ
 ਕੇਤੀ ਕਾਨ ਮਹੇਸ ॥-

ਕੇਤੀ ਕਾਨ ਮਹੇਸ ॥-੩ ਸਿਧ ॥

ਸ੍ਰੀ ਨਾਮੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਮੇਰੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਜੀ... (੬੮੮) ... (੬੮੯) ...

ਮੇਰੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਜੀ... (੬੮੯) ... (੬੯੦) ...

ਰੂਪ ਚੰਗ ਕੇ ਵੇਸ ॥-ਉਨ ਦੇ (ਰੂਪ) ਅਕਾਰ, ਰੰਗ...

ਕੋਰੀਆ ਕਰਮਕੁਮੀ, ਮੇਰ ਕੋਤੇ:-(ਕੋਰੀਆ) ਕਿਤਨੀ...

ਮੇਰੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਜੀ... (੬੯੦) ... (੬੯੧) ...

ਮੇਰੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਜੀ... (੬੯੧) ... (੬੯੨) ...

ਮੇਰੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਜੀ... (੬੯੨) ... (੬੯੩) ...

ਮੇਰੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਜੀ... (੬੯੩) ... (੬੯੪) ...

ਮੇਰੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਜੀ... (੬੯੪) ... (੬੯੫) ...

ਕਰਮ-ਕੁਮੀ ਮੰਗੀ (੬੮੯) (ਮੇਰ ਕੋਤੇ) ਮੇਰ ਪਤਨੀ... (੬੯੦) ...

ਅਥਵਾ-ਅਨਿਕ ਬਦਨ ਅਨਿਕ ਕੀਨਕ ਸਮਰ... (੬੯੧) ...

ਕੋਤੇ ਧੂ, ਉਪਦੇਸ ॥-ਕਿਤੇ... (੬੯੨) ...

ਉਹਨਾ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ ਦਾ ਵਾਸ ਨਾਪਦ ਮਾ... (੬੯੩) ...

ਕਿਤਨੇ ਧੂ ਮੇਰੇਸ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਤਨੇ ਜੀ ਉਹਨਾ ਦੇ ਉਪ, ਸਮੀਪ ਰਹਿਣ...

ਕੋਤੇ ਇੰਦ ਚੰਦ, ਸੂਰ ਕੋਤੇ:-... (੬੯੪) ...

ਮੇਰੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਜੀ... (੬੯੫) ... (੬੯੬) ...

ਮੇਰੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਜੀ... (੬੯੬) ... (੬੯੭) ...

ਮੇਰੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਜੀ... (੬੯੭) ... (੬੯੮) ...

ਮੇਰੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਜੀ... (੬੯੮) ... (੬੯੯) ...

ਮੇਰੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਜੀ... (੬੯੯) ... (੭੦੦) ...

ਮੇਰੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਜੀ... (੭੦੦) ... (੭੦੧) ...

ਸ੍ਰੀ ਜਪ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਮਹਿ, ਗਿਆਨ ਪਰਚੈਤ ॥ ਤਿਥੇ ਨਾਦ
 ਬਿਨੋਦ; ਕੰਡ ਅਨੰਦ ॥ ਸਰਮ ਖੰਡ ਕੀ; ਬਾਣੀ ਰੂਪੁ ॥
 ਤਿਥੇ ਘਾੜਤਿ ਘੜੀਐ; ਬਹੁਤੁ ਅਨੁਪੁ ॥ ਤਾ ਕੀਆ
 ਗਲਾ; ਕਥੀਆ ਨ ਜਾਹਿ ॥ ਜੇ ਕੋ ਕਹੇ; ਪਿਛੇ
 ਪਛਤਾਇ ॥ ਤਿਥੇ ਘੜੀਐ; ਸੁਰਤਿ ਮਤਿ ਮਨਿ
 ਬੁਧਿ ॥ ਤਿਥੇ ਘੜੀਐ; ਸੁਰਾ ਸਿਧਾ ਕੀ ਸੁਧਿ ॥੨੬॥

ਨੋਟ: ਹੁਣਲੀਆ ਦੇ - ਕਾ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਸੇਵਕ ਦਾ ਦਰਸਾ ਕਿ, ਜੀ
 ਮਾ ਸਰਮ ਖੰਡ ਵਿਚ ਸਿਖ ਜਾ ਦਸਮ ਸਿਖ ਸਰਮ ਖੰਡ
 ਸਿਰਫ ਮਹਾਨਾਮ ਜੀ ਕੀ, ਦ ਹਨ ਸੋਹ!

ਅਰਥ ੧ :-ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਮਹਿ; ਗਿਆਨ ਪਰਚੈਤੁ ॥
 ਸਰਮ ਖੰਡ ਦਾ ਸਵਰ ਗਿਆਨ ਕਾਤੁ ॥ ੧ ਵਿਚ ਪੌਦਾ ਹੈ, ਉਸ
 ਵਸ, ਪਰੋ ਵਿਸਥ ਕਾਕ (ਖੰਡ) ॥ ੨ ਬਾ ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਬੋਲੀ ਵਾਲ
 ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਦਾ ਹੈ।

ਤਿਥੇ ਨਾਦ ਬਿਨੋਦ; ਕੰਡ ਅਨੰਦ ॥ - ਸਵੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਪਿਆਰ
 ਹੋ ਗਿਆ ਜਾਵੇ ਸੁਖ ਨੂੰ ॥ ੧ ॥ ੨ ॥ ੩ ॥ ੪ ॥ ੫ ॥ ੬ ॥ ੭ ॥ ੮ ॥ ੯ ॥ ੧੦ ॥ ੧੧ ॥ ੧੨ ॥ ੧੩ ॥ ੧੪ ॥ ੧੫ ॥ ੧੬ ॥ ੧੭ ॥ ੧੮ ॥ ੧੯ ॥ ੨੦ ॥ ੨੧ ॥ ੨੨ ॥ ੨੩ ॥ ੨੪ ॥ ੨੫ ॥ ੨੬ ॥ ੨੭ ॥ ੨੮ ॥ ੨੯ ॥ ੩੦ ॥ ੩੧ ॥ ੩੨ ॥ ੩੩ ॥ ੩੪ ॥ ੩੫ ॥ ੩੬ ॥ ੩੭ ॥ ੩੮ ॥ ੩੯ ॥ ੪੦ ॥ ੪੧ ॥ ੪੨ ॥ ੪੩ ॥ ੪੪ ॥ ੪੫ ॥ ੪੬ ॥ ੪੭ ॥ ੪੮ ॥ ੪੯ ॥ ੫੦ ॥ ੫੧ ॥ ੫੨ ॥ ੫੩ ॥ ੫੪ ॥ ੫੫ ॥ ੫੬ ॥ ੫੭ ॥ ੫੮ ॥ ੫੯ ॥ ੬੦ ॥ ੬੧ ॥ ੬੨ ॥ ੬੩ ॥ ੬੪ ॥ ੬੫ ॥ ੬੬ ॥ ੬੭ ॥ ੬੮ ॥ ੬੯ ॥ ੭੦ ॥ ੭੧ ॥ ੭੨ ॥ ੭੩ ॥ ੭੪ ॥ ੭੫ ॥ ੭੬ ॥ ੭੭ ॥ ੭੮ ॥ ੭੯ ॥ ੮੦ ॥ ੮੧ ॥ ੮੨ ॥ ੮੩ ॥ ੮੪ ॥ ੮੫ ॥ ੮੬ ॥ ੮੭ ॥ ੮੮ ॥ ੮੯ ॥ ੯੦ ॥ ੯੧ ॥ ੯੨ ॥ ੯੩ ॥ ੯੪ ॥ ੯੫ ॥ ੯੬ ॥ ੯੭ ॥ ੯੮ ॥ ੯੯ ॥ ੧੦੦ ॥

ਛੋਤੀਵੀਂ ਪਉੜੀ ਪਾਰੰਭ

ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਮਹਿ, ਗਿਆਨ ਪਰਚੈਤ ॥ ਤਿਥੇ ਨਾਦ
 ਬਿਨੋਦ; ਕੰਡ ਅਨੰਦ ॥ ਸਰਮ ਖੰਡ ਕੀ; ਬਾਣੀ ਰੂਪੁ ॥
 ਤਿਥੇ ਘਾੜਤਿ ਘੜੀਐ; ਬਹੁਤੁ ਅਨੁਪੁ ॥ ਤਾ ਕੀਆ
 ਗਲਾ; ਕਥੀਆ ਨ ਜਾਹਿ ॥ ਜੇ ਕੋ ਕਹੇ; ਪਿਛੇ
 ਪਛਤਾਇ ॥ ਤਿਥੇ ਘੜੀਐ; ਸੁਰਤਿ ਮਤਿ ਮਨਿ
 ਬੁਧਿ ॥ ਤਿਥੇ ਘੜੀਐ; ਸੁਰਾ ਸਿਧਾ ਕੀ ਸੁਧਿ ॥੨੬॥

ਨੋਟ: ਹੁਣਲੀਆ ਦੇ - ਕਾ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਸੇਵਕ ਦਾ ਦਰਸਾ ਕਿ, ਜੀ
 ਮਾ ਸਰਮ ਖੰਡ ਵਿਚ ਸਿਖ ਜਾ ਦਸਮ ਸਿਖ ਸਰਮ ਖੰਡ
 ਸਿਰਫ ਮਹਾਨਾਮ ਜੀ ਕੀ, ਦ ਹਨ ਸੋਹ!

ਅਰਥ ੧ :-ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਮਹਿ; ਗਿਆਨ ਪਰਚੈਤੁ ॥
 ਸਰਮ ਖੰਡ ਦਾ ਸਵਰ ਗਿਆਨ ਕਾਤੁ ॥ ੧ ਵਿਚ ਪੌਦਾ ਹੈ, ਉਸ
 ਵਸ, ਪਰੋ ਵਿਸਥ ਕਾਕ (ਖੰਡ) ॥ ੨ ਬਾ ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਬੋਲੀ ਵਾਲ
 ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਦਾ ਹੈ।

ਤਿਥੇ ਨਾਦ ਬਿਨੋਦ; ਕੰਡ ਅਨੰਦ ॥ - ਸਵੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਪਿਆਰ
 ਹੋ ਗਿਆ ਜਾਵੇ ਸੁਖ ਨੂੰ ॥ ੧ ॥ ੨ ॥ ੩ ॥ ੪ ॥ ੫ ॥ ੬ ॥ ੭ ॥ ੮ ॥ ੯ ॥ ੧੦ ॥ ੧੧ ॥ ੧੨ ॥ ੧੩ ॥ ੧੪ ॥ ੧੫ ॥ ੧੬ ॥ ੧੭ ॥ ੧੮ ॥ ੧੯ ॥ ੨੦ ॥ ੨੧ ॥ ੨੨ ॥ ੨੩ ॥ ੨੪ ॥ ੨੫ ॥ ੨੬ ॥ ੨੭ ॥ ੨੮ ॥ ੨੯ ॥ ੩੦ ॥ ੩੧ ॥ ੩੨ ॥ ੩੩ ॥ ੩੪ ॥ ੩੫ ॥ ੩੬ ॥ ੩੭ ॥ ੩੮ ॥ ੩੯ ॥ ੪੦ ॥ ੪੧ ॥ ੪੨ ॥ ੪੩ ॥ ੪੪ ॥ ੪੫ ॥ ੪੬ ॥ ੪੭ ॥ ੪੮ ॥ ੪੯ ॥ ੫੦ ॥ ੫੧ ॥ ੫੨ ॥ ੫੩ ॥ ੫੪ ॥ ੫੫ ॥ ੫੬ ॥ ੫੭ ॥ ੫੮ ॥ ੫੯ ॥ ੬੦ ॥ ੬੧ ॥ ੬੨ ॥ ੬੩ ॥ ੬੪ ॥ ੬੫ ॥ ੬੬ ॥ ੬੭ ॥ ੬੮ ॥ ੬੯ ॥ ੭੦ ॥ ੭੧ ॥ ੭੨ ॥ ੭੩ ॥ ੭੪ ॥ ੭੫ ॥ ੭੬ ॥ ੭੭ ॥ ੭੮ ॥ ੭੯ ॥ ੮੦ ॥ ੮੧ ॥ ੮੨ ॥ ੮੩ ॥ ੮੪ ॥ ੮੫ ॥ ੮੬ ॥ ੮੭ ॥ ੮੮ ॥ ੮੯ ॥ ੯੦ ॥ ੯੧ ॥ ੯੨ ॥ ੯੩ ॥ ੯੪ ॥ ੯੫ ॥ ੯੬ ॥ ੯੭ ॥ ੯੮ ॥ ੯੯ ॥ ੧੦੦ ॥

[illegible]

(3) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (10) (11) (12) (13) (14) (15) (16) (17) (18) (19) (20) (21) (22) (23) (24) (25) (26) (27) (28) (29) (30) (31) (32) (33) (34) (35) (36) (37) (38) (39) (40) (41) (42) (43) (44) (45) (46) (47) (48) (49) (50) (51) (52) (53) (54) (55) (56) (57) (58) (59) (60) (61) (62) (63) (64) (65) (66) (67) (68) (69) (70) (71) (72) (73) (74) (75) (76) (77) (78) (79) (80) (81) (82) (83) (84) (85) (86) (87) (88) (89) (90) (91) (92) (93) (94) (95) (96) (97) (98) (99) (100)

ਹਰ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ
 ਸਾਡਾ ਹੁਣੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ
 (ਕੁਝ ਆਪਣੇ, ਜੋੜੇ ਗੁਣਾਂ ਅਤੇ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਮੁੱਖਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵਧ, ਪ੍ਰਧਾਨ
 "ਉਹ ਹੈ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਸਮਝਣ ਦਾ, (ਸਿਰਫ) ਕੋਰਕ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ।
 ਤੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸਮਝਣ ਦਾ, (ਨਿਰਾ ਨਾਲ ਨਾਮ ਦਾ ਨਾਮ ਸਮਝਣ ਦਾ)
 ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ, ਸਿਰਫ ਮੰਨਣਾ ਹੈ, ਨਿਰਾ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰਾ, ਲਿਵ ਲੋਕਾਂ ਵਾਂਗ ਹੈ।
 ਹਰ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੀ ਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਮਝਣਾ, ਬੁੱਝ
 ਹਰ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੀ ਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਪੰਗਤੀਵੀਂ ਪੌੜੀ ਵਿਚ ਸੁਣ
 ਬੁੱਝ ਸੁਣਕੇ ਦਾ ਦਰਜਾ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਕਿਸੇ ਪੰਗਤੀਵੀਂ ਪੌੜੀ ਵਿਚ ਸੁਣ
 ਕੀਤਾ ਹੈ।

(ਨੋਟ:- ਇਹ ਦੋ ਪੰਗਤੀਆਂ ਦੇ ਅਰਥ ਪਿਛਲੀ ਪਉੜੀ ਨਾਲ ਜੋੜੇ ਜਾਂ
ਦਾ ਮਿਸ਼ਰ ਸੰਗ੍ਰਹ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦੱਸਦੇ ਹਨ। ਉਪਾਧਾਨ ਕਾਭ ਵੀ ਕਮੇ ?
ਉਪਾਧਾਨ ਕਾਭ ਵੀ ਕਮੇ ?

[illegible]

ਸਰਮ ਖੰਡ ਗੀ. ਬਾਣੀ ਰੂਪੁ॥-(ਸਰਮ) ਨਾਮ

$$n^+ \approx 10^{18} \text{ cm}^{-3}$$

... ..

ਮਰ ਸਮਝਿਕਾ ਥੀਯੋ ਸਾਧੀ

[illegible]

ਮੇਰਾ ਜਿਸ ਨ ਅਖਿ ਬਹੁਤਾ ਪਾਵਣਾ ॥ (ਜਾਂ ਰਾ. ਕ. ਗ.)
 ਜਿਥੇ ਜਾਇ ਬੀਅਤ ਕਰੀ ਕਹੀਐ ਬਖਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀਤੀ ॥ (ਅੰਗ ੧੬੬)
 ਵਾ:- (ਸੁਰਮ) ਨ ਮ ਮਿਦਾ ਤੇ ਮਥਕਾ, ਬਿਨ ਅਖਿਆਸ ਦਾ ਭੀ ਨੀ
 ਤਿਥੇ ਘਾੜਤਿ ਘੜੀਐ; ਬਹੁਤ ਅਨਾ ॥

ਮੁਕੀਆ, ਕਮਾਈ, ਉੱਤਮ ਕਰਤਾ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸਿੱਖਤਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮਾਣ
ਮਾਮ ਨਹੀਂ ਗਿਹਿਰ ਦੀ ਘਾਟ ਨਾ ਸਕ ਗੁਣਾ ਦੀ ਘਾਟ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ
ਮਨ ਦੀ ਸਿਹਤੀ ਮਨ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ, ਘਾਟ ਨਹੀਂ
ਮਨ ਸਕ ਮਿਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਗੋਂ ਹੁਣੇ ਸੋਚ ਦੀ ਸਿਖਤ ਨਹੀਂ, ਮਨ ਸਿਖਤ
ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਭਖਣ ਦੀ ਸਿਖਤ ਨਹੀਂ, ਮਨ ਸਿਖਤ ਨਹੀਂ
ਭਰਤ ਸਿਖਤ ਘਾਟੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਤਾ ਕੀਆ ਗਲਾ; ਕਬੀਆ ਨਾ ਜਾਹਿ ।- ਸਿਖਸ ਬਤੀ ਬਿਖ ਬਾ
ਸਬਾ ਦੀਆ ਓਦਮ, ਕਮਾਈ, ਤਾ ਕੀਆ ਗਲਾ; ਕਬੀਆ ਨਾ ਜਾਹਿ ।- ਸਿਖਸ ਬਤੀ ਬਿਖ ਬਾ
ਕਾ ਕਿਸੇ ਦੇ ਪਾਸੋਂ ਕਬਤਾ ਤਾ ਕੀਆ ਗਲਾ; ਕਬੀਆ ਨਾ ਜਾਹਿ ।- ਸਿਖਸ ਬਤੀ ਬਿਖ ਬਾ
ਇਕ ਸਿੱਧ ਕਹਿੰਦੇ ਤਾ ਕੀਆ ਗਲਾ; ਕਬੀਆ ਨਾ ਜਾਹਿ ।- ਸਿਖਸ ਬਤੀ ਬਿਖ ਬਾ

ਜੇ ਕੋ ਕਹੈ: ਪਿਛੇ ਪਛੁਰਾਇ ।

1. $\frac{1}{2} \times \frac{1}{2} = \frac{1}{4}$
 2. $\frac{1}{2} \times \frac{1}{2} = \frac{1}{4}$
 3. $\frac{1}{2} \times \frac{1}{2} = \frac{1}{4}$
 4. $\frac{1}{2} \times \frac{1}{2} = \frac{1}{4}$
 5. $\frac{1}{2} \times \frac{1}{2} = \frac{1}{4}$
 6. $\frac{1}{2} \times \frac{1}{2} = \frac{1}{4}$
 7. $\frac{1}{2} \times \frac{1}{2} = \frac{1}{4}$
 8. $\frac{1}{2} \times \frac{1}{2} = \frac{1}{4}$
 9. $\frac{1}{2} \times \frac{1}{2} = \frac{1}{4}$
 10. $\frac{1}{2} \times \frac{1}{2} = \frac{1}{4}$

ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੀ ਸੇਵਾ
ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੀ ਸੇਵਾ
ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੀ ਸੇਵਾ
ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੀ ਸੇਵਾ

ਤਿਥੇ ਹੋਰ ਨ ਕੋਈ ਹੋਰ ॥
ਤਿਥੇ ਹੋਰ ਨ ਕੋਈ ਹੋਰ ॥
ਤਿਥੇ ਹੋਰ ਨ ਕੋਈ ਹੋਰ ॥
ਤਿਥੇ ਹੋਰ ਨ ਕੋਈ ਹੋਰ ॥

ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੀ ਸੇਵਾ
ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੀ ਸੇਵਾ
ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੀ ਸੇਵਾ
ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੀ ਸੇਵਾ

ਉਤਰ :- ਤਿਥੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੀ ਸੇਵਾ
ਉਤਰ :- ਤਿਥੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੀ ਸੇਵਾ

ਜਿਨ ਮੇਰੇ ਰਾਮ ਰਹਿਮ ਉਤਰ ॥
ਜਿਨ ਮੇਰੇ ਰਾਮ ਰਹਿਮ ਉਤਰ ॥

ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੀ ਸੇਵਾ
ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੀ ਸੇਵਾ
ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੀ ਸੇਵਾ
ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੀ ਸੇਵਾ

ਉਤਰ :- ਤਿਥੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੀ ਸੇਵਾ
ਉਤਰ :- ਤਿਥੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੀ ਸੇਵਾ

ਜਿਨ ਮੇਰੇ ਰਾਮ ਰਹਿਮ ਉਤਰ ॥
ਜਿਨ ਮੇਰੇ ਰਾਮ ਰਹਿਮ ਉਤਰ ॥

ਉਤਰ :- ਤਿਥੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੀ ਸੇਵਾ
ਉਤਰ :- ਤਿਥੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੀ ਸੇਵਾ

ਜਿਨ ਮੇਰੇ ਰਾਮ ਰਹਿਮ ਉਤਰ ॥
ਜਿਨ ਮੇਰੇ ਰਾਮ ਰਹਿਮ ਉਤਰ ॥

ਉਤਰ :- ਤਿਥੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੀ ਸੇਵਾ
ਉਤਰ :- ਤਿਥੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੀ ਸੇਵਾ

(1-2) ਪੰਨਾ 40
 ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾ
 ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ
 ਵਿਚ ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ
 ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾ
 ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ
 ਵਿਚ ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ
 ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ।

(1-3) ਪੰਨਾ 41
 ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾ
 ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ
 ਵਿਚ ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ
 ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾ
 ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ
 ਵਿਚ ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ
 ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ।

A few more things

[illegible][illegible]

... ..

$\frac{d}{dt} \left(\frac{1}{r^2} \right) = -\frac{2}{r^3} \frac{dr}{dt}$

1. The first part of the text discusses the importance of the

.....

ਪੰਨਾ ੩੭

ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ੩੭
(ਕਰਮ ਅਤੇ ਸਭਾ ਮਨਿ ਮਨਿ) ਮਨ, ਸਮੁੱਚੀ ਸਰੂਪਾਨੰਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ
ਕਰਕੇ (ਸੋਚਿ) ਉਹ ਸੋਚੇ ਦਾ ਰੂਪ ਹੀ, ਗਿਆਨ, ਸਰੂਪਾਨੰਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ
ਵਾ - (ਕਰਮ ਅਤੇ ਸੋਚਿ) ਸੋਚਿ ਉਹ ਅਨੰਦ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ
ਹੁਣ ਅਤੇ (ਸਭਾ ਮਨਿ) ਸਭਾ ਮਨ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕਾਇਮ ਹੋਇਆ ਹੈ।
ਵਾ - ਸਭਾ ਮਨ (ਸੋਚਿ) ਸੋਚਿ ਉਹ ਅਨੰਦ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ
ਉਹ ਅਨੰਦ ਨੂੰ (ਕਰਮ) ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਅਨੰਦ (ਸੋਚਿ) ਉਹ ਸੋਚੇ
ਸਰੂਪਾਨੰਦ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਪਥੀ ਵੱਲੋਂ ਸਮਾਜਿਕ ਸਿੱਖ ਦੀ ਅਵੇਸ਼ਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਵੇਸ਼ਾ ਦੀ ਪਿਛਾਥੀ ਅ
ਵਲ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿੱਖ ਦੀ ਅਵੇਸ਼ਾ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਵੇਸ਼ਾ ਦੀ ਪਿਛਾਥੀ ਅ
(ਸਚੀਤਿ ਰਮ. ਨਿਰੋਕਤ) ਹੈ।

ਅਵਸਥਾ ਹੈ (ਸਚ) ਸੱਚ ਸੱਚ ਮਾਤ੍ਰ ਹੈ (ਸਚ) ਜੋ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ
ਸਤ੍ਰੇ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਪ ਸੰਗਤ 'ਚ' ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ
ਹਨ। ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਵਿੱਚ (ਸੱਚ) ਸੱਚ ਹੈ (ਸੱਚ) ਸੱਚ
ਮਾਇਕਾ ਅਕਾਸ਼ ਤੋਂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸੱਚ ਪਿਆਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ
ਜੋ ਸੱਚ ਹੈ (ਸੱਚ) ਹਨ। ਅਤੇ ਅਕਾਲ ਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਵਸਦੇ ਹਨ। (ਸਚ) :-

उत्तर प्रदेश के विभिन्न भागों में फैले हुए हैं।

$\frac{1}{x^2} = x^{-2}$

[Faint handwritten notes at the bottom of the page]

1. The first step is to identify the problem or question that needs to be answered. This involves understanding the context and the specific requirements of the task.

$\frac{1}{2} \times \frac{1}{2} = \frac{1}{4}$

... ..

ਅਭਾਵ ਹੈ।
 ਭਾ:- ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਿਥੇ (ਮੰਡਲ) ਸਮਝੇ, ਅੰਤਰਾ ਅਨਿਅੰਤ ਦਾ ਕਾਨਕ
 ਪਰਪੇਚ ਸੀ ਤਿਸ ਨੇ (ਮੰਡ) ਖੰਡਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਸੁਸ਼ਟ (ਭੇਡ)
 ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।
 (ਮੇਰੇ ਕੋਲ; ਤ ਅੰਤ, ਅੰਤ)। ਜੇ ਕੋਈ ਭਾਸ਼ਾ ਕਰਨ ਲੱਗੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ
 ਸਾਧ ਦਾ ਨਿਰਨਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਖੋਲ੍ਹਣੀ ਜਿਸਾਇਸ਼, ਤਾਂ ਕਾਮੀ
 ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੰਤ ਦੀ ਪਾ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਕਰਨ ਕਰਨ ਵਾਸ, ਤਾਂ ਜਿਸ ਦਾ ਅੰਤ
 ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਅੰਤ ਪਦ ਹੈ।
 ਜਿਸੇ ਲੋਕ ਲੋਕ; ਆਕਾਰ) ਉਥੇ ਬਦ ਜੋਰੀਆਂ ਆਦਿ ਦਾ (ਲੋਕ)
 ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਜੋ ਤਿਰਨਾਨਕ ਹੈ ਅਨ (ਆਕਾਰ) ਸਾ, ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਖੰਡ ਦਾ ਸਿਰੇ ਹੀ
 ਆਕਾਰ ਜਿਹਾ।
 'ਸਰਲ ਭਵਨ ਕੀ ਮੂਰਤਿ ਸੇਕਾ।' (ਅੰਗ ੫੯੬)
 ਰੂਪ ਵੇਰਵਾ ਹੈ, ਸਿਰਾ ਦਾ ਭੀ ਲੋਕ) ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੀ ਹੈ।
 ਪ੍ਰਭ:- ਹੀ ਮਹਾਨਾਮਾ ਹੀ! ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ ਉਹ
 ਹਨ ਕਿ ਨਹੀਂ?
 ਉੱਤਰ:- ਤਾਂ ਹੁੰਦੇ ਹਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਾਂ ਉਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।
 (ਜਿਵ ਜਿਵ ਹੁਕਮ, ਜਿਵੇਂ ਜਿਵ ਕਾਰ)। ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ
 ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋਵੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਿਹੇ ਜਿਹੇ ਜਗਿਆਸੂ ਕਾਮ ਕਰਦੇ
 ਹਨ ਕਰਮ, ਉਪਾਸਨਾ ਗਿਆਨ ਦੀ, ਉਹ-
 'ਵਧੇ ਵਿਗ੍ਰਹੇ, ਕਰਿ ਵੀਚਾਰ'॥, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਲੋਕ ਹਨ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ
 ਅਤੇ ਉਸ ਅੰਦਰ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਪਾ ਕਰ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਕੇ, ਵਿਗ੍ਰਹੇ, ਖਿਤ ਜਾਂ
 ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਕਾਟ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮ। ਜੇ ਕੋਈ ਪਾਤਕੀ ਦਾ ਮੋਹਾ ਜਾਂਦਾ (ਕਰਿ
 ਕਰਮ (ਵੀਚਾਰ) ਸਰੂਪ ਦੀ ਸਾਇਆ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਵੀਚਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰ ਕੇ
 ਜਿਵ ਜਿਵ ਹੁਕਮ; ਜਿਵੇਂ ਜਿਵ ਕਾਰ)। ਬ੍ਰਹਮ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਅਨ
 ਆ ਤੇ ਜਿਸੇ ਜਿਸੇ ਹੁਕਮ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਾਟ
 ਕਰਦੇ।

ਅਭਾਵ ਹੈ।
 ਭਾ:- ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਿਥੇ (ਮੰਡਲ) ਸਮਝੇ, ਅੰਤਰਾ ਅਨਿਅੰਤ ਦਾ ਕਾਨਕ
 ਪਰਪੇਚ ਸੀ ਤਿਸ ਨੇ (ਮੰਡ) ਖੰਡਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਸੁਸ਼ਟ (ਭੇਡ)
 ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।
 (ਮੇਰੇ ਕੋਲ; ਤ ਅੰਤ, ਅੰਤ)। ਜੇ ਕੋਈ ਭਾਸ਼ਾ ਕਰਨ ਲੱਗੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ
 ਸਾਧ ਦਾ ਨਿਰਨਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਖੋਲ੍ਹਣੀ ਜਿਸਾਇਸ਼, ਤਾਂ ਕਾਮੀ
 ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੰਤ ਦੀ ਪਾ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਕਰਨ ਕਰਨ ਵਾਸ, ਤਾਂ ਜਿਸ ਦਾ ਅੰਤ
 ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਅੰਤ ਪਦ ਹੈ।
 ਜਿਸੇ ਲੋਕ ਲੋਕ; ਆਕਾਰ) ਉਥੇ ਬਦ ਜੋਰੀਆਂ ਆਦਿ ਦਾ (ਲੋਕ)
 ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਜੋ ਤਿਰਨਾਨਕ ਹੈ ਅਨ (ਆਕਾਰ) ਸਾ, ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਖੰਡ ਦਾ ਸਿਰੇ ਹੀ
 ਆਕਾਰ ਜਿਹਾ।
 'ਸਰਲ ਭਵਨ ਕੀ ਮੂਰਤਿ ਸੇਕਾ।' (ਅੰਗ ੫੯੬)
 ਰੂਪ ਵੇਰਵਾ ਹੈ, ਸਿਰਾ ਦਾ ਭੀ ਲੋਕ) ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੀ ਹੈ।
 ਪ੍ਰਭ:- ਹੀ ਮਹਾਨਾਮਾ ਹੀ! ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ ਉਹ
 ਹਨ ਕਿ ਨਹੀਂ?
 ਉੱਤਰ:- ਤਾਂ ਹੁੰਦੇ ਹਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਾਂ ਉਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।
 (ਜਿਵ ਜਿਵ ਹੁਕਮ, ਜਿਵੇਂ ਜਿਵ ਕਾਰ)। ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ
 ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋਵੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਿਹੇ ਜਿਹੇ ਜਗਿਆਸੂ ਕਾਮ ਕਰਦੇ
 ਹਨ ਕਰਮ, ਉਪਾਸਨਾ ਗਿਆਨ ਦੀ, ਉਹ-
 'ਵਧੇ ਵਿਗ੍ਰਹੇ, ਕਰਿ ਵੀਚਾਰ'॥, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਲੋਕ ਹਨ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ
 ਅਤੇ ਉਸ ਅੰਦਰ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਪਾ ਕਰ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਕੇ, ਵਿਗ੍ਰਹੇ, ਖਿਤ ਜਾਂ
 ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਕਾਟ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮ। ਜੇ ਕੋਈ ਪਾਤਕੀ ਦਾ ਮੋਹਾ ਜਾਂਦਾ (ਕਰਿ
 ਕਰਮ (ਵੀਚਾਰ) ਸਰੂਪ ਦੀ ਸਾਇਆ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਵੀਚਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰ ਕੇ
 ਜਿਵ ਜਿਵ ਹੁਕਮ; ਜਿਵੇਂ ਜਿਵ ਕਾਰ)। ਬ੍ਰਹਮ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਅਨ
 ਆ ਤੇ ਜਿਸੇ ਜਿਸੇ ਹੁਕਮ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਾਟ
 ਕਰਦੇ।

[illegible]

ਦਾ ਕੰਮਨ ਹੈ।
(ਕਰਦੇ ਮਾਸ ਰਹਿਣ ਸਾਗ ਕਹਾਵੇ ਕਿਸ ਮਹਿ ਪਾਪ ਸਮਾਏ।) (੧੨੮੮)
(ਕਰਦੇ ਮਾਸ ਰਹਿਣ ਪਾਇਆ ਨਾਕਾ; ਉਸ ਸੁਅਰ ਸੰਸ ਗਾਇ।) (੧੨੮੯)
(ਕਰਦੇ ਮਾਸ) ਮਾਸ ਪਾਇਆ ਨਾਕਾ ਹੈ, ਇਹ ਮਾਸ ਹੈ ਅਨ (ਕਰਦੇ ਸਾਗ ਕਹਾਵੇ,
ਪਾਇਆ ਪੱਕ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਖਾਣਾ ਹੈ, ਇਹ ਮਾਸ ਹੈ ਅਨ (ਕਰਦੇ ਸਾਗ ਕਹਾਵੇ,
ਆਪਣੀ ਦਸਾ ਨੂੰ।) (ਕਰਦੇ ਕਰਕੇ ਦਰ ਕੋ ਜੋ ਛਕਦਾ ਹੈ ਇਹ ਸਾਗ ਹੈ,
ਜਿਉਂ ਬਦ ਦ ਨਾਨਾ ਵਾਕਾ ਰੂਪ ਪਾਇਆ ਦੇ ਪਾਇਆਰ ਵੱਸਣ ਤੇ ਵੀ ਸੰਭਵ ਹੈ।
ਅਪਣੀ ਵਾਗ ਸੋ ਅਰਥ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਸੁਣ ਕੇ ਚਿੰਤ ਡੋਲਣ ਨੂੰ।) (ਕਰਦੇ
ਸੰਗਰਾਹੂ ਸੋ ਦ ਵਾਕਾ ਤੇ ਪੂਨ ਕਰੋਸਾ ਰੱਖਦਾ। ਇਹ ਅਪਣੀ ਹੈ, ਮਿਸਰ
ਮਿਸਰ ਬੁਝਾਇਆ ਨ ਰੂਪ ਰਾਇਆ ਪੜ੍ਹਨਾ ਹੈ।

[illegible]

ਮਾਮਲਾ ਨੂੰ ਸਬਾ: -
 'ਮਾਮਲਾ' ਦੇ ਵਧਦੇ ਸਬਦਿ ਰਹਿਣਾ ਕਰਵਾਇ ' (ਮੁਕਦਮਾ,
 'ਮਾਮਲਾ' ਦੇ ਵਧਦੇ ਸਬਦਿ ਨਿਥ ਮੁਕਾਰ ਪਹਿਲਾ ਮਾਮਲਾ ' (ਮੁਕਦਮਾ)

ਸਾਖੀ ਕਬੂਤਰ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਦੀ

ਸਾਖੀ ਕਬੂਤਰ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਦੀ

[illegible]

ਜਿਨ ਹੀ ਚੰਗੇ ਹੋ,
ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪੁਸ਼ਟ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ ਸੋ ਸਾਰੇ ਚੰਗੇ ਮੰਦੇ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ
ਵੇਖ ਜਿਹਾ ਹੈ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਅਨੰਦਾਸ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ,
ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਬੇ ਕਾਮਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਓ ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਕਰਮ ਕਰਾਓ। ਇਸ
ਪੁਸ਼ਟ ਦਾ ਭੇਦ ਧਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਅਗਨਿ ਤਪ ਤਾਉ ॥—ਤਪ ਹੁੰਦੀ ਅਗਨੀ ਹੈ :-

‘ਤਪ’ ਨਾਮ ਇਹ ਕੀ ਇਕਾਗਰਤਾ ਕੇ ਜਾਣੀਐ (ਕਰਬੀ ਜੀ)
‘ਤਪ’ ਨਾਮ ਇਹ ਕੀ ਇਕਾਗਰਤਾ ਕੇ ਜਾਣੀਐ। ਇਸ ਅਗਨੀ ਨੂੰ ਤਪ ਜੀ ਮੱਥ
ਸੋ ਮਨ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਗਿਆਨ ਹੁੰਦੀ ਹੋਣਾ ਦਾ ਕੇ ਸਾਹਿਬਾ ਹੈ
ਨਾਲ ਮਨ ਅੰਤਰ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਗਿਆਨ ਹੁੰਦੀ ਹੋਣਾ ਦਾ ਕੇ ਸਾਹਿਬਾ ਹੈ।
(ਵਾ) ਅਗਿਆਨ ਕਰ ਕਰ ਕੇ ਸਾਰ ਗੁਣਿਤ ਕਰਨ ਹੁੰਦਾ ਇਸ ਦਾ ਤਾਉਣਾ ਹੈ।

ਭਾਭਾ ਭਾਉ: ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਤੁ ਢਾਲਿ ॥—ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ

ਦਾ ਜੋ ਭਾਉ ਪ੍ਰਮ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਭਾਭਾ ਕਰਨਾ ਸੋ ਬਨਾਇਆ ਕਰੇ। ਭਾਵ ਇਸ
ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦ ਕਰਮ ਕਰਨ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ
ਨਾ ਕਰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਪ੍ਰਮ ਵਿਚ ਨਿਮ੍ਰਿਤ ਸ਼ਬਦਾ ਸਹਿਤ ਰਹੇ। ਇਹ ਪ੍ਰਮ ਹੁੰਦੀ
ਭਾਭਾ ਬਨਾਣਾ ਕਰੇ।

(ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਤੁ ਢਾਲਿ) (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਮ ਹੁੰਦੀ ਭਾਭੇ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਓਪਰ (ਵਾ, ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਸੋਨਾ (ਢਾਲਿ, ਢਾਲੇ ਕਾਵ ਪ੍ਰਪਤ ਕਰ
(ਘਰੀਐ ਸਬਦ, ਸਚੀ ਟਕਸਾਲ, ਜਿਵੇਂ ਪਾਸ਼ਾਨ ਦੀ ਟਕਸਾਲ ਵਿਚ
ਸਨੇ ਲਾਐ ਸੋਹਰ, ਚਾਲੀ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਤਾਂਝੇ ਦੇ ਪੈਸੇ ਆਦਿਕ ਸਿੱਕੇ ਅਤੇ
ਸਾਦਾ ਨਾ, ਓਹ ਟਕਸਾਲ ਦਾ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਹਿਤ ਸੋਨਾ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸਚੀ ਟਕਸਾਲ ਸਦਾ ਅਮਰ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ‘ਸਲ ਕ ਨੇਹੁ’
ਜੀ, ਤੇ ਪ੍ਰਮ ਸਿੱਕਿਆਂ ਦੀ ਸੋਜਣ ਘਾਤਰ ਘਾਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ -

੧. ਕਾਣੀ, - ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੁਖਾਧਿਕ ਵਾਕ ਨਾ ਕਰੇ।
ਅਤੇ ਜਿਥੇ ਬਚਨ ਅਤੇ ਦਮ ਨੂੰ ਬਹੁ-ਬਚਨ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਦਾ ਸੋ ਸੋ
ਸੋਧਣਾ ਹੈ। ਸਚੀ ਜਾਤੀ ਸਿਖਣੀ ਹੈ।

੨. ਚੁੰਨੀ, - ਦਾ ਜਾ ਬਚਨ ਸਿਕ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕੀ ਸਾਹਿਬਾ ਅੰਤ
ਤਪ ਜੀ, - ਤਪ ਜੀ, ਸੁਖ ਹੀ ਮਣੀ ਜੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀ ਸੋ
ਸਾਹਿਬਾ, - ਸਾਹਿਬਾ

੩. ਬਹਿਣੀ :- ਸਾਧ ਸੰਤ ਵਿਚ ਚੌਕਤੀ ਮਾਰ ਕੇ ਹਮ ਨਾਲ ਬੈਠਣ
ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਪੈਰਾਂ ਭਾਰ ਧਾਰ ਕਰਕੇ ਵਾਸਿਆ ਵਾਗ ਨਹੀਂ ਬੈਠਣਾ ਚਾਹੀਦਾ
ਅਤੇ ਪੈਰਾਂ ਅੰਤਰ ਕੇ ਨਹੀਂ ਬੈਠਣਾ। ਇਹ ਭਾਰ ਦਾ ਆਪਣਾ ਹੈ। ਰਹਿਮ
ਵਿਚ ਸਿਰ ਪਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਬੈਠਣਾ, ਸਕਾਣੇ ਗਿਆਂ ਵਾਗ ਨਹੀਂ। ਰਹਿਮ
ਨੇਹਣਾ। ਸਾਰ ਅੰਗਾਂ ਤੇ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਭਾਰ ਪਾ ਕੇ ਚੌਕਤੀ ਮਾਰ ਕੇ ਬੈਠਣੀ
ਹੋਵੇ ਬੈਠਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਿਰ ਬਹਿਣੀ ਸਿਖਣੀ ਹੈ।

੪. ਰਹਿਣੀ :- ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਰਹਿਤਨਾਮ ਵਿਚ ਸੋ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।
‘ਹੋਰ ਕਰਮ ਨ ਕਰਹੀ ਨਿਆਹੇ’। ਸਬ ਸਿਖ ਸਮ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ
ਪੰਜ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਜਾਤ ਕਰੇ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣੀ। ਪਾ ਕਰਮ ਕਰਮ ਤੇ ਰਹਿਤਨਾਮ
ਬਣਾ। ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਲੋਂ ਨਿਸ਼ਨ ਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਕਿਸ ਦਾ ਸੁਨਾ ਨਹੀਂ
ਹੈ ਇਹ ਰਹਿਣੀ ਸਿਖਣੀ ਹੈ।

‘ਬੇੜਾ ਸਵਣਾ ਥਾਵਣਾ ਬੇੜਾ ਬਲਨ ਗਾਮਤਿ ਪਾਏ’ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪਾ ੧,

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਹ ਸਤਿਸੰਗਤ ਹੁੰਦੀ ਸੰਚੀ ਟਕਸਾਲ ਵਿਚੋਂ (ਸਬਦ) ਹੁੰਦੀ
ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਕਹਿਣੀ, ਸਹਿਣੀ, ਬਹਿਣੀ, ਰਹਿਣੀ ਆਦਿ ਸੁਭ ਗੁਣ
ਹੁੰਦੀ ਸਿੱਕਿਆਂ ਦੀ ਘਾਤਰ ਘਾਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਵਾ :- ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਬਦ ਦੁਆਰਾ ਮਨ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਸੁਧ ਕਰਨ, ਹੁੰਦਾ ਗੁਣ ਦਾ
ਪਤਨਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸਨ :- ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ! ਹੋਰ ਵੇਲੇ ਆਦਿਕ ਵਾਗ ਇਸ ਟਕਸਾਲ
ਵਿਚ ਕਦੀ ਕਦੀ ਘਾਤਰ ਤਾ ਨਹੀਂ ਘਾਤੀ ਜਾਂਦੀ ?

ਉਤਰ :- ਹਾਂ ਸਾਹਿਬ ਪਾਸਿਯਾ ਜੀ ਕੀ, ਜੇ, ਕਦੀ। ਪਰ ਤਾਂ ਸਬ ਦੀ ਪ੍ਰਪਤੀ
ਦੇ ਸੰਚੀ ਟਕਸਾਲ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਗੁਣ ਸਤਿਯਾਦਾ, ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮ
ਦਾ ਕਰਮੀ, ਉਪਾਸਨਾ, ਅਨ ਮਨ ਦੀ ਲੋਭਤਾ ਹੁੰਦੀ ਗਿਆਨ ਘਾਤਿਯਾ
ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸਨ :- ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ! ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਗੁਣਿਤ ਦੀ ਘਾਤਰ ਦੇ ਕਦੀ
ਕਦੀ ਕੀ ਹੈ ?

ਉਤਰ :- ਜਿਨ ਕਉ ਨਦਰਿ ਕਰਮੁ ਤਿਨ ਕਾਰ ॥ -

‘ਜਿਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ) ਰਿਹਾ ਰਿਹਾਈ ਜੀ ਹੈ ਉਹ

ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੋ, ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਰੂਪ ਗਹਿਣਾ ਦੇ ਘੜੇ
 ਦੀ ਖੋਲ੍ਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ।
 ਵਾਸਤੇ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮ ਕੀਤੇ ਜਾਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਸੰਤ
 ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ। ਅਤੇ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਸਭਾ
 ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ। ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਗਹਿਣਾ
 ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ।

ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ; ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ ॥੩੮॥—ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ

ਨਦਰੀ ਕਹਿੰਦਾ ਤੇਰੀ ਗੁਣਗੰਢ (ਨਦਰੀ) ਕਾਹਿਕਾ ਦੀ (ਨਦਰੀ) ਸਿੱਖ
 ਨਦਰੀ ਕਰਕੇ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮ ਕੀਤੇ ਜਾਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ
 ਹੋਵੇ। ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਭਾ ਸਾਂਝਾ ਹੈ। ਅਤੇ
 ਵੱਡੇ ਓਚੀ ਦਾਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਗੰਢ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ। ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਸਭਾ
 ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਵੇ। ਵਾਸਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਤੇਰੇ ਗੁਣਗੰਢ
 (ਨਦਰੀ) ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ (ਨਦਰੀ) ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ
 ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਵੇ। ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ (ਨਿਹਾਲ) ਦੇਖ ਲਿਆ ਹੈ ਵਾਸਤੇ
 ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ। ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਇਹ ਗੁਣਗੰਢ
 ਪਿਆਰੇ ਜਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ।

ਅਰਥ ੨—ਪ੍ਰਸ਼ਨ :—ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ! ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ, ਸੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਦੇ
 ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਗਹਿਣਾ ਘੜਨ ਵਾਸਤੇ ਕਿਹੜੀ ਸਮਾਜ
 ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ?

ਉਤਰ :- (ਜਨ ਪਾਹਾਰ) ਹੇ ਗੁਣਗੰਢ ! ਜਤੁ ਨਾਮੁ ਹੈ ਤਿਆਗ ਦਾ
 ਤਿਆਗ ਨਾਮ ਹੈ ਸੰਨਿਆਸ ਦਾ, ਸੰਨਿਆਸ ਨਾਮ ਹੈ ਵੈਰਾਗ ਦਾ। ਵੈਰਾਗ
 ਬਿਨਾ ਤਿਆਗ ਨਹੀਂ, ਤਿਆਗ ਬਿਨਾ ਸੰਨਿਆਸ ਨਹੀਂ, ਸੰਨਿਆਸ ਬਿਨਾ
 ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਹੀਂ।

ਵੈਰਾਗ ਨੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਦਾ ਹੈ :-
 ਵੈਰਾਗ ਨੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਦਾ ਹੈ :-
 ਵੈਰਾਗ ਨੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਦਾ ਹੈ :-
 ਵੈਰਾਗ ਨੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਦਾ ਹੈ :-

ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਕਾਰਣ ਵੈਰਾਗ ਹੈ।
 ੨ ਮੰਦ ਵੈਰਾਗ :- ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਤੇਰੇ ਗੁਣਗੰਢ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ
 ਹੋਵੇ। ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮ ਕੀਤੇ ਜਾਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ
 ਹੋਵੇ। ਅਤੇ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਸਭਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ। ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ
 ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਗਹਿਣਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ।

ਮੰਦ ਵੈਰਾਗ :- ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਤੇਰੇ ਗੁਣਗੰਢ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ
 ਹੋਵੇ। ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮ ਕੀਤੇ ਜਾਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ
 ਹੋਵੇ। ਅਤੇ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਸਭਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ। ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ
 ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਗਹਿਣਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ।

ਮੰਦ ਵੈਰਾਗ :- ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਤੇਰੇ ਗੁਣਗੰਢ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ
 ਹੋਵੇ। ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮ ਕੀਤੇ ਜਾਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ
 ਹੋਵੇ। ਅਤੇ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਸਭਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ। ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ
 ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਗਹਿਣਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ।

ਮੰਦ ਵੈਰਾਗ :- ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਤੇਰੇ ਗੁਣਗੰਢ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ
 ਹੋਵੇ। ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮ ਕੀਤੇ ਜਾਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ
 ਹੋਵੇ। ਅਤੇ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਸਭਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ। ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ
 ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਗਹਿਣਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ।

ਮੰਦ ਵੈਰਾਗ :- ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਤੇਰੇ ਗੁਣਗੰਢ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ
 ਹੋਵੇ। ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮ ਕੀਤੇ ਜਾਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ
 ਹੋਵੇ। ਅਤੇ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਸਭਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ। ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ
 ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਗਹਿਣਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ।

ਮੰਦ ਵੈਰਾਗ :- ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਤੇਰੇ ਗੁਣਗੰਢ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ
 ਹੋਵੇ। ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮ ਕੀਤੇ ਜਾਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ
 ਹੋਵੇ। ਅਤੇ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਸਭਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ। ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ
 ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਗਹਿਣਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ।

ਮੰਦ ਵੈਰਾਗ :- ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਤੇਰੇ ਗੁਣਗੰਢ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ
 ਹੋਵੇ। ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮ ਕੀਤੇ ਜਾਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ
 ਹੋਵੇ। ਅਤੇ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਸਭਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ। ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ
 ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਗਹਿਣਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ।

ਮੰਦ ਵੈਰਾਗ :- ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਤੇਰੇ ਗੁਣਗੰਢ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ
 ਹੋਵੇ। ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮ ਕੀਤੇ ਜਾਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ
 ਹੋਵੇ। ਅਤੇ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਸਭਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ। ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ
 ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਗਹਿਣਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ।

ਮੰਦ ਵੈਰਾਗ :- ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਤੇਰੇ ਗੁਣਗੰਢ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ
 ਹੋਵੇ। ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮ ਕੀਤੇ ਜਾਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ
 ਹੋਵੇ। ਅਤੇ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਸਭਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ। ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ
 ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਗਹਿਣਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ।

ਇਹ ਵਿਦੁਸ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ
 ਏ ਵਾਸੀਕਾ ਏ ਵਾਸੀਕਾ ਮਨ ਕੇ ਵਿਦੁਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਨੇਕ ਲੋਕਾਂ, ਮਨ ਕੀਆ
 ਏ ਵਾਸੀਕਾ ਏ ਵਾਸੀਕਾ ਮਨ ਕੇ ਵਿਦੁਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਕਲੇਰੇ ਰਚ ਲੇਖ
 ਏ ਵਾਸੀਕਾ ਏ ਵਾਸੀਕਾ ਮਨ ਕੇ ਵਿਦੁਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਕਲੇਰੇ ਰਚ ਲੇਖ
 ਏ ਵਾਸੀਕਾ ਏ ਵਾਸੀਕਾ ਮਨ ਕੇ ਵਿਦੁਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਕਲੇਰੇ ਰਚ ਲੇਖ
 ਏ ਵਾਸੀਕਾ ਏ ਵਾਸੀਕਾ ਮਨ ਕੇ ਵਿਦੁਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਕਲੇਰੇ ਰਚ ਲੇਖ
 ਏ ਵਾਸੀਕਾ ਏ ਵਾਸੀਕਾ ਮਨ ਕੇ ਵਿਦੁਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਕਲੇਰੇ ਰਚ ਲੇਖ

ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਇਹ ਸੋਚ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਸੂਰਜ ਦੀ ਥਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਤਾਰੇ ਦੀ ਥਾਂ ਸੂਰਜ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਸੋਚ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਸੂਰਜ ਦੀ ਥਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਤਾਰੇ ਦੀ ਥਾਂ ਸੂਰਜ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਸੋਚ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਸੂਰਜ ਦੀ ਥਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਤਾਰੇ ਦੀ ਥਾਂ ਸੂਰਜ ਹੋਵੇਗਾ।

[illegible]

ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਲੇਖਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸਨ।
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ 'ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ' ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ 'ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ' ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ 'ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ' ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਇਹ ਕਿਤਾਬਾਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਜਸਵੰਤ ਕੌਰ ਸਿਮਰਤ ਸਮਾਜ 'ਮਾਤਾ'।

[Faint handwritten notes at the bottom of the page]

[illegible]

ਅਗਸਤੀ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਹੀ ਚੁਕੇ ਹੋ ਪ੍ਰਮਾ ਸ਼ਾਇਦ
 ੧ ਕਟਾਰਕ ਮਨਿਆਮ - ੧੨੫ ਕਟਾਰੀ ਸ਼ਾਇਦ
 ੩੬੫ ਨੀ ਹੋਣਾ।

2 ਬਾਅਦ ਮਿਲਿਆਸ. - ਮਿਸੇ (ਉਲਕ) ਪਾਣੀ (ਬ) ਵਰਦਾ ਰੋ ਰਾਹ
ਨਹੀਆਂ ਆਦਿ ਦੇ ਬਿਨਾਂ 3 ਤੁਰ ਫਿਰਨਾ।

• १. $\frac{1}{x^2} = x^{-2}$ $\therefore \frac{d}{dx} x^{-2} = -2x^{-3} = -\frac{2}{x^3}$

[illegible]

... ..
... ..
... ..

1. The first step is to identify the problem or question that needs to be answered. This involves understanding the context and the specific requirements of the task.

[Faint handwritten notes, possibly bleed-through from the reverse side.]

... ..

ਨਾਮ ਹੋ ੧੨, ਤਿੰਨ ਵ ਅਗਸਤ ਵੇਟ ੧੨ ਅਤੇ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਰਾਣੀਆਂ
੧੨ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਆਗੇ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸੋ
ਗਣ ਦਾ ਪਾਣੀ ਹੋਣਾ
‘ਬਾਹੀ ਦੇ ਮਨੋਹਾਰਿ ਸਰੇ ਕੀਰਤਿ ਸਾਬਾਸਿ ।’ (ਅੰਗ ੧੪੬)

ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵੇਰਵਾ ਹੈ।
੬ ਵੀਂ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਦੇ ਮੱਧ - ਮੱਧ ਤੋਂ ਇੰਨੀਆਂ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਲੇਣਾ। ਮਨ ਦੀਆਂ
ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਇੰਨੀਆਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਲੋਂ ਹੋਰ ਲਾਜ
ਕਰ :- ‘ਪਾਣੀ ਤਿਆਗ ਨ ਪੈਖ ਨਾ’ (ਅੰਗ ੨੭੪)
‘ਸ਼ਾਨਸਿ ਆਪਣਾ ਮਨੁ ਆਰਿਆ ਸਗਲਿ ਕਮਵਟੀ ਲਾਇ ।’ (੮੭)
ਇਹ ਵੀ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਵੇਰਵਾ ਹੈ

੭ ਗੀਬਰ ਵੇਰਵਾ :- ਦਲੀਆ ਦੇ ਸਬ, ਰਾਜ ਤਕ ਦੀ ਗੁੰਝਾਈ ਨਾ ਹੋਣੀ
ਇਕ ਵਾਰੀ ਗੁੰਝਾਈ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਕੇ ਵੇਰਵਾ ਸਹਿਤ ਰਹਿਣਾ। ਬਨਤੀ ਕਰਨਾ
ਕਿ ਮਨੁ ਰਾਜ, ਵਿਸ਼ ਸਬ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਖਰਾਬ ਨ ਹੋਣਾ
‘ਪ੍ਰੀਤਿ ਲੇਵਹੁ ਦਾਨ ਦਾਇਆਲ ਕੁਮਰ ਬਹੁ ਹਾਰਿਆ ॥’ (ਅੰਗ ੭੦੪)

੮ ਵਰ ਗੀਬਰ ਵੇਰਵਾ ਸਾਂ ਗੀਬਰ ਹਮ ਵੇਰਵਾ :- ਸਰਗ ਲੋਕ ਤੋਂ ਦੇ ਕੁੰ
ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ। ਇਹ ਸਰਗ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ ਸੋਗ ਆਦਿਕ ਕਰਨਾ
ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਇੰਨੇ ਪਦਵੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇੰਨੇ
ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ, ਕਈ ਸੋਗ ਆਦਿਕ ਯਤਨ ਨਾ ਕਰਨਾ। ਬਾਹਰ
ਵਿਸ਼ਵ ਸੀ ਤਾਂ ਇਹ ਇੰਨਾ ਹੋਣੀ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਸਰਗ ਦੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਸੋਗ
ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਾ ਹੋਣ।

‘ਕਲੀ ਮਸਤ ਕਰੇ ਮੈਂ ਰਹਿਸ ਸਨਿਹਾਰ ਕੇ ਪਰਸਾਇ
ਚ-੨ ਕਮਲ ਕੀ ਮਰਿਮ ਸਹਿ ਰਹਿਉ ਅੰਤਿ ਅਰ ਆਇ ॥’ (੧:੭੦)

੯ ਵਰ ਗੀਬਰ ਵੇਰਵਾ :- ਸਿਵੇ ਕਾ ਦੀ ਵਿੰਨ, ਵਿਸ਼ਵਾ
ਵਿਸ਼ਵਾ ਦਾ ਚ ਅਸਯਕ ਤੋਂ ਯੋਗੇ ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ ਤੋਂ ਸਰਪਦਾ-
ਵੇਰਵਾ ਨਾ ਕਰਾ ਜਾਣ ਕੇ ਤਿਆਗ ਕਰ ਦੇਣਾ।

‘ਸੁਮਨਸ ਸਭਿ ਤੇਰੇ ਮੋਰਾਕ ਬਿਸ਼ਟ ਮਮ ਤਿਆਗ ॥’
‘ਸੁਮਨਸ ਸਭਿ ਤੇਰੇ ਮੋਰਾਕ ਬਿਸ਼ਟ ਮਮ ਤਿਆਗ ॥’

ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਵੇਰਵਾ ਨੂੰ ਸੋਚਾਰ ਉਮਰਾ ਮਤ ਸੋਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
ਸੋਚਿਆਸ ਦੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੈ :- ਇਕ ਉਮਰ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਪਰਮੇਸ਼
ਉਸ ਸੋਚਿਆਸ :- ਹੀਮ ਸਿਵਾ ਹੋਰ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਵੀਸਰ ਕਰ ਦਿੰਦਾ
ਹਨ। ਇਹ ਨੂੰ ਗੁੰਝਾਈ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹਨ ਅਤੇ ਜਾਂਦੇ ਨੂੰ ਵੀਸਰ ਕਰ ਦਿੰਦਾ
ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਾਣੀ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਸਿਰਫੀ ਮਾਇਆ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ
ਇਸ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਦੱਸੇ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਸਿਰਫੀ ਮਾਇਆ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ
‘ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਵਾ ਸੋਚ ਚੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਸਰਬ ਨੂੰ ਗੁੰਝਾਈ ਕਰਨਾ ਇਹ ਉਸ
ਸੋਚਿਆਸ ਹੈ।

ਅਗੇ ਸਿਰਫੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਕਟੀਚਕ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਸੁਪਰ
੧ ਕਟੀਚਕ ਸੋਚਿਆਸ :- ਇਕ ਕਟੀਚਕ ਬਣਾ ਕੇ ਵੇਰਵਾ ਸਹਿਤ
ਸੋਚ ਰਹਿਣਾ।
੨ ਬਹੁਲਕ ਸੋਚਿਆਸ :- ਸਿਧੇ (ਬਿਦਕ) ਪਾਣੀ (ਬਹੁ) ਵਗਦਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ
ਦਲੀਆ ਆਦਿ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਢਿਰਨਾ।

‘ਸੋਚ ਦੀ ਤੇਰੇ ਦਾਇਆਲ ਕੁਮਰ ਬਹੁ ਹਾਰਿਆ ॥’

੩ ਵਰ ਗੀਬਰ ਵੇਰਵਾ :- ਸਰਗ ਲੋਕ ਤੋਂ ਦੇ ਕੁੰ
ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ। ਇਹ ਸਰਗ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ ਸੋਗ ਆਦਿਕ ਕਰਨਾ
ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਇੰਨੇ ਪਦਵੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇੰਨੇ
ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ, ਕਈ ਸੋਗ ਆਦਿਕ ਯਤਨ ਨਾ ਕਰਨਾ। ਬਾਹਰ
ਵਿਸ਼ਵ ਸੀ ਤਾਂ ਇਹ ਇੰਨਾ ਹੋਣੀ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਸਰਗ ਦੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਸੋਗ
ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਾ ਹੋਣ।

‘ਕਲੀ ਮਸਤ ਕਰੇ ਮੈਂ ਰਹਿਸ ਸਨਿਹਾਰ ਕੇ ਪਰਸਾਇ
ਚ-੨ ਕਮਲ ਕੀ ਮਰਿਮ ਸਹਿ ਰਹਿਉ ਅੰਤਿ ਅਰ ਆਇ ॥’ (੧:੭੦)

੯ ਵਰ ਗੀਬਰ ਵੇਰਵਾ :- ਸਿਵੇ ਕਾ ਦੀ ਵਿੰਨ, ਵਿਸ਼ਵਾ
ਵਿਸ਼ਵਾ ਦਾ ਚ ਅਸਯਕ ਤੋਂ ਯੋਗੇ ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ ਤੋਂ ਸਰਪਦਾ-
ਵੇਰਵਾ ਨਾ ਕਰਾ ਜਾਣ ਕੇ ਤਿਆਗ ਕਰ ਦੇਣਾ।

‘ਸੁਮਨਸ ਸਭਿ ਤੇਰੇ ਮੋਰਾਕ ਬਿਸ਼ਟ ਮਮ ਤਿਆਗ ॥’
‘ਸੁਮਨਸ ਸਭਿ ਤੇਰੇ ਮੋਰਾਕ ਬਿਸ਼ਟ ਮਮ ਤਿਆਗ ॥’

੯ ਵਰ ਗੀਬਰ ਵੇਰਵਾ :- ਸਿਵੇ ਕਾ ਦੀ ਵਿੰਨ, ਵਿਸ਼ਵਾ
ਵਿਸ਼ਵਾ ਦਾ ਚ ਅਸਯਕ ਤੋਂ ਯੋਗੇ ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ ਤੋਂ ਸਰਪਦਾ-
ਵੇਰਵਾ ਨਾ ਕਰਾ ਜਾਣ ਕੇ ਤਿਆਗ ਕਰ ਦੇਣਾ।

‘ਸੁਮਨਸ ਸਭਿ ਤੇਰੇ ਮੋਰਾਕ ਬਿਸ਼ਟ ਮਮ ਤਿਆਗ ॥’
‘ਸੁਮਨਸ ਸਭਿ ਤੇਰੇ ਮੋਰਾਕ ਬਿਸ਼ਟ ਮਮ ਤਿਆਗ ॥’

੯ ਵਰ ਗੀਬਰ ਵੇਰਵਾ :- ਸਿਵੇ ਕਾ ਦੀ ਵਿੰਨ, ਵਿਸ਼ਵਾ
ਵਿਸ਼ਵਾ ਦਾ ਚ ਅਸਯਕ ਤੋਂ ਯੋਗੇ ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ ਤੋਂ ਸਰਪਦਾ-
ਵੇਰਵਾ ਨਾ ਕਰਾ ਜਾਣ ਕੇ ਤਿਆਗ ਕਰ ਦੇਣਾ।

‘ਸੁਮਨਸ ਸਭਿ ਤੇਰੇ ਮੋਰਾਕ ਬਿਸ਼ਟ ਮਮ ਤਿਆਗ ॥’
‘ਸੁਮਨਸ ਸਭਿ ਤੇਰੇ ਮੋਰਾਕ ਬਿਸ਼ਟ ਮਮ ਤਿਆਗ ॥’

ਪਰਮਾਤਮਾ ਜੋ ਮਿਥਿਆ ਦਾ ਵਿਵਰਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਚਾਚ
ਅਰਥ ਵਿਚ ਜੋ ਮਿਥਿਆ ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਸੋਢ ਈਸ ਦੇ ਹਰ ਗਿਆਨ ਦੀ,
ਇਸ ਦਾ ਵਿਆਪਕ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਜੋਢ ਦੀ ਅਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿਆਪਕ ਕਰਨਾ
ਅਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਦੇ ਹਰ ਗਿਆਨ ਦੇ ਤੌਰ ਪਰ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਕਰਨੀ
ਇਹ ਪਰਮਾਤਮਾ ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਹੈ।

ਇਹ ਪਰਮਾਤਮਾ ਤੋਂ ਦੂਰ ਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਬਿਬੇਖਿਤਾ ਮੰਨਿਆਸ ਅਤ
ਇਕ ਵਿਵਿਧ ਮੰਨਿਆਸ ਹੈ।
੪ ਬਿਬੇਖਿਤਾ ਮੰਨਿਆਸ :- ਜੋ ਪੁਰਸ਼ ਜੋਗ ਸੱਚ ਸੁਰੂਪ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ
ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ, ਸਾਰਾ ਮੰਨਿਆਸ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਕੇ ਸਭਨਾਂ ਤੋਂ ਵਿਵੇਕਸ਼ਨ ਹੋ ਕੇ,
ਹਰ ਵਰਤ ਸਧਨ ਕਰਨ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਰਹਿਣਾ। ਇਹ ਬਿਬੇਖਿਤਾ ਮੰਨਿਆਸ ਹੈ।
੨ ਵਿਵਿਧ ਮੰਨਿਆਸ :- ਪਉਣੇ ਜੋਗ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ
ਕਰਕੇ ਭਾਵੇਂ ਉਥੇ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਵਿਆਪਕ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਫੇਰ ਭੀ ਸੀਵਨ
ਮਕਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ ਸਭਨਾਂ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਇਕ ਅਕਾਲ ਪਰਮ
ਵਿਚ ਜੁੜ ਰਹਿਣਾ। ਇਸ ਵਿਆਪਕ ਦੀ ਨਾਮ ਵਿਵਿਧ ਮੰਨਿਆਸ ਹੈ।

ਇਹ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਵਿਆਪਕ ਹੈ
ਇਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਵੰਗਰਾ ਅਤੇ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਆਪਕ ਨੂੰ ਜੋ ਧਾਰਨਾ
ਕਰੇ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਮੰਨਿਆਸ ਮੰਦਾ ਹੈ।
ਇਹ ਜਤਨ ਰੂਪੀ (ਪ੍ਰਾਹਾਰ) ਤੋਂ ਠੀਕ ਹੋਈ ਹੋਵੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ
ਰੂਪ ਗਹਿਣੇ ਅਰਥ ਵਾਸਤੇ
(ਧੀ ਨਾ ਮੰਨਿਆਸ)। ਧੀਰਜ ਵਾਲਾ ਹਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ
ਮੰਨਿਆਸ ਹੈ।

ਧੀਰਜ :- ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰ ਕੇ ਸਭ ਦਾ ਵਿਚ ਸਮਾਨ ਬ੍ਰਿਤੀ ਰਖਣੀ।
‘ਦਾਸ ਸਭਿ ਪਿਆਰੇ ਹੁਧ ਧਿਆਈ’ (ਅੰਗ ੯੯)
ਜੋ ਕਿਸੇ ਸੱਚ ਆਸ਼ਾ ਦੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਵਿਸਮੇ ਨਾ। ਅਤੇ ਸੁਖ ਆਸ਼ਾ ਦੇ
ਨਾਮ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਾਰਨਾ ਕਰਾ। ਇਹ ਨਾ ਕਰਕੇ ਵੱਡੇ ਲਉ ਬੋਕਰੇ, ਉਹ ਵਿਚਿ
ਸਰਦਾਰੀਆਂ ਸੋਝਨਾ, ਕੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਹੈ ਆਪਾ ਨੂੰ? (ਨਿਸੇ ਵਿਆਪਕ ਮਾਤਰ
ਜਿਸ ਦੀ ਬੁਝੀ ਵਰਤ ਬੰਦ, ਫੇਰ ਵੱਡੇ, ਸਰਾਬਾ ਉਧਾਇਣੀਆ, ਨਾ, ਜਿਸ
ਮਾਨੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੁਖੀ ਨਾ ਹੋਵੇ।) ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਪਦਾਰਥ ਦੇ ਰਸਤੇ
ਮਗਨਾ ਦੇ, ਧਾਰਨਾ ਮਾਨ, ਸਿਨ ਨਾ ਬੰਦ, ਕਧਾ ਨਾਲ ਟੱਕਰਾ ਹੀ ਨਾ ਕਰੇ।

ਇਕ-ਰਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਹਰ ਵਿਚ ਨਾ।
‘ਸਹੈ ਦਾਖ ਨਾ ਹਰਖੀਐ’ ਵਿਚਿ ਨਾ ਹੋਇ ਨਾ ਹੋਇ।
ਜਿਉ ਸਹੈ ਤਿਉ ਬਿਖਰਿ ਹੈ ਬਿਖਰੇ ਰਾਜ ਮਾਤਾ।
ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਵਿਆਪਕ ਧੀਰਜ ਹੈ। ਅੰਗ ੩੭੫,
ਮੰਨਿਆਸ ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਆਪਕ ਹੈ। ਧੀਰਜ ਦਾ ਅੰਤਰ, ਇਹ
ਵਾ, ਪਰਮ ਰੂਪੀ ਰਸਵੰਤੀ ਤੋਂ ਹਰ ਮੰਨਿਆਸ ਦੀ ਗਹਿਣਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ।
ਕਰਨ, ਕਿ ਕੇਵਲ ਇਸ ਦਾ ਚਿਨ੍ਤਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਮੰਨਿਆਸ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਦਾ ਅੰਤਰ।
ਹੁਣ ਸਿੱਖ ਸਤਿਗੁਰਾ ਅੰਗੇ ਅਨਾਮ ਕਰਨੇ, ਮਨਮਾਨੀ, ਕਿਸੇ ਗੁਣ ਦੀ
ਮਾਤਰਾ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਬੁਝੀ ਹੋਈ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਵੇ, ਕਿਸੇ ਗੁਣ ਦੀ
ਗੁਣਵਾਨਾ ਕੀਤੇ, ਅੰਨ੍ਹਾ ਭਰੀ ਧੀਰਜ ਹੋਵੇ, ਕਿਸੇ ਗੁਣ ਦੀ
ਮਾਤਰਾ ਦੀ ਦਮਮਾ ਕਾਫੀ ਮੰਨਿਆਸ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿਆਪਕ ਮੰਨਿਆਸ
ਨਾਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੁਕਮ ਮੰਨ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ
ਧਰਤੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਹੁਕਮ ਨੇ ਲਗਾਏ ਪੁਸ਼ਟਾ ਲਗਾਏ ਵਿਚ
ਵਰਮਿਆ। ਇਹ ਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ ਮੰਗਣੀ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਸੁਨੇ ਰੱਬਾ ਦੀ
ਗੁਣ ਲਏਂਦਾ ਹੈ। ਅਖੀਰ ਧੀਰਜ ਵਿਚ ਡਿੱਗਣ ਤੱਕ ਕਰਕੇ ਪਰਮ ਵਿਚ ਗੁਣ
ਗੁਣੀ ਗਹਿਣਾ ਅਤਨ ਵ ਸਤੇ ਇਹ ਧੀਰਜ ਰੂਪੀ ਮੰਨਿਆਸ ਹੈ
(ਅਹਰਿ ਮੰਤ੍ਰ) ਜਿਹੜੀ (ਮੰਤ੍ਰ, ਬੁਝੀ ਹੈ ਇਹ ਅਹਰਿ ਵਾਗ ਅਚਲ
ਹੋਈ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਸ਼ੇਈ ਬੁਝ ਅਚਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਕਵਲ ਆਤਮ
ਵਿਸ਼ੇਈ ਬੁਝੀ ਹੋ ਅਚਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

‘ਹੁਕਮ ਮੰਤ੍ਰ’ ਜਿਉ ਅੰਕੁਸ ਹੈ ਅਹਰਿ ਮੰਤ੍ਰ ਜਿਉ ਸਿਨ ਦੇਇ।
ਮਨ ਰਨ ਆਗ ਰਾਖਿ ਕੇ ਓਕੀ ਸੇਵ ਕਰੇਇ।
(ਵਿਦ ਹਥੀਆਰ ੧) ‘ਵਨ’ ਨਾਮ ਗਿਆਨ ਦਾ ਹੈ। ਅੰਗ ੬੪੭)
ਪ੍ਰਵਾਨ ਗਿਆਨ, ਮੰਨਣਾ ਗਿਆਨ ਤੇ ਨਿਧਿਆਸਨ ਗਿਆਨ ਦਾ ਹੈ। ਸਹੈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮੀ
ਕਾਵ ਗਹਿਣਾ ਕਿ ਸਿਖਾ ! ਸੁਣਨ, ਮੰਨਣ, ਨਿਧਿਆਸਨ ਰੂਪ ਹੁਕਮ ਮਾਤਰ
ਅਹਰਿ ਵਾਗ ਅਚਲ ਰੱਬ, ਮਿਥਿਆ ਕਰਨਾ ਸ੍ਰੀ ਮਿਤ ਕਰਨ ਮਸਕਲ ਹਨ
ਦਾ ਅਚਲ ਬੋਧ ਰੂਪ ਅਹਰਿ ਵਾਗ ਅੰਤਰਿਗ ਦੇ ਸ੍ਰੀ ਸੁਖਵਾਕ ਰੂਪ ਅੰਤਰਿਗ
ਮਲ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਗਹਿਣਾ ਅਤਨਾ ਹੈ।
ਭਰੋ ਬਲਾਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਹਰ ਰਸ ਰਸਰ ਨਾਮਰ ਮਾਣ ਕੇ ਉਮਦ

ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬ ਹਰਦਾ ਦੇ ਕਿ ਮਨਾ ! (ਅੰਗ ੧੧੯੬)

‘ਨਾਤਲ ਯਥਾ ਮੰਗਣਾਨਾ’ (ਅੰਗ ੧੧੯੬)
ਜੋ ਰੀਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸਦਾ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਮੰਗਣ ਵਾਲਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ
ਜੋ ਸੋਚ ਲਵੇ ਤੇ ਚੰਗੇ ਕਰੇ, ਕੋਈ ਹੋਰ ਸੰਕਲਪ ਨਾ ਚਿੰਨ੍ਹਾਇਆ ਕਰੇ
ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸਾਧੀ ਜਾਣ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਤੇਰੇ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹਨ ਕਰਨਾ ਹੈ,
ਇਹੋ ਧਿਆਨ ਹੈ।

‘ਅਭਿਸੰਕਪਤਾਏ’ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸਾਹਿਬ ਜੋ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ ਹੈ,
ਜਿਹੜੀ ਮੁੱਖ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਉਹ ਨਿਕਲਣੀ ਹੈ ਤੁਪ ਰੂਪੀ ਅਸਾਨੀ
ਜਿਹੜਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਅਥਵਾ ਮੇਰਾ ਰੂਪ ਤੁਪ ਹੈ, ਆਗਿਆ ਮੰਨਣ ਬਰਾਬਰ
ਕੋਈ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ।

ਗੁਰ ਕੇ ਗ੍ਰਿਹਿ ਸੇਵਕ ਜੋ ਰਹੈ ॥ ਗੁਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਮਨ ਮਹਿ ਸਹੈ ॥ (੨੮੬)
ਸਾਹਿਬੁ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ, ਬਚਨ ਮੰਨਣਾ ਹੈ, ਇਹ
ਤੁਪ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ -

‘ਆਗਿਆ ਮਹਿ ਰੂਪ ਸੋਈ ਕਰ ਸੁਖਾ ਸੋਗ ਹਰਖ ਨਹੀ ਮਾਨਿਓ ॥’
ਆਗਿਆ ਵਿਚ ਰੂਪ ਨੂੰ ਵੀ ਸਖ ਕਰਕੇ ਮੰਨਣਾ ਅਤੇ ਪਿਆਰੀ ਚੰਗੇ ਦੇ

ਵਿਚੋਂ ਨਾ ਸੋਗ ਨਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਣ ਤੇ ਸੁਖੀ ਨਾ ਹੋਵੇ।

‘ਜੇ ਜੁ ਕੁਮੁ ਕਟਿਓ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਸੋ ਮਾਥੈ ਲੇ ਮਾਨਿਓ ॥’ (ਅੰਗ ੧੦੦੦)
ਜਿਹੜਾ ਕੁਮ ਸਿਰ ਮੱਥੇ ਤੇ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਇਹ ਸੇਵਾ ਤੁਪ ਹੈ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਤੁਪ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ (ਤਾਏ) ਤਾਏਣਾ ਕਰੋ

ਇਸ ਦੇ ਤਾਅ ਨਾਲ ਤਾਏਣਾ ਕਰੋ, ਜਿਵੇਂ ਅੱਗ ਦੀ ਤਪਸ ਸੋਨੇ ਦੀ ਮੋਰ

ਕੱਢਦੀ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਪਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਾ ਗੁਰੂ ਦਾ ਗਿਆਨ (ਵ

ਸੁਹਮ ਆਗਿਆਸ ਰੂਪੀ ਅਗ ਰਿਦੇ ਵਿਚੋਂ ਮੰਦ ਵਾਸਨਾ ਸੰਕਲਪਾ ਵਿਕਲਪਾ ਦਾ

ਮਲ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰਾ ਕਾਉ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਸੁ ਚਾਲਿ ॥) ਵਾ :- (ਭਾਣੀ) ਜੀਵ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ

ਸੁਹਮ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਲਖਸ ਭਾਗ ਕੁਨਾਸਾ ਹੈ ਤੇ ਭਾਉ, ਸਭ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤਾਪ
ਦਾ ਕੋਣ ਈਸਰ, ਤਿਸ ਦਾ (ਅੰਮ੍ਰਿਤ) ਅੰਮ੍ਰਿਤ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ
(੧੧) ਇਸ ਵਿਚ, ਜੀਵ ਦਾ ਵਚ ਭਾਗ ਜੁਹੀ ਮਲ, ਜੀਵ ਆਗਿਆ ਕਰਨਾ, ਸੁਖ
ਜਾਬ ਨੂੰ (ਭਾਸਿ) ਮੇਲਨਾ ਕਰਨਾ, ਭਾਵ ਜੀਵ ਈਸ ਦਾ ਮਕਤ ਲਖਨਾ, ॥

(ਪ੍ਰਤੀਅੰ ਸਬਦ, ਸਚੀ ਟਕਸਲ ॥) ਸਾਹਿਬੁ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦ
ਸਚੀ ਟਕਸਲ, ਜੋ ਮਹਿਮੇਗਨ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਰਹੀ, ਮਹਿਮੇਗਨ ਜੀ ਦੇ
ਸਤਿਨਾਮਾ ਮਨ ਰੂਪੀ ਗੀਤ ਦੇ ਗਾਇਆ ਘਰਨਾ ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਤਮਾ ਦੀ ਸਾਹਿਬਾਤਰਾ ਰੂਪੀ ਗੀਤ
ਜਿਸ ਸਚੀ ਟਕਸਲ ਵਿਚ ਘਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਕਿਸ ਘਰਨਾ ਦੇ ਜ
ਅਰਾ ਦਾ ਚਿਤਨ ਕਰਨਾ, ਦਾ ਅਧਿਆਸ, ਦਾ ਜੀ ਉਪਾਸਨਾ, ਜਿਸ
ਦੇ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰਨਾ ਆਦਿ ਸਭ ਕੁਝ ਛੱਡ ਕੇ ਸੁਹਮ ਸਰਪ ਵਿਚ ਹੀ ਧਿਆਨ
ਰਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ (ਸਬਦ) ਸੁਹਮ ਰੂਪ ਦੇ ਵਿਚ ਚਿਤਨ ਨੂੰ ਘਰਨਾ ਹੈ।

‘ਸੁਹਮ ਰੂਪਿ ਨਾਹੀ ਪ੍ਰਭ ਪ੍ਰੇਮੇ’ (ਅੰਗ ੩੫੪) ਰੂਪ ਘਰਨਾ ਘਰਨੀ ਹੈ

(ਵ) ਹੇ ਗੁਰਸਿਖ ! (ਸਬਦ) ਸੁਹਮ ਦੀ ਸਚੀ ਟਕਸਲ ਸਾਹਿਬੁ ਜੀ ਦੀ

ਸਾਹਿਬਗਤ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਸੁਹਮ ਵਿਚਿਆ ਰੂਪੀ ਰੂਪਣ ਘਰੀਦੀ ਹੈ।

ਵਾ :- ਸੁਹਮ ਵਿਚਿਆ ਦੀ ਰੂਪਤੀ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ

ਸਾਹਿਬਗਤ ਰੂਪੀ ਸਚੀ ਟਕਸਲ ਹੈ, ਤਿਸ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਅਸਪਦ ਜੋ ਸੁਹਮ

ਰਹਾ ਹੈ, ਉਸਦਾ ਸਾਹਿਬਾਤ ਕਰਨਾ, ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨਾ ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਦਾ

ਪਤਨਾ ਹੈ।

ਮਿਰ ਜੀ ਨਦਰਿ ਕਰਮ, ਮਿਰ ਬਾਰ ।) ਮਿਨਾਂ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ
 (ਨਦਰਿ) ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਿਖਾਈ ਦੇਈ ਹੈ ਤਿਨਾਂ ਨੇ (ਕਰਮ) ਵਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮ ਕਰਕੇ
 'ਚ ਕਰਮ ਕਰਕੇ, ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁਪੀ ਬਾਰ ਕੀਤੀ ਹੈ ।
 'ਚ ਸਿਤਾ ਗ ਮਥਾ ਨ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ (ਨਦਰਿ) ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਿਖਾਈ
 ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਤੇ, ਕਰਮ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਤੇ
 ਗਿਆਨ ਵਾਲੀ, ਜੀਵਨ ਮਕਾਨ ਵਾਲੀ, ਵਿੱਚ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਜਾਗ ਪਈ ਹੈ ਉਹ
 ਲੋਕਾਂ ।) ਅਸੀਂ ਹੀ ਕੀਤਾ ਹੁਈ ਸ਼ਕਲੀ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਵਾਸਤੇ
 ਕਾਮ ਕਰਮ ਦਿੱਤਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ।
 (ਨਦਰਿ ਨਦਰੀ: ਨਦਰ ਨਿਹਾਲ (੩੮੫) ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ
 ਜੀਵਨ ਨੇ, ਨਦਰੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਨ
 (ਨਦਰਿ) ਗਿਆਨ ਵਾਲੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਜਾਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੇਖ ਉਹ ਨਿਹਾਲ
 ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ 'ਚ: ਨਿਹਾਲ ਦਬਾ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ
 ਬੁਧਮ ਬੋਧ ਜਿਸ ਦੇ ਉਨ ਨਿਗਾਹ ਭਰ ਕੇ ਭੁੱਕਦੇ ਹਨ (ਬਚਨ ਕਾਨ ਮੇਰੇ
 ਹੀ) ਉਸ ਨੇ ਨਦਰ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਨਿਹਾਲ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ । ਉਹ ਅੰਤ
 ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਇਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਤੁਰੀਆ ਅਵਸਥਾ
 ਅਵਸਥਾ ਹੈ ।
 ਜਿਵੇਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਜਦੋਂ ਸਮਾਧੀ ਵਿਚ ਉੱਠਿਆ ਕਾਂਦੇ :
 ਉਸ ਵਲੋਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਭੀ ਰੋਗੀ ਦੁੱਖ ਸਹਿਤ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠੇ ਹੋਣ, ਉਹ ਸਤਿਗੁਰੂ
 ਜੀ ਦੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਪੈਣ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਰੋਗਾਂ ਤੋਂ, ਦੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿੰਦੇ
 ਨੇ ਬਰ ਨੇ ਹੋ ਕੇ, ਸੁਖ ਨਾਲ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਪੁਰ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ।
 'ਅਮਿਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਸੁਖ ਕਰੈ; ਹਰੈ ਅਘ ਪਾਪ ਸਕਲ ਮਲ,
 ਕਾਮ ਕੁਧ ਅਤੁ ਲੋਭ ਮੋਹ ਵਸਿ ਕਰੈ ਸਭੈ ਬਧ ।
 ਸਦਾ ਸੁਖ ਮੰਤ੍ਰਿ ਵਸੈ ਦਖੁ ਸੇਸਾਰਹੁ ਧੋਵੈ ।
 ਗੁਣ ਨਵ ਨਿਧਿ ਦਰੀਆਉ ਜਨਮ ਹਮ ਕਾਲਖ ਧੋਵੈ ।
 'ਸ ਕਰੁ ਦਰੁ ਰੁਤੁ ਸਵੀਅ ਅਹਿੰਸਾ ਸਤਿ ਸਤਿ ਸਤਿ,
 ਦਰਸਨਿ ਪਰਮਾਤਮਾ ਰਾਗ ਕੈ ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਖ ਮਾਟੈ' (੧੫੩)
 ਵ 'ਸ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ (ਨਦਰੀ, ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਦੀ
 ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਿਖਾਈ ਜਦੋਂ ਪਈ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸ੍ਰੀ: ਨੇ (ਨਿਹਾਲ
 ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ)

ਵਾ ਉਹ ਗੁਰਮਤਿ ਪਿਆਰ (ਨਦਰੀ, ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ)
 ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰਕੇ, ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਨੂੰ ਸਾਨੇ ਵਿਆਪਕ ਅਥਵਾ ਨਿ: ਸ਼ੰਕਾ
 'ਮਹਾ ਕਾ ਦੇਖਾ ਤੁਹਾ ਮੰਤ੍ਰਿ ਤੁਮਾਰੀ' (ਅੰਗ ਪੜ੍ਹੋ)
 'ਦੇਖਾ ਭਾਈ ਦੇਖ ਲਾਲ ਮੀ ਨੂੰ ਅਰ ਭਾਈ ਘਟੀਆ ਮੀ ਨੂੰ ਮਹਿਮਾ ਵਿਚ
 ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਿਆਪਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਨ ।
 ਯਥਾ: 'ਨੂੰ ਦਰਿ ਹਰ ਸਿਸਮ ਗੁਣ ਗੰਢਿਓ ਮਿਧ ।
 ਨੂੰ ਦਰਿ ਹਰ ਚਰਮ ਗੁਣ ਗੰਢਿਓ ਮਿਧ ।
 ਭਾਈ: ਪਦ ਅਸੀਂ ਦੇ, ਅਸਮਝਾ ਨੂੰ ਅਰ ਕਰਕੇ 'ਮਿਧਾ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ
 ਜੀ ਦੀ ਸਮੀ ਕਥਾਗਾਧਰ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਪਦ ਅਸੀਂ ਦੇ ਕੀਤਾ
 ਕੀਤਾ, ਹ ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ! ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਮਾਮ ਆਪ ਜੀ ਜਾ ਸੋਚੁ ਪੀ ਰਚਨ
 ਅਧੁੰਦਾ ਹੈ । ਜਦੋਂ ਅਪ ਜੀ ਪਣਾ ਮੀਗ, ਜਾ ਮੈਂ ਦਿਖ ਸਿਖਾ ਦਿਓ ਮੈਂ
 ਸਕਦਾ ਹੈ? ਸਣ ਕੇ ਰਸਗਾਧਰ ਜੀ ਨੇ ਨਾਲ ਮਲਮ ਤੇ ਹੋਈ ਵੀ ਦਿਖੀ
 ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਅੰਸੀ ਸਮਝਿਸਦੀ ਸੀ ਯਥਾ:-
 'ਜਨ ਨ ਨਕ ਹਰਿ ਹਰਿ ਮਿਧ, ਭਰ ਗਲਤ ਨ ਗਲ ਨਿ: ਗਲ ਨਿ: ਗਲ' (੯੭੦)
 'ਜਨ ਨ ਨਕ ਕਰਿ ਮਰਿ ਹਰਿ ਪ੍ਰਥਿ ਦੀਨੀ; ਹਰਿ ਦੇਖਿ ਨਿਕਟਿ
 ਹਦੁਇ ਨਿਹਾਲ ਨਿਹਾਲ ਨਿਹਾਲ ਨਿਹਾਲ' (੯੭੮)
 (ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ: ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ । ੩੮੫, ਨਿਨਾ ਮਿਨਾਂ ਤੇ ਸਾਹਗੁਰੂ
 ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੇਰ ਭਰੀ (ਨਦਰੀ) ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ (ਨਦਰਿ
 'ਚ' ਉਹ ਸਭ ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਗਏ ਯਥਾ:-

੧. ਸਾਖੀ ਬਲਦੀ ਚਿਖਾ ਵਾਲੇ ਪਾਪੀ ਤੇ ਠੱਗਾਂ ਦੀ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਜਿਕਰ ਨਗਰ ਵਿਚ ਗੁਰ ਸਿਮ ਵਿਚ ਸਾਹਿਬ
 ਵਾਹੀ ਵਸਦੇ ਸਨ । ਜੋ ਕੋਈ ਪ੍ਰਦੇਸੀ ਆਇਆ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਨ ਕਰਨ ਬ
 ਹੋਵੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਿਤ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹੋਸਰ ਨੇ ਅਮਰਦਮ ਕੋਰਕ ਰਚਿਆ
 ਤੀ ਬਾਝਾ ਜੀ ਨੂੰ ਜਰੀ ਦੇ ਮੇਦਰ ਬਸਨ ਪੀਹਤ ਮਿਦ ਸੀ ਭਾਈ ਮਰਮਾਨਾ
 'ਹੀ ਹਾ ਸਨ: ਚਰਦ ਦਾ ਨੁਸਾਨੀ ਚਿਹਰਾ, ਕਾਗ ਭੀਆ ਮਸਮਕ ਗਲਕ
 ਮੀ ਅਨੇ ਨਦਾ ਮੇਦਾ ਕੀਸੀ ਰਸਮ ਪਹਿਨਾ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ
 'ਚ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਦੇਸ ਮਕਾਮ ਦੇ ਸਨ ਜੀ ਨੂੰ ਹਵਾ ਮਿਵੇਂ ਕੋਈ
 'ਚ ਦਾਤ ਪ੍ਰਦੇਸ ਦਾ, ਉਹ ਵਖ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਨ ਹੋਇਆ । ਅਦਰੀ ਠੱਗੀ

ਸਾਧਾ ਧਨ ਦਾ ਦਿਉ, ਰਾਤ ਨੇ ਸਮੇਂ ਬਚ ਗਏ ਪਰ ਤੇ ਮੀਂਹ ਦੀ ਛੱਕੀ
 ਇਹੀ ਰੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਧਨ ਚੰਗਾ ਲੈਣਾ ਹੈ (੭੫੧)
 ਛੱਕੀ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਰ ਦੁਨਿਆਵ ਅਧਿਕ ਕਰਨਾ ਹੀ, ਸੋ ਮਿਲਿ
 ਸਦੀ ਤੀ ਤਿਆਰ ਹੋਵੇ। ਹੁਕਮ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸਮਾਜ ਮਾਨਸਾ ਇਸ ਲਈ ਮਾਨਸ
 ਦਾ ਸਮਝਾਰ ਜਰਨ ਕਰ ਦਿਉ, ਕਿਸ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਸੇਤ ਮਾਨਸਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਧੇ ਸਾਹਿਬ
 'ਗੁਰ ਕੇ ਜਨਮ ਬਿਨ ਕਿ ਕੇ ਬਚਨ ਮਨ ਮਾਨਸਿ, ਤਾਂ
 ਰਛਕ ਦਯਾ ਉਪਜੀ ਨਿਭੇ, ਕਹੀ ਕਿ ਮਾਨਸਾ ਕਰ ਕਾਮ।
 ਇਹ ਸਣ ਕੇ ਮਾਨਸ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਰਛਕ ਦਯਾ ਮਾਨਸੀ
 ਅਪਸ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਸਾਧੇ ਇਸਾ ਜੀ ਜੋਲ ਮੇਰ ਲਉ ਇਸਿ ਕੀਤਾ
 ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਪਛਿਆ ਕਿ ਨਾਤਾ ਸਾਧੇ ਸਾਧੀ ਮਾਨਸਾ ਮਾਨਸੀ
 ਤਾਂ ਨਹ ਕਿਤੇ ਦਿਸਦੀ ਨਹੀਂ? ਤਾਂ ਉਮ ਦੇਲੇ ਦੂਰੇ ਸਥਾਨ ਕਿਵੇਂ ਕਰੀ? ਅਤ
 'ਚਿਖਾ ਵਲ ਹੁਕਮ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਪਾਏ, ਉਸ ਵਲ ਦਿਸਾਰਾ ਕਰ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ
 ਉਹੋ ਅੰਗ ਲੈ ਆਉ। ਤਾਂ ਦੋ ਅੰਗ ਲੈਣ ਚਲ ਗਏ ਅਤੇ ਦੋ ਸਮੁੱਚੇ ਪਾਸੇ ਹੋ
 ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਕੇ ਪਹਿਰੇ ਰਖੇ ਹੋ ਗਏ। ਚਿਖਾ ਵਲ ਸਾਧਿਕਾ ਰਸਮੇ ਵਿਚ
 ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਭਿਆਨਕ ਰੂਪ ਵਾਲੇ, ਇਕ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਕੱਟ ਰਹੇ ਹਨ ਸੋ ਸੁਨਿਆ
 ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਨਾਂ ਤਾਂ ਤਰਦੇ ਹੋਏ ਛਪ ਕੇ ਲੰਘੇ ਅਤੇ ਚਿਖਾ 'ਚੋਂ' ਆਉ ਲੈ ਕੇ
 ਮਦੋਂ ਵਾਪਸ ਮੁੜ ਤਾਂ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਉਹੀ ਆਦਮੀ ਪਾਲਕੀ ਤੇ ਚੜਿਆ ਹੋਇਆ
 ਸੁਖ ਅਰਾਮ ਸਹਿਤ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਖ ਕੇ ਰੋੜ ਹੋਗਨ ਹੋਏ ਭਰਦਿਆ
 ਤਰੀਖਾਂ ਨੇ ਨੇੜ ਹੋ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ, ਸੁਖ ਪਾਲਕੀ ਉਪਰ ਕੌਣ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ?
 ਪਹਿਲਾ ਇਸ ਨੂੰ ਜਮਦੂਜ ਦੁਖ ਦਾ ਤੁਹਾਨਾ ਇਹ ਅਰਾਮ ਸਹਿਤ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ?
 ੧੧ ਰਣਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਇਹ ਬੜਾ ਪਾਤੀ ਸੀ ਦੁਖ ਜਣ ਮਗ ਸੀ, ਪਰ ਹੁਣ
 ਇਸ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਸਹਿਤ ਜੀ ਦੀ ਦਿਖਾ ਭਰੀ ਨਿਗਾਹ ਪਾ ਰਾਖੀ ਹੈ
 ਹੁਣ ਫਿਰ ਵਿਚ ਹੀ ਇਸ ਦੇ ਪਾਪ ਤਾਸ ਹੋ ਜਾਏ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਨਿਗਾਹ ਹੋ
 ਤਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਮੱਖ ਪੁਪਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਮਾਨਸਾ ਤੋਂ ਉਧਾਰ ਕੇ
 ਮਾਨਸਾ ਲੈਣ ਆਏ ਹਨ।

ਸਾਧਾ ਧਨ ਦਾ ਦਿਉ, ਰਾਤ ਨੇ ਸਮੇਂ ਬਚ ਗਏ ਪਰ ਤੇ ਮੀਂਹ ਦੀ ਛੱਕੀ
 ਇਹੀ ਰੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਧਨ ਚੰਗਾ ਲੈਣਾ ਹੈ (੭੫੧)
 ਛੱਕੀ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਰ ਦੁਨਿਆਵ ਅਧਿਕ ਕਰਨਾ ਹੀ, ਸੋ ਮਿਲਿ
 ਸਦੀ ਤੀ ਤਿਆਰ ਹੋਵੇ। ਹੁਕਮ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸਮਾਜ ਮਾਨਸਾ ਇਸ ਲਈ ਮਾਨਸ
 ਦਾ ਸਮਝਾਰ ਜਰਨ ਕਰ ਦਿਉ, ਕਿਸ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਸੇਤ ਮਾਨਸਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਧੇ ਸਾਹਿਬ
 'ਗੁਰ ਕੇ ਜਨਮ ਬਿਨ ਕਿ ਕੇ ਬਚਨ ਮਨ ਮਾਨਸਿ, ਤਾਂ
 ਰਛਕ ਦਯਾ ਉਪਜੀ ਨਿਭੇ, ਕਹੀ ਕਿ ਮਾਨਸਾ ਕਰ ਕਾਮ।
 ਇਹ ਸਣ ਕੇ ਮਾਨਸ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਰਛਕ ਦਯਾ ਮਾਨਸੀ
 ਅਪਸ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਸਾਧੇ ਇਸਾ ਜੀ ਜੋਲ ਮੇਰ ਲਉ ਇਸਿ ਕੀਤਾ
 ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਪਛਿਆ ਕਿ ਨਾਤਾ ਸਾਧੇ ਸਾਧੀ ਮਾਨਸਾ ਮਾਨਸੀ
 ਤਾਂ ਨਹ ਕਿਤੇ ਦਿਸਦੀ ਨਹੀਂ? ਤਾਂ ਉਮ ਦੇਲੇ ਦੂਰੇ ਸਥਾਨ ਕਿਵੇਂ ਕਰੀ? ਅਤ
 'ਚਿਖਾ ਵਲ ਹੁਕਮ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਪਾਏ, ਉਸ ਵਲ ਦਿਸਾਰਾ ਕਰ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ
 ਉਹੋ ਅੰਗ ਲੈ ਆਉ। ਤਾਂ ਦੋ ਅੰਗ ਲੈਣ ਚਲ ਗਏ ਅਤੇ ਦੋ ਸਮੁੱਚੇ ਪਾਸੇ ਹੋ
 ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਕੇ ਪਹਿਰੇ ਰਖੇ ਹੋ ਗਏ। ਚਿਖਾ ਵਲ ਸਾਧਿਕਾ ਰਸਮੇ ਵਿਚ
 ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਭਿਆਨਕ ਰੂਪ ਵਾਲੇ, ਇਕ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਕੱਟ ਰਹੇ ਹਨ ਸੋ ਸੁਨਿਆ
 ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਨਾਂ ਤਾਂ ਤਰਦੇ ਹੋਏ ਛਪ ਕੇ ਲੰਘੇ ਅਤੇ ਚਿਖਾ 'ਚੋਂ' ਆਉ ਲੈ ਕੇ
 ਮਦੋਂ ਵਾਪਸ ਮੁੜ ਤਾਂ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਉਹੀ ਆਦਮੀ ਪਾਲਕੀ ਤੇ ਚੜਿਆ ਹੋਇਆ
 ਸੁਖ ਅਰਾਮ ਸਹਿਤ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਖ ਕੇ ਰੋੜ ਹੋਗਨ ਹੋਏ ਭਰਦਿਆ
 ਤਰੀਖਾਂ ਨੇ ਨੇੜ ਹੋ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ, ਸੁਖ ਪਾਲਕੀ ਉਪਰ ਕੌਣ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ?
 ਪਹਿਲਾ ਇਸ ਨੂੰ ਜਮਦੂਜ ਦੁਖ ਦਾ ਤੁਹਾਨਾ ਇਹ ਅਰਾਮ ਸਹਿਤ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ?
 ੧੧ ਰਣਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਇਹ ਬੜਾ ਪਾਤੀ ਸੀ ਦੁਖ ਜਣ ਮਗ ਸੀ, ਪਰ ਹੁਣ
 ਇਸ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਸਹਿਤ ਜੀ ਦੀ ਦਿਖਾ ਭਰੀ ਨਿਗਾਹ ਪਾ ਰਾਖੀ ਹੈ
 ਹੁਣ ਫਿਰ ਵਿਚ ਹੀ ਇਸ ਦੇ ਪਾਪ ਤਾਸ ਹੋ ਜਾਏ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਨਿਗਾਹ ਹੋ
 ਤਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਮੱਖ ਪੁਪਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਮਾਨਸਾ ਤੋਂ ਉਧਾਰ ਕੇ
 ਮਾਨਸਾ ਲੈਣ ਆਏ ਹਨ।

੪. ਸਾਖੀ ਦੁਨੀ ਰੰਦ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਉਧਾਰ

੪. ਸਾਥੀ ਖੁਸ਼
ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਚਾਰਨ ਹੋਇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸੀ ਜਦੋਂ ਲਾਹੌਰ ਬਹਿਰ
ਵਿਚ ਪਹਿਚਾਣੀ ਹੋਈ ਬਾਈਦ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੀ ਦੀ ਉਂਚਲ ਮਾਂ ਮਾ ਪਾਤਿਸਾ
ਕੀ ਸੁਣੀ ਸੀ। ਸਿਉ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਕਮਿਤ ਸਰਾਧ ਕਰ ਮਿਹਾ ਸੀ। ਜਦ
ਇਸ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਦਾ ਆਉਣਾ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਪੁੱਖ ਨਾਲ ਬਨਤੀ ਬਨਤੀ
ਪਾਤਿਸਾ ਨੂੰ ਅਪਣੇ ਪਾਸ ਲਿਆਂਦਾ। ਸੰਸਾਰ ਜਗਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਾਹਿਬ
ਬਿਨਾ ਨੇ, ਸਾਥੀ ਪਿਤਾ ਤੇ ਸਰਾਧ ਕਰਵਾ ਕੇ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਪਿਤਾ
ਜਦੋਂ ਵਿਹੜਾ ਤੋਂ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੀ ਪਾਸ ਗਿਆ ਤਾਂ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ
‘‘ਹੋ ਦੁਨੀ ਚਲਾ ! ਨਿਸ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਬਹੁਤੇ ਮਨਖਾ ਨੂੰ ਮੱਦ ਕੇ ਕਰਦਾ
ਹੋ ਦੁਨੀ ਚਲਾ !’’ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਮਾਂ ! ਅੱਜ ਦਾ ਸਿਰ
ਫਕੀਰਿਆ ਹੈ ? ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਮਾਂ ! ਅੱਜ ਦਾ ਸਿਰ
ਮੋਹਾ ਪਿਤਾ ਪੁਲਕ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਨਮਿਤ ਸਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੀ
ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ‘‘ਹੋ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਕੁਸ਼ਨ ਪੀਚਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ?’’ ਤਾਂ ਬਨਤੀ ਕੀਤੀ
‘‘ਹੋ ਹਜ਼ੂਰ ! ਮੈਂ ਅਲਪਗੀ ਜੀਵ ਦਿਸ ਬਾਰੇ ਕੀ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ?’’
‘‘ਹੋ ਹਜ਼ੂਰ ! ਮੈਂ ਅੰਤਰਾਮੀ ਹਾਂ, ਸਮਾਜ ਦਾ ਸੇ ਜੀ ?’’ ਹਜ਼ੂਰ ਕਹਿੰਦੇ ਉਸ ਦੇ ਪਾਸ
ਸਰਬੱਤ ਹੋ, ਅੰਤਰਾਮੀ ਹੋ, ਸਮਾਜ ਦਾ ਸੇ ਜੀ ? ਹਜ਼ੂਰ ਕਹਿੰਦੇ ਉਸ ਦੇ ਪਾਸ
ਕੁਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਪਹਿਚਾ, ਉਹ ਤਾਂ ਤਿਨਾ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਭੁੱਖਾ ਹੀ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਦੁਨੀ ਬੰਦ
ਨੇ ਹੋਰਾਨਗੀ ਨਾਲ ਬਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਹੋ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ! ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਤੇ ਕਿਸ ਖੁਸ਼
ਵਿਚ ਹੈ ਜੀ ? ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੀ ਕਲਿਆਣ ਕਰੋ ਜੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੀ ਹੋ।
ਜੀਵੇ ਪੰਜ ਕੌਰ ਤੇ ਦੋਬਣ ਵਲ ਬਾਈਆਂ ਵਿਚ ਬਧਿਆਣ ਦੀ ਸੂਨ ਵਿਚ
ਭੁੱਖਾ ਬੈਠਾ ਹੈ।

ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ, ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਹੈ।

ਪੰਚ ਕੋਸ਼ ਪਰ ਬਾਰਨ ਮਾਹੀ । ਥੋਂ ਬੈਠ ਰਹਿਓ ਸੁ ਤ ਹੀ ॥੧੪॥
(ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਪਰਮ)

[illegible]

ਪਿਆਰੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ - ਸਿਆਰੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਖਰੀਦੇ ਜਦ
ਕਦੇ ਕਦੇ ਮਨੀ ਨਿੰਨੇ ਹੋ ਸਕੇ, ਉਹ ਅਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ, ਕਦੇ ਕਦੇ ਖਰੀਦੀ।
ਜੇ ਕਦੇ ਕਦੇ ਖਰੀਦੀ ਹੈ, ਆਖੀ ਤਾਂ ਮੰਦੀ ਮਨ ਦੀ ਕਦੇ ਕਦੇ ਖਰੀਦੀ।
ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰ ਕੇ ਕਦੇ ਮਨ ਰਿਖਾ, ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰ ਕੇ ਕਦੇ ਮਨ ਰਿਖਾ।
ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰ ਕੇ ਕਦੇ ਮਨ ਰਿਖਾ, ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰ ਕੇ ਕਦੇ ਮਨ ਰਿਖਾ।

ਮੂਰਤ ਪਰਮੇਸ਼ ਤੀ ਪਰ ਆਵਾ, ਦਰਮ ਪਰਿਮੁ ਤੀ ਤੇ ਪਾਵਾ
ਤੋਰ ਦਰਸਨ ਮੈ ਕਰ ਲੀਨ, ਮਿਲਿ ਮਾਨਸ ਤਨ ਕਾ ਚੀਨ ॥ ੧੨੦ ॥
ਮੂਰਤ ਕਰਮ ਮੰਗ ਅਖ ਮੇਲ, ਸਿਰਮ ਰਾਮ ਪਾਈ ਸਿਲ ਰੇਲ ॥ ੧੨੧ ॥
ਅਸ ਕਹਿ ਸੁਰਗ ਸਿਧੇ ਚਲਿ ਗਯੇ, ਜਨੀ ਚੰਦ ਮਨੁ ਮਨੁ ਰੇਲ ॥ ੧੨੨ ॥

[illegible]

ਮੈਂ ਮੁਰਖ ਕੀ ਕੋਰਕ ਬਾਤ ਹੈ ਕੋਟਿ ਪਰਧੀ ਰਹਿਅ ਹੈ ॥
ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਿਨ ਮੁਲਿਆ ਪੁਖਿਆ ਸੇ ਫਿਰਿ ਹਰਖ ਸਿਨ ਯੋਗਿਆ ਹੈ ॥
(ਅੰਗ ੬੧੨)

ਸ੍ਰੀ ਸ੍ਰੀ ਸ੍ਰੀ ਸ੍ਰੀ

ਜਿਹੀ 'ਪ੍ਰੀਤ' ਹੋਵੇਗੀ ਹੈ। ਹਰੇ ਸ੍ਰੀ ਸ੍ਰੀ ਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਸਤਨਾ ਦੇ
 ਜਿਹੀ 'ਪ੍ਰੀਤ' ਹੋਵੇਗੀ ਹੈ। ਹਰੇ ਸ੍ਰੀ ਸ੍ਰੀ ਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਸਤਨਾ ਦੇ
 ਜਿਹੀ 'ਪ੍ਰੀਤ' ਹੋਵੇਗੀ ਹੈ। ਹਰੇ ਸ੍ਰੀ ਸ੍ਰੀ ਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਸਤਨਾ ਦੇ
 ਜਿਹੀ 'ਪ੍ਰੀਤ' ਹੋਵੇਗੀ ਹੈ। ਹਰੇ ਸ੍ਰੀ ਸ੍ਰੀ ਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਸਤਨਾ ਦੇ
 ਜਿਹੀ 'ਪ੍ਰੀਤ' ਹੋਵੇਗੀ ਹੈ। ਹਰੇ ਸ੍ਰੀ ਸ੍ਰੀ ਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਸਤਨਾ ਦੇ
 ਜਿਹੀ 'ਪ੍ਰੀਤ' ਹੋਵੇਗੀ ਹੈ। ਹਰੇ ਸ੍ਰੀ ਸ੍ਰੀ ਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਸਤਨਾ ਦੇ

ਕਰਮੀ ਆਪੋ ਆਪਣੀ:—ਜਿਹੀ ਜੀਵ ਆਪ ਆਪਣੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ

ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਕੀਤੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ—
 ਕੇ ਨੇੜੇ ਕੇ ਦੂਰਿ ॥—(ਕੇ) ਕਈਆਂ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਨੇੜੇ ਬੁਝਾਇਆ

ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਨਿਕਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
 'ਨਾਮੁ' ਪਿਆਇਨਿ ਸਾਜਨਾ ਜਨਮ ਪਦਾਰਥ ਜੀਵਿ ॥
 ਨਾਨਕ ਪਰਮ ਐਸੇ ਚਵਹਿ ਕੀਨੇ ਕਵਨੁ ਪਨੀਤ ॥ ਜਨਕ ਬਿਦੇਹੀ ਵਾਹ

(ਕੇ) ਇਕਨਾ ਜਨਮੁਖਾ ਨੂੰ ਦੂਰੋਂ ਹੀ ਨਰਕ ਵਿਚ ਭੇਜ ਕੇ ਤੇਜ਼ 'ਦੇਹ'

ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸ—
 'ਪਾਪੀਆ' ਨ ਨ ਦੇਈ ਬਿਨੁ ਰਾਇ ਚੰਦ ਨਰਕ ਯੋਰਿ ਚਾਲਿਅਨੁ ॥ (੯੧)

ਵਾ ੯੪ ਦੇ ਗੇੜ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਕਰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ
 (੯੫) ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਤੇ, ਬਲਾ ਕੇ ਦੇਵੇ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਕਈਆਂ ਦੇ ਤਾਂ

ਦੂਰੋਂ ਹੀ ਭੇਜੇ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
 'ਜਿਹ' ਪੈਰੇ ਕਈ ਪਨਿਹਾਰੀ ॥ ਸੋ ਮਾਰਗ ਸੰਤਨ ਦੁਹਾਰੀ ॥

'ਜਹ' ਲਾਸਰ ਜਾਹੀ ਘਾਟ ॥ ਦੂਰਿ ਰਹੀ ਏਹ ਜਨ ਤ ਬਾਟ ॥ (੯੬)
 'ਨਜਰ ਨ ਗਾਇਆ ਸਿਮਰਤ ਨਾਰਾਇਣ ॥' (ਅੰਗ ੧੬੦)

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਧ ਜਗਤ ਜੀ! ਕੁਰਮਖਾਂ ਦਾ ਮੁਕਤ ਹੋਣਾ, ਜਨਮੁਖਾ ਦੇ
 ਮੁਨਾ ਵਿਚ ਰੱਖਣਾ, ਜਿਹ ਆਪ ਆਪਣੀ ਕਰਨੀ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

ਪਲਾਟੇ
 ਵਾਹਿਗੋ 'ਕੀਤੇ' ਹੀ ਤੇਜ਼ ਫਟਕਾਰਾ ਪਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ 'ਕੀਤੇ' ਹੀ
 ਜਨ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਪਿਆਇਆ:—

ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਪਿਆਇਆ:—
 ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਪਿਆਇਆ:—
 ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਪਿਆਇਆ:—

ਗਏ ਮਸਕਤਿ ਘਾਲਿ ॥—

ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਪਿਆਇਆ:—
 ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਪਿਆਇਆ:—
 ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਪਿਆਇਆ:—

ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਪਿਆਇਆ:—
 ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਪਿਆਇਆ:—
 ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਪਿਆਇਆ:—

ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਪਿਆਇਆ:—
 ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਪਿਆਇਆ:—
 ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਪਿਆਇਆ:—

ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਪਿਆਇਆ:—
 ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਪਿਆਇਆ:—
 ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਪਿਆਇਆ:—

ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਪਿਆਇਆ:—
 ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਪਿਆਇਆ:—
 ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਪਿਆਇਆ:—

ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਪਿਆਇਆ:—
 ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਪਿਆਇਆ:—
 ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਪਿਆਇਆ:—

ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਪਿਆਇਆ:—
 ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਪਿਆਇਆ:—
 ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਪਿਆਇਆ:—

ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਪਿਆਇਆ:—
 ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਪਿਆਇਆ:—
 ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਪਿਆਇਆ:—

ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਪਿਆਇਆ:—
 ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਪਿਆਇਆ:—
 ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਪਿਆਇਆ:—

ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਪਿਆਇਆ:—
 ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਪਿਆਇਆ:—
 ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਪਿਆਇਆ:—

ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਪਿਆਇਆ:—
 ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਪਿਆਇਆ:—
 ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਪਿਆਇਆ:—

21 24 27 30 33 36 39 42 45 48 51 54 57 60 63 66 69 72 75 78 81 84 87 90 93 96 99 102 105 108 111 114 117 120 123 126 129 132 135 138 141 144 147 150 153 156 159 162 165 168 171 174 177 180 183 186 189 192 195 198 201 204 207 210 213 216 219 222 225 228 231 234 237 240 243 246 249 252 255 258 261 264 267 270 273 276 279 282 285 288 291 294 297 300 303 306 309 312 315 318 321 324 327 330 333 336 339 342 345 348 351 354 357 360 363 366 369 372 375 378 381 384 387 390 393 396 399 402 405 408 411 414 417 420 423 426 429 432 435 438 441 444 447 450 453 456 459 462 465 468 471 474 477 480 483 486 489 492 495 498 501 504 507 510 513 516 519 522 525 528 531 534 537 540 543 546 549 552 555 558 561 564 567 570 573 576 579 582 585 588 591 594 597 600 603 606 609 612 615 618 621 624 627 630 633 636 639 642 645 648 651 654 657 660 663 666 669 672 675 678 681 684 687 690 693 696 699 702 705 708 711 714 717 720 723 726 729 732 735 738 741 744 747 750 753 756 759 762 765 768 771 774 777 780 783 786 789 792 795 798 801 804 807 810 813 816 819 822 825 828 831 834 837 840 843 846 849 852 855 858 861 864 867 870 873 876 879 882 885 888 891 894 897 900 903 906 909 912 915 918 921 924 927 930 933 936 939 942 945 948 951 954 957 960 963 966 969 972 975 978 981 984 987 990 993 996 999 1002 1005 1008 1011 1014 1017 1020 1023 1026 1029 1032 1035 1038 1041 1044 1047 1050 1053 1056 1059 1062 1065 1068 1071 1074 1077 1080 1083 1086 1089 1092 1095 1098 1101 1104 1107 1110 1113 1116 1119 1122 1125 1128 1131 1134 1137 1140 1143 1146 1149 1152 1155 1158 1161 1164 1167 1170 1173 1176 1179 1182 1185 1188 1191 1194 1197 1200 1203 1206 1209 1212 1215 1218 1221 1224 1227 1230 1233 1236 1239 1242 1245 1248 1251 1254 1257 1260 1263 1266 1269 1272 1275 1278 1281 1284 1287 1290 1293 1296 1299 1302 1305 1308 1311 1314 1317 1320 1323 1326 1329 1332 1335 1338 1341 1344 1347 1350 1353 1356 1359 1362 1365 1368 1371 1374 1377 1380 1383 1386 1389 1392 1395 1398 1401 1404 1407 1410 1413 1416 1419 1422 1425 1428 1431 1434 1437 1440 1443 1446 1449 1452 1455 1458 1461 1464 1467 1470 1473 1476 1479 1482 1485 1488 1491 1494 1497 1500 1503 1506 1509 1512 1515 1518 1521 1524 1527 1530 1533 1536 1539 1542 1545 1548 1551 1554 1557 1560 1563 1566 1569 1572 1575 1578 1581 1584 1587 1590 1593 1596 1599 1602 1605 1608 1611 1614 1617 1620 1623 1626 1629 1632 1635 1638 1641 1644 1647 1650 1653 1656 1659 1662 1665 1668 1671 1674 1677 1680 1683 1686 1689 1692 1695 1698 1701 1704 1707 1710 1713 1716 1719 1722 1725 1728 1731 1734 1737 1740 1743 1746 1749 1752 1755 1758 1761 1764 1767 1770 1773 1776 1779 1782 1785 1788 1791 1794 1797 1800 1803 1806 1809 1812 1815 1818 1821 1824 1827 1830 1833 1836 1839 1842 1845 1848 1851 1854 1857 1860 1863 1866 1869 1872 1875 1878 1881 1884 1887 1890 1893 1896 1899 1902 1905 1908 1911 1914 1917 1920 1923 1926 1929 1932 1935 1938 1941 1944 1947 1950 1953 1956 1959 1962 1965 1968 1971 1974 1977 1980 1983 1986 1989 1992 1995 1998 2001 2004 2007 2010 2013 2016 2019 2022 2025 2028 2031 2034 2037 2040 2043 2046 2049 2052 2055 2058 2061 2064 2067 2070 2073 2076 2079 2082 2085 2088 2091 2094 2097 2100 2103 2106 2109 2112 2115 2118 2121 2124 2127 2130 2133 2136 2139 2142 2145 2148 2151 2154 2157 2160 2163 2166 2169 2172 2175 2178 2181 2184 2187 2190 2193 2196 2199 2202 2205 2208 2211 2214 2217 2220 2223 2226 2229 2232 2235 2238 2241 2244 2247 2250 2253 2256 2259 2262 2265 2268 2271 2274 2277 2280 2283 2286 2289 2292 2295 2298 2301 2304 2307 2310 2313 2316 2319 2322 2325 2328 2331 2334 2337 2340 2343 2346 2349 2352 2355 2358 2361 2364 2367 2370 2373 2376 2379 2382 2385 2388 2391 2394 2397 2400 2403 2406 2409 2412 2415 2418 2421 2424 2427 2430 2433 2436 2439 2442 2445 2448 2451 2454 2457 2460 2463 2466 2469 2472 2475 2478 2481 2484 2487 2490 2493 2496 2499 2502 2505 2508 2511 2514 2517 2520 2523 2526 2529 2532 2535 2538 2541 2544 2547 2550 2553 2556 2559 2562 2565 2568 2571 2574 2577 2580 2583 2586 2589 2592 2595 2598 2601 2604 2607 2610 2613 2616 2619 2622 2625 2628 2631 2634 2637 2640 2643 2646 2649 2652 2655 2658 2661 2664 2667 2670 2673 2676 2679 2682 2685 268

[illegible]

ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਕ ਸੁਖ ਦਾ ਖੰਡ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।
ਜਿਸ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਸਾਰੇ ਦੁਖਾਂਤਾਂ ਦੇ ਖੰਡ ਹੋ ਗਏ।
ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਕ ਸੁਖ ਦਾ ਖੰਡ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।
ਜਿਸ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਸਾਰੇ ਦੁਖਾਂਤਾਂ ਦੇ ਖੰਡ ਹੋ ਗਏ।

ਮਾਪ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੰਗਣ ਸੁਆਮੀਆ
ਪ੍ਰਥਮੀ - ਜਨ ਕੀ ਸਬਨ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਿਥ ਨਿਵਾਣ ਚਲਾਇਆ
ਪਾਣੀ ਪਿਥ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਿ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਥ ਨਿਵਾਣ ਚਲਾਇਆ
ਧਰਤੀ ਮਾਨ ਮਹਤ ਕਰਿ ਬਹਿਤ ਪੰਤ ਸੋਯੋ ਬਣਾਇਆ
ਦੁਸ਼ੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗਾਇ ਲਿਖ ਬਾਲ ਸੁਭਾਇ ਜਗਤੁ ਬਿਲਾਇਆ
ਗੁਰਮੁਖਿ ਮਨਮੁਖ ਸੁਆਮੀਆ ਸਾਧ ਸੋਗਤਿ ਵਸਿਆ ਪ੍ਰਵਾਇਆ
ਸੰਸਾਰ ਮਹਾ ਪ੍ਰਾਣੇ ਸੀਵਨ ਮਨਾਤਿ ਜਗਤਿ ਵਰਤਾਇਆ
ਗੁਰਮੁਖਿ ਮਾਤਾ ਮਾਤਿ ਹੈ ਪਿਤਾ ਸੋਯੋ ਮਖ ਪਦੁ ਪਾਇਆ
ਧੀਰ ਪ੍ਰਥਮ ਭਿਗਵ - ਇਹ ਪ੍ਰਥਮ ਜਨਮ ਪਤਿ ਜਣਾਇਆ
ਗੁਰ ਚਲਾ, ਚਲਾ ਗੁਰੂ ਪਰਬਤ ਪਦਬ ਚਲਾਤੁ ਵਰਤਾਇਆ
ਗੁਰਮੁਖਿ ਮਖ ਪਦੁ ਅਲਖ ਲਖਾਇਆ ਪਾਇਆ

ਅਰਥ ੨ : ਸਮਾਜਿਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਤੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਨਾ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸੁਣਿਆ ਸਿਰਫ਼ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਿਰਫ਼ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਿਰਫ਼ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ

ਦੀ ਬਦਲੀ ਜਾਂ ਮਾਰਿਓ

(94.)

ਪਰ: ਤੁਸੀਂ ਮੰਨਦੇ ਹੋ ਕਿ ਪਰਿਵਾਰ
ਸ਼ੀਰ ਮਲ ਸ਼ੀਰ ਬਾਮਾ
ਜੀ ਮਾ ਕਿਹਾ ਤੇ ਸ਼ੀਰ ਬਾਮਾ
ਬਾਮਾ ਬਾਮਾ ਬਾਮਾ
ਪਰਿਵਾਰੀ ਮੇਲਦੀ ਹੈ। ਸ਼ੀਰ ਮਲ ਸ਼ੀਰ
ਪਰਿਵਾਰੀ ਮੇਲਦੀ ਹੈ। ਸ਼ੀਰ ਮਲ ਸ਼ੀਰ
ਪਰਿਵਾਰੀ ਮੇਲਦੀ ਹੈ।

ਨਿਮ ਕਰਾ ਸਿੰਨਹੁ ਨੀ ਖਰੀ ਮੀ ਮਾਧੀ
 ਕਰਦੇ ਹਨ, ਵਿਸਿਆ ਦੀ ਚ-...
 ਪੁਆਪੁਆ ਸ਼ਾਂਤੀ ਰੂਪ ਸੀ ਸਰਾਜੀ ਰਬਸ...
 ਵਿਚ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਥੇ...
 ਮੀ ਵਿਚੋਂ ਸਿੱਤਿ ਰੂਪੀ...
 ਹਨ ਨਾ ਸਰ ਨ੍ਰਿਤਿਪਾਸ ਕਰਾ...
 'ਜੇ' ਸਦਾ ਦੁਰ ਮਲਾਨ...
 ਕੀਤਾ ਕਿ 'ਸਿੱਤਿਗੁਨ' ਨੀ ਤੇ ਸ਼ਾਨ ਸਿੱਧ ਪਾਨ...
 ਸੁਭ ਨਿਰ ਲਏ ਪਰਫੁ...
 ਨਾ ਪਾਏਂ। ਇਸ ਵਾਸਤ ਸਿਕ ਬੰਦ...
 ਕੰਨ। ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਸੀ ਕਿ ਜਿਥੇ...
 ਸਦਾ, ਇਥੇ ਮਲਤਾਨ ਸ਼ਾਂਤਿ ਰੂਪ ਕਰਦਾ ਪੈਰਾ...

ਦਾਦਾਮਾਈਆ ਬੁਟਿਆਈਆ, ਵਾਂਗੇ ਪਰਮ ਪੁਰੀਚ 1) ਜੋਤ ਮੰਤਰਾ

ਮਾਤਿ ਮਹਿਤ ਮਹਿਤ ਮਹਿਤ ਮਹਿਤ

ਦੇ ਪਾਤਕ ਬਖਸ਼ਿਤ ਹੋਣ, ਅਤੇ ਹਰ ਕਸਮ ਦਾ ਮਾਨਸਾਨ ਵਲੋਂ ਪਰ ਹੋ ਗਏ
ਹਨ। ਨਾਮ ਪਾਤਕ ਦਾ ਮਾਨਸਾਨ ਨੂੰ ਮਲਕ-ਪਾਤਕ, ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਤੋਂ ਆਦਿ ਕਿਸੇ ਭੀ
ਮਾਨਸਾਨ ਦੀ ਮਾਨਸਾਨੀ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਸਿਖਰ
ਨਹੀਂ, ਕੇਵਲ ਨਹੀਂ, ਸਾਨੂੰ ਸੋਚ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਰੱਖ
ਲਿਆ ਹੈ।

(ਨਾਮ, ਤੇ ਮੁਖ ਉਮਰ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਕੀ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਹ
ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਣ ਦਾ ਉਮਰ ਹਨ।
, ਕਰੀ ਛੁਟੀ ਨਾਲ 191) ਉਹਨਾਂ ਗੁਰਮਤੀ ਦੀ ਸਿਰਥ ਕਰਕੇ 'ਆਪ' ਤੇ
'ਸ੍ਰੀ ਮਾਹਿਮ' ਅਪਵੀਤਰ ਹਨ ਤੇ ਸਿਖਰੀ ਨੂੰ ਵੀ ਤਾਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ,
ਕਿਉਂਕਿ ਸਿਖਰੀ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾ ਗਈ ਹੈ।

ਅਰਥ ੩ :—(ਕੀ ਨੇਕਰਕ ਸਿੱਖ ਮੁਖ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਸੰਨ ਦੇ ਉਹ ਦੁਆਰਾ,
ਪ੍ਰਸੰਨ, ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਜੋ ਸਿੱਖ ਹੈ ਉਹ (ਆਪ
ਆਪਣੀ ਗਲਿਆਣ ਵਾਸਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ (ਆਪਣੀ) (ਆ) ਆ ਕੇ (ਪਣੀ)
ਪਣੀ ਲਵੇ, ਸ਼ਰਨ ਪਵੇ ਤੇ ਬਨਤੀ ਕਰੇ।
(ਕੀ ਨੇਕ ਕੇ ਦੁਰਿ) ਹੋ ਸਚ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ! ਮੈਨੂੰ ਜਿਸ ਆਪਣੇ ਸਕ੍ਰ
ਵਾਂ ਅਗਿਆਨ ਕਰਮ ਨੇ (ਦੁਰਿ ਕੇ) ਦੁਰਿ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਸਰੂਪ ਦੇ ਮੇ
(ਕੀ ਨੇਕ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨੇਕ ਹੋਵਾ, ਭਾਵ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ?

ਵਾ :—(ਕੀ ਨੇਕ) ਕੀਤਾ ਹੈ ਨੇਕ ਜਿਸ ਅਗਿਆਨ ਨੇ ਉਹ (ਕੇ ਦੁਰਿ), ਕਿਸ
ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੁਰਿ ਹੋਏ ਸਿੱਖ ਦਾ ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਨ ਸਣਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਹ ਦਿੰਦੇ ਹਨ
(ਗੁਰੂ ਨਾਮ ਪਵਣੁ ਜਿਨੀ ਧਿਆਇਆ) ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਨਾਮ ਲੈ ਕੇ
(ਪਵਣੁ) ਸੁਆਸ ਨਾਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਇਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਯਥਾ :—

ਪਵਣ ਅਰਿਤੁ ਸਤਿਗੁਰ ਸਤਿ ਵੇਲਾ। ਸਬਦ ਗੁਰੂ ਸੁਰਤਿ ਧਨਿ ਚੇਲਾ। (ਦਰ
(ਚੰਗਿਆਈਆਂ ਬੁਨਿਆਈਆਂ ਵਾਢੇ ਧਰਮ ਹਦੁਰਿ)। (ਚੰਗਿਆਈਆਂ
ਸ੍ਰੀ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ (ਬੁਨਿਆਈਆਂ) ਬੁਰੇ ਕੰਮਾਂ ਤੋਂ (ਵਾਢੇ, ਬਚਦੇ
ਹਨ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਿਨ੍ਹਾਂ ਤਾਈਂ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਬਿਠਾ ਕੇ ਧਰਮ ਕਰਦੇ
ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਵਾਚਦੇ ਹਨ, ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਵਾ :—ਉਹ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ (ਵਾਢੇ) ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ (ਬੁਨਿਆਈਆਂ ਵਾਢੇ

ਸ਼ਰੀਰ ਕਰਕੇ ਵੀ ਬੁਨਿਆਈਆਂ ਤੇ ਬਚੇ ਹਨ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ
ਹਨ ਹਦੁਰਿ ਜੋ (ਮ) ਮਮਤਾ ਤੇ ਮਤ ਹੋ ਅਤੇ (੭, ਮਿਤੀ) ਹਨ।
ਦਸ ਨੂੰ ਹਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਦੁਰਿ ਤਾ—

(ਦਵਸੁ ਰਾਤਿ ਦੁਇ, ਦਾਈ ਦਾਇਆ) (ਮਿਵਸੁ) ਦਿਨ ਗਿਆ, ਤੇ
ਤੁਸੀਂ ਹੋ ਅਤ (ਰਾਤ) ਅਵਿਦਿਆ ਹੁੰਦੀ ਵਾ :— (ਕੀ, ਮੁਖ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ
ਮੀ ਦਿਤਾ (ਦਾਈ, ਦਾਅ ਖੋਲਦੀ ਤੇ ਮੀ ਸੀ ਮਾਤ ਤੇ ਮੀ ਦਿਤਾ ਹੈ ਤੇ
ਮੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੋਸਰ ਵਲੋਂ ਹਨਗੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ, ਦਸ ਦਾ ਮੋਤ ਦੇ ਦਾਇਆ,
ਦਾਅ ਆ ਗਿਆ ਤਾਵ ਹੋਕ ਲਈ। ਉਹ ਦਾ—

(ਉਲੇ ਸਗਲ ਜਗਤੁ)। ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਖੋਲ੍ਹ ਰੂਪ, ਤਮਾਸ਼ੇ ਦੀ ਟਿਆਈਆਂ
ਦਿਸਣ ਲੱਗ ਪਿਆ।

(ਮਸਕਰਿ ਪਾਲਿ ਗੰਮ) ਮਿਤੀਆ (ਮਸਕਰਿ) ਮਿਤਨਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਸਾ
ਅਨੇਕਾ ਜਨਮਾਂ ਵਿਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਮਾਈਆਂ ਨੂੰ ਘਾਲ ਕੇ ਕਮਾ ਕੇ ਉਹ ਪਾਸੇ
ਦੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਚਲ ਗਏ।

ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਜਾਣੇ ਕਰਕੇ ਉਹ ਆਪ ਗਾਇ ਹਨ—
(ਪਾਣੀ ਪਿਤਾ) (ਪਾਣੀ) ਹਰ ਵਿਚ (ਮਿਤਾ, ਪ੍ਰਮੋਸਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ
ਕੇਵ ਪ੍ਰਮੋਸਰ ਦਾ ਮਸਤਾਮਲ ਵੱਤ ਗਿਆਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਮਨ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ

ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਗਿਆ ਹੈ।

(ਮਾਤਾ ਧਰਤਿ ਮਹਤ)। (ਮਾਤਾ) ਵਡੇ ਪਤੀਆਪਦ ਰੂਪ ਮਹਾਤਮੇ ਨੂੰ (ਧਰਤਿ
ਧਾਰ ਕੇ (ਮਾਤਾ) ਮਮਤਾ ਹੋ ਗਏ ਬ੍ਰਹਮਾਨੰਦ ਵਿਚ।

(ਨਾਨਕ, ਤੇ ਮੁਖ ਉਮਰ) ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਕੀ ਹੋਏ ਹਨ ਉਹ
ਮੁਖ ਉਮਰ ਮੱਥਾ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਵਾ :—ਉਹ ਗੁਰਮਤ (ਨਾਨਕ, (ਨਾ ਅਨ ਅਕ, ਦੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਸਰੂਪ ਦੀ
ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਕੇ ਲੋਕ ਪ੍ਰਮਾਣ ਵਿਚ ਮੁਖੀ ਅਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਹਨ
, ਕਰੀ ਛੁਟੀ ਨਾਲ 191) (ਕਰਨੀ) ਹੀ ਸਿਖਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਲ ਲੱਗ ਕੇ
ਫਟ ਗਈ ਹੈ।

ਵ : (੭) ਮ ਦਿਆ ਜੋ ਨਾਮ ਲੱਗੀ ਹੋਈ (ਕੇ ਕਿਸੇ ਜਨਮ ਦੀ,
ਅਪਣੇ ਅਧੀਨ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ, ਤਿਸ ਤੇ ਬ੍ਰਿਤੀ ਫਟ ਗਈ ਤੇ ਭਾਵ ਉਹ ਨਾਮ
ਕਰੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਮਧੁ ਮਾਮ ਪੁਸ਼

ਜਿਹੜੀ ਸੋਚ ਪਿਤਾ ਰੂਪ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਸੋਚ
 ਸੋਚ ਮਾਤਾ ਰੂਪ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਦੀ ਉਸਦੀ ਸੋਚ ਪਿਤਾ ਰੂਪ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਸੋਚ
 ਤੇ ਬਹਿਰੀ ਕਾ ਪਰੋ ਹੈ -
 'ਇਸਤਰੀ ਦੁਰਥ ਹੋਈ ਕਿਉਂ ਉਥੇ ਕਰਮ ਕਮਾਈ ॥
 ਨਾਮ ਨਹ ਮੇਲਾ ਹੋਇ ਤੇਰਾ, ਤਬ ਹੀ ਮਾਹਿ ਸਮਾਈ ॥' (ਅੰਗ ੧੬੭)
 ਅਤੇ ਇਸ ਨਾ ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਪੁੰਨੀ ਮਾਤਾ ਹੈ, ਪੁੰਨਪਿਤਾ
 ਮਾਤਾ ਹੈ। ਪੁੰਨਮਰ ਦੀ ਸੋਚ ਨਾਮ ਕਰਮ ਕਰਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
 (੧੬੮ ਮਹਾਂ ਧਰਮੀ ਦੀ ਪੁੰਨਮਰ ਦੀ ਸੋਚ ਦਾ ਆਸਰ ਹੀ ਹੈ (ਮਤ ੩)
 ਵੇਰਾ ਜੋ ਪੁੰਨਮਰ ਹੈ ਉਸ ਨੇ ਆਸਰ ਤੇ ਧਰਮੀ ਆਦਿਕ -
 'ਅੰਗ ਧਰਮੀ ਵਿਛੋੜੇ ਚੰਦਨਾ ਕਾਣਿਆ ॥' (ਅੰਗ ੧੭੭੮)
 ਆਪਣੀ ਸੋਚ ਦੇ ਆਸਰੇ ਹੀ ਟਿਕਾਏ ਹਨ।
 (ਵਿਵਸ ਰਾਜ ਸਾਧ, ਦਾਈ ਦਾਇਆ; ਖੇਲੇ ਸਗਲ ਜਗਤ ॥) ਦਿਨ ਤੇ ਰਾਤ
 ਦਾਈ ਦਾਈ ਨਿਅਤਾ, ਪੁੰਨਮਰ ਦੀ ਸੋਚ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਖਿਲਾ
 ਰਹੇ ਹਨ। (੧੬) ਦਿਨ ਤੇ ਰਾਤ ਗਿਆਨਵਾਨ ਤੇ ਅਗਿਆਨੀ, ਇਹ ਸਭ ਉਸ
 ਦੀ ਸੋਚ ਦਾ ਆਸਰੇ ਹੀ ਹਨ।
 ਕਥਾ: 'ਸ੍ਰੀ ਮਧੁ ਸਿਆਣਾ ਚਕ ਹੈ ਏਕ ਸੋਚਿ ਦੁਇ ਨਾਓ ॥' (ਅੰਗ ੧੦੧੫)
 ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਪੁੰਨਮਰ ਦੀ ਸੋਚ ਨਾਲ ਹੀ (ਖਲੋ) ਕਿਰਿਆ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।
 ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਸੋਚ ਦਾ ਆਸਰੇ ਹੀ ਵਿਸਦਾ ਹੈ।
 (੧੬) ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਪੁੰਨਮਰ ਦੀ ਸੋਚ ਨਾਲ ਹੀ (ਖਲੋ) ਕੀਤਾ (ਕੀਤਾ) ਕਰ
 ਰਿਹਾ ਹੈ।
 (ਚੰਗਿਆਈਆਂ ਬੁਰਿਆਈਆਂ ਵੇਰੇ, ਸਿਹਤੀਆਂ ਚੰਗਿਆਈਆਂ ਹਨ ਇਹ
 ਵੇਰੇ ਪੁੰਨਮਰ ਦੀ ਸੋਚ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ ਬੁਰਿਆਈਆਂ ਹਨ
 ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਵੇਰੇ ਬਣਾ ਵੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸੋਚ ਦਾ ਆਸਰੇ ਹੀ ਹੈ।
 (੧੭੮ ਮਹਾਂ ਧਰਮੀ, ਸਿਹਤੀ ਧਰਮੀ ਹੋਣਾ ਹੈ ਅਤੇ (ਤੁਹਾਰੀ) ਪੁੰਨਮਰ ਵਿਚ
 ਨਿਰਾਦਰ ਨੀ ਹੋਇਤਾ ਸਾਡਗੁਰਾ ਦੇ ਹਰ ਵਕਤ। ਇਹ ਵੀ ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਸੋਚ ਦੇ
 ਆਸਰੇ ਹੀ ਹੈ।
 ਕਮੀ ਅਪ ਆਪਣੀ) ਕਰਮੀ, ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਜਿਹ ਤੇ ਕਰਮ ਹਨ, ਇਹ ਵੀ
 ਪੁੰਨਮਰ ਦੀ ਸੋਚ ਦਾ ਆਸਰੇ ਹੀ ਹਨ ਅਤੇ (ਆਪੋ ਆਪਣੀ) (ਆਪੋ, ਆਪਣੇ
 ਆਪ ਨਹੀਂ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ ਉਸਦੀ ਸੋਚ (ਆਪਣੀ) (ਆਪੋ) ਆਪੋ (ਪਣੀ) ਪਣੀ
 ਪਣੀ, ਸਾਨ ਕਣੀ ਹੈ, ਜਿਹ ਵੀ ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਸੋਚ ਦਾ ਆਸਰੇ ਹੀ ਹੈ।

ਕਰਨੇ ਕੇ ਦੂਰਿ ॥) ਜਿਹੜਾ ਨੇਤ ਕਾਹਿ ਦੇ
 ਆਸਰੇ ਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਹੜਾ ਕਾਹਿ ਦੇ ਤੇਰੇ ਅਗਿਆਨੀ ਦੀ ਸੋਚ ਦੀ ਸੋਚ
 ਸਨ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਉਸਦੀ ਸੋਚ ਦਾ ਆਸਰੇ ਹੀ ਹੈ।
 ਇਸ ਗਿਆਨ ਤੇ ਅਗਿਆਨ ਨੂੰ ਨਾਮ ਕਰਦਾ ਹੈ।
 'ਮਨੀ ਨਾਮ ਧਿਆਇਆ' ਉਸ ਸ੍ਰੀ ਮਧੁ ਚੰਦਨ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸੋਚ ਸਿਨਾ
 ਕਰਮੀ ਨੇ ਧਿਆਇਆ ਕੀਤਾ ਹੈ।
 (ਜਦੋਂ ਮਸਕਤਿ ਖਾਲਿ) ਉਹ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਸਿਹਤੀਆਂ (ਖਾਲਿ)
 ਕਰਮੀਆਂ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਹੋਇ ਗਏ ਹਨ। (ਖਾਲਿ)
 ਪੁੰਨਮਰ ਦੀ ਕੋਈ ਖਲੋਣਾ ਆਦਿਕ ਅਤੇ ਸਿਹਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸਿਹਤੀਆਂ
 ਨਹੀਂ ਹੈ, ਆਪ ਆਪ ਹੀ ਹੈ ਚੰਦਨ ਇਹ ਸਭ ਤਬ ਵੀ ਪੁੰਨਮਰ ਦੀ ਸੋਚ ਦਾ
 ਆਸਰੇ ਹੀ ਹੈ।
 (ਨਾਨਕ, ਤੇ ਮਖ ਉਸਲੋ; ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ
 ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ (ਮਖ) ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਉਸਲੋ ਹਨ।
 ਇਹ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਸੋਚ ਦੇ ਆਸਰੇ ਹੀ ਹੈ।
 (ਕੋਤੀ ਵੁਟੀ ਨਾਲਿ ॥੧॥) ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਸਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ (ਕੋਤੀ) ਕਿਤਨੀ
 ਸੰਸਾਰੀ ਮੁਕਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਪੁੰਨਮਰ ਦੀ ਸੋਚ ਦਾ ਆਸਰੇ ਹੀ ਹੈ।
ਅਰਥ ੨ :- (ਪਵਣ ਗੁਰੂ ਪਾਣੀ ਪਿਤਾ; (ਪਵਣ) ਸਾਸਾਂ ਕਰਕੇ ਸਿਨਾ ਨੇ
 ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਨਾਮ ਮੇਪਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਪਾਣੀ ਵਾਰ ਸੀਰਲ ਹੋ ਗਏ
 ਨ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਵਾਗ ਉਪਕਾਰੀ ਹੋ ਗਏ ਹਨ।
 (ਮਾਨ ਧਰਤਿ ਮਾਤ ॥) ਮਾਨ ਵਾਗ ਬਿਆਧਾਲੀ, ਧਰਤੀ ਵਾਗ
 'ਦਵਸ ਰਾਜਿ' ਅਵਿਦਿਆ ਨਹੀਂ ਨਾਮ ਨੂੰ ਨਾਮ ਕਰਕੇ (ਵਿਵਸ) ਪ੍ਰਕਾਸ਼
 ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।
 'ਦਾਈ ਦਾਇਆ' (ਦਾਈ, ਦਾਈ) (ਦਾਈ, ਦਾਈ) (ਦਾਈ, ਦਾਈ) (ਦਾਈ, ਦਾਈ)
 ਦਾਈ ਦਾਈ (ਦਾਇਆ) ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਨਾਮ ਕਰਕੇ (ਦਾਈ) ਪ੍ਰਕਾਸ਼
 ਕੇ ਸਗਲ ਜਗਤ ॥) ਮਾਨ ਵਾਗ ਬਿਆਧਾਲੀ, ਧਰਤੀ ਵਾਗ
 'ਦਵਸ ਰਾਜਿ' ਅਵਿਦਿਆ ਨਹੀਂ ਨਾਮ ਨੂੰ ਨਾਮ ਕਰਕੇ (ਵਿਵਸ) ਪ੍ਰਕਾਸ਼
 ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।

ਮਾਧਿਅਮਾਂ ਦੀਆਂ, ਸਮਝੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
 (ਮਾਧਿਅਮਾਂ ਦੀਆਂ ਵਾਰੀ ਬਾਰੀਆਂ) ਤੇ ਬਚ ਗਏ ਹਨ
 (ਮਾਧਿਅਮਾਂ ਦੀਆਂ) ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਉਹ ਫਿਰਦੇ ਹਨ।
 (ਮਾਧਿਅਮਾਂ ਦੀਆਂ) ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਉਹ ਫਿਰਦੇ ਹਨ।
 (ਮਾਧਿਅਮਾਂ ਦੀਆਂ) ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਉਹ ਫਿਰਦੇ ਹਨ।
 (ਮਾਧਿਅਮਾਂ ਦੀਆਂ) ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਉਹ ਫਿਰਦੇ ਹਨ।

ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ (ਮਾ) ਜੀ ਦੇ ਹੋਣ।
(ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ) ਇਸ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦਾ ਮੇਰੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਸਮੂਹ ਹੈ।
(ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ) ਇਸ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦਾ ਮੇਰੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਸਮੂਹ ਹੈ।

ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੇਰੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਸਰਾਂ ਤੇ ਪਾਲਣਾ ਮਿਲੇ ਨਾ ਤਾਂ
(ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰਿਆ, ਹੋਰ ਅਸਰਾਂ ਤੇ ਪਾਲਣਾ) ਮਿਲੇ ਨਾ ਤਾਂ
ਪਿਆਰਿਆ ਹੋਵੇ ਤੇ ਉਹ (ਅਸਰਾਂ) ਮੇਰੇ ਕਰਕੇ ਜੀ ਮਿਲਣ ਤੇ ਕਦੀ
ਨਿਰਲੋਚਨ ਅਤੇ (ਪਾਲਣਾ) ਕਰਾਈ ਜੋ ਮਨ ਕਰਕੇ ਕਰਨੀ
ਇਸ ਮਨੁੱਖੀ ਉਹ ਹੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਰਾਖ ਹੋਵੇ।
ਇਸ ਮਨੁੱਖੀ ਉਹ ਹੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਰਾਖ ਹੋਵੇ।

(ਨਾਮਕ, ਤੇ ਮਖ ਈਮਲੋ) ਸੀਤਗੰਧੂ ਨੀਨਕ ਵਰੇ ਸੀ ਚਧਾਨ ਕਰਕੇ ਹਨ ਤੇ
ਉਹ ਗੁਰਮਖ ਸਤ ਵਿਚ (ਮਖ) ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ ਅਤੇ (ਈਮਲੋ) ਸੁੱਚ ਹਨ
(ਵਾਂ, ਈਮਲੋ ਮਖ ਵਾਲ ਹਨ।

(ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਾਲ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਕਿਤਨੀ ਹੀ ਮਿਸ਼ਰ
ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਛੱਡ ਗਏ ਹੈ।

ਅਰੰਭ ਤੋਂ ਅੰਤ ਤੱਕ ਪਉੜੀ ਵਾਰ ਮੁੱਖ ਭਾਵ

ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਸਿੱਧੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਸਾਜੀ ਨਿਯਮੀ ਕਾ
ਮਾਫ਼ਾ ਸਾਧ ਸੇਵਾਤ ਲੀਓ ! ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਮੁਖ ਮੰਤਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ
ਦੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੱਸ ਸਨੀ । ਜੀ ਸਭਾ, ਮੇਰੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ
ਮੇਰੇ ਮਾਫ਼ਾ ਸਾਧ ਸੇਵਾਤ ਲੀਓ ! ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਮੁਖ ਮੰਤਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਜੀ
ਦੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੱਸ ਸਨੀ । ਜੀ ਸਭਾ, ਮੇਰੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ

ਕਿਹਾ ਮੰਗਿਆ। ਪਤੀਲੇ ਕਿਹਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ
 ਕੀਤਾ ਹੈ। ਵਾਂਗਰਾਜ ਦੇ ਕਮ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸੰਨ
 'ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਨਾਲ ਜੀ ਮਿਲਿਆ। ਇਸ
 ਨੂੰ ਕਰਮਾਥੀ ਦੇ ਹੱਥ ਉਂਚੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਨੇ ਪ੍ਰਾਪਤ
 ਕੀਤਾ। ਪਤੀਲੇ ਕਿਹਾ ਮੰਗਿਆ।

ਦੂਜੀ ਪੀੜਤੀ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਵਾਗਡੂਰ ਦੇ ਪੁਰਖਾਂ
ਅਤੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਜਿਹੜੇ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਬੰਬ ਲੱਗੇ
ਵੇਦ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

[illegible]

ਚੰਬੀ ਪਿੰਡੀ ਵਿਚ, ਹਾਂ ੧੧ ਮੀਲ ਦੇ ਪਾਸੇ ਪਿੰਡੀ ਬੁਠਾ ਨਗਰ
 ਨੂੰ ਜਾਂ ਮਾਫਿਓਂ ਤੋਂ, ਜਿਸ ਦੀ ਨਾਮ ਦੀ ਜੰਗ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਸ ਨੂੰ

ਸ੍ਰੀ ਜਪ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਅਪਾਰ ਪ੍ਰਮ ਦੇ ਨਾਲ ਗਾਇਆ) ਬਚਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਮੋਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਪੰਜਵਾਂ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜਿਸੇ ਦਾ ਕੇਸਾ ਸਣਾ ਕੇ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਦਾ ਪੁਰਖ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਆਪ ਆਪ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਸਾਰਗਰੀ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਨੂੰ ਗਾਇਆ ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਅਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਹੋਮ ਰੱਖੀਏ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਫੇਰ ਜਦਾ ਮਨ ਵਿਚ ਨੀ ਦੇ ਸਥਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ (ਸੀਸਰੂ) ਸਿਦਾਸੀ ਦਾ ਕੀ ਗੁਰੂ ਹੈ। (ਗੋਰਖ, ਵਿਸ਼ਨੂ ਦਾ ਕੀ ਗੁਰੂ ਹੈ, (ਬਰਮਾ) ਬੁੱਧਾਂ ਦਾ ਕੀ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪਾਰਬਰੀ, ਸੁਰੱਸਰੀ, ਲਛਮੀ ਦਾ ਕੀ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਉਸੇ ਵਿਚੀ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਹੇ ਗੁਰਸਿਖ! ਜੇ ਅਸੀਂ ਉਸ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿਚੀ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵ ਦੁਆਰਾ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਸਾਢੇਣਾ ਤਾਂ, ਜਾਂ ਹੀ ਸਵਲਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਦਾ ਭਾਣਾ ਮੰਨੀਏ। ਬਿਨਾਂ ਭਾਣਾ ਮੰਨੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕੀ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇਗਾ? ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਸਿਖਣੀ ਹੈ, ਕਮਾਈ ਤਾਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਕੁਝ ਹੁੰਦੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਲੈ ਕੇ, ਸੁਣ ਕੇ ਜਿਹੜੀ ਕਮਾਈ ਕਰਨੀ ਹੈ ਉਸ ਕਰਕੇ ਹੀ ਬਹੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਾਰੇ ਪਦਾਰਥ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਇਹ ਹੈ—

ਸ਼ਕਤੀ ਜੀਆ ਕਾ ਇਕੁ ਦਾਤਾ ਸੋ ਮੈ ਵਿਸਰਿ ਨ ਜਾਈ

ਸੱਤਵਾਂ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਵੈਰਾਗ ਦਾ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅੱਠਵਾਂ, ਨਵਾਂ, ਦਸਵਾਂ ਤੇ ਗਿਆਰਵਾਂ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਸਚੇ ਪਾਸਾ ਦੀ ਸੂਰਤ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਚੌਥਾ ਪਉੜੀਆਂ ਵਿਚ ਮੰਨਣ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਪੰਜ ਪਾਤਰਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੋਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ ਸਿਖਿਆ ਦੇਵੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਮਾਈ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਅਸਰ ਦਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਰਾਮਸੀ, ਰਾਮਸੀ, ਸਾਹਿਬ, ਸਿਖਣੀ ਤੇ ਸਨ ਜੀ ਤੇ ਸਨ ਜੀ ਦੇ ਬਾਉ ਤੇ ਨ ਉਂ ਕਥਨ ਕੀਤੇ ਹਨ।

ਅਗਮ ਅਰੰਭ ਅਤੇ ਸਾਰਾ ਸੇਸਾਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਨਾਮ ਜਪਣ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

ਬਾਰ ਮਹਾਂ ਵਾਕ ਬਿਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਮੋਦ ਸਮਝ ਲਿਆ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਜਪ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਜਿਹ ਪਾ ਲਾ ਲਿਖਿ ਸ੍ਰੀ ਜਪ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਚ ਸਿੱਖਣ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਵੀਹਵੀਂ ਪਉੜੀ :- ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਾਸਾ ਮਾਸਟਰਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣਕੇ ਨ ਜਿਹੇ ਸੋ, ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹ ਕੇ ਪਤਾ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਾਸਣ ਲਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੱਧ ਕਰ ਸਾਈਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਪਾਪਾ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਹ ਨਾਮ ਦੇ ਉਸ ਨਾਲ ਧੋਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਜਿਹਨੇ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਯੋਜਾ ਹੈ, ਉਹ ਨਾਮ ਦੇ ਉਸ ਨਾਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਸੇ ਨਾਲ ਰਹ ਕੇ ਜੇਮਟ ਮਰਨ ਦੇ ਸਕਾਮ ਕਰਕੇ ਕਰਦੇ ਸੇਸਰ ਵਿਚ, ਸੁਨਾਂ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਜੀਵਾਂ ਵਿਚ ਪਏ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਉਹ ਪਾਪੀਆਂ ਤੇ ਪੰਨੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਉਹ ਸੁਤੰਤਰ ਹਨ।

ਇਕੀਵੀਂ ਪਉੜੀ :- ਜੀਵਾਂ ਤੇ ਸਿਸ਼ਣਾਨ ਕਰੇ, ਜਪ ਕਰੇ, ਜੈਨੀਅਰ ਵਾਲੀ ਦਇਆ ਕਰੇ ਤੇ ਦਾਨ ਆਦਿਕ ਜੋ ਕਮਾ ਦੇਣਾ ਕਰੇ ਤਾਂ ਉਹ ਪ੍ਰਮੋਦ ਦੇ ਪ੍ਰਮ ਵਿਚ ਖਿਲ ਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਹੋਵੇਗਾ ਹੀ ਮਾਣ ਹੋਵੇਗਾ ਹੈ। ਜਾਂ ਨਾਲ ਦੇ ਮਣ ਕਰ ਵੀ ਮਿਲ ਗਿਆ ਜਾਂ ਭੀ ਮਾਣ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕਮ ਦੀ ਕਮੀ ਹੈ, ਇਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮੋਦ ਦਾ ਕੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਅੰਦਰ ਦੀ ਤੀਬਰਤਾ ਪ੍ਰਮੋਦ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਵਿਚ ਸਿਸ਼ਣਾਨ ਕਰ ਕੇ, ਪਾਪਾ ਦੀ ਮਿਲ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਜੇ ਬਾਹਰ ਗੁਰੀਸੀ ਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਕੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ। ਜਦੋਂ ਗੁਣ ਤੇ ਵਿਚ ਹੀ ਹਨ ਮਨੁੱਖ ਹੀ ਹੋਵੇਗੇ ਹਨ, ਜੇਕਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਣ

ਜੇ ਕੋਈ ਮਨੁ ਮਨੁ ਕੀ ਕਮ ਕੀ ਬਿਨਾ ਤ ਆਪ ਜੀ ਨ ਵਿਚ ਗਣ ਅਰੁ
 ੧੧ ਹੈ ਸਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕੀ ਕਮ ਕੀ ਬਿਨਾ ਤ ਆਪ ਜੀ ਨ ਵਿਚ ਗਣ ਅਰੁ
 ੧੨ ਹੈ ਸਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕੀ ਕਮ ਕੀ ਬਿਨਾ ਤ ਆਪ ਜੀ ਨ ਵਿਚ ਗਣ ਅਰੁ
 ੧੩ ਹੈ ਸਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕੀ ਕਮ ਕੀ ਬਿਨਾ ਤ ਆਪ ਜੀ ਨ ਵਿਚ ਗਣ ਅਰੁ
 ੧੪ ਹੈ ਸਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕੀ ਕਮ ਕੀ ਬਿਨਾ ਤ ਆਪ ਜੀ ਨ ਵਿਚ ਗਣ ਅਰੁ
 ੧੫ ਹੈ ਸਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕੀ ਕਮ ਕੀ ਬਿਨਾ ਤ ਆਪ ਜੀ ਨ ਵਿਚ ਗਣ ਅਰੁ
 ੧੬ ਹੈ ਸਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕੀ ਕਮ ਕੀ ਬਿਨਾ ਤ ਆਪ ਜੀ ਨ ਵਿਚ ਗਣ ਅਰੁ
 ੧੭ ਹੈ ਸਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕੀ ਕਮ ਕੀ ਬਿਨਾ ਤ ਆਪ ਜੀ ਨ ਵਿਚ ਗਣ ਅਰੁ
 ੧੮ ਹੈ ਸਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕੀ ਕਮ ਕੀ ਬਿਨਾ ਤ ਆਪ ਜੀ ਨ ਵਿਚ ਗਣ ਅਰੁ
 ੧੯ ਹੈ ਸਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕੀ ਕਮ ਕੀ ਬਿਨਾ ਤ ਆਪ ਜੀ ਨ ਵਿਚ ਗਣ ਅਰੁ
 ੨੦ ਹੈ ਸਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕੀ ਕਮ ਕੀ ਬਿਨਾ ਤ ਆਪ ਜੀ ਨ ਵਿਚ ਗਣ ਅਰੁ

ਬਾਈਵੀ ਪਉੜੀ:--ਜਿਸ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਉ ਦੇ ਹਨ ਕਿ ਲਿਖੇ

ਪਾਤਾਲਾ ਤੇ ਪਾਤਾਲ ਅਰ ਆਕਾਸ ਉਪਰ ਆਕਾਸ ੭੨ ਸਿਰਕ ਭਾਉ

ਸਤਰ ਸਤਰ ਗੁਲਿ ਨ ਸਤਰੁ ਪਾਇਆ ॥

੭੨ ਕਾਲਾਨ ਗੁਰੇ ਸਿ ਫੇਰਨ ਆਇਆ ॥

(ਵਾਰ ੨੨ ਪਉੜੀ ੩)

੭੨ ਗੁਰੇ ਸੇਅੰਤ ਬੇਅੰਤ ਦੀ ਕਹਿੰਦੇ ੭੨ ॥ ਅਨਾਰੀ ਹੋਸ

ਜਿਸ ਮਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਅਤੇ ਚਾਰ ਕੰਮਾਂ ਅਰੀਯ, ੧੨੨, ਸਿੰਘ ਤੇ ਕਮ
 ੧੨੩ ਵੀ ਕਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿਚ ੧੨੨, ਸਿੰਘ ਤੇ ਕਮ
 ੧੨੪ ਪ੍ਰਮੋਦ ਤੇ ਬਿਨਾ ਸਭ ਧਾਨ) ਮਾਇਆ ੭੨ ॥ ਸਿੰਘ ਤੇ ਕਮ
 ੧੨੫ ਮੇਧਾ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦੇ। ਪੇਚਾ ਕਾਨ ਵਾਰ ੧੨੬, ਸਿੰਘ ਤੇ ਕਮ
 ੧੨੭ ਮੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ੨੨੭ ਸਾਹਿਬ ਹਨ ਉਹ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਾਹਿਬ
 ੧੨੮ ਆਪ ਨੂੰ ਆਪ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਾਹਿਬ ਹੈ

ਬਾਈਵੀ ਪਉੜੀ:--

ਮੇਧਾ ਦੀ ਸਿਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆ ॥ ਭੀ ਉਸ ਦਾ ਅਤ ਨਹੀ ਪਾਇਆ ॥
 ੧੨੯ ਸਿਰਤ ਉਸ ਵਿਚ ਅਦ ੭੨ ॥ ਕਮ ਕਮ ਕਮ ਕਮ ਕਮ ਕਮ ਕਮ
 ੧੩੦ ਸਿਰਤ ਸਮੇਦਰ ਵਿਚ ੭੨ ॥ ਮਿਲ ਮਾਲ, ਸਿਰਤ ਦਿਖਾ ॥
 ੧੩੧ ਸਿਰਤ ਸਮੇਦਰ ਵਿਚ ੭੨ ॥ ਮਿਲ ਮਾਲ, ਸਿਰਤ ਦਿਖਾ ॥
 ੧੩੨ ਸਿਰਤ ਸਮੇਦਰ ਵਿਚ ੭੨ ॥ ਮਿਲ ਮਾਲ, ਸਿਰਤ ਦਿਖਾ ॥
 ੧੩੩ ਸਿਰਤ ਸਮੇਦਰ ਵਿਚ ੭੨ ॥ ਮਿਲ ਮਾਲ, ਸਿਰਤ ਦਿਖਾ ॥
 ੧੩੪ ਸਿਰਤ ਸਮੇਦਰ ਵਿਚ ੭੨ ॥ ਮਿਲ ਮਾਲ, ਸਿਰਤ ਦਿਖਾ ॥
 ੧੩੫ ਸਿਰਤ ਸਮੇਦਰ ਵਿਚ ੭੨ ॥ ਮਿਲ ਮਾਲ, ਸਿਰਤ ਦਿਖਾ ॥
 ੧੩੬ ਸਿਰਤ ਸਮੇਦਰ ਵਿਚ ੭੨ ॥ ਮਿਲ ਮਾਲ, ਸਿਰਤ ਦਿਖਾ ॥
 ੧੩੭ ਸਿਰਤ ਸਮੇਦਰ ਵਿਚ ੭੨ ॥ ਮਿਲ ਮਾਲ, ਸਿਰਤ ਦਿਖਾ ॥
 ੧੩੮ ਸਿਰਤ ਸਮੇਦਰ ਵਿਚ ੭੨ ॥ ਮਿਲ ਮਾਲ, ਸਿਰਤ ਦਿਖਾ ॥
 ੧੩੯ ਸਿਰਤ ਸਮੇਦਰ ਵਿਚ ੭੨ ॥ ਮਿਲ ਮਾਲ, ਸਿਰਤ ਦਿਖਾ ॥

ਮਿਸੁ ਨਾਮ ਰਿਦੇ ਸੇਵੇ ਵਡ ਰਾਮਾ ॥ (ਅੰਗ ੧੧੫੫)

੭੩ ਵਾਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗੀ ਭਾਵ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਸਰੂਪ
 ੭੪ ਜਾਓਗੇ। ਅਤੇ ਕੀਤੀ ਜਿਨਾ ਵੀ ਮਾਲ ਨਹੀ ਫੇਰੇਗਾ ਮਿਸੁ ਨਾਮ
 ੭੫ ਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਲ ਪਹਾੜਾਂ ਜੇਨਾ ਮਾਲ ਧਨ ਹੀ
 ੭੬ ਵਰਗੀਆ ਬਿਭੂਤੀਆ ਹਨ ਫੇਰ ਵੀ ਉਹ ਕੀਤੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ
 ੭੭ ਵੀ ਨਹੀ ਹਨ

ਬਾਈਵੀ ਪਉੜੀ:--

ਮੇਧਾ ਦੀ ਸਿਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆ ॥ ਭੀ ਉਸ ਦਾ ਅਤ ਨਹੀ ਪਾਇਆ ॥
 ੭੮ ਸਿਰਤ ਉਸ ਵਿਚ ਅਦ ੭੨ ॥ ਕਮ ਕਮ ਕਮ ਕਮ ਕਮ ਕਮ ਕਮ
 ੭੯ ਸਿਰਤ ਸਮੇਦਰ ਵਿਚ ੭੨ ॥ ਮਿਲ ਮਾਲ, ਸਿਰਤ ਦਿਖਾ ॥
 ੮੦ ਸਿਰਤ ਸਮੇਦਰ ਵਿਚ ੭੨ ॥ ਮਿਲ ਮਾਲ, ਸਿਰਤ ਦਿਖਾ ॥
 ੮੧ ਸਿਰਤ ਸਮੇਦਰ ਵਿਚ ੭੨ ॥ ਮਿਲ ਮਾਲ, ਸਿਰਤ ਦਿਖਾ ॥
 ੮੨ ਸਿਰਤ ਸਮੇਦਰ ਵਿਚ ੭੨ ॥ ਮਿਲ ਮਾਲ, ਸਿਰਤ ਦਿਖਾ ॥
 ੮੩ ਸਿਰਤ ਸਮੇਦਰ ਵਿਚ ੭੨ ॥ ਮਿਲ ਮਾਲ, ਸਿਰਤ ਦਿਖਾ ॥
 ੮੪ ਸਿਰਤ ਸਮੇਦਰ ਵਿਚ ੭੨ ॥ ਮਿਲ ਮਾਲ, ਸਿਰਤ ਦਿਖਾ ॥
 ੮੫ ਸਿਰਤ ਸਮੇਦਰ ਵਿਚ ੭੨ ॥ ਮਿਲ ਮਾਲ, ਸਿਰਤ ਦਿਖਾ ॥
 ੮੬ ਸਿਰਤ ਸਮੇਦਰ ਵਿਚ ੭੨ ॥ ਮਿਲ ਮਾਲ, ਸਿਰਤ ਦਿਖਾ ॥
 ੮੭ ਸਿਰਤ ਸਮੇਦਰ ਵਿਚ ੭੨ ॥ ਮਿਲ ਮਾਲ, ਸਿਰਤ ਦਿਖਾ ॥

ਮੰਗਣਾ ਤੇ ਦੇਣਾ ਵੀ ਜੋਰ
 ਬੇਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਨਾ ਚੁਪ ਰਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੰਗਣਾ ਤੇ ਦੇਣਾ ਵੀ ਜੋਰ
 ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਜੀਉਣ ਤੇ ਮਰਣ ਵਿਚ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦਾ ਜੋਰ ਨਹੀਂ
 ਹੋਲ ਸਕਦਾ। ਭਾਵੇਂ ਆਪਣੀ ਮਰਦੀ ਨਾਲ ਜੋਰ ਕਰ ਕੇ ਨਾ ਕੋਈ ਜੀਉਂਦਾ
 ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਨਾ ਮਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ, ਮਾਲ ਤੇ ਧਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿਚ
 ਵੀ ਕਿਸੇ ਦਾ ਜੋਰ ਨਹੀਂ ਹੋਲ ਸਕਦਾ। ਐਵੇਂ ਮਨ ਦਾ ਜੋਰ ਸ਼ਰਾਬੀ ਹੀ ਹੈ।
 ਬਲ ਕਰ ਕੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਰਾਜ, ਮਾਲ ਆਦਿ ਖੋਹਣ ਦਾ, ਪਰ ਖੋਹ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।
 ਬੇਦ ਦੀਆਂ ਸੁਰਤੀਆਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਵਿਚਾਰਨ ਵਿਚ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦਾ ਜੋਰ ਨਹੀਂ
 ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਵਾ:- ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇਵਲ ਆਖਣਾ ਬਰ ਕੇ, ਮੰਗਣਾ ਕਰ ਕੇ, ਦਾਨ ਦੇਣਾ ਕਰ ਕੇ, ਬਹੁਤਾ ਚਿਰ ਜੀਉਂਦੇ ਰਹਿਣਾ ਕਰਕੇ, ਆਤਮਘਾਤ ਕਰਨੇ ਕਰਕੇ, ਰਾਜ ਤੇ ਮਾਲ ਹਾਥੀ ਘੋੜੇ ਆਦਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੇ ਕਰ ਕੇ, ਨਿਆਇਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜੁਗਤੀਆਂ ਕਰ ਕੇ, ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਅਤੀਤ ਹੋਣੇ ਕਰ ਕੇ (ਜੇਹੁ) ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। (ਵਾ) ਪ੍ਰਸੰਸਰ ਨਾਲ (ਜੇਹੁ) ਜੋੜ (ਮਿਲਾਪ) ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਐਵੇਂ ਮਨ ਦਾ ਬੋਰ ਬਰਾਬਾ ਹੀ ਹੈ। ਹੋ ਸਿੱਧੇ! ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਸ ਕਥਨ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਮਾਣ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹ ਕੁਝ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਜਿਸ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਬਲ ਹੈ ਉਹ ਕਰ ਕੇ ਵੇਖ ਲਵੇ। ਸਭ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉੱਤਮ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਨੀਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ, ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। (ਵਾ) ਕੋਈ ਵੀ ਉੱਤਮ ਜਾਂ ਨੀਚ ਜੋਰ ਕਰਕੇ ਕੁਝ ਕਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।

ਚਉਤੀਵੀਂ ਪਉੜੀ :- ਇਸ ਵਿਚ ਧਰਮ ਖੰਡੀਆਂ ਦੀ, ਸਤਸੰਗੀ ਦੀ ਅਵਸਥਾ, ਤੀਜੀ ਭੂਮਿਕਾ ਤਨੁਮਾਨਸਾ ਕਥਨ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਰਾਤ ਨੂੰ ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਰੁੱਤਾਂ ਵਿਚ, ਕੋਈ ਖਿੱਤਾਂ ਵਿਚ, ਕੋਈ ਵਾਰ ਸੁਪਵਾਰ ਆਦਿ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਪਵਣ, ਪਾਣੀ, ਅਗਨੀ, ਪਾਤਾਲ ਵਿਚ ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੁੱਤਾਂ ਵਿਚ ਧਰਮ ਦੀ (ਸਾਲ) ਜਗ੍ਹਾ ਧਰਤੀ ਸਮਾਜ ਕੀ ਰਖੀ ਹੈ। ਤਿਸ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਜੁਗਤੀਆਂ ਵਾਲੇ ਤੇ ਰੰਗਾਂ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਅੰਤ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੱਡ ਅੱਡ ਨਾਮ ਹਨ। ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਕਰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਵੀਚਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਆਪ ਵੀ

[illegible]

‘ਇਨ ਬਕਨੈ ਇਨ ਕਹਨ ਕਹਾਵਨ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਜਾਨੈ’।

ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਿਚ ਪਰਮ ਖੰਡੀਆਂ ਦਾ ਪਰਮ ਕਹੀਏ, ਕਰਮ ਕਿਹਾ
ਹੈ ਅਤੇ ਸਤਿਸੰਗੀ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਦੱਸੀ ਹੈ।

ਪੰਤੀਵੀਂ ਪਉੜੀ :-- ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਧਰਮ ਖੰਡੀਆਂ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਦੱਸੀ ਹੈ, ਤਨੂੰਮਾਨਸਾ ਭੂਮਿਕਾ ਕਥਨ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਾਰੀਆਂ ਮਨ ਦੀਆਂ ਵਾਸਨਾਂ ਸੂਖਮ ਹੋਣੇ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਖਿਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਲੋਭ ਵਿਚ ਜਣਾਈ ਗੰਠਤਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਪਿਛਲੀ ਪਉੜੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਹੈ। ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਖੰਡੀਆਂ ਦਾ ਕਰਮ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਸੇਵਕ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਚਉਥੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਗਿਆਨ ਵਾਲੇ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਖੁਲ੍ਹਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਤਨੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਪਉਣ ਦਿਸਦੀ ਹੈ। ਕੇਵਲ ੪੯ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਹੋਰ ਵੀ ਕਿਤਨੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਦਿੱਸਦੀ ਹੈ। ਕਿਤਨੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਹੋਰ ਵੀ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਤੇ ਸ਼ਿਵਜੀ ਦਿੱਸਦੇ ਹਨ। ਕਿਤਨੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਅਗਨੀ ਦਿੱਸ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਅਜਨ ਵਾਲੇ ਦਿੱਸਦੇ ਹਨ। ਕਿਤਨੇ ਬ੍ਰਹਮ ਸਿਸ਼ਟੀ ਦੀਆਂ ਪਰਬਤ ਦਿੱਸਦੇ ਹਨ। ਕਿਤਨੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾ, ਸੂਰਜ ਦਿੱਸਦੇ ਹਨ। ਕਿਤਨੇ ਸਿੰਧ, ਬ੍ਰਹਮਨੰਦ ਤੇ ਬੋਧਾ ਅਵਤਾਰ ਆਦਿਕ, ਨਾਥ, ਦੇਵਤੇ, ਦੈਤ ਮੁਨੀ ਆਦਿਕ ਦਿੱਸਦੇ ਹਨ। ਕਿਤਨੀਆਂ ਖਾਣੀਆਂ, ਕਿਤਨੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਸਰੀਰ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਦੀਆਂ ਦਿੱਸ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੇ ਅਨੰਦ ਵਿਚ ਐਨੇ ਸ਼ਾਂਤ ਹਨ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੰਦ ਦਾ ਕੋਈ ਕਥਨ ਕਰੇ ਤਾਂ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ, ਅੰਤ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੁਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਅੰਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। (ਵਾ) ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦਾ

ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਬੰਨ੍ਹਤ ਹੈ, ਅੰਤ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੁਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਅੰਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਸੰਵਕ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੰਵਕ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਛੱਤੀਵੀਂ ਪਉੜੀ :- ਇਸ ਵਿਚ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਵਿਚ ਐਸਾ ਤਿੱਖਾ ਗਿਆਨ ਹੈ, ਓਥੇ ਪੁੰਨੇਸਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਸੂਫਟ ਤਿਸ ਦੇ ਦਰਬਾਨਾਂ ਦਾ ਛੇੜਾ ਗੁਣਾ ਅਨੰਦ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਏਥੋਂ ਤੱਕ ਪਿਛਲੀ ਪਉੜੀ 'ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਕਾ ਆਖਰੁ ਕਰਮੁ' ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਸਰਮ ਖੰਡ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਅਸੰਸਕਤ ਪੰਜਵੀਂ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ। ਕਥਨ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਰਮ ਖੰਡੀਆਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਜੋ ਮੁੱਖੋਂ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ, ਕਥਨ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਰਮ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀ, ਸਰੂਪ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਲੀ ਬਾਣੀ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀ, ਸਰੂਪ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਲੀ ਬਾਣੀ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਥੇ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਿਆ ਦੀ ਘਾਤਤ ਉਪਮਾ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਘੜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਸਰਮ ਖੰਡੀਆਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਜੇ ਕੋਈ ਕਹਿ ਕਿ ਮੈਂ ਕਥਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਪੂਰਾ ਨਾ ਕਥਨ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਜੇ ਕੋਈ ਕਹਿ ਕਿ ਮੈਂ ਕਥਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਪੂਰਾ ਨਾ ਕਥਨ ਕਰ ਸਕਣ ਕਰ ਕੇ ਮਗਰੋਂ ਪਛਤਾਉਣਾ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਸੁਰਤ (ਚਿਤ) ਮਤ, ਮਨ, ਬੁਧ ਚਤੁਸਟੇ ਅੰਤਹਕਰਨ ਦੀ ਹੋਗਤਾ ਮੰਟ ਕੇ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਕਰਨ ਰੂਪ ਘਾਤਤ ਘੜੀ ਜਾਂਦੀ।

ਸੱਤੀਵੀਂ ਪਉੜੀ :- 'ਕਰਮ ਖੰਡ ਕੀ ਬਾਣੀ ਜੋਰੁ' ਵਿਚ ਸਨਮੁਖ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਛੇਵੀਂ ਭੂਮਿਕਾ ਪਦਾਰਥਾਭਾਵਨੀ (ਕਰਮ) ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਜੋ ਪੁੰਨੇਸਰ ਦੀ ਕਰਮ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਈ ਹੈ, ਓਸ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ (ਜੋਰੁ) ਬਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਮੁੱਖੋਂ ਕਹਿਣ ਓਹੋ ਹੀ ਕਥਨ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਾ :- ਪੁੰਨੇਸਰ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਾਲੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੈ। ਓਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਰਿੱਧੀਆਂ ਸਿੱਧੀਆਂ ਦੀ ਵਾ :- ਪਾਖੰਡ ਧਾਰ ਕੇ ਪੂਜਾ ਕਰੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਭੇਦਵਾਦੀ ਕਾਲਵਾਦੀ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੇ। ਪੁੰਨੇਸਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੁਝ ਪਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਨਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸੰਸਕਾਰ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਓਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਜੋਹੋ ਸੂਫਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਮਹਾਂਬਲੀ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ, ਨਿਧਿਆਸਟ ਵਾਲੇ ਅਥਵਾ ਸ਼੍ਰੀਰ ਨੂੰ ਕੁਸੰਗਤ ਵਾਲੇ ਰੋਕਣ ਵਾਲੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਲੋਂ ਹਟੇਣ ਵਾਲੇ ਤੇ ਮਨ ਤੇ ਫਤਹ ਹੋਣ ਵਾਲੇ, ਪੁੰਨੇਸਰ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੋਮ ਰੋਮ ਤੇ ਰਿਦੇ ਅੰਦਰ ਪੁੰਨੇਸਰ ਹੀ ਵਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨ ਪੁੰਨੇਸਰ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਵਿਚ ਸੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਠੰਡ ਹੀ ਠੰਡ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਉਹ ਨਾਸਤਕ ਹੋਣ ਰੂਪ ਮਰਦੇ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਵਿਕਾਰਾਂ ਕਰਕੇ ਠੱਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖੰਡ ਵਿਚ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾਲੇ ਭਗਤ ਵਸਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਮਨ ਵਿਚ ਸੱਚਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਹਨ।

ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਸਨਮੁਖ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਕਹੀ ਹੈ। ਅਗੇ 'ਸਰਮ' ਵਿਚ ਵਸੇ ਨਿਰੰਕਾਰੁ' ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਤੇ ਸੱਤੀਵੀਂ ਭੂਮਿਕਾ ਤੁਰੀਆ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ। ਪੁੰਨੇਸਰ ਦੇ ਸਰੂਪ ਦੀ ਸਾਖਿਆਤਤਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਲਈਦਾ ਹੈ, ਇਉਂ ਉਹ ਪੁੰਨੇਸਰ ਦੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਓਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਖੰਡੀ ਬ੍ਰਹਮੰਡਾਂ ਦੇਖ ਕੇ ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਐਸੀ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਸ਼ਟੀ ਜਾਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਓਥੇ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨਾ ਹਨ। ਸੂਖਮ, ਸਬੂਲ ਤੇ ਕਾਰਨ ਦੇਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਥੇ ਸਰਗੁਨ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਅਨੰਦ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਨਿਰਗੁਨ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਓਸ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਕਥਨ ਕਰਨਾ ਬੜਾ ਔਖਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਸਾਰ ਲੋਹੇ ਦਾ ਸ਼ਸਤਰ ਖੜਨਾ ਜਾਂ ਸੋਨੇ ਦਾ ਗਹਿਣਾ ਘੜਨਾ ਬੜਾ ਔਖਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਸਾਰ ਲੋਹੇ ਦਾ ਸ਼ਸਤਰ ਤੇ ਸੋਨੇ ਦਾ ਗਹਿਣਾ ਘੜਨਾ ਬੜਾ ਔਖਾ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਸਤਿਗੁਰੂ

ਅਠੱਤੀਵੀਂ ਪਉੜੀ :- 'ਸਤੁ ਪਾਹਾਰ' ਵਿਚ 'ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਿਆਰੇ' ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਤੇ ਤੁਰੀਆ ਅਵਸਥਾ ਤੇ ਸਮਾਪਤੀ ਅਤੇ 'ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਨਦਰਿ ਭਰਨ' ਦੀ ਪੰਗਤੀ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਤੁਰੀਆ ਅਤੀਤ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ।

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਬੂਝਣ ਘੜਨ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜਪੁ ਪਹਾਰਾ ਸੁਨਿਆਰੇ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਸਾਂਭੋਨੀ ਤੇ ਧੀਰਜ ਨੂੰ ਹੀ ਸੁਨਿਆਰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਜੋ ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਵਾਕ ਹਨ ਇਹ ਹਥੇੜੇ ਹਨ।

ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੇ ਬੁੱਧ ਨੂੰ ਆਤਮ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ੀ ਬਣਾ ਕੇ ਅਚੱਲ ਕਰ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਭਾਵ ਵੇਦ ਦੇ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਕਰਮ, ਉਪਾਸ਼ਨਾਂ, ਗਿਆਨ ਦੇ ਵਾਕਾਂ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨ ਗੁਰਮਤਿ ਵਲੋਂ ਨਹੀਂ ਫੁੱਲਦਾ, ਪਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਅੰਗ ਸੰਗ ਸਾਟ ਕੇ ਹਾਰਨ ਰੂਪ ਹੀ (ਖਲਾ) ਹੋਂਦਵੀ ਹਵਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਫੁੱਕਣੀ ਬਣਾਇਆ ਹੈ।

ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਰੂਪ ਹਵਾ ਦੇ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ੀ ਰੂਪੀ ਅੰਗ ਬਾਲ ਕੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਨਿਬਕਾਮ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਰੂਪ ਤਪੋਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਪੰਮ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਟ ਰਿਦਾ ਭਾਂਡਾ ਬਣਾ ਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਵਾ ਨਾਮ ਰੂਪ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਰੂਪੀ ਸੱਚੀ ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਵਿਚ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਰੂਪ ਸੋਹਣਾ ਬੂਝਣ ਘੜਨਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਭਰੀ ਨਿਗ੍ਰਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਾਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਹ ਤੁਰੀਆ ਅਵਸਥਾ ਵਾਲੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਿਆਰੇ ਹਨ।

ਅਤੇ 'ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ ॥' ਇਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਪਣੀ ਤੁਰੀਆ ਅਤੀਤ ਅਵਸਥਾ ਹੈ। ਜੋ ਕ੍ਰਿਪਾ ਭਰੀ ਨਿਗ੍ਰਾ ਨਾਲ ਤੱਕ ਕੇ 'ਨਿੰਦਰ ਦੁਸਟ ਸਭ ਦੇਖੀ ਤਾਰੇ' ਨਿਹਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਸਲੋਕੁ ॥—ਅੰਗੇ ਸਲੋਕੁ ਵਿਚ ਕਿ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਾਲਕਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪੰਮ ਦੀ ਖੋਲ ਵਿਚ ਖਿਲਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਉਣ ਵਾਂਗ ਨਿਰਲੋਪ, ਪਾਣੀ ਵਾਂਗ ਸ਼ਾਂਤ ਚਿਤ, ਮਾਤਾ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਸਭ ਨੂੰ ਪਾਲਣ ਵਾਲੇ, ਧਰਤੀ ਵਾਂਗ ਖਿਮਾ ਧਾਰਨ ਵਾਲੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਦਿਨ ਤੇ ਰਾਤ, ਦਾਈ ਤੇ ਦਾਇਆ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਹਨ। ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ, ਆਪੇ ਆਪਣੀ ਕਿਰਿਆ ਕਰਨ ਰੂਪ ਖੋਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਬਲਾ ਕੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨੂੰ ਧਰਮ ਵਿਚ ਪਰਪੱਕ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਰੇ ਚੰਗਿਆਈਆਂ

ਕਰਨ, ਨਾਮ ਜਪਣ ਤੇ ਬੁਰਿਆਈਆਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਨਿਬਕਾਮ ਕਰਮ ਤੇ ਧਰਮ ਦੀ ਕ੍ਰਿਤ, ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹਨ। ਬੁਰਾਈਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਨਾਸਤਕ, ਬੰਮੁਖ ਅਤੇ ਪਾਪੀ ਹਤਿਆਰੇ ਦੂਰ ਹਨ।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਮੰਨ ਕੇ ਸਿਮਰਨ ਭਜਨ ਭਾਉ ਭਗਤੀ ਦੀਆਂ ਮਿਹਨਤਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਤੇ ਸਰੀਰ ਕਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਘੋਲ ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਪੁਲੋਕ ਵਿਚ ਉੱਜਲੇ ਮੁਖ ਹਨ। ਉਹ ਆਪ ਮੁਕਤ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਬੰਮੁਖ ਸਿਧਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰ ਕੇ ਮੁਕਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਯਥਾ :-

‘ਆਪਿ ਮੁਕਤੁ ਮੁਕਤੁ ਕਰੇ ਸੰਸਾਰੁ ॥’
(ਅੰਗ ੨੯੫)

ਹੋ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਜੀ ! ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਪਿੱਛੇ ਸਾਡਾ ਦਾਸਾਂ ਨਿਰਗੁਣਾਪਾਰਿਆਂ ਦਾ ਭੀ ਉਧਾਰ ਕਰੋ ਜੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਬਿਰਦ ਹੈ :-

‘ਜੋ ਸਰਣਿ ਆਵੈ ਤਿਸੁ ਕੰਠਿ ਲਾਵੈ
ਇਹੁ ਬਿਰਦੁ ਸੁਆਮੀ ਸੇਵਾ ॥’
(ਅੰਗ ੫੪੪)

‘ਹਮਰੇ ਅਵਗੁਣ ਬਹੁਤੁ ਬਹੁਤੁ ਹੈ
ਬਹੁ ਬਾਰ ਬਾਰ ਹਰਿ ਗਣਤ ਨ ਆਵੈ ॥
ਗੁਣਵੰਤਾ ਹਰਿ ਹਰਿ ਦਇਆਲੂ
ਹਰਿ ਆਪੇ ਬਖਸਿ ਲੈਹਿ ਹਰਿ ਭਾਵੈ ॥
ਹਮ ਅਪਰਾਧੀ ਰਾਖੇ ਗੁਰ ਸੰਗਤੀ
ਉਪਦੇਸੁ ਦੀਓ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਫੜਾਵੈ ॥’
(ਅੰਗ ੧੬੭)

ਸਤਿਗੁਰ ਕਾਣੀ ਨਿਰਾਨੁ ਹੈ ਗੁਣ ਕਰਿ ਬਖਸੈ ਅਵਗੁਣਿਆਰੇ।
 ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੂਰਾ ਵੇਦੁ ਹੈ ਪ੍ਰਸੰਨ ਰੋਗ ਅਸਾਧ ਨਿਵਾਰੇ।
 ਸੁਖ ਭਾਗੁ ਭਰੁ ਦੇਉ ਹੈ ਸੁਖ ਦੇ ਸੰਲਿ ਲਏ ਦੁਖਿਆਰੇ।
 ਗੁਰ ਪੂਰਾ ਨਿਰਵੈਰੁ ਹੈ ਨਿਦਰ ਦੇਖੀ ਬੇਮੁਖ ਭਾਰੇ।
 ਗੁਰ ਪੂਰਾ ਨਿਰਭਉ ਸਦਾ ਮਨਮ ਮਰਣ ਜਮ ਤਰੈ ਉਤਾਰੇ।
 ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੂਰੁ ਸੁਜਾਣ ਹੈ ਵਡੈ ਅਜਾਣ ਮੁਗਧ ਨਿਸਤਾਰੇ।
 ਸਤਿਗੁਰੁ ਆਗੂ ਜਾਣੀਐ ਭਾਹੁ ਪਕਸਿ ਅੰਧਲੇ ਉਹਾਰੇ।
 ਮਾਨੁ ਨਿਮਾਣੇ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰੇ ॥ ੧੯ ॥

ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਕਿਰਪਾਲ ਆਪੇ ਬਖਸਿ ਲੈ ॥
 ਸਦਾ ਸਦਾ ਜਪੀ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਇ ਪੈ ॥
 (ਅੰਗ ੯੬੯)

ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਸਟੀਕ ਪ੍ਰੋਤਰਣ ॥

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ ॥

ਸ੍ਰੀ ਰਹਰਾਸਿ ਸਾਹਿਬ ਸਟੀਕ ਪ੍ਰਾਰੰਭ

ਤਿਨਾ ਸੇਦਰਾ ਦਾ ਪਾਠ-ਭੇਦ

| ਸੇਦਰੁ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ
(ਅੰਗ ੬) | ਸੇਦਰੁ ਸ੍ਰੀ ਰਹਰਾਸਿ ਸਾਹਿਬ
(ਅੰਗ ੮) | ਸੇਦਰੁ ਰਾਗੁ ਆਸਾ
(ਅੰਗ ੩੪੭) |
|---|---|---|
| ਸੇਦਰੁ ਕੋਹਾ, ਸੇ ਘਰੁ ਕੋਹਾ;
ਜਿਤੁ ਬਹਿ ਸਰਬ ਸਮਾਲੇ ॥
ਵਾਸੇ ਨਾਦ ਅਨੇਕ ਅਸੰਖਾ;
ਕੋਤੇ ਵਾਵਣਹਾਰੇ ॥
ਕੋਤੇ ਰਾਗ ਪਰੀਸਿਉ 'ਕਹੀਅਨਿ';
ਕੋਤੇ ਗਾਵਣਹਾਰੇ ॥
'ਗਾਵਹਿ ਤੂਹਨੇ ਪਉਣੁ' ਪਾਣੀਬੇਸੰਤਰੁ;
ਗਾਵੈ ਰਾਜਾਧਰਮੁ ਦੁਆਰੇ ॥ | ਸੇਦਰੁ ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧
੧ ਓ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥
ਸੇਦਰੁ 'ਤੇਰਾ' ਕੋਹਾ, ਸੇ ਘਰੁ ਕੋਹਾ;
ਜਿਤੁ ਬਹਿ ਸਰਬ ਸਮਾਲੇ ॥
ਵਾਸੇ 'ਤੇਰੇ' ਨਾਦ ਅਨੇਕ ਅਸੰਖਾ;
ਕੋਤੇ 'ਤੇਰੇ' ਵਾਵਣਹਾਰੇ ॥
ਕੋਤੇ 'ਤੇਰੇ' ਰਾਗ ਪਰੀਸਿਉ ਕਹੀਅਹਿ;
ਕੋਤੇ 'ਤੇਰੇ' ਗਾਵਣਹਾਰੇ ॥
'ਗਾਵਨਿ ਤੂਧਨੇ ਪਵਣੁ' ਪਾਣੀਬੇਸੰਤਰੁ;
ਗਾਵੈ ਰਾਜਾਧਰਮੁ ਦੁਆਰੇ ॥ | ੧ ਓ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ
ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ
ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥
ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧
ਘਰੁ ੧ ਸੇਦਰੁ
ਸੇਦਰੁ ਤੇਰਾ ਕੋਹਾ, ਸੇ ਘਰੁ ਕੋਹਾ;
ਜਿਤੁ ਬਹਿ ਸਰਬ 'ਸਮਾਲੇ' ॥
ਵਾਸੇ ਤੇਰੇ ਨਾਦ ਅਨੇਕ ਅਸੰਖਾ;
ਕੋਤੇ ਤੇਰੇ ਵਾਵਣਹਾਰੇ ॥
ਕੋਤੇ ਤੇਰੇ ਰਾਗ ਪਰੀਸਿਉ ਕਹੀਅਹਿ;
ਕੋਤੇ ਤੇਰੇ ਗਾਵਣਹਾਰੇ ॥
ਗਾਵਨਿ ਤੂਧਨੇ ਪਉਣੁ ਪਾਣੀਬੇਸੰਤਰੁ;
ਗਾਵੈ 'ਰਾਜਾਧਰਮ' ਦੁਆਰੇ ॥ |